

ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտ

Հ Ա Յ Կ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Մ Ա Բ Ա Ր Բ Ա Ռ

Ս Մ Բ Ա Տ Ս Պ Ա Ր Ա Պ Ե Տ

Դ Ա Տ Ա Ս Տ Ա Ն Ա Գ Ի Ր Ք

Երևան- 2019

ՀՏԴ 811.19'37

ԳՄԴ 81.2Հ

Ս 611

Հրատարակվում է ՀՀ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվան լեզվի
ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ
Կազմող՝ Լ. Ա. Գուլգազարյան

Ս 611 **Սմբատ Սպարապետ «Դատաստանագիրք»**
(բնագրային համաբարբառ)/ Կազմող՝ Լ. Ա.
Գուլգազարյան. – Եր.: ՀՀ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի
անվան լեզվի ինստիտուտ, 2019. -749 էջ.-
(Հայկական համաբարբառ):

Սմբատ Սպարապետի «Դատաստանագիրք»-ի բնագրային համաբարբառը
կազմվել է 1958թ. լույս տեսած գրքի հիման վրա:

Համաբարբառը կարող է օգտակար լինել բանասերներին, լեզվաբաններին, լեզվի
պատմության մասնագետներին:

ՀՏԴ 811.19'37

ԳՄԴ 81.2Հ

ISBN 978-9939-9234-5-1

© ՀՀ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտ, 2019

Ա

ԱԲԵՂԱՅ - Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն. եւ ի հիմայ ի կուսան եւ ի միաբանութիւն վանից արեղայք /ծն. ցարեղայքն ընկաւ/: - 20. Վասն վանական արեղայից - 36. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծատելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին - 36. եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ, եւ կուսան արեղայի մեղաց պատճառ լինի եւ իր անթողնելի մեղք շահի: - 51. Վասն արեղայից չուննալոյ ծովս - 55. Եւ արեղայի չկա հրաման, որ բնաւ ծովս ուննայ - 55. կուսան ԱԲԵՂԱՅ - չիշխէ միս ուտել: - 55. Վասն որ ԱԲԵՂԱՅ գաղտաբար միս ուտէ - 60. Եւ թէ որ ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զէր գիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել - 60.

ԱԳԱՀՈՒԹԻԻՆ - Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ եւ որ այլ ավելի է՝ նա պէղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառն ամէն չարեաց - 142.

ԱԳԱՐԱԿ - քահանայքն ի քաղաքն կենան, եւ իրիցունքն ի գեղ եւ յազարակ - 66.

ԱԳԻ - նոյնպէս եւ թէ զագին կտրէ՝ նոյնն է: - 169.

ԱԶԱՏ1- ինչոր /ծն.ինչուր/ապաշխարութեամբ ելանէ ի մեղանացն ազատ: - 35. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին դատաստանաց - 81. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Ապա անմեղ արձակածն կարէ՛ ամուսնանալ, զի ազատ է: - 88. Եւ այսոր բանիւ է սահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ: - 94. Ես կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս, ու ազատ է յիմմէ, կարէ ամուսնանալ ում կամի - 98. ոչ կարէ ... այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ ... և ազատ է: - 101. ապա այնոր որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են - 115. եւ յորժ կարենան ծնաւորքն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է /գրքում՝ ազատէ/ - 133.

ԱԶԱՏ2- նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն - 82. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի. եւ զայլ ցած հեծելվորքն՝ այլ վերցածքն որ ազատ կոչին - 82. Եւ թէ յիւրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ

Եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 136. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք – 148.

ԱԶՍՏԵԼ - Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. Եւ զայնք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն ազատելոյ/գրքում՝ գատելոյ, ծն. ազատելոյ/ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Ու թէ ատէ գնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ ապա ազատէ /ծն. ազատ է/ զինք – 107. նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր գինն հանէ, նա ազատի: - 133. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոսայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն - 134. Եւ թէ ծառայ ոք ի տաճկաց փախչի՝ նա մի մատնէր զինք. քանց հանգոյ /ծն. հագո/ եւ կերցոյ, որ ազատի ի ծառայութենէն: - 134. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչպի մահ ապաշխարէ ի զընդանն – 138.

Տէ՛ս նաև ԱԶՏԵԼ գլխաբառը:

ԱԶՍՏՈՒԹԻՒՆ – Վասն քահանայից ազատութեան –49. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ առնէ ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101.

ԱԶԳ - Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպանութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան. եւ դարպասն կիսէ ընդ սպանած թուրքին ազգն/ ծն. թուրքազգն/ - 11. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկա. զկէս գնոցն տայ ազգին եւ տուգանք: - 11. Ոչ է իրավունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: -11. Չամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք. բայց զդարբինն եւ զհիւսն ու զքարագործն աւելի: - 14. Քան զայլ ազգ մարդիկքն վարդապետքն հարկետրած պիտին -14. նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. Չէ ամենեւին պատեհ որ Եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ - 24. ամեննին չիշխէ Եպիսկոպոս յայլ Եպիսկոպոսի գաւառն ի թէմ ոչ ինչ ազգ արձումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. եւ գան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաններ: - 33. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենեսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիրենց հոգւոյն փրկութեան – 38. որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարինն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր – 39. եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս այլ կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Պարտ է զիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց

միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մար մեր հանգչիլ ի գիրկ – 41. ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն – 42. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն – 42. քաւել թէ բաժանած լինին ազգն եւ որոշած ի ճշմարտութենէն – 42. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. որ յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ - 45. Եւ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր հետմնաց անուանէ եւ դնէ, ապա իր ընչիցն մէն – 49. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի, այլ՝ որպէս վերոյ գրեցաք՝ երբ ի յաղէկ ազգէ ինի, նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. Կու հրամայէ արեւքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին, ոչ խնամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իւաւք /ճիշտը՝ իրաւք/, վասն պարոնութեանն հարկուն – 49. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք ... նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված՝ ու մէկայլն ոչ – 56. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ - 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութեանն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կան այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, զոր իրենք չուզենան – 73. նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն – 92. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշմանի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն – 93. եւ տայ կնկան ազգին հարիր դրամ տուգանք – 7. եւ զաղջկինն իր ազգ /ծն. ազգն/ թող գիտենան: - 98. եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. նա հայնց է հրամայած յարեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահնանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճատանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառով բնաւ չկարէ: - 99. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: -105. կինն ... գնաց առ իր ազգ - 106. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցեն զխնամութիւնն – 107. ու չպիտի զառողջ սերմն ... ի

յախտածէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս : - 108. եւ այլ ի յետ ի յիր յազգն երթայ -111. Բայց զազգն /ծն.զազգն/ եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան – 115. Ու թէ տանն ծախաւորն մեռել լինայ ու կամ գնողն՝ նա որդիքն կամ ազգն կարեն դարձնել հետ տարոյն: - 120. Վասն որ կարաս ծախել կամ այլ ազգ անաւթ – 124. Եւ այսով երթայ իրաւունքն ի յամէն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. Վասն այգեաց եւ այլ ազգ ծառոց վաճառի – 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախել կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախողն – 124. նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. եւ յորժամ կարենան ծնաւորն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է: - 133. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարող է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է - 133. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել – 141. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գա վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք, եւ զդեղզինն ու զբժշկերոյն կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145. Վասն շատ ազգ մարդկանց եւ հեծելորաց – 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք, եւ են որ չեն՝ եւ յայլ ազգ գործերն որ գործ այնեն: - 148. եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են, որ շատ ազգ ցաւեր խառնեն – 153. եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ, նա ընդ իր անի ի ներք դառնայ եւ գնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս – 155. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքոյ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել, ու յիր ընչիցն զայրեցման վզենն տուալ վճարուիլ զինչ ազգ ու լինայ վզենն: - 159. Եթէ ոք զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել ... նա չտայ վճար: - 160. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ – 164. նա այլ ազգ այնէ - 165. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամէն ազգ գրաստ – 167.

ԱԶԳԱԿԱՆ– նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան, սաւերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44. զի ինչվի յետին տարին կարեն փնդռել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել -123.

ԱԶԳԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ աստար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49.

ԱԶԳԻ ԱԶԳԻ - Երբ սուտ երեց կամ զիտառ լինի որ՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք ... նա երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի - 78. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին - 79. Վասն ազգի ազգի սպաննութեան - 155. Եւ այս ազգի ազգի սպանմունքս շատ են - 155.

ԱԶՏԵԼ - Ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95 Բայց թէ ժողվէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք. եւ թէ չառնու ու ազտէ /ծն.ազատէ/՝ նա երբ հանչանք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Բայց թէ յերմկէն ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: 160.

ԱԹՈՌ - նմոտով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն - 7. նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն - 7. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն. քան /ծն. ապա/ զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն - 8. եւ որ հաճին յայնոց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետով: - 8. նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն - 20. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արէնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին /ծն. աթոռոյն/: - 20. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըդորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիարթկով իր ազգին - 20. Եւ թէ որ յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժի ի դարպասն: - 24. Եւ այս չորս աթոռոց /ծն. աթոռոյս/ մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս: - 57. Եւ յայլ իշխանութիւնէր, թէ լինի առաքելական աթոռ ու թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ - 57. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է. որ երկրին եւ զաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպօլիս փոխել ... եւ զՄաթէոս աւետարանչին աթոռն յԵրուսաղէմ - 65.

ԱԺԵԼ - պիտի հայել ու տնտղել ... թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ ածէ զպատուիրանազանց լինելն - 89.

ԱԺԵՆԱԼ - Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կան քրշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն ածենայ: - 55. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա իրատն ու մեծ տուգանք ի կնկանն դեհն է. ու այրկանն կամաւք իրատվի կինն՝

քանի նորա ձեռն ածենայ, եւ այս քիթն լինի: - 96. Եւ թէ կուրցնէ՝ նա զինչ ածենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն - 169.

ԱԻՊ - Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ զիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով /ծն. յայպով/ հանել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85.

ԱԼԱՆԻ - Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին, ապա ալանի ծեծէ - 12. Եւ թէ ուտէ, նա ալանի թող ուտէ: - 60.

ԱԼԷՔՍԱՆԴԻ - Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալեքսանդրուն էր յԵգիպտոսին - 56.

ԱԼԻԻԲ - Եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանդր զալիւրն / զալոյր/՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտէրն յաղէկ ալիւրէ /ծն.այոյրէ/ վճարէ: - 171.

ԱԽՏԱԺԷՏ - ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հարէ լինի մնացել՝ ի յախտածէն իստնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108.

ԱԽՓԸԹՈՒԹԻԻՆ - Բայց ի հրամնաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեռ գնացածն քան որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 165.

ԱԾԵԼ - Եւ թէ քաղաք լինի տղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն - 9. Վասն որ յի հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիզն սպաննէ - 18. Եթէ յի հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նզէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք - 22. Չի տալ հրաման արէնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցոյ - 25. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն - 27. մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ - 33 եւ այսով մեծ հերձուած եւ կոխի ածին ի միութիւնն - 40. Բայց ի քահանայութիւն ածել զինքն բնավ չկայ ճարակ: - 61. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էածէ դիատկով այլ ումէք իրք տալ - 72. ու բերէ յիր տունն ածէ - 94. Եթէ յի, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ /ծն. անէ/, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156.

ԱԾՈՒ - Եւ ածուք ու այսպիսիք ի տասնէն զմէկն տանն: - 13. Եւ թէ փայտ կամ քար զլէ, նա զայ դիպի ու սպաննէ, կամ յայգոց կամ յածոց /ծն. յածվոց/ պահել քարէ եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յածուք - 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք - 167.

ԱԿԱՄԱՅ - Եւ զկամաւ սպաննութիւններն՝ աշխարհական պարոնեայք զիտանն՝ եւ զակամայն եկեղեցին:- 33. Բայց դատաւորին պարտ է փնտռել ըղորդութեամբ և ընտրել զակամայ սպաննութիւն: - 3. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: -

143. Վասն կամայ եւ ակամայ մարդասպանութեան – 154. Եւ այսոնք են կամաւորք եւ ակամայք /ծն. ակամայքն/, եւ որ յերկուքին մեջ սպանութենէրն: - 155.

ԱԿՆ – Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն/ծն. զաչքն/ հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր գինն էառ: 134. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արէնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման, եւ ձեռք ընդ ձեռաց, եւ վեր ընդ վիրի – 144.

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ - Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արէնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման, եւ ձեռք ընդ ձեռաց, եւ վեր ընդ վիրի – 144.

ԱԿՌԱՅ – Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն/ծն ատամն/ ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր գինն էառ: - 134. Բայց թէ ի գին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենա, զինչ ու լինի, կամ զակոռայ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145.

ԱՀ – զորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացեալ էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իւր թէ իւրաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան. թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա դեղորեն զնա գիտնական վարդապետք: - 75. Վասն որ ահով քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց, ու առաւել հեծելվորքն՝ որ ուննան զգրողին ահն ու զչարկմուն – 95. նա ընդ իր ահն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ - 155. արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ – 162.

ԱՀԱՅ – Եւ ահայ մեղք ու վնաս – 94.

ԱՀԱԻԱՍԻԿ - ահաւասիկ եւ եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: 39.

ԱՀԵԼ – նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել /ծն. անել/ - 169.

ԱՀԵՂ – ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի – 39.

ԱՀՈԻՏ -բայց ուր ծուխ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց իրաւունք առնուն ի վաճըռկներոյն ի ճանպահն- 127.

ԱՀՌԵՑՆԵԼ – զնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ չաւիրէ զամէնն, ապա լոկ ահռեցնել զնա: - 73.

ԱՂ - Եւ ի բերդն երկու ճանպահ հաց տանեն եւ երկու աղ: - 13. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն ... դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գոլթոր եւայլն՝ նա իշխանացն է - 16.

ԱՂԱՉԵԼ – Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ - 4. Չորս աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս - 4.

ԱՂԱԻԹԵԼ – Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ, ապա ի դուրս աղաւթէ - 163.

ԱՂԱԻԹՔ – Եւ զհինկ պահուն աղաւթքն եւ զսաղմութեանսն կատարեն անուշահոտ խնկաւք: - 37. նոքայ ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն - 43. հաճեցնէ իր սրտին ջերմութեամբն եւ աղաւթիւքն զտեսուղսն - 61. Եւ չկարէ այլ երեց զյետի արձակման աղաւթքն ասել - 63.

ԱՂԲԱՅՐ – Վասն ժառանգութեան աղբարց եւ քոյրվտոց - 108. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր - 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ, եւ երկու դանդ ու կէսն աղբարն է - 111-112.

ԱՂԷԿ – Բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբք եկեղեցովն - 7. սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյն՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դասակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս ... իր եկեղեցոյն տայ, զաղէկն եւ ոչ վատն - 45. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ - 47. Ու բանադրաւոն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն - 47. Ապա յայդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի - 48. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեսին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի, այլ՝ որպէս վերոյ գրեցաք՝ երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն - 49. Թող աղէկ զիտենան, որ կու համբերին - 53. զի ի յոր շատն ի յաղէկ դեհն հաճին, նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. նա պատեհ է որ ծառութեարն աղէկ ծառայէ - 79. ի յայնոց ընտրեն զաղէկն եւ դնեն թագաւոր - 81. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն - 88. նա զիրն աղէկ ունէր - 93. նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն - 106. նա կու հրամայէ թէ՝ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել - 115. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դրբուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն - 124. մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն - 130. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաւննին - 132. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար - 135. Ժողովին զայլ շինութեանս

աղէկ մարդիկն – 139. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի /գրքում՝ պետի/ զպատճառն – 152. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ - 153. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 165. նա պատեհ է աղէկ ստուգել - 165. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք – 169. նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: 171. վկայք աղէկ վկայեն - 173. Եւ իրաւունք է, որ գորած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց, ու իրենք պարտին, որ զիրենց պահքն անսխալ ու աղէկ պահեն: - 173.

ԱՂՈՒՆ – Զջրադացպններն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ է հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն/ծն.զաղունն/ - 171. Բայց աղունին/ծն. զաղունին/ վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171.

ԱՂԶԱՆՔ – Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի ... եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան. քաւել թէ աղչանք գրեն ի կապաւոն որ արձակէ: - 59. Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչափ որ դնէ նորա զգինքն հայրն՝ եւ զինչ այլ աղչնաւք միջնորդեն: - 103.

ԱՂԶԻԿ, ԱՂՋԻԿ – Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն – 7. Եթէ որ զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ նա թէ ինսամէխաւսաւած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառպել աղչիկ /ծն.աղչիկն/ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. եւ ի յայտ տեղոյ մեծ փնդաւորութիւն պիտի, եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկին – 97. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն զմահ կու հրամայէ աղչկանն: - 98. եւ զաղչկինն իր ազգ թող զիտենան: - 98. Եթէ որ իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոր կոյս աղչկան. եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Ապա թէ ընդ այլոք լինայ ինսամէխաւսաւած աղչիկն /ծն.աղճիկնն/՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102. եւ մնայ աղչկինն ի ծնաւորացն եւ յեղբարցն ի հրամանքն: - 103. Եթէ իրիցու ինսամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. զի երկու աղչիկն /ծն.աղչիկնն/ մէկ կտրիճ է համարած – 108. նոյնպէս եւ թէ յաղչկանէն /ծն.յաղչկանէն/ կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն – 110. բայց զաղչկներոյն /ծն. աղչիկներոյն/ պատեհ է հաշվիլ ի յիւրեանց. /հավանաբար միջակետն ավելորդ է/ բաժինն – 112.

ԱՂՋԱՂՋ – Եւ եկեղեցականք չինայեն զդեկանն ու զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեմ – 37.

ԱՂՋԻԿ ՏԵ՛Ս ԱՂՉԻԿ

ԱՂՓՐԹՈՒԹԻՒՆ - ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է - 165.

ԱՂՔԱՏ - Եւ թագվորն պարտի որ պահէ զաղքատն /ծն. զաղքատսն/ - 13. Եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պետքն եւ ի կարիքն դնեն զամենն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթեթն մէն: - 43. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալաւն ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ - 44. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն, բայց աղքատաց՝ աւելին - 80. Եթէ որ գումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս / ծն. յաղքատք/ տայ, եւ ընդունած է: - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս /ծն. յաղքատ/ տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ, ապա ի դուրս աղաւթէ, եւ ողորմութիւն տայ աղքատաց, եւ ապա կարէ հաղորդիլ - 163. Եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց, եւ ապա կարէ հաղորդիլ - 163. Եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց /ծն. զաղքատացն/ վնասն - 171.

ԱՂՔԱՏԱՆԱԼ - Եւ թէ բերէ ժամանակն, որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց նա զէդ մարդասպան ձգեն զինք - 21.

ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆ - յաղքատութենէ լինի պատճառն - 120. վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով - 129. Վասն որ զիր դուստրն ծախէ վասն աղքատութեան - 133. Եթէ որ զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զէդ ծառայ մի ուննալ զինք - 133.

ԱՄ1 - Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցւոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. Ամ զայս տեսէք - 40. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն - 50. ամ թող տուաղն եւ առնաւղն ընտրեն: - 76. Ամ մի այնէր - 144. Ամ այն մարդն, որ ի յիր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն - 148. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցւոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւդացն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 155. Ամ թէ զղջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162.

ԱՄ2 - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թըւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին- 4.

ԱՄԱ - Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի - 36.

ԱՄԱՅԻ - չտան թոյլ որ որ յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գէղ շինել կամ նեղցնել ամայիեցն /ծն., ամայիցն/ - 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն

գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170.

ԱՄԱՆ – Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ կամ ի յայլ իրաց. թէ ոչ զամանն մէն վճարէ, նա հերիք է: - 124. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամէն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: 124. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն – 159. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամըննին եւ առնաւորին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար – 159. չտան թոյլ որ ոք յիրաքանչիւն ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիէցն - - 170.

ԱՄԱՉԵԼ–Յայնժամ եւ ոչ ամաչէի ի զգուշանալ ինձ ի պատուիրանս քո:3

ԱՄԲԱՐՏԱԻԱՆՈՒԹԻԻՆ – Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն ու իր սազայ տան այլ վարդապետին: - 26. Վասն հպարտութեան ու ամբարտաւանութեան քահանայից – 33.

ԱՄԲՈԽ – Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր զան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, ու չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30.

ԱՄԲՈՂՁ – ու թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինինն ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124.

ԱՄԵՆ, ԱՄԷՆ - իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն զաւառաւքն եւ զաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն – 7. նա զամէնն հնազանդութեամբ բերէ - 9. Ոչ է իրաւումք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել – 11. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ - 11. ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն – 11. Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամէնն զինչ կենա՝ պրկաւորին է - 12. զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարպայ՝ զան ծառայեն պարոնին: - 13. ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ – 14. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շենք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց զիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14. Չամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք – 14. Չամէնն /ծն. զամենայն/ զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. Բայց տեսնու պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. զամէն եկեղեցոյն եւ զեկեղեցականացն դատըստներոյն բաներն ուղղէ ի ճշմարիտն – 24. նա ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց զիտունն, որ ամէնն պատեհ տեսնուն՝ որ իր զաւազան տան - 26. այլ կու բանի ըրըջֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27. արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն

զբաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն - 29. որ զայն ժողովէ զամենն - 29. նա տեսնուն որ ոխ չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամենն: - 33. Բայց նորերն զհինքն պատեհ է, որ զամեն հարկետորեն - 34. նա պատեհ է, որ զամենն հարկետորէ - 34. այլ զամենն մէկ Աստուծոյ սասավոր համարին եւ զիրենց ըղորդ իրաւունքն զամեն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. եւ զլիաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ քահանայիցն ամեն մէկի երկու մասն - 34. Աւագ եւ զլիաւոր կացուցած երէցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամեն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն, հայնց որ ամեն ժամ ու ժամ յիր տեղն լինի: - 35. յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն - 36. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամեն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն. եւ փիրիսկոպոսներն յամեն ժամ ամեն մէկ զիր վիճակն: - 37. Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ, եւ զամենն ի բարին յորդորեն եւ զչարն լռեցնեն: - 37. առնու ամեն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. Եւ զայս ամեն եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել - 38. ի վանք եւ ի դուրք զամեն մէկ ի յիր սահմանն պահել: - 38. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիրենց հոգոյն փրկութիւն: - 38. եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զհտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամենն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով - 39. Բայց ամեն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սերն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սեր է: - 39. նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. ամեն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն - 41. ամեն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն - 42. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պետքն եւ ի կարիքն դնեն զամենն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթեթն մէն: - 43. զայս անուանեալ տաւներս գան մէնն ի վանքն այնեն - 43. ամեն պետքն յայնկից ուննային - 43. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատղէն ամեն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու իսասապն եւ ճրագուն ի վանքն - 44. Եւ պատեհ է որ յիր ամեն /ծն. ամեն պրոպուշչենոյ/ ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դստակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս, ի կալէ եւ ի մրգտուրէ, է ըստ քչուցն փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն տայ - 45. Եւ զինչ բարիկինդնացն շաբթուն գայ, նա երիցուն է ամենն /ծն. ամենին/ գառնենի մորթին: - 45. Չայս սահմանս գրեաց սուրբն Սահակ. եւ հրամայեաց որ ամեն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով - 45. նա

ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու - 52. նա ամէնն եպիսկոպոսին է: - 52. յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ ... յերկրին պարունեն եւ յամենեն հաճութեան զիր առնուն - 58. նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ - 60. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամէն եկեղեցոյն անսղալ: 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոգութեան եւ գոր գտնուի յայն գործս՝ նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել: - 62. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս գոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամէնն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Ու կարեն ձեռնադրել զամէն վիճակաւորսն - 66. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ - 72. Եւ կարեն ամէնն ելնել ի վանացն, ինչուր դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամէն հաճին - 73. գնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ. Բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ գմարթեցնելոյ չաւիրէ զամէնն - 73. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամէնն եկեղեցոյն շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. Եւ զամէնն այդ ձեռովդ յիմացիք: - 79. Եւ առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն - 80. նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն - 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել - 83. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել - 84. Եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն - 85. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պոռոյքն ու զմահրն - 87. Եւ ուննայ զիքրն զամէն - 88. հաշիվ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին - 89. Եւ ի վերայ ամենին դնէ զդեղն եպիսկոպոսն - 89. Եւ զիր պոռոյցն եւ զինչ բերել լինայ զամէնն ի յինք դարձնէ: - 89. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ զմեկայլն առնու: - 92. ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն - 99. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւութն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն - 102. Չամէն իրքն բովանդակ մթիսալ մի հաշվէ - 111. Այս ամէնս /ծն. ամեն/ անճարկութեան ճարակ է գրած - 112. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ - 112. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն - 113. ապա դատաստանս հրաման տայ՝ որ զամէն մարդ իր գլխովն սպաննեն: - 115. Եւ այլ իրվիտ ի քո հրամանքդ է ամէնն - 116. ապա ու յիմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն աւուր, գոր յիմեցուցել լինայ - 117. որ վճարէ զխաստն զամէն աւուր - 117. կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տէր ... առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. ամէն այրի ի դարպասուն պահն է: - 119. Եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն /ծն. ամենն/ դառնայ - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ պատեհ է ... որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք, որ չլինի արատաւոր - 121. Եւ այսով

երթայ իրաւունքս ի յամեն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով նա այլ չկարէ փաւշմանիլ՝ ոչ գնաւոյն եւ ոչ ծախաւոյն, քանց ամեն կազմութեամբն՝ գնաւոյնէ թէ շահի եւ թէ վզենկի. թէ կոտրի թէ այրի - 125. Բայց ամեն ծախաւոյ պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է գարատն - 126. պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամեն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն - 127. վասն զի նեհն է, որ կու կեցցնէ զամենն - 128. եւ Աստուած յիրենցմէ խնդրէ զամենն - 128. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամեն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամենն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: 131. նա այրկանն է ամեն իրքն - 131. նա պեղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառն ամեն չարեաց - 142. Ամ այն մարդն, որ յիր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն՝ բահրակ, այն տէրն որ զամենն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Եթէ որ նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել, ինչուր զայ ամեն մարդ ու լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ - 151. Բայց ամեն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. եւ այսպիսիքս ամենն կամաւոր սպաննումն է համարած ի յիրաւունքս: - 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդուել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. եւ յամենն /ծն. զամեն/ զինքն վճարէ: - 158. նա յամեն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161. նոյնպէս եւ ամեն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախարէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամեն ազգ գրաստ - 167. ամեն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ - 169. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամենն զինչ ուննայ առնուն - 172. ապա իրաւնաւք ամեն մէկ զիր բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172.

ԱՄԵՆԱՅՆ - եւ զամենայն զրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպաս բռնէ եւ իրաւունք այնէ: - 9. Բայց պարտ է ամենայն /ծն ամեն/ դատաւորաց զիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամեն վայելվածքն եւ անցաւոր - 14. եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիղ դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն, եւ որ զձեռնադրածն ձեռնադրէ՝ նայ նոյնն է - 22. ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց այն որ ընտրութեամբ Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: 24. եւ զամենայն աշխարհիկ բաներ թողուն - 37. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Պարտ է զիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց - 41. բայց ի վերայ ամենայնի իրաւունք է, որ առաջի պսակն

ընդունած առնուի: - 48. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ - 68. Եւ ի վերայ այս ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ գոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ - 91. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. Վասն գրաստնոյ եւ ամենայն չորքոտանեաց գնելոյ - 121. պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամեն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն /ծն.յամեն/ աշուն - 127. Եւ ի վերայ այս ամենայնի կու հրամայէ ուրեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ. նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն: - 166. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկենայ, որ կարէ զինք արգելել - 169. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ԱՄԵՆԵԻԻՆ – Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոկոսի հայրենտրութիւն գրած - 24. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ - 24. նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամենեւին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 24. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. Եւ ոչ ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ որ փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Հրամայած է յարինացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի ... ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուիտում այնել: - 44. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին /ծն.ամենին/ պատկելիքն ու հալաւն ինչուի գաւտի ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ - 44. ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երէց լինի - 49. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւինք անտից հարկ առնուլ - 51. Չկայ ամենեւին հրամանք յարինացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 52. Թող աղէկ զիտենան, որ կու համբերին՝ զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծիսին մասն երթայ - 53. չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ որ մարդ իշխէ աւերել կամ խոռել զմեղկանն - 82. ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել - 116.

ԱՄԵՆԵՔԻՆ -Առ որս աղաչեմ զամենեսին/ծն. զամենեսեան/ վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ - 4.

ԱՄԷՆ Տե՛ս ԱՄԵՆ

ԱՄԷՆԷՔԵԱՆ – Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամէմէսեան /ծն. զամեն/ զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամէն ազգ հնարօք յիրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38.

ԱՄԷՄ ՄԷԿ ՏԵ՛ս ԱՄԷՆ

ԱՄ ԹԷ ՏԵ՛ս ԱՄ

ԱՄՈՒԼ Վասն ամուլ կնոջ – 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 88. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեաւթն ատուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122.

ԱՄՈՒՄՆԱՆԱԼ – Չէ իրաւունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ. զի Աստուծոյ եւ հայրապետին արինադրակից է. թող արինաւոր ամուսնանայ: - 9. Եւ երբ է տարին լմննայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. Ջի զայս ի Նիկիայի սահմանն ամրացուցել են եւ կապել. փնդոեցի յերեսուն գլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեւան է, որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն, եւ որ շնայ՝ նա ելած է ի քահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61. այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ – 63. Բայց չկարէ այն, որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ – 88. Ապա անմեղ արձակածն կարէ ամուսնանալ – 88. եւ նա կարէ ամուսնանալ այլ այրկան: 92. կարէ ամուսնանալ ում կամի – 98. եւ առնու ազատութեան թողթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի. և Գ տարի ապաշխարէ փոշիմանէն և որ չէ փոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. Ջինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ – 104. եւ այրն որ չէ փաւշամնած՝ նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104.

ԱՄՈՒՄՆԱՅՆԵԼ – Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել /ծն. ամուսնացուցանել/ բնաւ – 108.

ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻԻՆ – զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք հանարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. Վասն այրուկնաց ամուսնութեան – 84. Վասն ամուսնութեան կնոջ, որոյ այրիկն հեռանայ յերկրէն – 90. Վասն աւագ սարկաւազի ամուսնութեան – 104.

ԱՄՐԱՑՈՒՅԵԼ- Ջի զայս ի Նիկիայի սահմանն ամրացուցել են եւ կապել – 61.

ԱՄՐՈՑ – Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց /ծն. ամրոցք/ շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14.

ԱՄՐՅՆԵԼ – Ջսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքներոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /զրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամրցնել – 170.

ԱՅԳԵԳՈՐԾ – Վասն այգեաց եւ այգեգործաց -172.

ԱՅԳԷՊԱՆ - Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտապանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն ... ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ԱՅԳԻ - Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դադ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. Վասն այգեաց եւ այլ ազգ ծառոց վաճառի - 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախողն, զի ի գնաւորին ուսն է: - 124. Եթէ ոք զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան: - 135. Եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ, եւ կամ յայգոց /ծն.յայգոյ/ կամ յաճոց պահել քարէ եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Վասն որ յայգին մտնէ - 164. Եթէ յայգի մտնես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յաճուք - 167. Եթէ անսունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամէն ազգ գրաստ - 167. Զսինաւ լերանց եւ դաշտաց ... դնել պիտի նշանով ... եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ պատեր - 171. Եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւդացն - 171. Վասն այգեաց եւ այգեգործաց - 172.

ԱՅԴ, ԱՅՏ - զի այդ իշխանացն եւ սինաւապիերաց է հասոյթք: - 12. Եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ: - 40. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն - 40. Ու բանադրաւդն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն - 47. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի - 48. Եւ չէ դեռ այտ /ծն.այս/ մէն, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Եւ այդ /ծն. այր/ նոր դիր է նոր սահման - 53. Եթէ ոք զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս - 74. Եւ զամէնն այդ ձեւովդ յիմացիք: - 79. Եւ կու կապէ արկնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80. նա այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թեթեւ: - 94. Եւ յայտ տեղդ հասնի, որ եկեղեցին միապէս ինամարք դատէ - 95. բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արինաւորաց չէ պատեհ զայտ այտցեղ թուլցնել - 95. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց - 95. Եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնդոաւորութիւն պիտի - 97. Զի այդ բոգութեան պատճառ է - 105. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ - 136. այդ /ծն. այտ/ ի դատաւորին կամքն է - 138. Եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ /ծն.զայտ/ այնէ - 142. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է, որ ի յայտ իշխեց, եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել -

159. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն գնաւոյն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու – 167. ու այդ /ծն.այտ/ իրքդ է, որ ապականէ զերկիր – 169.

ԱՅԺԵՆԱԼ – Ու թէ չայժենայ ինչ դէպքն՝ նա հային յայրն ու կինն – 89.

ԱՅԺԵՔ – նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն /ծն.արժիցն/ առնու – 162.

ԱՅԺՄ – Բայց այժմ զվաներոյ սահնանն համառատեցաք եւ գրեցաք զուժերն ի սրբոյն Սահակայ: - 39. Այժմ ի տիարթկի բանն սկիզբն առնեմք: - 129.

ԱՅԼ/շ./ - Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ /ծն.քան/ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել, այլ իշխանքն զիրենցն ուննան մնացական եւ թագաւորին ուժ տան: - 14. Այլ /ծն.ապա/ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա զտասնակն տան տեղոյն տիրոջն – 16. չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է, այլ կու բաժնի ըռըշֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27. նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ, այլ զան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հան առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ: - 30. Եւ ժողովորդն չէ իրավումք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երեցն լավ է քան զիսայ ... այլ /ծն.քանզի/ զամէնն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին եւ զիրենց ըղորդ իրաւունքն զամէն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. ոչ թէ եկեղեցին տաւնիցն է, այլ տաւնքն եկեղեցոյն – 42. նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած – 48. ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի, այլ՝ որպէս վերոյ գրեցաք՝ երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. Եւ տֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն, ինչուր այլ աւագ լինայ ու զիր անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ զլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Մենք հարքս կամեցաք, այլ ոչ սուրբն Բարսեղ: - 73. այլ հրամայէ արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել – 81. Այլ եւ թէ կինն ծառայ երթայ – 86. Եթէ ոք վասն բոգութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն – 93. Եւ ոչ /գրքում՝ ոք/ զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. զի չէ թէ ուժն զոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է - 119. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային՝ զեղ գրեցաւ: - 140. նա չէ արեան պարտական, այլ զովելոյ եւ աւժիթք տալոյ է արժան: - 142. զի յիրմէ չէր այլ ի չարէն – 166.

ԱՅԼ/մ./ - Եւ այլ շատ ի վերայ իրաւանցս կու պնդէ Մարգարէն: - 4. նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. Եւ ի շարքսն ար մի պարոնին բանի. եւ այլ աւելի ոչ բնաւ:

- 13. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կինն ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոց բաներն – 20. որ երբ զուզվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր/գրքում՝ յին/ ապրանաց մագ մի առանց իրաւանց: - 21. նա չկարէ այլ մկրտել – 22. նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ: - 22. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. ապա այլ տուժանք չկարէ ի դարպսէն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ, ապա զքահանայութեան գործն այլ չայնէ: - 32. Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս այլ կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ արեւի կերուխում այնել: - 44. ու թէ երեցկինն այլ մեռնի, նա ամէնն եպիսկոպոսին է: - 52. Եւ չէ դեռ այտ մէն, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի - 58-59. երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ – 59. եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած – 62. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ – 63. եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռնն այլ կարեն արինել – 67. Եւ ոնտիորոն նոյնն է, բայց հոլանի անգաւտի այլ հագնի: - 67. բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. բայց մեք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն – 76. չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի աւուրն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ արեւի իրք ուտել – 80. եւ այլ չթողուն մաւտ – 80. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ արեւի պակաս չկայ: - 84. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քան կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. Բայց չկարէ այն, որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ – 88. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծուրթեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թեթել: - 94. ապա այն որ զիր

այրն սպաննէ՝ այլ զինչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբբ: - 96. ու երբ այլ չկարէ՝ նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ - 98. Բայց եւ գտողան այլ պիտի մկրտել, երբ ծնանի - 100. Զինչ փաւշամնելոյ գրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ - 104. ապա հրամայած է արեւնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ - 106. Եւ այլ հրամայէ արեւնքս, որ այս հայենետրութիւնս ի հաւրն դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվէ - 110. եւ այլ ի յետ ի յիր յազգն երթայ - 111. նա այլ իսիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարիւնաց: - 113. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնավորումն է համարել. քաւել թէ դարպսուն հրամանաւք եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետո՞՝ նա պատեհ է: - 116. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրաւկնել վասն պարտուց - 119. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսէ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն - 125. երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. նա այլ տուգանք չտայ - 134. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոծեն: - 136. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զդեղզինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. նոյնպէս եւ այլ ի վայր լինի տուգանքն: - 139. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ, եւ որ այլ աւելի է՝ նա պեղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառն ամէն չարեաց - 142. Եթէ ոք գտողայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպաննէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէթ այն տղայն - 143. Ու դնեն ի յինք նշան, որ՝ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի - 144. ինք խրատվի, որ այլ չայնէ խումրութիւն: - 145. նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւոն ի մահուն պարտուցն - 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ ... նա դարպասն վճարել տայ - 145. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան իսաչ եւ աւետարան շալկել - 149. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՝ մի իւր զինոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն - 149. Եւ է այլ որ մահդեղով սպաննեն - 155. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտ են հանարած - 155. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զէթ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ - 157. եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի - 157. եւ առնու դարպասն հանչաք մի այլ ի քեզնէ: - 158. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամբննին եւ առնաւղին այլ ի հետ՝ նա չպարտի

վճար: - 159. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրանաւք պարտի զվճարն - 160. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն գնաւոյն՝ նա իրանաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: 167. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաւդ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն:- 168. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս սացել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու սացել - 169. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն, եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172.

ԱՅԼ /դ./ - որ չկարէ իր որդի եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել: - 8. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ուննայ՝ առնուն - 10. եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպետատ է՝ եւ այլ ինչ որ մարդն լինի: - 10. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն - 11. եւ զայլն ի յայլ դատաւորքն թողու՝ որ նոքա հոգան: -11. Եւ ընդ այս ըղորդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին. եւ այլ խոտչէք չտայ: - 13. Բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ - 14. Քան զայլ ազգ մարդիկքն վարդապետքն հարկելորած պիտին, զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցւոյ հաստատութիւն: - 14. Եւ թէ վասն անհաւատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն լինին - 15. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառայութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրանաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ:- 15. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին ... եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գղթոր եւ մահլայա եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16. Եւ եթէ ոք յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն տայ - 16. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա տասնեակն տան տեղոյն տիրոջն - 16. եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ ,, նա գտնաւոյն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագվորին տասնակ, ու այլն գտնաւոյն է. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր...նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: -17. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն եւ ի յայլ եկեղեցականացն ի պէտքն - 21. Եւ թէ բերէ ժամանակն, որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ

յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց, եւ այլքն որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն – 21. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարգ ածել՝ նա եպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք – 22. Եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ – 22. Եթէ որ ի յեկեղեցոյ ձիթէ ... կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ – 23. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն ու իր սազայ տան այլ վարդապետին: - 26. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ – 26. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման տան: - 26. չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարինակն գտայ – 27. ամենին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ – 27. Չկայ ամենեին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ – 28. Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկելորել – 28. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուն: - 29. եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովորդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր – 29. Կու հրամայէ արէնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլան այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30. նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ – 30. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թէմէ իրք առնուլ – 31. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. Ապա թէ ուրդի որ ի ճանպահ հարանիք ի վերայն ընկնին՝ ու կամ ի յայլ տեղ – 31. ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպսէն – 32. զլիաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ այլ քահանայիցն ամէն մէկի երկու մասն – 34. Եւ ժողովորդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երէցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն – 34. Եւ այլքն զեղ աւագ ընկերոջն հնազանդին իր աննախանձ – 34. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան գալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35. մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. Եւ զեկեղեցին եւ զուսումն սիրեն, որ իրենք աւգտին եւ այլոց քարոզեն: - 37. Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցւոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ զեղերոյն: - 42. սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43. նոքա ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն – 43. Եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի

կարիքն դնեն զամենն. հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթերն մեն: - 43. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է - 43. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պատկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ - 44. եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտութեամբ - 44. Եւ պատեհ է որ որ յիր ամեն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս ... իր եկեղեցոյն տայ - 45. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի մի սղալանաց զայլսն /ծն. զայլն/ զրկէ: - 47. Բայց աւտար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն - 47. Ու բանադրաւն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն, զի եւ իր այլ կայ կապաւղ եւ արձակաւղ: - 47. նա կարէ այլոց /ծն.այլոցն/ տեսով բանադրել: - 47. Բայց թէ որ առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թեմն, առանց հրամանաց, նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Եւ երբ է տարին լմննայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն, եւ կէս. այլն մնայ յեկեղեցոյն հրամանաւքն: - 49. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի ... նա ամենն եպիսկոպոսին է: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է - 52. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու զպատկելիքն - 53. չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ - 53. ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն - 54. որ այլ որք չիշխէ զայն գործ այնել: - 54. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երէցն ու այլ երէցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երէցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն - 55. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն - 56. եւ սոցա տեսով պահվէին այլ դատաւորք եկեղեցոյն: - 57. նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հանի որ լինի: - 57. Եւ յայլ իշխանութիւնէր, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Վասն որ ի կարգէն ձգեն եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու - 59. Եւ թէ որ ի կարգէն ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59. ապաշխարէ երկու տարի ... յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւղացն - 61. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Եւ չկարէ այլ երէց զյետի արձակման աղաւթքն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան: - 63. սարկաւագն ... այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է - 63. ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ - 65. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռննէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զէդ զխմոր իրք - 65. ապա այլ հագուստ հագնին:- 68. նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որք որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք - 71. Եւ չկարէ որ յայլոց

հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել – 71. նա գայլն դուք գիտացեք – 71. թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ – 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան – 73. Եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ ոք՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. Վասն որ քահանայի տուն այլ ոք չգնէ - 75. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ – 75. վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76. Ապա երեցն պարտ է որ երբ գայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ - 76. Եւ այլ պետքն ի վաներոյն լինի: - 77. Բայց գայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ գնա աքսորել եւ ոչ ձգել: - 81. այլ հրամայէ արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել, քաւել թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ հաւնին: - 82. Եւ այլք /ծն. այլքն/ հայն ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւն կերպի. եւ գայլ ցած հեծելվորքն՝ այլ վերցածքն որ ազատ կոչին – 82. զի չկայ ամենեւին հրաման յարիւնացս, որ այլ ոք մարդ իշխէ արեւել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն – 82. Եւ այլ /ծն.գայլ/ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զիւրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք – 83. Վասն այլ եկեղեցականաց կարգաց եւ պարտուց – 83. Սարկաւագուհիք ի սարկաւագաց, եւ մոնոզոնք եւ այլ այսպիսիք երիցանց ձեռնադրածք՝ սոքա երիցանցէ դատին եւ աքսորին: - 83. կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ. եւ տայ երիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ երիկ մի այլ առնու: - 84. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն գլխոյն: - 84. տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն՝ նա գայս թուլցուցին: - 84. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ արելի պակաս չկայ: - 84. Եւ առնու իր այլ կին: -85. Եւ առնու իր այլ կին – 85. Եւ առնու իր այլ կին – 87. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 87. Եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնու այլ կին, եւ ուննայ զիքրն զամէն. Էն /գրքում՝ են/ կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ – 88. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն գայրն – 88. ու ինք առնու այլ կին – 89. զի այլ ոք չունի հրաման: - 89. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ

հետ այլ ումեք ... նա բաժնվի իրանաւք – 90. զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ – 90. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով – 91. եւ առնու իր այլ կնիկ – 91. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնեն իրանաւք, որ ի յայլ /գրքում՝ յայր/ պեղծն չերթայ – 92. եւ նա կարէ անուսնանալ այլ այրկան:- 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահամար խաբվի որ եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծոութեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. ու կու բոզնայր եւ զիր տունն ու զհալանն այլոց կու վատնէր - 94. վասն զի թէ մարդ գոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն՝ Մովսէսի եւ այլ նախնի դատաւորացն արինաւք – 95. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է հրամայել – 96. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու - 98. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ - 98. առանց բոզութեան եւ կամ այլ իրանաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին – 100. նա բնաւ ոչ կարէ ...այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ - 101. կարէ արինաւք այլ այրկան լինիլ: - 101. երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 102. և ինքն առնու իւր այլ կին – 102. Ապա թէ ընդ այլոք լինայ խնամէխաւսած աղջիկն՝ նա ծնաւորքն գնորա փաւշամնչէքն տան – 102. Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչաք որ դնէ նորա զգինքն հայրն՝ եւ զինչ այլ աղչնաւք միջնորդեն: - 103. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով – 104. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղջիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք /ծն,այլ/ շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ – 106. Կին՝ որ վասն նեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նմանէ սորա .. երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107. նա յայնոր այլ որ չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնոք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլ որք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոք ժառանգ ոչ լինին – 109. Եւ այն որդին որ ... առանց արինութեան եւ առանց կամաց հաւրն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 113. Զի թէպէտ և Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ որք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զէդ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ -

114. Բայց զագգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան, եւ այլ ի վերայ այսոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: -115. Եւ այլ իրվիտ ի քո հրամանքդ է ամենն – 116. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է - 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Վասն որ կարաս ծախէ կամ այլ ազգ անաւթ – 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դրբուստ ի վաստ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելո կամ ի յայլ իրաց – 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որք ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւղն, զի ի գնաւղին ուսն է: - 124. Վասն այգեաց եւ այլ ազգ ծառոց վաճառի – 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ – 125. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն, եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127. Եւ զհացի ու զգինոյ եւ զայլ հնդերաց նեհն՝ պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն ... որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ... եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն – 127. Եւ գիտել պարտ է որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ – 128. եւ այս է ըզորորն /ճիշտը՝ զըզորորն/ եւ ի հին աւրինացն հաստատուն, թէ առջին այրուկին է՝ եւ թէ այլ հետինու ի հետ: - 131. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն – 135. Եթէ որք զիր անասունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիւրոյն տան – 135. եւ ժողվին զայլ շինութեան աղէկ մարդիկն – 139. Եւ թէ տէրն չյայտնի սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք – 139. եւ այլք /ծն.այլոք/ կենան ու պահեն զճանապարհն – 142. Եթէ որք զտղայ որ վասն բոզութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ ... ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն – 143. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւղն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. նա դարպասն վճարել տայ, եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: - 146. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ /ծն.յայլ/ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեձելվորք, եւ են, որ չեն՝ եւ յայլ ազգ գործերն որ գործ այնեն: - 148. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝

հայնց, որ այլ չգրկվին, ինչվի լցվի – 151. Եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ
 ապա զայնոց, որ գլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըղորդ: -
 151. նա չէ պատեհ ... զհողերն ... յայլոց առնուլ ու այլոց տալ կամ բաժնել: -
 151. Վասն որ առուով ջուր տանէ եւ վնաս այնէ այլոց – 152. որ այլոց վնաս այնէ -
 152. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին
 յանլսորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս – 153. նա
 տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն, որ եւ այլքն խրատվին ի
 զգաստութիւն: - 154. Եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր
 հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ, նա ընդ իր անի ի ներք
 դառնայ եւ զնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: -155.
 Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ զհտենայ ոք՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու
 զընկերն քշտէ եւ սպաննէ:- 155. Բայց յայս չքուցս կարէ ոք զայլն իմանալ: - 155.
 Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց
 կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է, ու զայն զնտանոք
 եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. Եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ
 չար, տուրտութիւնք եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162. Վասն որ
 զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ – 164. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան
 եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անսուն, եւ յորկէ ուրեք ի բան, եւ նա տանի ի
 ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝
 նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն –165. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ
 ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ զնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝
 նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 165. Եւ նա այլ ազգ այնէ - 165. Եթէ անասունք մտեն
 ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի
 ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլ
 պիտի – 167. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու
 ապրին – 169. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ – 170. Եւ
 զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ
 զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմշնին կամ իսաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ
 չկա վճար յիրաւանցս: - 170. նոյնպէս եւ զտան որմունք չէ պարտ եւ զայլ
 այսպիսիք: - 171. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն
 զիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171. Եւ զայս դեռ կու ներենք,
 որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա
 այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝
 նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգեպանք
 եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ
 սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ԱՅԼԱԶԳ - Եւ այտոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն
 տան – 46. այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թերեւ: - 94. թէ ոք

տայ զիր ձի մարդոյ ի բան եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անսուն եւ յորկէ ուրեք ի բան ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 164. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկրն մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172.

ԱՅԼԱԶԳԻ - Եւ ի կռիվ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել. քաւէլ թէ հայնց մարդիք լինին յայլազգեացն /ծն.յայլազգեցն/, որ այն շմորոյն պատճառք լինին լել: - 9. Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի – 10. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորած եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել – 30. Եւ տես զայլազգիսն/ծն.զայլազգիքն/ որ չեն ուտել: - 60. որ թէ այլազգի քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի ... սպանութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպանվի: - 156.

ԱՅԼԱԿԵՐՊԵԼ- վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս - 4

ԱՅԼԱՅԼԵԼ - զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն – 40. ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72.

ԱՅԼ ԵԻ - Այլ եւ թէ կինն ծառայ երթայ – 86.

ԱՅԼ ԵԻ ԱՅԼ – կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել, նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է - 42. սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են – 172. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտապանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպաւնք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ԱՅԼ ԻՆՉ - Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացածն մնացական մնայ–14. մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ – 170.

ԱՅԼ ՈՒՐԵՔ - Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59.

ԱՅԼՈՒԻ - Եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթողիկէ եկլէսիայ եւ մէկ հաւատ ի Քրիստոս – 42. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամենն առնուլ – 60.

ԱՅԼ ՈՔ – թե իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառայութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայց որ մեռնի իրանաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին գրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք – 71. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն ... այլ ումեք իրք տալ -72. եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ ոք՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. Կու հրամայէ արեւնքն, ու զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ներս կենա, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ – 75. Վասն որ զքահանայի տուն այլ ոք չգնէ - 75. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխե ակերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն – 82. զի այլոք չունի հրաման: - 89. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք ... զայս երբ ստուգեն ... նա բաժնվի իրանաւք – 90. Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամեխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան – 102. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլ ոք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին – 109. նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: 109.

ԱՅԼՎԱՅ - Եթէ ոք ի դուրս ի յիր ակերակք յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դադ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլվայ /ծն. այլ վայրի/ թագվորին լինի – 17. նա առնու այլվայ զիր ինչքն ու տայ յայլ ոք որ շինէ - 71. Եւ թէ ոք գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ /ծն. այլվա/ առնուլ զիր իրքն ու ելնել - 72. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն – 90. եւ այլվայ զկնիկն առնու: - 97. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ /ծն.այլվոյ/ առնու զինքն՝ նա չկարէ - 98. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլսն, զոր այրկանն գրեցաք: - 110. Այլվայ կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եւ թէ ոք չարկամ հիշվէ ումեք իրք տանի, եւ հանդիպի երթալ այլվայ /ծն.այլ վայր/ շահել կամ դարձնել զիրքն, նա կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տէր ... առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն – 120. նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. Եւ թէ փաշմանի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՛ տուր զիմ կնիկն ու գողայքն՝ նա եկեղեցոյ վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156. նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161.

ԱՅԼՑԵՂ – Վասն գրաւերոյ եւ այլցեղ ստացուածոց իրաւանց – 116. նա այնոց վնասն այլցեղ է - 169.

ԱՅՃ -ապա անսուն զինչ ու լինի՝ գլուխն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի – 84.

ԱՅՆ - իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն, վասն այնոր՝ զի չէ պատեհ որ յորոցոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7. նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն – 7. եւ յոր հաճին յայնոց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետովն – 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պուման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. այն շմորոյն պատճառք լինին լել: - 9. եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացոյք լինին, նա ւերէ զիրենց զաւղվածքն եւ չսպաննէ - 10. զայս այն տաճկին տան գին – 10. Եւ որ զաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն ուղղեն: - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն – 11. եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտվի՝ այնոր է: - 13. եւ չիշխէ ոք՝ յայն որ առանց թագվորին դիր յաւելցնէ: - 13. նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել – 14. եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16. նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիկք լինին՝ նա տուժանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Ապա թէ աւագ եւ կրտսերք լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18. ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն – 19. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն – 20. նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն – 21. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ ու եպիսկոպոսն դնէ: - 22. եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զէղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժվի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու զայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր /ծն.այնր/ իրք: - 23. եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց զայն որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զղջայ: - 26. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ, քաւել մեռած լինայ այն, որ կապեց – 26. եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն – 27. եւ այն չէ արժանի գործոյն: - 27. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէ արհիւեպիսկոպոսին, այն որ չլինի արհիւեպիսկոպոս:-27. նա զայնոր վրէժն

կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. Եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած - 28. նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ սսցած լինի - 29. որ զայն ժողվէ զամենն - 29. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30. նա վասն այնոր որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն - 31. ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպսէն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ - 32. Եւ ի յայնոր վերայ այնեն զքաւութիւնն Եւ զտուժանքն: - 33. զի այն /ծն.զայն/ որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին - 33. Եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն Եւ մեծարեն որ յեկեղեցի գան: - 34. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան ... Եւ վասն այնոր շլացուցանել զդատաստանս - 36. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամեն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն Եւ ի թէմն փնտռեն Եւ ըղորդեն - 37. Եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ Եւ ոչ աչառէ լքառով - 38. Եւ դէռ այն մէն չէ - 40. նա այն բաժնաւորքն զմեզ հայնց կու այնեն: - 41. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է - 41. զայն զամենն գրել էի - 41. Պարտ է ... այնով միանալ ի մէկ - 41. Ու ի յայն կու հային՝ թէ եկեղեցեաց անուանքն այլ Եւ այլ են այրել, նա կու կարծեն թէ այլ Եւ այլ է - 42. Վանքն իջուանք ասի. Եւ իջուանքն յայն դիպի, որ յառաջն սուրբն Գրիգոր Եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեանք Եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին - 42. Եւ ի յայն աղքատացն Եւ յաւտարացն ի պէտքն Եւ ի կարիքն դնեն զամենն - 43. Եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին Եւ ուտեն համընտութեամբ՝ տառապեալ Եւ հարուստ՝ զէդ մէկ եղբարք: Եւ շողհացն ու հատիկն՝ այն եկեղեցոյն, յոր տան: - 44. զի այն պարտք է, ու յառաջ զայն պիտի վճարել - 46. նա զայն եպիսկոպոսի հրամանաւ կարէ խափնեցնել: 47. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ զայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն Եւ առջի պսակն է ընդունած: - 48. զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց - 49. Եւ այս է ըղորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է զրած այնոր - 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. Եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն - 50. այն որ ի պոռուզացն՝ երեցկնկանն լինի - 52. նա զայն եպիսկոպոսն զիտենայ՝ թէ ծուխ տայ Եւ թէ ոչ - 52. Եւ զիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք /ծն. զայնոք/ զէդ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. ու զընդանով Եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն, որ այլ ոք չիշխէ զայն գործ այնել: - 54. Եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն - 55. բայց կապածն՝ այն կապած կենայ ինչուր իր տան արձակել: - 56. բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ

կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթուղիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 59. Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՛ ընդ չգէտն լինայ լէլ, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 61. նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել - 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործ: - 61. նա այն ի յիր սրտին իսեղճն է մնացել: - 62. նա կարէ երէց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է - 63. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ - 63. Եւ չկարէ այլ երէց գլետի արձակման աղաւթքն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան: - 63. եւ ապա զայն /ծն. զայլն/ երէցն բաժնէ ժողովրդեանն: - 63. Ապա զայս խրատ կու տա՝ որ չնայի որ ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի - 65. զի կամեցաւ զայնոք փառաւորել: - 65. եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան գդպիր - 66. Բայց այս այն է, զոր գրել է առաքեալն - 67. դասք եպիսկոպոսացն են այնոքիկ, որ կաթուղիկոսք են՝ ըստ սերովբէից նմանութեանն: - 67. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումէք իրք տալ - 72. եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ գնորա գործն ի յայն տրտնջաւոն տան՝ որ այնէ - 73. եւ այնոք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ զլիտոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք - 74. Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին - 75. Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւղ վաներոյն հայրապետերն այնոնց /ծն. այնոց/ կերակուր եւ հանդերձ - 77. նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւոցն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն - 77. նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովք կու այնէր եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին - 79. Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. զի որ իսալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր /ծն. այլոց/ տայ՝ որ ըղորդն է - 79. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն - 80. Եւ զխաբեբայ զանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն զան զայթազողութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. Կու հրամայէ արեւնքս եւ այն որ ի Նիկիայ հաստատեցաւ սահմանն, որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել - 80. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, նա՝ հայց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել

աշխարհին, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն
աքարել: - 81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին
ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան - 81. ի յայնոց ընտրեն զաղէկն եւ դնեն թագաւոր -
81. եւ այն որ իշխանաց իշխան լինի՝ նա դատեն զինք իշխանաց իշխանաւքն: - 82.
սոքա երիցանցէ դատին եւ աքարին: Եպիսկոպոսք ի կաթուղիկոսաց, եւ
կաթուղիկոսք ի պապէ եւ պատրիարքաց եւ յայն եպիսկոպոսացն, որ զինք
կաթուղիկոս լինին ձեռնադրել: - 83. ու այն այն ընդունելի է: - 86. ու այն կինն
չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. եւ ապա հետ
այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա
երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն ու
թողվաւ - 87. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պռոյքն ու զմահին, եւ երթայ
առնու իր այրիկ: - 87. հայնց որ այնոր բանի չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի
տուն եւ բանի - 88. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ - 88.
ու ինք առնու այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք - 89. որ զիր ապրանքն տայ զայն
կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի - 89. եւ զկէս պռուգացն առնու այն
որ բաժնվի: - 90. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն - 90. Յետ այնոր որ ստուգէ
կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ Է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ ի վերայ այսր
ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ զոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ - 91. նա պատեհ
է, որ զայն Է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. նա յառաջ պատեհ է որ
կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն - 92. եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն -
94. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի
յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ
քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 96. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ
խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է
որ պսակվի - 96. եւ այն որ տառպել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին
է ուժն: - 97. եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ,
քանի այն կինն ապրի: - 98. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն
այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ
եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն
այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան
կարէ որ տանել կնկանն - 99. զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն
կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն - 99. նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն
կնկանն - 99. արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս
պատճառնիս ուննան՝ բոգութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100.
երբ այնով կեցցնէ այրն՝ նա թողուլ տան: - 100. Այնոնք /ծն.այնոք/ որ
աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ
եարթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Եւ
թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել - 101. եւ

առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնսովածն - 104. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն - 105. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն - 107. Եւ որ զայնք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հարեւն՝ նա յայնոր այլ որ չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դատերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. նա այնոնք /ծն.այնոք/ ժառանգ ոչ լինին - 109. զի այն ի յաւտար սերմէ է - 109. նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն զկնիկն եւ ի յանձնէ հանել - 111. եւ մնայ դանկ մի՝ զայն մաւրն տուր: - 111. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամենն ջրեցաւ, եւ այն է գոր հայրն տայ: - 112. այն հայրն՝ որ շան պէս զհոր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չսնուցնէ ու ի չափ հասակի բերէ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եւ այն որդին որ զսնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայր ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հարն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարիւնաց: - 113. Վասն այնոց որ անընգմահ լինին - 114. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին. են, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին՝ եւ զայնք բնաւ ոչ թաղման արժանի այնել եւ ոչ պատարագի - 115. նա զայնոց կարգն պատեհ է կատարել: - 115. Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար - 115. Բայց որդիքն ի հար մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնք, որ յետ անհաւատութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն. ապա այնք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին - 115. զայն մէն կորսնէ գոր կորոյս - 117. նա պակասն ի յայնոր քսակն է - 117. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւոյն զէր զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ - 118. նա վճարէ այն որ արարն: - 119. նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել, մանաւանդ այն, որ պարոնին այնէ զպակասութիւնն, որ զիր ապրանքն կենա ու ուտէ: - 119. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. Բայց դատաւորքն պատեհ է, ու հային ի յայն գնաւոյն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զէր արտի կամ զետնի մի է համարած, ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի, որ ի յայն պոմանն

վճարեն յոր դնեն: - 120. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճռնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. զի վաճառին վճարն է հանաճ մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղայի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոն – 124-125. Բայց այրեցմանն վզենն ու սուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: - 125. Եւ զայնք, որ դրամ քշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռն կտրեն ի պակասն: - 127. Բայց կու հրամայէ արեւնքս՝ որ այն ծախաւոն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն – 127. եւ զայնք որ ծեծնաւք չըդորդին հետ երեք դարպայի քշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն – 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն – 127. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ – 128. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն – 130. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոնըննին եւ զերկրին տիպաննին, եւ ի վերայ այնոր այնեն – 132. եւ այս եւ այն մէկ է - 132. Եւ թէ կարգել լինայ զինք գնաւոն ... նա այն գնաւոն է: - 132. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՛ պատիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պատիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Եթէ որ զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան. եւ թէ չուննայ՝ նա զայն վզենն դեկան վճարէ: - 135. Եւ յայտոր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր /ծն, յայնոր/ վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն – 137. նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան – 137. ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ գնեն պատանք եւ մումեղէն – 139. նա զարիան զինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մաւտ լինի: - 139. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ ... զդեղզինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր. նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել – 141. հանչաք խմեց՝ որ խումրեցաւ տայ ու զայն վնասն արար – 141. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան զինքն տան – 141. զայն /ծն. զայնոր/ խափանն, զոր յիր բանէն կեցաւ՝ վճարել տան – 141. զայնոր ձեռն կտրեն, որ քաւէ զսպանութիւնն – 141. ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր /ծն. այնոց/, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142. թէ .. այն հալալ գնացաւոն յաջող լինայ ու գնոքս սպաննէ՝ նա չէ

արեան պարտական – 142. Ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն – 143. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամեր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռնի. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն – 144. Եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ – 145. նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք – 146. Բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւորին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճմարիտն իմանայ – 147. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվճովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն՝ բահրակ, այն տէրն որ զամէնն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ .. նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150. Եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ գլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան – 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ – 152. Եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն ... եւ ի վերայ այնոր այնել զվճարն – 152. Եւ է որ չզիտէ եւ չճանաչէ զցաւն ու այնով սպաննէ, կամ որ ընդ ընկերն մախայ եւ այնով, կամ որ զաշկերտն խակ բաժնեն ու հրամանք տան – 153. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զեղ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. Բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի - 157. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձ՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն, կամ զայնոց որ ի քաղաքաց ի քո բան բերես. զի Աստուածոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զեղ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158. զոր այն ենք գրել: - 159. նա այն այլ ցեղ է, ու զայն գնտանոք եւ ծեծաւք ու խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. նա պատեհ է զինք այն հրովն տուծել – 159. նա զայն /ծն.գայս/ երդումն ըղորդ երդնու – 160. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահեր եւ ոչ կորսնէր – 160. նա ի այնոր /ծն.յայնոր/ վերայ երթայ դատաստանն: - 160. Եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ – 161. նա յամէն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն – 161. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուծն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ,

զինչ այն ուժն արժենայ, գոր արել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. նա զայն զարկն իր քրջտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ - 162. Եւ այնով ստէ իր ընկերոջն ու խլէ եւ յափշտակէ ու վնասէ - 162. կու հրամայէ արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն - 163. նա այնոր վստահ վճար պիտի - 165. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն - 165. Եւ այն՝ որ գրաստն վնասի՝ նա զեղ որ գրեցաք: - 165. նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի - 166. Եւ Աստուած այն անասնով կու յանդիմանէ գտերն - 166. որ ինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն - 167. ու զայն անասունն զենէ - 167. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւոն՝ նա իրաւնաւք ի տերն ձգէ, ու զիր զինն առնու - 167. Եւ զվճար վնասուն ի վերայ այնոր այնեն, որ արծաւոն վճարէ: - 168. Ապա թէ վասն ժլատութեան չդնեն արծաւոյ, նա արտի պատ չկարէ լինալ, ու երեք հետ սէր այնէ անսնոյն տիրոջն, եւ հետ այնոր դարպսուն - 168. նա այնոց վնասն այլցեղ է - 169. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի - 170. թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գումրշնին կամ խաշինքնն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. պիտի ... յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն եւ զվատ ուժն յիրն - 170. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձկնայ շէնն - 171. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն - 172. նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: 173.

ԱՅՆԵԼ - Եւ զամենայն զրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպաս բռնէ եւ իրաւունք այնէ: - 9. Եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ - 10. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել - 11. Եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին - 15. Եւ թէ որ յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մէկ տեղոյն տիրոջն տայ - 16. ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն - 19. Եթէ որ՝ որ ... առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծոութեամբ եւ լքաւով, նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ ու գտնուն որ զքահանայական գործ կենայ ու այնէ: - 19. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կռիւ այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռնի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք - 21. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարգն առնուն ու դարպսուն նաւմոսովն իրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւատի: - 23. Ջնոյնն այնէ եւ եպիսկոպոսն եկեղեցականի, որ ապստամբէ յիրմէ: - 23. որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զղջայ: - 26. պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց

հնազանդութիւն այնէն – 26. զիր աշխարհավարութիւնն նոցա թըտարով այնէն – 27. պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէն եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին – 27. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամենեւին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէն արհիեպիսկոպոսին, այն, որ չիինի արհիեպիսկոպոս: - 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէն բնաւ. արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկելորիլ մէն, որպէս գրեցաք. եւ թէ այնէն ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոր կամայ այնէն: - 28. Վասն որ ժողովուրդն խուխայ այնէն ի վերայ եպիսկոպոսին – 29. եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնէն – 29. Եւ ոչ ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ որ փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէն: - 30. Վասն որ թէ որ ընդ թերահաւատ խնամութիւն այնէն – 30. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնէն՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ՝ եւ թէ այնէն՝ չիինի ընդունած, եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի՝ եւ տուգնվին մեծ տուգանաւք իրանաւք, թէ այնէն: - 30. նա զինչ կամենայ կարէ այնել – 31. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. ապա զքահանայութեան գործն այլ չայնէ: - 32. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնէն՝ ու հային ի սպաննաւորին հասակն եւ ի խելքն եւ ի բանն ու ի ժամն, եւ ի յայնոր վերայ այնէն զքաւութիւնն եւ գտուծանքն: - 33. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն, եւ որ այնէն՝ նա սուրբ եւ արժանաւոր է քահանայութեան. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող խմէ ըստ արինացս – 36. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնէն ի մայրաքաղաքն – 36. Եւ զայս գլխաւորք եկեղեցւոյն ի կահրա տան այնել – 37. Եւ զսուրբ պատարագն սիրով առանց նախանձու այնէն /ծն.անեն/ - 37. նա այն բաժնաւորքն զմեզ հայնց կու այնէն: - 41. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ինչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորքն՝ ինչ մեղք այնէն /ծն. անեն/: - 41. ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնէն /ծն. անեն, առնեն/ - 42. Չոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր /ծն. անէր/ - 42. եւ զայս անուանեալ տաներս զան ամէնն ի վանքն այնէն /ծն.անեն/ - 43. զայսու ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնէն: - 43. ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել /ծն. անել/ - 44. Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել – 45. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէն, նա երեք հետ իր խրատն տան – 46. Վասն որ մարդ կենայ եւ մեռնի եւ իր սահման այնէն – 46. Նոյնպէս այնէն եւ քահանայն, որ վասն մեկի մի

սղալանաց գայլսն չգրկէ: - 47. Եթէ ոք որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու
 այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր:
 - 54. որ այլ ոք չիշխէ գայս գործ այնել: - 54. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ
 ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն
 /ծն.անեն/. նա կուսան ԱԲԵՂԱՅ չիշխէ միս ուտել: - 55. Եւ մարդ թէ կենայ, որ
 չարի ընդ իր երէցն ու այլ երէցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երէցն
 դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55.
 երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ - 59. եւ ի յայնոր վերայ այնէ,
 զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 61. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ
 ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երէց չայնեն /ծն.չանեն/, ինչուր այլ աւագ
 լինայ ու զիր անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս
 կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երէցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ
 այնէ - 63. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա
 ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ
 ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին
 հնազանդի: - 65. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն -
 66. եւ կարէ այնել գայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ
 ապաշխարաւք եւ կրանաւորք: - 66. որ խալապայ այնէ հայրն - 72. նա կու
 հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ - 73. Ապա
 երէցն պարտ է որ երբ գայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ
 եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն - 76. Ու թէ չայնեն գայս աշակերտքն, նա վասն
 այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն - 77. նայ երբ գտնվի սուտն ի
 վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն
 զխաբէութեամբն ժողովք կու այնել եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ
 եղաւ ինքն: - 78. որ գայս այնեն, նա նզովք առնուն յԱստուծոց՝ ով որ այնէ - 80.
 կարէ ... այնել զինչ իր պիտի: - 81. որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի
 չկարեն այնել - 82. նա իրենք կարեն ... այնել զինչ կամին - 82. Բայց զխրատելոյն
 կամ զմեռոցնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել - 82. ապա
 զնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: -
 83. նայնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց
 տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 84. Ապա թէ երկուքն
 իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնեն իրենց կարգ եւ
 տուգանք - 87. ու հաշիւ այնեն ընդ իրար - 89. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն
 պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք ... նա բաժնվի իրանաւք - 90. կարէ ոք ատել
 զմարդ, եւ բարուրք այնել /ծն.անել/ որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն
 ածէ, եւ սպաննէ զինք - 94. նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն /ծն.անեն/
 - 95. Եթէ ոք կոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ /ծն.անէ/, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ
 խնամէխաւսւած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97.

Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառապել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. պիտի ... հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին, եւ յոչ կամայն խրատումն այնել և կամաւքն՝ ներումն: - 97. եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. որ մեկին աւզնէ ու խալապալայ այնէ - 99. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու - 101. Եթէ ոք իրանաւք հաշիւ այնէ /ծն.անէ/ ընդ ծնաւորք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Եթէ ոք առուզնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճեր լինին: - 103. չկայ հրաման, որ ... նա կարէ փոխել զձեռնտվածն. քաւէլ թէ բոզութիւն այնէ /ծն.անէ/ - 104. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ /ծն.անէ/ ... նա զկարգն կորսնէ: - 105. որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ /ծն.անէ/ զինչ իր պիտի - 105. ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ - 106. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ/ծն.տիաթիւ/. ապա թէ դիաթէկ այնէ /ծն.անէ/՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած, որ թէ դիաթիկ չայնէ /ծն.տիաթիկ չանէ/ հայրն. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ, եւ այն է գոր հայրն տայ: - 112. նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ /ծն.անէ/՝ հաւրն կամաւք այնէ /ծն.անէ/ - 114. եւ զայնոք բնաւ ոչ թաղման արժանի այնել եւ ոչ պատարագի - 115. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՝ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ /ծն.անէ/՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ /ծն.անէ/՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. որ պարոնին այնէ զպակասութիւնն - 119. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ /ծն.անէ/՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւդն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ - 122. պատեհ է ... որ քննեն եւ տնտղումն այնեն /ծն.անեն/ ի մուտն եւ ի տարին եւ ի կանուխն եւ յանագան - 127. վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ /ծն.անէ/ պոմնով - 129. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել /ծն.անել/ ըղորդ է - 131. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաննին, եւ ի վերայ այնոր այնեն, եւ զթերին լնուն: 132. չկարէ ոք ծառայն ժառանգեցնել ... եւ ոչ երեց այնել /ծն.անէ/ չէ պատեհ: - 132. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել /ծն.անել/՝ նա կարաւղ է - 133. Եւ յայտոր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. եւ ըղորդ զիրաւունք անաչառ այնէ /ծն. անէ/: 136. ու թէ չլինի տեսած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն /ծն,անեն/ ընդ երկուքն: - 137. ու

տան թաղում այնել/ծն.անել/, թե քրիստոնե լինի: - 139. Եւ թե գրաւով ծանոյր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձով այնեն /ծն.անեն/ զեղ արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն /ծն. անեն/ ի խաղն՝ նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 140. Յաղագս որ հարբենան եւ խալաբայ ու վնաս այնեն - 141. եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ գայոյ այնէ ... եւ որ այնէ /ծն.անէ/ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ - 142. եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն որ սպաննութիւն այնեն /ծն. անեն/ կամ գողութիւն - 142. եւ զիւր քահանայութիւն այնէ /ծն.անէ/ - 143. Ամ մի՛ այնէր /ծն.անէր/ ու թե այնէ /ծն.անի/, ոք գայս՝ նա դատաւորք արիւնաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. Ու դնեն ի յինք նշան, որ՝ թե այլ այնէ՝ նա մեռնի - 144. խրատվի, որ այլ չայնէ խումբութիւն: - 145. Վասն որ տառպել մարդոյ ուժ այնէ - 145. Արուեստաւոր, որ զումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ /ծն.անէ/, ու չայնէ /ծն.գանէ/ ... նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. թե հալալ մարդ է պահաւղն, նա կիսավճար այնէ /ծն.անէ/ - 147. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են , եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք, եւ են որ չեն՝ եւ յայլ ազգ գործերն որ գործ այնեն /ծն.անեն/: - 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թե ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ /ծն.անէ/, նա մահու կորուստ բերէ - 149. եւ այնէ /ծն.անէ/ իրք մի ողորմութիւն - 150. Նոյնպէս եւ թե վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թե՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ /ծն.գանէ/, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Վասն որ առուով ջուր տանէ եւ վնաս այնէ այլոց - 152. որ այլոց վնաս այնէ /ծն,անէ/ - 152. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն ... եւ ի վերայ այնոր այնել /ծն.անէ/ զվճարն - 152. եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն /ծն.անեն/ իր՝ նա զկէսն տուժի - 156. բայց թե յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ /ծն.անէ/ զիրաւունքն: - 157. Ապա թե տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք զրել ի ԺԲ տարին - 157. Ապա թե չարկամ յիշու այնէ /ծն.անէ/, ու տանի զամբննին եւ առնաւղին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար - 159. զի թե այսաւր դու քո ընկերին այնես /ծն.անես/ նա յեզուց քո ընկերն քեզ այնէ /ծն.անէ/ - 163. Ապա թե չայնես /ծն.չունես/ զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163. և նա այլ ազգ այնէ /ծն,անէ/ - 165. նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 165. եւ զվճար վնասուն ի վերայ այնոր այնեն /ծն.անեն/ - 167. Բայց թե արծաղ չկենայ դրած, լաւկ փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. նոյնպէս եւ թե սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել/ծն.անել/՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168. ու երեք հետ սէր այնէ /ծն.անէ/ անսնոյն տիրոջն - 168. Ապա թե առանց այսոր այնէ /ծն.անէ/ սպաննութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն - 168. ու թե զարկ այնէ /ծն.անէ/ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 168. նա պիտի

զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն /ծն.չանեն/ - 169. Եւ թէ խոշոր այնէ/ծն.անէ/ կամ մանդր զալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171. Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնեն /ծն.անեն/, եւ ըստ ջաղցացն եւ ըստ ջրին ուժոյն - 172. Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան այնել: - 172. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն /ծն.անեն/ զնեհն - 173. զգողցածն ու զգարկածն եւ զսպաննածն ու զկոտորածն անսղալ վճարել պիտի: Նոյնպէս եւ զյղին ձգեցվոր այնելն /ծն.անելն/ կամաւոր պատճառանաւք: - 174.

ԱՅՆԵԼ ԴԻԱԹԷԿ - Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ/ծն.տիաթիվ/, ապա թէ դիաթէկայնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հարէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109.

ԱՅՆԵԼԻՔ - Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն /ծն.այնելեոցն/ կարգ դնեն որ ապաշխարէ - 100. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնաւվորումն է համարել - 116.

ԱՅՆԵԼ ՊԷՏ - Տե՛ս ԱՅՆԵԼ

ԱՅՆԵԼ ՎՆԱՍ - Տե՛ս ԱՅՆԵԼ

ԱՅՆԿԻՑ - Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկիցի վեր թուլացաւ - 50. Տե՛ս նաև ՅԱՅՆԿԻՑ

ԱՅՆԿԻՑ Ի ՎԵՐ - Տե՛ս ԱՅՆԿԻՑ կամ ՅԱՅՆԿԻՑ Ի ՎԵՐ

ԱՅՆՉԱՔ - Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք /ծն.զայնչափ/ սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն - 21. Բայց այնչաք /ծն.այնչափ/ զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէ արհիեպիսկոպոսին, այն, որ չլինի արհիեպիսկոպոս: - 27.

ԱՅՆՊԵՍ - Եւ այնպէս տուժէ զէդ աստուածանարգ: - 19.

ԱՅՆՊԻՄԻ - Զբերդոտութն եւ զայնպիսիքն անհնար պիտի սպաննել - 10. Զոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զէդ անհաւատ - 53. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զէդ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել - 60. նա հրամայէ արեւնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք արքտորել - 81. նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն - 107. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնաւվորումն է համարել - 116. զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդմամբ առ այնպիսին եւ կորոյ - 149.

ԱՅՆՅԵՂ - Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ /ծն.հայնցեղ/ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոյն եւ ոչ ծախաւոյն - 125. Տե՛ս նաև ՅԱՅՆՅԵՂ

ԱՅՊ - ապա թէ տեսնու, եւ այպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: - 126.

ԱՅՍ - Եւ թէ իշխան կամենայ յայտոց շինել, նա թագաւորին հրամանաւ շինէ: - 9. Եւ տաճկին զինն այսոր երեք բաժնէն մէկն է - 10. զայս այն տաճկին տան զին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպանութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան - 11. զի այս թագաւորին է՝ որ ինքն դատէ - 11. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկամու յերկիրն, նա ոսկի զինչ շահին՝ թագվորին է. եւ զայս մունետկին, ու թէ յերջեւ գտվի առ ոք՝ է պատիկ տուգնվի: - 11. Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Եւ ընդ այս ըղորդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Եւ այս է դատաստանն: - 17. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Եւ այս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր - 21. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոնի այնէ ու փայտով քշտէ ... նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք - 21. եւ այս յայնժամ լինի՝ որ կարծեալք կեցցնվի ի վերայն: - 23. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած - 26. Եւ զայս /ծն.զայն/ հերիք այրէք զսակաւս ի լսել: - 27. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն - 36. եւ զայս արժան է զյերկար սահմանն ի սրբոյն Սահակայ գրենացն ուսանել: - 36. զի մենք յայս /ծն, ի յայս/ կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն - 36. Եւ զայս անտի գրեցաք համառաւտ: - 36. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան - 37. Եւ զայս գլխաւորք եկեղեցոյն ի կահրա տան այնել - 37. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր /ծն.յայսօր/ իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի - 38. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Եւ այս ամենս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով - 38. Եւ այս հանչաք կարճած է: - 39. Եւ այսով մեծ հերձուած եւ կոնի ածին ի միութիւնն - 40. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն ... նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հարէն եւ ի մարէն կու քակտեն - 40. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւդս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ... ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. զորս թէ յառաջագոյն զայս զիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն՝ որ թուլացուցել են եւ համբերել ծաւաղացն, հայնչանք որ այս ի յայս եղաւ - 42. որ իրենք գիտեն զայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի - 42. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս եւ զայս անուանեալ տաներս զան ամենն ի վանքն այնեն - 43. զայսու /ծն.զայսորք/

ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնէն: - 43. Եւ վասն այսոր հրամայած է յաւրինացս, որ թէ որ պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: 44. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. գատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ գատկին, ու հոգւոյ գալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տանին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն: - 45. Չայս սահման գրեաց սուրբն Սահակ - 45. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն տան - 46. ու թէ այսէ տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած - 48. Եւ այս է ըղորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր - 50. Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպանս այս: - 53. Եւ այս բանի մեղքն, ի յառաջնորդաց շլնիքն է: - 53. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է - 57. Եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս: - 57. Եւ այս բանիւ կաթողիկոսն եպիսկոպոսաց գլուխ ասի: - 58. Ձի գայս ի Նիկիայի սահմանն ամրացուցել են եւ կապել - 61. Եւ գայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած - 62. որ գրել էր գայս - 62. գոր գտնուի յայս գործս - 62. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած - 62. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է - 64. Ապա գայս խրատ կու տայ - 65. Եւ հետ այսոց արհիւտիսկոպոսն են - 65. Եւ յայսոց երբ Գ մետրապաւլիոք կենան, նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոսք: - 66. Եւ ի Հայոց կանանց վաղ է ջնջած այս կարգս: - 67. Բայց այս այն է, գոր գրել է առաքեալն - 67. Եւ կարեն այսոք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արհնել եկեղեցի եւ երէց-67. ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք-72. Բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72. կու հրամայէ արեւնքս ... լոկ ահռեցնել այսով գնա: - 73. Չայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք - 73. Եւ այս է դատաստանն նոցայ, թէ հարուստ լինայ եւ թէ տառապեալ - 74. նա գայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս - 76. Ապա երեցն պարտ է որ երբ գայս առնու՝ նա հերիք այնէ - 76. Ու թէ չայնեն գայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն - 77. Եւ այս բաւական է լսաւդաց: - 77. Բայց գայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին - 79. որ գայս այնէն, նա նգովք առնուն յԱստուծոյ՝ ով որ այնէ - 80. Եւ գայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն - 80. Եւ թէ յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80. Ձի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա գայս թուլցուցին: - 84. Այս է գոր գրեցաւ: - 84. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: -86. գայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժանվի իրանաւք - 90. Եւ ի վերայ այս ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն - 91. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ որ գկինն եւ զցուլն ի յիր տուն իւէ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. Եւ

այս հոգեւոր դատաստան է: - 94. Եւ այսոր բանիւ է սահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրաւունք է՝ ազատ ի դարպսէ - 94. Եւ այս է դատաւորաց սահմանն - 95. Ի յայս տեղս նաւմասն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ - 95. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է հրամայել - 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է. ու այրկանն կամաւք խրատվի կինն՝ քանի նորա ձեռն աժենայ, եւ այս քիթն լինի: - 96. Եւ կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս - 98. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառով բնաւ չկարէ: - 99. Ի վերայ ամենայնի արենքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճառնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. Զայս Մովսէս հրամայեաց Աստուծոյ բերանով: - 103. Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ ... նա զկարգն կորսնէ: - 105. Զայս այսպէս սահման հրամայեաց աստուածային արենքս: - 108. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նաւմասն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկեւորելոյ զպարոնն, գրեցին, որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի - 109. Եւ այլ հրամայէ արենքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հաւր դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվէ - 110. Եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հաւրեղբայրն եւ ի հաւրեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլս, զոր այրկանն գրեցաք: - 110. Եւ թէ այսոք չկենան՝ զոր գրեցաք: - 111. Եւ յայսոր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած - 112. Եւ այս է իրաւունքն: - 112. Բայց զազգն եւ պահաւորքն դատեն եւ քաւել տան եւ այլ ի վերայ այսոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն ար լիորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի - 121. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամէն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. Եւ յայսոր վերայ երթայ այսպիսեացն իրաներն: - 126. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քրջտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն - 126. Եւ դուքերն եւ մուխթասպնին ի վերայ այսոր սաստելով ըղորդ պահեն - 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն, եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127. Եւ այս ի թագաւորացն է շալակ, եւ Աստուած յիրենցմէ խնդրէ զամէնն. զայս Մովսէս կու հրամայէ: - 128. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. Եւ վաճռնոյն սահմանն

այս է՝ որ երկուքին կամաւք լինի եւ վկայաւք: - 128. Եթէ որ ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է, որ մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնումիկոսն – 130. եւ այս է ըզդորդն /ճիշտը՝ զըդորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն – 131. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նամասն գրել ենք ի յառաջ - եւ այս եւ այն մէկ է - որ չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք – 132. Եւ յայտր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առներ – 144. Ամ մի այնէր. ու թէ այնէ, որ զայս՝ նա դատաւորք արինաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արէնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. եւ զայս Մովսէս Աստուծոյ բերանովն է գրել: - 149. Յայս պիտի հայիլ դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: - 150. նա ուժն այս է իրավանցս: - 152. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտրդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ – 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել – 154. նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքս սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ գիտենայ որ՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. Եւ այս ազգի ազգի սպանմունքս շատ են. բայց յայս չքուցս կարէ որ զայլն իմանալ: - 155. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին – 155. Եւ այսոնք /ծն.այսոք/ են կամաւորք եւ ակամայք, եւ յերկուքին մէջ սպաննութենէրն: - 155. Եւ թէ դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած, եւ սպաննութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպանվի: - 156. Եւ այս բաւական է: - 156. Եւ այս հայնցեղ, թէ զգողն չգտնուն: - 160. Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ - 161. Աստուած է հրամել զայս Մովսէսի: - 163. զայս Աստուած է հրամել: - 164. Ապա թէ առանց այսոր այնէ սպաննութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն – 168. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս – 170. Եւ զայս իրաւամբք գրենք – 170. մեք զոր կարցաք ճշմարտել յարինացն՝ նա այս է. եւ թող այս հաստատուն մնայ – 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք – 172. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել – 173. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ԱՅՍԱԻԲ - զի թէ այսաւր դու քո ընկերին այնես նա յեզուց քո ընկերն քեզ այնէ - 163.

ԱՅՍՉԱՔ - Բայց զայսչաքս/ծն. զայսչափս/պատեհ համարեցայ գրել – 41.

ԱՅՍՊԷՍ - Ջայս այսպէս սահման հրամայեաց աստուածային արէնքս - 108. Ջրաժինքն այսպէս արա, որ ըդորդ լինի - 111.

ԱՅՍՊԻՍԻ - Եւ գոստերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիք: - 8. Ջրադացք եւ այսպիսի շինուացք ազատ է: - 13. Եւ ածուք ու այսպիսիք ի տասնէն զմէկն տանն: - 13. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձութն եւ ապակին ... եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գոթոր եւ մահլապ եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւդ է. եւ թէ հայր գորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք - նա կարգ քաշէ - 32. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ - 44. Սարկաւագուհիք ի սարկաւագաց, եւ մոնոգոնք եւ այլ այսպիսիք երիցանց ձեռնադրածք՝ սոքա երիցանցէ դատին եւ արսորին - 83. Եւ յայտը վերայ երթայ այսպիսեացն /ծն.այսպիցեացս/ իրաւներն: - 126. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս - 126. Եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են, որ շատ ազգ ցաւեր խառնեն, եւ այսպիսիքս ամենն կամաւոր սպանումն է համարած ի յիրաւունքս: - 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտորդութենէ կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս, եւ կամ ի ծառութրացն յանարիութենէ: - 153. նոյնպէս եւ զտան որմունք չէ պարտ եւ զայլ այսպիսիք: - 171. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ զաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ԱՅՍՍԵՂ - Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցոյն յայստեղս /ծն. յայտ տեղդ/ որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ - 25.

ԱՅՍՅԵՂ - Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ /ծն.այսպէս/ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ - 109. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է - 117.

ԱՅՏ - Տէ՛ս ԱՅԴ

ԱՅՏՅԵՂ - բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արինաւորաց չէ պատեհ զայս այսցեղ թուլցնել - 95.

ԱՅԸ - Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ - 44. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ - 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն - 49. ուր եւ այր մարդ չմտնէ: - 67. Հրամայէ

աստուածային արեւնքս՝ որ այր գլուխ է կնոջն – 84. կինն այլ այրիկ չիշխե առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88. վասն բոգրածութեան չկարէ թողուլ կինն գայրն. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն գայրն կարէ արձակել: - 88. Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեանն թողու այր /ծն.այրն/ զկինն: - 88. Ու թէ չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն – 89. Վասն բաժանելոյ գայր եւ զկինն – 90. ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք – 90. Եւ թէ յետ է տարոյն գայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: -91. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ գոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ – 91. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենա կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ – 91. կամ թէ այրն բոգրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն – 93. Կին որ գայրն դեղէ կամ ցլու սպանել տայ – 95. հայնց զեղ երբ կինն գայրն սպաննէ ու զեղ երբ այրն զկինն: - 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 95. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոգութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95. Եթէ ոք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն – 97. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 99. երբ այնով կեցցնէ այրն՝ նա թողուլ տան: - 100. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր /ծն.այրիկ/ չէ, եւ առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. որ այր չկարէ ամուսնանալ – 102. Զինչ փաւշամնելոյ գրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի - 104. եւ այրն որ չէ փաւշամնած՝ նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104. Վասն կնոջ որ թողու գայրն ու փախչի – 105. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց ... թողու գայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց /ծն,արանց/ եղեն- 106. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նա նզոված է, եւ թէ կնիկ գայրկան՝ նոյնն է - 106. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստածուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն /ծն.այրիկն/ տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն, թէ այր եւ թէ կին՝ եւ թէ երկուքն: - 143. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտ են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին, եւ մահու վճար առնուն: - 155.

ԱՅՐ ԱՌՆՈՒԼ - Տե՛ս ԱՅՐ

ԱՅՐԵԼ /անել/ - եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ. բայց թէ գտուրտվելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռնի: - 10. Եւ զայս հերիք այրեք զսակաւս ի լսել: - 27. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել /ծն.արել/ - 42. գորս թէ յառաջագոյն զայս զիտացեալ էին առաջինքն,

նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ - 60. Եւ թէ երեւնայ որ կայ ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չքոնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ - 73. նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն կտրեն, առաւել թէ ի կահրայ բան լինի այրել:- 96. քաւել թէ պարոնութեան հրամանաւք լինայ այրել զյիմեցնելն եւ դարպսով: - 117. նա ի լման վճարէ. բահրակ թէ վասն չարութեան լինի այրել /ծն.արել/ - 152. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել /ծն. արել/ - 173.

ԱՅՐԵԼ /վառել/ - Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուութեամբ՝ որ չեն այնոք զէդ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Չոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել - 53. եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ - 54. Վասն շաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թողով՝ նա այլ չկարէ փաշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն, քանց ամէն կազմութեամբն՝ գնաւոյնէ թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտրի թէ այրի - 125. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ ...ն թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու զինքն այրեն - 135. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ /ծն. այրի/՝ նա չտայ վճար - 147.

ԱՅՐԵՑՈՒՄՆ - այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման/ծն.այրեցմանն/-125. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար - 147. նա պատեհ է զինք այն հրով տուծել, ու յիր ընչիցն զայրեցման /ծն.զայրեցմանն/ վզենն տուպլ վճարուիլ զինչ ազգ ու լինայ վզենն: - 159.

ԱՅՐԻ - Եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր էրիկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ եւ ինք ի բոգութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորա տան առանց խալապայի - 34. Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ գրաւկնիլ առանց դարպսու - 119. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրաւկնել վասն պարտուց, ապա դարպսու տեսովն վճարվի զիր պարտքն. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119.

ԱՅՐԻԿ - ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած - 48. Նոյնպես թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ-48. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այր գլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան/ծն.յայրական/ հրամանքն՝ զէդ ոտքն ու այլ զաւդուածքն զլխոյն: - 84. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո դիպել, որ այրիկն /ծն.էրիկն/ չլինայ լսել՝ նա

ի ճնաւորն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին, զի յիրենց տունն է լել առջեւ. թէ բժշկի՝ նա այրկանն է, եւ թէ ոչ՝ նա համբերէ այրիկն քանի կարէ - 85. Ապա թէ կեցցնեն ճնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի - 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն /ճն.այրականն/ քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ - 85. Նոյպէս է եւ թէ այրիկն դիւահարէ: - 85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան է թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ - 86. Եթէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն, նոյպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել - 86. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: - 86. Եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պռոյքն ու զմահրն, եւ երթայ առնու իր այրիկ/ճն.երիկ/: - 87. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մագ մի՝ ոչ պռոյք եւ ոչ մահր. ու առնու իր այլ կին. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն գին - 87. կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ - 88. ու այրիկն լինայ բոզրած ու պեղծ - 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկանէն /ճն.յայրկնէ/՝ թէ կնկնէն: - 89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանագանց լինելն, նոյնպէս եւ զհասակն զայրկանն եւ զկնկանն: - 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի - 89. Եւ թէ ուրդի, որ վասն ատելութեան լինի լել բաժնվել, որ այրիկն լինայ թողել զկինն. ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Վասն ամուսնութեան կնոջ, որոյ այրիկն հեռանայ յերկրէն - 90. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. Եւ թէ յետ է տարոյն զայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ /ճն.այր/: - 91. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի

յազգն, որ հանգչին: - 91. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զեղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու գնդանեն: - 92. Վասն խեղ ու պեղծ այրկան – 92. Եթէ այրիկն խեղ լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել իր բնաւ, ու կնիկն համբերէ է տարի, նա յառաջ պատեհ է ու կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ գիր: - 92. եւ նա կարէ ամուսնանալ այլ այրկան: - 92. Ապա թէ կին զայրիկն /ծն.զերիկն/ սպաննէ՝ մահադէտով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի, եւ կամ թէ ցլու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել՝ հայնց զեղ երբ կինն զայրն սպաննէ ու զեղ երբ այրն զկինն: - 95. ու այրկանն կամաւք խրատվի կինն – 96. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն գմահ կու հրամայէ աղջկանն: - 98. նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ – 98. երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ – 99. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քըշտէ՝ նա զձեռն կտրեն – 99. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն /ծն.այրն/, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու. թէ չէ՝ կարէ արինաւք այլ այրկան լինիլ: -101. որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 102. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով – 104. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղջիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն: - 104. նա իրաւունք է, ու բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն /ծն.երիկն/ տան – 105. ապա հրամայած է յարեւնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն /ծն.երիկն/: - 105. Ապա թէ տեսնուն, որ վասն այրկանն պղծութեան լինի, եւ կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: -105-106. եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ – 106. ապա թէ մէկայլ այրկէն /ծն.արկանէն/ տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան–106. Վասն որ կին այրկան հանդերձ հագնի–106. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նգոված է, եւ թէ կնիկ զայրկան /ծն.զայրկանն/ նոյնն է - 106. եւ կինն կէս այրկան է համարած յարեւնքս: -108. նա ելնէ առնու իր այրիկն /ծն.այրիկ/ եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլս, զոր այրկանն գրեցաք: 110. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ/ծն.իրիկ/ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. Վասն որ այրկան ու կնկան իրքն անբաժինք լինին – 130. նա ոչ կինն իրքն այրկան /ծն.այրկանն/ է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. նա այրկանն /ծն.իրկանն/ է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին – 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է - 131.

ԱՅՐԻԿ ԱՌՆՈՒԼ - Տե՛ս ԱՅՐԻԿ

ԱՅՐԻԿ ՄԱՐԴ - Տե՛ս ԱՅՐԻԿ

ԱՅՐԿՈՒԹԻՒՆ - Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել – 101. Եթէ որ կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101.

ԱՅՐԿՈՒԹԻՒՆ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԱՅՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՐԿՈՒԹԻՒՆ ԱՆԵԼ - Տե՛ս ԱՅՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՐ ՄԱՐԴ - ուր եւ այր մարդ չմտնէ - 67.

ԱՅՐՈՒԿԻՆ - Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք. եւ ապա զկարգաւորացն եւ զաշխարհականացն եւ զայրուկնոցն: - 5. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոց քաներն – 20. որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. Վասն այրուկնաց, որ ծառայ ընկնին – 48. Վասն այրուկնաց ամուսնութեան – 84. Վասն դիւահարութեան այրուկնաց – 85. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոց՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն ու ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Եւ թէ վասն բոզրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն ... նա կու հրամայէ արէնքս որ բաժնեն: - 88. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն...նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք /ծն. այր եւ կին/ - 130. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել ինչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամենն դառնայ, եւ այրկանն ի հան բաժին չկայ: - 131. եւ այս է ըզդորդն /ճիշտը՝ զըզդորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն, թէ առջին այրուկին /ծն.այրուկինք/ է՝ եւ թէ այլ հետինու ի հետ: - 131.

ԱՅՐԿՏԻ - հայնց որ զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի կանեց: - 43.

ԱՆԱՀ - Նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104.

ԱՆԱՅՐ - Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՝ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96.

ԱՆԱՉԱՌ - արժանավոր է ու զիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ, ու անաչառ եւ ճշմարիտ ու ճշմարտասէր, եւ յանարժան գործոյ ի գատ: - 58. եւ ըզդորդ զիրաւունք անաչառ /ծն.անաչ/ այնէ /ծն.անէ/: - 136.

ԱՆԱՉԱՌ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԱՆԱՉԱՌ

ԱՆԱՉԱՌՈՒԹԻՒՆ - Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըզդորդ, անաչառութեամբ /ծն.անաչառ/ եւ առանց կաշառոյ եւ առանց ծուլութեան – 9.

ԱՆԱՊԱՏԱԻՈՐ - Վասն անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց – 72. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, գոր եղաւ ի սրբոյն Բարսէլէ, ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72

ԱՆԱՍՈՒՆ, ԱՆՍՈՒՆ - Հրամայած է յարիւնացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Եւ թէ անսուն քշտէ եւ սպաննէ զմարդ՝ նա զանասունն /ծն.զանսունն/ սպանեն եւ ձգեն, եւ չուտվի: - 78. ապա անսուն զինչ որ լինի՝ գլուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի – 84. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք, որ ստուգվի եւ թէ ընդ անասուն մեղանչէ ... նա բաժնվի իրաւնաւք – 90. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Վասն ոսկոյ, արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ որ լինի – 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կտրէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ - 119. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն – 135. Եթէ ոք զիր անասունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիւրոյն տան – 135. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն /ծն.զանսունն/ մէն քարկոծեն: - 136. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անսուն ի ներս ընգնի – 137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն /ծն.անասունն/ ընգնի ի ներս՝ նա զայն կտտրած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զեղ որ եր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով /ծն.անասնով/ եւ թէ դրամով: - 137. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն /ծն.անասունքն/ զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա՝ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զեղ զինք անսնոյն /ծն.անասնոցն/ առնու – 137. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկեր ի պահ տայ – 160. Եթէ ոք զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կտորի ... նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կտորվել ... նա չտայ վճար: - 160. Եւ թէ զազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ ոք քշտէ անասնոյ /ծն.անսնոյ/ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. Վասն որ անսուն փաթըթվի ընդ չվան – 163. Եթէ ոք զմարդոյ անասուն /ծն.անսունն/ տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կտտրած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անսուն /ծն.անասունն/, եւ յղրկէ ուրեք ի բան, եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 164. Վասն որ անսուն

դիւսահարի – 166. Եթէ ումէք անսուն /ծն.անասուն/ դիւսահրէ նա գիտել պարտ է որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց /ծն.յանասնոցն/, եւ Աստուած այն անասնով /ծն.անասնովն/ կու հանդիմանէ զտէրն – 166. ու զայն անսունն զենէ, ու անարիւնաց ծախէ եւ կամ բաժնէ: - 167. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլ պիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւոյն եւ զսպաննելն եւ զգնելն անասնոց /ծն.անասնոցն/ - 167. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յածուք – 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախիւրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամէն ազգ գրաստ – 167. նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 168. մէկզմէկի ուտեն ու անսունքն գերնան – 168. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի – 168. ու երեք հետ սէր այնէ անսնոյն տիրոջն – 168. նա վճարէ անասնոյն /ծն.անսնոյն/ տէրն զվնասն, ու վնասուն տէրն զանասունն /ծն.զանսունն/ - 168. նա զոր խափան կենայ անասնոյն /ծն.անսնոյն/ նա ինք վճարէ - 168. եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն /ծն.անսուն/ լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու–169. նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն–169. զի ամէն աշխարհս անասնով/ծն,անսնով/ մէն չկարեն ապրիլ զէտ զթորքմանն– 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն – 169. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ԱՆԱՐԱՏ - եւ զէդ որ էր անարատ՝ վճարէ նորա թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137.

ԱՆԱՐԳԱՆՔ - Ապա թէ հուրքելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն /ծն. զանարգմանն/ որ զրեցաք – 75. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արէնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145.

ԱՆԱՐԳԵԼ - Վասն որ ոք զքահանայ ծեծէ եւ անարգէ - 19. Զքահանայ թէ ոք անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ. զի Քրիստոս հրամայեց՝ թէ՝ որ զձեզ անարգէ՝ զիս անարգէ - 19. Վասն որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ - 74. Եթէ ոք զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայսոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս – 74. Զի եթէ ոք զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն – 74. քարկոծել պարտ է, զի անարգեաց: - 75. որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռնի – 114.

ԱՆԱՐԺԱՆ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան/ծն.որեմ արժան/ եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ ... բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք –4. Վասն որ մռտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. Եթէ ոք վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ

կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտե, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատասունել – 25. որ արժանաւոր է ու գիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ, ու անաչառ եւ ճշմարիտ ու ճշմարտասէր, եւ յանարժան գործոյ ի գատ: - 58. Վասն որ յանգէտս անարժան հաղորդի – 74.

ԱՆԱՐԻՈՒԹԻՒՆ – նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլսորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս, եւ կամ ի ծառութեացն յանարիութենէ: - 153.

ԱՆԱԻԹ - Եթէ ոք ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաւթից՝ կամ ի զգեստուց՝ կամ ի մոմեղինէ՝ կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն – 23. Եւ զանաւթ /ծն.զանորք/ եւ զպասն եկեղեցոյ ինքըն պահէ: - 35. Եւ թէ վնաս լինի ի յանաւթն, նա վճարէ: - 73. Վասն որ կարաս ծախէ կամ այլ ազգ անաւթ – 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Վասն որ անաւթ առնու վարձով – 159. Եթէ ոք իրք անաւթ /ծն.անաւթ/ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն – 159.

ԱՆԱԻՐԷՆ - զի յանաւրինի սերմէ է եւ տեղի լինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25. Ապա թէ անաւրէնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արէնքս, որ անհնար մեռնի անաւրէն սպաննաւոյն: - 33. Եւ ոչ ասացին թէ դիւաց եւ անաւրինաց կերակուր տուք զքրիստոնէք: - 41. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անաւրինաց: - 48. Զի եթէ ոք զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն, եւ թէ անաւրէն լինայ, նա մեր է վրէժխնդրութեան – 74. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ – 128. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայ գնէ յանաւրինաց՝ նա ծառայէ զգնաւոյն Է տարի – 132. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի ուննալ զինք. բայց չկարէ յանաւրէնքի /ծն.յանաւրէնք/ ծախել – 133. Վասն որ քրիստոնէ գողնայ ու տանի անաւրինաց ծախէ - 138. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անաւրինաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արինաց թէ ապրի: - 138. Կու հրամայէ արէնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ՝ բահրակ անաւրինաւք՝ նա նզոված է, ու ձգած է հայրենէտրութենէն – 149. նա զկէսն վճարէ անաւրէնն – 157. ու զայն անսունն զենէ, ու անաւրինաց ծախէ եւ կամ բաժնէ: - 167.

ԱՆԱԻՐԷՆՈՒԹԻՒՆ - Զի ոչ թէ որ գործեն զանաւրէնութիւն, ի ճանապարհս նորա գնասցեն: - 3.

ԱՆԲԱԺԻՆ - Վասն որ այրկան ու կնկան իրքն անբաժինք լինին – 130. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամեն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130.

ԱՆԲԱԺՆԵԼԻ – նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97.

ԱՆԲԱԽՏԵԼ - Եթէ որ անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր որ տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարեկնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98.

ԱՆԲԺՇԿԵԼԻ - Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եթէ որ անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր որ տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարեկնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98. Եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու – 169.

ԱՆԲԻԾ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յարեկնս Տեառն: - 3

ԱՆԳԱՍ – նոյնպէս եւ մահրն հետ կնկնան /ծն. կնկանն/ մահուն տղային է, որպէս բազում անգամ գրեցաւ: - 86. կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր որ տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարեկնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98.

ԱՆԳԱԻՏԻ - Եւ Զ դասք են սարկաւազունքն. եւ սքեմով նոյն են, բայց անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեւն ուրար: - 66. Եւ սքեմ գնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի, եւ ուրար ի յերկու ուսն: - 67. Եւ սքեմ հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնոփորոն յերկու ուսն: - 67. Եւ ոնոփորոն նոյնն է, բայց եւ հոլանի անգաւտի այլ հագնի: - 67.

ԱՆԳԷՏ - աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն, եւ առաւել առաջնորդքն: - 46. Եւ այդ նոր դիր է նոր սահման՝ որ ոչ է յառաջնոցն, ու անգէտ ժողովուրդն հաւնել են տգիտութեան: - 53. Վասն որ յանգէտս անարժան հաղորդի – 74. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: - 75. Բայց կու հրամայէ արեկնքս՝ որ այն ծախաւղն, որ խարէ զանգէտն /ծն. զանգէտսն/ ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զէդ գող ու անհաւատ դատեն – 127. բահրակ թէ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն ու զդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165.

ԱՆԳԻՏՈՒԹԻՒՆ - Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեկնքս, որ չունի մեղք – 150.

ԱՆԴ - Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ...զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպաւլիս փոխել եւ անդ հաստատել – 65.

ԱՆԴԱՏԱՊԱՐՏ – նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94.

ԱՆԴԱՐՁ - Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եւութն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ – 121. ապա թէ տեսնու, եւ այպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: - 126.

ապա որ կամաւք եւ աւորէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129.

ԱՆԴԷՆ - Չամէնն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15.

ԱՆԴՐԱՆԻԿ - նոմոսով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեան -7. Բայց զանդրանիկն Աստուած է հարկեւորել - 113.

ԱՆԴՐՄԱԴԱՐՁ - Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հաւրն՝ անդիմադարձ - 111.

ԱՆԴՈՒՍՏՐ - Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն - 49.

ԱՆԵԼ - եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ /ծն.այրել/ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. որ ընտրէր ու զվատն անէր: - 45. Եթէ ոք դատաստանի եկեղեցոյ արիւնաց կամ դարպասու, նամաւսով արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել /ծն.այրել/ իր բնաւ - 92. Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել - 101. Եւ անէ /ծն.այնէ/ զինչ հաշիւ լինի արած ու պոման ընդ իրար: - 102. նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Վասն որ տղայութիւն անեն ու մահ լինի - 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային՝ զեղ գրեցաւ: - 140. ու թէ այնէ, ոք զայս՝ նա դատաւորք արիւնաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն /ծն.այնաւղացն/: - 144. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, զոր արել /ծն.այրել/ լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք անել/զրքում՝ ահել,ծն.անել/ - 169.

ԱՆԵՐԿԵՂՈՒԹԻԻՆ - Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն ... նա կու հրամայէ արէնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100.

ԱՆԶԳԱՄ - Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59.

ԱՆԷԾՔ - նա անէծք է գրած այնոր - 50. որ լնու զասացեալ զանէծսն - 146. նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164.

ԱՆԸՆԳՄԱՆ, ԱՆԸՆԿՄԱՆ - Վասն այնոց որ անընգմահ լինին - 114. Հարցանէն յարէնքս վասն անընկմահու՝ /ծն.անընգմահու/ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ. նա կու հրամայէ թէ՝ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել, զի անընկմահն ի բազումս բաժնին - 115.

ԱՆԸՆԿՄԱՀ - Տե՛ս ԱՆԸՆԳՄԱՀ

ԱՆԹՈՂՆԵԼԻ - Եւ կուսան արեղայի մեղաց պատճառ լինի՝ եւ իր անթողնելի /ծն.անթողլի/ մեղք շահի - 51.

ԱՆԻԾԵԼ - նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յաւրինաց: - 113. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՛ նա անիծած է - 126.

ԱՆԻՐԱԻ - Ձոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զէր անհաւատ. զի ծուռ ու անիրաւ տիպօն դրին: - 53.

ԱՆԼՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ - Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտրդութենէ /ծն.յանլսրդութենէ/ կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս - 153.

ԱՆԽԱԼԱՊԱՅ - Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար:- 37.

ԱՆԽԵԼԵԼ - Վասն դիւահարի որ անխելի եւ մարդ սպաննէ - 166. Եթէ ոք ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել /ծն. անխելի/ եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել - 166.

ԱՆԽԵՂՃ - Եւ զայնք, որ դրամ քըշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127.

ԱՆԽՆԱՄ-Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեստ որոզայթել՝ նա պարտական է:- 152.

ԱՆԿԱՐԱԻՂ - սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին՝ վտանգելոցն եւ անկարաւղացն՝ տառապելացն եւ ուսումնաւորացն - 43.

ԱՆԿԱՐԻՔ - նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր - 93.

ԱՆԿԵԱԼ - թէ սուտ ելնէ անկեալն /ծն.անգեալն/ ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28.

ԱՆԿԵՐՊԱՐԱՆՔ - Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ իւրիք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն - 103.

ԱՆԿՈՂԻՆ - Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռնի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու - 52.

ԱՆՀԱՂՈՐԴ - Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի եկեղեցոյն եւ ապաշխարէ, եւ երկուք ի ներքս անհաղորդ, եւ ապա լաւկ հաղորդի ի սուրբ խորհրդոյն: - 62.

ԱՆՀԱՆԳՍՏԵԼ - նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն - 77.

ԱՆՀԱՆԳՍՏՈՒԹԻՒՆ - Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի - 48. Եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մեջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ -

84. Եւ թէ վասն բոզրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն: - 88. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն ... նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91.

ԱՆՀԱՍԱԿ – Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ ... նա զկարգն կորսնէ: - 105.

ԱՆՀԱՍԿՆԱԼԻ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս – 4.

ԱՆՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ վասն անհաստատութեանն կամ տվայտութեան, կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ նա վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն՝ նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուծի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն – 93.

ԱՆՀԱԻԱՏ – քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն – 22. Եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուծվի ի դարպասէն իրաւամբբ: - 22. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպասն նաւմոսովն իրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւատի: - 23. նա զինչ կամենայ կարէ այնել՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպ ի Քրիստոս – 31. Եւ զհտացիք որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրելն: - 53. Զոր կու հրամայէ արեւնքս զայսպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զեղ անհաւատ /ծն.զանհաւատ/ - 53. զի լաւ դարպասն է քան անհաւտին որդուցն: - 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. այն ծախաւոն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զեղ գող եւ անհաւատ դատեն – 127. Վասն որ անհաւատք զմեռելն կողոպտեն – 144. Վասն այն ազգ անհաւատաց /ծն.անհավատաց/, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ զայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն – 144.

ԱՆՀԱԻՏՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Բայց որդիքն ի հար մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհատութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն – 115.

ԱՆՀՆԱԶԱՆԴ - Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր իրատն տան – 46. Եթէ որ դատաստանի եկեղեցոյ արինաց եւ դարպասու, նաւմաւսով արած լինայ ու կտրած՝ նա անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն

անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109.

ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ - ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալ քաշել վասն անհնազանդութեանն. զպատեհն: - 54. յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան /ծն. անհանգստութեան/ թողուլ – 84.

ԱՆՀՆԱԲ - Զբերդոտութիւն եւ զայնպիսիքն անհնար պիտի սպաննել եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել – 10. Բայց թէ զտուրսովելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռնի: - 10. նա ոսկին թագվորին է անհնար – 12. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. նա անհնար է իրանաւք մեռնի – 114. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարինաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արինաց թէ ապրի: - 138. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաւոյ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168.

ԱՆՀՈԳՈՒԹԻՒՆ – նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95.

ԱՆՀՈԳՑՆԵԼ - Եւ թէ ոք անհոգցնէ զմուխատրայն՝ եւ յուղարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149.

ԱՆՀՐԱՄԱՆ - Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ. եւ թէ հրամանաւք լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ, եւ թէ անհրամանք /ծն.անհամանք/՝ նա կրկին: - 138.

ԱՆԶ - Տէ՛ս ԱՆԶՆ

ԱՆԶԵՌՆՄԽԵԼԻՈՒԹԻՒՆ – Վասն անձեռնմխելիութեան իրքին եկեղեցոյ – 60.

ԱՆԶՆ - որ սպաննէ զթշնամին անձին իւրոյ – 31. ու թէ չառնու յանձն, նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն – 59. Եւ տրֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն, ինչուր այլ աւագ լինայ ու զիր անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին – 87. Վասն որ զկոյս յանձնէ հանէ - 97. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ – 97. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հարն կամաւք – 102. Եթէ ոք իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոյք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ /ծն.յանձնէ/՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուժի – 103. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յրնչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել – 111. նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163.

ԱՆԶՆ ԸՆԴ ԱՆԶԻՆ - Տէ՛ս ԱՆԶՆ

ԱՆՃԱՐԱԿ - Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն – 16.

ԱՆՃԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ, ԱՆՃԱՐԿՈՒԹԻՒՆ - Բայց թե անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պուման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ արթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. Ձի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեանն /ծն. անկարգութեան/, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ /ծն.անհարկութեամբ/ դստերքն այսցեղ ժառանգեն – 109. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած – 112.

ԱՆՃԱՐԿԵԼ - Ես Ֆրլանս ... վասն իսայ պատճառանացս անճարկեցայ – 98.

ԱՆՃԱՐԿՈՒԹԻՒՆ – Տե՛ս ԱՆՃԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՄԵՂ - Ապա անմեղ արձակածն կարէ ամուսնանալ, զի ազատ է: - 88. ու զկինն սպաննէ անմեղ զէդ մեղկան – 94. Յայս պիտի հայիք դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ:-150. նա զայն զարկն իր քըշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ-162. նա կու հրամայէ արէնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ եւ թէ տուգնելոյ: - 163.

ԱՆՄԵՂԱԴԻՐ-Չորս աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս- 4.

ԱՆՄԵՂԱԴԻՐ ԼԻՆԵԼ - Տե՛ս ԱՆՄԵՂԱԴԻՐ

ԱՆՄԵՂԱՆՔ - Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկնումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բողոքեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել – 87.

ԱՆՄՈՒՂ – Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 152.

ԱՆՅԱՊԱՂ – նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւղէն առնու անյապաղ – 121.

ԱՆՆԱԽԱՆՁ - Եւ այլքն զէդ աւագ ընկերոջն հնազանդին իր աննախանձ – 34.

ԱՆՇԷՆ – կամ թող երթան յանշէնն /ծն.յանշէնն/ որպէս սահմանած է իրենց: - 169.

ԱՆՇԻՆՈՒԹԻՒՆ - զի շէնն այնոց անշինութեամբ /ծն.անշինութեամբն/ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս – 170.

ԱՆՈՐԴԻ - Եթէ այր եւ եթէ կին որ ... անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել – 48. Վասն որ աշխարհի երեց անորդի մեռնի – 51.

ԱՆՈՒԱՆԵԱԼ - Եւ զայս անուանեալ տաւներս գան ամէնն ի վանքն այնեն – 43.

ԱՆՈՒԱՆԵԼ – որ ջանուն անուանին – 21. Եթէ այր եւ եթէ կին որ ... անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել – 49. Վասն որ ոք զինք սուտ քահանայ անուանէ - 54.

ԱՆՈՒՆ - Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան – 26. Ու ի

յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել – 42. գորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովքն կու այնէր – 78. եւ կու ապահարգեմ ի յայս անուն կնկնէս – 98.

ԱՆՈՒՇ – Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիւրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38.

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ - Եւ զհինկ պահուն աղաւթն եւ զսաղմոսերգութիւնսն կատարեն անուշահոտ խնկաւք: - 37.

ԱՆՈՒՇԱԶԱՅՆ - Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երէցն լաւ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն – 34.

ԱՆՈՒՇԱՅՆԵԼ – Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիւրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38. Ապա կու հրամայե օրենքս զորքերն եւ զտառպելքն ստածել եւ ինսամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու գան ի յուսումն: - 77.

ԱՆՈՒՇՈՒԹԻԻՆ - Ամ թէ զղջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162.

ԱՆՊԱԿԱՍ - Եւ իրաւունք է, որ զդրած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց – 173.

ԱՆՊԱՏԵՀ - Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ ... նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատաստնել – 25. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ քան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսն: - 28. Բայց թէ երէցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծիսէն կամ քրջտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն ածենայ: -55. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ /ծն.անպատիժ/ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ - 56. Եւ թէ որ ... զսուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մսիսէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ - 92.

ԱՆՊԱՏԵՀՈՒԹԻԻՆ - Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64.

ԱՆՊԱՏՃԱՌ - Եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ – 106.

ԱՆՊԱՐՏ - ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող իմէ ըստ արիւնացս, եւ մեք անպարտ մնամք: - 36. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւղն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւղն – 147. անպարտ են տէրքն – 148. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է:

- 152. ապա թե իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: -153. Ու թե վարաւոն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: - 165. Թե բանտվաւղէն լինի, ու ասէ թե՛ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165.

ԱՆՊՍԱԿ – Չէ իրաւունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ – 9. Եւ թե յետ է տարոյն գայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առաջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եթէ որք առուզնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճէր լինին: - 103.

ԱՆՍԳԱՍ – Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ որք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ:- 99.

ԱՆՍԽԱԼ, ԱՆՍՂԱԼ - Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան գալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամէն եկեղեցոյն անսղալ: - 62. նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի եւ յորժամ գան ի դատաստան, նա առնու անսղալ: - 129. Եւ իրաւունք է, որ իրենք պարտին, որ զիրենց պահքն անսխալ ու աղէկ պահեն: - 173. զգողցածն ու զգարկածն եւ զսպաննածն ու զկոտրածն անսղալ վճարել պիտի: - 173.

ԱՆՍՂԱԼ - Տէ՛ս ԱՆՍԽԱԼ

ԱՆՍՈՒՆ - Տէ՛ս ԱՆԱՍՈՒՆ

ԱՆՍՈՒԲԲ - որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ – 37. Եթէ որք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74.

ԱՆՏԻ - Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի – 36. եւ անտի ճշմարտեցի զուղղութիւն սահմանիս – 36. զայս անտի գրեցաք համառաւտ: - 36. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ – 51. Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ – 57.

ԱՆՏԻՈՔ - Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխեր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն/ծն.Անտիոքայն/ - 57.

ԱՆՅԱԻՈՐ - Բայց պարտ է ամենայն դատաւորած զիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14.

ԱՆՅՆԵԼ - Եւ ընդ այս ըղորդ անցնել /ծն. ավելի առնուլ/՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիկք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Չէր երբ մարդ

կացին անձ ու ճուղ կտրե՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ - 33. Նոյնպէս եւ թէ որ հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի - 33. որ զէր աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն - 43. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կոհու, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել...նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն - 99. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՝ կամ ի հնոյ կաղ՝ կամ փրքոտ կամ որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ՝ կամ հաւկուր՝ կամ քշտան՝ կամ հարուն: - 121. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի - 123. Բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել. թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւորն է: - 124. նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ - 154. Ու թէ անցնելտայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնա՝ չորս տակ - 171.

ԱՆՓՈՅԹ - որ լաւ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173.

ԱՇԱԿԵՐՏ, ԱՇԿԵՐՏ - Վասն վարդապետին որ զաշկերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի - 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ /ծն,զաշակերտն/ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւոր է - 32. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զէր գեթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արիւնակովն եւ դոքա եպիսկոպոսին են: - 64. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն - 77. զաշկերտն խակ բաժնեն ու հրամանք տան - 153. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քրշտէ, նա մեռնի, կամ վարդապետ զաշակերտ կամ մայր գղուստր ... որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս - 154.

ԱՇԽԱՏԱՆՔ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ...բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք -4.

ԱՇԽԱՏԵԼ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ...բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք -4. եւ ձեռաւք իմովք աշխատեցայ եւ փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի: - 4.

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս-4.

ԱՇԽԱՐՀ - Բայց վասն արգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամեն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն - 7. երազի նման է աշխարհիս ամեն վայելվածքն եւ անցաւոր-14. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին-36. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ այլ

ազգականացն՝ պատկելիքն եւ հալան սաւերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44. Վասն աշխարհի իրիցնոյ սահմանի – 45. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է, գատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ գատկին, ու հոգոյ գալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տաւնին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն:–45. Վասն որ աշխարհի երեց անորդի մեռնի – 51. Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռանի, նա եպիսկոպոսն գիալան գամէն եւ գանկողինն առնու – 51. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատողին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. Եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկետոր գիտունքն եւ ընդ մատետորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64. Ապա երեցն պարտ է որ այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն – 76. որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն – 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն իրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն – 81. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համաւրէն ունաւոյց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարկ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն, որ ոչ առնուն եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին – 107. որ ոչ ծախաւորն զրկին եւ ոչ գնաւորն, եւ հովվի աշխարհն – 128. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս /ծն. ըստ աշխարհի/ եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. զի ամէն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ զէտ զթորքմանն – 169. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհս երբ շինվի ... - 173.

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի. և ապա վասն աշխարհական դատաւորաց եւ թագաւորաց:–4. Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք. եւ ապա զկարգաւորացն եւ զաշխարհականացն եւ զայրուկնոջն: - 5. նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զէդ աշխարհական դատեն զինք–19. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զէդ աստուածածախս տուժեն – 20. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոնի այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռնի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական գործ – 24. Զէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ – 24. Եւ թէ աշխարհական լինի՝ նա հաւնովրեն զինքն եւ բանադրած վարեն – 25. Եւ թէ աշխարհական լինի, նա զէդ սպաննաւոյ ապաշխարութիւն քաշէ: - 32. Եւ զկամաւ սպանութիւններն՝ աշխարհական պարոնայք գիտնան, եւ

զակամայն եկեղեցին: - 33. Եւ յաշխարհական որ չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ – 39. կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյն եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զեղ աշխարհական այրուկիքն զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն – 46. եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային – 50. Ապա զմիսն աշխարհականացն թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուրն ուտեն առանց մսի: - 55. Նոյնպէս եւ թէ աշխարհական լինի բանադրած: - 59. Ապա աշխարհականքն կարեն զինչ ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ: - 63. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ - 71. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, զոր իրենք չուզենան – 73. եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ որ՝ որ է յաշխարհականաց: - 73.

ԱՇԽԱՐՀԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ - որ զիր աշխարհավարութիւնն նոցա թըտարով այնեն – 27.

ԱՇԽԱՐՀԱԻՈՐ - բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արինաւորաց չէ պատեհ զայտ այտցեղ թուլցնել – 95.

ԱՇԽԱՐՀԻԿ - եւ զամենայն աշխարհիկ /ծն.աշխարհի/ բաներ թողուն. եւ զեկեղեցին եւ զուսումն սիրեն – 37.

ԱՇԿԵՐՏ - Տէ՛ս ԱՇԱԿԵՐՏ

ԱՇՈՒՆ - Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշռով դնեն պոման, կամ կոթրու: - 123. թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն – 127.

ԱՉԱՌԵԼ - եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով – 38.

ԱՉՔ - նա զաչսն /ծն.զաչքն/ հանէ - 10. Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտովել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատովի ի յաչսն /ծն. զաչքն/ կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողնայ՝ նա զերկու աչսն /ծն.աչքն/ հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ուննայ՝ առնուն – 10. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարէ զտղայն ի հուն հանել – 108. եւ կուրացնել յերկու աչաց /ծն.աչացն/ արժան է: - 138.

ԱՊԱ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի. և ապա վասն աշխարհական դատաւորաց եւ թագաւորաց: - 4. Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք. եւ ապա զկարգաւորացն եւ զաշխարհականացն եւ զայրուկնոջն: - 5. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար, եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին, եւ եկեղեցոյն ի յիսնէն մէկ մի՝ արինաւք - 12. Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին, ապա ալանի ծեծէ. զի այդ իշխանացն եւ սինաւոապիերաց է հասոյթք: - 12. Եւ թէ վասն անհաւատութեան չէ մեռել հայրն ի պարունէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ - 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէն տան - 17. Ապա թէ աւագ եւ կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւորն՝ եւ ապա ձեռնադրեն - 22. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն - 22. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպասուն նաւմոսովն խրատ ու սագայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւատի: - 23. Ապա թէ ոչ՝ նա յորկէն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ - 23. քաւել զայ տէրն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտանել: - 25. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ սոգիտութիւն ու իր սագայ տան այլ վարդապետին: - 26. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման տան: - 26. Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկելորել - 28. ապա կու հրամայէ սուրբ ժողովն, որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետր տանուտէրքէն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն - 29. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի - 29. եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի

եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն – 29. Ապա թէ ուրդի որ ի ճանապահ հարամիք ի վերայն ընկնին՝ ու կամ ի յայլ տեղ, որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել, նա վասն այնոր որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել – 31. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպսէն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ, ապա զքահանայութեան գործն այլ չայնէ: - 32. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն – 35. ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան, ապա ի վերայ յարիականացն բաժնեն զիր բաժինն: - 35. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող խմէ ըստ արինացս, եւ մեք անպարտ մնամք: - 36. որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հարեւն եւ ի մարեւն կու քակտեն – 40. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորքն՝ ինչ մեղք այնեն: - 41. Ապա թէ վանաց գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ – 44. Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել, ապա մատղենի մորթերն վանացն է: - 45. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 47. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ գեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի – 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն – 49. ապա տունն ու հայրենիստան եկեղեցոյն է: - 49. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ – 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն. ապա թեմին մէն իշխէր, եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային – 50. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ – 51. Ապա զեղ ի վանք կենան ու հանգչին եւ ելնեն գնան: - 51. ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպաւնս այս: - 53. Եւ չէ դեռ այտ մէն, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըղորդ քահանայացնէ. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալ քաշել վասն անհնազանդութեանն. զպատեհն: - 54. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ. ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր

իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբուծն ու զմորթին: - 55. ապա թէ զրոջայ ու մեղայ
 ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Ապա զմիսն աշխարհականացն
 թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուրն ուտեն առանց մսի: - 55. Մեծն ի
 հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխեր ի հին սահմանն, եւ
 ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն - 57. Եւ ապա տայ կաթողիկոսն
 զպատիւ եպիսկոպոսութեան - 58. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ
 հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ
 ապաշխարաւդացն...նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61. նա ապա
 /ծն.թէ/ հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62. Եւ
 ապա լաւկ հաղորդի ի սուրբ խորհրդոյն: - 62. Ապա աշխարհականքն կարեն զինչ
 ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ: - 63. նա երեց չայնեն, ինչուր այլ աւագ լինայ ու զիր
 անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. ապա երթայ ի եպիսկոպոսէն հրամանք առնու
 եւ արհնութիւն եւ խաչ - 63. եւ ապա զայն երեցն բաժնէ ժողովրդեանն - 63. Ապա
 թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորացն դասն փարի - 64.
 Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու
 նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ
 Աստուծոյ ու զիրն - 65. ապա այլ հագուստ հագնին: - 68. եւ ապա՝ թէ չլսէ՝ նա
 փոխեն: - 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա
 հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի
 միաբանութեան տեղն կենայ: -72. ապա լոկ ահռեցնել այսով զնա: - 73. ապա
 զմէկայն ի սահմանաձն գտնոյք մի ըստ միոջէ: - 73. Ապա թէ հուրքելով լինի վասն
 պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք - 74. Ապա երեցն
 պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ - 76. Ապա կու հրամայէ օրենքս
 զորբերն եւ զտառպելքն ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն
 ու գան ի յուսումն: - 77. իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա ուսուցնել: - 77.
 Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն
 կտրեն, եւ՝ երբ մուրզ հանէ՝ նա ապա ուտվի պտուղն: - 78. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի
 տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք, ապա թէ
 եկեղեցի՝ նա մայր է մեր եւ իր սուգն իր հերիք է. ապա պատեհ է որ ուխտիք եւ
 պատարագաւք զինք զեղ զսգաւոր միսիթարեն ի յիր սուքն, զեղ երբ հացիւ երթան: -
 78. Եւ թէ ի մաւտ՝ նա քահանայքն ծառայեն, ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն
 եպիսկոպոսին տեսովն, եւ մնացելովքն իրենք ապրին, ապա առանց խալապայի -
 79. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: -
 80. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ
 հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին
 կարեն արտրել: - 81. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք
 կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին. ապա թէ
 թագաւորն լինա /դրել/, նա չկարեն ձգել, քաւել թէ թագաւորովն - 82. ապա

գնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 83. ապա հայրենէ փթել չկարեն առանց պարոնին: - 83. ապա ի վերայ սղալանաց կարէ զինք ի ժամէ արգելել -83. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնէն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84 .ապա անսուն զինչ որ լինի՝ գլուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի - 84. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւոքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի - 85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյքն տղային է - 86. եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնէն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ - 87. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ ու տուգանք - 87. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մազ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր - 87. Ապա թէ յայրկանէն լինայ պատճառն, նա զպոռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել. ապա թէ ոչ նա չտայ: - 87. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոգրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն - 88. Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեան թողուլ այր զկինն: - 88. Ապա անմեղ արձակածն կարէ ամուսնանալ, զի ազատ է: - 88. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնուլ այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք, ապա որ ի մէկ տուն չկենան, զի չէ հրամայել արեւնքս: - 89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել - 89. Ապա է տարի է պոմանն որ համբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ: - 89. Ապա թէ ոչ, նա իր շնորհաւորէ: - 91. եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա /ծն.ապայ/ առնուլ այրիկ: - 91. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զէր երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յրդորդն, որ շահի զինքն. նա մեծ վարձք ուննայ: - 93. նա զէր մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն. ապա թէ ոչ, որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր՝ եւ զինչ ունէր նա յիր ձեռքն կայր - 93. Ապա թէ զմէկն սպաննէ ու զմէկն թողու, նա զէր մարդասպան դատեն զինքն - 94. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադէտով կամ կախարդութեամբ ... նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 95. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՝ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է

որ պսակվի – 96. Ապա թե կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկան դեհն է - 96. Եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Ապա թե չկամենայ՝ նա կտրեն զձեռն: - 97. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Ապա թե իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն զմահ կու հրամայէ աղջկանն: - 99. ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. Ապա թե դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ - 100. Եւ ապա յեկեղեցի մտնէ ու հաղորդի: - 100. Եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն Եւ ապա ազատ է: - 101. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. Ապա թե ընդ այլ ոք լինայ ինամէխաւսած աղջիկն՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102. Ապա թե բռնվին՝ նա զտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն – 103. Ապա թե կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուժի, թե ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. ապա հրամայած է յարեւնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. Ապա թե տեսնուն, որ վասն այրկանն պղծութեան լինի, եւ կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 105-106. ապա թե մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան – 106. Եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով, եւ մկրտէ, ու հագնի զքրիստոնէութեան զագեատն. եւ ապա պսակվի, եւ ուննա զինք հալալ: - 107. ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոգութեան պատճառանաց–107. ապա թե դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հարեւն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Ապա թե թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Ապա երբ փախաւ՝ թե բոգցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն, ապա ոչ կաշառաւք եւ ոչ ծոռութեամբ, զի որ ծոռն է՝ նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն – 106. Ապա թե թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ – 111. Ապա թե կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թե կալել լինի զայն զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել. ապա թե ոչ՝ նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի, որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեանց կաննոյն բաժին հանեն, ու ապա զիրենցն՝ զոր պատեհ է բաժնեն: - 112. կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չսնուցէ ու ի չափ հասակի բերէ, եւ ապա արեւնութեամբ բաժնէ յիրմէն, հայնց որ կարենան ապրել՝ նա դատի յԱստուծոյ: - 113. ապա դատաստանս հրաման տայ՝ որ զամէն մարդ իր զլիտովն սպաննեն: - 115. ապա այնոր որ յառջել լինին ծնած՝ ազատ են – 115. Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել

զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել – 116. Ապա թէ դնես՝ դու վճարե, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116. ապա ու գլխմեցնելոյն զխաստն վճարե - 117. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ՝ նա վճարե այն որ արարն: - 119. ապա դարպասու տեսովն վճարվի զիր պարտքն – 119. Ապա տուն, որ պարըսպի ընդ դրուցե լինի, նա այնոր հաշիւն գեղ արտի կամ գետնի մի է համարած – 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերե՝ նա չէ պատեհ, որ յիմէ վճարն, ապա վճարե կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ – 122. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւդին բախտն է, չդառնայ: - 1232. Ապա թէ ոչ, նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փթրի՝ նա վճարե ծախաւդն զկարսի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելո կամ ի յայլ իրաց – 124. ապա թէ տեսնու, եւ այպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: - 126. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերե առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ. ապա իր ըղորդի բաժինն է իր հալալ: - 128. ապա որ կամաւք եւ ատրե ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին եւ այս է ըզղորդն /ճիշտը՝ զըղորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն – 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է - 131. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայ գնէ յանարինաց՝ նա ծառայէ զգնաւդն է տարի. եւ ապա կարէ բաժնիլ յիրմէ, եւ վճարե զիր գինն: - 132. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւղ է - 133. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք գին բերե՝ նա տայ. ապա թէ չբերե՝ նա իր է: - 134. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է - 136. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոճեն: - 136. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան գին – 137. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարեան գինն այն շէնն վճարե՝ որ ի մատ լինի: - 139. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւդին հասակն. թէ հայնց, որ քան զտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա գեղ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թէ տասնումէկ տարոյ լինի՝ նա զկէսն – 139. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի գեղ այն տղայն, թէ այր եւ թէ կին՝ եւ թէ երկուքն: - 143. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն, եւ խաչ ու թողութիւն առնու – 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն – 144. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք, եւ զդեղգինն ու զբժշկերոյն կամ ի

յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն - 146. թէ հալլալ մարդ է պահաւդն, նա կիսավճար այնէ. ապա թէ ընդ ցոլբեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. ապա թէ ի պահաւդէն ընկնի կրակն՝ նա վճարէ զիրաց տէրն: - 147. ապա թէ իր կամաւք վնասէ՝ նա վճարէ: - 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ ի գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Եթէ ոք գումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. եւ ապա յայլոց առնուլ ու այլոց տալ կամ բաժնել: - 151. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ գլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըզորդ: - 151. ու երբ լցվի՝ նա ապա զըզորդ սինաւո դնեն - 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հոռովոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեստ որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լակ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152. ապա թէ իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: - 153. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարեւնն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ խրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ, ապա չաք մի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է - 159. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամբննին եւ առնաւդին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար. եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ - 159. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրանաւք պարտի զվճարն - 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուծեն - 160. եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց - 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն - 162. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ, ապա ի դուրս աղաւթէ, եւ ողորմութիւն տայ աղքատաց, եւ ապա կարէ հաղորդիլ - 163. Ապա թէ չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163. Ու թէ վարաւորն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն - 165. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն - 165. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն

գնաւդն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու – 167. Ապա թէ վասն ժլատութեան չղնեն արծաւդ, նա արտի պատ չկարէ լինալ – 168. Ապա թէ առանց այսոր այնէ սպաննութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն, ու վնասուն տէրն զանասունն – 168. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնայ՝ չորս տակ – 171. ապա իրաւնաւք ամէն մէկ զիր բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն ի վարձէն կտրեն. ապա դու գնորա վարձն տուր, եւ նա զքո պարտքն վճարէ - 173. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանինն և վճար լինի ըստ մեղանացն -173.

ԱՊԱԹԵ - Տէ՛ւ ԱՊԱ

ԱՊԱԹԷ - Տէ՛ւ ԱՊԱ

ԱՊԱԹԷ ՈՉ - Տէ՛ւ ԱՊԱ

ԱՊԱԿԱՆԵԼ - ու այդ իրքդ է, որ ապականէ զերկիր – 169.

ԱՊԱԿԻ – Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին /ծն.ապիկին/ ... եւ այլ այսպիսի իրք ... նա իշխանացն է - 16.

ԱՊԱՀԱՐՁԵԼ - եւ կու ապահարգել/ծն.ապիգրիմ/ ի յայս անուն կնկնէս– 98.

ԱՊԱՇԽԱՐԱՆՔ – ու եկեղեցին գնէ զապաշխարանքն: - 19. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւդացն կարգ եւ ապաշխարանք /ծն.ապաշխարանքն/ ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. Բայց ի վերայ մեղացն չափուն տան եւ զապաշխարանք /զապաշխարանքն/ ըմպել: - 163.

ԱՊԱՇԽԱՐԱԻՂ - եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: - 66.

ԱՊԱՇԽԱՐԵԼ - Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի ի յաչսն կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. եւ որ շլատնայ ու չտայ, նա ապաշխարելոյ է արժան: - 44. ու բաժնեն զինք ու հաւնովորին՝ որ ապաշխարէ է տարի: - 48. Բայց թէ երէցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծիսէն կամ քրշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ - 56. ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւդացն ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի – 61. քահանայ, որ բոզնայ. նա Ժ կարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ - 100. նա բնաւ ոչ կարէ ... այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին

հաւնեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն եւ ապա ազատ է: - 101. և Գ տարի ապաշխարէ - 102. երեք տարի ապաշխարէ փառամնամն - 104. ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զնդանն - 138. Բայց թէ երդնու եւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ եւ քաւէ - 149. եւ ի զնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172.

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆ-Եթէ քրիստոնէ գրքիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է, որ խրատէ եւ ի յապաշխարութիւն հասցնէ: - 11. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. Եւ թէ աշխարհական լինի, նա զեղ սպաննաւ ապաշխարութիւն քաշէ: - 32. ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն, ինչոր ապաշխարութեամբ ելանէ ի մեղանացն ազատ: - 35. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր Բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի՝ մինչ որ ապաշխարութեամբ քաւէ եւ հաշտի ընդ տէրն եւ ընդ վարդապետն: - 38. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալ քաշել վասն անհնազանդութեանն - 54. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել - 60. Եւ թէ յիրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. Բայց ակամայ պահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետ դնէ նոցա: - 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն - 144. նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն /ծն. յապաշխարութիւնն/, որ քաւէ - 145. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի - 157. Կանոնք եւ դատարանք այսով Բաժնին յիրացմէ՝ որ կանոնքն բերդ է, եւ երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան - 161.

ԱՊԱՍՏՈՒԲԵԼ - Չնոյնն այնէ եւ եպիսկոպոսն եկեղեցականի, որ ապստամբէ յիրմէ: - 23.

ԱՊԱՆԲ - վասն զի ամեն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր՝ որ ջանուն անուանին, որ եփ զուգվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21. Նա գրած է հիմա՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արհնած է յԱստուծոյ - 50. Կու հրամայէ արեւնքն, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ - 75. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ ... նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն ու զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի - 89. Ապա ի դուրս կարես

գրականել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրականել, զի գոյացուրեան եւ ապրնաց է պատճառք – 116. որ զիր ապրանքն կենա ու ուտէ: - 119. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զեղ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158.

ԱՊՐԵԼ - եւ մնացելովքն իրենք ապրին – 79. նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի: - 89. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիր պետքն քանի որ ապրի – 102. հայնց որ կարենան ապրել /ծն.ապրիլ/ - 113. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի /ծն.անցնի/՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի – 134. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարիւնաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արիւնաց թէ ապրի: - 138. զի ամէն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ /ծն.ապրել/ զետ զթուրքմանն – 169.

ԱՊՐԵՑՆԵԼ - եւ չկարէ ապրեցնել զկինն – 88.

ԱՋ - եւ խաչ ուննան ի ճակատն եւ քուշ կենայ ի յաջ թելն – 67. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Մահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ էրին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ, եւ ի մազէ եւ ի բրդէ - 76.

ԱՋՈՂՎՈՐՈՒԹԻԻՆ - նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն գնոքա սպաննէ - 155.

ԱՌ /գոյ./ - Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնագանդութիւն – 9. եւ վասն շլատութեան ջաւելցնէ զառն եւ ոչ եկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել – 21.

ԱՌ /նախ./ - տրական հոլովի հետ - չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարինակն գտայ, յանդիմանութիւն առ առաջնորդացն եկեղեցոյ – 27. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւոն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: - 167.

հայցական հոլովի հետ - Առ որս ես՝ Սմբատս ... բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4. Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն ինդրել ի Քրիստոսէ - 4. ու թէ յերջեւ գտվի առ ոք՝ Է պատիկ տուգնվի: - 11. Ապա թէ ոչ՝ նա յղրկեն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ – 23. զի յանարինի սերմէ է եւ տեղի լինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: -28. նա երթայ առ եպիսկոպոսն – 31. որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն –35. Բայց վայ՝

որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ասելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին – 36. որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. նորա ձրի բարեխաւսեն մեզ առ Աստուած: - 80. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն – 96. կինն ... գնաց առ իր ազգ - 105. ու առանց արինութեան եւ առանց կամաց հաւրն առ այլք երթայ – 113. Եւ զայնոք, որ դրամ քըշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127. նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. Բայց թէ ըզորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է - 128. եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք – 131. ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն – 132. զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդմամբ առ այնպիսին – 149. Եւ դէռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն – 153. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւոյցն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. Ու երբ կտրես գնորայ վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած – 158. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցանն առ այն գնաւոյն՝ նա իրանաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու – 167.

ԱՌԱՆՁԻՆ - Եւ թէ ոք երիցու առանձին /ձն.առանձինն/ ժամուց տայ կամ մատողենի, նա կէս դրամուն ու մատողենոյն վանացն է: - 45.

ԱՌԱՆՅ - Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըզորդ, անաչառութեամբ եւ առանց կաշառոյ եւ առանց ծուլութեան – 9. Եւ զթագաւորի հալաւ չիշխէ ոք հագնել առանց իր հրամանին: - 9. Բայց իւրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին: - 11. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին – 12. Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ թող իրավունք չլինի – 13. եւ չիշխէ ոք՝ յայն որ առանց թագավորին դիր յաւելցնէ: - 13. եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16. Եթէ ոք մշակ վարձէ՝ ու առանց ինամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան ... նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն – 19. այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21. որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկաութեան – 26. Ապա թէ յարհիւեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի – 29. Եւ ոչ ամենեւին ... իշխէ ոք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի – 30. նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորա տան առանց խալապայի – 35. Եկեղեցի առանց պարսպի ... չթողուն – 37. Եւ զտուրբ պատարագն սիրով առանց նախանձու այնեն – 37. Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն, առանց հրամանաց, նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա

իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծխերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. զհարկտուն չկարէ որ հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն:-50. եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուրն ուտեն առանց մսի: - 55. Չկայ հրաման յարինաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել - 56. եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երէցն առանց եպիսկոպոսի հրամանացն ժամ այնէ - 63. Եւ թէ ի մաւտ՝ նա քահանայքն ծառայեն, ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն, եւ մնացելովքն իրենք ապրին, ապա առանց խալապայի - 79. նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքայել եւ ոչ ձգել: - 81. այլ հրամայէ արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել - 82. նոյնպէս եւ թէ նախարարն լինի՝ նա իր ընկերքն դատե զինք, եւ առանց իր ընկերաց չկարէ ձգել զնա - 82. Բայց զխրատելոյն կամ զմեղսնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել - 82. ապա հայրենէ փթել չկարեն առանց պարոնին: - 83. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բողոքեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել - 87. եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն - 87. թէ մարդ գոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն - 95. Վասն որ առանց իրաւանց զիր կինն թողու - 100. առանց թողութեան եւ կամ այլ իրաւաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն - 100. Քահանայ, որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց ... թողու զայրն ու փախչի - 105. Ու թէ ատէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զետ ծառայ, ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բողոքեան պատճառանաց -107. եւ թողու զինք ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հարն առ այլք երթայ - 113. թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածապաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հարն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 114. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ զրակնիլ առանց դարպասու - 119. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հարն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աւտրէ եւ ծախէ. ապա որ կամաւք եւ աւտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Բայց թէ առանց տիրոջն հրամանաց առնու եւ վնասէ նա վճարէ: - 148. պատեհ է աղէկ ստուգել, որ վստահի հայնց է ու առանց դիտութեան՝ նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի - 166. Զի թէ պատիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի - 168. Ապա թէ առանց այսոր այնէ սպանութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն - 168. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր

առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն տղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... - 173.

ԱՌԱՋ - Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ /ծն. առջև/ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին - 63. Զինչ փառաւանկելոյ զրոյց կայ՝ առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի - 104.

ԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ - Առաջաբանութիւն - 3.

ԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԻՒՆ - թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն որ ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամենն հարկելորէ - 34.

ԱՌԱՋԱԻՈՐ - եւ յառաջ գտորբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զճաղկազարդին. եւ զպահքն առաջաւորին՝ որ է սուրբ Մարգարիտ տաւնն. եւ զՂազարու յարութիւնն, եւ զերկուշաբթի զատկի մեռելոցն - 43.

ԱՌԱՋԻ /նախադր./ - եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի: - 4. եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց հանարս տալոց են առաջի ուղիղ դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. որ ասեն հովիւքն առաջի /ծն. առջև/ ահեղ ատենին Քրիստոսի - 39. որ իրենք գիտեն զայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի - 42. նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ նգոված է: - 114.

ԱՌԱՋԻ /թվ./ - Նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. բայց ի վերայ ամենայնի իրավունք է, որ առաջի պսակն ընդունած առնուի: - 48. Զի թէպէտ եւ յառաջի /ծն. յառաջին/ կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզեն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84.

ԱՌԱՋԻՆ, ԱՌՁԻՆ - քաւել թէ ճշտարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին /ծն. առաջի/ ձեռնադրաւն՝ եւ ապա ձեռնադրեն - 22. և ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նորա. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի - 102. քաւել թէ բողոքութիւն այնէ, ու կեցցնեն ի վերայ առջնոյն: - 104. որ զառաջին նամաւսն գրեցին եւ սահմանեցին - 109. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամեն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին եւ այս է ըզդորդն /ճիշտը՝ զըզդորդն/ եւ ի հին արիւնացն հաստատուն, թէ առջին այրուկին է՝ եւ թէ այլ հետինու ի հետ: - 131.

ԱՌԱՋԻՆՔ - գորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացեալ էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. եւ այդ նոր դիր է նոր սահման՝ որ ոչ է յառաջնոցն /ծն. յառաջնոյն/ - 53.

ԱՌԱՋՆՈՐԴ - եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի - 19. Վասն հարկու որ առաջնորդքն առնուն ի ժողովրդոցն - 21. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարիւնակն գտայ յանդիմանութիւն առ

առաջնորդացն եկեղեցոյ - Բայց կարճեցի քան կարցի – որ չի լինի ընտրաւորութիւն
առաջնորդացն որպէս սահմանած է-27. Եւ արբեցաւոյն ու խալապարարն՝ ի դուրս
ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի խելք՝ զէդ առաջնորդն կամի:-38. ամէն քակտելոյս
պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն – 42. հայնց որ
աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն, եւ
առաւել առաջնորդքն: - 46. Եւ այս բանի մեղքն, ի յառաջնորդաց շինիքն է: - 53. Եւ
այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն /ծն.առաջնորդքն/ եւ զաշխարհի դատաւորն,
որ ուր երէց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54.

ԱՌԱՋՔ - զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու
եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է - 79.

ԱՌԱԻԵԼ - Ջամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք ... Եւս առաւել զգրագրերն
եւ զբժշկերն՝ զի զմարդս կու ստածեն: - 14. եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր
բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն
զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն, եւ առաւել առաջնորդքն: - 46.
վասն զի թէ զայս թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց,
ու առաւել հեծելվորքն՝ որ ուննան զգրաւորին ասն ու զչարկմուն – 95. Եւ թէ ցուլն
զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է
հրամայել, զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն կտրեն, առաւել թէ ի կահրայ
բան լինի այրել: - 96. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրաւկնուն կամ
զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել
զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. Եւս առաւել թէ քիչ լինին
կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի
հան բաժին չկայ: - 131. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի
թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զէն գեղերն – 170.

ԱՌԱԻԵԼ ՔԱՆ ՏԵ՛Ա ԱՌԱԻԵԼ

ԱՌԱՔԵԱԼ - Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող
տաճարի կարդան: - 19. Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սէրն է՝
ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սէր է: - 39. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի
հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վլմ – 40. Եւ
Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ
զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս–40. վասն զի և առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ
զմեզ ի մէկ ուսուցին – 41. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զէդ
զեթթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքս
եպիսկոպոսին են: - 64. զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝ քոյր
մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցոյն: - 67. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն.
զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է՝ ըստ առաքելոյ: - 130.

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ - Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ
եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛

զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զէդ աստուածաձայն տուժեն – 20. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն – 21. Եւ յայլ իշխանութիւնէր, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57.

ԱՌԱՔԻՆԻ - Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորաց դասն փարի – 64

ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԻՒՆ - Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սէրն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սէր է: - 39.

ԱՌԵԻԱՆԳՈՒԹԻՒՆ - Վասն առեւանգութեան կուսի – 103.

ԱՌԺԱՄԱՅՆ - Եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ գնեն պատանք եւ մոմողէն, ու տան թաղումն այնել – 139.

ԱՌ ՀԱՍԱՐԱԿ - Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ իւրեանց ճորտերն: - 15. այլ հրամայէ արէնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել, քաւէլ թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ հաւնին: - 82.

ԱՌՆԵԼ - նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59. Վասն փնտռողութեան, որ առնէ եպիսկոպոսն եկեղեցականաց – 62. վասն զի Աստուած զերկրային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն – 64. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս զոր արար – 65. Բայց այս այն է, զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝ քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցոյն: - 67. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իսկ է թէ իսկաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. դու արա նմա զէտ զանարգանացն – 75. Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: - 75. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի – 102. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 108. Չբաժինքն այսպէս արա /ծն.արայ/, որ ըղորդ լինի – 111. զէդ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. քաւէլ թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար – 114. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՝ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն – 118. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. Այժմ ի տիաթկի բանն սկիզբն առնեմք: - 129. Էթէ որ կրակ ձգէ ու իսանձ առնէ /ծն. ելնէ/ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ

կամաւք ու յոչ կամայ – 135. որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումբեցաւ ... ու զայն վնասն արար – 141. զայնոր ձեռք կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար – 141. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առնէր – 144. մի՛ առնէք ումեք, չար փոխանակ չարի: - 144. եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ զիտայ պատրաստ արայ – 152. Ապա թէ չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163.

ԱՌՆԵԼ ՊԷՏ - Տէ՛ս ԱՌՆԵԼ

ԱՌՆՈՒԼ - Եւ զսիրտ բանիցն առեալ եղի համառաւտաբար: - 4. Ապա թէ չկենայ որդի կամ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն – 8. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն /ծն.զորդիքն առնու/ եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն /ծն. առնու/ - 10. Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13. Եւ ընդ այս ըղորդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Զգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահմանած է՝ առնուն պարոնայքն – 13. որ ի քաղաղացն տասնակ առնուն եւ ի կապալ հանեն: - 16. ու շատ առնուն զտուգանքն:-18. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն/ծն. առնեն/:-20. Վասն հարկու որ առաջնորդքն առնուն ի ժողովրդոցն – 21. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն – 21. նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ դատեն զինք: - 22. եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. նա զկարքն առնուն ու դարպասն նաւմոսովն իրատ ու սագայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւատի – 23. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ – 24. որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ ու ի թեմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ – 27. այլ գան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հաւն առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ: - 30. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թեմէ իրք առնուլ – 31. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31. Եւ երբ նոքայ առնուն՝ նա գան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն – 34. Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ ... առնու ամեն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. նա մեծ վարձք այնէր եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. եւ հրամայեաց որ ամեն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով – 45. Ու բանադրաւոյն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն – 47. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած – 48. բայց ի վերայ

ամենայնի իրավունք է, որ առաջի պսակն ընդունած առնուի: -48. այն պարոնն...որ պատարագաւղ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր – 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն. որ գիտենայք: - 50. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ /ծն. առնել/ - 51. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն – 51. Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռնի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու – 52. Վասն հողադրամի չառնուլոյ – 52. Չկայ ամենեւին հրամանք յաւրինացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ /ծն. առնել/ ի մեռելոց թաղումն: - 52. Վասն որ չկայ սահման որ ժամուց առնուն – 53. Կու հրամայէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն, եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ – 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քորձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնության/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբուծն ու զմորթին: - 55. Չկայ հրաման յաւրինաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ – 56. եւ յերկրին պարոնէն եւ յամենէն հաճութեան գիր առնուն – 58. ու թէ չառնու յանձն, նա զէդ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. Վասն որ ի կարգէն ձգեն եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու – 59. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԷ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է - 63. ապա երթայ ի յեպիսկոպոսէն հրամանք առնու եւ արհնութիւն եւ խաչ – 63. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ եւ յառաջ ինքն առնու եւ հարկետրաց տայ – 63. նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ - 71. նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել – 72. եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ աոցէ զվրեժն: - 74. ամ թող տուաղն եւ առնաւղն ընտրեն: - 76. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ - 76. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76. իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա ուսուցնել: - 77. Ու թէ չայնէն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն, եւ թէ դատըստնին թէ՛ զմեր իրիկունքն

առի, ու զմեզ չաւգտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչպի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77. նա զինչ ուննան առնուլ պիտի – 78. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըդորդն է – 79. նգովք առնուն յԱստուծոց՝ ով որ այնէ – 80. հրամայէ ... առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն – 80. Բայց վարդապետն չկարէ քահանայի կարգ առնուլ – 83. եւ տայ էրիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ էրիկ մի այլ առնու – 84. եւ առնու իր այլ կին: - 85. եւ առնու իր այլ կին – 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է կարէ առնուլ: - 85. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յաիպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մազ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր. ու առնու իր այլ կին. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. նա այրիկն չկարէ առնուլ /ծն.առնել/ այլ կին – 87. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պոռոյքն ու զմահրն, եւ երթայ առնու իր այրիկ: - 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպոռուզացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել – 87. Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն. եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնու այլ կին, եւ ուննայ զիքրն զամէն. էն /գրքում՝ են/ կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 87-88. ու թէ գիտացեալ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք – 89. ու ինք առնու այլ կին – 89. եւ զկէս պոռուզացն առնու այն որ բաժնվի: - 90. Եւ թէ ուրդի, որ վասն ատելութեան լինի լել բաժնվել, որ այրիկն լինայ թողել զկինն. ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ Է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն Է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին – 91. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մէկայլն առնու: - 92. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի – 94. եւ այլվայ զկնիկն առնու: - 97. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու – 98. Եթէ որ անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին, ու երբ չկարէ՝ նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ – 98. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ

կամենայ առջի այրն. այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. նա բնաւ ոչ կարէ ... այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ - 101. Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել - 101. եւ առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. Վասն որ բաւլաւ լինի եւ կին առնու - 101. Եթէ որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւոյ է ու մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին, եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 101-102. և ինքն առնու իւր այլ կին - 102. Եթէ որ իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոյք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ - 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով - 104. եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ եւ չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի - 105. զի արք կանայս առնին /ծն.առին/ եւ կանայք յարանց եղեն - 106. նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ - 106. Վասն որ զճառայն կամենայ կին առնուլ - 107. որ ոչ առնուն եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին - 107. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն - 108. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն - 108. եւ պիտի որ զէդ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զէդ երկու քուրոջ: - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հարեղբարորդիքն: - 110. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աւտար մարու՝ զիր պոռոյգն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի խէչ որդեցն. ու թէ ոչ՝ նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն - 111. նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն - 112. Բայց զանդրբանիկն Աստուած է հարկեւորել, եւ պատեհ է, որ ի հարն ի տեղն նստի, եւ երկու բաժին առնու: - 113. թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու - 117. նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. տէրն իրաց ... որ երթայ վկայ բերէ ... որ իր է իրքն եւ առնուլ տէրն զիրքն՝ նա պատեհ է, որ զայն գտնաւորն զէդ զգող դատեն - 118. նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ

գպոխստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել
 զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. նա կարաւոյ է տան տէրն
 այլվայ առնուլ զիր տունն – 120. եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն դատնայ, զէդ
 որ գտվի տէրն, թող առնու, եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւղէն առնու անյապաղ, եւ
 դատաւորն զգողն հոգայ: - 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ ... նա դանայ ի տէրն,
 եւ առնու զիր դրամն: - 122. նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. Բայց
 Ժ ար պատեհ է որ գնաւոյն տեսնու եւ զիր թտպիրն առնու – 125. Եւ ուր վաճառ
 լինի՝ նա զկապալն առնուլ պատեհ է, եւ զբաժն. բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ
 իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց
 իրաւունք առնուն ի վաճռկներոյն ի ճանպահն – 127. եւ յորժամ գան ի դատաստան,
 նա առնու անսղալ: - 129. Բայց թէ ժողվէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է
 որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք. եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ
 հանչաք մի ծառայէ զինք ու զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի
 ծառայութենէն: - 133. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ
 զակոռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր գինն էառ: - 134. Կու հրամայէ
 արեւնքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի,
 նա կարէ առնուլ /ճն. տանիլ/ զինք պարոնն – 134. նա զայն անսունն ի սպանծին
 տէրն տան եւ զէդ զինք անսնոյն առնու – 137. նա զայն կոտրած անսունն առնու
 հորոյն տէրն–137. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել
 խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ, թէ քրիստոնէ լինի – 143. ապա
 եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն, եւ խաչ ու թողութիւն առնու,
 եւ զիր քահանայութիւն այնէ - 143. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն
 տուգանք, եւ զդեղզինն ու զբժշկերոյն կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145.
 Արհեստաւոր, որ զումէք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու
 չայնէ զբանն հայնց զէդ, որ պոմանն լինայ, ու չհաճեցնէ զինք, կամ դարձնէ
 ըզվարձն եւ զնիւթն զոր առել լինայ՝ ի լման, եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն
 դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւորին
 թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ – 147.
 Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար
 ունէ տէրն: - 148. Բայց թէ առանց տիրոջն հրամանաց առնու եւ վնասէ նա վճարէ: -
 148. նա իրաւնաւք դարձնէ ու առնու – 150. նա չէ պատեհ մենակ զհողերն
 սինաւոռով բաժնել ... եւ ապա յայլոց առնուլ ու այլոց տալ կամ բաժնել: - 151. եւ
 այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին, եւ մահու վճար
 առնուն/ճն. առնեն/: - 155. եւ առնու դարպասն հանչաք մի այլ ի քեզնէ: - 158. Վասն
 որ անաւթ առնու վարձով – 159. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝
 նա զվարձն տայ ու զամանն – 159. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի
 զամրննին եւ առնաւորին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար – 159. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝
 նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու - զի Աստուած է հրամել յարեւնս – մանաւանդ ի

փոխ առնալովին որդեցն – 161. նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. Նոյնպէս եւ թէ որ գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն գնաւոյն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու – 167. որ պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168. Ձի թէ պառիկոս առանց դարպսու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի՝ որպէս զվճարն էառ տուալ՝ ի դարպասն: - 168. նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու – 169. եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել՝ նա չտայ տուգանք – 169. նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն եւ ի զնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172. Եւ կու հրամայէ արեւքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172.

- ԱՌՆՈՒԼ ԱՅՐԻԿ - Տէ՛ւ ԱՌՆՈՒԼ
- ԱՌՆՈՒԼ ԶԿԱՐԳ - Տէ՛ւ ԱՌՆՈՒԼ
- ԱՌՆՈՒԼ ԶՎՐԵԺ - Տէ՛ւ ԱՌՆՈՒԼ
- ԱՌՆՈՒԼ ԿԻՆ - Տէ՛ւ ԱՌՆՈՒԼ
- ԱՌՆՈՒԼ ՅԱՆՁՆ - Տէ՛ւ ԱՌՆՈՒԼ

ԱՌՈՂՋԱՅՆԵԼ - Ձոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42.

ԱՌՈՂՋՆԱԼ - նա զդեղգինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138.

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ - Ու կարաւղ է թագաւորն յիր առողջութեան /ծն. առողջութիւն/ եւ ի մահուն կտակ գրել – 8.

ԱՌՈՒ - Վասն որ առուով ջուր տանէ եւ վնաս այնէ այլոց – 152. Եթէ որ առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն – 152.

ԱՌՈՒԳՆԱՅՔ - Եթէ որ առուգնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճէր լինին: - 103.

ԱՌՈՒԳՆԱՅՔ ԱՅՆԵԼ - Տէ՛ւ ԱՌՈՒԳՆԱՅՔ

ԱՌՁԵԻ - Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւոքն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին, զի յիրենց տունն է լել առջեւ – 85. Ու դնեն առջեւ եպիսկոպոսին, եւ զկնաթողացն կարքն կրէ - 92. Ձինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի – 104. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ զլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան – 151.

ԱՌՁԻ - Եւ թէ յետ է տարոյն գայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. տէ՛ւ նակ ԱՌԱՁԻ/թվ./

ԱՌՋԻՆ - Տե՛ս ԱՌԱՋԻՆ

ԱՍԱՅԵԱԼ – որ լնու զասացեալ զանէծսն – 146.

ԱՍԵԼ – չկարէ որ արգելուլ կամ ասել թէ՛ սինաուս իմ է, մի՛ հանել ջուր – 16. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ – 25. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՛ եւ կամ վասն իշխանի՛ կամ մոտէ, նա պատեհ է՛ յառաջ ի յեկեղեցին դատատնել – 25. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յաւրինակն գտայ – 27. եւ կէսն չար կէսն ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողլի այն հիւլայքն, որ ասցած /ծն,ասացած/ լինի – 29. եւ զան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաններ: - 33. զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր – 39. հայնց որ ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի–39. Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սերն է՛ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՛ լրումն արինաց սէր է: - 39. եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. Եւ Պաւղոս ասէ՛ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցուջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս – 40. եւ ոչ ասացին թէ դիւաց եւ անարինաց կերակուր տուք զքրիստոնէք: - 41. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Վանքն իջուանք ասի – 42. Բայց աւտար երէց յայլ թեմէ՛ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն, ու ասէ՛ թէ չգիտէի: - 47. ապա թէ զրոջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. եւ այս բանիւս կաթողիկոսն եպիսկոպոսաց գլուխ ասի: - 58. Եւ չկարէ այլ երէց զյետի արձակման աղաւթքն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան: - 63. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել – 66. որ եւ նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց – 67. եւ ասէ թէ՛ չգտայ զինք կոյս – 97. նա կարաւր է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի – 105. զի թէպէտ եւ բժիշկքն ի պատահմանէ ասեն փոխիլ, բայց ի սերմէ է ճշմարիտն – 108. ունաւոյն իրացն ուրանայ ու ասէ՛ թէ չէ իմ է - 117. տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի – 118. դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՛ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն – 132. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՛ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք զին բերէ՛ նա տայ – 134. ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ - 136. նա թէ ասցած /ծն.անցած/ լինայ նորա՛ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զեղ զինք անսնոյն առնու – 137. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: - 137. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՛ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զդեղզինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել

խոստվանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ, թէ քրիստոնէ լինի – 142. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն – 143. զի Մովսէս է ասցել /ճն.ասացել/ թէ երդվիր երդմամբ առ այնպիսին եւ կորոյ – 149. եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արա – 152. իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն – 161. Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած /ճն.ասացած/ իրաց. զի յերկուց եւ յերից վկայից ասէ հաստատել զբանն: 163. Թէ բանտվաւղէն լինի, ու ասէ թէ՛ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու ասցել. եւ թէ չլինայ գնացել ու իւրատ առել ու ասցել /ճն.ասացել/ է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպանեն, նա թէ արծաւդին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն, որպէս ասեն ու լսեն: - 174.

ԱՍՊԱՐ – Չորրորդ դասք պրաւքսատորայն է, որ երկթի ասպրնի շալկէն: - 68. Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս եւ վահանս, կմբրաւոր շալկէն, գոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69.

ԱՍՍ – Ի յայս տեղս նամաւսն հայնց կու հրամայէ՝ թէ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք ենք դրել աստ – 95.

ԱՍՏԷՆ - Չամէնն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15.

ԱՍՏԻՃԱՆ - Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է - 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկելորած էր, եւ ի կաթողիկոսութեան աստիճանի /ճն.աստիճան/ էր՝ չէր ի պատեհութեան – 57. Վասն որ զլիւսաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն խլել – 58. Եթէ եպիսկոպոս կամ երէց ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն եւ կամ զիրաւունքն խլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինք ի յայն գործոյն: - 58. Եւ չկարէ այլ երէց զլետի արձակման աղաւթքն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան: - 63. Վասն փիրիսկոպոսաց աստիճանի – 64. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զեղ զեօթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքս եպիսկոպոսին են: - 64. Եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: - 66.

ԱՍՏԻՃԱՆԱԻՈՐ - Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն /ճն.աստիճանաւորքն/ արար իւր ի սպասաւորութիւն – 64. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք – 65. Վասն աստիճանաւորաց թագաւորական պաղատին – 68.

ԱՍՏՈՒԱԾ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ...բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4. վասն զի յԱստուծոյ կարգեցաւ թագաւորութիւնն, եւ յԱստուծոյ տեղին է

համարած ի յերկրի: - 5. զի զէդ աւտար է համարած իգաց ժառանգն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. զի Աստուծոյ եւ հայրապետին արինադրակից է - 9. Եւ թագավորն պարտի որ պահէ զաղքատն, թէ ոչ՝ Աստուծոյ պարտական մնայ: -13. Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Ջքահանայ թէ որ անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ - 19. վասն որ որ զԱստուծոյ իրաւունքն կաշառոց ծախէ - 20. Կու հրամայէ արէնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՝ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զէդ աստուածաձախ տուժեն. զի զԱստուծոյ իրաւունս ծախեց Յուդայի պէս: - 20. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն - 21. Եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց զայն որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. որ վկայեն, որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի - 26. որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ /ծն.յաստուծոյ/ իրավունքն ի ծուն: - 30. նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. այլ զամենն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին - 34. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Եւ եկեղեցականք չինայեն զդեկանն ու զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեն - 37. Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ - 37. Եւ զճանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամենն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ - 39. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ հայնց որ ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցուջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս - 40. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն - 47. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անարինաց: - 48. նա արհնած է յԱստուծոյ, եւ Աստուած զիր մեղքն թողու ու զիր ծնաւդացն: - 50. զի Աստուած կու խաբէ - 60. Եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 61. ՉԱստուծոյ երկիւղն եւ զիւր ծանաւթութիւնն հրամայէ արէնքս ստանալ՝ ըստ Սողոմոնի: - 64. վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն - 64. ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն

հերիք այն է, իր մեծին հնազանդի: - 65. որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իւրեանց – 68. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան – 73. Եթէ որք զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս – 74. Վասն որ զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ - 74. եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ առցէ զվրէժն: - 74. զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս-76. ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք-78. որ զայս այնեն, նա նգովք առնուն յԱստուծոց /ծն. յԱստուծոյ/՝ ով որ այնէ - 80. զի նոքա ձրի բարեխաւսեն մեզ առ Աստուած: - 80. Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած, որպէս Իսրայէլի, Աստուած ցուցնէր ի ձեռն մարգարէից անուրեան. նա հրամայէ արէնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք արքորել, թէ լաւ է ու թէ վատ: - 81. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք, զինչ որ Աստուած յիր սիրտն ծագէ: - 87. Չայս Մովսէս հրամայեաց Աստուծոյ բերանով: - 103. նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն – 106. Բայց զանդրանիկն Աստուած է հակելորել, եւ պատեհ է, որ ի հաւրն ի տեղն նստի – 113. նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարիւնաց: - 113. նա դատի յԱստուծոյ: - 113. նա նգոված է յԱստուծոյ եւ յարիւնացս: - 114. նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ նգոված է: - 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քըշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռնի – 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՝ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկի ծախէ՝ նա անիծած է - 126. Բայց ամեն ծախաւղ պատեհ է, որ ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւոն դարձցնել: - 126. եւ Աստուած յիրենցմէ խնդրէ զամենն – 128. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն – 130. եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ - 142. եւ զայս Մովսէս Աստուծոյ բերանովն է գրել: - 149. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: -158. Ու երբ կտրես գնորա վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած, եւ Աստուած լսէ իր ձայնին – 158. զի Աստուած է հրամել յարէնս – 161. Եւ մեղանչելն կամարք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ որք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162. Աստուած է հրամել զայս Մովսէսի: - 163. զայս Աստուած է հրամել: - 164. եւ Աստուած այն անասնով կու յանդիմանէ զտէրն. նա թող պատրաստի որ չքուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն – 166-167

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԱԽ – որ թէ զԱստուծոյ իրաւունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զէդ աստուածածախս տուժեն – 20.

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ - Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. զատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ զատկին, ու հոգւոյ զալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տանին, աւետեացն – 45.

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՆՆՋՈՒՄՆ - Տե՛ս ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՀԱՅՐ - Հրամայէ Աստուածահայրն Դաւիթ – 3.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ - Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն – 84.

Ջայս այսպէս սահման հրամայեաց աստուածային արեւնքս: - 108.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՆԱՐԳ - Եւ այնպէս տուժէ զէդ աստուածանարգ: - 19.

ԱՍՏՈՒԱԾՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ - Զի գրեալ է յարեւսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարիէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նգոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 113.

ԱՍՍՏՈՒԱԾԱՍԷՐ - Եւ գիտնան որ բարի բարութ լինի եւ աստուածաւեր ու երկիւղով եւ ըռատակն – 7.

ԱՎԵԼԻ - Եւ ընդ այս ըղորդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13.

ԱՎՋԻ - Եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ – 51.

ԱՎՏԱԼ - Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163.

ԱՏԱՄՆ – Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման, եւ ձեռք ընդ ձեռաց, եւ վեր ընդ վիրի – 144.

ԱՏԱՄՆ ԸՆԴ ԱՏԱՄԱՆ ՏԵ՛ս ԱՏԱՄՆ

ԱՏԵԱՆ - ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39.

ԱՏԵԼ – վասն զի կարէ ոք ատել զմարդ - 94. եւ կամ թէ զիր կինն ատէ զոք – 94. Եթէ ոք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջ քաջնացն – 97. Ու թէ ատէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ – 107.

ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին – 36. չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն – 41. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Վասն բաժանման, որոյ պատճառ լեալ է ատելութիւնն – 90. որ վասն ատելութեան լինի լել բաժնվել – 90.

ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄՏԵԼ - Տե՛ս ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԱՏԵՑՎՈՐ – Վասն թե ատեցվոր լինեն մեկն ու մեկն – 87. Եւ թե ատեցվոր լինին մեկնումեկն՝ անմեղանք՝ առանց բոգութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել – 87.

ԱՏՈՐՅՆԵԼ - նա թե յուղարկաւորին ատորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւորին մեղ չկայ – 165.

ԱՐԱՏ – նա թե չգայ լաւցնէ զիր արատն /ծն.խարատն/, նա թե կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի ի յամէն երկրէն – 25. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թե՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. Եւ արատն /ծն.արարքն/ այտոքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն – 126. Բայց ամէն ծախաւոր պատեհ է, որ ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւորն դարձցնել: - 126.

ԱՐԱՏԱԻՈՐ - Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արաւր՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք, որ չլինի արատաւոր – 121.

ԱՐԱԻՏ - Եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: Մոյնպէս եւ շինոյ փայտն եւ արաւտի խոտն ու ընձելոյն: - 16.

ԱՐԱԻՐ - Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արաւր /ծն.հարաւր/ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք, որ չլինի արատաւոր – 121.

ԱՐԲԵՆԱԼ - Եւ արբեցաւորն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի խելք՝ զեղ առաջնորդ կամի: - 38.

ԱՐԲԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ – Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մեկ վասն արբեցողութեան /ծն.արբեցութեանն/ ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց – 141.

ԱՐԲՈՒՑԱՆԵԼ - Ամ մի՛ այնէր. ու թե այնէ, ոք զայս՝ նա դատաւորք արինաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144.

ԱՐԳԵԼԵԼ - Եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն – 55. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն /ծն.արգիլեն/ զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Վասն արգելելուն եկեղեցականաց դեկան տալ ի վաշիս – 59. ապա ի վերայ սղալանաց կարէ զինք ի ժամէ արգելել /ծն.արգիլել/ - 83. Եւ թե տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել /ծն.արգիլել/ - 132. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել - 169.

ԱՐԳԵԼՈՒԼ - Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ - 16.

ԱՐԳԻԼԵԼ - Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167.

բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. Եւ այնով արձակնայ շէնն, ու արգիլել բնաւ չէ պարտ - 171.

ԱՐԴ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի - 4. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն, եւ որ այնէ՝ նա սուրբ եւ արժանաւոր է քահանայութեան - 36. Բայց արդ ի՞նչ աւելաբանեմք - 42.

ԱՐԴ - Տե՛ս ԱՐՏ

ԱՐԴԱՐ - ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 96

ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ - Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3 Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ - 67.

ԱՐԵԱՆ ԳԻՆ - Տե՛ս ԱՐԻՒՆ

ԱՐԵԱՆ ՏԷՐ - Տե՛ս ԱՐԻՒՆ

ԱՐԺԱՆ - Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: - 75.

ԱՐԺԱՆԱՎՈՐ - նա սուրբ եւ արժանավոր է քահանայութեան - 36. յամենէն հաճութեան զիր առնուն՝ որ արժանավոր է ու զիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ - 58.

ԱՐԺԱՆԱԻՈՐԵԼ - նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել /ճն.արժանաւորի/- 62.

ԱՐԺԱՆ Է - Եւ թէ ծախէ զկիինն եւ գորդիսն՝ արժան է: - 10. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ իւրատել կարէ - 11. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն - 27. զայս արժան է զյերկար սահմանն ի սրբոյն Սահակայ գրենացն ուսանել: - 36. Եւ որ շլատնայ ու չտայ, նա ապաշխարելոյ է արժան: - 44. Եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկետր զիտունքն եւ ընդ մաւտետրս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին - 64. Բայց զիւրատելոյն կամ զմեռոցնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել - 82. Եւ կուրացնել յերկու աչաց արժան է: - 138. նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ աւժիթք տալոյ է արժան: 142. Եւ թէ սպաննէ կամ կոտրէ՝ նա արժան է: - 168.

ԱՐԺԱՆԻ - Եթէ որ՝ որ չէ քահանայ աւժեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ ... նա թէ քահանայ չէ աւրինած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք - 19. Եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց զայն որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըզորդ քահանայացնէ - 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին - 54. նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61.

նա կու հրամայէ թէ ... զայնոք բնաւ ոչ թաղման արժանի այնէլ եւ ոչ պատարագի – 115. եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146.

ԱՐԺԱՆԻ ԱՅՆԵԼ - Տէ՛ս ԱՐԺԱՆԻ

ԱՐԺԱՆԻ Է - եւ այն չէ արժանի գործոյն: - 27.

ԱՐԺԱՆԻ ԼԻՆԵԼ - Տէ՛ս ԱՐԺԱՆԻ

ԱՐԺԱՆԻՔ – նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77. Բայց թէ ներեն՝ զգինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն /ծն. արժանոյն/ - 154. եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ, թէ լինի ըստ արժանեաց կերպին, գոր այն ենք գրել: - 159.

ԱՐԺԵՆԱԼ - եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ /ծն.այժենայ/ նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. եւ թէ հրամանաւք լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ /ծն.այժենայ/ միատակ վճարէ, եւ թէ անհրամանք՝ նա կրկին: - 138. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց, եւ զինչ վնասն արժենայ /ծն.այժենայ/: - 141. եւ թէ կորսնէ կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ /ծն.այժենայ/: - 159. եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ /ծն.այժենայ/ - 161. որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, գոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ /ծն.այժենայ/ - 162.

ԱՐԺԷՔ - Եւ պատեհ է որ հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեաւք /ծն.աժեօք/ ընդ պոռոցն: - 8.

ԱՐԻ - Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենայ /գրքում՝ կենաց/ - 62.

ԱՐԻԱԿԱՆ - ապա ի վերայ յարիականացն բաժնեն զիր բաժինն: - 35.

ԱՐԻԱՆԱԼ - Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ – 167.

ԱՐԻԱՅՈՒՑԵԼ - Ամ այն մարդն, որ ի յիր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տերքն՝ բահրակ, այն տերն որ զամէնն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տերն՝ նա կիսավճար տայ իւրն – 152.

ԱՐԻԻՆ - եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռնս կտրվի եւ զարեան գինն վճարէ - 10. եւ ընդհանուր գին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպեռատ է - 10. Եթէ քրիստոնէ զքրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է - 11. Եթէ ոք զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նզէն խեղովի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18. զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած. Քրիստոսի արեան /ծն.արեանն/ զինն

եւք – 39. եւ ջամբել ի կաթին տեղ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – 41. նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուծի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարինն – 93. Բայց՝ զինչ ցեղ և է, արեան պարտական է - 94. Եթէ որ զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ - 133. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զինն – 137. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարիան /ծն.զարեան/ զինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մաւտ լինի: - 139. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա արեան /ծն.զարեն/ զինքն տան – 141. նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ ամօխոք տալոյ է արժան: - 142. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպսէ, քաւել գնէ ինք զինք, զեղ որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. Յայս պիտի հայիլ դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: - 150. Եթէ որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան /ծն.արեն/ տէրն է: - 151. Նոյնպէս եւ թէ որ մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 153. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան /ծն.արեն/ զինքն – 157. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի. թէ չէ՝ արեան տէր է - 158.

ԱՐԻԻՆՆԵՂՈՒԹԻՒՆ - Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի, վասն զի արինհեղութիւն /ծն.արոյնահեղութիւն/ է: - 94.

ԱՐԾԱԹ – Վասն որ յիր աւերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ – 17. Եթէ որք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ ... նա այլ վայ թագվորին լինի, եւ ի հնկէն մեկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՝ թագվորին է. եւ արծաթն ու արծթով կտաւ՝ եւ պրիսմէն՝ իշխանացն է - 12. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ որ լինի – 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու ու իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117.

ԱՐԾԱԹԱՀԱՆՔ, ԱՐԾԱԹՀԱՆՔ - Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնագանդութեամբն լինի՝ ոսկէհանք գտվի, նա թագվորին է. եւ թէ արծաթահանք, նա թագուհոյն է: - 16. Ոսկէհանքն թագվորին է, եւ արծաթհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարոնն եւ ընդ թագավորն – 13.

ԱՐԾԱԹՀԱՆՔ - Տե՛ս ԱՐԾԱԹԱՀԱՆՔ
 ԱՐԾԱԹՍԻՐՈՒԹԻՒՆ - Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն /ծն.արծաթասիրութիւնն/ եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37.

ԱՐԾԱԻՂ - Եւ զայլ անասնոցն վնասն տեսնուլ պիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւղն եւ զսպաննելն եւ զգնելն անասնոց. եւ զվճար վնասուն ի վերայ այնոր այնեն, որ արծաւղն վճարէ: - 167. Բայց թէ արծաւղ չկենայ դրած, լաւկ փրթուցած

լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ գոարպսուն հնկակն: - 167. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կէրն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168. Ապա թէ վասն ժլատութեան չդնեն արծաղ, նա արտի պատ չկարէ լինալ - 168. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաղին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն, որպէս ասեն ու լսեն: - 174.

ԱՐԾԵԼ - ապա անսուն զինչ որ լինի՝ գլուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկենայ: - 84.

ԱՐԿԱՆԵԼ - եւ սոքա եւս պատուով են զանազանաձ, եւ աւծութեամբ մէկ են, եւ ոնոփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով ելանեն ի բեմն: - 66.

ԱՐՀԱՄԱՐՀԵԼ - Զի գրեալ է յաւրէնսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածապաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նգոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 113. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ գոատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց - 162.

ԱՐՀԻԵՊԻՍԿՈՊՈՍ - նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի /ծն.յարհիպիսկոպոսի/ գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան - 26-27. Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին - 27. ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել ... քաւել թէ տեղոյն եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն հարկետրէ եւ հրամանք տայ:-27. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէ արհիեպիսկոպոսին, այն, որ չլինի արհիեպիսկոպոս:-27. արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկետրիլ մէն, որպէս գրեցաք - 28. նա արհիեպիսկոպոսն ժողովէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զրդորդն - 29. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի - 29. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք, որ ոնիփորոն Ե կրկին հագնին եւ արհիեպիսկոպոսք կարեն ձեռնադրել: - 65. Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65.

ԱՐՁԱԳԵԼ - Տե՛ս ԱՐՁԱԿԵԼ

ԱՐՁԱԿ - ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ -170.

ԱՐՁԱԿԵԼ - Ու բանադրաւոն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն, զի եւ իր այլ կայ կապաւղ եւ արձակաւղ: - 47. բայց կապածն՝ այն կապած կենայ ինչուր իր տան արձակել: - 56. քաւել թէ աղչանք գրեն ի կապաւղն

որ արձակե: - 59. նա ով որ արձակե կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշե՝ ի կաթուղիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 59. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել /ճն.արձագել/ - 88. Ապա անմեղ արձակածն կարէ ամուսնանալ, զի ազատ է: - 88. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն /ճն.արձակելն/ վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն - 99. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. եպիսկոպոս պարտի հնազանդել արիւնացս եւ արձակել զնա: - 143.

ԱՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆ - Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան /ճն.արձակութեանն/ եւ նեղութեան այնել: - 172.

ԱՐՁԱԿՈՒՄՆ - Եւ չկարէ այլ երեց գլետի արձակման աղաւթքն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան: - 63. և ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նորա - 102.

ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ - Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99.

ԱՐՁԿՆԱԼ - Եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ - 171.

ԱՐՈՒԵՍՏԱՎՈՐ, ԱՐՈՒԵՍՏԱԻՈՐ - Զամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք - 14. Արուեստաւոր ... զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Վասն արուեստաւորաց - 146. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ գտէրն իրացն - 150.

ԱՐՈՒԵՍՏԱԻՈՐ - Տէ՛ս ԱՐՈՒԵՍՏԱՎՈՐ

ԱՐՏ - Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ .. նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ զետնի մի է համարած - 120. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն - 135. Եթէ ոք զիր անասունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան - 135. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հընձէ, որ ի քո դրացնին արդեն /ճիշտը՝ արտեն/ ի հետ չհընձես - 164. Վասն որ պատրաստ հնձես զարտն - 164. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու զեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք - 167. Ապա թէ վասն ժլատութեան չնեն արծաղ, նա արտի պատ չկարէ լինալ - 168. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին - 169. զայն զեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ իսաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170.

ԱՐՏԱՔՈՅ - Բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72.

ԱՐՏՈՐԱՆՔ - նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն եւ զտալն ու զյուզարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք /ծն.ատորնաւք/ էր, ու զհեծնաւղին զնացքն եւ զվարելն – 165.

ԱՐՏՊԱՆ – Վասն հովվաց եւ արտայներոյ – 173. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգէպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ԱՐՔԱՅ - եւ տանին յառաջ զթագաւորական հաքնելիքն՝ զոր խնդրէ արքայն:-68. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային– 68.

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ - եպիսկոպոսն զարքեպիսկոպոսն մեծարէ: - 29. եւ յայսոց երբ Գ մետրապաւլիտք կենան, նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոսք: - 66.

ԱՐՔՈՒՆԻ - Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչս հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն – 10.

ԱՐՔՈՒՆԻՔ - յոր հաճին ի լան, եւ կրթեցնեն յարքունիքն – 8.

ԱԻԱԳ - Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18. այլ զան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հան առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ:-30. եւ այլքն զէդ աւագ ընկերոջն հնագանդին իր աննախանձ – 34. եւ զլիսաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ այլ քահանայիցն ամէն մէկի երկու մասն, եւ աւագ սարկաւագին մէկ բաժին – 34. Վասն աւագ իրիցնոյ եւ եկեղեցայներոյ – 35. Աւագ եւ զլիսաւոր կացուցած երեցն՝ զէդ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ – 35. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ զեռտուն տարին մարդ չէ լցել՝ նա երեց չայնեն, ինչուր այլ աւագ լինայ ու զիր անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. Եւ Թ դասք աւագ եւ մեծ աւծութիւն է՝ պատրիարզն, որ է պապն: - 67. Վասն աւագ հինգշաբթի աւուրն կարգի – 80. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Վասն աւագ սարկաւագի ամուսնութեան – 104. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով – 104.

ԱԻԱԳ ԻՐԻՑ - Տե՛ս ԱԻԱԳ

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ - Տե՛ս ԱԻԱԳ

ԱԻԱԳ ՍԱՐԿԱԻԱԳ - Տե՛ս ԱԻԱԳ

ԱԻԱԶԱՆ – որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն: - 37. նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապաւլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռն եւ աւագան: - 66.

ԱԻԳՆԵԼ - Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. որ մէկին աւգնէ ու խալապալայ այնէ եւ պատճառաւ որ մէկն զմէկալն ձեծէ կամ սպաննէ - 99.

ԱԻԳՏԵԼ – որ իրենք աւգտին եւ այլոց քարոզեն: - 37. որ աւգտին միաբանքն եւ աւտարքն – 43.

ԱԻԳՏԵՅՈՒՑԵԼ - եւ թէ դատըստնին թէ՛ զմեր իրիկունքն առի, ու զմեզ չաւգտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77.

ԱԻԳՏՈՒԹԻՒՆ - բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն – 7.

ԱԻԵԼ - ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն, եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172.

ԱԻԵԼԱԲԱՆԵԼ-Բայց արդ ի՞նչ աւելաբանեմք /ծն.աւելորդաբան եմք/ - 42.

ԱԻԵԼԻ - Եւ ի շաբաթն աւր մի պարոնին բանի. եւ այլ աւելի ոչ բնաւ: - 13. Չամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք. բայց զդարբինն եւ զհիւսն ու զքարգործն աւելի: - 14. ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս աւթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. փնդոեցի յերեսուն զլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեւան է, որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն – 61. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն, բայց աղքատաց՝ աւելին – 80. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկայ: - 84. Ու այն ու ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւորին բախտն է, չդառնայ: - 123. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ, եւ որ այլ աւելի է՝ նա պեղծ է եւ ազահուրիւն եւ պատճառն ամէն չարեաց - 142.

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ - Տե՛ս ԱԻԵԼԻ

ԱԻԵՏԱՐԱՆ - Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել – 66. որ եւ նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց, եւ աւետարան կարդալ – 67. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան իսաչ եւ աւետարան շալկել – 149. թող աւետարան տայ կարդալ – 167.

ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ - եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս: - 57. Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ – 57. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի

Կոստանդինուպոլիս փոխել եւ անդ հաստատել. եւ զՄաթէոս աւետարանչին աթոռն յԵրուսաղէմ – 65.

ԱԻԵՏԻՔ - Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. գատկի շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ գատկին, ու հոգւոյ գալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տանին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն: - 45.

ԱԻԵՐ - Չկայ հրաման յարինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ – 56. Եւ թէ ոք վասն աւեր եկեղեցւոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք որ շինէ - 71. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քրջտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն – 126. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւոյն է - 126.

ԱԻԵՐԱԿ - Վասն որ յիւր աւերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ – 17. Եթէ ոք ի դուրս ի յիւր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դադ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի, եւ ի հնկէն մեկն գտնաւոյն տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր ճանչած սինաւոն ուննայ – 151.

ԱԻԵՐԵԼ - Եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացոյք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւղվածքն եւ չսպաննէ - 10. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխէ աւերել կամ խոռել զմեղկանն – 82. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի – 102. ու չպիտի գառողջ սերմն՝ որ ի հաւրէ լինի մնացել՝ ի յախտաժէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108.

ԱԻԹԵԼ – ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիւր վանացն ի դուրս աւթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44.

ԱԻԺԻԹ – ու այն հալալ գնացաւոն յաջող լինայ ու գնոքս սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ աւժիթք /ծն.օժիթք/ տալոյ է արժան: - 142.

ԱԻԻՐԵԼ – նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ գնորա գործն ի յայն տրտնջաւոն տան՝ որ այնէ. Բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ չաւիրէ /ծն. գաւերէ/ զամենն – 73. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն – 127. Ջջրադացպներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ, եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն – 171. եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանդր զալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտերն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171.

ԱԻԾԵԼ - որ չէ քահանայ աւծեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան – 19. Եւ գործ է նոցա աւծել զդասս թագաւորացն – 67.

ԱԻԾՈՒԹԻՒՆ - Եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած, եւ աւծութեամբ մէկ են – 66. Եւ Թ դասք աւագ եւ մեծ աւծութիւն է՝ պատրիարզն, որ է պապն: - 67.

Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած, որպէս Իսրայէլի, Աստուած ցուցնէր ի ձեռն մարգարէից ամուսնեան – 81.

ԱԻԾՈՒՄՆ - զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոսն յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ ամուսն է և ձեռնադրութիւն այնել – 27. վասն զի եպիսկոպոսութեան ամուսն ունին: - 67.

ԱԻՏԱՐ - զի զեդ ատար է համարած իգաց ժառանգքն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. որ յիրենց պարոնին սերմէն է և ոչ ատար սերմի ծնունդ: - 8 և այնոց սահմանովն զատարքն հիրարնկալեն և մեծարեն որ յեկեղեցի գան: - 34. և ի յայն աղքատացն և յաւտարացն ի պէտքն և ի կարիքն դնեն զամէնն – 43. զայս անուանեալ տաւներս գան ամէնն ի վանքն այնեն, որ աւգտին միաբանքն և ատարքն – 43. Բայց ատար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել և թաղել զբանադրածն, ու ասեն՝ թէ չգիտէի: - 47. Եւ թէ ատար լինի յիւր ազգականութենէ՝ լաւ որդեգիր, նա զիր ժամուն և զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. Երբ զատար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. վասն զի թէ մարդ զոք մի ատար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն – 95. զի այն ի յաւտար սերմէ է - 109. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ ատար մարու՝ զիր պոռոյգն և զմահին առնու – 110. Ապա թէ կինն ատար այրիկ լինի առել, և չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. զի ի յաւտար /ծն.յայլոց/ տուն կու գնան – 112.

ԱԻՏԱՐ ՄԱՅՐ - Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ ատար մարու՝ զիր պոռոյգն և զմահին առնու – 110.

ԱԻՏՐԵԼ – Նոյնպէս և թէ որդի առանց հարն ու երբարցն և կամ քոյրվտոցն կամաց և ատարէ /ծն.աւորէին/ և ծախէ. ապա որ կամաւք և ատարէ /ծն.աւորէով/ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է և անդարձ: - 129.

ԱԻՐ - Եւ ի շաբաթն ար մի պարոնին բանի – 13. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, և թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. զատկին շաբաթ արն, և կիրակի արն, և կրկնոյ զատկին, ու հոգւոյ զալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, իսաչին տանին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ և եկեղեցոյն: - 45. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիւր ատարքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել և անդ հաստատել – 65. Վասն աւագ հինգշաբթի ատարն կարգի – 80. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն և զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Եթէ ոք ծառայ շահի, և կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զիմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն ատար, զոր յիմեցուցել լինայ – 117. որ վճարէ զխաստն զամէն ատար – 117. Բայց ըղորդ գրաստնոյ

վաճառն այս է, որ եւաթն աւր փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեւաթն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան աւր փորձէ գնաւոյն - 123. Բայց Ժ աւր պատեհ է որ գնաւոյն տեսնու եւ զիր թոպիրն առնու. ու ի հետ Ժ աւուրն, երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Բայց թէ ի գարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու աւր ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի - 134. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարենն ու ի չաքն հային՝ զէդ գրեցաւ: - 140. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան աւր մի մէն, ու ապա տանին թաղեն - 146. Թող աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ աւր պահէ - 167.

ԱԻՐԵՆՔ - Տե՛ս ԱԻՐԵՆՔ

ԱԻՐԵՆՈՒԹԻԻՆ - եւ ապա արեւնութեամբ բաժնէ յիրմէն - 113.

ԱԻՐԵՆՔ, ԱԻՐԵՆՔ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յարեւս Տեառն - 3. զի քանի որ որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յարինաց - 8. Ապա թէ թագավորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար, եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին, եւ եկեղեցոյն ի յիսնէն մէկ մի՝ արինաւք: - 12. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՝ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն եւ զէդ աստուածաձախ տուժեն - 20. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այտոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն - 21. Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն անեն եւ ոչ ի կարգ եկեղեցոյ - 25. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արեւնքն /գրքում՝ արինէքն, ծն.օրէնքն/՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ այնէ: - 28. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չխլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել - 30. Հրամայած է յարինացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. ապա թէ որ յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս եկեղեցոյն - 35. նա զվրէժ դատաստանիս թող խմէ ըստ արինացս - 36. Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սերն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սեր է: - 39. Եւ ի յայս տեղս չկարցի ես գրաւոյս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր

ի հասւ արիւնաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարիւնացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: - 44. զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի - 49. Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին - 49. Սահման է յարիւնացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հան իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն - 51. Չկայ ամենեւին հրամանք յարիւնացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 53. Չոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զէղ անհաւատ - 53. Կու հրամայէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. Չկայ հրաման յարիւնաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել - 56. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. զԱստուծոյ երկիւղն եւ զիր ծանաւթութիւնն հրամայէ արեւնքս ստանալ՝ ըստ Սողոմոնի: - 64. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանաց եւ արիւնաց /ծն.արիւնացն/ եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան - 73. կու հրամայէ արեւնքս՝ որ գնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ - 73. Կու հրամայէ արեւնքս /ծն. արեւնքս/, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ - 75. Եթէ ոք դատաստանի եկեղեցոյ արիւնաց կամ դարպասու, նաւմաւսով արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի - 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց - 76. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զճառն կտրեն - 77. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըզորդն է - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել - 80. նա հրամայէ արեւնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք աքսորել, թէ լաւ է ու թէ վատ: - 81. այլ հրամայէ արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել - 81. զի չկայ ամենեւին հրաման յարիւնացս, որ այլ ոք մարդ իշխէ աւերել կամ խոռել զմեղկանն - 82. նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն - 84. կու հրամայէ արեւնքս որ

բաժնեն: - 88. զի չէ հրամայել արեւնքս: - 89. վասն զի թէ մարդ գոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն՝ Մովսէսի եւ այլ նախնի դատաւորացն, արիւնաւք /ծն.արիւնաւքն/ - 96. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի իսաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել - 96. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն զմահ կու հրամայել աղջկանն: - 98. նա հայնց է հրամայած յարեւնքս/ծն. յարեւնքն/ որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. նա կու հրամայել արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն - 99. Կարէ արիւնաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ - 99. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայել այն կնանոյ, որ զայս պատճառնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարհութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. նա կու հրամայել արեւնքս որ եւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու. թէ չէ՝ կարէ արիւնաւք այլ այրկան լինիլ: - 101. Կու հրամայել արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Կու հրամայել արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն - 105. ապա հրամայած է յարեւնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. Կու հրամայել արեւնքս դատաւորաց եւ հանարէն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարեւ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն - 107. Զայս այսպէս սահման հրամայեաց աստուածային արեւնքս: - 108. Կու հրամայել արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած, եւ կինն կէս այրկան է համարած յարեւնքս: - 108. Եւ այլ հրամայել արեւնքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվի - 110. Այլվայ կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չանուցնէ ու ի չափ հասակի բերէ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եւ այն որդին որ զանուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արիւնութեան եւ առանց կամաց հարն առ այլք երթայ՝ նա այլ իստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարիւնաց/ծն. յորիւնացն/-113. Զի գրեալ է յարեւնսն/ծն. յարեւնքն/՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուստ եւ կամ աստուածապաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հարն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարիւնացս - 113-114. կու հրամայել արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հար կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հար կամաւք այնէ - 114. Հարցանէն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ - 114. Եթէ որդի՝ որ արիւնաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար - 115. Կու հրամայել արեւնքս թէ՝ մի դներ պոխտիմոն եւ մի գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. զի արեւնքն

/ծն.արենքս/ զայնպիսի այնելիքն հանաւվորումն է համարել – 116. Գրած է յարենքս – 117. կու հրամայէ արենքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով ու երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. զի կու հրամայէ արենքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. Եւ այլ կու հրամայէ արենքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրակնել վասն պարտուց, ապա դարպսու տեսովն վճարվի զիր պարտքն – 119. զի կու հրամայէ արենքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: -122. Բայց կու հրամայէ արենքս՝ որ այն ծախաւոն, որ խաբէ զանգեւն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զէր գող ու անհաւատ դատեն – 127. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին եւ այս է ըզդորդն /ճիշտը՝ զըզդորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն – 131. Կու հրամայէ արենքս, որ թէ՝ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարինաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արինաց /ծն.արինացն/ թէ ապրի: - 138. զէր արենք է երիտասարդ տղայոցն – 140. Կու հրամայէ արենքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել – 141. Կու հրամայէ արենքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար – 141. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արենքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142. Կու հրամայէ արենքս, որ թէ ոք կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնէն կամ գողութիւն, ու այլ հալլալ գնացաւոն յաջող լինայ ու գնոքա սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142. Եպիսկոպոսն պարտի հնազանդել արինացս եւ արձակել զնա: - 143. կու հրամայէ արենքս որ զէր այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէր այն տղայն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արենքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ զայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրավորէ, կու հրամայէ արենքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման, եւ ձեռն ընդ ձեռաց, եւ վեր ընդ վիրի – 144. Ամ մի՛ այնէր. ու թէ այնէ, ոք զայս՝ նա դատաւորք արինաւք գնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. կու հրամայէ արենքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Եւ այլ կու հրամայէ արենքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու զայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ – 145. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արենքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. Կու հրամայէ արենքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են – 148. Կու հրամայէ արենքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ - 149. նա կու հրամայէ արենքս,

որ չունի մեղք – 150. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինե՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնե - 158. զի Աստուած է հրամել յարեւնս /ծն.յարեւնքս/ - 161. Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայե արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղ պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հակթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է - 164. զջրաղացպներն կու հրամայե արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն – 171. Բայց մեք գոր կարցաք ճշմարտել յարինացն՝ նա այս է - 172. Եւ կու հրամայե արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուպլ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան – 172.

ԱԻՐԷՆՈՒԹԻԻՆ - Այլվայ կու կրկնաբանե արեւնքս եւ կու պնդե, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չանուցնե ու ի չափ հասակի բերե, եւ ապա արեւնութեամբ բաժնե յիրմէն, հայնց որ կարենան ապրել՝ նա դատի յԱստուծոյ: - 113.

ԱԻՐԻՆԱԴՐԱԿԻՑ - զի Աստուծոյ եւ հայրապետին արինադրակից է - 9.

ԱԻՐԻՆԱԿ - Քրիստոսի դատաստանին արնակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ - 9. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան գոր յարինակն գտայ – 27. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զեղ գեթանաստունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքա եպիսկոպոսին են: - 64.

ԱԻՐԻՆԱԻՈՐ - թող արինաւոր ամուսնանայ: - 9. Բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արինաւորաց չէ պատեհ զայտ այտցեղ թուլցնել – 95.

ԱԻՐՉՆԵԼ – նա թէ քահանայ չէ արինած /ծն.օրինած/՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք – 19. նա արինած է յԱստուծոյ – 50. Եւ սոքա կարեն արինել մեռոն ու դնել պատրիարք: - 65. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արինեն մեռոն – 65. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արինեն խաչ, եւ թէ հրամանք տայ՝ նա մեռոն էլ /գրքում՝ էլ/ արինեն – 66. նա կարեն արինել իրենց մեծ մետրապաւլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռոն եւ աւագան: - 66. Եւ կարեն այտք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արինել եկեղեցի եւ երեց – 67. եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռոն այլ կարեն արինել – 67. Եւ իրենց գործն է՝ եպիսկոպոս արինել եւ մեռոն: - 67.

ԱԻՐՉՆՈՒԹԻԻՆ - Եւ ի ժամահարձակն զյետի արինութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն – 35. ապա երթայ ի յեպիսկոպոսէն հրամանք առնու եւ արինութիւն եւ խաչ – 63. Եւ այն որդին որ զանուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արինութեան եւ առանց կամաց հաւրն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 113.

ԱՔՄՈՐԵԼ - Աստուած մէն կարէ զինք արտրել – 81. նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն արտրել: - 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արտրել եւ ոչ ձգել: - 81. Սարկաւագուհիք ի սարկաւագաց, եւ մոնոզոնք եւ այլ այսպիսիք երիցանց ձեռնադրածք՝ սոքա երիցանցէ դատին եւ արտրին: - 83.

Բ

Բ - նա յորկէն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչէն զինք Բ ու Գ հետ – 23. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քելերն – 111

ԲԱԶԱՐ, ՊԱԶԱՐ - Վասն սահմանելոյ զկարգ ի բազրնոյն – 126. Պարտ է զիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպազրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126.

ԲԱԶՈՒԿ - Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկէն, գոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69.

ԲԱԶՈՒՄ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս – 4. բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ձերացեալ մտաւք – 4. նոյնպէս եւ մահրն հետ կնկնան մահուն տղային է, որպէս բազում անգամ գրեցաւ: - 86. նա կու հրամայէ թէ՛ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել, զի անընկմահն ի բազումս բաժնին – 115. եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162.

ԲԱԶՈՒՄ ԱՆԳԱՄ - Տէ՛ս ԲԱԶՈՒՄ

ԲԱԶՈՒՄՔ - Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել. քաւէլ ի նոցմէ ձեռնադրին բազմաց ընտրաւորութեամբ: - 58. որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իրեանց, եւ զբազումս դարձուցին ի Քրիստոս: - 66.

ԲԱԹՏԵԼ - Եւ սքեմ ուննան ոսկի գրերով՝ ի շլնեստանն բաթտած – 68.

ԲԱԺ - Եւ ուր վաճառ լինի՝ նա զկապալն առնուլ պատեհ է, եւ զբաժն /ծն.բամն/. բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ – 127.

ԲԱԺԱԿ - որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն – 162.

ԲԱԺԱՆԵԼ - քաւէլ թէ բաժանած լինին ազգն եւ որոշած ի ճշմարտութենէն: - 42. Վասն բաժանելոյ զայր եւ զկինն – 99. Վասն թէ չէ պարտ բաժանել իրիցու ձեռնտվածն – 104.

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ - գոր կայ սովորութեամբ որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժնովն իրենց տան կու այնեն, նա չինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն – 42. Վասն բաժանման, որոյ պատճառ լեալ է ասելութիւն – 90. Վասն պատճառանաց բաժանման – 100.

ԲԱԺ ԱՌՆՈՒԼ - Տե՛ս ԲԱԺ

ԲԱԺԻՆ - Եւ պատեհ է որ յիւր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեալք ընդ պոռոյգն: - 8. Եւ տաճկին զինն այսոր երեք բաժնէն մէկն է - 10. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մէկ բաժինն պարոնին – 12. Ապա անճարակ բաժին /ծն.բայժին/ հասնի երկրին տիրոջն – 16. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Եւ գլխաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ այլ քահանայիցն ամէն մէկի երկու մասն, եւ աւագ սարկաւագին մէկ բաժին, եւ դպրին կէս բաժին – 34. նա յիւր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի - 35. ապա ի վերայ յարիականացն բաժնէն զիր բաժինն: - 35. Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին /ծն.բաժինք/ կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթողիկէ վիմիս մէջ – 40. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին /ծն.բաժինս/ ողորմութիւն ի վաներս – 43. Եւ մատղուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է - 44. Եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով – 45. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ – 46. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թե բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիւր գործ – 73. Եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբունէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ – 76. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին – 87. ու թէ զհտացեալ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք – 89. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն /ծն.բաժինն/ կու տեսնունք պատեհ – 98. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն – 103. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին. Եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ: - 109. Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնոք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէկ ի չորք բաժնէ /ծն.բաժնէն/ զմէկն առնու – 110. զի զմարն գրեցաք զբաժինն: - 111.

Ապա թե կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. Զբաժինքն այսպէս արա, որ ըզորդ լինի – 111. Եւ յայտոր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Բայց չէ իրաւունք որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին – 112. Բայց զաղջկներոյն պատեհ է հաշվիլ ի յիրեանց բաժինն – 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի, որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իրեանց կաննոյն բաժին հանեն – 112. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէն յիրաց վերայ բաժնէն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն – 113. Եւ պատեհ է, որ ի հարսն ի տեղն նստի, եւ երկու բաժին առնու: - 113. որ թէ ծախէ զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: -128. Բայց թէ ըզորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ. ապա իր ըզորդի բաժինն է իր հալալ: - 128. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել իւէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հան բաժին չկայ: - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըզորդ է - 131. Եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն – 151. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ, զի զվզենն իր բաժին /ծն.բաժինն/ ունի – 168. նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն, որ տայ տիրոջն – 169. ապա իրանաւք ամէն մէկ զիր բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172.

ԲԱԺՆԵԼ - Բայց եւ զյիշուելոյն եւ զշահերոյն բաժնելն պատեհ է՝ որ գրենք: - 11. ըստ իրենց մարդաթուին չափոյն ի յիրենց վերայ բաժնէն: - 12. Եւ երբ նոքա առնուն՝ նա զան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնէն: - 34. ապա ի վերայ յարիականացն բաժնէն զիր բաժինն:-35. Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս այլ կու բաժնէն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն - 40. նա այն բաժնաւորքն զմեզ հայնց կու այնեն: -41. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած, ու բաժնէն զինք ու հանովորին՝ որ ապաշխարէ է տարի: - 48. Եւ ապա զայն երեցն բաժնէ ժողովրդեանն: - 63. նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնէն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ զիտացեալ լինան յառաջ եւ յափպով հանել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. նա երբ բաժնէն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին – 87. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ - 87. նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնէն: - 88. Եւ թէ չըզորդի, նա բաժնէն իրանաւք, որ ի յայր պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի, զարթ ի ծախելոյն եւ ի սպաննելոյ եւ ի բաժնելոյ: - 105. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն – 106. Բայց թէ

կարգած եւ բաժնած դասերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հարեղբայրորդիքն: - 110. գոր պատեհ է բաժնէն: - 112. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնէն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. եւ ապա արեւնութեամբ բաժնէ յիրմէն -113. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին /ծն.ազգէր են/ - 115. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետն՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Եթէ ոք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւորով բաժնել ... եւ ապա յայլոց առնուլ ու այլոց տալ կամ բաժնել: - 151. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցանն ու այնով սպաննէ, կամ որ ընդ ընկերն մախայ եւ այնով, կամ որ զաշկերտն խակ բաժնէն ու հրամանք տան - 153. Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ - 161. թող աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ ար պահէ, ու զայն անսունն զենէ, ու անարիւնաց ծախէ եւ կամ բաժնէ: - 167.

ԲԱԺՆԻԼ- Եւ թէ քրիստոնէ ծառայ գնէ յանարիւնաց՝ նա ծառայէ զգնաւորն է տարի. եւ ապա կարէ բաժնիլ /ծն.բաժանել/ յիրմէ, եւ վճարէ զիր գինն: - 132. բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ /ծն.բաժնել/ յիրմէ: - 133.

ԲԱԺՆՎԵԼ - զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք, եւ զկէս պռուգացն առնու այն որ բաժնվի: - 90. որ վասն ատելութեան լինի լել բաժնվել /ծն.բաժնիքն/ - 90. Վասն որ եղբարքն յիրացմէ բաժնվին - 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին /ծն.բանվին,բաժանին/՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբայրովն ու քեռոյն տեսովն լինի - 112.

ԲԱԺՆՎԻԼ - եւ կարէ բաժնվիլ /ծն.բաժնվել/ յիրմէ: - 93.

ԲԱԽՏ - Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւորին բախտն /ծն.բախտ/ է - 123

ԲԱՀՐ - նա պատեհ է, որ յարհիւեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան, որ զիր աշխարհավարութիւնն նոցա թըտպրով այնեն՝ բահրով /ծն.մահրավ/ զմեծ բաներն - 27.

ԲԱՀՐԱԿ - Ամ այն մարդն, որ ի յիր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն՝ բահրակ, այն տէրն որ զամէնն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. նա մահու կորուստ բերէ՝ բահրակ անարիւնաւք - 149. նա ի լման վճարէ. բահրակ թէ վասն չարութեան լինի այրել: - 152. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն, բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պնդել ի վերայ իրացն գտանաւորն ու նշան տըլել - 165. Ու թէ վարաւորն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն. բահրակ թէ /գրքում՝ բարհակ/ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն ու զղեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165.

ԲԱՀՐԱԿ ԹԷ - ՏԵ՛Ս ԲԱՀՐԱԿ

ԲԱՄԲԱՍԱՆՔ - զի յանարիւնի սերմէ է եւ տեղի լինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25.

ԲԱՄԲԱՍԵԼ – Վասն որ բամբասէ զկին իւր – 97. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրջտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի – 114.

ԲԱՄԲԿԵՂԷՆ – եւ բրդեղէնն ու բամբկեղէնն եւ պղինձն ու երկաթն՝ զաւրացն է: - 12.

ԲԱՅՑ – Բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն զաւառաւքն եւ զաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն, որ՝ յոր հաճին յորդոց թագաւորին ... նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն – 7. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պուման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. Բայց թէ գտուրտվելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռնի: - 10. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ. Բայց իւրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին: - 11. Բայց եւ զյիշուելոյն եւ զշահերոյն բաժնելն պատեհ է՝ որ գրենք: - 11. Զամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք. Բայց զդարբինն եւ զհիւսն ու զքարգործն աւելի: - 14. Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց գիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14. Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յաւրինակն գտայ – 27. Բայց կարճեցի քան կարցի – 27. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէ արհիեպիսկոպոսին, այն որ չլինի արհիեպիսկոպոս: - 27. Բայց դատաւորին պարտ է փնտռել ըզորդութեամբ եւ ընտրել զակամայ սպաննութիւն: - 32. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն – 33. Բայց նորերն զհինքն պատեհ է, որ զամէն հարկելորեն – 34. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան – 36. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36. Բայց եւ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ – 39. Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սէրն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սէր է: - 39. Բայց այժմ զվաներոյ սահմանն համառաւտեցաք եւ գրեցաք զուժերն ի սրբոյն Սահակայ: - 39. Բայց զայսչաքս /գրքում՝ զայսչաքս/ պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթողիկէն եւ եկլէսիայն՝ որ է եկեղեցի: - 41. Բայց արդ ի՞նչ աւելաբանեմք – 42. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ – 47. Բայց աստար երեց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն, ու ասէ՝ թէ չգիտէի: - 47. Բայց թէ որ առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թեմն, առանց հրամանաց, նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Բայց ի վերայ ամենայնի իրավունք է, որ առջի պսակն ընդունած առնուի: - 48. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ

ազգե, որ բիճ չլինի...նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն–
49. Բայց եպիսկոպոսն իր ծուխ չկարէ ուննալ: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան
կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է - 52. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի
ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն
զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55.
Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ. Բայց
կապածն՝ այն կապած կենայ ինչուր իր տան արձակել: - 56. Բայց թէ խղճայ
եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւոյ է: - 56. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին
ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թե բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ
նոցա - 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ
հարկւտրած էր - 57. Բայց ի քահանայութիւն աժել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61.
Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ
կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Բայց որ յայլ մեծերոյն մեռնեն
մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զեղ զխմոր իրք. եւ յայսոց երբ Գ մետրապաւլիտք
կենան, նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոսք: - 65. Եւ Զ դասք են
սարկաւագունքն. եւ սքեմով նոյն են, Բայց անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեն
ուրար: - 66. Բայց այս այն է, զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝
քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցոյն: - 67. Եւ սքեմ գնոյն ունին, Բայց հոլանի
հագնին անգաւտի - 67. Եւ ոնտփորոն նոյնն է, Բայց եւ հոլանի անգաւտի այլ հագնի:
- 67. Եւ թէ ոք վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի
քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք որ շինէ. եւ թէ
ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, Բայց եպիսկոպոսովն: - 71. Բայց
մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս:
- 72. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ - 72. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա
այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. կու հրամայէ արեւնքս՝ որ գնորա գործն ի յայն
տրտնջաւոյն տան՝ որ այնէ. Բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ
չաւիրէ զամէնն - 73. Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ
քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին. Բայց ոչ լման, ինչուր
հաստատի ի հավատն: - 75. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն
զամէնն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ
զերէտրոջ: - 78. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի
կերպով կու շրջին - 79. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ
պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն, Բայց աղքատաց՝ աւելին - 80.
Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա
այնոք չեն մեղկան - 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա
չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ գնա արքայել եւ ոչ ձգել: - 81.
Բայց զխրատելոյն կամ զմեռցնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան
այնել - 82. Բայց վարդապետն չկարէ քահանայի կարգ առնուլ - 83. Զի թէպէտ եւ

յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Բայց երկու դեռին հալվինն խարճն, որ գնաց, եւ պատիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ - 84. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ - 88. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է, արեան պարտական է - 94. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տունն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաութիւնն առնուլ պիտի - 94. Բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արինաւորաց չէ պատեհ զայս այսցեղ թուլցնել - 95. Բայց պարտ է զիտել, որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են - 97. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ - 98. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է - 98. Բայց թէ ներեն՝ նա զգինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. Բայց եւ զտղան այլ պիտի մկրտել - 100. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. Բայց զինչ ցեղ ու է, երբ զայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. Բայց ի սերմէ է ճշմարիտն - 107. Ու թէ ատէ գնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ, ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոզութեան պատճառանաց - 107. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին - 108. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն - 109. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նամաւսն գրեցին ու սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի - 109. Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 110. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու - 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայր չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն - 110. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին - 112. Բայց զաղջկներոյն պատեհ է հաշվիլ ի յիրեանց - 112. Բայց զանդրբանիկն Աստուած է հարկելորել - 113. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. Բայց կու հրամայէ արեւնքս որ որ զեղ ինք Քրիստոս հար կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հարն կամաւք այնէ - 114. Բայց զազգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան, եւ այլ ի վերայ այսոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. Բայց որդիքն ի հար մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհատութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն - 115. Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել - 116. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնալոն, թէ յաղքատութենէ լինի

պատճառն՝ նա ներելով այնքան դեպի ի հարուստն: - 120. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եւաթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ - 121. Բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել. թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւորին է: - 124. Բայց Ժ ար պատեհ է որ գնաւորն տեսնու եւ զիր թըտպիրն առնու - 125. Բայց այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: - 126. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւորն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւորին է - 126. Բայց ամէն ծախաւ պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարասն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւորն դարձցնել: - 126. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն - 127. Բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ - 127. Բայց կու հրամայէ արեւնքս՝ որ այն ծախաւորն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն - 127. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար - 128. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ - 128. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. Բայց թէ վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դէկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ՝ նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դէռ կինն չլինի զիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ - 131. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաննին, եւ ի վերայ այնոր այնէն, եւ զթերին լնուն: 132. Բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 132. Բայց թէ ժողվէ զիր զինն ու տայ յիր տերն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք - 133. Բայց չկարէ յանարեւնքի ծախել - 133. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի - 134. Բայց թէ ցորեկ լինի՝ նա զկէսն վճարէ - 137. Բայց դէռ այլ կայ ի քշտանքն - 138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զնդանն - 138. Բայց թէ մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է-140. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ - 143. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: - 143. Բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. Բայց թէ ի զին հանէն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկան՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ

ու լինի, կամ ակոյայ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն - 146. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար - 147. Բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զգահաւորին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճմարիտն իմանայ - 147. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Բայց թէ առանց տիրոջն հրամանաց առնու եւ վնասէ նա վճարէ: - 148. Բայց մեզ հրամել է Քրիստոս՝ թէ մի՛ երդնուլ. Բայց թէ երդնու եւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ եւ քաւէ: - 150. մի՛ խլեր զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն, Բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրաւնաւք - 150. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի զատ կենայ, եւ այնէ իրք մի ողորմութիւն, որ խղճմտանքն քաւին: - 150. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ - 151. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ յոչ կամայն: - 153. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի/գրքում՝ պետի/զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յի՞նչ իրաց - 152. Բայց յայս չքուցս կարէ որ զայլն իմանալ: - 155. Բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. Բայց թէ յիրաւունքն ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Բայց թէ յերմկէն էլաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161. Բայց ի վերայ մեղացն չափուն տան եւ զապաշխարանք ըմպել: - 163. Բայց թէ ի հետո վերցնես ի բերէն՝ նա հարամ է: - 164. Բայց ի հրամնաց էլածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 165. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլ: - 166. Բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. Բայց թէ արծաղ չկենայ դրած, լակ փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 168. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին 169. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու ասցել - 169. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել - 169. Բայց եւ յաղագս երմկերոյ գրել պարտ է եւ գոմշընոյ եւ խաշանց: - 170. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ Բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն զիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ զոր լինի ի հացն: - 171. Բայց մեք զոր կարցաք ճշմարտել յաւրինացն՝ նա այս է - 172. Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան այնէ: - 172. Բայց թէ ի գագանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ

վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն ի վարձէն կտրեն - 173.

ԲԱՅՑ ԱՐԴ - Տէ՛ւ ԲԱՅՑ

ԲԱՅՑ ԹԷ - Տէ՛ւ ԲԱՅՑ

ԲԱՅՑ ԵԻ - Տէ՛ւ ԲԱՅՑ

ԲԱՅՑ ՈՒ - Տէ՛ւ ԲԱՅՑ

ԲԱՆ - Եւ զսիրտ բանիցն առեալ եղի համառաւտաբար: - 4. վասն զի չէր իմ բան - 4. Եթէ ոք մշակ վարձէ՛ ու առանց խնամոց հանցչաք շատ հալածեցնէ ի բան ... նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն - 19. եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի - 19. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն - 20. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ. քան զամէն եկեղեցւոյն եւ զեկեղեցականացն դատըստներոյն բաներն ուղղէ ի ճշմարիտն - 24. Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցւոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ - 25. ու թէ բանն մեծ լինի՝ նա սազայ տան ի վերայ իրացն: - 25. պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենայ, որ զիր աշխարհավարութիւնն նոցա թըտպրով այնեն՝ բահրով զմեծ բաներն - 27. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ասելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն - 32. ու հային ի սպաննաւորին հասակն եւ ի խելքն եւ ի բանն ու ի ժամն - 33. եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցւոյ կարգաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 36. եւ զամենայն աշխարհիկ բաներ թողուն - 37. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցւոյ գործոյ եւ ի բան /ծն.բան է/ մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ կարգէն ընկնի - 38. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել - 38. եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոգութեամբ՝ զհտուն վարդապետաց քարոգութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամենն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ - 39. որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս - 40. Վասն որ ի նոյնս է բանս՝ յիրիցնին - 45. Եւ այս բանի մեղքն, ի յառաջնորդաց շինիքն է: - 53. եւ այս բանիւս կաթողիկոսն եպիսկոպոսաց գլուխ ասի: - 58. Եւ հավնեցոյց զամենն ի բանս գոր արար - 65. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն /ծն.բանէ/, քան զեկեղեցիսն մէն եւ զժամն: - 76. հայնց որ այնոր բանիւ չէ ի կարել ի հուն ելանել որ դառնայ ի տուն եւ բանի - 88. Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեանն թողու այր զկինն: - 88. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ

այլ ումեք ...զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. Եւ այսոր բանի /ծն.բան նս է/ է սահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ: - 94. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս ւարենքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն կտրեն, առաւել թէ ի կահրայ բան լինի այրել: - 96. տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տերն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի – 118. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129. Այժմ ի տիաթկի բանն սկիզբն առնեմք: - 129. Եւ յայսոր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է՝ գոր գրեցաք: - 141. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւղն տայ զդեղգինն, եւ զինք ի գնդանն պահեն ըստ զարկուցն, եւ զայն խափանն, գոր յիբ բանէն կեցաւ՝ վճարել տան – 141. Արուեստաւոր, որ գումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ զբանն հայնց զեղ, որ պոմանն լինայ, ու չհաճեցնէ զինք, կամ դարձնէ ըզվարձն եւ գնիւթն գոր առել լինայ՝ ի լման, եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար – 148. Եւ թէ գտիրոջն յիւր բանն կոտրէ՝ նա չտայ վճար: - 148. Ապա թէ տերն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Եթէ որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոզայթով մեռանի՝ նա արեան տերն է: - 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկայ մեղ – 152. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Եթէ որք առուով ջուր տանի ի յիբ բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ ... նա կիսավճար տայ իւրն – 152. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան – 153. նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Եթէ որք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան անձէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. Եւ թէ կոտրի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ, եւ զկերակրոյն ու զպակասն ի յիբ բանն վճարէ: - 157. ապա չաք մի տուգանել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն՝ կամ զայնոց որ ի քաղաքաց ի քո բան բերես – 158. Եթէ որք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն – 159. զի յերկուց եւ յերից վկայից ասէ հաստատել զբանն: - 163. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ – 164. Եւ թէ որք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ յղրկէ ուրեք ի բան, եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան

զպատճառն – 165. Բայց թե՛ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չլէտալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173. ԲԱՆԱԴԲԵԼ, ԲԱՆԴԲԵԼ – նա հաւնովրեն զինքն եւ բանադրած վարեն - 25. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ, քաւել մեռած լինայ այն, որ կապեց. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանդրելոյ պատճառն եւ հրաման տայ: - 26. Վասն բանադրած մարդոյ – 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել՝ ոչ թաղել եւ ոչ զիր տղայն կնքել, քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 47. նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Բայց աստար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն, ու ասէ՝ թէ չզիտէի: - 47. Ու բանադրաւոյն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն – 47. նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ - 56. Նոյնպէս եւ թէ աշխարհական լինի բանադրած: - 59.

ԲԱՆԱԼ - Վասն որ յիւր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիզն սպաննէ - 18. Եթէ յիւր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նզէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18.

ԲԱՆԱՌԱԾ - եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ - 159.

ԲԱՆԴԲԵԼ - Տե՛ս ԲԱՆԱԴԲԵԼ

ԲԱՆԵԼ - Եւ ի շաբաթն ար մի պարոնին բանի – 13. այլ կու բանի ըորշֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. հայնց որ այնոր բանի չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի – 88. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148.

ԲԱՆԵՑՆԵԼ - իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել – 59.

ԲԱՆՀՈԳԻ - Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60.

ԲԱՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ - Տե՛ս ԲԱՆ

ԲԱՆՏՎԱԻՂ – Թէ բանտվաւղէն լինի, ու ասէ թէ՛ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165.

ԲԱՌ – վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս – 4. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս – 4.

ԲԱՌՆԱԼ - Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37.

ԲԱՐԱԿ - նա կու հրամայէ թէ՛ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել - 115.

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ - Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցւոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ - 25.

ԲԱՐԵԽԱԻՍԵԼ - զի նոքա ձրի բարեխաւսեն մեզ առ Աստուած: - 80.

ԲԱՐԵՊԱՇՏ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ, Որդի Կոստանդեայ թագաւորահար եւ եղբայր բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Հեթմոյ, բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք - 4. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ... ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հեթմոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: - 4.

ԲԱՐԻ - Եւ գիտնան որ բարի բարութ լինի եւ աստուածասէր ու երկիրով եւ ըռատակն - 7. Զամենն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիւլայքն, որ ասցած լինի - 29. Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ, եւ զամենն ի բարին յորդորեն եւ զչարն լռեցնեն: - 37. Բայց ամեն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սէրն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սէր է: - 39. հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն - 46. եւ թէ աշխարհի երէց է, նա արժան է ընդ հարկեւոր գիտունքն եւ ընդ մատուցորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին - 64. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել՝ նա համբերէ է տարի. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն, եւ առնու իր այլ կին - 85. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք - որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128.

ԲԱՐԻԿԵՆԴԱՆ - Եւ զինչ բարիկինդնաց /ծն.բարկենդանաց/ շարթուն գայ, նա երիցուն է ամենն գառնենի մորթին: - 45.

ԲԱՐԻՔ - Եւ զխաբեբայ զանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամենն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն գան գայթազութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80.

ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15.

ԲԱՐՁՐ - ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն - 140.

ԲԱՐՈՒՐՔ - Տե՛ս ԲԱՐՈՒՐՔ ԱՅՆԵԼ

ԲԱՐՈՒՐՔ ԱՅՆԵԼ - Ապա թե՛ զմէկն սպաննէ ու զմէկն թողու, նա զեղ մարդասպան դատեն զինքն վասն զի կարէ ոք ասել զմարդ, եւ բարուրք այնել /ծն.անել/ որ խաբէ զինք իր կինն ու բերէ յիր տունն ածէ, եւ սպաննէ զինք – 94.

ԲԱՐՍԵՂ,ԲԱՐՍԵՂ - Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, գոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ /ծն. Բասլէ/, ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72. Մենք հարքս կամեցաք, այլ ոչ սուրբն Բարսեղ: - 73.

ԲԱՐՍԵՂ - Տե՛ս ԲԱՐՍԵՂ

ԲԱՐՔ - զիտնան որ բարի բարութ լինի եւ աստուածասէր ու երկիրդով եւ ըռատակն – 7. Ապա թե՛ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թե՛ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ - 92.

ԲԱՅ - Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անսուն ի ներս ընգնի – 137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու /ծն.ի բաց թողու/, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զեղ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թե՛ անսնով եւ թե՛ դրամով: - 137.

ԲԱՅՈՒԵԼ - Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանխորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս – 153.

ԲԱԻԱԿԱՆ Է - եւ այս բաւական է լսաւդաց: - 77. Եւ այս բաւական է: - 156.

ԲԱԻԵԼ - զի քանի որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յարիւնաց – 8.

ԲԱԻԼԱԻՃ - Վասն որ բաւլաւ լինի եւ կին առնու – 101. Եթէ ոք որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժան յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին, եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 102.

ԲԵՍ - եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած, եւ ամուսնութեամբ մէկ են, եւ ոնոփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով ելանեն ի բեմն /ծն.բեմն/ - 66.

ԲԵՌՆ - Ձի թե՛ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թե՛ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ – 121. որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք – 121.

ԲԵՐ - եւ այն տարին զբերն սղալի – 125. նա յամէն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տալ: - 161. Բայց թե՛ ի հետոյ վերցնես ի բերէն՝ նա հարամ է - 164.

ԲԵՐԱՆ - զի զեղ աւտար է համարած իգաց ժառանգքն յՍատուծոյ Մովսէսի բերանով /ծն.բերանովն/: - 8. Չայս Մովսէս հրամայեաց Աստուծոյ բերանով /ծն.բերանովն/: -103. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով /ծն.բերանովն/՝ թե՛ որ քրշտէ հարն եւ իր մարն՝ նա մեռանի – 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով /ծն.բերանովն/ թե՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ

աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. Եւ զայս Մովսէս Աստուծոյ բերանովն է գրել: - 149. Եւ երբ մեղանշական իր բերնովն/ծն.բերանով/ ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան - 161.

ԲԵՐԴ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ Եւ քաղաք Եւ բերդ - 9. Եւ ի բերդն երկու ճանապահ հաց տանեն Եւ երկու աղ: -13. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, Եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ - 14. Ի քաղաքի Եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, Եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Կանոնք Եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ՝ որ կանոնքն բերդ է /ծն. բերդ են/, Եւ երբ մեղանշական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան, Եւ զէր ի բերդ մտաւ՝ նա փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161. Զսինաւո լերանց Եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ Եւ բերդերոյ՝ Եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով Եւ գրով ամբրցնել - 170.

ԲԵՐԴԱՏԷՐ - Նշանակ Եւ պուկ բերդատերն մէն իշխէ վերցնել: - 12.

ԲԵՐԴՏՈՒՔ - Զբերդտուքն Եւ զայնպիսիքն անհնար պիտի սպաննել Եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն Եւ կարէ ծախել - 10.

ԲԵՐԵԼ - նա զամէնն հնազանդութեամբ բերէ Եւ չտայ սպաննել - 9. Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13. Եւ թէ բերէ ժամանակն, որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց, Եւ այլք որ ուննան Եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զէր մարդասպան ձգեն զինք Եւ դատեն ու հաւնաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. Եթէ որ չէ քահանայ, Եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն Եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. Եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն - 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ - 55. Եւ կարեն ատետարան կարդալ, ու քարոզ ասել, Եւ զսկիին բերել ի սենեկեն ի սեղանն, Եւ քոց քշել, ու խունկ ծխել, Եւ զհաղորդութեան սկիին բերել - 66. Եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն զոր բերել լինի Եւ տուայր չկայ - 85. Կին որ ամուլ լինի Եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ Եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկանէն՝ թէ կնկնէն: - 88. Եւ զիր պոռոզն Եւ զինչ բերել լինայ զամէնն ի յինք դարձնէ: - 89. պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն - 92. վասն զի կարէ որ ատել զմարդ, Եւ բարուրք այնել որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն ածէ, Եւ սպաննէ զինք - 94. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է հրամայել - 96. Այլվայ կու կրկնաբանէ արենքս Եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած /ծն.ծնած/ որդիքն ուրանայ Եւ չսնուցնէ ու ի չափ հասակի բերէ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է

նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Եւ թէ ունաւոյն իրացն ուրանայ ու
ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ
վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն եւ առնուլ տէրն զիրքն – 117. Վասն
ջաղաց եւ խանութի, որ կապալ բերէ - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց
իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ
դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. Եւ զայնոք որ
ծեծնաւք չըդորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ
յերեսփոխանն բերեն – 127. Բայց թէ ըդորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա
գող է, ու հարամ է - 128. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր
չաք զին բերէ՝ նա տայ. ապա թէ չբերէ՝ նա իր է: - 134. Եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ
բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135. նա մահու
կորուստ բերէ - 149. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ
սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ -
153. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն՝ կամ
զայնոց որ ի քաղաքաց ի քո բան բերես – 158.

ԲԺԻՇԿ - Չամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք ... Եւս առաւել զգրագրերն եւ
զբժշկերն՝ զի զմարդս կու ստածեն: - 14. զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցւոյ
հաստատութիւն: - 14. Չոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր եւ
հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. Կին որ ամուլ
լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի
յայրկանէն՝ թէ կնկնէն: - 88. զի թէպէտ եւ բժիշկքն ի պատահմանէ ասեն փոխիլ,
բայց ի սերմէ է ճշմարիտն – 108. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի
բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա
պեղծ բերէ - 153. Եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք
տայ–156. բահրակ/գրքում՝ բարհակ/ թէ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն
ու զդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165.

ԲԺՇԿԵԼ – թէ բժշկի՝ նա այրկանն է - 85. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու
զինք իրաւանքն, եւ առնու իր այլ կին – 85. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն
տուգանք, եւ զդեղգինն ու զբժշկերոյն / ճիշտը՝ զբժշկելոյն, ծն.զբժշկելոյն/ կամ ի
յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145.

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ - Վասն բժշկութեան – 153. Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն
մարդկան – 153.

ԲԻՃ - Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին
ժամարար: - 38. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի
քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ
որ բիճն երեց լինի ... նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն –
49. Եթէ որ առուգնայք այնէ՝ անպասկ՝ նա որդիքն բճեր լինին: - 103.

ԲԻՐ - կու հրամայե արեկնքս որ այնոր վճարն ծեծնարք եւ բրով լինի – 145. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով /ծն.բրովն/ եւ զմեկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ - 155.

ԲԻԻԶԱՆԴԻԱՅ – Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ – 57.

ԲՆԱԿԻՉ - Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց որք են մետրապալիտք՝ բնակիչք քաղաքի – 65. նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն արտրել: - 81. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք /ծն.բնակիչքն/ ի պարոնին պահն են – 97. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար – 128.

ԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ - Եւ ոչ /գրքում՝ ոք/ զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108.

ԲՆԱՎ - Տէ՛ս ԲՆԱԻ

ԲՆԱԻ,ԲՆԱՎ - որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման – 8. Եւ ի շաբաթն աւր մի պարոնին բանի. եւ այլ աւելի ոչ բնաւ: - 13. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին – 20. Նա ի հիմայ կու հրամայե արեկնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Չթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ – 24. ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ ն ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ – 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն – 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ – 28. Եւ ոչ ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ ոք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի – 30. ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն: - 37. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն – 42. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով ն լինի, որ իշխէ ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնել: - 50. եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ – 51. Չկայ ամենեւին հրամանք յարինացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 52. Կու հրամայե արեկնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53.

Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ – 55. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել – 58. Բայց ի քահանայութիւն ածել զինք բնավ /ծն.բնաւ/ չկայ ճարակ: - 61. Եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ – 63. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման ... ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76. Եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. ու թէ գիտացեալ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք – 89. Եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել իր բնաւ – 92. ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել – 101. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով – 104. որ ոչ առնուն եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին – 107. Եւ ոչ /գրքում՝ ոք/ զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ – 108. նա կու հրամայէ, թէ ... զայնոք բնաւ ոչ թաղման արժանի այնէլ եւ ոչ պատարագի – 115. երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն – 144. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին – 169. նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170. Եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ – 171.

ԲՆԱԻԻՄԲ - նա ելած է ի քահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61.

ԲՈԶ - նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել – 63.

ԲՈԶՆԱԼ - թէ քահանայ, որ բոզնայ /ծն.թողնայ/, նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ /ծն.թողնայ/՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է - 62-63. ու կու բոզնայր եւ զիր տունն ու զհալլան այլոց կու վատնէր – 93. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն – 106.

ԲՈԶՈՒԹԻՒՆ - եւ ինքն ի բոզութենէ սարկիկ կենայ – 35. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոզութիւն է համարած–48. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ

քահայայիցն ու սարկաւագացն վասն բոգութեան – 62. Եւ թէ ստեցվոր լինին մէկնումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոգութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել – 87. Վասն բոգութեան – 88. Եթէ որ զկինն սպաննէ վասն բոգութեան – 93. Եթէ որ վասն բոգութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն – 93. կին՝ որ զիր այրն ...ջանայ սպաննել վասն իր բոգութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95. Վասն բոգութեան – 96. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան /ծն.բոգութիւն/ բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն – 96. Այնոնք որ ...առանց բոգութեան եւ կամ այլ իրանաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին նա կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ ... ի դուրս մնան – 100. քաւել թէ բոգութիւն այնէ, ու կեցցնես ի վերայ առջնոյն: - 104. Զի այդ բոգութեան պատճառ է - 105. Ու թէ ատէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ, ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոգութեան պատճառանաց – 107. Վասն որ գտողայ խեղդէ վասն բոգութեան – 143. Եթէ որ գտողայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպաննէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնէլ չկարէ զինք ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143.

ԲՈԶՐԱԾ – ու այրիկն լինայ բոգրած ու պեղծ – 88. կամ թէ այրն բոգրած էր ու պեղծ – 93.

ԲՈԶՐԱԾՈՒԹԻՒՆ, ԲՈԶՐՄՈՒԹԻՒՆ - վասն բոգրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն – 88. վասն բոգրածութեան չկարէ թողուլ կինն գայրն – 88. եւ ինք սակիկ էր ի բոգրածութենէ /ծն.բոգարածութեան/ - 93.

ԲՈԶՐՄՈՒԹԻՒՆ - Տէ՛ս ԲՈԶՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԲՈԼՈՐ - Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն: - 37. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցիւցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի – 158.

ԲՈԼՈՐՈՎ - Երանի ոյք քննեն զվկայութիւնս նորա, բոլորով սրտիւ իւրեանց խնդրեսցեն զնա: - 3.

ԲՈՂՈՔԵԼ–Ու երբ կտրես զնորայ վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած – 158.

ԲՈՅՆ – Վասն ձագերոյ ու բոյներոյ – 164. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթներոյ՝ նա մի նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է - 164.

ԲՈՎԱՆԴԱԿ - Զամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ - 111.

ԲՈՐԱԿ – Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն /ծն.բաւրակն/՝ նաւթն եւ կուպրն ... դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գղթոր եւ մահլապ եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16.

ԲՈՐՈՏ – Վասն գողեաց եւ պիսակաց եւ բորոտաց – 107.

ԲՈՐՈՏՈՒԹԻՒՆ – Վասն բորոտութեան, պիսակութեան եւ գողութեան - 86. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւոց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն – 107.

ԲՈՒՆ -Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել. բուն յառաջ զթագաւորացն-5. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն – 36.

ԲՈՒՏ - Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մեկայլն ոչ. եւ բուտն՝ որ է յունարէն պերիտուտ: - 56.

ԲՈՒՐԴ - Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ, եւ ի մազէ եւ ի բրդէ - 76.

ԲՈՒՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ – Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բոնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105.

ԲՈՒՆԵԼ - Եւ զամենայն զրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպասս բռնէ եւ իրաւունք այնէ: - 9. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն՝ նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ ինամէխաւսուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. նա իրաւունք է, որ բռնեն /ծն.թոչեն/ զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. Եւ թէ ողջայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն – 130. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա՝ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զեղ զինք անսնոյն առնու – 137. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ զայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն – 144. Նոյնպէս եւ թէ ոք գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163.

ԲՈՒՆՎԵԼ - Եւ թէ ծեծվոր յղարկէ պարոնն զոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ - 12. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպասուն նամոսովն խրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւատի: - 23. Եթէ ումեք կին ի բոզութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն - 96. Ապա թէ բռնվին՝ նա զտանաւոյն զձուքն եւ զձետն կտրեն -103. Եթէ որդին ի վնասս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի –115. Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի

մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի - 115. Բայց որդիքն ի հար մահապարտութիւնն բռնվին-115. Եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել -- 159.

ԲՐԴԵՂԷՆ - Եւ բրդեղէնն ու բամբկեղէնն եւ պղինձն ու երկաթն՝ զաւրացն է: - 12.

ԲՐԻՆՁ - Եւ զդատերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն: - 8.

Գ

Գ - նա յորկէն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ - 23. նա իրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ - 35. և Գ տարի ապաշխարէ փոշիմանեն եւ որ չէ փոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ - 150. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զէն գեղերն - 170.

ԳԱԶԱՆ - նա գայլն ու գազանք /ծն.գազանքն/ կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք - 41. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք:- 173.

ԳԱԶԱՆԱԿԵՐ - Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, որ ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160.

ԳԱԼ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկանալ, եւ ոչ յօկտել գայր: - 4. նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն. թէ գան, նա զամէն հնազանդութեամբ բերէ եւ չտայ սպաննել. եւ թէ չգան, նա զմեղապարտսն մէն տայ սպաննել - 9. եւ զայնոր որ ի մեղայ գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւղվածքն եւ չսպաննէ - 10. Եւ ջորին եւ ձին եւ էջն չտայ. զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարպայ՝ գան ծառայեն պարոնին: - 13. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն՝ նա չկորցնէ վասն այնոր իրք: - 23. եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն ... նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն - 25. քաւել գայ տէրն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտանել: - 25. ի թագաւորական դարպսէ հարկապահանջք գան - 27. այլ կու բանի ըորշֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր

կու գայ զինչ է - 27. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30. նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաներոյն չիշխե այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ, այլ գան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հան առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ: - 30. եւ գան ազգն նորա եւ ասեն - 33. եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն եւ մեծարեն որ յեկեղեցի գան /ծն.գա/: - 34. նա գան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն-34. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան գալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահե եւ սահմանե - 35. եւ ի տաներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ գիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամենն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ - 39. եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթողիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս - 42. եւ զայս անուանեալ տաներս գան ամենն ի վանքն այնեն - 43. Եւ զինչ բարիկինդնացն շաքթուն գայ, նա երիցուն է ամենն զառնենի մորթին: - 45. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել - 46. որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ - 48. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ /ծն.գալ/ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ - 51. եւ վճարել տայ ծախաւդին զգնաւդն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. Եւ թէ ոք գայ /ծն.դալ/ եղբայրութիւն եւ փաւշամանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել - 72. եւ կարեն ամենն ելնել ի վանացն, ինչուր դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամեն հաճին - 73. Ապա կու հրամայե արեւնքս զորբերն եւ զտառապելքն ստածել եւ ինամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու գան յուսումն: - 77. Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայե ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամենն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն գան զայթազողութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. Էն /զրքում՝ են/ կինն այլ այրիկ չիշխե առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: -88. Եւ թէ յետ է տարոյն գայ այրիկն, ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամանի այրն ու գայ, նա թէ կամենայ կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախե զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւդն դառնայ - 123. եւ յորժամ գան ի դատաստան, նա առնու անսղալ: - 129. Եթէ սպանվի մարդ ի

տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն - 139. ապա թէ տէր գայ, նա զարեան գինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մաւտ լինի: - 139. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի - 144. Եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն էլնէ ի շուրջ կու գայ: - 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ - 145. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Եթէ ոք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մէնակ զհողերն սինաւռով բաժնել, ինչուր գայ ամէն մարդ ու լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ - 151. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ - 153. Եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ զնա վճարես - 158. ու թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ գայ ի դատըստն, նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու - 162. նա թող պատրաստի որ չթուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցան - 167. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և որ յիւր ուժոյն մնացել. նա չպարտի իրք: - 173.

ԳԱԼ Ի ՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ - Տե՛ս ԳԱԼ

ԳԱԼ ՅՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ - Տե՛ս ԳԱԼ

ԳԱԼՈՒՍՏ - Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաւներն է. գատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ գատկին, ու հոգւոյ գալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տանին, աւետեացն - 45.

ԳԱՀԵԼ - նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել /ծն.գանեց/ ու նա գահեց /ծն.գանէ/, կամ վազցնէ ու կտորէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւդն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. Թէ բանտվաւդէն լինի, ու ասէ թէ՝ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165.

ԳԱՂՏԱԲԱՐ - Վասն որ ԱԲԵՂԱՅ գաղտաբար միս ուտէ - 60. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուպլ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել - 60.

ԳԱՂՏՈՒԿ - Եւ որ գաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն ուղղեն: - 11. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երեցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55.

ԳԱՅԹԱԳՂՈՒԹԻՒՆ - Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն գան զայթագղութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80.

ԳԱՅԼ - եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ գայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. գայլն ու գազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք - 41.

ԳԱՆԿՏԵԼ - Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28.

ԳԱՆԿՏՎՈՐ - եւ զամենայն զրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպասս բռնէ եւ իրաւունք այնէ: - 9.

ԳԱՆՁԱՍԵՐ - Եւ զխաբեքայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն - 80.

ԳԱՌՆ - Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13.

ԳԱՌՆԵՆԻ - Եւ զինչ Բարիկինդնացն շաքթուն գայ, նա երիցուն է ամենն գառնենի մորթին: - 45.

ԳԱՐՈՒՆ - Թէ ի գարուն /ծն.գարունն/ լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոյն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն - 123.

ԳԱԻԱԶԱՆ - որ ամէնն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան. եւ գաւազանն տան, եւ գաւազանն հրամանք է: - 26. եւ զծոյլն Գ հետ խրատ տալով յանդիմանէն եւ այլ ի հետ գաւազաներով ջարդեն եւ տուգանաւք: - 37. եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վրճատաշէնք, եւ ի ձեռին շալկէն գաւազան ոսկի - 68. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային. եւ սքեմն եւ գաւազանն նոյնն է - 68.

ԳԱԻԱՌ - բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն - 7. Զգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահմանած է՝ առնուն պարոնայքն - 13. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնագանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 16. նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնագանդութիւն կենան - 26. որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ - 27. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգէպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ԳԱԻԱՌԱՊԵՏ - բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն - 7. պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք/ծն.գաւառապետքն/ եւ իշխանք ի յամենայն աշուն - 127.

ԳԱԻՏԻ - Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւերն ի վանքն երթայ - 44.

նոյնպէս սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44. Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին, եւ կրկնապատ գաւտի: - 69.

ԳԵՀ - Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167.

ԳԵՂ,ԳԵՂ - Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն: - 37. եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ գիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ /ծն.գետ/ զամէնն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ – 39. Եւ ոչ եթէ զագգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Ապա թէ վանաց գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ – 44. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ – 51. քահանայքն ի քաղաքն կենան, եւ իրիցունքն ի գեղ եւ յագարակ-66. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնոմիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երէցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130. Վասն որ նոր գեղ շինէ - 151. Եթէ որ նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել – 151. Բայց թէ յերմկէն էլաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160. որ չտան թոյլ որ որ յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիէցն – 170. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն – 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ իսաշինքն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /ծն.զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ ի պատեր – 170.

ԳԵՏ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգէտուն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ ի կապննի երկրին: - 9. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ որ արգելու կամ ասել թէ՝ սինաւոս իմ է, մի հանել ջուր – 16. որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ - 121.

ԳԵՏԻՆ - կարեն հանել ու տանել իսանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ /ծն.գետներ/ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. նա այնոր հաշիւն գեղ արտի կամ գետնի մի է համարած – 120. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ զայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. Վասն հողոյ կամ գետնի ծախելոյ – 122.

ԳԵՐԵԶՄԱՆ - Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զէր սատանայապաշտք ի յայրել: - 53.

ԳԵՐԷՏԱՐՈՒԹԻՒՆ - սուտ գերետարութեան /ծն.գերետարութեան/ թուղթ գրեն ու մատնեհարեն - 78.

ԳԵՐԷՏԷՐ - Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78.

ԳԵՐՆԱԼ - Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ, զի զվզենն իր բաժին ունի. ու շինականք շուտ կու հաշտին ընդ իրար, մէկզմէկի ուտեն ու անսունքն գերնան /ծն.գիտնան/ - 168.

ԳԷՂ - Տե՛ս ԳԵՂ

ԳԷՇ - Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զէր երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն եւ զնդանեն: - 92.

ԳԻՆ - Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռնն կտրվի եւ զարեան գինն վճարէ - 10. եւ ընդհանուր գին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպեռատ է - 10. Եւ տաճկին գինն այսոր երեք բաժնէն մէկն է - 10. զայս այն տաճկին տան գին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. Եւ որ այսոր ուժ չունայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն գինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի գինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է գին որ ի դարպասն տան - 11. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ. զկէս գնոցն տայ ազգին՝ եւ տուգանք: - 11. եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած - 39. Քրիստոսի արեան գինն եմք - 39. նա զգինն այրիկն տայ - 86. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպռուզացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն գին - 87. Բայց թէ ներեն՝ նա զգինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչափ որ դնէ նորա զգինքն հայրն՝ եւ զինչ այլ աղչնաւք միջնորդեն: - 103. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն - 113. նա դառնայ յետ կամ ի գնոջն ի վայր երթայ - 121. կամ վճարի գինն թխթով եւ վկայաւք կամ դառնայ ծախսածն: - 123. նա վճարէ ծախաւղն զկարսի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. ու ի հետ Ժ աւուրն, երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. եւ վճարէ զիր գինն: - 132. Բայց թէ ժողվէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք. եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր գինն հանէ, նա ազատի: - 133. Եթէ ոք զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան գինն /ծն.գինքն/ ի դարպասն վճարէ - 133. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր գինն էառ: - 134. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասեն թէ՝ ծախէ զիս՝

նա թե զիր չաք զին բերե՛ նա տայ – 134. նա զայն անսունն ի սպանծին տերն տան եւ զեղ զինք անսնոյն առնու – 137. Ապա թե մարդ սպաննե՛ նա տայ զարեան զին /ծն.զինն/ , կամ զինք սպաննեն նորայ փոխան – 137. ապա թե տեր գայ՝ նա զարեան զինն /ծն.զինքն/ այն շէնն վճարե՛ որ մաւտ լինի: - 139. նա զարեան զինքն տան – 141. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպսե, քաւել գնե ինք զինք, զեղ որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. Բայց թե ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թե կոտրած զաղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի:-145. նա տուգնվի զկէս արեան զինքն– 157. Ապա թե ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն գնաւոն՝ նա իրաւնաւք ի տերն ձգե, ու զիր զինն առնու–167. եւ թե անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զզինն տայ ու զանասունն յինք առնու– 169.

ԳԻՆ ԱՐԵԱՆ - Տե՛ս ԳԻՆ

ԳԻՆԻ - Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատողէն զինչ եւ լինի՝ աջ էրին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ – 76. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառե - զկարասն յառաջ կու գրենք - որ թե ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահե՛ նա լեալ է բարի: - 124. նա թե ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փրթի՝ նա վճարե ծախաւոն զկարսի զինն եւ զզինոյն /ծն. զզինոյն/ կէսն: - 124. Եւ զհացի ու զզինոյ եւ զայլ հնդերաց նեհն՝ պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն զաւատապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն ... որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ի մուտն – 127.

ԳԻՃՈՒԹԻԻՆ - Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն զիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ զոր լինի ի հացն: - 171.

ԳԻՇԵՐ - Բայց աղեկ յիմանալ պիտի /զրքում՝ պետի/ զպատճառն թե զիշերն է լել յանկասկած, թե ի մշակե է, թե յի՞նչ իրաց – 152.

ԳԻՏԵԼ - Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ – 22. Պարտ է զիտել, որ ժողովարան թարգմանի – 41. զորս թե յառաջագոյն զայս զիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն – 42. որ իրենք զիտեն զայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի – 42. Բայց աւտար երեց յայլ թեմէ՛ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն, ու ասե՛ թե չգիտէի: - 47. Եւ զիտացիք /ծն.զիրացիք/՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող զերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եւ թե՛ ո՞վ զիտե՛ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թե հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թե ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 60. եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայլն դուք զիտացեք/ծն.տեսեք/, թե ինչ է: - 71. նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թե ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իսեւ է թե իսելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թե

չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. Բայց թէ իսկի կեցցնսի՝ որ գիտացեալ /ծն. գիտացել/ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. ու թէ գիտացեալ /ծն.գիտացել/ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք - 89. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենայ կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ - 91. եւ զմարմնաւորն դուք գիտացիք, որ դատաւորք էր երկրի: - 95. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են - 97. նա կարէ թողուլ կինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի. ու է իրաւ: - 105. նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի - 109. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ - 128. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցաւն ու այնով սպաննէ - 153. Եթէ ումէք անսուն դիւահրէ նա գիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է ու ոչ յանասնոց - 166. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի ինամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն - 170.

ԳԻՏԵԼՈՒԹԻՒՆ - եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն /ծն. գիրութեամբ/ ձգեն զինք կամ տուծին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. այլ զան յաւազ յեկեղեցին եւ ի հաւն առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ /ծն.գիտութեամբ/: - 30.

ԳԻՏԵՆԱԼ - Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց գիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր - 14. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն - 20. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն. որ գիտենայք: - 50. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ - 52. Թող աղէկ գիտենան, որ կու համբերին՝ զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիրցու ծիւին մասն երթայ - 53. Ապա երէցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ /ծն.չգիտնայ/ յաշխարհի բանէն - 76. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ. եւ զաղջկինն իր ազգ թող գիտենան: - 98. քաւէլ թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար - 114. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպազրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս - 126. Եթէ որ ուզէ, որ գիտենայ /ծն.գիտել/ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է - 130. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի գիտեցել/ծն.գիտացել/՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ գիտենայ /ծն.գիտենաց/ որ՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155.

ԳԻՏՆԱԼ - եւ գիտնան /ծն.գիտենան/ որ բարի բարութ լինի եւ աստուածասէր ու երկիրդով եւ ըռատակն – 7. Եւ զկամաւ սպաննութիւններն՝ աշխարհական պարոնայք գիտնան/ծն.գիտենան/, եւ զկամայն եկեղեցին: - 33.

ԳԻՏՆԱԿԱՆ - Նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա դեղորեն զնա գիտնական վարդապետք: - 75.

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ – Կու հրամայէ արէնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76.

ԳԻՏՈՒՆ – որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց գիտունն, որ ամէնն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան – 26. եւ ի տաններն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ գիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք – 39. որ արժանավոր է ու գիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ – 58. եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկետոր գիտունքն/ծն.խելոքնին/ եւ ընդ մատետորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64.

ԳԻՐ,ԳԻՐՔ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս – 4. Եւ տեսէք թէ սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ, երբ դեռ Յունաց գրովն վարէաք, զգուշացուց մեզ եւ պնդեաց – 41. եւ յերկրին պարոնէն եւ յամենէն հաճութեան գիր առնուն – 58. Եւ սքեմ ուննան ոսկի գրերով՝ ի շինեստանն բաթտած – 68. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայէ արէնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 77. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ գիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի – 82. որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ գիր: - 92. գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի, որպէս յառաջ կարգեցայք ի գիրքս: - 109. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով /ծն.յումով/ ամբրցնել – 170.

ԳԻՐ ԱՌՆՈՒԻԼ ՏԵ՛ս ԳԻՐ

ԳԻՐԿ – Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միական եւ միահաւատ ի մար մեր հանգչիլ ի գիրկ – 41.

ԳԻՐՔ - ՏԵ՛ս ԳԻՐ

ԳԼԵԼ - եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ԳԼԽԱԻՈՐ - եւ զլխաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս – 34. Աւագ եւ զլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն–35. Եւ զայս զլխաւորք եկեղեցոյն ի կահրա տան այնել – 37. Վասն որ զլխաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն իւլել – 58. Եւ է դասք եպիսկոպոսք են, որ կոչին

փիրիսկոպոսք՝ գլխաւորք սարկաւագաց - 67. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան - 73.

ԳԼՈՒԽ - եւ այս բանիւ կաթողիկոսն եպիսկոպոսաց գլուխ ասի: - 58. փնդոցի յերեսուն գլուխն եւ գտի որ յերեսան է - 61. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած - տես ի յերեսուն գլուխն ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին - 62. Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին /ծն.գլխնին/ - 69. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռվին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք - 74. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն գլխոյն: - 84. ապա անսուն զինչ որ լինի՝ գլուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի - 84. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն բոզութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել - 95. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քրջտէ՝ նա զձեռն կտրեն. զի ոտքն գլխոյն է՞ր քրջտէ: - 99. ապա դատաստանս հրաման տայ՝ որ զամէն մարդ իր գլխովն սպաննեն: - 115. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ գլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըղորդ: - 151.

ԳՂԹՈՐ - Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին ... գործոր եւ մահլապ եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16.

ԳՆԱԼ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յարէնս Տեառն: - 3. Զի ոչ թէ որ գործեն զանարեւոյթին, ի ճանապարհս նորա գնացեն: - 3. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժին ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին, զի ինքն յիրմէ գնաց ի ծեծ: - 12. երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն - 32. Ապա զեղ ի վանք կենան ու հանգչին եւ ելնեն գնան: - 51. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, գոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. Բայց երկու դեհին հալվնին խարճն, որ գնաց, եւ պատկելիք, որ երկուք մաշեցին՝ վճար չկայ - 84. ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել - 90. նա սորբ եկեղեցին ի հաւտ ինամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ - 106. զի ի յաւտար տուն կու գնան - 112. ու այն հալալ գնացաւ յաջող լինայ ու գնոքս սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական - 142. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի

դարպաս այլ գնացել ու ասցել – 169. Եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169.

ԳՆԱՅՈՒՆ - Եւ թէ աւտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49.

ԳՆԱՅՔ - նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք էր, ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ – 165.

ԳՆԵԼ - Եւ թէ ծեծվոր յղարկէ պարոնն զոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ. եւ թէ ինք յիրմէ երթայ, նա ինք զինք գնէ: - 12. ու եկեղեցին գնէ զապաշխարանքն: - 19. եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած – 39. եւ վճառել տայ ծախաւորին զգնաւորն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. Եւ թէ՝ ո՞վ գիտէ՝ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւորն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր տառպելնայ գնաւորն: - 61. Վասն որ զքահանայի տուն այլ ոք չգնէ - 75. Կու հրամայէ արեւնքն, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ – 75. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախել կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119. Ու թէ տանն ծախաւորն մեռել լինայ ու կամ գնաւորն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւորն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Վասն զքաստնոյ եւ ամենայն չորքոտանեաց գնելոյ – 121. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառպելութեան, որ ծախել զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել լինայ ի գնողէն, թէ իր պիտենայ – 122. Թէ պոմանն կըրջով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն /ծն.գնողէն/ ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն – 123. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւորին բախտն է, չդառնայ: - 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւորն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ զուժն ու զելումուտն տեսնուն զմեղվացն: - 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախել ծախաւորն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւորն դառնայ – 123. Բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել. թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւորին է: - 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք – որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախել կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին գրեն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւորն, զի ի գնաւորին ուսն է: - 125. Բայց Ժ ար պատեհ է որ գնաւորն տեսնու եւ զիր թոպիրն առնու – 125. Վասն որ ջաղացք գնէ - 125. ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւորին է: - 125. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ

գնե՛ք վկայաւք եւ հաստատե՛ք թղթով՝ նա այլ չկարէ փաշտամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն, քանց ամէն կազմութեամբն՝ գնաւոյն է /գրքում՝ գնաւոյնէ/ թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտորի թէ այրի – 125. ապա թէ տեսնու, եւ այսովն գնե՛ք նա իր է անդարձ: - 126. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւոն՝ զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւոյն է - 126. Բայց ամէն ծախաւոյ պատեհ է, որ ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւոն դարձցնել: - 126. որ ոչ ծախաւոյն զրկին եւ ոչ գնաւոյն – 128. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայ գնէ յանաւրինաց՝ նա ծառայէ զգնաւոն է տարի – 132. Եւ թէ կարգել լինայ զինք գնաւոն /ծն.գնաւոյն/, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւոյն է: - 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել – 132. եւ կամ գնէ ինք զինք ի դարպսէն – 136. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչպի մահ ապաշխարէ ի զնդանն – 138. եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ գնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղում այնել – 139. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցւոյ եւ ոչ ի դարպսէ, քաւել գնէ ինք զինք, զէդ որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլ պիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւոն եւ զսպաննելն եւ զգնելն /ծն. զգանելն/ անասնոց – 167. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւոն՝ նա իրաւնաւք ի տերն ձգէ, ու զիր զինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: - 167.

ԳՆՎԵԼ - Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով էլնէ եւ որդովք. եւ թէ ինքն մէն, զինչ ցեղ գնվել է: - 132.

ԳՈԴԵՆԱԼ - Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիր պետքն քանի որ ապրի – 102.

ԳՈԴԻ - Վասն գողեաց եւ բորոտաց – 107. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւոյց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107.

ԳՈԴՈՒԹԻԻՆ - Վասն բորոտութեան, պիսակութեան եւ գողութեան – 86. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի՝ եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86.

ԳՈԼ - Եւ արբեցաւոն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչպի հայնց գոյ ի խելք՝ զէդ առաջնորդն կամի: - 38.

ԳՈԼ Ի ԽԵԼՔ - Տե՛ս ԳՈԼ

ԳՈՂ - Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ - 11. Գող եւ ձեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին – 12. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպսուն նաւմոտովն խրատ ու սազայ այնեն՝ զէդ գողոյ ու անհաւորի: - 23. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւոն զէդ զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւոն առնու

անյապաղ, եւ դատաւորն զգողն հոգայ: - 121. նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն, զեղ որ գրել ենք վասն գողերոյն: - 127. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է - 128. նա թէ իրն էլ լինա տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն - 136. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ - 136. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զեղ գող՝ զինչ, որ հրամայած է վասն գողերոյն /ծն.գողոց/ - 147. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւղն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւղն - 147. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր, եւ այս հայնցեղ, թէ զգողն չգտնուն: Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն - 160. Զի թէ պառիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի - 168.

ԳՈՂԱՆԱԼ - Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ /ծն.գողնայ/՝ նա զերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն - 10. Եթէ որ ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաւթից՝ կամ ի զգեստուց՝ կամ ի մոմեղինէ՝ կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն - 23.

ԳՈՂՆԱԼ - Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն - 136. Վասն որ քրիստոնէ գողնայ ու տանի անաւրիանց ծախէ - 138. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անաւրիանց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին ավրիանց թէ ապրի: - 138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի գնդանն - 138. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զեղ գող՝ զինչ, որ հրամայած է վասն գողերոյն: - 147. ապա թէ ընդ ցղբեղ դնելոյ լինայ գողնալ /ծն. գողնալոյն/ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւղն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւղն - 147. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորտակ վճարէ զտէրն իրացն - 150. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնա՝ չորս տակ - 171. եւ նա զքո պարտքն վճարէ, զգողցածն /ծն.գողացածն/ ու զզարկածն եւ զսպաննածն ու զկոտորածն անսղալ վճարել պիտի: - 173.

ԳՈՂՆՎԵԼ - ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւորին է: - 125. Վասն որ մարդ իրք տայ ի պահ եւ գողնվի - 136. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն - 136. Եթէ որ զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել ... նա չտայ վճար: - 160.

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ - Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպասուն նամոսովն իրատ ու սազայ այնեն - 23. եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն - 142. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին

մեն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172.

ԳՈՂՈՒՆԻ - Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառ պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՝ կամ ի հնոյ կաղ՝ կամ փրքոտ – 121. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ – 121. Եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն դառնայ, զեղ որ գտվի տէրն, թող առնու – 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք, որ չլինի արատաւոր, զեղ որ ի մեկայլն գրեցաք, եւ ոչ գողունի – 122.

ԳՈՄԷՇ - Բայց եւ յաղագս երմկերոյ գրել պարտ է եւ գոմշընոյ եւ խաշանց: - 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170.

ԳՈՅԱՆԱԼ Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցւոյ եւ գոյանալոյ /ծն. պիտանաւորութեան երկրիս/ երկրի – 4. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ – 170. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս – 170.

ԳՈՅԱՅՈՒԹԻՒՆ - զի գոյացութեան եւ ապրնաց է պատճառք – 116.

ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ - Զջրաղացպներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն – 171.

ԳՈՎԵԼ - նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ աւժիթք տալոյ է արժան: - 142.

ԳՈՐԾ – նա թէ քահանայ չէ արեհնած. նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ որ գտնուն որ զքահանայական գործ կենայ ու այնէ: - 19. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական գործ – 24. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ – 24. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոզութեան /գրքում՝ քարոյզութեան/ առանց վարդապետաց վկայութեան /գրքում՝ վկայութեան/ - 26. Եւ այն չէ արժանի գործոյն: - 27. ապա զքահանայութեան գործն այլ չայնէ: - 32.

Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն – 35. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցւոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. նա նոքայ ի յաղաւթն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն – 43. ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն, որ այլ ոք չիշխէ զայն գործ այնէլ: - 54. որ արժանավոր է ու գիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ ... եւ յանարժան գործոյ ի գատ: - 58. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 59. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ

իրենց հետևողացն ի յայն գործն: - 61. գոր գտնուի յայս գործս - 62. Եւ իրենց գործն է՝ եպիսկոպոս արհնել եւ մեռն: - 67. Եւ գործ է նոցա ամէլ գրաստ թագաւորացն, որ են նման Քրիստոսի ի վերայ երկրի: - 67. եւ գործ ունին որ, երբ թագաւորն մեռանի՝ նա գրագաղսն շալկեն - 68. նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ /ծն. գործն/ - 73. նա կու հրամայէ արեւքս՝ որ գնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ - 73. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն - 76. Ապա կու հրամայէ օրենքս գորբերն եւ գտառպելքն ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ /ծն.գործն/, որ շատք դիմեն ու զան ի յուսումն: - 77. Եթէ ոք գողայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւքս որ զեթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն - 143. Կու հրամայէ արեւքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք, եւ են որ չեն՝ եւ յայլ ազգ գործերն որ գործ այնեն: - 148. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տերքն՝ բահրակ, այն տերն որ զամենն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Ապա թէ տերն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ ինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170.

ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տերքն՝ բահրակ, այն տերն որ զամենն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148.

ԳՈՐԾԵԼ - Զի ոչ թէ որ գործեն զանարեւութիւն, ի ճանապարհս նորա գնացեն: - 3. Զամենն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տերն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զդեղզինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. Կու հրամայէ արեւքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց - 141. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ամէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156.

ԳՈՒՄԱՇ - զի է՞ր չէր ի հայիլ զգումաշն /ծն.զկունաշն/: - 126.

ԳՈՒՄԱՆ - եւ էրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ. եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ - 51.

ԳՏԱՆԵԼ - Զամենն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. փնդոեցի յերեսուն զլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսան է, որ ամուսնանայ - 61.

ԳՏՆԵԼ - ի հնկէն մեկն գտնաւորին /ծն.գտնաւորն,գտնողն/ տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէն տան. եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ, նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագվորին տասնակ, ու այլն գտնաւորին է - 17. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարինակն գտայ - 27. զի ես Սմբատ սպարապետս փնդոեցի ի կանոնքն եւ գտայ - 62. Եթէ որ ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն, եւ տայ կնկան ազգին հարիր դրամ տուգանք - 97. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւորն /ծն.ունողն/ զեղ զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնողին հերիք է. թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164.

ԳՏՆՈՒԵԼ,ԳՏՆՎԵԼ,ԳՏՆԻԵԼ - եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտնվի /ծն.հանդիպ/՝ այնոր է: - 13. Վասն որ ոսկէհանք գտնուի թէ ի յիր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնագանդութիւն լինի թագաւորին - 15. Վասն որ յիր ակերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ - 17. եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. զոր գտնուի յայս գործս - 62. նայ երբ գտվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի - 78. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն - 86. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ. ու թէ չգտնվի /ծն.չգտվի/՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն - 136. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է - 164.

ԳՏՆՈՒԼ - Եթէ որ ի դուրս ի յիր ակերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորին է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ որ գտնուն որ զքահանայական գործ կենայ ու այնէ: - 19. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղել յայս տեղիս գտնուլ /ծն.գտանել/ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն, եւ անտի ճշմարտեցի զուղղութիւն սահմանիս - 36. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն - 54. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած - 62. ապա զմէկայլն ի սահմանածն գտնոյք /ծն.գտնուք/ մի ըստ միոջէ: - 73. Եւ թէ յետ է տարոյն գայ այրիկն. ու գտնու

այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անաղալ: - 91. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ որ զկիինն եւ զցուլն ի յիր տունն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. Եւ այն որ տառապել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնիին է ուժն: - 97. նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն - 136. Եւ թէ կորսնէ կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ: - 159. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր, եւ այս հայնցեղ, թէ զգողն չգտնուն:-160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն - 160. Նոյնպէս ու թէ որ գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ- 163.

ԳՏՆՎԵԼ - Տե՛ս ԳՏՆՈՒԵԼ

ԳՏՆԻԵԼ - Տե՛ս ԳՏՆՈՒԵԼ

ԳՏՎԵԼ - Եւ զայս մունետկին, ու թէ յերջեւ գտվի առ որ՝ Է պատիկ տուգնվի: - 11. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագուրի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 15. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ - 17. Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի - 94. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ - 121. զեղ որ գտվի տէրն, թող առնու - 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122.

ԳՐԱԳԻՐ - Զամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք ...Եւս առաւել զգրագրերն /ծն.զգրագիրն/ եւ զբժշկերն՝ զի զմարդս կու ստածեն: - 14.

ԳՐԱՍՍ - Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ - 121. Վասն գրաստնոյ եւ ամենայն չորքոտանեաց գնելոյ - 121. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, ու եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Վասն որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ քշտան - 136. Եթէ որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն - 137. Վասն որ զմարդոյ գրաստ պատուեցնէ - 138. Եթէ որ զմարդոյ գրաստ պատուեցնէ՝ նա վճարէ - 138. Նոյնպէս եւ թէ որ մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 152. Նոյնպէս եւ թէ որ գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ - 163. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ - 164. Եւ թէ որ տայ զիր ձի մարդոյ ի բան եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անասուն, եւ յորկէ ուրեք ի բան ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղեկ իմանան զպատճառն - 165. Ու թէ վարաւղն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: - 165. Եւ այն՝ որ գրաստն վնասի՝ նա զեղ որ գրեցաք: - 165. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ

կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախարէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամէն ազգ գրաստ – 167.

ԳՐԱՎ,ԳՐԱԻ – Վասն գրաւերոյ եւ այլցեղ ստացուածոց իրաւանց – 116. Կու հրամայէ արեւնքս թէ մի՛ դներ պոռոտիմունն եւ մի գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. Վասն գրավ դնելոյ – 117. որ թէ որ գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տերն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ գոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն աւուր – 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրաւն եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է - 117. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վագեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային՝ զեղ գրեցաւ: - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուժանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դներ – 140. Վասն որ գրաւով ծանտր իրք վերցնեն – 140. Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն ... նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141.

ԳՐԱՎ ԴՆԵԼ,ԳՐԱԻ ԴՆԵԼ - Տե՛ս ԳՐԱՎ

ԳՐԱԻ - Տե՛ս ԳՐԱՎ

ԳՐԱԻԿԱՆ - Վասն թէ ոչ է իրաւունք մտանել ի տուն գրաւկանն – 116. Եթէ քեզ որ պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել – 116. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրաւկնուն կամ զպոռոտիմունին վճարն հայց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119.

ԳՐԱԻԿՆԵԼ - Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել – 116. Եթէ քեզ որ պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել – 116. որ զայրի կնիկ չիշխէ որ գրաւկնել վասն պարտուց, ապա դարպսու տեսովն վճարվի զիր պարտքն – 119. Եւ թէ գրաւկնած լինի որ կորսնվի՝ նա վճարէ: - 147.

ԳՐԱԻԿՆԻԼ – Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ գրաւկնիլ առանց դարպսու – 119.

ԳՐԱԻՂ – որ ուննան զգրաւդին անն ու չարկմուն – 95.

ԳՐԵԱՆՔ - Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել, եւ զայս արժան է զյերկար սահմանն ի սրբոյն Սահակայ գրենացն /ծն,գրոցն/ ուսանել: - 36.

ԳՐԵԼ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի–4. Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորսցն գրել – 5. Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք – 5. Ու կարաւ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել – 8. Բայց եւ զյիշուելոյն եւ զշահերոյն բաժնելն պատեհ է՝ որ գրենք: - 11. Եւ թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի

հայրենտրութիւն գրած–24. Եթէ որպէս պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց
 հնազանդութիւն այնեն. նա պարտ է գրել – 26. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն
 գրեցաք, որ այնէ արհիեպիսկոպոսին, այն, որ չլինի արհիեպիսկոպոս: - 27. Բայց
 ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ /ծն.գրենս/ , չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարինակն
 գտայ – 27. արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկելորիլ մէն, որպէս գրեցաք - 28. Հարկ է՝
 փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել – 36. զի մենք յայս կանոնս
 չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: -36. Բայց ինձ Սմբասայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ
 հարկ եղել յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն
 – 36. եւ զայս անտի գրեցաք համառաւտ: - 36. որ զդեկանն գրեն ու զժամն վճարեն:
 - 37. Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս
 գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. Եւ զսուրբ պատարագն սիրով
 առանց նախանձու այնեն՝ զեղ որ գրեալ կայ: - 38. Բայց այժմ զվաներոյ սահմանն
 համառաւտեցաք եւ գրեցաք զուժերն ի սրբոյն Սահակայ: - 39. Եւ ի յայս տեղս
 չկարցի ես գրաւդս Սմբաստս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին
 եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամէնն գրել էի՝
 նա կարի շատ էր լել – 41. Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել – 41. Չայս
 սահմանս գրեաց սուրբն Սահակ – 45. եւ ըռահն վանիցն է որպէս գրել ենք: - 46.
 որպէս վերոյ գրեցաք...նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն
 – 49. նա անէծք է գրած այնոր – 50. Նա գրած է հիմա՝ որ ով լսաւդ լինի սահմանիս,
 եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրանաւքն՝ նա արհնած է յԱստուծոյ – 50.
 Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպաւնս այս: - 53. աղչանք գրեն ի
 կապաւղն որ արձակէ: - 59. որ գրել էր զայս – 62. Եւ այս հանչաք էր գրած ի
 կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, զոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. զոր
 գրել է առաքեալն – 67. Չայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք – 73. դու արա նմա զէտ
 զանարգանացն որ գրեցաք /ծն.գրեյաք/ -75. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ
 սահմանն եւ կրկին կու գրենք – 76. եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս
 չկայ՝ եւ ես չգրեցի – 76. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր
 ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն – 77. սուտ գերետարութեան թուղթ գրեն – 78.
 Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք – 79. Եպիսկոպոսն տըլել լինի եւ
 ծառութրար լինի գրել – 79. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի
 դատվին, որպէս գրել ենք: - 83. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն
 կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք – 83. Այս է զոր
 գրեցաւ: - 84. որպէս բազում անգամ գրեցաւ: - 86. զի գրել է որ մեռնի – 96. նա
 դատաստանն զեղ կարգօին լինայ, որ գրեցաք: - 97. ու գրէ ի վերայ – 98. որպէս
 յառաջ գրեցաք վասն կուսիցն – 103. Եւ թէ գրէ կտակ ... նա կարաւդ է հայրն
 զանհնազանդ որդիսն զրկել – 109. որ զառաջին նամաւսն գրեցին եւ
 սահմանեցին – 109. նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն գրեցին – 109.
 Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք

չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլս, գոր այրկանն գրեցաք: - 110. Եւ թէ այսոք չկենան՝ գոր գրեցաք: - 111. զի զմարն գրեցաք զբաժինն: - 111. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած - 112. Զի գրեալ է յաւրէնսն - 113. Գրած է յաւրէնքս, որ թէ որ գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տերն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ գոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զիսաստն վճարէ, զամէն աւուր - 117. զեղ որ ի մեկայլն գրեցաք - 122. զի ինչվի յեօթն տարին կարեն փնդոել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ եօթն լուկ գրեցաք - 123. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք- որ թէ ի նոյն տարին գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. զեղ որ գրել ենք վասն գողերոյ: - 127. Եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն - 130. որ գրած է ի կտակն - 130. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նաւմասն գրել ենք ի յառաջ - 132. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար խեղդեն ի միւելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարենն ու ի չաքն հային՝ զեղ գրեցաւ: - 140. նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է՝ գոր գրեցաք /ծն.գրեցաւ/: - 141. զեղ որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. զեղ որ գրեալ կայ յարեան գինք: - 144. Եւ զայս Մովսէս Աստուծոյ բերանովն է գրել: - 149. զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ - 157. Եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ, թէ լինի ըստ արժանեաց կերպին, գոր այն ենք գրել: - 159. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուծեն. Եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն - 160. Եւ այն՝ որ գրաստն վնասի՝ նա զեղ որ գրեցաք: - 165. Բայց եւ յաղագս երմկերոյ գրել պարտ է եւ զոմշընոյ եւ խաշանց: - 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք - 170.

ԳՐԻԳՈՐ - որ յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ... շինեցին - 43. Եւ յառաջ զսուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր - 43. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած-տե՛ս ի յերեսուն գլուխն ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին - 62.

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ - եւ յառաջ զսուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր - 43. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած - տե՛ս ի յերեսուն գլուխն ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին - 62.

ԳՐՈՒԵԼ - նա զինչ գրուաւ ի հարէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109.

Դ

Դ - Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, ու Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65

ԴԱ - Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զէդ զեօթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արիւնակովն եւ դոքա /ծն,դուքայ/ եպիսկոպոսին են: - 64. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին - 79.

ԴԱԳԱՂ - երբ թագաւորն մեռանի՝ նա զդագաղսն շակկեն: - 68.

ԴԱՂ - նա թէ հին դաղ /ծն. տաղ/ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի - 17.

ԴԱՆԱԿ - որ մարդ հետ մարդոյ կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ հետամտէ, նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155.

ԴԱՆԱԿ ՔԱՇԵԼ - Տե՛ս ԴԱՆԱԿ

ԴԱՆԿ - Զամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ, ու մթխալն Զ դանկ ի հաշիւ է - 111. դու գերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն, եւ մնայ դանկ մի՝ զայն մարն տուր: - 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու գերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ, եւ երկու դանկ ու կէսն աղբարն է, եւ երկու դանկ ու կէսն երկու քուերցն եւ դանկ մի մարն: - 112.

ԴԱՇՏ - Վասն որ սպաննէ զմարդ ի լեռն կամ ի դաշտ - 139. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ ... չափեն թէ ի յոր շինու ի մատ է սպաննածն - 139. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ/գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբոցնել - 170.

ԴԱՌՆ - եւ ձեռաւք իմովք աշխատեցայ եւ փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի: - 4.

ԴԱՌՆԱԼ - բարեգործութեան բանն ի չար չղառնայ - 25. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ - 72. ապա անսուն զինչ որ լինի՝ գլուխքն դառնայ - 84. նա ի ծնաւորքն դառնայ - 85. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն - 86. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պռոյքն տղային է, չղառնայ - 86. որ դառնայ ի տուն եւ բանի - 88. եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յրդորդն, ու շահի զինքն - 93. Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ - 100. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ՝ որն որ պատեհ լինի ու հաւնի ունաւդն - 121. եւ դեռ իրաւունք է, որ

գողունին ամեն դառնայ –121. որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճռնին գտվի՝ նա դառնայ ի տերն, եւ առնու զիր դրամն:- 122. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յետաքն աուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. կամ վճարի գինն թխթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախածն: - 123. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւորն բախտն է, չդառնայ: - 123. նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւորն դառնայ – 123. թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրք ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է, ու դառնայ վաճառն եւ փոխն: - 126. որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք – 129. նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Եւ առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամենն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ – 131. Եւ թէ փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տերն ու ասէ թէ՛ տուր զիմ կնիկն ու գողայքն՝ նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ - 155. նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ - 155.

ԴԱՌՆԱԼ ՅԵՏ - Տէ՛ս ԴԱՌՆԱԼ

ԴԱՍ - զի քանի որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յաւրինաց – 8. Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորածք դասն փարի – 64. Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր սպասաւորութիւն – 64. Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց որք են մետրապաւլիտք՝ բնակիչք քաղաքի - 65. Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են – 66. Եւ Ե դասք են իրիցունքն եւ քահանայքն – 66. Եւ Զ դասք են սարկաւագունքն – 66. Եւ Է դասք եպիսկոպոսք են, որ կոչին փիրիսկոպոսք – 67. Եւ Ը դասք եպիսկոպոսացն են այնոքիկ, որ կաթողիկոսք են – 67. Եւ Թ դասք աւագ եւ մեծ աւծութիւն է՝ պատրիարզն, որ է պապն: - 67. Եւ գործ է նոցա աւծել զհասս թագաւորացն – 67. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային – 68. Երրորդ դասք կանդիտորայն է - 68. Չորրորդ դասք/ծն.դասն/ պրաւքսաւտորայն է - 68. Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն – 69. նոյնպէս եւ զամեն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել – 83.

ԴԱՏ - եւ նոյնպէս է դասն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140.

ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԻԻՆ - վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն – 95.

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻԻՆ - ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47.

ԴԱՏԱՍՏԱՆ - Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք – 5. Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ - 9. Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ թող իրավունք չլինի – 13. եւ ամենայն ծուռ

դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիդ դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ իւրեանց ճորտերն: - 15. Եւ այս է դատաստանն: - 17. քան զամէն եկեղեցւոյն եւ զեկեղեցականացն դատըստներոյն /ճն.դատաստաններոյն քաներն ուղղէ ի ճշմարիտն - 24. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին. եւ վասն այնոր շլացուցանել զդատաստանս - 36. եւ կարեն ամէնն ելնել ի վանացն, ինչուր դատաստանն ուղղի - 73. նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս - 74. եւ այս է դատաստանն նոցա - 74. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց - 81. նա այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թէթէ: - 94. Եւ այս հոգեւոր դատաստան է: - 94. մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք ենք դրել աստ - 95. Եթէ որ զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ ինամէխաւուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ - 97. որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ որ տանել կնկանն - 99. որ ի դարպսու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրանաւք մեռնի - 114. ապա դատաստանս հրաման տայ՝ որ զամէն մարդ իր գլխովն սպաննեն: - 115. եւ յորժամ գան ի դատաստան, նա առնու անսղալ: - 129. ու զայ դատըստնի տառպելն - 145. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած - 156. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի - 157. նա ի այնոր վերայ /գրքում՝ վերա/ երթայ դատաստանն: - 160. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161. Վասն դատաստանաց եւ կանոնաց - 161. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան /ճն. դատան/ ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմոց - 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն - 162. եւ թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ զայ ի դատըստն /ճն. եւ դատըստնի/՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու - 162. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն: - 166. նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ - բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս /ճն.դատաստանագիրք/ ձերացեալ մտաւք - 4.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԵԼ - Եթէ որ դատաստանի /ճն. դատաստան/ եկեղեցոյ արինաց կամ դարպսու ... նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ - 76. եւ թէ դատըստնին թէ՛ զմեր իրիկունքն առի, ու զմեզ չազտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան - 77. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել, որ վստահի հայնց է ու առանց ռիութեան՝ նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ

դատաստանի – 166. Ապա թե ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն – 173.

ԴՍՏԱՎՈՐ - Տե՛ս ԴՍՏԱԻՈՐ

ԴՍՏԱՐԱՆ – Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ - 161.

ԴՍՏԱԻՈՐ,ԴՍՏԱՎՈՐ - Եւ արդ գրեցի զսա ... վասն աշխարհական դատաւորաց եւ թագաւորաց: - 4. Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել – 5. եւ զայլն ի յայլ դատաւորքն թողու – 11. Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց զհտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14. եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիղ դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն – 19. որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն – 20. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն – 29. Բայց դատաւորին պարտ է փնտռել ըղորդութեամբ եւ ընտրել զակամայ սպաննութիւն: - 32. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն – 33. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն /ծն. դատաւորքն/, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ առցէ զվրեժն: - 74. եւ զմարմնաւորն դուք զիտացիք, որ դատաւորք /ծն. դատաւորքդ/ էր երկրի: - 95. Եւ այս է դատաւորաց /ծն.դատաւորացն/ սահմանն – 95. վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն՝ Մովսէսի եւ այլ նախնի դատաւորացն արինաւք – 96. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է - 98. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց – 107. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւոյն – 120. եւ դատաւորն զգողն հոգայ: - 121. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. Բայց դատաւորք /ծն.դատավորքն/ պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին – 132. ու թէ չգտնվի՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն, կամ զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքէն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըղորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. այդ ի դատաւորին կամքն է - 138. նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. դատաւորք /ծն.դատաւորքն/ արինաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք /ծն.դատաւորքն/ զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյալ ձգած, նա ԻԶ

մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճմարիտն իմանայ - 147. Յայս պիտի հայիլ դատաւորացն, ու պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: - 150. արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն - 162. ապա թէ յադիրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղականն - 165. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց /ծն.դատաւորացն/ ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն - 166.

ԴԱՏԱԻՈՐԱԿԱՆ - նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զեղ աստուածաձախ տուժեն - 20.

ԴԱՏԵԼ - զի այս թագաւորին է՝ որ ինքն դատէ - 11. նա զեղ աշխարհական դատեն զինք - 19. նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ դատեն զինք: - 22. Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս գոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն - 28. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել - 60. եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ, եւ գոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. նա դատեն զինք իշխանաց իշխանաւքն: - 82. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն - 82. նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն - 82. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն - 82. նոյնպէս եւ թէ նախարարն լինի՝ նա իր ընկերքն դատէ զինք - 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել - 83. Եպիսկոպոսն զերեցն եւ զսարկաւազն դատէ եւ ի կարգէ ձգէ - 83. սոքա երիցանցէ դատին /ծն.դատեն/ եւ աքսորին: - 83. նա զեղ մարդասպան դատեն զինքն - 94. եկեղեցին միապէս խնամաւք դատէ - 95. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... դատի յԱստուծոյ: - 113. Բայց զազգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան - 115. զայն գտնաւորն զեղ զգող դատեն - 118. զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն /ծն.տուժեն/ - 127. զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել - 141. նա զեղ սպաննաւ զինքն դատեն - 141. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ - 146. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց ... նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք - 146. տուգնաւք եւ զնդանով դատեն - 154.

ԴԱՏԻԼ - նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ /ծն.դատել/ - 77.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԵԼ - նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել /ծն.դատաստանել/ - 25. նա թէ երեցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55.

ԴԱՏՎԵԼ - Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին - 83. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զեղ գող - 147.

ԴԱՐԲԻՆ - Ձամեն ազգ արուեստավոր պատուեցէք. բայց գոարբինն եւ զհիւսն ու զքարգործն աւելի: - 14.

ԴԱՐՁ - Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ – 131.

ԴԱՐՁԵԱԼ – Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ – 57.

ԴԱՐՁՆԵԼ - եւ զիր պռոյգն եւ զինչ բերել լինայ զամենն ի յինք դարձնէ /ծն.դարձցնէ/ - 89. Եւ թէ ոք չարկամ յիշվէ ումեք իրք տանի, եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել /ծն.դարձնեն/ զիրքն, նա կու հրամայէ արեւնքս որ ամեն իրաց տէր ... առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. եւ պարտական են թագաւորք եւ զաւրագլուխք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւղն: - 118. որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել – 138. Արուեստաւոր ... դարձնէ ըզվարձն եւ զնիւթն գոր առել լինայ – 146. հայնց որ թէ խլած լինի՝ նա իրաւնաւք դարձնէ ու առնու – 150. նա տայ իրաւունքն դարձնել զուծն եւ ըմպել զբաժակն – 162. նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162.

ԴԱՐՁՈՒՅԱՆԵԼ - եւ զբազումս դարձուցին ի Քրիստոս: - 68.

ԴԱՐՁՅՆԵԼ - զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տրիոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. զի ինչվի յետքն տարին կարեն փնդոել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել – 123. եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւղն դարձցնել: - 126. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ - 147.

ԴԱՐՄԱՆԵԼ - Եւ այն որդին որ զանուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ ... նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յաւրիանաց: - 113.

ԴԱՐՊԱՅ - եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի /ծն. տուրպայի/ քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն – 127.

ԴԱՐՊԱՍ - եւ զամենայն զրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպասս բռնէ և իրաւունք այնէ: - 9. եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել – 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան, եւ դարպասն կիսէ ընդ սպանած թուրքին ազգն: - 11. նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ զպաննաւղ դատեն զինք: - 21. եւ տուծվի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. նա զկարքն առնուն ու դարպասուն /ծն.դարպասուն/ նաւմոսովն իրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւատի: - 23. նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուծվի ի դարպասն: - 24. ի թագաւորական դարպսէ հարկապահանջք զան – 27. Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին – 27. նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան – 32. զի լաւ դարպասուն /ծն.տարպասուն/ է քան անհաւատին որդուցն: - 54. նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին – 54. եւ գոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. Վասն որ եկեղեցւոյ եւ դարպասի

հրամանաց չհնազանդե - 76. Եթէ որ դատաստանի եկեղեցոյ արինաց կամ դարպասու ... մեռնի անսղալ: - 76. Եւ կու կապէ արէնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80. Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն - 80. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն - 82. Եւ այսոր բանիւ է սահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ /ծն.դարպասէ/: - 94. նա զայրիկն աղէկ ըղորդէն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ - 106. ի դարպասու /ծն.դարպաս/ դատաստանն ելնեն ծնաւորն - 114. Եթէ քեզ որ պարտք պարտենայ՝ նա մի մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր եր գրականն գրակնել ... քաւել թէ դարպասուն/ծն.դարպասուն/ հրամանաւք ... նա պատեհ է: - 116. հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու - 117. քաւել թէ պարտութեան հրամանաւք լինայ այրել զյիմեցնելն եւ դարպսով: - 117. որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ - 118. եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ գրակնիլ առանց դարպասու - 119. ապա դարպասու տեսովն վճարվի զիր պարտքն. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպասուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպասուն պահն է: - 119. նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ - 133. եւ կամ գնէ ինք զինք ի դարպսէն/ծն.դարպասէն/ - 136. Բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպսէ - 144. նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ - 145. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք - 145. նա դարպասն վճարել տայ, եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: - 145-146. նա տուժվի ի դարպսէ եւ յիրաւանց: - 150. Եւ թէ դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի ... նա տուգանաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն - 154. նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ զնա վճարես - 158. եւ առնու դարպասն հանչաք մի այլ ի քեզնէ: - 158. նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ - 168. Զի թէ պառիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի ... ի դարպասն: - 168. Ապա թէ ... երեք հետ սէր այնէ անսնոյն տիրոջն, եւ հետ այնոր դարպսուն ... նա արժան է: - 168. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս /ծն.տարպայնի/ ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու ասցել - 169. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ - 171.

ԴԱՐՊԱՍ ԲՈՆԵԼ - Տէ՛ս ԴԱՐՊԱՍ

ԴԱՐՊԱՍԵՑԻ - Դարպսեցիք հարկետրած լինին յերկրէն: - 14.

ԴԵԿԱՆ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել-9. եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպեռատ է - 10. Եւ եկեղեցականք չխնայեն զդեկանն ու

գեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեն – 37. որ գդեկանն գրեն ու գծամն վճարեն: - 37. Վասն արգելելուն եկեղեցականաց դեկան տալ ի վաշխ – 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ ... իշխե՛ դեկան /ծն.դիկան/ տալ ի վաշխ ու բանեցնել ... նա գեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգեն – 59. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամեն եկեղեցոյն անսղալ: - 62. Եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւդէն առնու անյապաղ – 121. ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս – 129. նա զայն վզենն դեկան վճարէ: - 135. նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145.

ԴԵՉ,ԴԻՉ - Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն – 50. զի ի յոր շատն ի յաղէկ դեհն հաճին նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Բայց երկու դեհին հալվին իսարձն, որ գնաց, եւ պառիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ – 84. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն /ծն.դեհն/ եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն /ծն.դիհն/ մէկ է - 86. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց /ծն.դիմաց/ է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 89. Ապա թէ կինն լինի իսաբել զգուլն՝ նա իրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է - 96. Եւ այլ հրամայէ արեւնքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հարն դեհաց /ծն.դեհացն/ ինչվի չորս երեսքն յիշվէ - 110. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտրդութենէ, կամ յուտելոյ – 153. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166.

ԴԵՂ - Եւ թէ ցաւ ինչ կենայ՝ նա ջանան դեղերով: - 89. Ու թէ չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն – 89. Եւ ի վերայ ամենին դնէ գդեղն եպիսկոպոսն – 89. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ - 153. Եւ են որ վասն սիրոյ դեղ տան, և սպաննեն – 155. նա զբժշկին եւ գդեղերոյն ծախքն ինք տայ – 157.

ԴԵՂԳԻՆ - նա գդեղգինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. Եւ գդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. նա դեղգինն ըստ տղայի հասակին լինի: - 140. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւդն տայ գդեղգինն – 141. Եւ գդեղգինն ու զբժշկերոյն կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145. ու գդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165.

ԴԵՂԴՐԵԼ – նա դեղդրեն գնա գիտնական վարդապետք: - 75.

ԴԵՂԵԼ – Կին որ զայրն դեղէ կամ ցլու սպանել տայ – 95.

ԴԵՂՆԱԽՈՒՆԿ - դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի ... նա իշխանացն է - 16.

ԴԵՌ - Եւ դեռ այն մէն չէ - 40. Եւ տեսէք թէ սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ, երբ դեռ Յունաց գրովն վարէաք, զգուշացոյց զմեզ ... որ ամեն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնեն – 41. Եւ չէ դեռ այտ մէն, ապա

զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն - 63. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն - 72. եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն - 103. Զի գրեալ է յաւրէնսն, որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն ... նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 113. հայնց որ, դեռ թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. քաւել թէ դարպսուն հրամանաւք եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա պատեհ է: - 116. եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն դառնայ - 121. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի զհտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն - 138. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան կու հրամայէ արեւնքս - 142. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ - 153. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ ինդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած - 156. նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ - 158. Եւ զայս դեռ կու ներենք - 172.

ԴԵԻ - եւ ոչ ասացին թէ դիւաց եւ անարինաց կերակուր տուք զքրիստոնէք: - 41. Զոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր - 42. Եթէ ոք ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել - 166.

ԴԷՊԻ, ԴԷՊ Ի - նա զինչ կամենայ կարէ այնել՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպի Քրիստոս - 31. թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120.

ԴԺԱԲ - նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել - 96. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի - 102.

ԴԺԻԱԲԱԲԱԲ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս - 4.

ԴԻԱԹԷԿ, ԴԻԱԹԻԿ, ԴԻԱՏԻԿ - Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով /ծն.տիաթկով/ այլ ումեք իրք տալ-72. ապա թէ դիաթէկ/ծն.դիաթիկ/ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: -109. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դատերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ /ծն.տիաթիկ/ - 109. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած, որ թէ դիաթիկ /ծն.տիաթիկ/ չայնէ հայրն. զի թէ դիաթիկ /ծն.տիաթիկ/ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ - 112.

ԴԻԱԹԷԿ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԴԻԱԹԷԿ

ԴԻԱԹԻԿ - Տե՛ս ԴԻԱԹԷԿ

ԴԻԱԹԻԿ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԴԻԱԹԷԿ

ԴԻԱՏԻԿ - Տե՛ս ԴԻԱԹԷԿ

ԴԻԶ - Տե՛ս ԴԵԶ

ԴԻՄԱԴԱԸ – որ չկարէ իր որդի եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել – 8.

ԴԻՄԱԴԱԸԵԼ - Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթուղիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 59.

ԴԻՄԵԼ – որ շատք դիմեն ու գան ի յուսումն: - 77. Ամ թէ գոջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162.

ԴԻՊԱԿ - եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վրզնատաշենք – 69. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ – 68.

ԴԻՊԱՆ - Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար – 12.

ԴԻՊԵԼ - եւ ելնէ փողոցն ընդ մարդ դիպի /ծն.տիպի/՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան – 32. նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ - 33. նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի – 33. Վանքն իջուանք ասի. եւ իջուանքն յայն դիպի, որ յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք /ծն. իջուանք/ եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 42. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո դիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ – 85. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դրբուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ /ծն.դիպելոյ/ կամ ի յայլ իրաց – 124. նա զայ դիպի ու սպաննէ - 154. նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ - 154. կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ - 154. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտորէ, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն – 157.

ԴԻԲ - եւ չիշխէ ոք՝ յայն որ առանց թագվորին դիր յաւելցնէ: - 13. եւ այդ նոր դիր է նոր սահման – 53.

ԴԻԻԱԿԱՆ – Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգն՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166.

ԴԻԻԱՀԱԸ - Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Վասն դիւահարի որ անխելի եւ մարդ սպաննէ - 165.

ԴԻԻԱՀԱԸԵԼ – Վասն որ անսուն դիւահարի – 166.

ԴԻԻԱՀԱԸՈՒԹԻԻՆ – Վասն դիւահարութեան այրուկնաց – 85. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Եթէ ոք ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել – 166.

ԴԻԻԱՀՐԵԼ - Նոյնպէս է եւ թէ այրիկն դիւահըրէ: - 85. Եթէ ումեք անսուն դիւահրէ /ծն.դիւահարի/ նա գիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց - 166.

ԴՄԱԿ - նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն և այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան ... ի կանանց վանքն երթայ, եւ յերիցուն մատղէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն - 44.

ԴՆԵԼ - Եւ զսիրտ բանիցն առեալ եղի համառատաբար: - 4. քան զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարունին աթոռն - 8. նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետով: - 8. եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել - 24. զիս եպիսկոպոս դիք - 27. որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն - 29. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն - 32. եւ զճանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել - 38. Վասն սահմանի գոր սուրբն Սահակ է դրել - 39. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս - 40. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն դնեն զամէնն - 43. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծխերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել - 50. զի ծուռ ու անիրաւ տիպօն դրին: - 53. նա եպիսկոպոսին կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուպլ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել - 60. Եւ սոքա կարեն արհնել մեռնն ու դնել պատրիարք: - 65, գոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ - 72. թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ - 73. զձեռովին ի վերայ գլխոյն դնեն - 74. եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ - 79, Ապա զայնք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պեղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. ի յայնոց ընտրեն զաղէկն եւ դնեն թագաւոր - 81. որ ինքեանք չլինին իշխան դրել - 81. նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին - 82. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, և ի ժամ այնել: - 84. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք - 87, որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն - 89. Եւ ի վերայ ամէնին դնէ զդեղն եպիսկոպոսն - 89. Ու դնեն /ծն,տանին/ առջեւ եպիսկոպոսին -

92. մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել /ծն.գրել/ աստ –
 95. նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել –
 95. նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ -100. նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն,
 որչաք որ դնէ նորա զգինքն հայրն – 103. եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ - 109.
 մի՛ դներ պոխտիմոն եւ մի գրավ վասն քո – 116. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ - 116.
 Վասն գրավ դնելոյ – 117. որ ի յայն պոմանն վճարեն յոր դնեն: - 120. Եւ որ մեղուք
 վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կշռով դնեն
 պոման, կամ կոթրու: - 123. եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ
 չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն – 127. նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն
 լինի, գոր դնէ: - 130. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ ոք զծառայն ժառանգ դնել-132. նա
 ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: -
 138. եւ զդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա
 կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ
 դներ -140. ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ գոր
 պատեհն է, որ դնեն: - 142. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ
 եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: - 143. Ու դնեն ի յինք նշան – 144. ապա
 թէ ընդ ցրբեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. Բայց թէ
 աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝
 հայնց որ այլք չգրկվին, ինչվի լցվի. ու երբ լցվի՝ նա ապա զըղորդ սինաւո դնեն –
 151. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայն ի վայր դնէ, ու սպաննէ - 155. Կու
 հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ - 158. նա իր
 չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն – 166. Բայց թէ արծաւո չկենայ դրած, լակ
 փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տերն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն
 հնկակն: - 167. Ապա թէ վասն ժլատութեան չդնեն արծաւո, նա արտի պատ չկարէ
 լինալ – 168. խոզրարծ պիտի դնել, կամ զմաւտակայ շինութիւնն քակել – 169.
 Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/
 դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել – 170. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝
 բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171. ու արգիլել բնաւ չէ պարտ, կամ տեղ որ
 այգի չէ՝ նա խնայել դնաւոցն – 171. Զջրաղացպներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ
 հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն
 զաղունն – 171. եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172. Եւ իրաւունք է,
 որ զդրած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց – 173.

ԴՆՎԵԼ - Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ
 անհնար արծաւո դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168.

ԴՈՒ - Դու պատուիրեցեր զպատուիրանս քո, ի պահել ինձ յոյժ: - 3. Երանի թէ
 յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. Յայնժամ
 ես ոչ ամաչէի ի զգուշանալ ինձ ի պատուիրանս քո: - 3. Խոստովան եղէց քեզ, Տէր,
 յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3.

Զիրաւունս քո պահեցի, մի՛ թողոր զիս մինչև ի սպառ: - 3. զի եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի: - 4. Չամենն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք - 15. զի Քրիստոս հրամայեց՝ թէ՛՝ որ զձեզ անարգէ՛ զիս անարգէ - 19. դու ես վէմ - 40. Բայց այս այն է, զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՛ քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցւոյն: - 67. նա զայլն դուք գիտացէք, թէ ինչ է: - 71. դու արա նմա զէտ զանարգանացն - 75. Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛՝ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. եւ զմարմնաւորն դուք գիտացիք, որ դատաւորք /ծն.դատաւորքդ/ էր երկրի - 95. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛՝ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի - 96. նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբաւրն տուր - 111. դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ - 111. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛՝ մի՛ դներ պոխտիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո - 116. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ - 116. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել - 116. Եւ այլ իրվիտ ի քո հրամանքդ է ամենն. ի քո լան է, թէ մեր խրատուս լսես: - 116. ու ասէն թէ հան զինքդ ի քենէ - 136. բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է - 137. զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առներ - 144. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՛՝ մի՛ իւլեր զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն, բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրաւնաւք - 150. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն՝ կամ զայնոց որ ի քաղաքաց ի քո քան բերես. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո - 158. եւ առնու դարպասն հանչաք մի այլ ի քեզնէ: - 158. Նոյնպէս եւ թէ ոք գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ. զի թէ այսաւր դու քո ընկերին այնես նա յեգուց քո ընկերն քեզ այնէ - 163. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես - 164. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՛՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն զնաւդն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: - 167. եւ նա զքո պարտքն վճարէ - 173. ապա դու զնորա վարձն տուր - 173.

ԴՈՒՊԼ - նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուալ /ծն.տուալ/ վճարէ զիրքն - 23. Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են, նոյն սքեմովն ու դուալ նափորդով: - 66. եւ դուալ /ծն.դուրլ/ տայ վճարել զաղքատաց վնասն - 171.

ԴՈՒՌՆ - Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցւոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւազանովն: - 37. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցւոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ - 47. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցւոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61.

ԴՈՒՍՏՐ - Եւ գդստերսն /ծն.դստերք/ իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն – 8. նա որոց որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն եւ ոչ դստերացն – 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն – 8. նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն – 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն ... նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին. եւ ոչ թոռն որ ի դստերէն լինի – 109. Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հաւրեղբարք եւ հաւրեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109-110. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանգ՝ նա հաւրեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հաւրեղբարորդիքն: - 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք/ծն.դուստր/ եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի – 110. նա որդի եւ դուստր /ծն.դուստրն/ ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Վասն որ զիր դուստրն ծախէ վասն աղքատութեան – 133. Եթէ որ զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի ուննալ զինք – 133. եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի, կամ վարդապետ զաշակերտ կամ մայր զդուստր ... որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155.

ԴՈՒԲ - որ ի դուրս տանին ի դուր /ծն.դոյր/ տեղ – 74.

ԴՈՒԲՔ - ի վանք եւ ի դուրք զամէն մէկ ի յիր սահմանն պահէ: - 38.

ԴՈՒԲԳ - եւ դուքերն /ծն.տուկերն/ եւ մուխթասպնին ի վերայ այսոր սաստելով ըղորդ պահեն – 126.

ԴՊԻԲ - եւ զլիաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս ... եւ դպրին կէս բաժին – 34. եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւոք եւ կրանաւորք: - 66.

ԴՍՍԱԿ - Եւ պատեհ է որ յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դստակ /ծն.տստակ/ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ – 45.

ԴԲԱՍ - նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45. եւ տայ կնկան ազգին հարիւր դրամ տուգանք – 97. նա տայ հաւրն յիսուն դրամ – 97. եւ առնու զիր դրամն /ծն.դեկանն/ - 122. Եւ զայնոք, որ դրամ քըշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռքն կտրեն ի պակասն: - 127. նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զեղ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. Վասն որ դրամ տայ ի փոխ վաշխով – 161.

ԴԲԱՅԻ - նա հայնց է հրամայած յարէնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն/ծն.դրացնացն/ եւ ազգին–98. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին /ծն.դրացինն/ եւ ընկերն

ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըդորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հընձէ, որ ի քո դրացին արդէն ի հետ չհընձես – 164.

ԴՐՈՒՍՏ - Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ /ծն.տըրուստ/ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն – 124.

ԴՐՎԵԼ - Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեաւթն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122.

ԴՐՎԵԼ Ի ՎԵՐԱՅ - Տէ՛ս ԴՐՎԵԼ

Ե

Ե - նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163.

ԵԱԻԹՆ – կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. Բայց ըդորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեաւթն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ:- 122.

ԵԳԻՊՏՈՍ - Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին /ծն.յԵգիպտոսն/, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն – 56.

ԵԶՆ - Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի զիւր հնկակն տվել է: - 13. Ապա ի դուրս կարես գրակնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրակնել – 116. Վասն եզանց վաճառի - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայարք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի – 121

ԵԹԵ - Տէ՛ս ԵԹԷ

ԵԹԷ - Եթէ /ծն.կայ/ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգէն թագաւորութիւնն – 7. Եթէ քրիստոնէ գրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է - 11. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է – 11. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 15. Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի -17. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի

ծեծ եւ կամաբք մարդիկք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Եթէ որ զիր հորն բանայ՝ եւ մենակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տեր է ածաւոյն: - 18. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայ վերցնել՝ որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն - 18. Եթէ որ՝ որ չէ քահանայ աւժեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծռութեամբ եւ լքաւով, նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք - 19. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըզորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին - 20. Եթէ որ ի յեկեղեցոյ ձիթէ ... կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն - 23. Եթէ եպիսկոպոս մտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատասնել - 25. Եթէ որպէս պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց հնազանդութիւն այնեն. նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան - 26. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. Եւ եթէ /ծն.երբ/ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն գնդանով որ ապաշխարէ - 28. Եթէ /ծն. ն թէ/ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի - 29. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել - 49. Եթէ որ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Եթէ եպիսկոպոս կամ երեց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն իլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եթէ որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս - 74. Զի եթէ /ծն.որ/ որ զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն - 74. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի - 74. Եթէ որ դատաստանի եկեղեցոյ արհնաց կամ դարպասու, նաւմաւսով արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ - 76. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին, որպէս գրել ենք: - 83. Եթէ /ծն. եւ թէ/

տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա գտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 87. Եթէ այրիկն խել լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն ... նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ գիր – 92. Եթէ խաբվի ոք ու թուրքնայ – 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեան ուրանայ...նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93. Եթէ ոք զկինն սպաննէ վասն բոգութեան – 93. Եթէ ոք վասն բոգութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն – 93. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն – 96. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ ինամէխաւսուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Եթէ ոք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն – 97. Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ ... նա հայնց է հրամայած յարէնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկ իշխէ ի մեջ մտել ... նա կու հրամայէ արէնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. Եթէ ոք որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. Եթէ ոք իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւորք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ արեթի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիր պետքն քանի որ ապրի – 102. Եթէ ոք առուգնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճեր լինին: - 103. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ գտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով – 104. Եթէ իրիցու ինամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նգոված է - 106. Եթէ ոք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք , որ զիր ծնաւորքն լայ – 107. Եթէ որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի – 115. Եթէ /ծն.և/ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար – 115. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել – 116. Եթէ /ծն.եւ / ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Եթէ ոք մի

տուն վաճառե՝ ծախե կամ գնե պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնե՝ նա յիր պումանն թող լինի իր վճարն – 119. Եթէ ոք ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է – 129. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք – 132. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախե քրիստոնէի՝ նա կարէ զէդ ծառայ մի ուննալ զինք – 133. Եթէ ոք զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ - 133. Եթէ ոք զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիւրոյն տան – 135. Եթէ ոք մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն – 136. Եթէ ոք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիւր տէրն – 136. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն – 137. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ - 138. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. Եթէ ոք զտղայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Եթէ ոք զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի – 150. Եթէ ոք նոր զեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել – 151. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151. Եթէ /ծն.և/ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն – 152. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն – 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ ... զայն զնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. Եթէ ոք զիր անսուն ... ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտրի ... նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտրվել – 160. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու – 161. Եթէ ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըրթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զէդ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ

չիրնձես – 164. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել – 166. Եթէ ումեք անսուն դիւահրե նա գիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց – 166. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167.

ԵԼ - Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արհնեն խաչ, եւ թէ հրամանք տայ՝ նա մեռն է /ծն.այլ/ արհնեն – 66.

ԵԼԱՆԵԼ – կու հրամայէ արէնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն, ինչոր ապաշխարութեամբ ելանէ ի մեղանացն ազատ: - 35. եւ որ շնայ՝ նա ելած է ի քահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61. եւ ամուսնութեամբ մէկ են, եւ ոնոփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով ելանեն ի բեմն: - 66. նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպասէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ - 165.

ԵԼՆԵԼ - Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ ու լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուծեն զինքն գնդանով որ ապաշխարէ - 28. եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի - 32. Նա կու պնդէ արէնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն - 51. Ապա զեղ ի վանք կենան ու հանգչին եւ ելնեն գնան: - 51. Եւ թէ որ գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել - 72. եւ կարեն ամենն ելնել ի վանացն, ինչոր դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամեն հաճին - 73. հայնց որ այնոր բանի չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի - 88. եւ թէ ի քրիստոնէութենէն ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն, զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւաւք - 90. ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ - 90. եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն - 97. Եթէ որ անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ ... նա հայնց է հրամայած յարէնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. զի այն ում ուծն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն ելաւ ուծն ու ծեծելն - 99. նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. որ ի դարպասու դատաստանն ելնեն ծնաւորն-114. որ որդեցն կամաւք լինի իրենց ելնելն ի ժառանգութենէն - 128. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ - 130. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք - 132. Վասն որ կրակ ձգէ ու խանձ ելնէ - 135. եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ - 145. Բայց թէ յերմկէն ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: -

160. Եթէ որ ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161.

ԵԼՈՒՄՈՒՏ – Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոյն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ գումն ու զելումուտն տեսնուն զմեղվացն: - 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոյն, որ չուննայ էլումուտ, նա անցած լինի – 123.

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ - եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի – 19. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն – 20. Սահման է առաքելական արիւնաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն եւ ի յայլ եկեղեցականացն ի պէտքն – 21. եւ վասն շլատութեան ջաւելցնէ զառն եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել – 21. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր – 21. որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց – 21. Զնոյնն այնէ եւ եպիսկոպոսն եկեղեցականի, որ ապստամբէ յիրմէ: - 23. զամէն եկեղեցոյն եւ զեկեղեցականացն դատըստներոյն բաներն ուղղէ ի ճշմարիտն – 24. Եւ երբ նոքայ առնուն՝ նա զան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն – 34. Եւ եկեղեցականք/ծն.եկեղեցականք/ չխնայեն զղեկանն ու զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեն – 37. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Վասն եկեղեցականաց մահվան – 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն – 48. այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւղ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխէ ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնել – 50. Վասն արգելելուն եկեղեցականաց դեկան տալ ի վաշխ – 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու գոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59. Վասն փնտրողութեան, որ առնէ եպիսկոպոսն եկեղեցականաց – 62. Վասն հսկելոյ եպիսկոպոսի ի վերայ վարուց եկեղեցականաց – 63. Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորացն դասն փարի – 64. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան – 73. Կու հրամայէ արեւնքն, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտանեալ

եկեղեցոյ. եւ ոչ զեկեղեցոյ հող, քաւել եկեղեցի կամ եկեղեցական: - 75. Վասն այլ եկեղեցականաց կարգաց եւ պարտուց - 83. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին - 83. Ի յայս տեղս նաւմասն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել/ծն.գրել/ աստ - 95. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ - 98. Վասն եկեղեցականաց որ հարբենան - 142. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ - 142. եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական - 142.

ԵԿԵՂԵՑԱՊԱՆ, ԵԿԵՂԵՑՊԱՆ - Վասն աւագ իրիցնոյ եւ եկեղեցպներոյ - 35. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ - 35.

ԵԿԵՂԵՑԻ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի - 4. Բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն/ծն.եկեղեցովն/ - 7. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լան, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8. Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն պատեհ է որ եկեղեցոյն տայ: - 11. Եւ նոքա զիրենց տասնեակն տան յիրենց եկեղեցեացն: - 12. շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին, եւ եկեղեցոյն ի յիսնէն մէկ մի՝ արիւնաւք: - 12. Քան զայլ ազգ մարդիկքն վարդապետքն հարկեւորած պիտին, զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցոյ հաստատութիւն: - 14. նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն ու ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն, ու եկեղեցին զնէ զապաշխարանքն: - 19. Սահման է առաքելական արիւնաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն եւ ի յայլ եկեղեցականացն ի պէտքն - 21. վասն զի անէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականաց տես եւ, ուսիր՝ որ ջանուն անուանին, որ եփ զուզվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մագ մի առանց իրաւանց: - 21. որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց - 21. նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս /ծն.եկեղեցոյն/ ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոնի այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք - 21. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիր տունն տանի - 23. Եթէ ոք ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաւրից՝ կամ ի զգեստուց՝ կամ ի մումեղինէ՝ կամ յայլ իրաց գողանայ, նա

գկարգն կորսնէ եւ հինգ դուայլ վճարէ զիրքն – 23. Ջթերահաւատ մարդոյ
 զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ, քաւել թէ սուրբ
 եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24. Չէ ամենեւին պատեհ որ
 եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ. քան զամեն
 եկեղեցւոյն ծն.եկեղեցոյն/ եւ զեկեղեցականաց դատըստներոյն բաներն ուղղէ ի
 ճշմարիտն – 24. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի հայրենտրութիւն
 գրած – 24. Եթէ որ վասն թագորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ
 վասն իշխանի՝ կամ մռտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել – 25. Չի
 տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն, եւ ոչ ի կարգ
 եկեղեցւոյ – 25. Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցւոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան
 բանն ի չար չդառնայ – 25. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան
 զոր յարինակն գտայ, յանդիմանութիւն առ առաջնորդացն եկեղեցոյ – 27. նա չէ
 այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն – 28. Եւ տեսէք՝ թէ
 քանի՞ անդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն
 կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուն: - 30. Եւ որ ամենեւին ի
 սահմանադրութեանց եկեղեցոյ/ծն.եկեղեցւոյ/ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ որ
 փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Վասն մայր
 եկեղեցեաց եւ իրենց ժողովրդեանն – 30. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր
 գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին
 հարկիքն. նա գատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ
 կամ նշխար տալ, այլ գան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հաւն առնուն իրենց քահանայից
 գիտելութեամբ: - 30. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց
 եկեղեցոյ/ծն.եկեղեցւոյ/ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն
 այնել – 30. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք
 առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. որ սահմանած է սուրբ եկեղեցոյ /ծն,
 եկեղեցւոյն/ իրաւնաւքն: - 31. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշակերտ քշտէ ու
 մեռնի, նա նոյնն սպաննաւդ է. եւ թէ հայր զորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ
 այսպիսիք – նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ /ծն.
 եկեղեցւոյ/ դնեն – 32. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ
 այնեն – 33. Եւ զկամաւ սպաննութիւններն՝ աշխարհական պարոնայք գիտնան, եւ
 զակամայն եկեղեցին: - 33. զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն
 ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. եւ թէ զառաջադիմութիւն և
 զմեծութիւն որ ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամենն հարկելորէ, եւ
 եպիսկոպոսովն կամ եկեղեցոյն տիրոջն ընտրաւորութեամբ եւ հրամանաւք
 ստանայ – 34. եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն եւ մեծարեն որ
 յեկեղեցի գան: - 34. Եւ երբ նոքայ առնուն՝ նա գան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ
 տեղ ու բաժնեն – 34. եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր երիկն յեկեղեցոյ /ծն.եկեղեցւոյ/
 սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ եւ ինքն ի բոգութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր

իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի – 35. նա կու
 հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ - 35. Աւագ եւ
 գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զէդ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ
 երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն /ծն.զեկեղեցոյն/ եւ զժամհարելոյն, հայնց որ
 ամէն ժամ ու ժամ յիր տեղն լինի: - 35. Եւ զանաւթ եւ զսպասն եկեղեցոյ
 /ծն.եկեղեցոյն/ ինքըն պահէ: - 35. ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի
 չտան – 35. եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցոյ /ծն.եկեղեցոյ/ կարգաց բաներն եւ
 հանեն զծուռն: - 36. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ
 բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Եւ եկեղեցականք չինայեն զդեկանն ու
 զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեն – 37. եւ զեկեղեցին /ծն. Ս. եկեղեցի/ եւ
 զուսումն սիրեն, որ իրենք աւգտին եւ այլոց քարոզեն: - 37. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ
 ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ
 ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն:- 37. Եւ
 զայս գլխաւորք եկեղեցոյն ի կահրա տան այնել-37. Եւ յաշխարհական քո չտան
 յեկեղեցոյ /ծն.եկեղեցոյ/ գործոյ եւ ի բան մերձենալ – 38. եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ
 են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս այլ կու
 բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն –
 40. եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ: - 40. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ
 Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն
 քարն կամ ընդ փայտն: - 40. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եդ
 յեկեղեցուջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս, որ
 լնուն զեկեղեցիս միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ: - 40.
 որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս – 40. Բայց
 զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթուղիկէն եւ եկլէսիայն՝
 որ է եկեղեցի/ծն.եկեղեցին/: - 41. չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան
 պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն – 41. Եւ ոչ եթէ
 զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն /ծն.եկեղեցիքն/
 աշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ
 զեղերոյն: - 42. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են
 այրել – 42. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն, զի ոչ թէ
 եկեղեցին տաւնիցն է, այլ տաւնքն եկեղեցոյն. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն,
 եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ
 ի Քրիստոս – 42. Բայց արդ ի՞նչ աւելաբանեմք. ամէն քակտելոյս պատճառն ի
 յառաջնորդացն եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ է լել եւ ի թագաւորացն – 42. որ ընդ իր
 վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ – 44. եւ զայլ մնացորդն
 եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտրութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զէդ մէկ
 եղբարք: Եւ շողհացն ու հատիկն՝ այն եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/, յոր տան: - 44.
 Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. զատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ

կրկնոյ գատկին, ու հոգւոյ գալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տաւնին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն/ծն.եկեղեցեացն/ : - 45. Եւ պատեհ է որ ոք յիւր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս, ի կալէ եւ ի մըզտուրէ, է ըստ քչուցն փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ տայ – 45. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցին/ հոգայ – 46. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ գծամն խափանէ. ապա զքահանայ կամ գծողովորդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել:-47. Բայց թէ որք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն, առանց հրամանաց, նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի – 48. ապա տունն ու հայրենիստան եկեղեցոյն է: - 49. նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն, եւ կէս այլն մնայ յեկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ հրամանաւքն: - 49. ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ /ծն.եկեղեցոյն/ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երէց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրճիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին – 54. Բայց թէ երէցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծիւն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելէն գծողովորդն եւ գծամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. Վասն հիմնարկելոյ եկեղեցի – 56. Չկայ հրաման յարիւնաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու /ծն.եկեղեցոյ/ քար առնուլ – 56. եւ սոցա տեսով պահվէին այլ դատաւորք եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/: - 57. Վասն որ զլիաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն խլել – 58. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: -59. Վասն անձեռնմխելիութեան իրքին եկեղեցոյ – 60. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր տառպելնայ գնաւոն: - 61. ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն – 61. նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամէն եկեղեցոյն/ծն.եկեղեցոյն/ անսղայ: -62. Ապա աշխարհականքն կարեն զինչ ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ: - 63. Եւ թէ որ իր ձեռնադրաւ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մսխէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Եւ կարեն այսոք,

երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արինել եկեղեցի եւ երեց – 67. Եւ թէ որ վասն աներ եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չի նէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ չինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, բայց եպիսկոպոսովն: - 71. Եւ չկարէ որ յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել, զի մեղք է. եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայլն դուք գիտացեք, թէ ինչ է: - 71. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ – 72. Եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն – 73. Զի եթէ որ գՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն – 74. Եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ, եւ գոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. Եւ զայնք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն գատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Կու հրամայէ արեւնքն, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ/ծն.եկեղեցոյն/. եւ ոչ զեկեղեցոյ հող, քաւել եկեղեցի կամ եկեղեցական:- 75. Վասն որ եկեղեցոյ եւ դարպասի հրամանաց չինազանդէ - 76. Եթէ որ դատաստանի եկեղեցոյ/ծն.եկեղեցոյ/ արինաց կամ դարպասու, նամամսով արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն, քան զեկեղեցին մէն եւ զԺամն: - 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ /ծն.եկեղեցոյ/ ուսմանց – 76. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք, ապա թէ եկեղեցի՝ նա մայր է մեր եւ իր սուգն իր հերիք է - 78. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյ/ ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերեւորոց: - 78. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըլել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն – 80. նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամեն բնակչաւք երկրին կարեն արքորել: - 81. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ քաւութիւնն առնու պիտի, վասն զի արինհեղութիւն է: - 94. նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 95. Եւ յայտ տեղդ հասնի, որ եկեղեցին միապէս խնամաւք դատէ - 95. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոգութեան եւ կամ այլ իրանաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւսին տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. Եւ ապա յեկեղեցի մտնէ ու հաղորդի: - 100. Եւ թէ յայն

միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղոցին հաւնեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն եւ ապա ազատ է: - 101. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. նա կարաւոյ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. Զինչ փաւշամետլոյ գրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի - 104. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան - 105. նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ - 106. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ, քաւէլ թէ չլինի եկեղեցոյ /ծն.եկեղեցոյն/ կամ: - 106. չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել, քաւէլ թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք - 132. նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ - 142. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն - 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպսէ - 144. նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէլ-145. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ /ծն.զեկեղեցոյն/ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ զլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըղորդ: - 151. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ/ծն.եկեղեցոյ/ խոստովանութիւն նա սպաննաւոյացն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. Ամ թէ զոջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւէլ զմեղանքն: - 162. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163.

ԵԿԵՂԵՑՊԱՆ - ՏԵ՛Ս ԵԿԵՂԵՑԱՊԱՆ

ԵԿԼԵՍԻԱՅ - Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթուղիկէն եւ եկլէսիայն - 41. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ /ծն.եկլէսիայ/ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս - 42.

ԵՂ - Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին - 13.

ԵՂԲԱՅՐԸ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ, Որդի Կոստամդեայ թագաւորահար եւ եղբայր բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Հեթմոյ, բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ձերացեալ մտաւք - 4. նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հարն, որ հովվէ զեղբարքն եւ զերկիրն: - 7. Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան

իր արժեաք ընդ պռոյգն: - 8. նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ ի ժամահարձակն զյետի արհնութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն, եւ զէդ սիրուն եղբարք երթան հանգչին: - 35. եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զէդ մէկ եղբարք: - 44. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ. եւ թէ ի ծնաւդաց եւ կամ ի յեղբարց /ծն.եղբայրցն/, նա նոքա տան: - 86. եւ մնայ աղչկինն ի ծնաւդացն եւ յեղբարցն ի հրամանքն: - 103. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար քաժին առնուն - 108. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն - 110. Եւ յայտր վերայ երթայ քաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Վասն որ եղբարքն յիրացմէ քաժնվին - 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ քաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հաւրեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի - 112. Եւ թէ ծախէ եղբայրն /ծն.աղբայրն/ զիր քաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ քաժնեն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. Եթէ որդի՝ որ արհնաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրնի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար - 115. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աւտրէ եւ ծախէ. ապա որ կամաւք եւ աւտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ, նա ընդ իր ահն ի ներք դառնայ և գնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155.

ԵՂԲԱՅՐԸ - Վասն անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց - 72. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, զոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ, ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք - 72. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ զլուխ դրել այլ եղբարցն: - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ - 72. Եւ թէ երեւնայ որ կայ ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն, նա թէ աւելի քաժին ուզենայ՝ եւ չքոնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ. եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գարծն ի յայն տրտնջաւդն տան՝ որ այնէ - 73.

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ ոք գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել - 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72.

ԵՂԲԱԻՐՈՐԴԻ, ԵՂԲԱԻՐ ՈՐԴԻ - զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն - 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբարորդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց եւ երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լան, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8. Թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի - 110.

ԵՂԵՆՏԻԱՐ - Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք - 68.

ԵՂԻ - Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ - 45.

ԵՄ /Էական բայ/ - վասն զի չէր իմ բան - 4. նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն - 7. Եւ թէպէտ ու նոմոսով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն, բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն զաւառաւքն եւ զաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն - 7. Եւ զդստերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն: - 8. որ յիրենց պարոնին սերմէն է եւ ոչ աւտար սերմի ծնունդ: - 8. Ու կարաղ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել - 8. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի. զի չէ հրաման: - 9. Չէ իրավունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ. զի Աստուծոյ եւ հայրապետին արինադրակից է - 9. եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ. դեկան պերպեռատ է - 10. Եւ տաճկին զինն այսոր երեք բաժնէն մէկն է - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպանութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան - 11. նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է - 11. զի այս թագաւորին է՝ որ ինքն դատէ - 11. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել - 11. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկնու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն - 11. Եւ զոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մէկ բաժինն պարոնին - 12. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՝ թագվարին է. եւ արծաթն ու արծթով կտաւ՝ եւ պրիսմէն՝ իշխանացն է. եւ բրդեղէնն ու բամբկեղէնն եւ պղինձն ու երկաթն՝ զաւրացն է: - 12. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար - 12. Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին, ապա ալանի ծեծէ. զի այդ իշխանացն և սինաւոապիերաց է հասոյթք: - 12. Ոսկէհանքն թագվորին է, եւ արծաթհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարոնն եւ ընդ թագվորն. եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտնվի՝ այնոր է: - 13. Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Ջրաղացք եւ այսպիսի շինուացք ազատ է: - 13. զի յամէն տաւներսն /ճիշտը՝ տաւներն/ որ են ի տարին՝ ԺԲ տարպայ՝ զան ծառայեն պարոնին: - 13. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն ազնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ

տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցւոյ հաստատութիւն: - 14. Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց գիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիրն որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբ լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է. եւ թէ արծաթահանք, նա թագուհոյն է: - 16. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրն եւ ապակին .. գործոր եւ մահլապ եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16. Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր – 16. Եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16. Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զէր զցամբոյն որսն: - 17 Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի ... նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագվորին տասնակ, ու այլն գտնաւորն է - 17. Եւ այս է դատաստանն: - 17. Ապա թէ աւագ եւ կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա գնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Եթէ ոք զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նգէն խեղովի, նա արեան տէր է ածաւորն: - 18. Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն – 21. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն, եւ որ զձեռնադրածն ձեռնադրէ՝ նայ նոյնն է - 22. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւորէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է -22. զի յանարինի սերմէ է եւ տեղի լինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25. որ վկայեն, որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց գիտունն, որ ամէնն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան. եւ գաւազանն տան, եւ գաւազանն հրամանք է:-26. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն ու իր սագայ տան այլ վարդապետին: - 26. որ չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է, այլ կու բանի ըռըշֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ՝ նա պատճատ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն, որ սահմանած է սուրբ եկեղեցոյն իրաւնաւքն – 31. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւոր է - 32. Եւ յղարկաւորն սպաննաւոր է երկու ցեղ: - 33. զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երեցն լավ է քան զիսայ - - 34. նա սուրբ եւ արժանաւոր է քահանայութեան – 36. Եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած. Քրիստոսի արեան զինն ենք – 39. Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան

կատարումն սերն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սեր է: - 39. Վասն սահմանի գոր սուրբն Սահակ է դրել վաներոյն սահմանն է - 39. եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն գոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ - 40. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս - 40. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է - 41. Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթողիկէն եւ եկլէսիայն՝ որ է եկեղեցի: - 41. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն, զի ոչ թէ եկեղեցին տանիցն է, այլ տանքն եկեղեցոյն. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տանքն - 42. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է - 42. որ է սուրբ Սարգսի տանն - 43. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է - 44. եւ մատղուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է - 44. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է - 45. Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել, ապա մատղենի մորթերն վանացն է: - 45. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյ քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս, ի կալէ եւ ի մրգտուրէ, է ըստ քչուցն փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն տայ - 45. Եւ թէ ոք երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատղենի, նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45. Եւ զինչ բարիկինդնացն շարթուն գայ, նա երիցուն է ամենն գառնենի մորթին: - 45. Վասն որ ի նոյնս է բանս՝ յիրիցնին - 45. զի այն պարտք է, ու յառաջ զայն պիտի վճարել եւ զիր երիցնուն: - 46. եւ ըռահն վանիցն է որպէս գրել ենք: - 46. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ է: - 48. նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Բայց ի վերայ ամենայնի իրաւունք է, որ առաջի պսակն ընդունած առնուի: - 48. ապա տունն ու հայրենիստան եկեղեցոյն է: - 49. Եւ այս է ըղորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւղ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր - 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն - 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխեր եպիսկոպոսն վանացն - 50. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելւոր, որ ի ճանապարհ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հան իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. նա ամենն եպիսկոպոսին է: - 52. նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Եպիսկոպոսունքն հայրապետին են, եւ իրիցնին ծխերովն եպիսկոպոսին - 52. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալան ու միդրն եւ պառկելիքն: Եւ իրիցուն եպիսկոպոսին է: Եւ ծխերոյն իրիցուն է: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է - 52. Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ

սատանայապաշտք ի յայրել: Եւ չէ դեռ այս մէն, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն
 այլ կու ծախեն: - 53. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու
 զպատկելիքն - 53. Եւ այդ նոր դիր է նոր սահման՝ որ ոչ է յառաջնոցն - 53. Եւ այս
 բանի մեղքն, ի յառաջնորդաց շինիքն է: - 53. զի լաւ դարպսուն է քան անհաւտին
 որդւոցն: - 54. Եթէ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա
 պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. նա
 թէ երէցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55.
 Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երէցն չկարէ
 խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ - 55. Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝
 մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ. եւ բուտն՝ որ է յունարէն պերիտուս:-56. Մեծն ի
 հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին - 56. Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի
 քակելն՝ նա կարաւդ է: - 56. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ
 եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. Բայց եւ
 Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարեւորած էր, եւ ի
 կաթողիկոսութեան աստիճանի էր՝ չէր ի պատեհութեան - 57. Եւ թէ Յոհաննէս
 աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հոռոմ եւ անտի
 դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան
 պատճառանաց փոխեցաւ - 57. որ արժանավոր է ու զիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ, ու
 անաչառ եւ ճշմարիտ ու ճշմարտասէր - 58. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու
 լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59.
 մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն
 խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել...այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: -
 61. փնդոեցի յերեսուն գլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յարեւան է, որ ամուսնանայ,
 աւելի քան զմէկն - 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից
 եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. Եւ չկարէ այլ երէց զյետի արձակման
 աղաւթն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան:-63. Փիրիսկոպոսութեան
 աստիճանն այս է, որ զեղ զեթթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն
 արինակովն եւ դոքայ եպիսկոպոսին են: - 64. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն
 - 64. Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ
 չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65. Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց որք են
 մետրապաւլիտք՝ բնակիչք քաղաքի - 65. Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են,
 նոյն սքեմովն ու դուպլ նափորդով: - 66. Եւ Ե դասք են երիցունքն եւ քահանայքն -
 66. Եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած, եւ աւծութեամբ մէկ են - 66. եւ կարէ
 այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ
 կրանաւորք: - 66. Եւ Զ դասք են սարկաւագունքն. եւ սքեմով նոյն են, բայց
 անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեւն ուրար: - 66. Եւ սքեմ է նոցա հաւատաւորացն
 - 67. եւ ի Հայոց կանանց վաղ է ջնջած այս կարգս: - 67. Բայց այս այն է, զոր գրել է
 առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝ քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցոյն: -

67. Եւ է դասք եպիսկոպոսք են, որ կոչին փիրիսկոպոսք՝ գլխաւորք սարկաւագաց – 67. Եւ Ը դասք եպիսկոպոսացն են այնոքիկ, որ կաթուղիկոսք են՝ ըստ սերովբէից նմանութեանն: - 67. Եւ իրենց գործն է՝ եպիսկոպոս արհնել եւ մեռն: - 67. Եւ Թ դասք արագ եւ մեծ արծուօրին է՝ պատրիարզն, որ է պապն: - 67. Եւ ոնոփորոն նոյնն է, բայց եւ հոլանի անգաւտի այլ հագնի: - 67. Եւ գործ է նոցա արծել գրասս թագաւորացն, որ են նման Քրիստոսի ի վերայ երկրի: - 67-68. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ - 68. Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք – 68. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային. եւ սքեմն եւ գաւազանն նոյնն է, ապա այլ հագուստք հագնին: - 68. Երրորդ դասք կանդիտորայն է, որ ոսկի խշտերն շալկեն: - 68. Չորրորդ դասք պրաւքսաւտորայն է, որ երկթի ասպրնի շալկեն: - 68. Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկեն – 69. գոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69. Վեցերորդ դասք ստրատորոսքն են. սոքա զեղ ըռքեպդարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69. Եւ չկարէ որ յայնոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել, զի մեղք է. եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայլն դուք գիտացէք, թէ ինչ է: - 71. նա ընդունելի է - 71. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ - 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան – 73. եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ որք՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի դուր տեղ, եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք – 74. եւ այս է դատաստանն նոցայ – 74. Չի եթէ որ զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն, եւ թէ անարեւն լինայ, նա մեր է վրէժխնդրութեան. եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ, եւ գոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. Եթէ որք ընդ անզէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իւեւ է թէ իսելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. նա մայր է մեր եւ իր սուզն իր հերիք է - 78. զի որ իսալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է. եւ թէ երկուքն են /ծն. լինի/ վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա արագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել. թէ չէ՝ նա նզոված է: - 80. Աստուած մէն կարէ զինք արքորել, թէ լաւ է ու թէ վատ: - 81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան – 81. վասն զի սեփեական է թագաւորութիւնն ի հարե յորդիքն: - 81. որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն –

82. Հրամայե՛լ աստուածային արեւքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն – 84. Այս է գոր գրեցաւ: - 84. թէ բժշկի՝ նա այրկանն է - 85. Եւ տղայ թէ կենայ՝ նա հաւրն է: - 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Նոյնպէս է եւ թէ այրիկն դիւահարէ: - 85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գորտութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան է թէ կնկան, նոյնպէս էւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյն տղային է, չդառնայ, նոյնպէս էւ մահրն հետ կնկնան մահուն տղայինն է - 86. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: - 86. ու այն ընդունելի է: - 86. Եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ գողայքն, եւ առնու այլ կին, եւ ուննայ զիքրն զամէն – 88. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ – 88. Ապա անմեղ արձակածն կարէ ամուսնանալ, զի ազատ է: - 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 89. Ապա է տարի է պոմանն որ համբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ: - 89. նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մէկայլն առնու: - 92. Նոյնպէս էւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ – 93. Նոյնպէս էւ թէ կինն լինի՝ մէկ է: - 93. Եւ ինք սպկիկ էր ի բոզրծութենէ - 94. նա այսոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թեթեւ: - 94. Բայց՝ զինչ ցեղ ն է, արեան պարտական է, եւ սահմանել պիտի որ քաւէ: - 94. Եւ այս հոգեւոր դատաստան է: - 94. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիւր տուն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. Եւ այսոր քանի է սահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ: - 94. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի, վասն զի արինհեղութիւն է: - 94. Եւ զմարմնաւորն դուք զհտացիք, որ դատաւորք էր երկրի: - 95. Եւ այս է դատաւորաց սահմանն – 95. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոզութեանն նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95. նա ճար է որ պսակվի – 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհնէ - 96. Բայց պարտ է զիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառապել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է - 98. Եւ կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս, ու ազատ է յիմմէ - 98. Ի վերայ ամենայնի արեւքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ ... Եւ ապա ազատ է: - 101. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու. թէ չէ՝ կարէ արինաւք այլ այրկան լինիլ: - 101. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ

առնու ազատութեան թուղթ եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. նա կարաւոյ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 102. նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի. ու է իրաւ: - 105. Կին՝ որ առանց եկեղեցւոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ գդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. Զի այդ բողոքեան պատճառ է - 105. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բողոքել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն – 106. զի որ ծուռն է՝ նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն – 106. եւ կանոնքս ըղորդ է: - 106. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նգոված է, եւ թէ կնիկ զայրկան՝ նոյնն է. ի Մովսէս է սահմանած: - 106. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զետ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշին: - 107. զի թէպէտ եւ բժիշկքն ի պատահմանէ ասեն փոխիլ, բայց ի սերմէ է ճշմարիտն, ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հարէ լինի մնացել՝ ի յախտաժէտն խառնել եւ արեւել զմարդկութեանն ազգս: - 108. որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմէն – 109. զի այն ի յաւտար սերմէ է - 109. կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկյալս, զոր այրկանն գրեցաք: - 110. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ – 111. Զամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ, ու մթխալն Զ դանկ ի հաշիւ է - 111. եւ երկու դանկ ու կէս աղբարն է - 112. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին – 112. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ, եւ այն է զոր հայրն տայ: - 112. եւ այս է իրաւունքն: - 112. նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ նգոված է: - 114. քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ՝ թէ չէ, որ ի դարպսու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրաւնաւք մեռնի: - 114. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին. /գրքում միջակէտ չկա/ են, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... եւ են որ ի յիրենց խելացն ի դուրս վասն ցաւոց – 115. ապա այնոք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին – 115. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ մի գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. զի գոյացութեան եւ ապրնաց է պատճառք – 116. Եւ այլ իրվիտ ի քո հրամանքդ է ամէնն. ի քո լաւն է, թէ մեր խրատուս լսես: - 116. նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս – 117. նա պակասն ի յայնոր քսակն է - 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: -

117. Եւ թէ ունաւոյն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն եւ առնուլ տէրն զիրքն – 118. որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. եւ պարտական են թագաւորք եւ զաւրագլուխք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւոյն: - 118. նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 119. զի չէ թէ ուժն զոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ զնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն դառնայ – 121. Բայց ըզորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն աւր փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառպելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ – 122. զի ինչվի յետքն տարին կարեն փնդուել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ ետքն լուկ գրեցաք. թէ չէ յորդից յորդիք, կամ վճարի գինն թխթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախսածն: - 123. նա մէկ տարի է պոմանն: - 123. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւորին բախտն է, չդառնայ: - 123. թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւորին է: - 124. նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոյն, զի ի գնաւորին ուսն է: - 125. Եւ արատն այտքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մէկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ – 126. ապա թէ տեսնու, եւ այպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: - 126. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւորն զիրքն, եւ ի ծախն կենայ աւերն՝ նա գնաւորին է- 126. Բայց ամէն ծախաւղ պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւորն դարձցնել: - 126. նոյնպէս եւ թէ նաւ է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք. ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւորին է: - 126. Բայց այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: - 126. Պարտ է զիտել, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. նա այս է որ չորեքիկն վճարեն - 127. նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ – 127. վասն զի նեհն է, որ կու կեցցնէ զամէնն – 128. եւ այս թագաւորացն է շալակ – 128. Բայց թէ ըզորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ. ապա իր ըզորդի բաժինն է իր հալալ: - 128. Եւ վաճառնոյն սահմանն այս է՝ որ երկուքին կամաւք լինի եւ վկայաւք: - 128. նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. Եթէ որ ուզէ, որ զիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է - 130. նա ընդունելի է - 130. զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է՝ ըստ

առաքելոյ: -130. եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին եւ այս է ըզդորդն/ճիշտը՝ զըդորդն/ եւ ի հին արիւնացն հաստատուն, թէ առջին այրուկին է՝ եւ թէ այլ հետինու ի հետ: - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըզորդ է - 131. նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. եւ այս եւ այն մէկ է, որ չկարէ ոք ծառայն ժառանգեցնել - 132. Եւ թէ կարգել լինայ զինք գնաւոյն, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւոյն է: - 132. Բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 132. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւ է - 133. եւ յորժամ կարենան ծնաւոյն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է /գրքում՝ ազատէ/ - 133. զի սպաննելն ու խրատելն պարտնացն է: - 134. զի իր ծառայ է: - 134. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք գին բերէ՝ նա տայ. ապա թէ չբերէ՝ նա իր է: - 134. եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն - 135. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ - 136. նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն - 136. բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է - 137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտորած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զեղ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէսն վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զդեղզինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. այդ ի դատաւորին կամքն է - 138. ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն - 139. եւ նոյնպէս է դատն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. Բայց թէ մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է - 140. զեղ արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն - 140. նա կէս վնասուն տէր է - 141. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան, որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումբեցաւ տայ ու զայն վնասն արար - 141. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան զինքն տան - 141. նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. Այլ դեռ վասն հարբեցողութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ, եւ որ այլ աւելի է՝ նա պեղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառն ամէն չարեաց - 142. նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ ամօթիք տալոյ է արժան: - 142. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: - 143. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առներ - 144. նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. թէ հալալ մարդ է պահաւոյն, նա կիսավճար այնէ - 147. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւոյն, որ զիրն էլ լինան

գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարե պահաւոյն – 147. Կու հրամայե աւրէնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք, եւ են ու չեն՝ եւ յայլ ազգ գործերն որ գործ այնեն: - 148. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատենն մեռանի՝ նա անպարտ են տերքն՝ բահրակ, այն տերն որ զանէնն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն՝ եւ զհնազանդքն: - 148. Ապա թէ տերն յայն բանն յուղարկե զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Եւ թէ ոք անհոգնէ զմուխատրայն՝ եւ յուղարկե զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. Եւ այլ կու հրամայե՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան իսաչ եւ աւետարան շալկել – 149. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկե ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տերն է: - 151. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հոռովոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեստ որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յի՞նչ իրաց – 152. նա ուժն այս է իրավանցս: - 152. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տեր է - 153. ապա թէ իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: - 153. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան, եւ շատ սպաննութիւններ կու լինի ընդ իսալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցաւն ու այնով սպաննէ - 153. եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են – 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլսորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ – 153. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154. որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է - 154. նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ զիտենայ ոք՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զեղ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. Եւ այս ազգի ազգի սպանմունքս շատ են – 155. Եւ է այլ որ մահդեղով սպաննեն – 155. եւ են որ վասն սիրոյ դեղ տան, եւ սպաննեն – 155. Եւ այսոնք են կամաւորք եւ ակամայք – 155. նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած, եւ սպաննութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպանվի: - 156. եւ թէ սպկիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156.

Եթե որ, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւ մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. Եւ թէ ի կէս հասակն է՝ նա գտուգնաց զկէսն տայ վնասաւոյն: - 157. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն - 157. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի. Բայց թէ իրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու գայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ զնա վճարես - 158. ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրւիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի. թէ չէ՝ արեան տէր է - 158. նա այն այլ ցեղ է, ու զայն զնտանոք եւ ծեծաւ եւ խրատնաւ պարտ է ըղորդել: - 159. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է - 159. Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ՝ որ կանոնքն բերդ է, եւ երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան - 161. Եւ մեղանչելն կամաւ չէ քանց իրք - 162. նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164 Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հընձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհընձես. թէ ոչ՝ նա հարամ է - 164. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164. Բայց թէ ի հետդ վերցնես ի բերէն, նա հարամ է: - 164. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ գտալն ու գյուղարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք էր, ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ - 165. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է - 165. Ու թէ վարաւորն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: - 165. Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն - 165. Թէ բանտվաւղէն լինի, ու ասէ թէ՝ զահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն - 166. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել, որ վստահի հայնց է ու առանց ռիութեան՝ նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի, որ թէ լանայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն, զի յիրմէ չէր այլ ի չարէն. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. Եթէ ումեք անսուն դիւահրե նա զիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց - 166. նա գող է, ու տուգանք պարտի - 168. եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու. եւ թէ ուտելոյ չլինայ՝ նա նոյնն է - 169. նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն - 169. նոյնպէս եւ թէ զագին կտրէ՝ նոյնն է: - 169. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին. նա այնոց վնասն այլցեղ է, նոյնպէս եւ տուգանքն - 169. ու այդ իրքդ է, որ ապականէ զերկիր - 169. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւոյն - 171. Նա թէ եւ սովորութիւնք իւրաքանչիւր

երկրի այլ եւ այլ են, բայց մեք գոր կարցաք ճշմարտել յաւրինացն՝ նա այս է - 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն - 172. նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Եւ իրաւունք է, որ գորած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց - 173. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւդին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն - 174.

ԵՄ /օժանդակ բայ/ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յաւրէնս Տեառն: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. վասն զի այլապերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս - 4. եւ յԱստուծոյ տեղին է համարած ի յերկրի: - 5. նա իգացն իսափանած է յաւրինաց - 8. զի զէդ աւտար է համարած իգաց ժառանգքն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. Զգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահմանած է՝ առնուն պարոնայքն - 13. Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի զիր հնկակն սովել է: - 13. եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիղ դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. Եւ թէ վասն անհատութեան չէ /ծն.չլինի/ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Եթէ որ ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. որ չէ քահանայ աւծեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան - 19. նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զէդ աշխարհական դատեն զինք - 19. Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զէդ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրել: - 22. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի հայրենտրութիւն գրած - 24. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյգութեան առանց վարդապետաց վկայութեան - 26. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 27. որ չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է, այլ կու բանի ըռըշֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27 եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն - 28. որ սահմանած է սուրբ եկեղեցոյ իրաւնաւքն: - 31. Հրամայած է յաւրինացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են /ծն.լուծեալ/ վասն նախանձու չարութեան - 36. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն - 36. Ու զկնքադրամն եւ զայլ

մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել /ծն.կատարել/ զբանս եւ զճանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել - 38. եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած - 39. Եւ այս հանչաք կարճած է: - 39. Վասն սահմանի գոր սուրբն Սահակ է դրել - 39. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ իրատե էր՝ նա եւս թէ զայն զամէնն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել - 41. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել /ծն.արել/, նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է. գորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Բայց արդ ի՞նչ աւելաբանեմք. ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն՝ որ թուլացուցել են եւ համբերել ծռաւդացն, հայնչանք որ այս ի յայս եղաւ - 42. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս - 43. եւ յառաջ գտորք Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր - 43. զայսու ընծայաւք եւ մատոնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնեն: - 43. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ որ պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմնայ: -44. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պատկելիքն ու հալան ինչոյի գաւտին ու ի սաւերն ի վանքն երթայ - 44. եւ ըռահն վանիցն է որպէս գրել ենք: -46. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած, ու բաժնեն զինք ու հաւնովորին՝ որ ապաշխարէ է տարի: - 48. նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն գլետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. նա անէծք է գրած այնոր - 50. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արինած է յԱստուծոյ - 50. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պռուգացն՝ երէցկնկանն լինի, եւ ի պարոնութեանն ի հրամանքն է մնացել - 52. ու անգէտ ժողովորդն հաւնել են տգիտութեան: - 53. ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբուծն ու զմորթին: - 55. Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ - 56. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկելորած էր - 57. եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս - 57. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. եւ տես զայլազգիսն որ չեն ուտել: - 60. նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել - 61. Զի զայս ի Նիկիայի սահմանն ամբացուցել են եւ կապել. փնդոցի յերեսուն գլուխն եւ գտի եւ

տեսի որ յերեւան է, որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն, եւ որ շնայ՝ նա ելած է ի քահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61. որ գրել էր զայս - 62. եւ զոր գտնուի յայս գործս՝ նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել: - 62. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, զոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է - 63. որ դէռ ոչ գեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն - 63. նա նգոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած, եւ աւծութեամբ մէկ են - 66. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումէք իրք տալ - 72. Եթէ որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս - 74. նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս - 76. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատդէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն - 76. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ որք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զճառն կտրեն - 77. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել. թէ չէ՝ նա նգոված է: - 80. Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած - 81. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք - 83. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին, որպէս գրել ենք /ծն.գրենք/: - 83. զի յիրենց տունն է լել առջեւ - 85. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել: - 88. զի չէ հրամայել արեւնքս: - 89. Վասն բաժանման, որոյ պատճառ լեալ է ատելութիւնն - 90. Եթէ որք վասն բոզութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն - 93. Եւ այտոր բանիւ է սահմանած - 94. Ի յայս տեղս նաւմասն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք ենք դրել աստ - 95. նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի - 96. նա հայնց է հրամայած յարեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձակելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ որ տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. զի չէ մարն մկրտութիւնն տղային ընդունած: - 100. և Գ տարի ապաշխարէ փոշիմանեն և որ չէ փոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. Եթէ որ իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւորքն կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւագն զեղ երեց է համարած: - 104. եւ այրն որ չէ փաւշամնած՝ նա կարէ

ամուսնանալ անահ: - 104. նա չէ ընդունած այն պսակն – 105. Քահանայ՝ որ զայս այնէ ու անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. ապա հրամայած է յաւրէնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նգոված է, եւ թէ կնիկ զայրկան՝ նոյնն է. ի Մովսէս է սահմանած: - 106. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած, եւ կինն կէս այրկան է համարած յաւրէնքս: - 108. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած – 112. Բայց զանդրանիկն Աստուած է հարկելորել – 113. նա այլ խիստ այն է անիծած յՄատուծոյ եւ յաւրինաց: - 113. Զի գրեալ է յաւրէնսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարիէ զհայրն եւ ի յուրս եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նգոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 113. Նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ նգոված է: - 114. Բայց որդիքն ի հաւր մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհատութեանն են ծնած – 115. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել – 116. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հանաւվորումն է համարել – 116. Գրած է յաւրէնքս - 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ապա տուն, որ պարսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զէդ արտի կամ գետնի մի է համարած – 120. զի վաճառին վճարն է հանած /ծն.համած/ մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. Բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել – 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. նա անիծած է, ու դառնայ վաճառն եւ փոխն: -126. զէդ որ գրել ենք վասն գողերոյն: - 127. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն – 130. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն, զէդ, որ գրած է ի կտակն – 130. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նամաւսն գրել ենք ի յառաք – 132. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք. եւ թէ ինքն մէն, զինչ ցեղ գնվել է: - 132. եւ թէ սպաննաւոն է լել պատճառ՝ նա զէդ սպաննաւո զինքն դատեն՝ զէդ որ գրած կայ ի շատ տեղ:-141. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143. նա ելած է քշտաւոն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. որ լնու զասացեալ զանէճսն, որ կախածնոյն է հանած՝ զէդ որ եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 145. Եւ թէ գողացել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զէդ գող՝ զինչ, որ հրամայած է վասն գողերոյն: - 147. զի շինել է տված եւ ոչ յաւիրել: - 147. նա նգոված է, ու ձգած է հայրենէտրութենէն – 149. եւ զայս Մովսէս Աստուծոյ բերանովն է գրել: - 149. զի Մովսէս է ասցել/ծն.ասացել/ թէ երդվիր երդմամբ առ

այնպիսին եւ կորոյ. բայց մեզ հրամել է Քրիստոս՝ թէ մի՛ երդնուլ – 149. Եթէ որ գումէք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, եւ ընդունած է: - 150. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն՝ թէ գիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յի՞նչ իրաց – 152. եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են, որ շատ ազգ ցաւեր խառնեն, եւ այսպիսիքս ամեն կամաւոր սպաննումն է համարած ի յիրաւունքս: - 153. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին, եւ մահու վճար առնուն: - 155. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւոյցն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են /ծն.է/ առ վարդապետերն: - 156. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած, եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուծի – 156. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ - 157. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ – 159. գոր այն ենք գրել: - 159. նա զայն երդումն ըզորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել եւ ոչ իր կամաւք է կոտրվել, եւ ոչ ընդ իր ցղբեղութենէ է լել – 160. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրանաւք պարտի զվճարն – 160. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսներ – 160. զի Աստուած է հրամել/ծն.համել/ յարեհնս – 161. Աստուած է հրամել զայս Մովսէսի: - 163. զայս Աստուած է հրամել /ծն.համել/: - 164. նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի – 166. եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել է /ծն.ասացել/ նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169. կամ թող երթան յանշէնն, որպէս սահմանած է իրենց: - 169.

նոր գործածություն - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկնալ – 4. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. զի ամենեւին արեհնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի – 49. հայնց որ այնոր բանի չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի – 88. զի է՞ր չէր ի հայիլ զգումաշն: - 126. Եւ չէ ի հրամել արեհնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163.

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ - Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն – 20. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեհնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Սահման է առաքելական արիւնաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն – 21. այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/

ապրանացն մագ մի առանց իրաւանց: - 21. Եւ թէ բերէ ժամանակն, որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց ... նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա տուածանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 32. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք - 22. Վասն որ թէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն - 23. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու զայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. Ապա թէ ոչ՝ նա յղրկեն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ - 23. Զնոյնն այնէ եւ եպիսկոպոսն եկեղեցականի, որ ապատամբէ յիրմէ: - 23. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ թէ ուննան հայրենատրութիւն՝ թէ ոչ-24. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի հայրենատրութիւն գրած - 24. եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել - 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական գործ - 24. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ - 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս պարտին իրաց հնազանդել - 26. Եթէ որպէս պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց հնազանդութիւն այնեն - 26. որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան - 26. Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին - 27. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 27. քաւել թէ տեղոյն եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն հարկելորէ եւ հրամանք տայ: - 27. նա չէ բնաւ արժան գայն ածել յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք - 27. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուածն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. Վասն եպիսկոպոսաց եւ իրենց թէմերոյն - 28. Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկելորել եւ մեծարելաբար, մանավանդ որ եպիսկոպոսն զարքեպիսկոպոսն մեծարէ: - 28. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ որ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին /ծն.եպիսկոպոսն/ հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ այնէ: - 28. Վասն որ ժողովուրդն խուխայ այնեն ի վերայ եպիսկոպոսին - 29. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր եւ կենս

չար կենան ու ասեն՝ ու կենս քարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. ապա կու հրամայէ սուրբ ժողովն, որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտերքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս ղնէ յիր տեղն – 29. եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի – 30. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թեմէ իրք առնուլ – 31. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպ ի Քրիստոս – 31. նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ ղնեն – 32. նա պատեհ է, որ զամէնն հարկետորէ եւ եպիսկոպոսովն կամ եկեղեցոյն տիրոջն ընտրաւորութեամբ եւ հրամանաւք ստանայ, եւ այլքն զէդ աւագ ընկերոջն հնազանդին իր աննախանձ – 34. նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն – 35. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թեմն փնտռեն եւ ըղորդեն – 37. Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել – 38. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զքանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամէնին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստապրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47. Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թեմն...նա զայն այլ եպիսկոպոսի /ծն. եպիսկոպոսին/ հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. նա կարէ ղնել ... իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծխերոյն չկարէ ղնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս իշխեն վաներոյ – 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն – 50. Նա զքած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արհնած է յԱստուծոյ – 50. Եւ աշխարհի էրեց՝ որ անորդի մեռանի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու – 51. ու թէ երէցկինն այլ մեռնի, նա ամէնն եպիսկոպոսին է: - 52. Եպիսկոպոսունքն հայրապետին են, եւ իրիցնին ծխերովն եպիսկոպոսին – 52. բայց եպիսկոպոսն իր ծուխ չկարէ ուննալ: - 52. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալան ու մինդրն եւ պառկելիքն: Եւ իրիցուն եպիսկոպոսին է: - 52. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ – 52. Եւ զիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն,

հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եթէ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. ապա թէ զրդջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն ածենայ: - 55. Չկայ հրաման յարիւնաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ - 56. Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւղ է: - 56. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկելորած էր, եւ ի կաթողիկոսութեան աստիճանի էր՝ չէր ի պատեհութեան, եւ զմայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց զձեռնադրութիւնն ինքն տայր - 57. Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետաց տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք/ծն.եպիսկոպոսք/ որ երթան փնդրեն յիր վերայ - 58. Եւ ապա տայ կաթողիկոսն զպատիւ եպիսկոպոսութեան. եւ այս բանիւս կաթողիկոսն եպիսկոպոսաց գլուխ ասի: - 58. Եթէ եպիսկոպոս կամ երեց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն խլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծոութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ - 60. Վասն փնտռողութեան, որ առնէ եպիսկոպոսն եկեղեցականաց - 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոգութեան - 62. Վասն հսկելոյ եպիսկոպոսի ի վերայ վարուց եկեղեցականաց - 63. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ. ապա երթայ ի յեպիսկոպոսէն հրամանք առնուլ եւ արհնութիւն եւ իսաչ. եւ մեծարեն զեպիսկոպոսն: - 63. Եւ չկարէ այլ երեց զյետի արձակման աղաւթքն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան: - 63. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին- 63. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զեղ զեթթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արիւնակովն եւ դոքայ եպիսկոպոսին են: - 64. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն,

որ թե անպատեհութիւն այնէն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Եւ թե որ իր ձեռնադրաւ եպիսկոպոսին հակառակի ... նգոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Եւ հավնեցոյց զամենն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղեմայ եպիսկոպոսն քան զամենն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց/ծն.եպիսկոպոսացն/ որք են մետրապաւլիտք՝ բնակիչք քաղաքի-65. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արինել մեռն - 65. Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են - 66. Եւ է դասք եպիսկոպոսք են, որ կոչին փիրիսկոպոսք՝ գլխաւորք սարկաւագաց - 67. Եւ կարեն այսոք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արինել եկեղեցի եւ երէց - 67. Եւ Ը դասք եպիսկոպոսացն են այնքիկ, որ կաթողիկոսք են՝ ըստ սերովբէից նմանութեանն: - 67. Եւ իրենց գործն է՝ եպիսկոպոս արինել եւ մեռն: - 67. Եւ թե որ վասն ակեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ որ շինէ. եւ թե ոչ՝ յայլ եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, բայց եպիսկոպոսովն - 71. Եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ որ՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւ վաներոյն հայրապետերն այնոց կերակուր եւ հանդերձ - 77. Բայց թե կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թե եկեղեցի եւ թե խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըւել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թե հեռու լինի ի շինոյն: Եւ թե ի մաւտ՝ նա քահանայքն ծառայեն, ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն - 79. նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է - 79. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն - 80. Եւ թե յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80. Եպիսկոպոսն զերէցն եւ զսարկաւագն դատէ եւ ի կարգէ ձգէ - 83. սոքա երիցանցէ դատին եւ արքորին: Եպիսկոպոսք ի կաթողիկոսաց, եւ կաթողիկոսք ի պապէ եւ ի պատրիարքաց եւ յայն եպիսկոպոսացն, որ զինք կաթողիկոս լինին ձեռնադրել: - 83. Ապա թե երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք - 87. Եւ ի վերայ ամենին դնէ զդեղն եպիսկոպոսն - 89. Ու դնեն առջեւ եպիսկոպոսին, եւ զկնաթողացն կարքն կրէ - 92. Եւ թե այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թե կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թե եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 99. նա կարաւ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101. Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129. Եւ թե յիւրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ

սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ, ինչ՛վի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ զոր պատեհն է, որ դնեն: - 142. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն - 143. եպիսկոպոսն պարտի հնազանդել արինացս եւ արձակել զնա: - 143. Բայց ականայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: - 143.

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՈՒԹԻՒՆ - Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք - 22. եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել - 24. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն - 27. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն - 31. Եւ ապա տայ կաթողիկոսն զպատիւ եպիսկոպոսութեան - 58. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ: - 60. նա ու մեռն այլ կարեն արհնել, վասն զի եպիսկոպոսութեան ամուսն ունին: - 67.

ԵՌՍՈՒՆ - Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երէց չայնեն - 63.

ԵՍ - Դու պատուիրեցեր զպատուիրանս քո, ի պահել ինձ յոյժ: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. Յայնժամ ես ոչ ամաչէի ի զգուշանալ ինձ ի պատուիրանս քո: - 3. Զիրաւունս քո պահեցի, մի՛ թողոր զիս մինչև ի սպառ: - 3. Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ ...բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք - 4. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս - 4. Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ - 4. Զորս աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս. վասն զի չէր իմ բան - 4. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ՝ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր - 16. զի Քրիստոս հրամայեց թէ՝ որ զձեզ անարգէ՝ զիս անարգէ - 19. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ - 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք - 27. եւ մեք անպարտ մնամք: - 36. զի մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն - 36. եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ զայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ հայնց որ ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. եւ այսով մեծ հերձուած

եւ կռիւ ածին ի միութիւնն. եւ քակտեալ ցնդեցին զմեզ: - 40. եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ: - 40. որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս - 40. նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հարէն եւ ի մարէն կու քակտեն - 40. նա այն բաժանաւորն զմեզ հայնց կու այնեն: - 41. Եւ ի յայս տեղս չկարցի ես գրաւոյս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մար մեր հանգչիլ ի գիրկ - 41. եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարին հարն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ գոր վասն մեր էհեղ - 41. վասն զի և առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ զմեզ ի մէկ ուսուցին - 41. սուրբ հայրն Սահակ ... զգուշացոյն զմեզ - 41. եւ յառաջ զսուրբ Յովնանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր - 43. Հայնց կու հրամէ սուրբ եւ երջանիկ հայրս մեր Սահակ: - 46. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անարինաց: - 48. զի ես Սմբատ սպարապետս փնդեցի ի կանոնքն եւ գտայ, որ գրել էր զայս - 62. ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք - 72. բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72. Մենք հարքս կամեցաք, այլ ոչ սուրբն Բարսեղ: - 73. Զի եթէ որ զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զիսաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն, եւ թէ անարէն լինայ, նա մեր է վրէժխնդրութեան - 74. եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս չկայ՝ եւ ես չգրեցի - 76. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն, եւ թէ դատըստնին թէ՛ զմեր իրիկունքն առի, ու զմեզ չաւգտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան - 77. նա մայր է մեր եւ իր սուզն իր հերիք է - 78. զի նոքա ձրի բարեխաւսեն մեզ առ Աստուած: - 80. մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք ենք դրել աստ - 95. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ - 98. եւ կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս - 98. եւ չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի - 105. ի քո լաւն է, թէ մեր խրատուս լսես: - 116. Եւ թէ ունաւոյն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տերն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ - 117. Բայց թէ վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս - 129. Եւ թէ փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տերն ու ասէ թէ՛ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն՝ նա եկեղեցւոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՛ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք զին բերէ՝ նա տայ - 134. Բայց մեզ հրամել է Քրիստոս՝ թէ մի երդնուլ - 149. Նա թէ եւ սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են, բայց մեք գոր կարցաք ճշմարտել յարինացն՝ նա այս է - 172.

ԵՏՄՆԱՅՈՂ – ու սահմանէ հոգոյն եւ ի իր ետմնացողացն /ծն. յետմնացացն/ ըստ իր կամաց – 130.

ԵՐԱԶ - երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14.

ԵՐԱՆԵԼ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յարեւնքս Տեառն: -3.

ԵՐԱՆԻ - Երանի ոյք քննեն զվկայութիւնս նորա, բոլորով սրտիւ իւրեանց խնդրեսցեն զնա: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3.

ԵՐԱՆԻ ԹԷ - Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3.

ԵՐԱՇԽԱԻՈՐ - Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխե՛ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք /ծն. երեշխետրաւք/ եւ թողով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու գոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59.

ԵՐԲ - Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ - 10. նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ որ գտնուն որ զքահանայութեան գործ կենայ ու այնէ: - 19. նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել – 31. Զեղ երբ մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ զան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաննէր: - 33. Եւ երբ նոքայ առնուն՝ նա զան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն – 34. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք, զեղ այն՝ որ երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա զայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք – 40. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորքն՝ ինչ մեղք այնեն: - 41. սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ, երբ դեռ Յունաց գրովն վարէաք, զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց ... որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնեն – 41. երբ խիստ յանդգնի, նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Եւ երբ է տարին լմնայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն, եւ կէս այլն մնայ յեկեղեցոյն հրամանաւքն: - 49. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել – 50. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն – 51. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալաւն ու մինդրն եւ պառկելիքն: - 52. բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թե բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60. եւ յայսոց երբ Գ մետրապաւլիտք կենան, նա կարեն

ձեռնադրել արքեպիսկոպոս: - 66. Եւ ի սոցանէ երբ Գ կենան խէչ իրերաց, նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապաւլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռն է աւազան: - 66. Եւ կարեն այտք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արհնել եկեղեցի եւ երեց - 67. Եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա գայլն դուք գիտացէք, թէ ինչ է: - 71. Ապա երեցն պարտ է որ երբ գայս առնու՝ նա հերիք այնէ - 76. Գրած է ի Մովսէսի յարէնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զճառն կտրեն, եւ՝ երբ մուրզ հանէ՝ նա ապա ուտվի պտուղն: - 78. ապա պատեհ է որ ուխտիւք եւ պատարագաւք զինք զեղ զագաւոր միւխթարեն ի յիր սուքն, զեղ երբ հացիւ երթան: - 78. Երբ /ծն. եթէ/ սուտ երեց կամ զիտառ լինի ոք՝ ազգի ազգի ... նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի - 78. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցանել, նա ինք կարէ ձգել. երբ ու կամի՝ յիշխանութենէն, եւ խրատել ու այնել զինչ իր պիտի: - 81. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արէնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. Եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ - 87. գայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւնաւք - 90. Ապա թէ ի յայրկանն զէջ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զեղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի, եւ կամ թէ ցլու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել՝ հայնց զեղ երբ կինն զայրն սպաննէ ու զեղ երբ այրն զկինն: - 95. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. ու երբ այլ չկարէ՝ նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ - 98. բայց եւ զտղան այլ պիտի մկրտել, երբ ծնանի - 100. երբ այնով կեցցնէ այրն՝ նա թողուլ տան: - 100. Եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի - 105. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բողբել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն - 106. բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. զի երբ կնքած .պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ - 109. Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 110. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ - 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ - 111. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի

– 112. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխստիմունին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոյն դառնայ – 123. երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թողթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ – 125. Եւ զհացի ու զգինոյ եւ զայլ հնդերաց նեհն՝ պատեհ է՝ որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն, երբ տարոյն մուտքն մտէ - 127. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է - 131. նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Եւ թէ ոչ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր գինն հանէ, նա ազատի: - 133. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. ու երբ լցվի՝ նա ապա զըղորդ սինաւո դնեն – 151. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զէդ երբ թրով եզարկ ու եսպան:- 155. Եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուժի – 156. Ու երբ կտրես գնորայ վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած – 158. Կանոնք եւ դատաստանք այսով բաժնին յիրացմէ՝ որ կանոնքն բերդ է, եւ երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան – 161. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հակթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մաւրն – 164. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ – 170. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տղութեան ու լաւութեանն այնեն գնեհն. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... - 173.

ԵՐԲՈՒԾ - ապա զինչ գենել է՝ սաւար զիր իրաւունքն առնուլ՝ զերին ու զերբուծն ու զմորթին: - 55. Եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատողէն զինչ եւ լինի՝ աջ էրին ու երբուծնէ եւ խախցոցն – 76.

ԵՐԳ - Եւ էրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ. եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ – 51.

ԵՐԴ -- Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցւիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի – 158.

ԵՐԴՆՈՒԼ - բայց մեզ հրամել է Քրիստոս՝ թէ մի՛ երդնուլ. բայց թէ երդնու եւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ եւ քաւէ: - 149. Եթէ ... տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. նա զայն երդումն ըղորդ երդնու – 160.

ԵՐԴՈՒՄՆ - ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն – 136. ու թէ չգտնվի՝ նա ի յերդումն

է եւ ի կիսավճարն – 136. զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդամար առ այնպիսին եւ կորոյ – 149. նա զայն երդումն /ծն.երդումն/ ըղորդ երդնու – 160. եւ ասպա յանկից ծնանի այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք եւ սուտ երդմունք /ծն.երդմունքն/ եւ այլ բազում չարիք: - 162.

ԵՐԴՎԵԼ - զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդամար առ այնպիսին եւ կորոյ – 149.

ԵՐԵՇԽԱԻՈՐ - նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր /ծն.երաշխեւոր/ տայ որ այլ չայնէ -106.

ԵՐԵՇԽԱԻՈՐ ՏԱԼ - Տէ՛ս ԵՐԵՇԽԱԻՈՐ

ԵՐԵՍ,ԵՐԵՍՔ - Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ /ծն.երեսոյ/ թող իրավունք չլինի – 13. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինի ժամարար: - 38. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ – 68. Եւ այլ հրամայէ արէնքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվէ - 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն. եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հարեղբայրն եւ ի հարեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110.

ԵՐԵՍՈՒՆ - փնդոցի յերեսուն գլուխն եւ գտի – 61. տէ՛ս ի յերեսուն գլուխն սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին – 62.

ԵՐԵՍՓՈՒՄԱՆ - եւ զայնոք որ ծեծնաք չըղորդին հետ երեք դարպայի քշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127.

ԵՐԵՑ - Տէ՛ս ԵՐԷՑ

ԵՐԵԻԱՆ - որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց – 21. Տէ՛ս նան ՅԵՐԵԻԱՆ

ԵՐԵԻՆԱԼ - Եւ թէ երեւնայ /ծն.յերեւան/ որ կայ ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քանզ մէկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ ... նա տան իր – 73. եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի – 157.

ԵՐԵԻՑՆԵԼ - Վասն որ չլինի քահանայ եւ զինք քահանայ երեւցնէ - 19.

ԵՐԵՔ - նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9. Եւ տաճկին զինն այսոր երեք բաժնէն մէկ է – 10. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին ժամարար: - 38. նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոցն յիր վերայ – 58. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպուզացն յերեք բաժնէն մէկն տուզանք տայ կնոջն իր անձինն զին – 87. նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել ... ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն – 101. ու երեք տարի ապաշխարէ փաւշամնածն – 104. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121.

եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն - 130. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. զի յերկուց եւ յերից վկայից ասէ հաստատել զբանն: - 163. ու երեք հետ սէր այնէ անսնոյն տիրոջն - 168.

ԵՐԵՔ ՀԵՏ - ՏԵ՛Ս ԵՐԵՔ

ԵՐԷՑ,ԵՐԵՑ,ԻՐԻՑ - նոյնպէս զմահ եւ զհոգեբարձութիւն երիցանց /ծն.երիցունց/ իրենք այնեն: - 27. երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն - 32. Վասն որ չհաճի ժողովուրդն յերեցն - 34. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երեցն լավ է քան զիսայ - 34. նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի - 35. Վասն աւագ իրիցնոյ եւ եկեղեցպներոյ - 35. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ - 35. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին ժամարար: - 38. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պատկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատողէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն - 44. Վասն աշխարհի իրիցնոյ սահմանի - 45. Եւ թէ ոք երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատողենի, նա կէս դրամուն ու մատողենոյն վանացն է: - 45. Եւ զինչ բարիկինդնացն շարթուն գայ, նա երիցուն է ամենն գառնենի մորթին: - 45. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. գատկին շարթա աւրն, եւ կիրակի աւրն, եւ կրկնոյ գատկին, ու հոգւոյ գալստեան ... խաչին տանին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն: - 45. Վասն որ ի նոյնս է բանս՝ յիրիցնին - 45. զի այն պարտք է, ու յառաջ զայն պիտի վճարել եւ զիր երիցնուն:/ծն.երիցնին/ - 46. Ու երիցնին տան զիրենց հասնի ի վանքն - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել - 46. Բայց աւտար երեց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն - 47. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի ... նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն - 49. զի ամենեւին արէնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի - 49. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին /ծն.զերիցնին/ ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. Կու հրամայէ արէնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին - 49. Եւ այս է ըղորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր - 50. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել - 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն. որ զիտենայք: - 50. Վասն որ աշխարհի երեց անորդի մեռնի - 51. Եպիսկոպոսունքն հայրապետին են, եւ իրիցնին ծխերովն եպիսկոպոսին - 52. Եւ երբ եպիսկոպոսն

մեռնի, նա հայրապետին է հալան ու մինդրն եւ պառկելիքն: Եւ իրիցուն եպիսկոպոսին է: Եւ ծխերոյն իրիցուն է: - 52. Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող զերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զէր սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ, քաւել թէ տեղոյն երէցն մեծրէ: - 53. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երէց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն - 54. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատողին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երէցն ու այլ երէցով /ծն.իրիցով/ մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երէց/ծն.երէցն/ դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տրպիլէ զիր իրիցուն վզեն: - 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երէցն/ծն.երէցն/ չկարէ խաւսել - 55. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ քըշտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի - 55. Բայց թէ երէցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն - 55. Եթէ եպիսկոպոս կամ երէց ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն եւ կամ զիրաւունքն խլել, նա կու հրամայէ արկնքս, որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամենն առնուլ - 60. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երէց լինել - 63. որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երէց չայնեն - 63. չէ պատեհ, որ քաղաքի երէցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ - 63. Եւ չկարէ այլ երէց զյետի արձակման աղաւթքն ասել - 63. Եւ ապա զայն երէցն բաժնէ ժողովրդեանն: - 63. Եւ թէ աշխարհի երէց է, նա արժան է ընդ հարկետր գիտունքն եւ ընդ մատուտրս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին - 64. Եւ Ե դասք են իրիցունքն եւ քահանայքն. քահանայքն ի քաղաքն կենան, եւ իրիցունքն ի գեղ եւ յազարակ - 66. Եւ կարեն այտք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արհնել եկեղեցի եւ երէց - 67. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ /ծն. իրիցնոյ/ բաժինն՝ ի մատողէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ, եւ ի մագէ եւ ի բրդէ - 76. Ապա երէցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ - 76. Վասն որ սուտ երէց եւ զիտառ լինի - 78. Երբ սուտ երէց /ծն.երէց/ կամ զիտառ լինի ոք՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք ... նա երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի - 78. Եպիսկոպոսն զերէցն եւ զսարկաւագն դատէ եւ ի կարգէ ձգէ - 83. Սարկաւագուհին ի սարկաւագաց, եւ մոնոզոնք եւ այլ այսպիսիք երիցանց /ծն. յիրիցնոյ/ ձեռնադրածք՝ տքա երիցանցէ /ծն. յիրիցնոյ/ դատին եւ արքորին: - 83. նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւագն զէր երէց է համարած: - 104. Վասն թէ չէ պարտ բաժանել իրիցու ձեռնտվածն - 104. Եթէ իրիցու ինամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա

չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայք հաճի, կամ թէ իր այք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնովկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երեցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130. չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք. եւ ոչ երեց /ծն.երեց/ այնել չէ պատեհ: - 132.

ԵՐԷՑԿԻՆ, ԵՐԻՑԿԻՆ - նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն /ծն. իրիցկնոջն/ եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44. եւ զծխերն տայ ում կամի. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պռուգացն՝ երեցկնկանն լինի – 52. ու թէ երեցկինն /ծն. իրիցկինն/ այլ մեռնի, նա ամենն եպիսկոպոսին է: - 52.

ԵՐԻՑԿԻՆ - Տե՛ս ԵՐԷՑԿԻՆ

ԵՐԹԱԼ - Եթէ երթայ թագվոր ի յիշու ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահի՝ թագվորին է - 11. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ որ երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին – 12. եւ թէ ինք յիրմէ երթայ, նա ինք զինք գնէ: - 12. Եւ թէ որ յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն տայ – 17. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. նա երթայ առ եպիսկոպոսն – 31. Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33. Աւագ եւ զլիսաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ – 35. Եւ ի ժամահարձակն գլետի արհնութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն, եւ զեղ սիրուն եղբարք երթան հանգչին: - 35. զայսու ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնեն: - 43. Եւ վասն այսոր հրամայած է յաւրինացս, որ թէ որ պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմնայ: - 44. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ ... նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47. զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ – 53. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատղին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. նա յողարկէն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոն յիր վերայ – 58. Վասն որ ի կարգէն ձգեն եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու – 59. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի ... եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնու՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. ապա երթայ ի յեպիսկոպոսէն հրամանք առնու եւ արհնութիւն եւ խաչ – 63. ապա պատեհ է որ ուխտիւք եւ պատարագաւք զինք զեղ զսգաւոր մխիթարեն ի յիր սուրն, զեղ երբ հացիւ երթան: - 78. որ երթայ երկվ մի այլ առնու: - 84. Այլ եւ թէ կինն ծառայ երթայ –

86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ – 86. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պռոյքն ու զմահին, եւ երթայ առնու իր այրիկ: - 87. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբան ելնէ թէ մեռաւ , նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ գոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ – 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնեն իրանաւք, որ ի յայր պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. Եւ կամ թէ զիր կինն ասէ գոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմեկալն: - 94. ու տայ զիր իրքն եւ զպռոյզն ի յինքն, ու վարէ որ երթայ /ծն.երթայ/ - 98. Եթէ ոք որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմանայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին, եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 101-102. Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ – 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Եւ այլ ի յետ ի յիր յազգն երթայ – 111. Եւ յայտր վերայ երթայ /ծն.գնայ/ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: 112. Եւ այն որդին որ զսնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ ... ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հաւրն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 113. Զի գրեալ է յարեւսն՝ որ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածաշտուութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 114. որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու – 117. որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ - 117. Եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել զիրքն – 118. նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ – 121. Թէ պոմանն կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ – 123. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամէն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. Եւ յայտր վերայ երթայ այսպիսեացն իրաններն: - 126. նա կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ երթայ: - 127. քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134. Եթէ ոք զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւն յաջող լինայ ու զնոքա սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. Նոյնպէս եւ կոտորածն ու խոցն՝ ի չաքուցն ի վերայ երթայ եւ տուգանքն – 158. նա ի այնոր վերայ երթայ դատաստանն: - 160. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե

տարի եկեղեցի չմտնէ - 163. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաղ դնվի վարձով - 168. կամ թող երթան յանշէնն, որպէս սահմանած է իրենց: - 169. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ԵՐԻ - ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբունն ու զմորթին: - 55.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ-զեղ արէնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն- 141.

ԵՐԻՑՈՒԹԻՒՆ - նա չկորսնէ զերիցութիւնն - 143.

ԵՐԿԱԹ - եւ բրդեղէնն ու բամբկեղէնն եւ պղինձն ու երկաթն՝ զարացն է: - 12. եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտնվի՝ այնոր է: - 13. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16.

ԵՐԿԱՐ - Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել - 38. եւ ի տաւներն երկար ու պինդ քարոգութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոգութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք - 38.

ԵՐԿԵՂ - Տէ՛ս ԵՐԿԻՒՂ

ԵՐԿԵՂԱԾ - Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ - 37.

ԵՐԿԹԻ - Չորրորդ դասք պրաւքսաւտորայն է, որ երկթի ասպրնի շալկեն: - 68.

ԵՐԿԻՂ - Տէ՛ս ԵՐԿԻՒՂ

ԵՐԿԻՐ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի - 4. վասն զի յԱստուծոյ կարգեցաւ թագաւորութիւնն, եւ յԱստուծոյ տեղին է համարած ի յերկրի: - 5. նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն, որ հովվէ զեղբարքն եւ զերկիրն: - 7. Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեալք ընդ պոռոյն: - 8. զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն - 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8. Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգէտուն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ ի կապնի երկրին: - 9. եւ զպտղաբեր ծառք երկրին չտայ կտրել: - 10. զայս այն տաճկին տան զին, որ ի թագաւորին երկրին /ծն. երկիրն/ կենայ: - 10. Եւ որ գաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն ուղղեն: - 11. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն /ծն. երկիրն/ դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար, եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին - 12. Ոսկէհանքն թագվորին է, եւ արծաթհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարոնն եւ ընդ թագվորն - 13. եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտնվի՝ այնոր է: - 13. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան

յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Դարպսեցիք հարկեւորած լինին յերկրէն: - 14. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 15. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն-16. Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16. Եւ թէ որ յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն տայ – 16. նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն – 25. զարինն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն – 41. յառաջ սուրբ Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43. Զիր զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. եւ յերկրին պարունեն եւ յամենեն հաճութեան գիր առնուն – 58. Եւ գործ է նոցա աւծել զդասս թագաւորացն, որ են նման Քրիստոսի ի վերայ երկրի: - 67. նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն արքորել: - 81. քաւէլ թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ հաւնին:-82. Վասն ամուսնութեան կնոջ, որոյ այրիկն հեռանայ յերկրէն – 90. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. եւ զմարմնաւորն դուք գիտացիք, որ դատաւորք էր երկրի: - 95. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են – 97. բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. եւ պարտական են թագաւորք եւ զարագուիւք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւոյն: - 118. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաւննին – 132. Վասն որ յիր ընկերոջ յերկիրն յիշվէ - 149. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ - 149. եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահ տալոյ պոմըննին՝ նա ի այնոր վերայ/գրքում՝ վերա/ երթայ դատաստանն: - 160. ու այդ իրքդ է, որ ապականէ զերկիր – 169. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170. Զջրաղացպներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն – 171. Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնեն – 171. սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են – 172. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ

այլ եւ այլ գաւացաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպաւնք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ԵՐԿԻՒՂ, ԵՐԿԵՂ, ԵՐԿԻՂ - յոր հաճին յորդոց թագաւորին եւ գիտնան որ բարի բարուք լինի եւ աստուածասէր ու երկիւղով /ծն. երկիւղած/ եւ ըռատակն, նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն - 7. նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամէնն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ - 39. ԶԱստուծոյ երկիւղն/ծն.երկեղն/ եւ զիւր ծանալութիւնն հրամայէ արեւնքս ստանալ՝ ըստ Սողոմոնի: - 64.

ԵՐԿՆԱՅԻՆ - վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն - 64.

ԵՐԿՆԱՔԱՐ - Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛ մի՛ դներ պոխատիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի /ծն.երկնքրիի/ թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116.

ԵՐԿՈՒ - Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի ի յաչսն կամ յերկու ձեռնն եւ ապաշխարէ: - 10. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու գորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ուննայ՝ առնուն - 10. Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ զերկու ձեռնն կտրվի եւ զարեան գինն վճարէ - 10. նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին - 12. Եւ ի բերդն երկու ճանպահ հաց տանեն եւ երկու աղ: - 13. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք - 18. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Ապա թէ ոչ՝ նա յորկեն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ - 23. զի չկարէ որ երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. եւ յարկաւղն սպաննաւ է երկու ցեղ: - 32. եւ զլիաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ այլ քահանայիցն ամէն մէկի երկու մասն - 34. եւ մատղուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է - 44. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն - 50. քանց որ երկու հարկիքն մեկ եղան: - 57. նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել - 61. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ, եւ երկուք ի ներքս անհաղորդ - 62. եւ ոնովորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով ելանեն ի բեմն: - 66. եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: - 66. եւ սքեմ զնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի, եւ ուրար ի յերկու ուսն: - 67. Եւ սքեմ հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնովորոն զերկու ուսն: - 67. եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ - 79. Բայց երկու դեհին հալվին խարճն, որ գնաց, եւ պատիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ - 84. Եւ

այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: - 86. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք – 87. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնեն իրանաւք, որ ի յայր պէղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. Եւ այսոր բանիւ է սահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ: - 94. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն – 96. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու /ծն.երկուքիս/ պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ - 99. երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ – 99. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն – 108. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած – 108. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ: - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր – 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ, եւ երկու դանկ ու կէսն աղբարն է, եւ երկու դանկ ու կէսն երկու քուրոցն եւ դանկ մի մարն: - 111-112. Եւ յայսոր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ մայրն: - 112. Բայց զանդրրանիկն Աստուած է հարկելորել, եւ պատեհ է, որ ի հարն ի տեղն նստի, եւ երկու բաժին առնու: - 113. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛ մի՛ դներ պոխտիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. Եւ վաճռնոյն սահմանն այս է՝ որ երկուքին կամաւք լինի եւ վկայաւք: - 128. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է. նոյնպէս եւ զկնկան ի յիրոյն, ի կնկան. եւ թէ տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի – 134. նա թէ իրն էլ լինա տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն – 136. զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքէն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըղորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ կէս այնեն ընդ երկուքն: - 137. եւ կուրացնել յերկու աչաց արժան է: - 138. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց – 141. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն, թէ այր եւ թէ կին՝ եւ թէ երկուքն: - 143. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ զիտենայ ոք՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. Եւ այսոնք են կամաւորք եւ ակամայք, եւ որ յերկուքին մէջ սպաննութեններն: - 155. զի յերկուց եւ յերից վկայից ասէ հաստատել

գրանն: - 163. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս - 170. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի - 171.

ԵՐԿՈՒ ՀԵՏ - Տե՛ս ԵՐԿՈՒ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ - Եւ զայս անուանեալ տաւներս զան ամենն ի վանքն այնեն ... եւ յառաջ զսուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զճաղկազարդին ... եւ զՂազարու յարութիւնն եւ զերկուշաբթի զատկի մեռելոցն - 43.

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԶՍՏԿԻ ՄԵՌԵԼՈՑ - Տե՛ս ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԵՐԿՐԱԻՈՐ - Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի - 38. վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն եւ զերկրաւորքս նոյնպէս ի տէրութիւն եւ ի պարոնութիւն: - 64.

ԵՐԿՐԿԱԼ - Բայց զգողն արժան է՝ որ ամեն երկրկալ խրատել կարէ - 11.

ԵՐԿՐՈՐԴ - Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցւոջ նախ զառաքեալսն եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս - 40. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է - 68.

ԵՐՄԱԿ - Բայց թէ յերմկէն /ծն.յերեմակէն/ ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160. Բայց եւ յաղագս երմկերոյ գրել պարտ է եւ գոմշընոյ եւ խաշանց: - 170. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ - 170. որ երմակն եւ գոմշնին կամ խաշինքըն ուտեն - 170. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի /ծն. երամակնի/ եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ - Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկետրած էր - 57. Եւ հավնեցոյց զամենն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամենն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել եւ անդ հաստատել. եւ զՄաթէոս աւետարանչին աթոռն յԵրուսաղէմ - 65.

ԵՐՋԱՆԻԿ - Հայնց կու հրամէ սուրբ եւ երջանիկ հայրն մեր Սահակ: - 46.

ԵՐՐՈՐԴ - Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցւոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս - 40. Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց որք են մետրապոլիտք՝ բնակիչք քաղաքի - 65. Երրորդ դասք կանդիտորայն է - 68.

ԵԻ - գործածված է 1768 անգամ:

ԵԻ - ը կապակցությունների մեջ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցւոյ եւ գոյանալոյ երկրի. եւ սպա վասն աշխարհական դատաւորաց եւ

թագաւորաց: - 4. Եւ գնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք. եւ ապա զկարգաւորացն եւ զաշխարհականացն եւ զայրուկնոցն: - 5. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել – 14. Նոյնպէս եւ աղն ու բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին՝ խունկն եւ մագտաքին ... գոթոր եւ մահլապ եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16. Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա զտասնակն տան տեղոյն տիրոջն ... Սոյնպէս եւ շինոյ փայտն եւ արաւտի խոտն ու ընձելոյն – 16. Եթէ որ՝ որ չէ քահանայ ամեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի ... նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք – 19. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւոյն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւոյն: - 22. Վասն որ մտտէ ի թագաւորէն եւ կամ իշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. քաւել զայ տէրն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտանել: - 25. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մտտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատաստնել – 25. եւ ապա՝ թէ մեղական լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. Նոյնպէս եւ թէ որ հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի. նա տեսնուն որ ոխ չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամենն: - 33. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն – 36. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ – 39. եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել, նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է - 42. որ իրենք գիտեն զայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի, նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել, ապա մատղենի մորթերն վանացն է: - 45. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըզորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ որ իշխէ նմա հակառակել: - 52. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանորէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ - 56. Չկայ հրաման յարիւնաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն եւ կամ փիրիսկոպոսովն լինի ի պակասութիւնն: - 56. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն, եւ սոցա տեսով պահվէին այլ դատաւորք եկեղեցոյն: - 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկետորած էր – 57. Եթէ եպիսկոպոս կամ երեց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն իլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եւ ապա տայ կաթողիկոսն

զպատիւ եպիսկոպոսութեան – 58. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի ... եւ նա ջանայ
 այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան ... Նոյնպէս եւ թէ աշխարհական
 լինի բանադրած: - 59. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի
 դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ, եւ երկուք ի ներքս անհաղորդ, եւ ապա
 լակ հաղորդի ի սուրբ խորհրդոյն: - 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ
 զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն – 62.
 Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ եւ
 յառաջ ինքն առնու եւ հարկելորացն տայ, եւ ապա զայն երեցն բաժնէ
 ժողովրդեանն: - 63. Եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն
 ձեռնադրել – 67. Եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն, եւ ապա՝ թէ չլսէ՝
 նա փոխեն: - 72. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ
 զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա
 դեղորեն զնա գիտնական վարդապետք: - 75. Իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա
 ուսուցնել: - 77. նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77. Երբ սուտ երեց կամ զիտառ
 լինի որ՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք եւ կամ
 սուտ գերետարութեան թուղթ գրեն ու մատնէհարեն՝ նայ երբ գտնվի սուտն ի
 վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն
 զխաբելութեամբն ժողովքն կու այնէր եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ
 եղաւ ինքն: - 78. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամէնն
 եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78.
 Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գորութիւն հանդիպի եւ կամ
 պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ
 թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն
 դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Այլ եւ թէ կինն ծառոյ երթայ – 86.
 Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տան. եւ թէ ի
 ծնաւոց եւ կամ ի յեղբարց, նա նոքա տան: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու
 տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել –
 86. Եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի
 պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի
 կենայ այն որ թողվաւ–87. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել
 ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի
 ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանագանց լինելն, նոյնպէս եւ զհասակն զայրկանն
 եւ զկնկանն: - 89. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն
 կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ
 ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91.
 Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. Նոյնպէս եւ թէ
 կինն լինի՝ մէկ է: - 93. Եւ պատեհ է խոստովանհարն, որ զսպաննաւոն տեսնու՝
 նոյնպէս եւ զսպաննածն, ու իմանայ զիրենց կենքն – 93. Եւ կամ թէ զիր կին ասէ

գոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթայ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմէկպէս: - 94. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ ... եւ կամ թէ ցլու տայ սպաննել նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ ինամաւք է զնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան բոնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն - 96. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բոնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոգութեան եւ կամ այլ իրանաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ. եւ ապա յեկեղեցի մտնէ ու հաղորդի: - 100. Ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հանեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն եւ ապա ազատ է: - 101. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով, նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւագն զեղ երեց է համարած: - 104. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բոնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 106. Եթէ ոք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ. եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով, եւ մկրտէ, ու հազնի զքրիստոնէութեան զսգեստն. եւ ապա պսակվի, եւ ուննայ զինք հալալ: - 107. զի թէպէտ եւ բժիշկքն ի պատահմանէ ասեն փոխիլ, բայց ի սերմէ է ճշմարիտն - 107. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի տղայ չհանէ ի հուն: - 108. նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. զի այն ի յաւտար սերմէ է. նոյնպէս եւ քեռին եւ քվեր որդին եւ մաւրաքոյրն: - 109. այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չսնուցնէ ու ի չափ հասակի բերէ, եւ ապա /ծն. ու/ արեւութեամբ բաժնէ յիրմէն ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Զի գրեալ է յարեւսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 113. Բայց որդիքն ի հաւր մահապարտութիւնն բոնվին՝ այնոնք, որ յետ անհաւտութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն - 115. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կոտորէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ - 119. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջն ի վայր երթայ - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի - 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ

յեաւթն աւուրն փորձէն եւ ի պումանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. զի ինչվի յեօթն տարին կարեն փնդռել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել - 123. նոյնպէս եւ թէ նաւ է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք. ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւդին է: - 125. Թէ հայրն ծախէ հայրենիք՝ նա պատեհ է, որ որդեցն կամաւք լինի իրենց ելնելն ի ժառանգութենէն. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հարն եւ հարեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն - 128. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հարն եւ եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աւտրէ եւ ծախէ. ապա որ կամաւք եւ աւտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայ գնէ յանարինաց՝ նա ծառայէ զգնաւդն է տարի. եւ ապա կարէ բաժնիլ յիրմէ, եւ վճարէ զիր զինն: - 132. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ - 135. Եթէ ոք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասէն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծէն զինք եւ զիր տէրն, եւ կամ գնէ ինք զինք ի դարպսէն - 136. նոյնպէս եւ թէ հարբաժ լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա՝ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զէղ զինք անսնոյն առնու - 137. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար խեղդեն ի մխելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զէղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դներ - 140. նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. Ու դնեն ի յինք նշան, որ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի, եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի զընդանն կենայ ու մեռանի: - 144. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. Եթէ ոք զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի - 150. եւ ապա յայլոց առնուլ ու այլոց տալ կամ բաժնել: - 151. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չգրկվին, ինչվի լցվի - 151. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ զլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըղորդ: - 151. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ /ծն.կան/ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս, եւ կամ ի ծառութրացն յանարիութենէ: - 153. նոյնպէս եւ թէ խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: - 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք

լինի աղայն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. ու թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ, եւ կամ յայգոց կամ յաճոց պահել քարէ եւ սպաննէ. եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ ... եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի ... եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպաներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 144-145. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն - 155. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած - 156. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստն՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն - 157. եւ ապա յանկից ծնանի՝ այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն ռխակալութեան, եւ ի դուրս ի վնասէն՝ նա զայն զարկն իր քըշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ - 162. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ, ապա ի դուրս աղաւթէ, եւ ողորմութիւն տայ աղքատաց, եւ ապա կարէ հաղորդիլ - 163. Նոյնպէս եւ թէ ոք գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ - 163. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլազգ գրաստ - 164. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անսուն, եւ յորկէ ուրեք ի բան, եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն - 164. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատեցնաւոյն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. թո՛ղ աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ աւր պահէ, ու զայն անսունն զենէ, ու անաւրինաց ծախէ եւ կամ բաժնէ: - 167. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլ պիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւոյն եւ զսպաննելն եւ զգնելն անասնոց - 167. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւոյն տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտրելն կամ վճարն վնասու, որ պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168. նոյնպէս եւ թէ զագին կտրէ՝ նոյնն է: - 169. նա այնոց վնասն այլցեղ է, նոյնպէս եւ տուգանքն - 169. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել. խոզրարծ պիտի դնել, կամ զմատակայ շինութիւնն քակել, գոր տեսնուն պատեհ, եւ կամ սպաննել եւ ի շինութենէն վարել: - 169. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնէն զնեհն - 173. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173. Նոյնպէս եւ զյղին ձգեցվոր այնէլն կամաւոր պատճառանաւք: - 173.

ԵԻ ԱՅԼՆ - Տե՛ս ԵԻ-ը կապակցությունների մեջ

ԵԻ ԱՊԱ - Տե՛ս ԵԻ-ը կապակցությունների մեջ

ԵԻ ԱԸԴ - Տե՛ս ԵԻ-ը կապակցությունների մեջ

ԵԻԹՆ - Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուի տայ հրամանք այրկանն քան զԵԻն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85.

ԵԻ ԿԱՍ - Տե՛ս ԵԻ-ը կապակցությունների մեջ

ԵԻ ԿԱՍ ԹԷ - Տե՛ս ԵԻ-ը կապակցությունների մեջ

ԵԻՍ - Զամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք ... Եւս առաւել զգրագրերն եւ զբժշկերն՝ զի զմարդս կու ստածեն: - 14. նա եւս թէ զայն զամէնն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած - 66. որ եւ նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց - 67. զի կու հրամայէ արենքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել - 119. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131.

ԵԻՍ ԱՌԱԻԵԼ - Զամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք ... Եւս առաւել զգրագրերն եւ զբժշկերն՝ զի զմարդս կու ստածեն: - 14. զի կու հրամայէ արենքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել - 119. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131.

ԵՓ - Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13. Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր՝ որ ջանուն անուանին, որ եփ /ծն.երբ/ զուզվի եւ կարզվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21. ու եփ պսակվի՝ նա տուժանք չպարտի: - 96.

ԵՓԵԼ - Եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտուրթեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զէդ մէկ եղբարք: - 44.

ԵՓԵՍՈՍ - Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպոլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ - 57. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլսիս փոխել եւ անդ հաստատել - 65.

ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆՔ - Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զէդ զեթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքա եպիսկոպոսին են: - 64.

ԵՕԹՆ - զի ինչվի յեթոն տարին կարեն փնդռել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ եթոն լուկ գրեցաք - 123.

Զ /թվ./ - Չամեն իրքն բովամդակ մթխալ մի հաշվե, ու մթխալն Չ դանկ ի հաշիւ – 111.

Զ /նախդիր/ - հայցական հոլովի հետ գործածված է 1251 անգամ:

Զ-ը նախդիրը մյուս հոլովների հետ - Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել. բուն յառաջ զթագաւորացն – 5. եւ զամենայն գրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպաս բռնէ եւ իրաւունք այնէ: - 9. Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն /ծն.զմտելոյն/ որպէսն ի վարձն ու ամէն կերպ: - 18. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամէնէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամէն ազգ հնարօք յիւրենց հոգոյն փրկութիւն – 38. զայսու /ծն. զայսոք/ ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնեն: - 43. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր /ծն. զի/ եկեղեցոյն հոգայ, ու ի ներքն լինի կեցել – 46. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն /ծն.անարգմանն/ որ գրեցաք՝ քարկոծել պարտ է, զի անարգեաց: - 74-75. Բայց զխրատելոյն կամ զմեղսնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել – 82. զի կու հրամայէ արենքս՝ թէ երբ զգրաւկնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119.

ԶԱՆԱԶԱՆԵԼ - Եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած – 66.

ԶԱՏԱԿԱՆ - Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ – 122.

ԶԱՏԵԼ - Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւդին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ԶԱՏԻԿ – նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ – 30. եւ զայս անուանեալ տաւներս զան ամէնն ի վանքն այնեն ... եւ զվարդավառին եւ զճաղկազարդին ... եւ զերկուշաբթի զատկի մեռելոցն – 43. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաւներն է. զատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ զատկին, ու հոգոյն զալստեան – 45. Կու հրամայէ արենքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի /ծն.զատկին/ քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80.

ԶԱՐԴ,ԶԱՐԹ - Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախսեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան, որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի, զարթ ի ծախելոյն եւ սպաննելոյ եւ ի բաժնելոյ: - 105.

ՋԱՐԴԱՐԵԼ – Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31.

ՋԱՐԹ - Տե՛ս ՋԱՐԴ

ՋԱՐԿ - Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն /ծն.զարկքն/ փնտռեն ու տեսնուն – 22. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ասրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի – 134. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւոն տայ գդեղգինն, եւ զինք ի գնդանն պահեն ըստ զարկուցն – 141. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք, եւ գդեղգինն ու զբժշկերոյն կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145. Բայց թէ ի գին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն /ծն.զարկքն/՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյա ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Եւ թէ զարկն/ծն. զարկն է/ մարդոյ ի խալապայն, որ պեղծ զարկսն ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւոն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ - 145. նա զայն զարկն /ծն.զարկքն/ իր քրշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն – 162. ու թէ զարկ /ծն.զարք/ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա գոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 168. եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու – 169.

ՋԱՐԿԵԼ - եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ – 145. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զեղ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. նա իմանան ըղորդ զզարկելոյն /ծն.զզարկնեփլոյն/ պատճառն – 162. նա զայն զարկն իր քրշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. ապա դու գնորա վարձն տուր, եւ նա զքո պարտքն վճարէ, զգողցածն ու զզարկածն եւ զսպաննածն ու զկոտրածն անսղալ վճարել պիտի: - 173.

ՋԱՐԿՆԵԼ - Վասն որ զարկնէ յի կնոջ որ գողայն ձգէ - 103. Եթէ ոք զարկնէ պողաւոր կին, եւ նա ձգէ գողայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103.

ՋԱԻԴՈՒԱԾ,ՋԱԻԴՎԱԾ - եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա ատերէ զիրենց զաւղվածքն եւ չսպաննէ - 10. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զեղ ոտքն ու այլ զաւղուածքն գլխոյն: - 84. նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյա ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145.

ՋԱԻԴՎԱԾ - Տե՛ս ՋԱԻԴՈՒԱԾ

ՋԱԻԲ - եւ բրդեղէնն ու բամբկեղէնն եւ պղինձն ու երկաթն՝ զարագն է: - 12.

ՋԱԻԲԱԳԼՈՒԽ - եւ պարտական են թագաւորք եւ զարագլուխք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւոն: - 118.

ԶԳԱՅՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ ի զգայութեան /ծն.սգայութեան/ հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր - 140.

ԶԳԱՍՏՈՒԹԻՒՆ - նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն, որ եւ այլքն խրատվին ի զգաստութիւն /ծն.սգաստութիւն/ : - 154.

ԶԳԵՍՏ - Եթէ ոք ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ ի զգեստուց /ծն.սգեստաց/՝ կամ ի մոմեղինէ՝ կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն - 23.

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ - Յայնժամ ես ոչ ամաչէի ի զգուշանալ ինձ ի պատուիրանս քո: - 3.

ԶԳՈՒՇԱՅՆԵԼ - Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ/ծն. սգուլացնէ/ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152.

ԶԳՈՒՇԱՅՈՒՑԱՆԵԼ - սուրբ հայրն Սահակ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց ... որ ամէն ազգ ու երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժնովն իրենց տան կու այնեն - 42.

ԶԳՈՒՇԱՅՈՒՑԵԼ - բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն գտանաւորն ու նշան տըլել, և նա այլ ազգ այնէ՝ նա այնոր վատահ վճար պիտի - 165.

ԶԵՆԵԼ - ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբունն ու զմորթին: - 55. թող աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ ար պահէ, ու զայն անսունն զենէ, ու անարինաց ծախէ եւ կամ բաժնէ: - 167.

ԶԵՏԱՌ - Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն /ծն.զիտառքն/ հրամայէ ձգել ի կարգէն - 80.

ԶԷԴ,ԶԷԹ,ԶԷՏ - Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեաւք ընդ պոռոյգն: - 8. զի զեղ աւտար է համարած իզաց ժառանգքն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զեղ /ծն.զերդ/ զցամքոյն որսն: - 17. նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ որ գտնուն որ զքահանայական գործ կենայ ու այննէ: - 19. եւ այնպէս տուժէ զեղ /ծն. զերդ/ աստուածանարգ: - 19. նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն եւ զեղ /ծն. զերդ/ աստուածածախի տուժեն - 20. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հաւնաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ դատեն զինք: - 22. եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժվի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ - 22. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպասուն նամուտովն խրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւտի: - 23. Եւ թէ աշխարհական լինի, նա զեղ /ծն.զերդ/ սպաննաւ ապաշխարութիւն քաշէ: - 32.

Ջեղ երբ մարդ կացին անէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ գան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաններ – 33. Եւ այլքն զեղ /ծն.զերդ/ աւագ ընկերոջն հնազանդին իր աննախանձ – 34. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երէցն՝ զեղ /ծն.զերդ/ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ – 35. Եւ ի ժամահարձակն զյետի արհնութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն, եւ զեղ սիրուն եղբարք երթան հանգչին: - 35. Եւ գտորք պատարագն սիրով առանց նախանձու այնեն՝ զեղ որ գրեալ կայ: - 38. Եւ արբեցաւն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի խելք՝ զեղ առաջնորդ կամի: - 38. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք, զեղ այն՝ որ երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու գազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք – 40. որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. Եւ գայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զեղ մէկ եղբարք: - 44. Ապա զեղ /ծն.եղե/ ի վանք կենան ու հանգչին եւ ելնեն գնան: - 51. Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող զերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Ջոր կու հրամայէ արէնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զեղ անհաւատ – 53. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ /ծն.զերդ/ զհտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել – 60. Փրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զեղ զեթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքայ եպիսկոպոսին են: - 64. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արինել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներքս զեղ զխմոր իրք – 65. սոքա զեղ ըռքեպդարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69. Ապա թէ հուրքելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զետ զանարգանացն որ գրեցաք – 75. ապա պատեհ է որ ուխտիք եւ պատարագաւք զինք զեղ զսգաւոր միսիթարեն ի յիր սուքն, զեղ երբ հացի երթան: - 78. Եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զետ ոտքն ու այլ զաւղուածքն զլիտոյն: - 84. զեղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն եւ զնդանեն: - 92. նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն – 93. նա զեղ մարդասպան դատեն զինքն – 94. զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան – 94. սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել՝ հայնց զեղ երբ կինն զայրն սպաննէ ու զեղ երբ այրն զկինն: - 95. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամելխաւուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97.

նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւազն զէր երէց է համարած: - 104. Ու թէ ասէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ - 107. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշին: - 107. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զէր /ծն.զերդ/ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զէր երկու քուրոջ: - 109. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զէր մէկայլս, գոր այրկանն գրեցաք: - 110. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զէր /ծն.զէտ/ որդիքն հարն անդիմադարձ - 111. կու հրամայէ արեւնքս որ զէր /ծն.այր/ ինք Քրիստոս հար կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հարն կամաւք այնէ - 114. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւորն զէր զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշին զէր արտի կամ գետնի մի է համարած - 120. եւ դէռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն դառնայ, զէր որ գտվի տէրն, թող առնու - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք, որ չլինի արատաւոր, զէր որ ի մէկայլն գրեցաք, եւ ոչ գողունի - 121. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զէր որ կայ ծախեն, կամ կըշռով դնեն պոմանն, կամ կոթորու: - 123. Բայց կու հրամայէ արեւնքս՝ որ այն ծախաւորն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զէր գող ու անհաւատ դատեն, զէր որ գրել ենք վասն գողերոյն: - 127. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն, զէր որ գրած է ի կտակն - 130. նա կարէ զէր ծառայ մի ուննալ զինք - 133. Եթէ որ զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտորած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զէր որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զէր /ծն.զէտ/ զինք անսնոյն առնու - 137. նա զէր մարդասպան տուժեն զինքն - 139. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար խեղդեն ի միւելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զէր որ ի վերայ գրեցաւ: - 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձի տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային՝ զէր գրեցաւ: - 140. զէր արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն - 140. եւ թէ սպաննաւորն է լել պատճառ՝ նա զէր սպաննաւոր զինքն դատեն՝ զէր որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. Եթէ որ գողայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէր այլ կենդանացնել չկարէ զինք ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէր այն տղայն - 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպասէ, քաւել գնէ ինք զինք զէր որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն, որ լնու զասացեալ զանէծսն, որ կախածնոյն է հանած՝ զէր գոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146. ու չայնէ զբանն հայնց զէր, որ

պումանն լինայ – 146. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զէդ գող – 147. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդոյն պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զէդ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Եւ կամաւորն այն է, որ եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զէդ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զէդ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ - 157. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն. եւ թէ ոչ՝ նա զէդ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն – 160. Եւ զէդ ի բերդ մտաւ՝ նա փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161. Եթէ ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զէդ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Եւ այն՝ որ գրաստն վնասի՝ նա զէդ որ գրեցաք: - 165. զի ամէն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ զէտ զթուրքմանն – 169.

ԶԷԹ - Տե՛ս ԶԷԴ

ԶԷՏ - Տե՛ս ԶԷԴ

ԶԲ/2./ - Զի ոչ թէ որ գործեն զանարեւոյթիւն, ի ճանապարհս նորա գնացնէ: - 3. Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ, զի եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի: - 4. նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն, վասն այնոր՝ զի չէ պատեհ որ յորդոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7. զի քանի որձ դատուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յաւրինաց. զի զէդ աւտար է համարած իգաց ժառանգքն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. Չէ իրավունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ. զի Աստուծոյ եւ հայրապետին արինադրակից է - 9. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի. զի չէ հրաման: - 9. Զընդանելն ըստ թագաւորին կամացն լինի. զի այս թագաւորին է՝ որ ինքն դատէ - 11. Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին, ապա ալանի ծեծէ. զի այդ իշխանացն և սինաւոռապիերաց է հասոյթք: - 12. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին, զի ինքն յիրմէ գնաց ի ծեծ: - 12. Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի զիւր հնկակն տվել է: - 13. Եւ ջորին եւ ձին եւ էշն չտայ. զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարապայ՝ զան ծառայեն պարոնին: - 13. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Զամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք ... Եւս առաւել զգրագրերն եւ զբժշկերն՝ զի զմարդս կու ստածեն: - 14. Քան զայլ ազգ մարդիկքն վարդապետքն հարկելորած պիտին, զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցւոյ հաստատութիւն: - 14. զի Քրիստոս հրամայեց՝ թէ՛ որ զձեզ անարգէ՛ զիս անարգէ - 19. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. Զի զԱստուծոյ իրաւունս ծախեց Յուդայի պէս: - 20. զի չկարէ ոք երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. Եւ

պատրաստել պիտի եկեղեցւոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ. զի յանաւրինի սերմէ է եւ տեղի լինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամենևին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թեմ ոչ ինչ ազգ ամուսն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 27. զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի. զի մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք - 40. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցւոյն եւ ոչ ազգացն, զի ոչ թէ եկեղեցին տաւնիցն է, այլ տաւնքն եկեղեցւոյն - 42. զի այն պարտ է, որ յառաջ զայն պիտի վճարել եւ զիր երիցնուն: - 46. Ու բանադրաւորն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն, զի եւ իր այլ կայ կապաւղ եւ արձակաւղ: - 47. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի - 49. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ որ հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ. որ խառնեցան յիրար. զի ոչ թագաւորք չմնաց ի Հայք: - 50. Զոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զեղ անհաւատ. զի ծուռ ու անիրաւ տիպօն դրին: - 53. Թող աղէկ զիտենան, որ կու համբերին՝ զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ - 53. եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ. զի լաւ դարպսուն է քան անհաւտին որդւոցն: - 54. Զի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի - 55. բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա, զի ի յոր շատն ի յաղէկ դեհն հաճին, նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. Եւ թէ որ կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել ... զի զԱստուած կու խաբէ - 60. Զի զայս ի Նիկիայի սահմանն ամբացուցել են եւ կապել - 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. զի եւ Սմբատ սպարապետս փնդոցի ի կանոնքն եւ գտայ - 62. Եւ չկարէ այլ երեց զյետի արձակման աղաւթն ասել, զի այն եպիսկոպոսին է աստիճան: - 63. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ... զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան արթոն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել...եւ զՄաթեոս աւետարանչին արթոն յԵրուսաղէմ, զի կամեցաւ զայնք փառաւորել: - 65. Եւ չկարէ որ յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել, զի մեղք է - 71. Զի եթէ որ զՔրիստոս անարգէ,

նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն – 74. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք՝ քարկոծել պարտ է, զի անարգեաց: - 74-75. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըդորդն է - 79. զի նոքա ձրի բարեխաւսեն մեզ առ Աստուած: - 80. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխէ ւաւերել կամ խոռել զմեղկանն – 82. Ձի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին, զի յիրենց տունն է լել առջեւ – 85. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել: - 88. Ապա անմեղ արձակածն կարէ ամուսնանալ, զի ազատ է: - 88. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք, ապա որ ի մէկ տուն չկենայ, զի չէ հրամայել արեւնքս: - 89. Եւ ի վերայ ամենին դնէ զդեղն՝ եպիսկոպոսն. զի այլ ոք չունի հրաման: - 89. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի – 96. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քըշտէ՝ նա զձեռն կտրեն. զի ոտքն գլխոյն է՝ ոք քըշտէ: - 99. նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն, զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն – 99. բայց եւ զտղան այլ պիտի մկրտել, երբ ծնանի, զի չէ մարն մկրտութիւնն տղային ընդունած: - 100. Ձինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին՝ նա այլ չկարեն ամուսնանալ – 104. Ձի այդ բողոքութեան պատճառ է - 105. զի որ ծուռն է՝ նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն – 106. զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն – 106. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107. զի թէպէտ եւ բժիշկքն ի պատահմանէ ասեն փոխիլ, բայց ի սերմէ է ճշմարիտն – 107. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի տղայ չհանէ ի հուն: - 108. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած – 108. նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին. եւ ոչ թոռն որ ի դստերէն լինի, զի այն ի յաւտար սերմէ է - 109. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ. եւ ոչ մարն, զի զմարն գրեցաք զբաժինն: - 111. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամենն ջրեցաւ – 112. նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն բայց զաղջկներոյն պատեհ է հաշվիլ ի յիրեանց բաժինն, զի ի յաւտար տուն կու գնան – 112. Ձի գրեալ է յարեւսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարիէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հարն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 113. Ձի թէպէտ ն Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զէդ ինք

Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. զի անընկմահն ի բազունս բաժնին. եւ, որ ի խելք եւ, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... եւ եւ որ ի յիրենց խելացն ի դուրս վասն ցաւոց - 115. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնաւորումն է համարել - 116. Ապա ի դուրս կարես գրակնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պարտ գրակնել, զի գոյացութեան եւ ապրնաց է պատճառք. նոյնպէս ոչ ձի եւ ոչ սիլահ, զի կովոյ եւ ծառութեան ի պէտք է ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել - 119. զայրիկ կնիկ չիշխէ ոք գրակնել վասն պարտուց, ապա դարպասու տեսովն վճարվի զիր պարտքն. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպասուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպասուն պահն է: - 119. Ձի թէ գողունի լինի ու գովի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ - 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գովի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ - 122. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն - 122. զի ինչվի յետոն տարին կարեն փնդոել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ ետոն լուկ գրեցաք - 123. Թէ պոմանն կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն. զի խաբէութիւն չպիտի: - 123. նա վասն այնոր չունի պացիտուն ծախաւոն, զի ի գնաւորին ուսն է: - 125. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտոէ գնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւորին է. զի է՞ր չէր ի հայիլ զգումաշն: - 126. Ձի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն, զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի - 128. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն. զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է՝ ըստ առաքելոյ: - 130. եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն. զի չէ պատեհ: - 130. Եթէ ոք զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ. զի սպաննելն ու խրատելն պարոնացն է: - 133. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի. զի իր ծառայ է: - 134. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր զինն էառ: - 134. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր - 140. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն, զի շինել է տված եւ ոչ յաւիրել: - 147. զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդմամբ առ այնպիսին եւ կորոյ - 149. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն՝ զի է՞ր իշխեց

ծիծաղել: - 157. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ գեղ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահեր եւ ոչ կորսնէր – 160. Եթէ որ ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու - զի Աստուած է հրամել յարեւնս – մանաւանդ ի փոխ առնաւորին որդեցն. զի թէ հայր մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Ձի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ որք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. Եւ չէ ի հրամել արեւքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց. զի յերկուց եւ յերկուց վկայից ասէ հաստատել զբանն: - 163. զի թէ այսաւր դու քո ընկերին այնես նա յեգուց քո ընկերն քեզ այնէ - 163. որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն, զի յիրմէ չէր այլ ի չարէն – 166. Եւ ի հաւտ դարպասն պիտի արիանալ, զի զվզենն իր բաժին ունի – 168. Ձի թէ պատիկոս առանց դարպաս իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է - 168. զի ամէն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ զէտ զթուրքմանն – 169. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս – 170. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց յետինն պիտի որ շատնան: - 171. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... - 173.

ՁԻ՞ /դեր./ - Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քըշտէ՝ նա զձեռն կտրեն. զի ոտքն զլիտոյն է՞ր քշտէ: - 99. զի է՞ր չէր ի հայիլ զգումաշն: - 126. Էթէ որ կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ – 135. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն՝ զի է՞ր իշխեց ծիծաղել: - 157.

ՁԻՆՉ - Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողնայ՝ նա զերկու աչան հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն – 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան – 10. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամէնն զինչ կենա՝ պրկաւորին է - 12. Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Չամէնն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ զետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի – 19. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. այլ կու բանի ըռըշֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ

/ծն.զի/ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ այնէ: - 28. նա զինչ կամենայ կարէ այնէլ - 31. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշակերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւդ է. եւ թէ հայր գորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք - նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն - 32. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է, որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 43. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պատկելիքն ու հալան ինչոյի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ - 44. Եւ զինչ բարիկինդնացն շարթուն գայ, նա երիցուն է ամենն գառնենի մորթին: - 45. Եւ աշխարհի էրեց՝ որ անորդի մեռանի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամեն եւ զանկողինն առնու. եւ զծխերն տայ ում կամի. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պռուգացն՝ երեցկնկանն լինի - 52. Եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ - 54. նա թող ի պարոնութեան/գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ - 54. ապա զինչ զենել է՝ սաւար զիր իրաւունքն առնու-55. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխեն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ ... ու թէ չառնու յանձն, նա զէղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն - 59. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59. Եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 61. Ապա աշխարհականքն կարեն զինչ ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ: - 63. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. Եթէ ոք ընդ անգետս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իւեւ է թէ խելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի - 76. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի - 78. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըլել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ - 79. Եւ զխաբեբայ զանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, ու առնուլ զինչ ուննան զամենն ի դարպասն - 80. Եւ իշխան՝ գոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել. երբ ու կամի՝ յիշխանութենէն, եւ խրատել ու այնէլ զինչ իր պիտի: - 81. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնէլ զինչ կամին - 82. Եւ տայ էրիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք - 84. ապա անսուն զինչ որ

լինի՝ գլուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի – 84. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն՝ եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկայն – 86. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք. զինչ որ Աստուած յիր սիրտն ծագէ: - 87. Եւ զիր պոռոյգն եւ զինչ բերել լինայ գամէնն ի յինք դարձնէ: - 89. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբան ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 91. զինչ ունէր նա յիր ձեռքն կայր – 93. Բայց՝ զինչ ցեղ և է, արեան պարտական է, եւ սահմանել պիտի որ քաւէ: - 94. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի – 94. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի ...նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն դրել – 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 96. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու, եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. Եւ անէ զինչ հաշիւ լինի արած ու պոման ընդ իրար: - 102. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ գողայն ... նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչաք որ դնէ նորա զգինքն հայրն՝ եւ զինչ այլ աղչնաւք միջնորդեն: - 103. Զինչ փաւշամնելոյ գրոյց կայ՝ թող առջէ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի – 104. որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի – 105. Բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. ապա թէ դիարթկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին – 109. նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. կու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել – 116. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ որ լինի - 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրաւն եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի – 117. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՝ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն – 118. նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ - 120. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել լինայ ի գնողէն – 122. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւդն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ գուծն ու զելումուտն տեսնուն զմեղվացն: - 123. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամէն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւդն

– 124. նոյնպէս եւ թէ նաւ է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք. ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւդին է: - 126. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ - 128. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք. եւ թէ ինքն մէն, զինչ ցեղ գնվել է: - 132. Եւ յայտը վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնէն զիրաւունքն: - 135. ու թէ չգտնվի՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն, կամ զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքէն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըղորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. Եւ թէ յիւրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ. եւ թէ հրամանաւ լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ - 138. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց, եւ զինչ վնասն արժենայ: - 141. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: - 143. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առնէր - 144. Բայց թէ ի գին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյս ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զեղ գող՝ զինչ որ հրամայած է վասն գողերոյն: - 147. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիւր քսակէն: - 148. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի ... կամ պարոն զճորտ, կամ տիկին զծառեկան՝ որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած - 156. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի. բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն. եւ թէ կորսնէ կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ: - 159. եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել, ու յիւր ընչիցն զայրեցման վզենն տուալ վճարուիլ զինչ ազգ ու լինայ վզենն: - 159. Եթէ ոք զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիւր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռնի կամ կոտրի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտրվել ... նա չտայ վճար: - 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն. եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն, եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահ տալոյն պոմըննին՝ նա ի այնոր վերայ /գրքում՝ վերա/ երթայ դատաստանն: - 160. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, գոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ - 162. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ

մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արեւքս, որ՝ զինչ՝ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167. եւ թէ կուրցնէ՝ նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն – 169. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն, եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172.

ՁԻՆՉ ԵԻ - Տէ՛ս ՁԻՆՉ

ՁԻՆՉ ՈՐ - Տէ՛ս ՁԻՆՉ

ՁԻՆՉ ՈԻ - Տէ՛ս ՁԻՆՉ

ՁԻՏԱՌ - Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զէղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել – 60. Վասն որ սուտ երեց եւ զիտառ լինի – 78. Երբ սուտ երեց կամ զիտառ լինի ոք՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք եւ կամ սուտ գերետարութեան թուղթ գրեն ու մատնէհարեն՝ նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի – 78. ՁՂՁԱԼ - Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զղջայ: - 26. ապա թէ զրղջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Ամ թէ զղջայ /ծն.զղջանայ/ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162.

ՁՂՁԱՆԱԼ - Եթէ եպիսկոպոս մտտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23.

ՁՆԴԱՆ,ՁՆՏԱՆ - նա տուժեն զինքն գնդանով որ ապաշխարէ - 28. ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն, որ այլ ոք չիշխէ զայն գործ այնել: - 54. ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զընդանն /ծն. ի զընդան/ - 138. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւդն տայ զդեղզինն, եւ զինք ի զընդանն պահեն ըստ զարկուցն – 141. Ու դնեն ի յինք նշան, որ՝ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի, եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի զընդանն կենայ ու մեռանի: - 144. նա տուգնաւք եւ գնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն, որ եւ այլքն խրատվին ի զգաստութիւն: - 154. ու զայն գնտանոք /ծն.զընդանով/ եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն, եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172.

ՁՆԴԱՆԵԼ,ՁՆՏԱՆԵԼ - Չընդանելն ըստ թագաւորին կամացն լինի – 11. ապա գնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 82. Ապա թէ յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զէղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու գնդանեն: - 92.

ՁՆՏԱՆ - Տէ՛ս ՁՆԴԱՆ

ՁՆՏԱՆԵԼ - Տէ՛ս ՁՆԴԱՆԵԼ

ԶՈՒԳՎԵԼ - եփ գուգվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21.

ԶՐԵՉ – Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամենն զինչ կենա՝ պրկաւղին է, եւ զրհին /ծն.գրեհն/ մէն պարոնին: - 12.

ԶՐԿԱՆՔ - Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է - 31. Վասն վնասաց եւ զրկանաց վճարելոյ իրաւունք – 135. Ամ թէ գոջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զզրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162.

ԶՐԿԵԼ - եւ զամենայն զրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպաս բռնէ եւ իրաւունք այնէ: - 9. նա վասն հարն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մեկի մի սղալանաց զայլս չզրկէ: - 47. նա կարաւղ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. որ ոչ ծախաւորքն զրկին եւ ոչ գնաւորքն, եւ հովվի աշխարհն – 128. եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չզրկեն զիրար – 172. Եւ կու հրամայէ արէնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172.

ԶՐԿՎԵԼ - Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չզրկվին, ինչվի լցվի – 151.

ԶՐՈՅՑ - Զինչ փաւշամնելոյ գրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի – 104.

Է

Է - Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է. եւ զայս մունետկին, ու թէ յերջեւ զըտվի առ ոք՝ Է պատիկ տուգնվի: - 11. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն Է տարի համբերէ. ու թէ այս Է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած, ու բաժնեն զինք ու հաւնովորին՝ որ ապաշխարէ Է տարի: - 48. Եւ երբ Է տարին լմննայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ Է տարի – 85. Ապա Է տարի է պոմանն որ համբերէ - 89. նա Է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 91. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ Է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ թէ յետ Է տարոյն գայ այրիկն ... նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ – 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն Է տարի

համբերե՛լ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. ու կնիկն համբերե՛լ է տարի - 92. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայ գնէ յանարիւնաց՝ նա ծառայէ զգնաւդն է տարի - 132.

ԷԳ - զի քանի որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յարիւնաց. զի զէդ աւտար է համարած իգաց ժառանգքն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8.

ԷԹԷ - Էթէ որ կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ - 135.

ԷԼ - Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ /ծն.այլ/ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զէդ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ /ծն.այլ/ գտնուս փակած - 62. եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ /ծն.այլ/ կարեն ձեռնադրել - 67. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ /ծն.այլ/ պիտի հայել ու տնտղել - 89. Եւ թէ կարգել լինայ զինք գնաւդն, ու որդիք էլ /ծն.այլ/ ուննայ նա այն գնաւդին է: - 132. նա թէ իրն էլ /ծն.այլ/ լինա տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն - 136. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւդն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւդն - 147. Բայց աղունին վատութեան պատճատն էլ /ծն.այլ/ պիտի տեսնու վասն զիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171.

ԷՅՐԻԿ - եւ էյրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ - 51.

ԷՅՐԻԿ ՄԱՐԴ - Տե՛ս ԷՅՐԻԿ

ԷՆ - Էն /գրքում՝ են/ կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88.

ԷՇ - Եւ ջորին եւ ձին եւ էջն չտայ - 13.

ԷՈՒԹԻԻՆ - Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ /ծն.էութեամբ/ կու ապրին - 169.

Է ՊԱՏԻԿ - Տե՛ս Է

ԷՄԿՈՒՊԻՏՈՐԻԱ - Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն/ծն. էսկուպոտորայն/ - 69.

ԷՐԻԿ - եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր էրիկն /ծն.այրիկն/ յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ եւ ինքն ի բոգութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի - 35. եւ տայ էրիկն /ծն.այրիկն/ զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ էրիկ մի այլ առնու: - 84. Վասն որ թէ երկու էրիկ յիրար կոբի մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ - 99.

ԷՐԻԿ ԱՌՆՈՒԼ - Տե՛ս ԷՐԻԿ

ԷՐԵՅ,ԷՐԷՅ - Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի էրեցնին /ծն.իրիցնին/ - 36. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ որ հանել ի

հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Եւ աշխարհի էրեց /ծն.էրեց/՝ որ անորդի մեռնի, նա եպիսկոպոսն զհալան զմէն եւ զանկողինն առնու – 51.

ԷՐԷՅ - Տէ՛ս ԷՐԵՅ

ԷՐԻ - Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատողէն զինչ եւ լինի՝ աջ էրին /ծն.էրինս/ ու երբուծնէ եւ խախցոցն – 76.

Ը

ԸՂՈՐԴ - Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ - 9. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն – 11. Եւ ընդ այս ըղորդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս – 13. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին – 20. նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն/ծն.զըղորն/-29. որ զայն ժողվէ զամէնն, ու փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. այլ զամէնն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին եւ զիրենց ըղորդ իրաւունքն զամէն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. Եւ այս է ըղորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր – 50. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըղորդ քահանայացնէ - 54. նա հրամայէ արէնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է - 79. Եւ թէ ի քրիստոնէութենէ ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն, զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւնաւք – 90. ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըղորդն – 93. Եւ կանոնքս ըղորդ է: - 106. Զբաժինքն այսպէս արա, որ ըղորդ լինի – 111. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Եւ դուքերն եւ մուխթասպնին ի վերայ այսոր սաստելով ըղորդ պահեն – 127. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ. ապա իր ըղորդի բաժինն է իր հալալ: - 128. նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի – 128. Եւ այս է ըղորդն /ճիշտը՝ զըղորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն – 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ

է - 131. Եւ ըղորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. Բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրաւնաւք - 150. ու երբ լցվի՝ նա ապա զըղորդ սինաւո դնեն - 151. Եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ զլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըղորդ: - 151. նա զայն երդումն ըղորդ երդնու - 160. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ ոք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն - 162.

ԸՂՈՐԴԵԼ - Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն - 37. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանոր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամէնին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնեն իրաւնաւք, որ ի յայր /ծն.յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն - 106. Եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին /ծն.չըղորդեն/ հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն - 127. զայն զնտանաւք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159.

ԸՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ - Բայց դատաւորին պարտ է փնտռել ըղորդութեամբ եւ ընտրել զակամայ սպաննութիւն: - 32. Բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրաւնաւք - 150.

ԸՄՊԵԼ - Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուծն եւ ըմպել /ծն.ըմբել/ զբաժակն - 162. Բայց ի վերայ մեղացն չափուն տան եւ զապաշխարանք ըմպել: - 163.

ԸՆԳՆԵԼ - Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք - 78. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անասուն ի ներս ընգնի - 137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտորած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զեղ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով ... նոյնպէս եւ թէ հարբած լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137.

ԸՆԴ /նախդիր տրական հոլովի հետ/ - Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել - 30. Ամ ի՞նչ Քրիստոս ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոյն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ /ծն.չմարթեցնելոյ/ չաւիրէ զամէնն, ապա լոկ ահռեցնել այսով զնա: - 73. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՝ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126.

ԸՆԴ /նախդիր հայցական հոլովի հետ/ - Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեաւք ընդ պռոյզն: - 8. Եւ դարպասն կիսէ ընդ սպանած թուրքին ազգն: - 11. Եւ գոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ

պարոնն: - 12. Ոսկեհանքն թագվորին է, եւ արծաթեհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարոնն եւ ընդ թագվորն – 13. Եւ ընդ այս ըդդոդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ իւրեանց ճորտերն: - 15. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ - 16. եւ տեղոյն տերն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կռիւ այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ դատեն զինք: – 22. Վասն որ թէ որք ընդ թերահաւատ ինսամութիւն այնէ - 30. եւ ելնէ ի փողոց ընդ մարդ դիպի – 32. Քահանայի չէ պարտ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33. նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի՝ մինչ որ ապաշխարութեամբ քաւէ եւ հաշտի ընդ տերն եւ ընդ վարդապետն: - 38. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ – 40. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն – 42. Եւ միաքանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաքանութեամբ, ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս աւթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած – 48. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ զաղտուկ, նա թէ երեցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՝ ընդ չգետն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ – 60. նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել – 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե կարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորացն դասն փարի. եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկեւոր գիտունքն եւ ընդ մատուցորս պարտութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64. եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ/ծն. չմարթեցնելոյ/ չաւիրէ զամէնն–73. Եթէ որք զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է

հրամայել ընդ /ծն. ի ձեռն/ Մովսէս – 74. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն – 74. Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: - 75. նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս – 76. ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին – 89, Եւ թէ ծուռ քան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումէք, որ ստուգվի եւ թէ ընդ անասուն մեղանչէ ... նա բաժնվի իրանաւք – 90. Եւ ի վերայ այս ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ զոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ – 91, Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձեռն – 96. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժանելի: - 97, նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հանեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն և ապա ազատ է: - 101, Եթէ ումէք կին գողենայ կամ աւերի ի ցառոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիցն, որ տայ իր զիր պէտքն քանի որ ապրի – 102. Եթէ որ իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոր կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Եւ անէ զինչ հաշիւ լինի արած ու պոման ընդ իրար: - 102, Ապա թէ ընդ այլ որ լինայ խնամէխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուժի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103, Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. Եթէ որ ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. Եթէ քեզ որ պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնէլ – 116. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տերն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն – 118. կամ որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ – 121. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ թէ կալ զիտայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս ինչվի հանչաք մի ժամ – 129. նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիարթիկ անել – 130. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն /ծն. երկուսն/: - 137. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արէնքս, որ չունի մեղք – 150. Մեծ քան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան, եւ շատ սպաննութենէր կու լինի ընդ խալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ

չճանչէ զցաւն ու այնով սպաննէ, կամ որ ընդ ընկերն մախայ եւ այնով – 153. կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. նա ընդ իր անի ի ներքս դառնայ եւ զնա սպաննէ - 155. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին, եւ մահու վճար առնուն: - 155. նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գործատոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն – 157. Կու հրամայէ արեւսք՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի – 158. Վասն որ անսուն փաթըրթվի ընդ չվան – 163. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ զնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 165-166. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել – 166. ու շինականք շուտ կու հաշտին ընդ իրար – 168. Զի թէ պառիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է - 168. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ զնացել ու ասցել – 169. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի – 171. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնա՝ չորս տակ – 171.

ԸՆԴ /նախդիր բացառական հոլովի հետ/ - քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ՝ թէ չէ, որ ի դարպասու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրաւնաւք մեռնի: - 114. Եթէ որ մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ զնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119. Ապա թէ ոչ, նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փրթի՝ նա վճարէ ծախաւորն զկարսի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ զնաւորն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա զնաւորին է - 126. թէ հալալ մարդ է պահաւորն, նա կիսավճար այնէ. ապա թէ ընդ ցորեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան գինքն՝ զի է՞ր իշխեց ծիծաղել: - 157. նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել, եւ ոչ ընդ իր ցորեղութենէ է լել՝ նա չտայ վճար: - 160.

ԸՆԴ /նախդիր գործիական հոլովի հետ/ - Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկէհանք գտվի, նա թագվորին է - 16. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է. թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164.

ԸՆԴ նախդիրը կապակցությունների մեջ - Ապա թե կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուժի, թե ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. Վասն, որ մարդ գմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ աստամն ընդ աստաման, եւ ձեռք ընդ ձեռաց, եւ վեր ընդ վիրի - 144. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146.

ԸՆԴԴԵՍ - Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան - 73.

ԸՆԴ ԴՐՈՒՅԷ - Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ /ծն.դուրսն է/ լինի, նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ գետնի մի է համարած - 120.

ԸՆԴՅԱՆՈՒԻՐ - եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպեռատ է- 10.

ԸՆԴ ՆԵՐՔՆԷ - Եթէ որ մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն - 119.

ԸՆԴ ՆԵՐՔՍ - ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոզութիւն է համարած - 48. նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ուր տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հանեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն և ապա ազատ է: - 101. Եթէ քեզ որ պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել - 116.

ԸՆԴՈՒՆԵԼ - արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկետրիլ մէն, որպէս գրեցաք. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած /ծն.ընդունական/ - 28. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ՝ եւ թէ այնէ՝ չլինի ընդունած - 30. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած - 48. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. բայց ի վերայ ամենայնի իրաւունք է, որ առաջի պսակն ընդունած առնուի: - 48. Եւ կաթողիկոսութեան աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. Եւ զայնոր որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին - 75. բայց եւ զտղան այլ պիտի մկրտել, երբ ծնանի, զի չէ մարն մկրտութիւնն տղային ընդունած - 100. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն - 105. Եթէ որ

գումեք իրք հարամ ուտե՝ նա թող չարս կրկին վճարե, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, եւ ընդունած է: - 150.

ԸՆԴՈՒՆԵԼԻ - Եւ թէ ոք վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինե, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք որ շինե. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, բայց եպիսկոպոսովն: - 71. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիին եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ նգոված է: - 114. նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ գնումիկոսն եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղօին երեցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն. ու սահմանէ հոգոյն եւ իր ետմնացողացն ըստ իր կամաց՝ նա ընդունելի է: - 130.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ - նա կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100.

ԸՆԴՈՒՆՎԵԼ - Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ, քաւել թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24.

ԸՆԴ ՎԱՅՐ - կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ԸՆԾԱՅ - գայսու ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնեն: - 43. Եւ գայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն - 80.

ԸՆԿԵՐ - Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոբի այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք - 21. որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել - 31. Զեղ երբ մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն /ծն. յընգերն/ դիպի ու սպաննէ, եւ գան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաննէր: - 33. եւ այլքն զեղ աւագ ընկերոջն /ծն. ընկերուջ/ հնազանդին իր աննախանձ - 34. Վասն որ գլխաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն խլել - 58. Եթէ եպիսկոպոս կամ երեց ջանայ զիր ընկերոջ /ծն. ընկերուջ/ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն խլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ գնա արքորել եւ ոչ ձգել: - 81. նոյնպէս եւ թէ նախարարն լինի՝ նա իր ընկերքն/ծն. ընկերոջն/ դատե զինք, եւ առանց իր ընկերաց /ծն. ընկերակցաց/ չկարեն ձգել գնա - 82. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան աւր փորձէ գնաւոն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն - 123. Կու հրամայէ Մովսէս

Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՛ նա անիծած է - 126. Վասն որ խաբէ զընկերն եւ զվատ իրքն վաճառէ - 126. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր - 140. նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ կէս վնասուն տէր է - 141. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պէտք է, դու քո ընկերին մի՛ առնէր - 144. Վասն որ յիր ընկերոջ յերկիրն յիշվէ - 149. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ - 149. Վասն որ զիր ընկերն սպաննէ ի պատերազմ - 150. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք - 150. Եւ շատ սպաննութիւններ կու լինի ընդ խալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցաւն ու այնով սպաննէ, կամ որ ընդ ընկերն մախայ - 153. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ գիտենայ ոք՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկերն ի պահ տայ - 160. Եթէ ոք զիր անսուն ...ի յիր ընկերն /ծն.ընկեր/ ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել ... նա չտայ վճար: - 160. Եւ այնով ստէ իր ընկերոջն ու իւր եւ յափշտակէ ու վնասէ - 162. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց - 162. զի թէ այսար դու քո ընկերին այնէս նա յեգուց քո ընկերն քեզ այնէ - 163. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172.

ԸՆԿԵՐԱԿԻՑ - ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72.

ԸՆԿՆԵԼ - Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն, վասն այնոր՝ զի չէ պատեհ որ յորդոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7. որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի /ծն.անգնի/ ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի /ծն.ընգնի/ - 38. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի /ծն.ընգնի/ յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն - 47. Վասն այրուկնաց, որ ծառայ ընկնին - 48. Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ /ծն.անկո/ տիպաւնս այս: - 53. Վասն որ ի ծառէ վայր ընկնի ու մեռնի - 77. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի /ծն.ընգնի/ ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն - 77. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ

համբերել կհին: - 91. Եթե ուրդի, որ իրիք մի չար պատահամար խաբվի որ եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծուրեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93. Եթե որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի - 115. հանչաք որ տերն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերել եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն - 117. նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. Բայց թէ կրակ ընկնի /ծն.ընգնի/ ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար. ապա թէ ի պահաւղէն ընկնի /ծն. ընգնի/ կրակ՝ նա վճարէ զիրաց տերն: - 147. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն - 154. եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդ...եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ ի յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւղացն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. Եւ թէ դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է - 156. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի. բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի - 158. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց - 162. Եթե որ զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած /ծն.ընգած/ կամ կոտորած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163.

ԸՆԿՆԵԼ ԿՐԱԿ - ՏԵ՛ս ԸՆԿՆԵԼ

ԸՆՁԵԼ - Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա զտասնակն տան տեղոյն տիրոջն ... Սոյնպէս եւ շինոյ փայտն եւ արաւտի խոտն ու ընձելոյն: - 16.

ԸՆՁՈՒՂ - Վասն որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ քշտան - 136. Եթե որ գրաստ կամ ընջուղ /ծն.ինչուղ/ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տերն - 137.

ԸՆՏՐԱԻՂՈՒԹԻՒՆ - նա պատեհ է, որ զամէնն հարկետրէ, եւ եպիսկոպոսովն կամ եկեղեցոյն տիրոջն ընտրաւորութեամբ եւ հրամանաւք ստանայ - 34. որ չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է - 27. բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ

նասուցանեն յաթոռ: - 58. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել. քաւել ի նոցմէ ձեռնադրին բազմաց ընտրաւորութեամբ: - 58. եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ - 159.

ԸՆՏՐԵԼ - Բայց դատաւորին պարտ է փնտռել ըղորդութեամբ եւ ընտրել զակամայ սպաննութիւն: - 33. զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց /ծն.ընտրեց/ ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. Եւ ժողովորդն չէ իրաւունք որ ընտրեն /ծն.ասեն/՝ թէ ինչայ երեցն լավ է քան զիսայ - 34. Եւ պատեհ է որ որք յիր ամէն ազգ մտերոյ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ, զաղէկն եւ ոչ զվատն՝ նման Կայէնի՝ որ ընտրէր ու զվատն անէր: - 45. ամ թող տուաւն եւ առնաւն ընտրեն: - 76. ի յայնոց ընտրեն զաղէկն եւ դնեն թագաւոր - 81.

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ - որ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց զայն որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24.

ԸՆՔՆԱԿԱԼ - Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել, քաւել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: - 11.

ԸՌԱՉ - նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ - 44. եւ ըռահն վանիցն է որպէս գրել ենք: - 46.

ԸՌԱՍԱԿՆ - եւ գիտնան որ բարի բարութ լինի եւ աստուածասէր ու երկիրոյ եւ ըռատակն /ծն.առատասիրի/ - 7.

ԸՌԸՇՖԱԹՆ - այլ կու բանի ըռըշֆաթն եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27.

ԸՌՈՎԿԵԼ - Զի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի - 55.

ԸՌՔԵՊԴԱՐ - սոքա զէր ըռքեպարք /ծն.յոքեպարքն/ են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69.

ԸՍՏ/նախդիր տրական հոլովի հետ/ - Զընդանելն ըստ թագաւորին կամաց լինի - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն՝ ըստ իրենց մարդաթըրլին չափոյն ի յիրենց վերայ բաժնեն: - 11. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուծին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուծեն ըստ մեղանացն: - 29. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող իմէ ըստ արինացս, եւ մեք անպարտ մնամք: - 36. Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սերն է՝ ըստ /ծն.շատ/ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սեր է: - 39. Եւ պատեհ է որ որք յիր ամէն ազգ մտերոյ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս, ի կալէ եւ ի մրգտուրէ, է ըստ քչուցն փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն տայ - 45. Եւ թէ աստար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ

տալ ըստ իր կամաց – 49. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ - 55. Եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս: - 57. ԶԱստուծոյ երկիւղն եւ զիւր ծանաւթութիւնն հրամայէ արեւնքս ստանալ՝ ըստ Սողոմոնի; - 64. Եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկեւոր գիտունքն եւ ընդ մատուորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի քարին – 64. Եւ Ը դասք եպիսկոպոսացն են այնոքիկ, որ կաթողիկոսք են՝ ըստ սերովբէից նմանութեանն: - 67. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ գիրն դատեն՝ յիբենց դարպասն զիբենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի – 82. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիւր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւղ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տայ ըստ իր կամաց: - 109. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիւր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիբաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. Բայց զազգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան, եւ այլ ի վերայ այսոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. նա կոչէ զիւր ծանաւթիքն եւ գնովիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երեցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիւր իրքն. ու սահմանէ հոգոյն եւ իր ետմնացողացն ըստ իր կամաց – 130. զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է՝ ըստ առաքելոյ: - 130. դեղգինն ըստ տղայի հասակին լինի: - 140. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւղն տայ զդեղգինն, եւ զինք ի զընդանն պահեն ըստ զարկուցն – 141. նա զիւր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն – 165. որ թէ լաւնայ՝ նա իւր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն – 166. Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնեն, եւ ըստ ջաղցացն եւ ըստ ջրին ուժոյն – 171-172. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն – 173. նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ԸՍՏ /նախդիր հայցական հոլովի հետ / - ապա ըստ /ծն.ընդ/ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն – 65.

ԸՍՏ նախդիրը կապակցությունների մեջ - նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին – 83. Բայց թէ ներեն՝ նա զգինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. Եւ նա զիւր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի տղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն - - 154. Եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ, թէ լինի ըստ արժանեաց կերպին – 159.

ԸՍՏ ԱՐԺԱՆԵԱՑ - Տե՛ս ԸՍՏ –ը կապակցությունների մեջ:

ԸՍՏ ԱՐԺԱՆՈՅՆ - Տե՛ս ԸՍՏ –ը կապակցությունների մեջ:

ԸՍՏ ԿԱՐԳԻ - Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին – 83.

ԹԱԳԱԴԻՐ - Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք – 68. Երկրորդ դասը վեստիտորայն է, որ է թագադիր /ծն.պսակակապ/ արքային – 68.

ԹԱԳԱՎՈՐ,ԹԱԳԱԻՈՐ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ, Որդի Կոստանդեայ թագաւորահար եւ եղբայր Բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Հեթմոյ, բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4. Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցւոյ եւ գոյանալոյ երկրի եւ ապա վասն աշխարհական դատաւորաց եւ թագաւորաց: - 4. Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել. բուն յառաջ զթագաւորացն – 5. Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն, վասն այնոր՝ զի չէ պատեհ որ յորոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7. Վասն թագաւորաց եւ որոցն նոցին – 7. յոր հաճին յորոց թագաւորին ... նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հարն – 7. Եւ զդատերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն: - 8. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որոցն որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն եւ ոչ դատերացն – 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պուման – 8. Ու կարաւ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել – 8. Եւ յոր հաճին յայնոց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետով: - 8. Եւ թագաւորն /ծն.թագաւորին/ մեն է՝ որ կարէ դեկան շինել – 9. Չէ իրավունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ – 9. Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ - 9. Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. նա թագաւորին հրամանով շինէ: - 9. Եւ զթագաւորի հալաւ չիշխէ ոք հագնել առանց իր հրամանին: - 9. Ի թագաւորի մաւտ մի՛ ոք իշխեսցէ նստել – 9. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի – 9. զայս այն տաճկին տան գին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. Եթէ քրիստոնէ զքրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագաւորին է - 11. զի այս թագաւորին է՝ որ ինքն դատէ - 11. Ջնդանելն ըստ թագաւորին կամացն լինի – 11. Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն պատեհ է որ եկեղեցոյն տայ: -11. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել, այլ իշխանքն զիրենցն ուննան մնացական եւ թագաւորին ուժ տան:-14. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն լինին –15. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրաւնաւք, նա եղբարքն եւ

որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հարն մեղացն չլինին գրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնագանդութիւն լինի թագաւորին - 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնագանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտնվի, նա թագվորին է - 15. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ ... նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել - 25. ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն-42. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. զի ոչ թագաւորք չմնաց ի Հայք: - 50. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն - 51. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հան իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ - 54. Եւ գործ է նոցա ամէլ գոասս թագաւորացն - 67-68. եւ զիսչն տերունական շալկեն յառաջի թագաւորին: - 68. եւ գործ ունին որ, երբ թագաւորն մեռանի՝ նա գոագաղան շալկեն - 68. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ զլիաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան - 73. եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ առցէ զվրեժն: - 74. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց - 81. Թագաւորք յԱստուծոյ են կարգած - 81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան. ի յայնոց ընտրեն զաղէկն եւ դնեն թագաւոր - 81. Եւ իշխան՝ գոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել - 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կան մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն. այլ հրամայէ արէնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել, քաւէլ թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ հանին: - 81-82. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան ... զթագաւորին ճորտերն՝ թագաւորին հրամանաւքն: - 82. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին. ապա թէ թագաւորն լինա /ծն.դրել/, նա չկարեն ձգել, քաւէլ թագաւորովն - 82. Բայց զխրատելոյն կամ զմեռցնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ որ մարդ իշխէ ամէրել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւէլ թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն - 82. Բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արինաւորաց չէ պատեհ զայս այսցեղ թուլցնել - 95. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նաւմասն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկետրելոյ զպարոնն,

գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի – 109. Եւ պարտական են թագաւորք եւ զաւրագլուխք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւոյն: - 118. նա կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ երթայ: - 127. թագաւորն ժողովէ զիր զամեն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն – 127. Եւ այս թագաւորացն է շալակ – 128. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նամաւսն գրել ենք ի յառաջ – 132. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք /ծն.թագաւորքն/ են սահմանել՝ նա այս է - 156. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց /ծն.թագաւորացն/ ի խնամքն եւ ի պահն կենայ – 170.

ԹԱԳԱԻՈՐ - Տե՛ս ԹԱԳԱՎՈՐ

ԹԱԳԱԻՈՐԱԿԱՆ – ի թագաւորական դարպսէ հարկապահանջք զան – 27. Վասն աստիճանաւորաց թագաւորական պաղատին - 68. Եւ տանին յառաջ զթագաւորական հաքնելիքն՝ զոր խնդրէ արքայն: - 68.

ԹԱԳԱԻՈՐԱՀԱՅՐ – Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ, Որդի Կոստանդէայ թագաւորահար եւ եղբայր բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Հեթոյ, բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4.

ԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ – Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թրականութեանս Հայոց ՉԴԺ ամին... ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հեթոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: - 4. Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել. բուն յառաջ զթագաւորացն, վասն զի յԱստուծոյ կարգեցաւ թագաւորութիւնն – 5. Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն – 7. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցն որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն – 8. Ոչ է իրաւունք որ ամեն իշխան կարէ սպանութիւն այնել, քաւել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: - 11. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնոք չեն մեղկան. ի յայնոց ընտրեն զաղէկն եւ դնեն թագաւոր, վասն զի սեփհական է թագաւորութիւնն ի հարէ յորդիքն: - 81.

ԹԱԳԵԼ - Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8.

ԹԱԳՈՒՀԻ – Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկէհանք գտվի, նա թագվորին է. եւ թէ արծաթահանք, նա թագուհոյն է: - 16.

ԹԱԳՎՈՐ - Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըդորդն այն է՝ որ գամենն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն - 11. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՝ թագվորին է - 12. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար, եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին, եւ եկեղեցոյն ի յիսնէն մէկ մի՝ արինաւք: - 12. Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին, ապա ալանի ծեծէ - 12. Ոսկեհանքն թագվորին է, արծաթհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարունն եւ ընդ թագվորն - 13. Եւ չիշխէ որ՝ յայն որ առանց թագվորին դիր յաւելցնէ: - 13. Եւ թագվորն պարտի որ պահէ զաղքատն - 13. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնագանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 16. Եթէ որ ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լէլ, նա այլ վայ թագվորին լինի, եւ ի հնկէն մէկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ «նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագվորին տասնակ - 17.

ԹԱՂԵԼ - նա չկարէ զինք երէց հաղորդել՝ ոչ թաղել եւ ոչ զիր տղայն կնքել, քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: -47. Բայց աւտար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զքանադրածն - 47. Ու դնեն ի յինք նշան, որ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի, եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի գնդանն կենայ ու մեռանի: - 144. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն - 146.

ԹԱՂՈՒՄ/Ն/ - Չկայ ամենեւին հրամանք յարինացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 53. Հարցանէն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ - 114. Եւ զայնոք բնաւ ոչ թաղման արժանի այնել եւ ոչ պատարագի - 115. զնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղում այնել /ծն.թաղումն անել/, թէ քրիստոնէ լինի: - 139.

ԹԱՂՈՒՄ ԱՅՆԵԼ /ԾՆ.ԹԱՂՈՒՄՆ ԱՆԵԼ/ - Տէ՛ս ԹԱՂՈՒՄ/Ն/

ԹԱՄԲ - Վեցերորդ դասք ստրատորոսքն են. սոքայ զեղ ըռքեպղարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69.

ԹԱՐԳՄԱՆԵԼ - Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթուղիկէն եւ եկլէսիայն՝ որ է եկեղեցի: - 41. Պարտ է զիտել, որ ժողովարան թարգմանի - 41.

ԹԱՓ - յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն /ծն.թափին/, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101.

ԹԱՓԵԼ - Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափել - 99.

ԹԵ - Տէ՛ս ԹԷ

ԹԵԹԵԻ - նա այսոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թերէն: - 94.

ԹԵՄ - Տե՛ս ԹԷՄ

ԹԵ ՈՉ, ԹԷ ՈՉ - Տե՛ս ԹԷ

ԹԵՐԱՀԱՎԱՍ, ԹԵՐԱՀԱԻԱՍ - Վասն թերահավատոց վկայութեան - 24. Ջրերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ - 24. Վասն որ թէ որ ընդ թերահաւատ խնամութիւն այնէ - 30. Չկայ հրաման յարիւնաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել - 30.

ԹԵՐԱՀԱԻԱՍ - Տե՛ս ԹԵՐԱՀԱՎԱՍ

ԹԵՐԻ - Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաւննին, եւ ի վերայ այնոր այնէն, եւ զթերին լնուն: - 132.

ԹԵԻ - Եւ Ձ դասք են սարկաւագունքն. եւ սքեմով նոյն են, բայց անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեւն ուրար: - 66. եւ իսպ ուննան ի ճակատն եւ քուշ կենայ ի յաջ թեւն - 67.

ԹԵ - Տե՛ս ԹԷ

ԹԷ - Չի ոչ թէ որ գործեն զանաւրէնութիւն, ի ճանապարհս նորա գնացեն: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. Բայց թէ /ծն. թէ ընդ/ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն - 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն-8. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցն որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն եւ ոչ դստերացն - 8. Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել. քաւել թէ հայնց որդիք լինին յայլազգեացն, որ այն շնորոյն պատճառք լինին լել: - 9. Եւ թէ իշխան կամենայ յայտոց շինել, նա թագաւորին հրամնով շինէ: - 9. Ի թագաւորի մաւտ մի՝ որ իշխեսցէ նստել՝ քաւել թէ ինք հրամմէ եւ յիր սեղանն՝ քաւել հայրապետն: - 9. Բայց թէ զտուրտվելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռնի: - 10. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն. թէ գան, նա գամէնն հնազանդութեամբ բերէ եւ չտայ սպաննել. եւ թէ չգան, նա զմեղապարտսն մէն տայ սպաննել - 9. Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի ի յաչսն կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. Եւ թէ ծախէ զկինն եւ զորդ իսն՝ արժան է: - 10. Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռսն կտրվի եւ զարեան գինն վճարէ - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է գին որ ի դարպասն տան - 11. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ - 11. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ որ երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մէկ բաժինն պարոնին - 12. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի զինչ շահին՝ թագվորին է. եւ զայս մունետկին, ու թէ յերջեւ գտվի առ որ՝ Է

պատիկ տուգնվի: - 11. Ապա թե թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվե իր երկիրն
 դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար - 12. Եւ թե ծեծվոր յղարկէ պարոնն գոք՝
 ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ. եւ թե ինք յիրմէ երթայ, նա ինք զինք գնէ: -
 12. Եւ թագվորն պարտի որ պահէ գաղթատն. թե ոչ՝ Աստուծոյ պարտական մնայ: -
 13. Եւ թե ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ
 կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ
 - 14. Թէ/ծն.էթէ/ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի
 հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին ...նա եղբարքն եւ որդիքն
 ... վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ թե
 վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց
 բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15.
 Չամէնն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թե չար եւ թե բարի: - 15.
 Վասն որ ոսկէհանք գտնելի թե ի յիւր հողն եւ թե յայլ իշխանաց, որ ի
 հնազանդութիւն լինի թագաւորին - 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ
 թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկէհանք գտվի, նա թագվորին է. եւ թե
 արծաթահանք, նա թագուհոյն է: - 15-16. Այլ թե յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա
 գտասնակն տան տեղոյն տիրոջն - 16. Եւ թե ոք յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա
 ի տասնէն մէկ տեղոյն տիրոջն տայ - 16. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ
 ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թե՝ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր - 16. Ապա
 թե գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէկ տան. եւ տեղոյն տէրն
 պարտի, որ թե այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: -
 17. Եւ թե ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զէդ զցամքոյն որսն: - 17. Եթէ
 ոք ի դուրս ի յիր աւերակք յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թե հին
 դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի -
 17. Ապա թե իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն
 տեղոյն տէր կենայ «նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագվորին տասնակ,
 ու այլն գտնաւորին է. ապա թե մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր» նա
 չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Վասն որ թե երկու մարդ զիրար
 ծեծեն որ չլինան կամաթք - 18. Ապա թե աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ
 իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն
 գտուգանքն: - 18. նա թե քահանայ չէ արհնած՝ նա զէդ աշխարհական դատեն
 զինք՝ երբ որ գտնուն որ զքահանայական գործ կենայ ու այնէ: - 19. Չքահանայ թե
 ոք անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ. զի Քրիստոս հրամայեց՝ թե՝ որ
 զձեզ անարգէ՝ զիս անարգէ - 19. զի թե վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն
 տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս,
 որ թե եկեղեցական դատաւոր եւ թե աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ
 թե՝ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական
 արթոռոյն և զէդ աստուածաձախ տուժեն - 20. Եւ թե բերէ ժամանակն, որ

աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեսան պատճառանաց ... եւ այլք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն – 21. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոբի այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մենակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւն: - 22. Վասն որ թէ եպիսկոպոս մտէ ի հայրապետէն – 23. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպասն նամոսովն խրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւատի: - 23. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ թէ ուննան հայրենատրութիւն՝ թէ ոչ – 24. Ապա թէ ոչ՝ նա յորկէն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ. եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սազայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ, քաւել թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24. Եւ թէ որ յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժվի ի դարպասն: - 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ թէ ուննան հայրենատրութիւն՝ թէ ոչ – 24. նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն, նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն եւ թէ աշխարհական լինի՝ նա հաւնովրեն զինքն եւ բանադրած վարեն. ու թէ բանն մեծ լինի՝ նա սազայ տան ի վերայ իրացն: - 25. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ սոգիտութիւն ու իր սազայ տան այլ վարդապետին: - 26. Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զղջայ: - 26. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս պարտին իրաց հնազանդել – 26. քաւել թէ տեղոյն եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն հարկետրէ եւ հրամանք տայ: - 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք – 27. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ էլնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս զոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն – 28. արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկետրիլ մէն, որպէս գրեցաք. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած – 28. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի կամ իր հրամանացն՝ որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն, որ զայն ժողվէ զամէնն, ու փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն. եւ ապա թէ /ծն.եթէ/ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. ապա

կու հրամայէ սուրբ ժողովն, որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամեն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինքէ կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. Եւ տեսէք թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուն: - 30. Վասն որ թէ ոք ընդ թերահաւատ խնամութիւն այնէ - 30. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնէ՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ՝ եւ թէ այնէ՝ չլինի ընդունած, եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի եւ տուգնվին մեծ տուգանաւք իրանաւք, թէ այնէ: - 30. Ապա թէ ուրդի որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին ... որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել, նա վասն այնոր որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնէ՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպ ի Քրիստոս - 31. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի /գրքում՝ թողի/ յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է /գրքումէ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն, որ սահմանած է սուրբ եկեղեցոյ իրանաւքն: - 31. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնէլ - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնէլ: - 32. Եւ թէ աշխարհական լինի, նա զեղ սպաննաւոյ ապաշխարութիւն քաշէ: - 32. Եւ թէ /ծն.եթէ/ յուսցնելն վարդապետ զաշակերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպանաւոյ է. եւ թէ հայր զորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք - նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն - 32. Եւ թէ երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան, եւ յղարկաւոյն սպաննաւոյ է երկու ցեղ: - 32. Զեղ երբ մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ գան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաննէր: - 33. Նոյնպէս եւ թէ ոք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի. նա տեսնուն որ ոյս չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամենն: - 33. Ապա թէ անաւրէնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անաւրէն սպաննաւոյն: - 33. Եւ ժողովորդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչ երեցն լավ է քան զիսայ կամ այլ անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն հարկեն - 34. Եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն ոք ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամենն հարկետրէ - 34. Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան - 35. ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն - 35. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զճանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի

պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ գեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր. եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած. Քրիստոսի արեան գինն ենք, եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ գայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ հայնց որ ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ - 40. Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթուղիկէ վիմիս մեջ, եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս - 40. Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթուղիկէն եւ եկլէսիայն՝ որ է եկեղեցի: - 41. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորն՝ ինչ մեղք այնեն: - 41. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն. եւ ոչ ասացին թէ դիւաց եւ անարինաց կերակուր տուք զքրիստոնէք: - 41. Եւ տեսէք թէ սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ, երբ դեռ Յունաց գրովն վարեաք, զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց՝ թէ՛ տեսէք որ վասն տաւնիցն՝ զոր կայ սովորութեամբ որ ամեն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժովն իրենց տաւն կու այնեն, նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն, զի ոչ թէ եկեղեցին տաւնիցն է, այլ տաւնքն եկեղեցոյն - 41-42. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել, նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է. զորս թէ յառաջագոյն զայս զիտացեալ էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս. քաւել թէ բաժանած լինին ազգն եւ որոշած ի ճշմարտութենէն - 42. Չոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացներ եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այներ եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւերն ի վանքն երթայ - 44. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ որ պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: - 44. Ապա թէ վանաց գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ - 44. Եւ թէ որ երիցու առանձին ժամուց տայ կամ

մատղենի, նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն տան. եւ թէ չլսէ եւ ուղղի, նա ձգուի ի կարգէ: - 46. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել՝ ոչ /գրքում՝ որ/ թաղել եւ ոչ զիր տղայն կնքել, քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 47. Բայց աւտար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն, ու ասէ՝ թէ չգիտէի: - 47. Բայց թէ որ առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թեմն, առանց հրամանաց, նա գայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ է: - 48. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զետի պսակն եւ առջի պսակն է ընդունած: - 48. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոզութիւն է համարած - 48. Բայց թէ հաճութեամբ երէց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի ... նա կարէ իրաւնաւք ուննալ՝ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն - 49. Եւ թէ աւտար լինի յիւր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ գայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց - 49. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս իշխեն վաներոյ - 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն. որ գիտենայք: - 50. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, ոչ ի հիւանդէ եւ յիւր սպասաւորէ. թէ ոչ՝ թող համարի թէ զՔրիստոս կու կողոպտէ: - 51. Սահման է յաւրիսացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելւոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ - 51. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա գայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ. որ թէ խելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ որ իշխէ նմա հակառակել: - 52. ու թէ երեցկինն այլ մեռնի, նա ամենն եպիսկոպոսին է: - 52. Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպարնս այս: - 53. Թող աղէկ գիտենան, որ կու համբերին՝ զի չկայ ամենեւիին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ, քաւել թէ տեղոյն երեցն մեծարէ: - 53. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն - 55. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրճիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ - 54. Ու թէ

լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըզորդ քահանայացնէ - 54. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ - 55. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երեցն դատաստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ քըշտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի. ապա թէ զըղջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն արժենայ: - 55. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ - 56. Չկայ հրաման յաւրինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն եւ կամ փիրիսկոպոսովն լինի ի պակասութիւնն: - 56. Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւոյ է: - 56. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփոսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մեկ եղան: - 57. Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նայ ուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոն յիր վերայ - 58. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ ու լինի, իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ. ու թէ չառնու յանձն, նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան - 59. Նոյնպէս եւ թէ աշխարհական լինի բանադրած: - 59. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի ... եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան. քաւէլ թէ աղչանք գրեն ի կապաւղն որ արձակէ: - 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծուրութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել - 60. Եւ թէ ուտէ, նա ալանի թող ուտէ: - 60. Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՛ ընդ չգետն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 60. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւղացն - 61. Եւ Սմբատ սպարապետս փնդոնցի ի կանոնքն եւ գտայ, որ գրել էր զայս, թէ քահանայ, որ բոզնայ, նա Ժ

տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել – 62. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է – 62. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, զոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: – 62. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ – 63. Եւ թէ որ իր ձեռնադրաւ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մտնէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: – 64. Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորացն դասն փարի. եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկետր գիտունքն եւ ընդ մատուորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: – 64. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արհնեն իսաչ, եւ թէ հրամանք տայ՝ նա մեռն էլ արհնեն – 66. Եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն ձեռնադրել – 66-67. Եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռն այլ կարեն արհնել, վասն զի եպիսկոպոսութեան արձումն ունին: – 67. Բայց այս այնէ, զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝ քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցոյն: – 67. Եւ թէ որ վասն արեւ եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, բայց եպիսկոպոսովն: – 71. Եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայն դուր գիտացէք, թէ ինչ է: – 71. Եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն, եւ ապա՝ թէ չլսէ՝ նա փոխեն: – 72. Եւ թէ որ գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել – 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: – 72. Եւ թէ երեսնայ որ կայ որ յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն, նա թէ արելի բաժին ուզենայ ... նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. Եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արէնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոյն տան՝ որ այնէ – 73. Եւ թէ վնաս լինի ի յանաւթն, նա վճարէ: – 73. Եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ առցէ զվրեժն: – 74. Եւ այս է դատաստանն նոցայ, թէ հարուստ լինայ եւ թէ տառապեալ – 74. Եթէ որ ընդ անզէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իսկ է թէ իսելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: – 74. Զի եթէ որ զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն, եւ թէ անարէն լինայ, նա մեր է վրէժխնդրութեան. եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ, եւ զոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: – 74. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն

պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք – 74. Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: Նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա դեղդրեն զնա զհտնական վարդապետք: - 75. Կու հրամայէ արեւնքն, որ զքահանայի տունն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ – 75. Եւ թէ ուսցնաւ լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քընքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւդացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն, եւ թէ դատըստնին թէ՛ զմեր իրիկունքն առի, ու զմեզ չաւգտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան – 77. Եւ թէ կարող լինին տերքն տղայոց՝ նա զհանդերձն մէն տան – 77. Գրած է ի Սովսեսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն – 77. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք, ապա թէ եկեղեցի՝ նա մայր է մեր եւ իր սուգն իր հերիք է - 78. Եւ թէ անսուն քշտէ եւ սպաննէ զմարդ՝ նա զանասունն սպանեն եւ ձգեն, եւ չուտվի: - 78. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերէտորոց: -78. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըլել լինի եւ ծառութեամբ լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութեամբն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: Եւ թէ ի մաւտ՝ նա քահանայքն ծառայեն, ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն – 79. Եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն. թէ ոչ, որ զայս այնեն, նա նզովք առնուն յԱստուծոց՝ ով որ այնէ - 80. չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել. թէ չէ՝ նա նզոված է: - 80. Եւ թէ յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. նա հրամայէ արեւնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք աքսորել, թէ լաւ է ու թէ վատ: -81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնոք չեն մեղկան – 81. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին. ապա թէ թագաւորն լինա/դրել/, նա չկարեն ձգել, քաւել թէ թագաւորովն. նոյնպէս եւ թէ նախարարն լինի՝ նա իր ընկերքն դատէ զինք, եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա - 82. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն. այլ հրամայէ արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել, քաւել թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ

հաւնին: - 82. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն, եւ առնու իր այլ կին, եւ տղայ թէ կենայ՝ նա հարն է: - 85. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին, զի յիրենց տունն է լել առջեւ. թէ բժշկի՝ նա այրկանն է, եւ թէ ոչ՝ նա հանբերէ այրիկն քանի կարէ, եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն՝ զոր բերել լինի եւ տուայր չկայ – 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զելթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: Նոյնպէս է եւ թէ այրիկն դիւահրէ: - 85. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Այլ եւ թէ կինն ծառայ երթայ – 86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ. եւ թէ ի ծնաւորաց եւ կամ ի յեղբարց, նա նոքա տան: - 86. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պոռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյքն տղային է, չդառնայ – 86. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մագ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր – 87. եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քան կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք. զինչ որ Աստուած յիր սիրտն ծագէ: - 87. Վասն թէ ատեցվոր լինեն մէկն ու մէկն – 87. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոզութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել – 87. Ապա թէ յայրկանէն լինայ պատճառն, նա զպոռուզացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել. ապա թէ ոչ նա չտայ: - 87. Եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնու այլ կին – 87-88. Եւ թէ վասն բոզրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն: - 88. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն – 88. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ. թէ ոչ /ծն.չիք/ նա, որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած: - 88-89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանազանց լինելն – 89. Ու թէ չայժենայ

ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն. ու թէ գիտացեալ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք – 89. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամեն պէտքն ու ինք առնու այլ կին – 89. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 89. Եւ թէ ցաւ ինչ կենայ՝ նա ջանան դեղերով: - 89. Ապա է տարի է պոմանն որ համբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ: - 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Եւ թէ ի քրիստոնէութենէն ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըզորդ ի հաւատն, զայն երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումէք, որ ստուգվի եւ թէ ընդ անասուն մեղանչէ ... նա բաժնվի իրանաւք – 90. Եւ թէ ուրդի, որ վասն ատելութեան լինի լել բաժնվել, որ այրիկն լինայ թողել զկինն. ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբաւն ելնէ թէ /ծն.եթէ/ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90-91. Եւ ո՞վ զիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենայ կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: Ապա թէ ոչ, նա իր շնորհաւորէ: - 91. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շակել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ զոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ. ու թէ որդիք կենայ, նա ի հայրն տայ: - 91. Եւ թէ յետ է տարոյն գայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ էտարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուց լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զէդ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. Եւ թէ չըզորդի, նա բաժնէն իրանաւք – 92. Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն – 93. Նոյնպէս եւ թէ կինն լինի՝ մէկ է: - 93. Եւ թէ վասն անհաստատութեանն կամ տվայտութեան, կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ նա վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն՝ նա զէդ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի ... ապա թէ ոչ, որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր ... նա այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թեթև: - 93. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն իւէչ իրար գտնու, ու

սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. Ապա թէ զմէկն սպաննէ ու զմէկն թողու, նա զէդ մարդասպան դատեն զինքն - 94. Եւ կամ թէ զիր կինն ասէ զոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զէդ մեղկան - 94. Ի յայս տեղս նամասն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ - 95. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի, եւ կամ թէ ցլու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. Վասն զի թէ զայս թուութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց, ու առաւել հեծելվորքն՝ որ ուննան զգրաւդին ան ու զչարկմուն - 95. Վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն - 95-96. նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է - 96. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձետն կտրեն, առաւել թէ ի կահրայ բան լինի այրել: - 96. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի - 96. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւսւած լինի՝ նա դատաստանն զէդ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: Եւ թէ ոչ՝ տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: Ապա թէ չկամենայ՝ նա կտրեն զձետն: - 97. Եթէ ոք ասէ զկինն, եւ ասէ թէ՛ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն - 97. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արենքն զմահ կու հրամայէ աղջկանն: - 98. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու, եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. նա առնու այրիկն սալքարով մի, ու գրէ ի վերայ՝ թէ՛ ես ֆրլանս ... կու ապահարգեմ ի յայս անուն կնկնէս - 98. Եւ թէ այն այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98-99. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն - 99. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ - 99. Կարէ արինաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ - 99. Բայց թէ ներեն՝ նա զզինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քրշտէ՝ նա զձեռն կտրեն - 99. Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ - 100. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու. թէ չէ՝ կարէ արինաւք այլ այրկան լինիլ: - 101. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել - 101. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հաւրն կամաւք - 102. Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ

ինսամէխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102. Ապա թէ բոնվին՝ նա գտանաւորին զձուրն եւ զձէտն կտրեն - 103. Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն - 103. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. Զինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա. այլ չկարեն ամուսնանալ - 104. Վասն թէ չէ պարտ բաժանել իրիցու ձեռնտվածն - 104. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով, նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւագն զեղ երէց է համարած: - 104. Եթէ իրիցու ինսամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն. քաւել թէ բոգութիւն այնէ, ու կեցցնեն ի վերայ առջնոյն: - 104. նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի - 105. Վասն թէ յինչ հասակ պսակ լինի - 105. Ապա թէ տեսնուն. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի...նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 105-106. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ, քաւել թէ չլինի եկեղեցոյ կամ: - 106. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոգցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն - 106. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նզոված է, եւ թէ կնիկ զայրկան՝ նոյնն է - 106. Ու թէ ատէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ, ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոգութեան պատճառանաց - 107. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին - 108. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնոք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ որ չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հաւրեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու - 110. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աւտար մաւրու՝ զիր պոռոցն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի իւէջ որդեցն. ու թէ ոչ՝ նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբաւորորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն. եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հաւրեղբայրն եւ ի հաւրեղբաւորորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա

թոռունքն ժառանգեն – 110-111. Ապա թե թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հաւրն՝ անդիմադարձ – 111. Ապա թե թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի է. դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն. եւ այլ ի յետ ի յիր յագգն երթայ. եւ թե այսոք չկենան՝ զոր գրեցաք: - 111. Ապա թե կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թե կալել լինի զայն զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել. ապա թե ոչ՝ նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. ու հաշվէ, թե մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր ... եւ մնայ դանկ մի՝ զայն մաւրն տուր – 111. ու թե չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն – 112. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած, որ թե դիաթիկ չայնէ հայրն. զի թե դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ, եւ այն է զոր հայրն տայ: - 112. Եւ թե ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնէն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. Զի գրեալ է յաւրէնսն՝ որ՝ դեռ թե որդին արհամարիէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յաւրիւնացս: - 113. Զի թեպէտ և Քրիստոս հրամայեաց թե՝ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ. թե ոչ՝ նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ նզոված է: - 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թե որ քրջտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի, քաւել թե տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չզիտենայ թե ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ՝ թե ոչ, որ ի դարպասու դատաստանն ելեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրաւնաւք մեռնի: - 114. Հարցանէն յաւրէնքս վասն անընկմահու՝ թե լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ. նա կու հրամայէ թե՝ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել – 114. հայնց որ, դեռ թե հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ – 115. ի քո լաւն է, թե մեր խրատուս լսես: - 116. Վասն թե ոչ է իրաւունք մտանել ի տուն գրաւկանն – 116. Ապա թե դնես՝ դու վճարէ, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116. Կու հրամայէ արեւնքս թե՝ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թե որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնաւվորումն է համարել. քաւել թե դարպասուն հրամանաւք եւ թե դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա պատեհ է: - 116. Գրած է յաւրէնքս, որ թե ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թե յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպասով առնու, նա չէ թե զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ. քաւել թե պարտնութեան հրամանաւք

լինայ այրել գլխեցնելն եւ դարպսով: - 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի - 117. Եւ թէ ունաւոյն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն - 117. Եւ թէ ոք չարկամ յիշվէ ումեք իրք տանի, եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել զիրքն, նա կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կոտրէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել - 119. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն. եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է, նա դարձցնէ: - 119. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւոյն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Ու թէ տանն ծախաւոյն մեռել լինայ ու կամ գնաւոյն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ՝ որն որ պատեհ լինի ու հաւնի ունաւոյն - 121. Բայց ըղորդ գրաստոնոյ վաճառն այս է, որ եւալթն ար փաւրձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճառնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յետալթն արուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել լինայ ի գնողէն, թէ իր պիտենայ - 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. զի ինչվի յետոն տարին կարեն փնդուել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ ետոն լուկ գրեցաք. թէ չէ յորդից յորդիք, կամ վճարի

գինն թխթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախսածն: - 123. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշռով դնեն պոման, կամ կոթրու: - 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան աւր փորձէ գնաւոն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ գուծն ու զելումուտն տեսնուն զմեղվացն: - 123. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւոյն քախտն է, չդառնայ: - 123. Թէ պոմանն կըշռով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն - 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոն դառնայ. քայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել. թէ ի կերակրոյն կամ տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւոյն է: - 123-124. Ապա թէ ոչ, նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փրթի՝ նա վճարէ ծախաւոն զկարսի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք - որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որ ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոն - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ կամ ի յայլ իրաց. թէ ոչ զամանն մէն վճարէ, նա հերիք է: - 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն, քանց ամէն կազմութեամբն՝ գնաւոյնէ թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտրի թէ այրի. նոյնպէս եւ թէ նա է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք. ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւոյն է: - 125. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւոյն է - 126. ապա թէ տեսնու, եւ այպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: - 126. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. քայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իրենց իրաւունք առնուն ի վաճրակներոյն ի ճանպահն. թէ ոչ՝ նա կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ երթայ: - 127. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ, որ թէ ծախէ զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն, զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուղթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի եւ յորժամ գան ի դատաստան, նա առնու անսղալ: - 128. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ - 128. Բայց թէ վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս, ինչվի հանչաք մի ժամ՝ նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինքն իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աւտրէ

եւ ծախէ. ապա որ կամաւք եւ աւտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ
 անդարձ: - 129. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն -130. Եւ զխոստումն, թէ
 ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն, զեղ, որ գրած է ի կտակն – 130.
 նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ գնումիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երէցն – 130.
 Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր
 լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիարթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 130.
 Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետէ նա իր ժառանգաւոր
 յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու
 թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրք ու այրիկն հոգայ զհոգին եւ այս է ըզորորդն /ճիշտը՝
 զըզորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն, թէ առջին այրուկին է՝ եւ թէ այլ
 հետինու ի հետ: - 131. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէշ իրաց այրուկինք, ու
 տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Բայց թէ
 մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի գիտացել՝ նա ոչ կինն իրք այրկան է,
 եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի
 տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ
 մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըզորդ է. նոյնպէս եւ զկնկան ի
 յիրոյն, ի կնկան. եւ թէ տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. Բայց դարձ
 իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131. Եւ թէ
 կարգել լինայ զինք գնաւդն, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւդին է: - 132. Եւ թէ
 փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկ ու
 զտղայքն՝ նա եկեղեցւոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր
 ինչվի մահն: - 132. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայ գնէ յանարինաց՝ նա ծառայէ
 զգնաւդն է տարի – 132. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նամաւսն գրել ենք ի
 յառաջ - եւ այս եւ այն մէկ է - որ չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ
 պարոնին եւ եկեղեցւոյն կամաւք – 132. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ
 որդովք. եւ թէ ինքն մէն՝ զինչ ցեղ գնվել է: - 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ որք, եւ
 ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելուլ – 132. Բայց թէ ժողվէ զիր
 զինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ
 զինք. եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք ու զիր զինն
 արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Ապա թէ կամենայ զինք իր
 պսակով կին այնել՝ նա կարաւղ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա
 պատեհ է, եւ թէ /ծն.գոր/ կարենայ նա պռուզէ զիքն: Եւ թէ ոչ՝ նա երբ հանչաք մի
 ծառայէ՝ որ զիր զինն հանէ, նա ազատի: - 133. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՝
 պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ
 զինք պարոնն. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել
 իր կամաւքն երթայ: - 134. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝
 նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի – 134. Եւ թէ որք քրիստոնէ ծառայի զակն
 հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոսայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր զինն էառ: - 134.

Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՛ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք զին բերէ՛ նա տայ. ապա թէ չբերէ՛ նա իր է: - 134. Եւ թէ ծառայ ոք ի տաճկաց փախչի՛ նա մի՛ մատնէր զինք - 134. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ - 135. եւ թէ չուննայ զայն վզենն դեկան վճարէ: - 135. եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՛ նա միատակ վճարէ: - 135. Եթէ ոք մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՛ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն. նա թէ իրն էլ լինայ տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ. ու թէ չգտնվի՛ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն - 136. Եթէ ոք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՛ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն ... ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոծեն: - 136-137. Ապա թէ մարդ սպաննէ՛ նա տայ զարեան զին, կամ զինք սպաննեն նորայ փոխան. բայց թէ ցորեկ լինի՛ նա զկէսն վճարէ. նոյնպէս եւ թէ հարբած լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա՛ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զէդ զինք անսնոյն առնու - 137. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: - 137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զէդ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՛ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զդեղզինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՛ նա վճարէ. եւ թէ հրամնաւք լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ, եւ թէ անհրամանք՝ նա կրկին: -138. Եւ թէ յիրոցն սպաննէ՛ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՛ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զնդանն, նա այդ ի դատաւորին կամքն է - 138. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՛ անաւրինաց ծախէ՛ նա անհնար է ի հին արինաց թէ ապրի: - 138. Եւ թէ տէրն չյայտնի սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարիան զինն այն շէնն վճարէ՛ որ ի մաւտ լինի: - 139. ու տան թաղում այնել, թէ քրիստոնէ լինի: - 139. ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն - 139. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն. թէ հայնց, որ քան զտասնուերկու տարին ի վեր լինի՛ նա զէդ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թէ տասնումէկ տարոյ լինի՛ նա զկէսն - 139. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղզինն յայնոր

վերայ դնեն: - 139. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար խեղդեն ի մխելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն - 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն, եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային՝ զէր գրեցաւ: - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր. եւ թէ խոցնայ՝ նա դեղգինն ըստ տղայի հասակն լինի: - 140. Բայց թէ մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է - 140. Եւ թէ գրաւով ծանր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն ... նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 140. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան գինքն տան. եւ թէ սպաննաւոյն է լել պատճառ՝ նա զէր սպաննաւոյն գինքն դատեն՝ զէր որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւոյն տայ զդեղգինն - 141. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւոյն յաջող լինայ ու զնոքս սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ աւժիթք տալոյ է արժան: - 142. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն - 143. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէր այն տղայն, թէ այր եւ թէ կին՝ եւ թէ երկուքն: - 143. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ, թէ քրիստոնէ լինի - 143. Ու դնեն ի յինք նշան, որ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի - 144. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ /ծն.եթէ/ զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առնէր, եւ Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց, թէ մի՛ առնէր ումէք, չար փոխանակ չարի: - 144. Ամ մի՛ այնէր. ու թէ այնէ, որ զայս՝ նա դատաւորք արինաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկան՝ նա թէ կտորած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյայ ձգած, նա ԻԶ մթիսալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Եւ թէ զարկն մարդոյ ի խալապայն, որ պեղծ զարկան ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն էլնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա էլած է քշտաւոյն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել՝ մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ - 145. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք - 146. թէ հալալ մարդ է պահաւոյն, նա կիսավճար այնէ. ապա

թէ ընդ ցորեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զեղ գող՝ զինչ որ հրամայած է վասն գողերոյն: - 147. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն - 147. Եւ թէ գրակնած լինի որ կորսնվի՝ նա վճարէ: - 147. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Ու թէ կորսնէ՝ նա վճարէ: - 147. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւորն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւորն. Բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւորին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարտին իմանայ - 147. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար. ապա թէ ի պահաւորէն ընկնի կրակն՝ նա վճարէ զիրաց տէրն: - 147. Բայց թէ առանց տիրոջն հրամանաց առնու եւ վնասէ նա վճարէ: - 148. Եւ թէ զտիրոջն յիւր բանն կոտրէ՝ նա չտայ վճար: - 148. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար. ապա թէ իր կամաւք վնասէ՝ նա վճարէ: - 148. Եւ թէ ոք անհոգցնէ զմովսատրայն՝ եւ յուղարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ - 149. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն ... ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՛ մի՛ իւր զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն, բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրանաւք. հայնց որ թէ իւր լինի՝ նա իրանաւք դարձնէ ու առնու, եւ ոչ ուժով. եւ թէ ոչ, նա տուժվի ի դարպսէ եւ յիրանաց: - 149-150. զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդմամբ առ այնպիսին եւ կորոյ. բայց մեզ հրամել է Քրիստոս՝ թէ մի՛ երդնուլ. բայց թէ երդնու եւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ եւ քաւէ: - 149-150. Եթէ ոք զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, եւ ընդունած է: - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. Բայց թէ ակերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չգրկվին, ինչվի լցվի - 151. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լակ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ. բահրակ թէ վասն չարութեան լինի այրել: - 152. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեստ որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի /գրքում՝ պետի/ զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յի՞նչ

իրաց – 152. Նոյնպէս եւ թէ որ մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է. ապա թէ իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: - 152-153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ. նոյնպէս եւ թէ խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: - 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրէ, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ. եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ, եւ կամ յայգոց կամ յաճոց պահել քարէ եւ սպաննէ. եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ, եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդն. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի ... կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ ... եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. Եւ այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին, եւ մահու վճար առնուն: - 155. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ զիտենայ որ՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւդացն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գորիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած, եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուծի. եւ թէ սպկիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156. Եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ – 156. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. Եւ թէ ի կէս հասակն է՝ նա գտուգնաց զկէսն տայ վնասաւղն: - 157. Եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստն՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն՝ զի է՞ր իշխեց ծիծաղել: - 157. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է - 157. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի. բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ խրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157. ու թէ գայ ի դարպաս՝

իրաւունք է որ զնա վճարես – 158. Վասն թէ որպէս պարտ է զնոր տուն շինել – 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցւիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի. թէ չէ՝ արեան տէր է, եւ յամէնն զինքն վճարէ: - 158. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ – 158. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է, որ ի յայս իշխեց, եւ թէ բռնվի ի յայս մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուծել – 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է - 159. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն. եւ թէ կորսնէ կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ: - 159. Ապա թէ յիշու այնէ, ու տանի զամբննին եւ առնաւորին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար. եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ, թէ լինի ըստ արժանեաց կերպին, գոր այն ենք գրել: - 159. Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ունայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. Բայց թէ երմկէն էլաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վատահի իրաւնաւք պարտի զվճարն. զի զվարձն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր, եւ այս հայնցեղ, թէ զգողն չգտնուն: - 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուծեն. եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն – 160. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն – 161. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ ոք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն ռխակալութեան, եւ ի դուրս ի վնասէն՝ նա զայն զարկն իր քըշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. Ամ թէ զղջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուծն եւ ըմպել զբաժակն, գոր ինք ընկերին իմցոյց – 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն. եւ թէ քշտէ, ու համբերէ եւ գայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Ապա թէ չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163. Նոյնպէս եւ թէ ոք գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնու վարձ. զի թէ այսաւր դու քո ընկերին այնես նա յեգուց քո ընկերն քեզ այնէ - 163. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես. թէ ոչ՝ նա հարամ է - 164. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկրթերոյն՝ նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն

ու ձուերն գտնաւորին հերիք է. թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164. Բայց թէ ի հետո վերցնես ի բերէն՝ նա հարամ է: - 164. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն - 165. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ նա տանի ի ջուր... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն... եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք էր, ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ է ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ - 165. Բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն գտանաւորն ու նշան տըլել եւ նա այլ ազգ այնէ նա այնոր վատահ վճար պիտի - 165. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել, ու նա գահեց... եւ մեռնի նա թէ պատռեցնաւորն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. Ու թէ վարաւորն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն. բարհակ /ճիշտը՝ բահրակ/ թէ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն ու զդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165. Թէ բանտվաղէն լինի, ու ասէ թէ՝ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165. նա թէ յուղարկաւորին ատորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւորին մեղ չկայ - 165. որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն - 166. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւորն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: - 167. Բայց թէ արծաղ չկենայ դրած, լաւ կ'իրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168. Զի թէ պատիկոս առանց դարպսու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է - 168. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 168. Ապա թէ վասն ժլատութեան չդնեն արծաղ, նա արտի պատ չկարէ լինալ ... եւ թէ սպաննէ կամ կոտորէ՝ նա արժան է: - 168. Ապա թէ առանց այսոր այնէ սպաննութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն - 168. եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն ... նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու. եւ թէ ուտելոյ չլինայ՝ նա նոյնն է. եւ թէ կոտորցնէ՝ նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն, որ տայ տիրոջն. նոյնպէս եւ թէ զագին կտորէ՝ նոյնն է: - 169. եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու սացել է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ - 171. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնայ՝ չորս տակ. եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանոր զալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու. ու զտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն - 172. Նա թէ եւ սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են, բայց մեք զոր կարցաք ճշմարտել յաւրինացն՝ նա այս է - 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք ... վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ

նչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Բայց թէ ի գագանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դասըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն - 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծառլին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն - 174.

ԹԷ ԵԻ - Տե՛ս ԹԷ

ԹԷՄ,ԹԵՄ - ամենեւին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. Վասն եպիսկոպոսաց եւ իրենց թէմերոյն - 28. Եւ ոչ ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թէմերոց /ծն.թիմերոյ/ իշխէ ոք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թէմէ իրք առնուլ - 31. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամեն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըդորդեն - 37. Բայց աւտար երեց յայլ թէմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն - 47. Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն ... նա գայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն. ապա թէմին մէն իշխէր - 50.

ԹԷՈՂՈՍ - Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ, որպէս Կոստանդիանոս եւ Թէոդոս - 68.

ԹԷ ՈՉ - Տե՛ս ԹԷ

ԹԷ ՈԻ - Տե՛ս ԹԷ

ԹԷ ՉԷ - Տե՛ս ԹԷ

ԹԷՊԷՏ - Եւ թէպէտ ու նոմոսով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն, բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է ... որ՝ յոր հաճին յորդոց թագաւորին ... գայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն - 7. Ջի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա գայս թուլցուցին - 84. զի թէպէտ եւ բժիշկքն ի պատահմանէ ասեն փոխիլ, բայց ի սերմէ է ճշմարիտն - 107. Ջի թէպէտ եւ Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ գայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զէդ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171.

ԹԷՊԷՏ ԵԻ - Տե՛ս ԹԷՊԷՏ

ԹԷՊԷՏ ՈՒ - ՏԷ՛ս ԹԷՊԷՏ

ԹԻԿՆՈՅ - Էւ սոքա Էւս պատուով Էն զանազանած, Էւ աւծութեամբ մէկ Էն, Էւ ոնտփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար Էւ թիկնոց շուրջառով Էլանեն ի բէմն: - 66.

ԹՇՆԱՄԱՆԵԼ - Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ /ծն.թշնամն է/, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28.

ԹՇՆԱՄԻ - որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ - 31.

ԹՈՂ - Եւ ոչ թագաւորն ի իւշ հայրապետի թող չնստի - 9. Չէ իրաւունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ. զի Աստուծոյ Էւ հայրապետին արինադրակից Է. թող արինաւոր ամուսնանայ: - 9. Եւ առանց դատաստանի Էւ երեսոյ թող իրավունք չլինի - 13. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ /գրքում՝ թողի յետ/ տայ թէ ոչ նա պատճառ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն - 31. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող իմէ ըստ արինացս, Էւ մէք անպարտ մնամք: - 36. Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող ուսնի - 36. քաւէլ թէ կենայ ու մեռնի տղայն՝ նա ապա թող կնքէն ու թաղեն: - 47. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, ոչ ի հիւանդէ Էւ յիւր սպասաւորէ. թէ ոչ՝ թող համարի թէ զՔրիստոս կու կողոպտէ: - 51. Թող աղէկ գիտենան, որ կու համբերին՝ զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ - 53. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըղորդ քահանայացնէ - 54. Ու թէ չլինի արժանի, Էւ անհաւատ քորձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնության/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ - 54. Եւ թէ ուտէ, նա պլանի թող ուտէ: - 60. ամ թող տուաղն Էւ առնաւղն ընտրեն:- 76. Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ, Էւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին - 85. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ. Էւ զաղջկինն իր ազգ թող գիտենան: - 98. Ջինչ փաւշամնելոյ գրոյց կայ՝ թող առջել հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի - 104. Եթէ որ մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն - 119. Էւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն դառնայ, զեղ որ գտվի տէրն, թող առնու - 121. նա թէ իր էլ լինա տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն - 136. Բայց թէ երդնու Էւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ Էւ քաւէ: - 149. Եթէ որ գումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, Էւ ապա քաւի. Էւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, Էւ ընդունած է: - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. Էւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, Էւ ապա քաւէ: - 150. Էւ Աստուած այն անասնով կու յանդիմանէ զտէրն, նա թող պատրաստի որ չթուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն. թող աւետարան տայ կարդալ, Էւ Խ աւր պահէ, ու զայն անսունն զենէ, ու

անարինաց ծախե է կամ բաժնե: - 167. կամ թող երթան յանշէնն, որպէս սահմանած է իրենց: - 169. Եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չգրկեն զիրար - 172.

ԹՈՂԱԾ - Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել - 101.

ԹՈՂԵԼ - որ այրիկն լինայ թողել զկինն ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել - 90. Բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւորին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ - 147. Եթէ որ առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152.

ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ - Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ - 4. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ, թէ քրիստոնէ լինի - 142. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն, եւ խաչ ու թողութիւն առնու, եւ զիւր քահանայութիւն այնէ - 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն - 144.

ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆՈՒԼ - Տէ՛ս ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ ԽՆԴԵԼ - Տէ՛ս ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՂՈՒԼ - Զիրաւունս քո պահեցի, մի՛ թողուր զիս մինչև ի սպառ: - 3. Եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի - 30. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երեցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու մէկալն հարկեն - 34. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւազանովն: - 37. Եւ եկեղեցականք չխնայեն զղեկանն ու զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեն. եւ զամենայն աշխարհիկ բաներ թողուն - 37. Եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք - 39. Եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ գայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. Եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային, եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն ու զոր ոչ՝ նա հանէին: - 50. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արհնած է յԱստուծոյ, եւ Աստուած զիր մեղքն թողու ու զիր ծնաւդացն: - 50. Ապա զմիսն աշխարհականացն թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուրն ուտեն առանց մսի: - 55. Եւ թէ սարկաւազն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ - 62-63. Եւ զխաբեբայ զանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամենն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ - 80.

յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ – 84. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն, եւ առնու իր այլ կին – 85. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն – 88. Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեանն թողու կինն զայրն – 88. Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեանն թողու այր զկինն: - 88. Եթէ այրիկն խեղ լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն, ու պետ չլինայ արել իր բնաւ, ու կնիկն համբերէ է տարի, նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. Եթէ ոք վասն բոզութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն – 93. կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ/ծն.բոզցաւ/ եւ եսպան զինքն – 93. Ապա թէ զմէկն սպաննէ ու զմէկն թողու, նա զեղ մարդասպան դատեն զինքն – 94. եւ կամ թէ զիր կինն ատէ գոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմէկալն: - 94. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու, եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. երբ այնով կեցցնէ այրն՝ նա թողուլ տան: - 100. Վասն որ առանց իրաւանց զիր կինն թողու – 100. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոզութեան եւ կամ այլ իրաւնաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ ոչ ի մահ թողուն եւ ոչ ի կեանք: - 100. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. նա կարէ թողուլ զկինն – 105. Վասն կնոջ որ թողու զայրն ու փախչի – 105. Եթէ ոք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորքն լայ – 107. Եւ ոչ/ գրքում՝ ոք/ զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. Եւ այն որդին որ զսնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հարն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարիւնաց: - 113. որ ոք եթող զհայր կամ զմայր ... նզոված է - 114. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն – 135. Եթէ ոք զիր անասունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անսուն ի ներս ընգնի – 137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտորած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զեղ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. Բայց չթողուն /ծն.չթողուլ/ զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն – 146.

նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք – 146. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ – 158. Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն: - 166.

ԹՈՂՈՒԼ ՏՄԼ - Տե՛ս ԹՈՂՈՒԼ

ԹՈՂՎԵԼ – նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. Եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ – 63. այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87.

ԹՈՅԼ - Ապա երբ խիստ թոյլ տվի /ծն. թուլցվի/՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս, որ չտան թոյլ որ որ յիւրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիէցն – 170.

ԹՈՅԼ ՏՄԼ - Տե՛ս ԹՈՅԼ

ԹՈՇԱԿՎ փասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ գեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21.

ԹՈՌ - Տե՛ս ԹՈՌ

ԹՈՌՆ, ԹՈՌ - Եւ թէ որդի կենայ դստերացն ... նա այնոք ժառանգ ոչ լինին. եւ ոչ թոռն որ ի դստերէն լինի – 109. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն – 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ /ծն. թոռն/ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ /ծն. թոռն/՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն – 110-111. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Ապա թէ թոռունք /ծն. թոռունքն/ չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, գեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ – 111.

ԹՈՒԼԱՅՆԵԼ - Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ /ծն. թուլցնէ/՝ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. նա թող պատրաստի որ չթուլացնէ Աստուած – 167.

ԹՈՒԼԱՅՆՈՒՅՆԵԼ - ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն՝ որ թուլացուցել են եւ համբերել ծաւաղացն հայնչանք որ այս ի յայս եղաւ – 42.

ԹՈՒԼՆԱԼ - Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ – 50.

ԹՈՒԼՈՒԹԻՒՆ - Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոք զգեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. զայս թուլութիւնդ ուննան կաննին – 95.

ԹՈՒԼՅՆԵԼ - Բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արինաւորաց չէ պատեհ զայս այսոցեղ թուլցնել – 95.

ԹՈՒԼՅՈՒՅԵԼ - Չի թեպետ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84.

ԹՈՒԽԹ,ԹՈՒԽՏ,ԹՈՒՂԹ – Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն անեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցւոյ. քաւել գայ տէրն եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտանել: - 25. նա ... երաշխաւորաւք եւ թղթով /ծն.թխտով/ խոստանայ որ այլ չայնէ - 59. սուտ գերէտարութեան թուղթ /ծն.թուխտ/ գրեն ու մատնէհարեն – 78. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. եւ ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նորա - 102. կամ վճարէ գինն թղթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախսածն: - 123. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն – 125. զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ թուխթ եւ ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի եւ յորժամ գան ի դատաստան, նա առնու անսղալ: - 128.

ԹՈՒԽՏ - Տէ՛ս ԹՈՒԽԹ

ԹՈՒՂԹ - Տէ՛ս ԹՈՒԽԹ

ԹՈՒԲ - վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հաճելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանարինաց ծեծ – 128. որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ - 155. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զեղ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155.

ԹՈՒԲՔ - Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի - 10. եւ դարպասն կիսէ ընդ սպանած թուրքին ազգն: - 11. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստն՝ նա տուգնվի զկէս արեան գինքն՝ զի է՞ր իշխեց ծիծաղել: - 157.

ԹՈՒԲՔԱՇԵԼ - Տէ՛ս ԹՈՒԲ

ԹՈՒԲՔՄԱՆ - զի ամէն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ զէտ զթուրքմանն – 169.

ԹՈՒԲՔՆԱԼ - Եթէ խաբվի որ ու թուրքնայ – 92.

ԹՊՏԻԲ,ԹՏՊԻԲ - պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան, որ զիր աշխարհավարութիւնն նոցա թըտպրով /ծն.թապտրով/ այնեն – 27. Ու բանաղբաւոն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թըպտիրն /ծն.թըտպիրն/ ի բանաղբելն – 47. Բայց Ժ ար պատեհ է որ գնաւոն տեսնու եւ զիր թըտպիրն /ծն.թպտերն/ առնու – 125.

ԹՏՊԻԲ - Տէ՛ս ԹՊՏԻԲ

ԹԲԾԵԼ - նա թե ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փթրի՝ նա վճարէ ծախաւոյն զկարասի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ /ծն.թրծելոյն/ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ կամ ի յայլ իրաց - 124.

ԹԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թըւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին - 4.

ԹԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ - Տե՛ս ԹԻԱ

Ժ

Ժ - նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել - 62. Բայց Ժ ար պատեհ է որ գնաւոյն տեսնու եւ զիր թըտպիրն առնու. ու ի հետ Ժ արուրն, երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125.

ԺԱՍ1- Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւոյն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն - 22. ու հային ի սպաննաւոյն հասակն եւ ի խելքն եւ ի բանն ու ի ժամն, եւ ի յայնոր վերայ այնեն զքաւութիւնն եւ զտուժանքն: - 33. այլ զամէնն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին եւ զիրենց ըղորդ իրաւունքն զամէն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն. եւ փիրիսկոպոսներն յամէն ժամ ամէն մէկ զիր վիճակն: - 37. Եւ ժամուց իրքն լաղաւորիասով տալ, որ գղեկանն գրեն ու զժամն վճարեն: - 37. Եւ թէ արտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լակ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց - 49. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ - 122. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոյն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոյն դառնայ - 123. Եւ արատն այտքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մէկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ - 126. Բայց թէ վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ՝ նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնով եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի - 134.

ԺԱՍ2 - Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ - 47. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա

եպիսկոպոսն ու դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն ածենայ: - 55. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ - 63. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն, քան զեկեղեցինն մէն եւ զժամն: - 76. վարդապետն չկարէ քահանայի կարգ առնուլ՝ ապա ի վերայ սղալանաց կարէ զինք ի ժամէ արգելել - 83. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 84.

ԺԱՄԱՀԱՐՁԱԿ - Եւ ի ժամահարձակն զյետի արհնութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն - 35.

ԺԱՄ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԺԱՄ2

ԺԱՄԱՆԱԿ - Եւ ձեռաւք իմովք աշխատեցայ եւ փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի: - 4. Եւ թէ բերէ ժամանակն ... նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոզութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտրել - 87. Եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155.

ԺԱՄԱՏԵՂ - Եւ զայլ քահանայիցն զժողովրդեան գալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35.

ԺԱՄԱՐԱՐ - Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին ժամարար: - 38.

ԺԱՄՀԱՐԵԼ - Աւագ եւ զլիաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն - 35.

ԺԱՄՆԵԼ - Բայց թէ մէնակ ժամնէ /ծն.ժմնէ/ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի զիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131.

ԺԱՄ ՈՒ ԺԱՄ - Աւագ եւ զլիաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն, հայնց որ ամէն ժամ ու ժամ յիր տեղն լինի: - 35.

ԺԱՄՈՒՑ - Եւ ժամուց /ծն.զժամուց/ իրքն լաւաւորիասով տալ, որ զդեկանն գրեն ու զժամն վճարեն: - 37. Եւ թէ ոք երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատղենի, նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45. Վասն որ չկայ սահման որ ժամուց առնուն - 53. Կու հրամայէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53.

ԺԱՌԱՆԳ, ԺԱՌԱՆԿ - զի քանի որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իզացն խափանած է յարիւնաց. զի զեղ աւտար է համարած իզաց ժառանգքն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ

թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պուման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. Եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել – 24. Եւ թէ ժառանկ /ծն.ժառանգ/ որդի կենայ, ու իրիւրութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ – 52. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ – 89. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմէն՝ նա այնոք ժառանգ ոչ լինին – 109. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հարեղբարորդիքն: - 110. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ /ծն.ժառանկ/ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն անդիմադարձ – 111. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է. նոյնպէս եւ զկնկան ի յիրոյն, ի կնկան. եւ թէ տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ /ծն.ժառանկ/: - 131. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ որ զծառայն ժառանգ դնել – 132.

ԺԱՌԱՆԳԱԻՈՐ - Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցւոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոնի այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, զոր դնէ: - 130.

ԺԱՌԱՆԳԵԼ - Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն – 7. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցն որդիքն ժառանգեն /ծն.ժառանգքն/ զթագաւորութիւնն եւ ոչ դստերացն – 8. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն – 109. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն /ծն.ժառանկեն/ - 111.

ԺԱՌԱՆԳԵՅՆԵԼ - որ չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել /ծն.ժառանկեցնել/ - 132.

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻԻՆ - նա վասն հարն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն /ծն. ժառանգականութիւն/ լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. Վասն ծառայից ժառանգութեան եւ կարգի - 25. Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն – 25. Ժառանգութիւն հայրենեաց: Վասն ժառանգութեան աղբարց եւ քոյրվտոց – 108. Բայց ի վերայ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: -

109. Վասն կանանց ժառանգութեան – 110. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլս, գոր այրկանն գրեցաք: - 110. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Թէ հայրն ծախէ հայրենիք՝ նա պատեհ է, որ որդեցն կամաւք լինի իրենց ելնելն ի ժառանգութենէն – 128. նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի – 128.

ԺԱՌԱՆԿ - Տե՛ս ԺԱՌԱՆԳ

ԺԲ - Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ - 157.

ԺԵ - Կու հրամայէ արեւնքս,մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ:-61. եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի. ու է իրաւ: - 105. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ - 157.

ԺԻԲ - Եւ զայս ժիր /ծն.ճիճն/ կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն – 80.

ԺԼԱՏՆԱԼ - Վասն որ ժլատնայ տալ զտառպելի վարձն – 158. Մի՛ ժլատնալ /ծն.շլատնալ/ տալ զտառպելաց վարձն – 158.

ԺԼԱՏՈՒԹԻԻՆ - Ապա թէ վասն ժլատութեան /ծն.շլատութեան/ չդնեն արծաւդ, նա արտի պատ չկարէ լինալ – 168.

ԺՈՂՈՎ - Եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն:-23. ապա կու հրամայէ սուրբ ժողովն, որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողովէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ որ փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն - 36. Եւ տրֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն – 63. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս գոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամէնն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովքն կու այնէր եւ կամ ի յայն սուրբն տալ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78.

ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ - Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի – 41.

ԺՈՂՈՎԵԼ - Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. նա այն հերիք է հոգետր սերմանողացն որ

զմարմնաւոր հունն ժողովէն:-77. թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն, երբ տարոյն մուտքն մտէ - 127.

ԺՈՂՈՎՈՒՄՆ - եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս - 42.

ԺՈՂՈՎՈՒԲԴ - Վասն հարկու որ առաջնորդքն առնուն ի ժողովրդոցն - 21. Սահման է առաքելական արիւնաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն - 21. եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց զայն որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. Վասն որ ժողովուրդն խուխայ այնեն ի վերայ եպիսկոպոսին - 29. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի - 29. Վասն մայր եկեղեցեաց եւ իրենց ժողովրդեանն - 30. Վասն որ չհաճի ժողովուրդն յերեցն - 34. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երեցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն - 34. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան գալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամէնէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիրենց հոգոյն փրկութիւն - 38. Փրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ. որ թէ խելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու զպառկելիքն. եւ այդ նոր դիր է նոր սահման՝ որ ոչ է յառաջնոցն, ու անգետ ժողովուրդն հաւնել են տգիտութեան: - 53. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քրշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ եւ յառաջ ինքն առնու եւ հարկեւորացն տայ, եւ ապա զայն երեցն բաժնէ ժողովրդեանն: - 63. նա Աստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ /ծն. ժողովրդեանն/ առցէ զվրեժն: - 74.

ԺՈՂՎԵԼ - արհիեպիսկոպոսն ժողովէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զհարկեւոր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն - 29. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի կամ իր հրամանացն՝ որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն, որ զայն ժողովէ զամէնն - 29. Բայց թէ ժողովէ զիր զինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն

քրիստոնեության առնու եւ ազտէ զինք-133. եւ ժողովին/ծն. ժողվեն/ զայլ շինութեան աղէկ մարդիկն – 139.

ԺՈՒԺԵԼ - եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել – 61.

ԺՈՒՄ - ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն - 42.

Ի

Ի/նախդիր տրական հոլովի հետ/ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յաւրէնս Տեառն:-3. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբար եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թըւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին՝ ի հայրապետութեան Տեառն Կոստանդէայ եւ ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հեթոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին:-4. եւ ձեռաք իմովք... փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի: - 4. յԱստուծոյ կարգեցաւ թագաւորութիւնն, եւ յԱստուծոյ տեղին է համարած ի յերկրի: - 5. Ու կարաւ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել – 8. զայս այն տաճկին տան զին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք – 14. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն լինին – 15. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ անի թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրանաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն ... վասն հարն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. նա պատեհ է, որ յարհիւեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան – 26. եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու զայ զինչ է - 27. երէց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն – 32. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան զալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցուոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս - 40. Եւ աշխարհի երէց՝ որ անորդի մեռանի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու ... ու այն որ ի պռուգացն՝ երէցկնկանն լինի, եւ ի պարոնութեանն ի հրամանքն է մնացել – 52. ապա թէ կենա իր ճանչած իրք՝ որ ըզորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրոսն էր յԵգիպտոսին /ծն.յԵգիպտոսն/, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն – 56. Բայց եւ

Երուսաղեմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկելորած էր, եւ ի կաթողիկոսութեան աստիճանի էր՝ չէր ի պատեհութեան, եւ զմայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց զձեռնադրութիւնն ինքն տայր – 57. Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք. եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վզնատաշենք, եւ ի ձեռին շակեն գաւազան ոսկի – 68. Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին, եւ կրկնապատ գաւտի: - 69. Եթէ ոք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեռն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: - 86. Եթէ ումէք կին ի բոգութեան /ծն.բոգութիւն/ բռնվի ...նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զձշմարիտն – 96. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան /ծն.ծառութիւն/ տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. Եւ ոք զայնք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Զի թէպէտ և Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ աւրէնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ հաւրն կամաւք այնէ - 114. Բայց այնոց որ զլշիոն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն, եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127. Եթէ ոք զիր անասունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն /ծն.յիրոյն/ տան – 135. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան զինքն տան – 141. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ – 158. եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն /ծն.տարուջն/ - 161.

Ի / նախդիր հայցական հոլովի հետ/ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք զնան յաւրէնս Տեառն: - 3. ի ճանապարհս նորա զնասցեն: - 3. Դու պատուիրեցեր զպատուիրանս քո, ի պահել ինձ յոյժ: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ – 3. վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկնալ – 4. բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալոր եւ ի սովորական բառս – 4. նոմոսով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն–7. յոր հաճին յորոց թագաւորին ... զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն – 7. յոր հաճին ի լան, եւ կրթեցնեն յարքունիքն – 8. եւ յոր հաճին յայնոց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռ հայրապետով – 8. Եւ զդստերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն – 8. Բայց թէ

անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պուման – 8. զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարունին աթոռն – 8. Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դէկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգետուն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ ի կապնի երկրին: - 9. Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. Ի թագաւորի մաւտ մի՛ որ իշխեսցէ նստել՝ քաւել թէ ինք հրամմէ եւ յիր սեղանն՝ քաւել հայրապետն: - 9. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի - 9. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9. եւ զայնք որ ի մեղայն /ծնմեղայ/ գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց գաւղվածքն եւ չսպաննէ - 10. Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի ի յաչսն կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. Զբերդտուքն եւ զայնպիսիքն անհնար պիտի սպաննել եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել – 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան – 11. Եթէ քրիստոնէ զքրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագաւորին է, որ խրատէ եւ ի յապաշխարութիւն հասցնէ: - 11. եւ զայն ի յայլ դատաւորքն թողու՝ որ նոքա հոգան: - 11. Եւ որ գաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն ուղղեն: - 11. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն – 11. Եւ զոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. զի ինքն յիրմէ գնաց ի ծեծ: - 12. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՝ թագվորին է - 12. Ոսկէհանքն թագվորին է, եւ արծաթհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարոնն եւ ընդ թագվորն. եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտնվի՝ այնոր է: - 13. եւ չիշխէ որ յայն որ առանց թագվորին դիր յաւելցնէ: - 13. Եւ ի շաբաթն ար մի պարունին բանի – 13. Եւ ջորին եւ ձին եւ էջն չտայ. զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարայ՝ գան ծառայեն պարոնին: - 13. Եւ ի բերդն երկու ճանապահ հաց տանեն եւ երկու աղ: - 13. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել – 14. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զհրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ, եւ չլինին ի վերայ յիրաց պատճռայոյզ ի պիղծն: - 14. Վասն որ ոսկէհանք գտնուի թէ ի յիր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնազանդութիւն լինի թագաւորին – 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկէհանք գտվի, նա թագաւորին է - 15. կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. Եւ թէ որ յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ,

նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն տայ – 16. Վասն որ յիւր աւերակք կամ ի տեղ
 ոսկի գտնուի կամ արծաթ – 17. Եթէ որ ի դուրս ի յիւր աւերակքն՝ յարտ կամ յայգի
 ոսկի գտնու կամ արծաթ ... ի հնկէն մեկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17.
 եւ տեղոյն տերն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիւր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք
 զայն հնկակն: - 17. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիք
 լինին՝ նա տուժանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ
 իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն /ծն.յամեն/ կերպ: - 18. Եթէ որ մշակ
 վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցչաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայ վերցնել՝
 որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի
 կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն – 18-19. Յայտնի է, որ յառաջն
 եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր
 այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն. եւ ի հիմայ ի կուսան եւ ի միաբանութիւն
 վանից արեղայք: - 20. Նա ի հիմա կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր
 եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն
 մնայ իրքն աթոռին: - 20. Եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի
 ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն եւ ի յայլ
 եկեղեցականացն ի պէտքն – 21. ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիւր
 ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ
 զթոշակն: - 21. որ եփ գուզվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել
 եպիսկոպոսն յիւր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21. նա
 զիրենց իրքն ինայեն ի յայն կարիքն – 21. նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ
 դատեն ու հաւնաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա առնուն զկարգն եւ
 ի դարպասն տան զինք – 21. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի,
 նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւորէն լինա՝ նա որպէս վերոյ
 գրեցաք՝ է տուժանքն. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր
 ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. Վասն որ մարդ
 յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիւր տունն տանի – 23. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա
 զկարքն առնուն ու դարպասուն նաւմոսովն խրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու
 անհաւտի – 23. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու զայ
 յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա
 իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սազայ ի
 շատն եւ ի քիչն: - 23. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի
 հայրենտրութիւն գրած – 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական
 գործ – 24. Եւ թէ որ յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժվի ի դարպասն: - 24. Չէ
 ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան
 մերձենայ. քան զամէն եկեղեցոյն եւ զեկեղեցականացն դատրստներոյն բաներն
 ուղղել ի ճշմարիտն – 24. Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցոյն յայստեղս, որ
 բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ – 25. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ

կամ անարժան խաւք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատաստնել – 25. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան – 26. նա պատեհ է, որ յարհիւեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան – 26. Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիւեպիսկոպոսին – 27. ամենեւին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ ւաճումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել, քան գոր յարինակն գտայ – 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ւաճել յեպիսկոպոսութիւն – 27. Եւ զայս հերիք այրէք զսակաւս ի լսել: - 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ – 28. եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիւլայքն, որ սացած լինի – 29. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուն: - 30. Կու հրամայէ արեւքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոյն ի մայր եկեղեցի քաղաքին – 30. այլ գան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հան առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ: - 30. Ապա թէ ուրդի որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին՝ ու կամ ի յայլ տեղ, որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել, նա վասն այնոր սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպ ի Քրիստոս – 31. եւ թէ հայր գորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք – նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. Վասն վարդապետին որ զաշակերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի – 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշակերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւդ է – 32. ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպասն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ – 32. Եւ թէ երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան – 32. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն՝ ու հային ի սպաննաւդին հասակն եւ ի խելքն եւ ի բանն ու ի ժամն, եւ ի յայնոր վերայ այնեն զքաւութիւնն եւ զտուժանքն: - 33. նա տեսնուն որ ոյս չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամենն: - 33. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչ երեցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն հարկեն, եւ ի խալապայի պատճառ լինին եւ մեղաց – 34. Ապա թէ անարեւն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւդն: - 33. այլ զամենն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին եւ զիրենց ըղորդ իրաւունքն զամեն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն

ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. Եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն եւ մեծարեն որ յեկեղեցի գան: - 34. Վասն որ չհաճի ժողովուրդն յերեցն - 34. Եւ երբ նորա առնուն՝ նա գան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն - 34. Եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր երիկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ եւ ինքն ի բոզութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի: - 35. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն, հայնց որ ամէն ժամ ու ժամ յիր տեղն լինի: - 35. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան զալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35. Եւ ի ժամահարձակն գլխի արհնութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն, եւ զեղ սիրուն եղբարք երթան հանգչին: - 35. զի մենք յայս /ծն. ի յայս/ կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն - 36. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն - 36. Եւ հետ այսոր զարձաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն. եւ փիրիսկոպոսներն յամէն ժամ ամէն մէկ զիր վիճակն: - 37. Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ, եւ զամէնն ի բարին յորդորեն եւ զչարն լռեցնեն - 37. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ - 37. Եւ զայս գլխաւորք եկեղեցոյն ի կահրայ տան այնել - 37. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր /ծն. յայսօր/ իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի - 38. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւէլ զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. Եւ արբեցաւոն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի իւելք՝ զեղ առաջնորդն կամի: - 38. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին ժամարար: - 38. Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել, եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով. ի վանք եւ ի դուրք զամէն մէկ ի յիր սահմանն պահէ: - 38. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամէնէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիրենց հոգոյն փրկութիւն - 39. Եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զհտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամէնն ի շուրջ զալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ - 39. Եւ այսով մեծ հերձուած եւ կոբի ածին ի միութիւնն - 40. որ լնուն զեկեղեցիս միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգոյ եւ մարմնոյ: - 40. Եւ ի

յայս տեղս չկարցի ես գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս
 արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն
 զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Պարտ է գիտել, որ ժողովարան
 թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ
 եւ միահաւատ ի մար մեր հանգչիլ ի գիրկ, եւ ջամբել ի կաթին տեղ գտուրք մարմին
 եւ զարինն հարն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր վասն մեր էհեղ, եւ այնով միանալ
 ի մէկ, վասն զի և առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ զմեզ ի մէկ ուսուցին - 41. եւ մէկ է
 ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ
 կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս - 42. Ու ի յայն կու հային՝ թէ
 զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել - 42. Բայց արդ ի՞նչ աւելաբանեմք.
 ամեն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագաւորացն՝
 որ թուլացուցել են եւ համբերել ծառուղացն, հայնչանք որ այս ի յայս եղաւ - 42. եւ
 իջուանքն յայն դիպի, որ յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ յուրաքանչիւր հայրապետք
 ազգաց յիրենց երկիրն իջուանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին՝ վտանգելոցն եւ
 անկարաւղացն՝ տառապելացն եւ ուսումնաւորացն, հայնց որ զիրենց ամեն
 պետքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի կանեց: - 42-43.
 նոքա ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն. եւ ի յայն
 աղքատացն եւ յաւտարացն ի պետքն եւ ի կարիքն դնեն զամենն - 43. Վասն այսոր
 հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս եւ զայս
 անուանեալ տաւներս գան ամենն ի վանքն այնեն, որ աւգտին միաբանքն եւ
 աւտարքն - 43. զայսու ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան
 այնեն: - 43. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է՝ որ
 կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 43. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ
 թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմնայ: - 44. Եւ
 հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին
 պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ - 44. նոյնպէս
 եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալան,
 սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն
 մատղէն ամեն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն
 - 44. Եւ շողահացն ու հատիկն՝ այն եկեղեցոյն, յոր տան: Ապա թէ վանաց զեղ լինի,
 նա ի յիր վանքն տայ - 44. Վասն որ ի նոյնս է բանս՝ յիրիցնին - 45. Ու երիցնին տան
 զիրենց հասն ի վանքն - 46. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն
 բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ, որ ի ներքն լինի կնքած եւ իր
 ծուխ լինի կեցել - 46. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ
 վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն
 ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն - 47. Ու բանադրաւոյն պատեհ է, որ յայդ
 տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն - 47. Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝
 հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն, առանց հրամանաց, նա զայն այլ

եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անարինաց: - 48. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի - 48. զի ամենեւին արէնս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի - 49. Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին - 49. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխէ ի հարկտացն բնաւ ի կարգաւորսն /ծն. կարգաւորքն/ խառնել: - 50. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ. որ խառնեցան յիրար. զի ոչ թագաւորք չմնաց ի Հայք: - 50. զով ուզէին թողուին ի վանքն - 50. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արինած է յԱստուծոյ - 50. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն - 51. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելուր, որ ի ճանապահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հան իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ ի շուրջ գայ ի վանքն ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ - 51. Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռնի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու ... ու այն որ ի պռուգացն՝ երեցկնկանն եւ ի պարոնութեանն ի հրամանքն է մնացել - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է - 52. Չկայ ամենեւին հրամանք յարինացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 52. Եւ զփտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող զերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եւ այս բանի մեղքն, ի յառաջնորդաց շլնիքն է: - 53. չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ - 53. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ - 54. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ, եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն - 55. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատղին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. թէ չիք, քակվի շէնքն եւ կամ փիրիսկոպոսովն լինի ի պակասութիւնն /ծն.պակաս/: - 56. Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւղ է: - 56. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորայ՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն - 56. զի ի յոր շատն ի յաղէկ դեհն հաճին, նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հանի որ լինի: - 57. Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպոլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ - 57. Ջի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ - 58. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ

պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. Վասն արգելելուն եկեղեցականաց դեկան տալ ի վաշխ – 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխե՛ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու զոր արար՝ նա ապաշխարե՛ ու քաւէ - 59. աղաչանք գրեն ի կապաւոն որ արձակէ: - 59. Եւ իրք որ եկեղեցւոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցւոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ. եւ վճառել տայ ծախաւորին զգնաւոն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր տառապելնայ գնաւոն: - 61. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցւոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւոյցն ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի – 61. Զի գայս ի Նիկիայի սահմանն ամրացուցել են եւ կապել – 61. փնդոցի յերեսուն գլուխն եւ գտի – 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. Եւ գայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած – տես ի յերեսուն գլուխն ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին – 62. եւ Սմբատ սպարապետս փնդոցի ի կանոնքն եւ գտայ – 62. նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոգութեան եւ զոր գտնուի յայս գործս՝ նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել: - 62. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած – 62. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ, ոչ ի կեանս /ծն.կեանք/ եւ ոչ յետ մահու: - 63. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ - 63. Եւ թէ որ իր ձեռնադրաւոյ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զսուրբ եկեղեցւոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մտնէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն. եւ զերկրաւորքս նոյնպէս ի տերութիւն եւ ի պարոնութիւն: - 64. Ապա գայս իւրատ կու տայ՝ որ չնայի որ ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն – 65. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպաւլիս փոխել եւ անդ հաստատել – 65. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամէնն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. քահանայքն ի քաղաքն կենան, եւ իրիցունքն ի գեղ եւ յագարակ – 66. եւ ամուսնութեամբ մէկ են, եւ ոնտփորոն

ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով ելանեն ի բեմն: - 66. Եւ Ջ դասք են սարկաւագունքն. եւ սքեմով նոյն են, բայց անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեն ուրար: - 66. Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել, եւ զսկիին բերել ի սենեկեն /ճիշտը՝ սենեկեն/ ի սեղանն - 66. եւ խաչ ուննան ի ճակատն եւ քուշ կենայ ի յաջ թեն - 67. եւ սքեմ զնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի, եւ ուրար ի յերկու ուսն: - 67. Եւ սքեմ հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնոփորոն յերկու ուսն: - 67. որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իւրեանց, եւ զբազումս դարձուցին ի Քրիստոս: - 68. Եւ սքեմ ուննան ոսկի գրերով՝ ի շինեստանն բարտած - 68. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չի նէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, բայց եպիսկոպոսովն: - 71. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, զոր եղաւ ի սրբոյն Բարսէլ, ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ - 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. Եւ թէ երեւնայ որ կայ ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չքոնէ զինք վճարած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ - 73. կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոն տան՝ որ այնէ - 73. Եւ թէ վնաս լինի ի յանաւթն, նա վճարէ: - 73. Չայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք. ապա զմէկայլն ի սահմանածն գտնոյք մի ըստ միոջէ: - 73. Եթէ որ զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս, նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի դուր տեղ - 74. եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ, եւ զոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. Վասն որ յանգէտս անարժան հաղորդի - 74. եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ զլիտոյն դնեն և ի տեղն քարկոծեն զինք - 74. հաստատի ի հավատն: - 75. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատողէն զինչ եւ լինի - 76. եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս չկայ՝ եւ ես չգրեցի - 76. Ապա կու հրամայէ արեւնքս զորբերն եւ զտառապելքն ստածել եւ ինամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու զան ի յուսումն: - 77. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ որք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն - 77. ապա պատեհ է, որ ուխտիւք եւ պատարագաւք զինք զէդ զսգաւոր միխիթարեն ի յիր սուրն, զէդ երբ հացիւ երթան: - 78. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնու պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովքն կու այնէր եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. Ու թող ի ձեր

քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըւել լինի եւ ծառութեամբ լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութեամբն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն, բայց աղքատաց՝ աւելին - 80. եւ թէ յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80. Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան գամէնն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մատ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն գան գայթագորութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. Կու հրամայէ արեւնքս եւ այն որ ի Նիկիայ հաստատեցաւ սահմանն, որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել - 80. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց - 81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան - 81. ի յայնոց ընտրեն զաղէկն եւ դնեն թագաւոր, վասն զի սեփհական է թագաւորութիւնն ի հարէ յորդիքն: - 81. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն. նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն - 82. Եւ այլք հայնցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի - 82. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն զլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զէր ոտքն ու այլ զաւղուածքն զլիտոյն: - 84. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. եւ տայ էրիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ էրիկ մի այլ առնու: - 84. Զի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. ապա անսուն զինչ որ լինի՝ զլուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի - 84. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւոյ դիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին, զի յիրենց տունն է լել առջեւ - 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի - 85. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն - 86. ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք. զինչ որ Աստուած յիր սիրտն ծագէ: - 87. Եւ թէ վասն բողոքութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն, ու այրիկն լինայ բողոքած ու պեղծ, հայնց որ այնոր չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն: - 88. Ու թէ չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն - 89. որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք, ապա որ ի մէկ տուն չկենան, զի չէ հրամայել արեւնքս: - 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ

լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. եւ զիր պոռոզն եւ զինչ բերել լինայ զամենն ի յինք դարձնէ: - 89. եւ թէ ի քրիստոնէութենէն ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն, զայն երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբան ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շակել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. ու թէ որդիք կենայ, նա ի հայրն տայ: - 91. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնէն իրանաւք, որ ի յայր /ծն ի յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծռութեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըղորդն, ու շահի զինքն – 93. եւ զինչ ունէր նա յիր ձեռն կայր – 93. Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի – 94. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ, վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն կայր ի խէչն: - 94. վասն զի կարէ ոք ատել զմարդ, եւ բարուք այնէլ որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն ածէ, եւ սպաննէ զինք – 94. եւ կամ թէ զիր կինն ատէ զոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմեկալն: - 94. նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ /ծն.հոտ/ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 95. Եւ յայտ տեղդ հասնի, որ եկեղեցին միապէս խնամաւք դատէ. Բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արիւնաւորաց չէ պատեհ զայտ այտցեղ թուլցնել – 95. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. Ի յայս տեղս նաւմաւսն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ – 95. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձետն կտրեն, առաւել թէ ի կահրայ բան լինի այրել: - 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա իրատն ու մեծ տուժանք ի կնկան դեհն է - 96. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Բայց պարտ է զհտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են – 97. եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնդաւորութիւն պիտի, հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին, եւ յոչ կամայն իրատումն այնել, եւ կամաւքն՝ ներումն: - 97. նա հայնց է հրամայած յարեւնքս /ծն. յարեւնքն/ որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98. եւ տայ ի ձեռն, ու տայ զիր իրքն եւ զպոռոզն ի յինքն, ու վարէ որ երթայ – 98. երկու այրիկ

յիրար լինան անցել ի կռիւ – 99. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ ոչ ի մահ թողուն եւ ոչ ի կեանք: - 100. եւ ապա յեկեղեցի մտնէ ու հաղորդի: - 100. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել – 101. նա կարաւոյ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին – 101. Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ – 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. եւ մնայ աղչկինն ի ծնաւդացն եւ յեղբարցն ի հրամանքն: - 103. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. Զինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի – 104. Վասն թէ յինչ հասակ պսակ լինի – 105. նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. ապա հրամայած է յարեւնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. եւ կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 105. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան – 106. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107. ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հարէ լինի մնացել՝ ի յախտածէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108. Եւ որ զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած, եւ կինն կէս այրկան է համարած յարեւնքս: - 108. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 108. Եւ թէ կարգածք կենան ի դատերացն ի յայլ տուն՝ նա այնոք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի, որպէս յառաջ կարգեցայք ի զիրքս: - 109. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աւտար մարու՝ զիր պոռոյզն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի իւէջ որդեցն – 110. թէ ոչ որդի կենա եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն – 110. եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հարեղբայրն եւ ի հարեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն. եւ այլ ի յետ ի յիր յազգն երթայ – 111. Զամեն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ, ու մթխալն Զ դանկ ի հաշիւ է - 111. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի – 111. Եւ յայսոր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի

քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից /ծն.յորդեց/ բաժինն հաշվին. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն բայց զաղջկներոյն պատեհ է հաշվիլ ի յիրեանց բաժինն, զի ի յաւտար /ծն.յայլոց/ տուն կու գնան - 112. Բայց զանդրանիկն Աստուած է հարկեւորել, եւ պատեհ է, որ ի հարն ի տեղն նստի, եւ երկու բաժին առնու: - 113. Զի գրեալ է յարեւսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հարն հրամանացն՝ նա նգոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 113. որ ի դարպասու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրանաւք մեռնի: - 114. Հարցանէն յարեւսն վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ - 114. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին. եւ, որ ի խելք են /ծն.խելքի են/ ... եւ են որ ի յիրենց խելացն ի դուրս - 115. Եթէ որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի - 115. Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար. հայնց որ, դեռ թէ հայրն կենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. Բայց որդիքն ի հար մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհաւտութեանն են ծնած - 115. Վասն թէ ոչ է իրաւունք մտանել ի տուն գրաւկանն - 116. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել - 116. Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել ... նոյնպէս ոչ ձի եւ ոչ սիլահ, զի կովոյ եւ ծառութեան ի պէտք է ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116. Եւ այլ իրվիտ ի քո հրամանքդ է ամենն. ի քո լաւն է, թէ մեր խրատուս լսես: - 116. Գրած է յարեւսն, որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպասով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս - 117. նա պակասն ի յայնոր քսակն է - 117. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւորն զեղ զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուզանք տայ: - 118. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքսէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն - 119. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւորն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի, որ ի յայն պոմանն վճարեն յոր դնեն: - 120. կամ որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամեն իրք, որ չլինի արատաւոր, զեղ որ ի մեկայլն գրեցաք, եւ ոչ գողունի - 121-122. զի կու հրամայէ արեւսն, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գովի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ

պարտի այնել զվճարն ի ժամ. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. զի ինչվի յեօթն տարին կարեն փնդրել ազգականքն՝ դարձցնել կամ վճարել, եւ եօթն լուկ գրեցաք. թէ չէ յորդից յորդիք, կամ վճարի գինն թխթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախսածն: - 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն – 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոն դառնայ. բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն /ծն.պայմանն/ է հասել – 123-124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամեն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոն, զի ի գնաւոն ուսն է: - 125. նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քրջտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մէկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ – 126. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւոն է. զի է՞ր չէր ի հայիլ /ծն.հայել/ զգումաշն: - 126. Պարտ է գիտել, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըդորդին հետ երեք դարպայի քրջտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն – 127. Եւ զայնոք, որ դրամ քրջտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իրենց իրաւունք առնուն ի վաճրակներոյն ի ճանպահն – 127. պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամեն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն, երբ տարոյն մուտքն մտէ, որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ի մուտն եւ ի տարին եւ ի կանուխն եւ յանագան/ծն. յանագանն/, եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն – 127. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըդորդ ժառանգութիւնն չխանձրի եւ յորժամ գան ի դատաստան, նա առնուն անսղալ: - 129. Բայց թէ վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ՝ նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Այժմ ի տիաթկի բանն սկիզբն առնենք: - 129. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ գնումիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երեցն – 130. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն – 130. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն, զեղ, որ գրած է ի կտակն – 130. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամեն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. եւ այրկանն ի հաւն

բաժին չկայ: - 131. Եւ թէ տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. Բայց վասն այնոր որ հավեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նաւմասն գրել ենք ի յառաջ - 132. Բայց թէ ժողվէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք - 133. Եթէ որ զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան գինն ի դարպասն վճարէ - 133. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար պարի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի. զի իր ծառայ է: - 134. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա գորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ - 134. Վասն որ մարդ իրք տայ ի պահ եւ գողնվի - 136. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն - 136. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի /ծն.այտ/ կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ. ու թէ չգտնվի՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն - 136. նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զեղ զինք անսնոյն առնու - 137. նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: - 137. նոյնպէս եւ թէ հարբած լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137. ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի գնդանն - 138. այդ ի դատաւորին կամքն է - 138. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն - 138. Վասն որ սպաննէ զմարդ ի լեռն կամ ի դաշտ - 139. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան, եւ ժողվին զայլ շինութեանն աղէկ մարդիկ, ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մատ է սպաննածն - 139. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն - 140. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն ի միւելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարենն ու ի չաքն հային - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր - 140. Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն, զեղ արեւք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն՝ նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 140-141. Եւ թէ սպաննաւորն է լել պատճառ՝ նա զեղ սպաննաւոր զինքն դատեն՝ զեղ որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւորն տայ զդեղգինն, եւ զինք ի զընդանն պահեն ըստ զարկուցն - 141. Կու հրամայէ արեւքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է - 141. Եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ - 142. բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. Եւ Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց - 144. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ և ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպսէ, քաւել գնէ ինք զինք, զեղ որ գրեալ կայ

յարեան զինք: - 144. Ու դնեն ի յինք նշան, որ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի, եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի զընդան կենայ ու մեռանի: -144. Եւ թէ զարկն մարդոյ ի խալապայն, որ պեղծ զարկսն ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւոյն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք, եւ զդեղգինն ու զբժշկերոյն կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պումանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ, եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: -145-146. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ - 146. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք -146. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն. որ լնու զասացեալ զանէծսն, որ կախածնոյն է հանած՝ զեղ գոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն - 147. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կտրէ, չտայ վճար - 148. Եւ թէ զտիրոջն յիւր բանն կտրէ՝ նա չտայ վճար: - 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք, եւ են որ չեն՝ եւ յայլ ազգ գործերն որ գործ այնեն: - 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ ի գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Վասն որ յիր ընկերոջ յերկիրն յիշվէ - 149. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ՝ բահրակ անարիւնաւք՝ նա նգոված է - 149. Վասն որ զիր ընկերն սպաննէ ի պատերազմ - 150. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք - 150. Յայս պիտի հայիլ դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: - 150. Եթէ ոք զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, եւ ընդունած է: - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. Վասն որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ - 151. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէր է: - 151. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ինչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ. եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնասս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն - 152. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ

հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 153. Մեծ քան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան - 153. եւ այսպիսիքս ամենն կամաւոր սպաննումն է համարած ի յիրաւունքս: - 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլսորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ - 153. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն, որ եւ այլքն խրատվին ի զգաստութիւն: - 154. եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ, եւ կամ յայգոց կամ յաճոց պահել քարէ եւ սպաննէ. եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ, եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղոցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւդացն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 155-156. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է - 156. Եթէ որ, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան անէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ, եւ զկերակրոյն ու զպակասն ի յիր բանն վճարէ: - 157. Եւ թէ ի կէս հասակն է՝ նա զտուգնաց զկէսն տայ վնասաւդն: - 157. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի. բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ. եւ չարութիւնն ու ի յոխն՝ եւ կամայն եւ ի յոչ կամայն, եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի, կամ ի միտքն եւ կերպն ի ուրախնայ եւ խնդայ - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարեւնն - 157. ապա չաք մի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն՝ կամ զայնոց որ ի քաղաքաց ի քո բան բերես - 158. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ զնա վճարես - 158. ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի, թէ չէ՝ արեան տէր է, եւ յամենն /ծն.գամեն/ զինքն վճարէ: - 158. Եթէ որ իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն - 159. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է, որ ի յայտ իշխեց, եւ թէ որ բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել - 159. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկեր ի պահ տայ - 160. Եթէ որ զիր անսունն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել ... նա չտայ վճար: - 160. Եւ թէ զազանակեր լինի, նա թէ տան անսունն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: -

160. Վասն որ դրամ տայ ի փոխ վաշխով – 161. Եթէ որ ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու - զի Աստուած է հրամել յարէնս /ծն.յարէնքս/ - մանաւանդ ի փոխ առնաւորին որդեցն. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. նա յամեն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչոր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161. Եւ զէր ի բերդ մտաւ՝ նա փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց – 162. Ամ թէ զղջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշուրեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն – 162. Եւ թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ գայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. Եւ չէ ի հրամել արէնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163. Եթէ որ զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զէր իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Վասն որ յայգին մտնի – 164. Եթէ յայգի մտնես՝ որ որ չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: Բայց թէ ի հետդ վերցնես ի բերէն, նա հարամ է: - 164. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլազգ գրաստ – 164. Եւ թէ որ տայ զիր ձի մարդոյ ի բան եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անսուն, եւ յորկէ ուրեք ի բան, եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն ... ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ – 164-165. նա թէ պատռեցնաւորն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն – 165. որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն – 167. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւորն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու – 167. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յաճուք – 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամեն ազգ գրաստ–167. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ, զի զվզենն իր բաժին ունի – 168. Զի թէ պատիկոս առանց դարպսու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի՝ որպէս զվճարն էառ տուալ՝ ի դարպասն: - 168. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168. կամ թող երթան յանշէնն /ծն.յանշէնն/, որպէս սահմանած է իրենց: - 169. Եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու – 169. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւքն՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս սացել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու սացել – 169. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց /ծն.թագաւորացն/ ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զէն գեղերն – 170. նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Զսինաւտ լերանց եւ դաշտաց՝

քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբըցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ ի պատեր – 170-171. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171. նա զիրն զամենն զինչ ուննայ առնուն, եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172. եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չգրկեն զիրար, ապա իրանաւք ամեն մէկ զիր բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ գրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան – 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն – 172.

Ի նախդիրը Բացառական հոլովի հետ գործածված է 476 անգամ:

Ի – նախդիր գործիական հոլովի հետ - երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն, եւ կէս այլն մնայ յեկեղեցոյն /ծն.եկեղեցոյն/ հրամանաւքն: - 49. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով /ծն.յայպով/ հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85.

Ի նախդրի ավելորդ, ոչ տեղին գործածությունն - եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ /ծն.հետամտէ/, նա ընդ իր ան ի ներք դառնայ եւ գնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155.

Ի նախդիրը կապակցությունների մեջ - եւ զայնք որ ի մեղայն /ծն.մեղայ/ գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաղվածքն եւ չսպաննէ - 10. որ ի քաղաւդացն տասնակ առնուն եւ ի կապալ հանեն: - 16. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ - 22. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք – 22. Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն – 25. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ /գրքում՝ թողի յետ տայ/ թէ ոչ նա պատճառ է /գրքում՝ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31. Եւ երբ նոքա առնուն՝ նա գան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն – 34. Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել – 36. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին – 36. եւ ի տաներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զհտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամենն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ – 39. Եւ պատեհ է որ որ յիր ամեն ազգ մտերոյ...փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն տայ – 45. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ որ հանել ի հարկէն առանց

պարոնին կամացն: - 50. Նա կու պնդէ արեւքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին
 կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն - 51. Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ,
 որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց
 թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զէդ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. ու թէ չառնու
 յանձն, նա զէդ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. Բայց ի
 քահանայութիւն ածել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61. մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝
 ի ԺԵ տարին ... ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. նա կու հրամայէ, որ
 ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ - 77. Կու հրամայէ
 ուրեքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի
 արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել - 80. Եւ կու կապէ
 արեւքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80.
 նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել,
 եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 84. հայնց որ այնոր բանի չէ ի
 կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի - 88. Վասն որ զկոյս յանձնէ հանէ -
 97. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ
 ինամէխաւսուած լինի՝ նա դատաստանն զէդ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. որ
 չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ - 98. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հաւրն կամաւք -
 102. Եթէ ոք իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոր կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ
 /ծն.յանձնէ/ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Եւ ոչ է պատեհ՝
 որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարէ գողայն ի հուն
 հանել, որ մէջն լինի: - 108. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի
 տղայ չհանէ ի հուն: - 108. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝
 նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն
 զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել - 111. եւ այլ ի յետ /ծն.հետ/ ի յիր յազգն երթայ - 111. ու
 թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանէ -
 112. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չանուցնէ ու ի
 չափ հասակի բերէ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի
 մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի - 115. հանչաք որ
 տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ -
 117. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ - 121. Բայց ըղորդ
 գրաստոյ վաճառն այս է, որ եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ
 ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է - 136.
 Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւքս, որ
 երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ /ծն.խոստովանութեան/ գայ վասն այն մեռելին՝
 նա չմեռանի - 144. Բայց թէ ի գին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր
 զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյս ձգած, նա ԻԶ
 մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ
 զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ - 145. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է

եւ ի յոչ կամայն: - 153. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու - 161. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պողաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել, եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր տարոջն - 161. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց - 162. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ - 164. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170.

Ի ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄՏՆԵԼ - Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին - 36.

Ի ԲԱՆ ՏԱԼ - Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ - 164.

Ի ԲԱՑ - ապա զնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 82.

Ի ԲԲԵԻ - Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ - 39.

Ի ԳԻՆ ՀԱՆԵԼ - Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյայ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145.

Ի ԳՈՐԾ ԵՐԹԱԼ - ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170.

Ի ԴՈՒԲՍ - Եթէ ոք ի դուրս /ծն.դուրք/ ի յիր արեւակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ ... ի հնկէն մեկն գտնաւրին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս /ծն.դուրք/ յեկեղեցոյն - 35. Եւ արբեցաւրն ու խալապարարն՝ ի դուրս /ծն.դուրք/ ձգվի - 38. ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս /ծն.դուրք/ արթել կամ այլ արելի կերուխում այնել: - 44. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս /ծն.դուրք/ այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի դուր տեղ - 74. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւարթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն եւ ապա ազատ է: - 101. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են /ծն.դուրք/ ի հարն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին - 109. եւ են որ ի յիրենց

խելացն ի դուրս /ծն.դուրք/ վասն ցաւոց՝ նա զայնոց կարգն պատեհ է կատարել: - 115. Ապա ի դուրս կարես գրակնել զինքն զինչ ցեղ ուզես - 116. Պարտ է գիտենայ, որ զվաճառացն եւ զպազրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս - 126. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա գորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ - 134. Բայց թէ յերմկէն ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160. Եւ թէ զազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պումնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն ռիսակալութեան, եւ ի դուրս ի վնասէն՝ նա զայն զարկն իր քրջտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ - 162. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ, ապա ի դուրս աղաւթէ, եւ ռոգորմութիւն տայ աղքատաց, եւ ապա կարէ հաղորդիլ - 163. որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172.

Ի ԴՈՒՐՍ ԱԻԹԵԼ - Տէ՛ս Ի ԴՈՒՐՍ

Ի ԴՈՒՐՔ - Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ, եւ երկուքն ի ներքս անհաղորդ - 62.

Ի ԴՈՒՆ - Եւ խրատեն զիրենք ի դրան/ծն.տոբայն/, որ այլքն վախեն:- 127.

ԻԶ - նա ԻԶ մթիսալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145.

Ի ԶԱՏ - որ արժանավոր է ու գիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ, ու անաչառ եւ ճշմարիտ ու ճշմարտասէր, եւ յանարժան գործոյ ի գատ: - 58. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ - 150.

Ի ԺԱՍ ԱՅՆԵԼ - նոյնպէս եւ զամեն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 84.

Ի ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ԱԾԵԼ - Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն անեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցոյ - 25.

Ի ԺՈՂՈՎՈՒՄՆ ԳԱԼ - Եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթողիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս - 42.

Ի ԼՄԱՆ - կամ դարձնէ ըզվարձն եւ զնիւթն գոր առել լինայ՝ ի լման - 146. ապա թէ ընդ ցորեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. նա ի լման վճարէ - 152. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն. ի լման վճար կամ կիսավճար. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173.

Ի ԽՈՍՏ ԳԱԼ - Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ /ծն.խոստովանութեան/ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի - 144.

Ի ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԹԱԼ - Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163.

Ի ԾԱԾՈՒԿ - Եթէ ոք որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւոյ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101.

Ի ԿԱՄԱՅ - Եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153.

Ի ԿԱՄԱՅ - Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն /ծն.կամայն/ է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն - 154. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156.

Ի ԿԱՊԱԼ ՀԱՆԵԼ - որ ի քաղաղացն տասնակ առնուն եւ ի կապալ հանեն: - 16. Եւ զիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եւ կու կապէ արէնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80.

Ի ԿԱՍԿԱԾ Է - ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է - 136.

Ի ԿԱՐԾԻՔ ԼԻՆԵԼ - Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւղէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ - 22.

Ի ԿԱՐՔ ԱԾԵԼ - Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա եպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրաւնաւք - 22.

Ի ԿԷՍ ԱՅՆԵԼ - նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: -137.

Ի ՀԱՍԱԿ ՀԱՍՆԵԼ - Կու հրամայէ արէնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա արագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ ատելի իրք ուտել - 80.

Ի ՀԱՐԿ ԴՆԵԼ - զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50.

Ի ՀԱՐԿ ԸՆԿՆԵԼ - հանչաք որ տերն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ - 117.

Ի ՀԱԻՐԷ ՅՈՐԴԻՔ - Կու հրամայէ արէնքս դատաւորաց եւ համարէն ունաւոյաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարկ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն - 107.

Ի ՀԵՏ /նախ.մկր./ Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար - 12. Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել

հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արեւոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն - 22. եւ զծոյլն Գ հետ խրատ տալով յանդիմանեն եւ այլ ի հետ գաւազաներով ջարդեն եւ տուգանաւք: - 37. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն /ծն.հետ/ չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն - 51. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն - 57. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու - 101. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնաւժորումն է համարել. քաւել թէ դարպսուն հրամանաւք եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա պատեհ է: - 116. ու ի հետ Ժ աւուրն, երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին եւ այս է ըզդորդն /ճիշտը՝ զըզդորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն, թէ առջին այրուկին է՝ եւ թէ այլ հետինու ի հետ: - 131. Եթէ ոք մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն /ծն.ի հետ/ թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն - 136. նա թէ իրն էլ լինա տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնեն - 136. եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամբննին եւ առնաւդին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար - 159. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես - 164. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: Բայց թէ ի հետդ վերցնես ի բերէն՝ նա հարամ է: - 164.

Ի ՀՈՒՆ ԵԼՆԵԼ - այնոր բանիւ չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի - 88. որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ - 98.

Ի ՀՈՒՆ ՀԱՆԵԼ - Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարէ զտղայն ի հուն հանել - 108.

Ի ՁԵՌՆ - Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած, որպէս Իսրայէլի, Աստուած ցուցնէր ի ձեռն մարգարէից ամուսնութեան - 81.

ԻՄ - Խոստովան եղէք քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3. Չորս աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս - 4. եւ ձեռաւք իմովք աշխատեցայ եւ փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի - 4. եւ կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնես, ու ազատ է յիմմէ /ծն.յիմմէ/, կարէ ամուսնանալ ում կամի - 98. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116.

Ի ՄԱՀԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿՆԵԼ - Եթե որդի՝ որ արհնարք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի – 115.

ԻՄԱՆԱԼ - Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ գմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 89. եւ պատեհ է խոստովանհարն, որ զսպաննաւոյն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննաձն, ու իմանայ զիրենց կենքն – 93. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն – 124. նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ – 147. Բայց յայս չքուցս կարէ որ զայլն իմանալ: - 155. Ջի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ որք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան /ծն. յիմամամ/ ըրորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 165.

ԻՄԱՍՏՈՒՆ - Բայց մեծ իշխանքն եւ փոքունքն եւ իմաստուն բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128.

Ի ՄԱԻՏ – Ի թագաւորի մաւտ մի՛ որք իշխեսցէ նստել – 9. նա պատեհ է որ ծառայութարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: Եւ թէ ի մաւտ՝ նա քահանայքն ծառայեն – 79. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննաձն. եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ զնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղում այնել – 139. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարիան գինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մաւտ լինի: - 139.

Ի ՄԵՂԱՅ ԳԱԼ - եւ զայնոք որ ի մեղայն /ծն.մեղայ/ գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւրվածքն եւ չսպաննէ - 10.

Ի ՄԵՋ /մկբ./ - Տէ՛ս Ի ՄԵՋ

Ի ՄԵԿ - եւ ջամբել ի կաթին տեղ գտուրք մարմին եւ զարիւն հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր վասն մեր էհեղ, եւ այնով միանալ ի մէկ, վասն զի և առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ զմեզ ի մէկ ուսուցին – 41. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի եկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս – 42.

Ի ՄԵԿ ՏԵՂ - Եւ երբ նոքա առնուն՝ նա գան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն – 34.

Ի ՄԵՋ /մկբ.,նիս./ - նա տեսնուն որ ոյի չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթուղիկէ վիմիս մեջ /ծն.մեջն/ - 40. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ

կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. Եթէ տղայք կենայ ի մէջ /ծն.մեջն/, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա գողայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 87. Եւ թէ վասն բոզրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն: - 88. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն ... նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կոթիւ, ու կնիկ իշխէ ի մէջ /ծն.մեջն/ մտել, որ մէկին աւգնէ ու խալապալայ այնէ եւ պատճառաւ որ մէկն զմէկալն ծեծէ կամ սպաննէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է – 131. Եւ այսոնք են կամաւորք եւ ակամայք, եւ որ յերկուքին մէջ սպաննութենէրն: - 155. Եւ կամ թէ մարդ, ի մարդասպաներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքս սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի – 171.

Ի ՄԷՁ ՄՏԵԼ - Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կոթիւ, ու կնիկ իշխէ ի մէջ /ծն.մեջն/ մտել, որ մէկին աւգնէ ու խալապալայ այնէ եւ պատճառաւ որ մէկն զմէկալն ծեծէ կամ սպաննէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99.

ԻՄՆ – Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել – 46. Եթէ ուրդի, որ իրիք /ծն.իրք/ մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93.

Ի ՅԱՆՁՆԷ ՀԱՆԵԼ - Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւաւած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնեն զմէկն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել – 111.

Ի ՅԱՌ ԱԾԵԼ - Եւ թէ քաղաք լինի տղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9.

Ի ՅԵՏ - Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ /գրքում՝ թողի յետ/ տայ թէ ոչ նա պատճառ է /գրքում՝ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31. նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան – 77. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն /ծն.յիրն/, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըղորդն, ու շահի զինքն. նա մեծ վարձք ուննայ: -

93. Եւ որ զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիւրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. Եւ այլ ի յետ /ծն.հետ/ ի յիր յազգն երթայ - 111. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն- 112. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ - 121. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն աւր փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ - 138. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց - 162.

Ի ՅԵՏ ԴԱՌՆԱԼ - Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ - 121.

Ի ՅԵՏ ԵՐԹԱԼ - Եւ այլ ի յետ /ծն.հետ/ ի յիր յազգն երթայ - 111.

Ի ՅԵՏ ՀԱՆԵԼ - ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն - 112.

Ի ՅԵՏ ԶԳԵԼ Ի ՄՏԱՑ - Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց - 162.

Ի ՅԵՏ ՏԱԼ - Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող /գրքում՝ թողի/ ի յետ տալ, թէ ոչ նա պատճառ է /գրքում՝ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն - 31. նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան - 77. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն աւր փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121.

Ի ՅՈՉ ԿԱՄԱՅՆ - Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: 153.

Ի ՅՈՉ ԿԱՄԱՅՆ - Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154.

ԻՆԱ, ԻՆԱՅ - յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն - 32. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երէցն լավ է քան զիսայ - 34. արա զինա բանն - 118.

Ի ՆԵՐՍ - Եթէ որ զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս /ծն.ներք/ ածէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18. Կու հրամայէ արէնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս /ծն.ներք/ կենայ, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ-75. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անասուն ի ներս ընգնի-137. Եթէ որ զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտորած անսունն առնու հորոյն տէրն-137. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս/ծն.ներք/ անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել - 166.

Ի ՆԵՐՔ - Վասն որ որ զիր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիգն սպաննէ - 18. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ, որ ի ներքն /ծն.ներք/ լինի կնքած եւ իր ծուխ լինի կեցել - 46.

Ապա թե ապաշխարե երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւորացն...նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի – 61. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք /ծն.ներքս/ զեղ զխմոր իրք – 65. նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ - 155. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն – 157.

Ի ՆԵՐՔՍ – նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշապարե, եւ երկուք ի ներքս անհաղորդ - 62.

Ի ՆԵՐՔՍԵԻ – Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարե համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120.

Ի ՆՈՐՈՅ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս – 4.

ԻՆՉ - եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպեռատ է, եւ այլ ինչ որ մարդն լինի: - 10. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն – 11. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարինակն գտայ – 27. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամենին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ ու ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Աւագ եւ զլիաւոր կացուցած երէցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն – 35. զի մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայս իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի – 38. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորն՝ ինչ մեղք այնեն: -41. Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթուղիկէն եւ եկլէսիայն՝ որ է եկեղեցի: - 41. Բայց արդ ի՞նչ աւելաբանեմք – 42. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել – 46. Կու հրամայե արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին, ոչ ինամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իրաւք /գրքում՝ իւրաւք/, վասն պարոնութեանն հարկուն – 49. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60. Եւ չկարէ որ յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել, զի մեղք է. եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայլն դուք գիտացէք, թէ ինչ է: - 71. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Եւ թէ ցաւ ինչ կենայ՝ նա ջանան դեղերով: - 89. Ու թէ չայժենայ ինչ /ծն. իրք/ դեղն՝

նա հային յայրն ու կինն – 89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ – 89. Եթէ ուրդի, որ իրիք /ծն.իրք/ մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Վասն թէ յինչ հասակ պսակ լինի – 105. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ, որ նման է սորա ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անաղալ առնու – 106. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրջտէ հաւրն եւ իր մարն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի, քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար – 114. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ /ծն.զինչ/ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ինչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ – 135. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ինչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յինչ իրաց – 152. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք էր, ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ – 165. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ – 170.

ԻՆՉՈՐ, ԻՆՉՈՒԻՐ – նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն, ինչոր /ծն.ինչոր/ ապաշխարութեամբ ելանէ ի մեղանացն ազատ: - 35. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ. բայց կապածն՝ այն կապած կենայ ինչոր իր տան արձակել: - 56. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն, ինչոր այլ աւագ լինայ ու զիր անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. Եւ կարեն ամենն ելնել ի վանացն, ինչոր /ծն. ինչ որ/ դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամէն հաճին – 73. Եւ զայնք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին. բայց ոչ լման, ինչոր հաստատի ի հավատն: - 75. նա թէ իրն էլ լինայ տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչոր /ծն. մինչ որ/ գտնուն – 136. Եթէ ոք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւռով բաժնել, ինչոր գայ ամէն մարդ ու

լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ – 151. նա յամեն տարի զայն խաստն վճարե ի ծառին տերն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161.

ԻՆՉՈՒԻՐ - ՏԵ՛Ս ԻՆՉՈՒՐ

ԻՆՉՈՒԻՐ, ԻՆՉՎԻՐ - Եւ արբեցաւն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի խելք՝ զեղ առաջնորդն կամի: - 38. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսն երեց չլինին ժամարար: - 38. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահե, ինչվի լմննայ: - 44. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւերն ի վանքն երթայ – 44. նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգեն ինչուի յաւիտեան: - 59. նա կու հրամայե, որ ինչվի /ծն.մինչ/ յետի փողն ի յետ տան – 77. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարե յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարե, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ - 101. Եւ այլ հրամայե արեւնքս, որ այս հայրենետրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի չորս երեսն յիշվէ - 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի /ծն. մինչ ի/ յիրենց չորս երեսք թոռունքն – 110. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ – 121. կու հրամայե արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճռնին գտվի՝ նա դառնայ ի տերն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. զի ինչվի յեօթն տարին կարեն փնդռել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել – 123. ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ – 129. նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարե զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. ինքն ինչվի մահ ապաշխարե ի զնդանն – 138. նա զդեղզինն տայ ինչվի /ծն. մինչ որ/ առողջանայ: - 138. նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ, ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ զոր պատեհն է, որ դնեն: - 142. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չգրկվին, ինչվի լցվի – 151.

ԻՆՉՎԻՐ - ՏԵ՛Ս ԻՆՉՈՒԻՐ

ԻՆՉՔ - Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարե դնել, ապա իր ընչիցն մէն – 49. եւ զծխերն տայ ում կամի. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պառկացն՝ երեցկնկանն լինի – 52. Եւ թէ ոք վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք որ շինէ - 71. եւ տայ զիրեն ամեն ինչքն զոր բերել լինի եւ տուայր չկայ – 85. եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամեն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 102. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնոսն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ: - 109. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. Երբ

եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հաւրեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի, որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեանց կաննոյն բաժին հանեն, ու ապա զիրենցն՝ զոր պատեհ է բաժնեն: - 112. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է - 131. եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուծել, ու յիր ընչիցն զայրեցման վզենն տուալ վճարուիլ զինչ ազգ ու լինայ վզենն: - 159.

ԻՆՔ,ԻՆՔԸ,ԻՆՔՆ - Բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն - 7. Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեաւք ընդ պոռոյզն: - 8. որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն - 8. Ու կարաւ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել, ու սահմանել եւ տալ զլեռն եւ զդաշտն եւ զիր ամէն երկիրն զինչ ցեղ որ իր կամքն լինի, որ չկարէ իր որդի եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել: - 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն - 8. զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն - 8. որ յիրենց պարոնին սերմէն է եւ ոչ աւտար սերմի ծնունդ: - 8. Եւ զթագաւորի հալաւ չիշխէ ոք հագնել առանց իր հրամանին: - 9. Ի թագաւորի մաւտ մի՛ ոք իշխեսցէ նստել՝ քաւել թէ ինք հրամմէ եւ յիր սեղանն՝ քաւել հայրապետն: - 9. Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ - 9. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաղվածքն եւ չսպաննէ - 10. եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ - 10. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ. Բայց իւրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին: - 11. Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն պատեհ է որ եկեղեցոյն տայ: - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն՝ ըստ իրենց մարդաթրւին չափոյն ի յիրենց վերայ բաժնեն: - 11. զի այս թագաւորին է՝ որ ինքն դատէ - 11. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ որ երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժին ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին, զի ինքն յիրմէ գնաց ի ծեծ: - 12. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար, եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին - 12. Եւ նոքա զիրենց տասնեակն տան յիրենց եկեղեցեացն - 12. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին, զի ինքն յիրմէ գնաց ի ծեծ: - 12. եւ թէ ինք յիրմէ երթայ, նա ինք զինք գնէ: - 12. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ,

նա վասն այնոր կու շինե որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. իշխանքն զիրենցն ուննան մնացական եւ թագաւորին ուժ տան: - 14. Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր /ծն.յիւր/ հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ ... նա այլ վայ թագվորին լինի – 17. եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Վասն որ ոք զիր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիգն սպաննէ - 18. Եթէ ոք զիր /ծն.իր/ հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18. Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ի ծանր վերցնելոյն մեռցնէ - 18. Վասն որ չլինի քահանայ եւ զինք քահանայ երեւցնէ - 19. եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական քաներոյ զինչ ու լինի – 19. նա թէ քահանայ չէ աւրհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք – 19. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր/ծն.իր/ ազգին – 20. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զեղ աստուածաձախ տուժեն – 20. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. եփ զուզվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքումէ յին/ ապրանացն մագ մի առանց իրաւանց: - 21. նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն – 21. նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հաւնաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ դատեն զինք: - 21-22. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիր տունն տանի – 23. եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. Ջնոյնն այնէ եւ եպիսկոպոսն եկեղեցականի, որ ապստամբէ յիրմէ - 23. նա յղրկեն առ ինք երկու եպիսկոպոս – 23. նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն եւ թէ աշխարհական լինի՝ նա հաւնովրեն զինքն եւ բանադրած վարեն – 25. նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն, նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն – 25. որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց գիտունն, որ ամէնն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան – 26. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ սգիտութիւն ու իր սագայ տան այլ վարդապետին: - 26. Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զղջայ: - 26. պատեհ է, որ յարհիւեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան, որ զիր/ծն.զիրենց/

աշխարհավարութիւնն նոցա թըտայրով այնեն – 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել
 յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս
 եպիսկոպոս դիք – 27. նոյնպէս զմահ եւ զհոգեբարձութիւն երիցանց իրենք
 /ճն.իւրանսն/ այնեն:-27. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի
 կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն /ճն.զինք/ զնոյնով որ
 ապաշխարէ - 28. Վասն եպիսկոպոսաց եւ իրենց թէմերոյն – 28. Եթէ ուրդի որ
 եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ
 եպիսկոպոսն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի,
 նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. Ապա թէ
 յարհիւեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի կամ իր
 հրամանացն՝ որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն, որ զայն ժողվէ զամէնն, ու
 փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա
 կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք /ճն.զինքն/ կամ տուժին զինքն ըստ
 մեղանացն: - 29. Վասն մայր եկեղեցեաց եւ իրենց ժողովրդեանն – 30. նա զատկին
 եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ, այլ
 զան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հաւն առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ: - 30.
 Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ
 զիր եկեղեցին զարդարել – 31. որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել – 31.
 որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ – 31. որ կամենան զինքն /ճն.զինք/ ու զիր
 ընկերքն սպաննել – 31. այլ զամէնն մէկ Աստուծոյ սպասաւոր համարին եւ զիրենց
 ըղորդ իրաւունքն զամէն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. եւ այլքն զեղ աւագ ընկերոջն
 հնազանդին իր աննախանձ – 34. եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր երիկն յեկեղեցոյ
 սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ եւ ինքն ի բոզութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր
 իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի – 35. Աւագ եւ
 զլիաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ
 երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն, հայնց որ ամէն ժամ ու
 ժամ յիր տեղն լինի: - 35. եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ
 զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն /ճն.իւր/ փող մի չտան, ապա ի
 վերայ յարիականացն բաժնեն զիր բաժինն: - 35. ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ
 շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն – 35. Եւ
 զանաւթ եւ զսպասն եկեղեցոյ ինքքն պահէ: - 35. եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա
 խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ – 35. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն
 մեկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն. եւ փիրիսկոպոսներն
 յամէն ժամ ամէն մէկ զիր վիճակն: - 37. Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն
 սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37.
 որ իրենք /ճն.ինքեան/ աւգտին եւ այլոց քարոզեն: - 37. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր
 ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին ժամարար: - 38. Եւ զայս
 ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել, եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ

ոչ աչառէ լքառով. ի վանք եւ ի դուրք զամէն մէկ ի յիր սահմանն պահէ: - 38. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամէնին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: -38. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամէնէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամէն ազգ հնարօք յիրենց հոգոյն փրկութիւն. եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զհտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք - 38-39. եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք՝ որ փախչին եւ փրկին ի չարագործութենէ եւ ի հերծուածաւոյաց: - 39. Քրիստոսի արեան գինն եմք, եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ գայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք - 40. նա գայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք - 41. ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն - 42. իրենք գիտեն զայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի - 42. յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին ... հայնց որ զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային - 43. Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն - 43. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթեթն մէն: - 43. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ, ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. Ապա թէ վանաց զեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ - 44. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դստակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս ... իր եկեղեցոյն տայ: - 45. Ջայս սահմանս գրեաց սուրբն Սահակ. եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր /ծն.զիւր/ բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն, եւ առաւել առաջնորդքն: - 45-46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել - 46. երբ խիստ յանդգնի, նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Ու բանադրաւոյն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն, զի եւ իր այլ կայ կապաւղ եւ արձակաւղ: - 47. ու բաժնեն զինք ու հաւնովորին՝ որ ապաշխարէ է տարի: - 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր /ծն.ձեր/ ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն - 49. Եւ թէ աստար լինի յիր /ծն.ձեր/ ազգականութենէ՝ լաւկ

որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա աւրինած է յԱստուծոյ, եւ Աստուած զիր մեղքն թողու ու զիր ծնաւդացն: - 50. եւ էրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ. եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ, եւ կուսան արեղայի մեղաց պատճառ լինի՝ եւ իր անթողնելի մեղք շահի: - 51. որ թէ խելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Բայց եպիսկոպոսն իր ծուխ չկարէ ուննայ: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանաչած իրք՝ որ ըզորդ իրն /ծն.իր/ լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանաչած իրք՝ որ ըզորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ. եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու զպատկելիքն – 53. Եթէ ոք որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըզորդ քահանայացնէ. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալ քաշել վասն անհնազանդութեանն – 54. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երէց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն, եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ: - 54. Վասն որ ոք զինք սուտ քահանայ անուանէ - 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քորձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան/գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երէցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ. ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբուծն ու զմորթին: - 55. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երէցն ու այլ երէցով մատաղ այնէ զաղտուկ, նա թէ երէցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. Ապա զմիսն աշխարհականացն թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուրն ուտեն առանց մսի: - 55. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ. բայց կապածն՝ այն կապած կենայ ինչուի իր տան արձակել: - 56. Եւ կաթողիկոսութեան աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս – 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկելորած էր, եւ ի կաթողիկոսութեան աստիճանի էր՝ չէր ի պատեհութեան, եւ զմայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց զձեռնադրութիւնն ինքն տայր – 57. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ

նասուցանեն յաթոռ: - 58. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոեն յիր վերայ - 58. Վասն որ գլխաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն իլել - 58. Եթէ եպիսկոպոս կամ երեց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն իլել, նա կու հրամայէ արէնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել - 58. ու թէ չառնու յանձն, նա զէր հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչոյի յաւիտեան: - 59. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 61. Վասն որ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ - 61. Կու հրամայէ արէնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. հայնց որ հաճեցնէ իր սրտին ջերմութեամբն - 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. Բայց ի քահանայութիւն ածել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61. եւ զոր գտնուի յայս գործս՝ նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել: - 62. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զերեսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն, ինչոր այլ աւագ լինայ ու զիր անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ եւ յառաջ ինքն /ծն.ինք/ առնու եւ հարկեւորացն տայ - 63. Եւ թէ որ իր ձեռնադրաւ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զսուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մսխէ, նա նգոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի որ ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն /ծն.ուզերն/, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել եւ անդ հաստատել - 65. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի որ ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապոլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռոն եւ աւագան: - 66. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ - 71. Եւ թէ որ գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել - 72. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն, նա փոխեն զինք. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն - 72. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չքոնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործն - 73. որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, զոր իրենք չուզենան - 73. Եւ կարեն ամէնն ելնել ի

վանացն, ինչուր դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամեն հաճին – 73. Եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն – 73. Եթէ որ զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս – 74. Եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք – 74. Եւ զայնք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն – 77. Եւ թէ ուսնաւորն լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քննքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւորացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. նա մայր է մեր եւ իր սուգն իր հերիք է - 78. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք – 78. ապա պատեհ է որ ուխտիւք եւ պատարագաւք զինք զեղ զսգաւոր մխիթարեն ի յիր սուրբն, զեղ երբ հացիւ երթան – 78. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի...եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն/ծն.ինք/-78. ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն – 79. մնացելովքն իրենք ապրին – 79. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն – 80. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել. երբ ու կամի՝ յիշխանութենէն, եւ խրատել ու այնել զինչ իր պիտի: - 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքայրել եւ ոչ ձգել: - 81 նա Աստուած մէն կարէ զինք արքայրել – 81. Ապա զայնք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն , նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամեն բնակչաւք երկրին կարեն արքայրել: - 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք/ծն.ինք/ չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքայրել եւ ոչ ձգել: - 81. ապա զնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 82. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին ... նոյնպէս եւ թէ նախարարնի լինի՝ նա իր ընկերքն դատէ զինք եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա – 82. Եւ այն որ իշխանաց իշխան լինի՝ նա դատեն զինք իշխանաց իշխանաւքն: - 82. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն. նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք /ծն.զերենք/ դատեն իշխանաց իշխանքն – 82. Եւ այլք հայն ցեղ ամեն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի – 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամեն մէկ զիրն կարեն դատել – 83. զի ինք է տվել իրենց /ծն.զիրենց/ կարգն: - 83. Եպիսկոպոսն զերեցն եւ զսարկաւազն դատէ ... Եւ վարդապետք ի յրաբունապետաց եւ յիրենց հրամանք

տուաւդաց: - 83. զի ինք է տվել իրենց կարգն: - 83. սոքա երիցանցէ դասին եւ արքորին: Եպիսկոպոսք ի կաթուղիկոսաց, եւ կաթուղիկոսք ի պապէ եւ ի պատրիարքաց եւ յայն եպիսկոպոսացն, որ զինք կաթուղիկոս լինին ձեռնադրել: - 83. ապա ի վերայ աղալանաց կարէ զինք ի ժամէ արգելել – 83. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. եւ տայ երիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ երիկ մի այլ առնու: - 84. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւոյ դիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին, զի յիրենց տունն է լել առջեւ – 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն – 85. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. եւ տայ զիրեն /ծն.իր/ ամէն ինչքն գոր բերել լինի եւ տուայր չկայ. եւ առնու իր այլ կին: - 85. եւ առնու իր այլ կին – 85. ու առնու իր այլ կին – 87. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պոռոյքն ու զմահին, եւ երթայ առնու իր այրիկն: - 87. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամե/ծն.յիրացմե/, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք. զինչ որ Աստուած յիր սիրտն ծագէ:-87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպոռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել – 87. որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին – 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի. եւ զիր պոռոյգն եւ զինչ բերել լինայ զամէնն ի յինք դարձնէ: - 89. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենա կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: Ապա թէ ոչ, նա իր շնորհաւորէ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմե /ծն.յիրմե/, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զեղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել իր բնաւ – 92. Եւ ինքն /ծն.ինք/, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մէկայլն առնու: - 92. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93. Եթէ ոք վասն բոզութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն. եւ պատեհ է խոստովանահաւրն, որ զսպաննաւոյն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննածն, ու իմանայ զիրենց կենքն – 93. նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն. ապա թէ ոչ, որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր՝ եւ զինչ ունէր նա յիր ձեռքն կայր՝ եւ ինք սպկիկ էր ի բոզութենէ, ու կու բոզնայր եւ զիր տունն ու զհալաւն այլոց կու վատնէր՝ նա

այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է - 93. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըդորդն, ու շահի զինքն - 93. կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն /ծն.զինք/ - 93. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէշ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ, վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն կայր ի խէշն: - 94. Ապա թէ զմէկն սպաննէ ու զմէկն թողու, նա զեղ մարդասպան դատեն զինքն վասն զի կարէ ոք ատել զմարդ, եւ բարութք այնել որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն ածէ, եւ սպաննէ զինք. եւ կամ թէ զիր կինն ատէ զոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէշն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմէկալն: - 94. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոզութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել - 95. վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն - 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբբ: - 96. Եթէ ումեք կին ի բոզութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն /ծն.ինք/՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. Բայց պարտ է զհտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառպել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97. Եթէ ոք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն - 97. Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարէնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու, եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ. եւ զաղջկինն իր ազգ թող զհտենան: - 98. ու տայ զիր իրքն եւ զպոռոյզն ի յինքն /ծն. յինք/ - 98. ապա ինքն /ծն.ինք/ այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոզութեան եւ կամ այլ իրաւնաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց /ծն.զիրենց/ կաննին՝ նա կու հրամայէ արէնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ ոչ ի մահ թողուն եւ ոչ ի կեանք: - 100. Ապա թէ դառնա՝

նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարե - 100. Եթէ որ կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու - 101. Եթէ որ քր բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմանայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին, եւ իրաւունք է որ տան իրեն /ծն.իր/ զիր ամէն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 101-102. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աների ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի - 102. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. եւ երբ զիր հասակն առնու ... նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունի զիմ հասակն - 105. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ գղատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան, որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք /ծն.զինքն/ ու այնէ զինչ իր պիտի - 105. ապա հրամայած է յաւրէնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ - 106. Բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ - 106. եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 106. զի որ ծուռն է՝ նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն - 106. Եթէ որ ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ - 107. եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով, եւ մկրտէ, ու հազնի զքրիստոնէութեան զագեստն. եւ ապա պսակվի, եւ ուննայ զինք հալալ: - 107. Ու թէ աստէ գնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ, ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոզութեան պատճառանաց - 107. նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն, որ ոչ առնուն եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին - 107. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին - 108. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւղ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նամաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք /ծն.իրեանք/ վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի - 109. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աստար մարու՝ զիր պոռոցն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի իւէ որդեցն. ու թէ ոչ՝ նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն - 110. եւ այլ ի յետ ի յիր /ծն.ի հետ/ յազգն երթայ - 111. նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն - 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի, որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեանց կաննոյն բաժին

հանեն, ու ապա զիրենցն՝ զոր պատեհ է բաժնեն: - 112. Եւ թէ ծախե եղբայր զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն - 113. եւ ապա արեւնութեամբ բաժնէ յիրմէն /ծն.յիրմէ/ - 113. Եւ այն որդին որ զսնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք ... նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 113. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրջտէ հարն եւ իր մարն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի, քաւէլ թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ - 114. Հարցանեն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ - 114. Բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զէդ ինք Քրիստոս հար կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հարն կամաւք այնէ - 114. ապա դատաստանս հրաման տայ՝ ու զամեն մարդ իր զլիտովն սպաննեն:- 115. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին. եւ, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... են որ ի յիրենց խելացն ի դուրս վասն ցաւոց - 115. դեռ թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես - 116. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր է գրաւկանն գրաւկնել - 116. նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Գրած է յարեւնքս, որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու - 117. եւ պարտական են թագաւորք եւ զարագուիսք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւոն: - 118. հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն - 118. կու հրամայէ արեւնքս որ ամեն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. որ զիր ապրանքն կենա ու ուտէ: - 119. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրաւկնել վասն պարտուց, ապա դարպսու տեսովն վճարվի զիր պարտքն - 119. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախե կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն. եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւղէն առնու անյապաղ - 121. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եւարթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ - 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճռնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառպելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել լինայ ի գնողէն, թէ իր պիտենայ - 122. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն- 123. Ով աման

կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Բայց Ժ ար պատեհ է որ գնաւոյն տեսնու եւ զիր թոսպիրն առնու - 125. մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. ապա թէ տեսնու, եւ այսպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: - 126. Բայց ամէն ծախաւոյ պատեհ է, որ ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայկից ի վեր չկարէ գնաւոյն դարձցնել: - 126. այն ծախաւոյն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն - 127. պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն - 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն, եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ, որ թէ ծախէ զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. Բայց թէ ըզորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ. ապա իր ըզորդի բաժինն է իր հալալ: - 128. եւ Աստուած յիրենցմէ խնդրէ զամէնն - 128. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. նա պատեհ է, որ որդեցն կամաւք լինի իրենց ելնելն ի ժառանգութենէն - 128. որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն - 129. մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ գնումիկոսն, եւ ... գրել տայ զիր /ծն.իւր/ իրքն. ու սահմանէ հոգոյն եւ իր ետմնացողացն ըստ իր կամաց - 130. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, զոր դնէ: - 130. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք /ծն.իւրեանց/ կատարէ - 130. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըզորդ է. նոյնպէս եւ զկնկան ի յիրոյն /ծն.իւրոցն/, ի կնկան. եւ թէ տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայ գնէ յանաւրինաց՝ նա ծառայէ զգնաւոյն Է տարի. եւ ապա կարէ բաժնիլ յիրմէ, եւ վճարէ զիր գինն: - 132. Եւ թէ փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն՝ նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք. եւ թէ ինքն /ծն.ինք/ մէն՝ զինչ ցեղ գնվել է: - 132. Եւ թէ կարգել լինայ զինքն գնաւոյն, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւոյն է: - 132. Բայց թէ ժողովէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք. եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի ուննալ զինք - 133. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել. բայց

ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 133. Վասն որ զիր դուստրն ծախէ վասն աղքատութեան – 133. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւոյ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է - 133. նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր /ծն.յիւր/ զինն հանէ, նա ազատի: - 133. Վասն որ զիր ծառայն քշտէ որ մեռնի – 133. Եթէ որ զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ - 133. Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատնէր զինք – 134. նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն – 135. Եթէ որ զիր անասունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. Եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն /ծն.զինք/ այրեն – 135. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետ թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն. նա թէ իրն էլ լինայ տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն. ապա թէ իրն մէն լինի տարած՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ - 136. Եթէ որ քրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն, եւ կամ գնէ ինք զինք ի դարպսէն – 137. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զին, կամ զինք /ծն.զինք/ սպաննեն նորայ փոխան – 137. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անասուն ի ներս ընգնի – 137. Եթէ որ զիր հորն բաց թողու, եւ անասունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտորած անսունն առնու հորոյն տէրն – 137. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զնդանն – 138. նա զէդ մարդասպան տուժեն զինքն /ծն.զինք/ - 139. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան, որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումբեցաւ տայ ու զայն վնասն արար. եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց – 141. Եւ թէ սպաննաւոյն է լել պատճառ՝ նա զէդ սպաննաւոյ զինքն դատեն: - 141. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւոյն տայ զդեղզինն, եւ զինք ի զընդանն պահեն ըստ զարկուցն – 141. Եւ զայն խափանն, գոր յիր բանէն կեցաւ՝ վճարել տան – 141. նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւոյն յաջող լինայ ու զնոքս սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական - 142. Եթէ որ զտղայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպաննէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել, ապա ինքն /ծն.ինք/ յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն–143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու

հրամայե արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպստ, քաւել գնէ ինք զինք, զեղ որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. Ու դնեն ի յինք նշան, որ՝ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի, եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի զընդանն կենայ ու մեռանի: - 144. կու հրամայե արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի հայնց որ հաւնի իրաւանց տէրն՝ ու ինք իրատվի, որ այլ չայնէ խումբութիւն: - 145. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռալ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն - 146. գոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146. Արուեստաւոր, որ գումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ զբանն...ու չհաճեցնէ զինք...նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւորն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւորն - 147. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար. ապա թէ իր կամաւք վնասէ՝ նա վճարէ: - 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Եւ ի վերայ այսք ամենայնի կու հրամայե արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն՝ բահրակ, այն տէրն որ գամենն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Վասն որ յիր ընկերոջ յերկիրն յիշվէ - 149. Կու հրամայե արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ՝ բահրակ անարիւնաւք՝ նա նգոված է - 149. Վասն որ զիր ընկերն սպաննէ ի պատերազմ - 150. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ իսլապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայե արեւնքս, որ չունի մեղք - 150. Բայց թէ աներակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ - 151. Բայց թէ աներակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ - 151. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն /ծն.ինք/ յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ ... նա կիսավճար տայ իւրն - 152. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. ապա թէ իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: - 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդուել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա

տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն /ծն.զինք/ ըստ արժանեացն – 154. նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ - 155. եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպաներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած, եւ սպաննութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպանվի: - 156. եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուծի – 156. եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ, եւ զկերակրոյն ու զպակասն ի յիր բանն վճարէ: - 157. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո, ու այն է իր յոյն ու ապրանքն: - 158. Ու երբ կտրես զնորա վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած, եւ Աստուած լսէ իր ձայնին – 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի. թէ չէ՝ արեան տէր է, եւ յամենն զինքն վճարէ: - 158. Վասն որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ - 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կանաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ ... ու զայն զնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուծել, ու յիր ընչիցն զայրեցման վզենն տուպլ վճարուիլ – 159. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկեր ի պահ տայ – 160. Եթէ ոք զիր անսունն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել, եւ ոչ ընդ իր ցորեղութենէ է լել՝ նա չտայ վճար: - 160. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. երբ մեղանչական /ծն.մեղանչականն/ իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան – 161. եւ այնով ասէ իր ընկերոջն ու խլէ եւ յափշտակէ ու վնասէ - 162. որ դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուծն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուծն արժենայ, զոր արել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. նա զայն զարկն իր քրշտեն զոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. նա զիր վճարն ըստ վնասունն այժեցն առնու – 162. Եթէ ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթրթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զէդ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 164. բարհակ թէ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն ու զդեղզինն ինք պարտի որ տայ: - 165. որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն, զի յիրմէ չէր այլ ի չարէն – 166. Եթէ ումեք անսունն դիւահրէ նա զիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց – 166. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն զնաւդն՝ նա իրաւաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու – 167. նա թող պատրաստի որ չթուլացնէ Աստուած,

որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն - 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախարէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամէն ազգ գրաստ. Բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ, զի զվզենն իր Բաժին ունի - 168. պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168. նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 169. նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու - 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել/ծն.անել/, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն, կամ թող երթան յանշէնն, որպէս սահմանած է իրենց: - 169. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել - 169. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ Բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն - 170-171. եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանոր զալիւրն՝ նա ինքն /ծն.ինք/ զալիւրածն առնու եւ զտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն, եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172. եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չգրկեն զիրար, ապա իրանաւք ամէն մէկ զիր Բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172. ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն /ծն.յիրմէ/ եւ ի նա տան: - 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն - 172. Եւ իրաւունք է, որ զորած պումանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց, ու իրենք պարտին, որ զիրենց պահքն անսխալ ու աղէկ պահեն: - 173.

ԻՆՔ ԶԻՆՔ - Տէ՛ս ԻՆՔ

ԻՆՔԸ - Տէ՛ս ԻՆՔ

ԻՆՔ ԸՆԴ ԻՆՔ - Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք - 146.

ԻՆՔ ՅԻՐՄԷ - Եւ թէ ինք յիրմէ երթայ, նա ինք զինք գնէ: - 12.

ԻՆՔՆ - Տէ՛ս ԻՆՔ

ԻՆՔՆԱԿԱԼ - Բայց զայլ ինքնակալք /ծն.ինքնակալքն/ որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքտրել եւ ոչ ձգել: - 81.

ԻՆՔՆԱԿԱԼՈՒԹԻԻՆ - նոմոսով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն - 7. զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան /ծն.թագաւորութեան/ հարն - 7.

ԻՇԽԱՆ - Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց /ծն.իշխանացն/ ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լան, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8. Եւ թէ իշխան կամենայ յայտոց շինել, նա թագաւորին հրամանով շինէ: - 9. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն - 12. զի այդ իշխանացն

և սինաուռապիերաց է հասոյթք: - 12. Եւ գոր իշխան՝ որ յդարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. Եւ արծաթն ու արծթով կտաւ՝ եւ պրիսմէն՝ իշխանացն է - 12. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար - 12 Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ - 14. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել, այլ իշխանքն զիրենցն ուննան մնացական եւ թագաւորին ուժ տան: -14. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել - 14. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն լինին-15. Թէ իշխան...իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրաւնաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Վասն որ ոսկեհանք գտնւի թէ ի յիր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնազանդութիւն լինի թագաւորին - 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութիւն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 15. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին ...իշխանացն է - 16. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ - 17. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ յեկեղեցին դատաստնել - 15. նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ իշխանքն եւ զհարկեւոր տանուտերքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զդորդն - 29. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն - 51. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելւոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ. եւ վանքն տայ զպէտքն: - 51. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան - 73. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց - 81. Եւ իշխան՝ գոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել - 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքորել եւ ոչ ձգել: - 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն - 81. Եւ այն որ իշխանաց իշխան լինի՝ նա դատեն զինք իշխանաց իշխանաւքն: - 82. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն. նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն/ձն. իշխանայքն/ -

82. Ապա թե իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին – 82. Բայց զխրատելոյն կամ զմեղսնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել – 82. զի չկայ ամենեւին հրաման յաւրինացս, որ այլ ոք մարդ իշխե աւերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն – 82. թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք /ծն.իշխանքն/ ի յամենայն աշուն – 127. Բայց մեծ իշխանք /ծն.իշխանքն/ եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128.

ԻՇԽԱՆԱՅ ԻՇԽԱՆ - Տե՛ս ԻՇԽԱՆ

ԻՇԽԱՆԱՅՈՒՑԵԼ - Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել – 81.

ԻՇԽԱՆՈՒԹԻԻՆ - Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցւոյ դուռն փակել կամ զժամն խափանել - 47. Եւ յայլ իշխանութիւնք /ծն.իշխանութենք/, թե լինի առաքելական աթոռ եւ թե չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել. երբ ու կամի՝ յիշխանութենէն, եւ խրատել ու այնել զինչ իր պիտի: - 81.

ԻՇԽԵԼ - Եւ զթագաւորին հալաւ չիշխե /ծն.զիշխե/ ոք հազնել առանց իր հրամանին: - 9. Ի թագաւորի մատ մի՛ ոք իշխեսցէ նստել – 9. Նշանակ եւ պուկ բերդատէրն մէն իշխե վերցնել: - 12. Եւ չիշխե ոք՝ յայն որ առանց թագվորին դիր յաւելցնէ: - 13. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արէնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխե պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխե կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք – 22. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխե լուծել այլ վարդապետ – 26. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխե եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ կամ թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխե ոք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի – 30. Եւ թե առնուլ իշխե՝ նա զրկանք է - 31. Հրամայած է յաւրինացն՝ որ ամենեւին չիշխե քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պետքն եւ ի կարիքն դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթեթն մէն:- 43. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխե այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ, ոչ իշխե ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել:-44. նա անէծք է գրած այնոր. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխե ի հարկատուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնել: - 50. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թե որպէս իշխեն վաներոյ – 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխե/ծն.զիշխե/ եպիսկոպոսն վանացն. ապա թեմին մէն իշխե – 50. Եւ էրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ. եւ ոչ

գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխե հանել բնաւ – 51. եւ ոչ որ իշխե նմա հակառակել: - 52. ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն, որ այլ որ չիշխե /ծն.զիշխե/ զայն գործ այնել: - 54. նա կուսան ԱԲԵՂԱՅ չիշխե միս ուտել: - 55. Չկայ հրաման յարինաց որ որ իշխե առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել – 56. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալեքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխեր ի հին սահմանն – 57. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխե դեկան տալ ի վաշխ ու քանեցնել, նա ... երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնե - 59. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, գոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ, ի յայտ տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք–72. Կու հրամայե արեւնքս...որ չիշխե քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ որ մարդ իշխե աւերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն – 82. կինն այլ այրիկ չիշխե առնուլ – 88. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկ իշխե ի մէջ մտել ... նա կու հրամայե արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. զայրի կնիկ չիշխե որ գրակնել վասն պարտուց – 119. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխե ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն՝ զի է՞ր իշխեց ծիծաղել: - 157. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է, որ ի յայտ իշխեց – 159. Չի թէ պատիկոս առանց դարպասու իշխե հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է - 168. չտան թոյլ որ որ յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխե գեղ շինել – 170.

Ի ՇՈՒԲՁ ԳԱԼ - եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամենն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ – 39. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն – 51. եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ – 145.

Ի ՉԱՓ ՀԱՍԱԿԻ /ԲԵՐԵԼ/ - Կու հրամայե արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, եւ ստէ եւ չկարէ ժուծել ... ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չսնուցնէ ու ի չափ հասակի բերէ, եւ ապա արեւնութեամբ բաժնէ յիրմէն ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113.

Ի ՊԱՀ - Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայե իրաւունքս զպատեհն – 147.

Ի ՊԷՏՔ Է - զի կովոյ եւ ծառութեան ի պէտք է ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116.

ԻՋԵԻԱՆԷ, ԻՋՈՒԱՆԷ - Վանք իջուանք ասի. եւ իջուանքն յայն դիպի, որ յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք /ծն.իջուանք/ եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 42. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն – 51.

ԻՋՆՈՒԻԼ – Սահման է յարինացն՝ որ թե թագաւոր եւ թե իշխան ու թե հեծելոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ – 51. Նա կու պնդէ արեւքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թե կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն – 51.

ԻՋՈՒԱՆՔ - Տե՛ս ԻՋԵԻԱՆՔ

ԻՋՈՒԱՆՔ ԱՌՆՈՒԻԼ – Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն– 51.

ԻՄԱՅ - Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թե ինայ երեցն լավ է քան զիսայ /ծն.գայ/ - 34. Եւ ֆրլանս, որ վասն իսայ պատճառանացս անճարկեցայ, եւ կու ապահարգեմ ի յայս անուն կնկնէս – 98. Բայց թե վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թե կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ՝ նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129.

Ի ՄԻՐՏ ԵԼՆԵԼ - Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161.

ԻՄԿ - Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ /ծն.իսկի/ մարդ մեռնի, թե հարուստ եւ թե աղքատ, նա ամենեւին պատկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ – 44.

ԻՄԿԻ – վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկնալ – 4. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանոյր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թե իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թե զեպիսկոպոսն չըողորդէ: - 38. Եւ թե իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխե դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա ... երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ - 59. իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա ուսուցնել: - 77. Բայց թե իսկի կեցցնլի՝ որ զիտացեալ լինան յառաջ եւ յաիպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 86. Եւ ապա հետ այնոր՝ թե այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թե յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. քաւէլ թե տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թե ինչ արար – 114. Եւ թե իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թե ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Բայց թե իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զճառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զրնդանն – 138. Եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական – 142. Եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ – 145. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել – 169.

Ի ՍՊԱՌ - Զիրաւունս ոք պահեցի, մի՛ թողուր զիս մինչն ի սպառ /ծն.իսպառ/: - 3.

ԻՍԲԱՅԷԼ – Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած, որպէս Իսրայէլի /ծն. յիսրայէլին/, Աստուած ցուցնէր ի ձեռն մարգարէից աւծութեան: - 81.

Ի ՎԱՅՐ - Եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: - 66. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն - 77. նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ - 121. Թէ պոմանն կըշռով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն - 123. նոյնպէս ու այլ ի վայր /ծն.վայրն/ լինի տուգանքն: - 139. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի քարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային՝ զեղ գրեցաւ: - 140. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զեղ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրւիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի - 158.

Ի ՎԱՅՐ ԵՐԹԱԼ - Տե՛ս Ի ՎԱՅՐ

Ի ՎԵՐ - Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ - 50. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի - 65. Եւ հաւնեցոյց զամենն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամենն ի վեր նստուցին վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Բայց ամէն ծախաւոր պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւորն դարձցնել: - 126. որ քան զտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զեղ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թէ տասնումէկ տարոյ լինի՝ նա զկէսն - 139.

Ի ՎԵՐԱՅ, Ի ՎԵՐԱ /նախադր./ - Եւ այլ շատ ի վերայ իրաւանցս կու պնդէ Մարգարէն: - 4. Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դէկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգէտունն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ կապննի երկրին: - 9. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամենն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն՝ ըստ իրենց մարդաթրւին չափոյն ի յիրենց վերայ բաժնեն: - 12. Եւ չլինին ի վերայ յիրաց պատճռայոյզ ի պիղծն: - 14. նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն - 19. Եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սազայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. ու թէ բանն մեծ լինի՝ նա սազայ տան ի վերայ իրացն: - 25. Ապա թէ յարհիւեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի - 29. Վասն որ ժողովուրդն խուխայ այնեն ի վերայ եպիսկոպոսին - 29. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին ... հային ի սպաննաւորին հասակն եւ ի խելքն եւ ի բանն ու ի ժամն, եւ ի յայնոր վերայ այնեն զքաւութիւնն եւ զտուժանքն: - 33. Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա

յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան, ապա ի վերայ յարիականացն բաժնեն զիր բաժինն: - 35. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Եւ հաս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել - 38. եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք՝ որ փախչին եւ փրկին ի չարագործութենէ եւ ի հերծուածաւոյաց: - 39. եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցին իմ: - 40. Բայց ի վերայ ամենայնի իրավունք է, որ առաջի պսակն ընդունած առնուի: - 48. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ - 50. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոեն յիր վերայ - 58. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 61. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամեն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոգութեան եւ գոր գտնուի յայս գործս՝ նա այն ի յիր սրտին իւեղճն է մնացել: - 62. Վասն հսկելոյ եպիսկոպոսի ի վերայ վարուց եկեղեցականաց - 63. Եւ գործ է նոցա ամեծել զդասս թագաւորացն, որ են նման Քրիստոսի ի վերայ երկրի: - 67- 68. եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռվին ի վերայ զլիսոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք - 74. ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն - 79. ապա ի վերայ սղալանաց կարէ զինք ի ժամէ արգելել - 83-84. Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեանն թողու այր զկինն: - 88. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյ վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել - 89. Եւ ի վերայ ամենին դնէ զդեղն եպիսկոպոսն - 89. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենայ կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ գոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ - 91. Ի վերայ ամենայնի արէնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճառնիս ուննան՝ բոգութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. քաւել թէ բոգութիւն այնէ, ու կեցցնեն ի վերայ առջնոյն: - 104. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոգցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն - 106. Եւ յայտոր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն - 113. Բայց զազգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան, եւ այլ ի վերայ այսոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է, որ կորոյս եւ ի վերայ յիմեցնաւորին, որ վճարէ զխաստն զամեն աւուր, գոր յիմեցուցել լինայ: - 117. Եւ յայտոր վերայ երթայ այսպիսեացն իրաներն: - 126. եւ դուքերն եւ մուխթասպնին ի վերայ այսոր սաստելով ըղորդ պահեն - 127. եւ զայնք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քրշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն

եւ լիութեանն – 127. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմբննին եւ զերկրին տիպաւննին, եւ ի վերայ այնոր այնեն, եւ զթերին լնուն: - 132. Եւ յայտոր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր /ծն.յայնոր/ վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտորէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիւր քսակէն: - 148. եւ ի վերայ այնոր այնել զվճարն – 152. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ խրատու քշտէ, նա մեռնի ...նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս – 154. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ: - 157. Նոյնպէս եւ կոտրածն ու խոցն՝ ի չաքուցն ի վերայ երթայ եւ տուգանքն – 158. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զեղ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158. նա ի այնոր /ծն.յայնոր/ վերա /ծն.վերայ/ երթայ դատաստանն: - 160. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն ռիսակալութեան, եւ ի դուրս ի վնասէն՝ նա զայն զարկն իր քրշտեն զոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն – 162. Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Բայց ի վերայ մեղացն չափուն տան եւ զապաշխարանք ըմպել: - 163. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հակթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մարն – 164. Ու թէ վարաւոն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: - 165. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն: - 165. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն, բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն զտանաւոն ու նշան տըւել, եւ նա այլ ազգ այնէ՝ նա այնոր վստահ վճար պիտի – 165. եւ զվճար վնասուն ի վերայ այնոր այնեն, որ արծաւոն վճարէ: - 168. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել – 169. զի շենն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս, որ չտան թոյլ որ ոք յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիեցն – 170. Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան այնել: - 172. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն – 173. Նոյնպէս

եւ հովիւք եւ արտապանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

Ի ՎԵՐԱՅ /մկբ./ - Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դադ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի, եւ ի հնկէն մեկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զեղ աստուածաձախ տուժեն - 20. Եւ այս յայնժամ լինի՝ որ կարծեալք կեցցնվի ի վերայն /ծն. վերայ/:-23. որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին - 31. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն: - 37. Եւ հետ այսոց արհիւսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն ոնիփորոն եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի - 78. ու գրէ ի վերայ՝ թէ՛ ես ֆըլանս, որ վասն իսայ պատճառանացս անճարկեցայ, ես կու ապահարգեմ ի յայս անուն կնկնէս - 98. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յետաւորն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Եթէ ոք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել, ինչուր զայ ամէն մարդ ու լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ - 151. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ ... նա մի՛ նենգել մարն - 164.

Ի ՎԵՐԱՅ ԸՆԿՆԵԼ - Ապա թէ ուրդի որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին ... որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել, նա վասն այնոր որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն - 31.

Ի ՎԵՐՈՅ - Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար իւեղդեն ի միւելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն. եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերոյ /գրքում՝ ի վերայ/ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն - 160.

ԻՏԱՅ - Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՛ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152.

Ի ՏԵՂ - Եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարիւն հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի - 41.

Ի ՏԵՂԻ – յԱստուծոյ կարգեցաւ թագաւորութիւնն, եւ յԱստուծոյ տեղին է համարած ի յերկրի: - 5.

Ի ՏԵՂՆ - եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն – 21. որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն – 29. նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի – 35.

Ի ՏԵՍ - Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168.

Ի ՏՈՒՐ ՏՄԼ - նա գայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել – 160.

ԻՐ - Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա գերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն – 10. եւ չլինին ի վերայ յիրաց պատճառայոյզ ի պիղծն: - 14. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք – 14. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին ... նա եղբարքն եւ որդիքն ... չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց /ծն.իրիք/ բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն ... դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի ... նա իշխանացն է - 16. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր քանց իրք /ծն.իրիք/ մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Եթէ ոք մշակ վարձէ՝ ու առանց ինամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայ վերցնել՝ որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատաւորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն – 18. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին – 20. նա զիրենց իրքն ինայեն – 21. Եթէ ոք ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաւթից՝ կամ ի զգեստուց՝ կամ ի մոմեղինէ՝ կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն – 23. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. ու թէ բանն մեծ լինի՝ նա սագայ տան ի վերայ իրացն: - 25. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ այնէ: - 28. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թէմէ իրք առնուլ – 31. Չկարէ եպիսկոպոս ... յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. Նոյնպէս եւ թէ ոք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ

մարդոյ դիպի ու մեռնի – 33. այլ զամենն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին եւ զիրենց ըղորդ իրաւունքն զամեն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ – 37. Եւ ժամուց իրքն լաւաւոքասով տալ, որ գդեկանն գրեն ու զժամն վճարեն: - 37. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակսեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի – 38. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. Եւ թէ աւտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին, ոչ խնամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իրաւք/գրքում՝ իւրաւք/, վասն պարոնութեանն հարկուն – 49. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ որ իշխէ նմա հակառակել: - 52. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովորդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. Վասն անձեռնմխելիութեան իրքին եկեղեցոյ – 60. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի ու եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամենն առնուլ. եւ վճարել տայ ծախաւորին զգնաւորն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. Եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր տառպելնայ գնաւորն: - 61. որ խառնեն ի ներք զեղ զխմոր իրք – 65. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ - 71. Եւ թէ որ գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել – 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր /ծն.իրք/, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քնքեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւդացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայս ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն – 80. չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկայ: - 84. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ - 89. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի որ եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծուռութիւն ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Եւ տայ ի ձեռն, ու տայ զիր իրքն եւ զպոռոյգն ի յինքն, ու վարէ որ երթայ –

98. Եթե որ իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Եթե իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. Չամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ - 111. Եթե որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի – 115. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի – 117. Եթե ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն /ծն.իրք/: - 117. Եւ թէ ունաւոն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տէրն իրաց /ծն.իրացն/ ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն եւ առնուլ տէրն զիրքն՝ նա պատեհ է, որ զայն գտնաւոն զէդ զգոդ դատեն որ սուտ ուրացաւ – 117-118. Վասն որ չարկամ յիշվէ ու իրք տանի – 118. Եւ թէ որ չարկամ յիշվէ ումեք իրք տանի, եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել զիրքն, նա կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդն, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն – 120. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արաւր՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք, որ չլինի արատաւոր – 121. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դրբուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ /գրքում՝ դիպելո/ կամ ի յայլ իրաց – 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն ... նոյնպէս եւ թէ նա է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք. ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւոն է: - 125. մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտոէ գնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւոն է - 126. Բայց ամէն ծախաւոյ պատեհ է, որ ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն /ծն.հնչիցն/ նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւոն դարձցնել: - 126. Վասն որ խաբէ զընկերն եւ զվատ իրքն վաճառէ - 126. այն ծախաւոն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զէդ գող ու անհաւատ դատեն – 127. նա կոչէ զիր ծանաւութիքն եւ զնոմիկոսն ... նայ զգեղջին երեցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130. Վասն որ այրկան ու կնկան իրքն անբաժինք լինին – 130. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ

կինն չլինի գիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն /ծն.իրեն/ այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Բայց վասն որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Բայց թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն /ծն.իրեն/ յետ, այլ այրկանն է - 131. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին - 131. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131. Վասն որ մարդ իրք տայ ի պահ եւ գողնվի - 136. Եթէ ոք մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն - 136. Վասն որ գրաւով ծանտր իրք վերցնեն - 140. Եւ թէ գրաւով ծանտր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն ... նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 140. Արուեստաւոր, որ զումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ զբանն ... նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. ապա թէ ի պահաւէն ընկնի կրակն՝ նա վճարէ զիրաց տէրն:-147. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ, եւ այնէ իրք մի ողորմութիւն, որ խղճմտանքն քաւին: - 150. Վասն որ զումեք իրք հարամ ուտէ - 150. Եթէ ոք զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն - 150. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ, թէ յի՞նչ իրաց - 152. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն - 159. Եւ մեղանչելն կաւմաք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց - 162. Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց - 163. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն, բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն զտանաւղն ու նշան տըւել...նա այնոր վստահ վճար պիտի-165. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին -169. ու այդ իրքդ է, որ ապականէ զերկիր - 169. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս - 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Բայց թէ ի զագանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չըլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ԻՆՍՊԻՍԻ - Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբացաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18.

ԻՐԱՎՈՒՆՔ, ԻՐԱԻՈՒՆՔ - Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3. Զիրաւունս քո պահեցի, մի՛թողոր զիս մինչև ի սպառ: - 3. Եւ այլ շատ ի վերայ իրաւանցս կու պնդէ Մարգարէն: - 4. Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք - 5. Եթէ կենայ թագաւորին եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգէն զթագաւորութիւնն - 7. վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն, որ՝ յոր հաճին յորոց թագաւորին ... նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն - 7. Եւ զդատերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն: - 8. Չէ իրաւունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ - 9. Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըդորդ - 9. Եւ զամենայն զրկելոցն եւ զգանկտվորացն դարպաս բռնէ եւ իրաւունք այնէ: - 9. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել - 11. Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ թող իրավունք չլինի - 13. հայնց որ մեռնի իրաւնաւք - 15. պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն - 19. Վասն որ ոք զաստուծոյ իրաւունքն կաշառոց ծախէ - 20. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն /ծն.իրաւունքն/ կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն ... զի զԱստուծոյ իրաւունս ծախեց Յուդայի պէս: - 20. Եւ վասն շլատութեան ջլաւելցնէ գառն եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել - 21. չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ հին/ ապրանացն մագ մի առանց իրաւանց: - 21. Եւ եպիսկոպոսն որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրաւնաւք - 22. Եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուռն: - 30. Եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի՝ եւ տուգնվին մեծ տուգանաւք իրաւնաւք, թէ այնէ: - 30. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն, որ սահմանած է սուրբ եկեղեցոյ իրաւնաւքն: - 31. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երէցն լաւ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն - 34. այլ զամէնն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին եւ զիրենց ըդորդ իրաւունքն զամէն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա իսափանեն զյետի պսակն եւ առջի պսակն է ընդունած: - 48. բայց ի վերայ ամենայնի իրավունք է, որ առջի պսակն ընդունած առնուի: - 48. երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն - 49. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալանն ու զպառկելիքն - 53. Եւ մարդ

թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երեցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ իրիցուն վզենն: - 55. ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբունն ու զմորթին: - 55. Եթէ եպիսկոպոս կամ երեց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն խլել, նա կու հրամայէ արէնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց /ծն.իրաւանցն/ եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան - 73. Եթէ ոք զԱստուած հայեոյէ կամ անարգէ ... նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի դուր տեղ...զձեռվին ի վերայ գլխոյն դնեն եւ ի տեղն քարկոծեն զինք - 74. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն /ծն.իւաւքն/, եւ առնու իր այլ կին - 85. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: - 86. զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւանք - 90. նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ - 91. Եւ թէ չըդորդի, նա բաժնեն իրաւանք - 92. յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւանք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. Եւ այսոր բանիւ է սահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ: - 94. Վասն որ առանց իրաւանց զիր կինն թողու - 100. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոզութեան եւ կամ այլ իրաւանք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին՝ նա կու հրամայէ արէնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամեն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 102. Եթէ ոք իրաւանք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոր կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան - 105. Եւ այս է իրաւունքն: - 112. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին - 112. Իրաւունք ծնաւորաց եւ որդոց - 113. որ ի դարպսու դատաստանն ելնեն ծնաւորքն՝ նա անհնար է իրաւանք մեռնի: - 114. Բայց զազգն եւ պահաւորքն դատեն եւ քաւել տան, եւ այլ ի վերայ այսոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. Վասն գրաւերոյ եւ այլցեղ ստացուածոց իրաւանց - 116. Վասն թէ ոչ է իրաւունք մտանել տուն գրաւկանն - 116. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Իրաւունք վաճառականաց - 119. Եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամեն դառնայ - 121. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամեն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. Պարտ է գիտել, որ զվաճառացն եւ զպազրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին/ծն.զիրաւունքն/՝

զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ – 127. որ վասն պահելոյն իւրենց իրաւունք առնուն ի վաճարկներոյն ի ճանպահն – 127. Իրաւունք ծառութեան – 132. նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր զինն արժենայ, նա իրաւունք/ծն.իրաւունքի/ ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Վասն վնասաց եւ զրկանաց վճարելոյ իրաւունք – 135. Եւ յայտը վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. եւ ըղորդ զիրաւունք /ծն.զիրաւունքն/ անաչառ այնէ: - 136. այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի, հայնց որ հաւնի իրաւանց տէրն – 145. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպահելն – 147. Բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրաւնաւք. հայնց որ թէ իւլած լինի՝ նա իրաւնաւք դարձնէ ու առնու, եւ ոչ ուժով. եւ թէ ոչ՝ նա տուժվի ի դարպսէ եւ յիրաւանց: - 150. նա ուժն այս է իրավանցս: - 152. եւ այսպիսիքս ամենն կամաւոր սպաննումն է համարած ի յիրաւունքս: - 153. եւ սպաննութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպանվի: - 156. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն – 157. Բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն – 158. իրաւունք է որ գնա վճարես – 158. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրաւնաւք պարտի զվճարն – 160. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք /ծն.իրավունք/: - 161. Եթէ որ ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռանայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162. որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն զոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, զոր արել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ որ քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւդն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու – 167. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168. նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. ապա իրաւնաւք ամեն մէկ զիր բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172. Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան այնել: - 172. Եւ իրաւունք է, որ զորած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց – 173. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն ի վարձէն կտրեն – 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաղին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ԻՐԱՎՈՒՆԷՔ Է - Տե՛ս ԻՐԱՎՈՒՆԷՔ

ԻՐԱՐ – Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք – 18. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 34. Բայց վայ՝ որ գայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել առ իրար /ծն.իրարս/ արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին – 36. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ. որ խառնեցան յիրար – 50. Ապա թէ երկուքն իրար /ծն.իրաց/ հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ /ծն.յիրացմէ, ի միմեանց/, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք – 87. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին – 89. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէչ իրար/ծն.իրաց/ գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպակ - 94. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ - 99. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Եւ անէ զինչ հաշիւ լինի արած ու պոման ընդ իրար: - 102. Քահանայ՝ որ գայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն – 108. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ /ծն.յիրացմէ/ բաժնվինէ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի – 112. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար /ծն.յիրարս/՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա զոր լինի հոգույ կնոջն՝ լինի տիաթիկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 130. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն ... նա գայն անսունն ի սպանծին տէրն տան եւ զէր զինք անսնոյն առնու – 137. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն – 139. Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զէր որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150. ու շինականք շուտ կու հաշտին ընդ իրար – 168. եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չզրկեն զիրար – 172. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւորին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ԻՐԱՅ - Վասն եպիսկոպոսաց՝ թե որպէս պարտին իրաց հնազանդել – 27. պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց /ծն.իրերաց/ հնազանդութիւն այնեն – 27. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք – 40. Վասն որ եղբարքն յիրացմէ բաժնվին – 112. Եւ թէ ծախե եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն – 113. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել իւէչ իրաց /ծն.իրերաց/ այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամենն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: -131. Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ - 161.

ԻՐԱԻ1 - Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն զմահ կու հրամայէ աղջկանն: - 98. ու է իրաւ: -105.

ԻՐԱԻ2 - Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաւներն է - 45. Եւ յայտոր վերայ երթայ այսպիսեացն իրաւներն:- 125.

ԻՐԱԻԱՄԲՔ - նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժվի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 96. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք – 170.

ԻՐԱԻՈՒՆՔ - Տե՛ս ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ԻՐԱԻՈՒՆՔ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ԻՐԱԻՈՒՆՔ Է - Տե՛ս ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ԻՐԵՐԱՅ - Ու կարեն ձեռնադրել զամեն վիճակաւորսն. եւ ի սոցանէ երբ Գ կենան իւէչ իրերաց, նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապաւլիտ– 66.

ԻՐԻԿ - Եթէ ումեք կին գողենայ կամ արեւի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի – 102.

ԻՐԻԿՈՒՆՔ - Եւ թէ դատըստնին թէ՛ զմեր իրիկունքն /ծն.իրիկունն/ առի /պետք է լինի առին/, ու զմեզ չաւգտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան – 77.

ԻՐԻՑ - Տե՛ս ԵՐԷՑ

ԻՐԻՑԿԻՆ - Եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր երիկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ ... նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորա տան առանց խալապայի - 34.

ԻՐԻՑՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն զհտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ – 52.

ԻՐԻՑՈՒՆՔ - Տե՛ս ԵՐԷՑ

ԻՐՈՒՐ - Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամենն յիրուր /ծն. յիրար/ քշտեն – 12.

ԻՐՎԻ - Եւ այլ իրվիտ ի քո հրամանքդ է ամենն – 116. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն զիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ /ծն.իրաց/ զոր լինի ի հացն: - 171.

ԻԻԸ /անձն., ստաց./ - Երանի ոչք քննեն զվկայութիւնս նորա, բոլորով սրտիւ իւրեանց խնդրեցեն զնա: - 3. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ. բայց իւրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին:-11. Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի զիւր հնկակն տվել է:-13. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիւրեանցն/ծն.զիրենց/ հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիւր/ծն.զիր/ շինածն եւ զկորթբացած հայրենյքն ուննայ - 14. Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ իւրեանց /ծն.իրենց/ ճորտերն: - 15. Վասն որ ոսկեհանք գտնւի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնազանդութիւն լինի թագաւորին - 15. կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր /ծն.իր/ պիտենայ. եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր /ծն.իր/ սեփական - 16. Վասն որ յիւր աւերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնւի կամ արծաթ - 17. եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր /ծն.իր/ եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել - 24. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամէն ազգ հնարօք յիւրենց հոգւոյն փրկութիւն - 38. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, ոչ ի հիւանդէ եւ յիւր/ծն.իր/ սպասաւորէ - 51. ԶԱստուծոյ երկիւղն եւ զիւր ծանալթութիւնն հրամայէ արեւնքս ստանալ՝ ըստ Սողոմոնի: - 64. վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն - 64. որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իւրեանց - 68. Վասն որ բամբասէ զկին իւր - 97. Վասն որ առանց իրաւանց զիւր կինն թողու - 100. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի - 102. և ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նորա -102. Եւ որ զայնորք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիւրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. եւ զիր ծառայն իւր /ծն.իր/ ժառանգ դնէ - 109. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն բայց զաղջկներոյն պատեհ է հաշվիլ ի յիւրեանց /ծն.յինեն/ բաժինն - 112. յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեանց /ծն.զիրենցն/ կաննոյն բաժին հանեն - 112. այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր /ծն.զիր/ միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է /ծն. իր է/ ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն, - 117. որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն /ծն.զիր/ է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն -118. բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանապահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց /ծն.իրենց/ իրաւունք առնուն ի վաճրակներոյն ի ճանապահն - 127. Եթէ որ զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիւրոյն /ծն.յիրոյն/ տան - 135. Եթէ որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն

թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր /ծն.զիր/ տէրն – 136. Եւ թէ յիրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա սպաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն, եւ խաչ ու թողութիւն առնու, եւ զիր քահանայութիւն այնէ - 143. Ամ այն մարդն, որ ի յիր /ծն.յիր/ գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն – 148. նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն /ծն. իր/ - 152. Բայց թէ ի գագանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ եւ ոչ յիր ուժոյն մնացել, նա պարտի իրք: - 173.

ԻԻԲԱՔԱՆԶԻԻԲ – Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայք առ հասարակ՝ եւ ընդ իւրեանց ճորտերն: - 15. եւ թէ աշխարհի երէց է, նա արժան է ընդ հարկետոր գիտունքն եւ ընդ մատուտորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի – 82. որ չտան թոյլ որ որ յիւրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիէցն – 170. սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են – 172.

Ի ՓՈԽ ՏԱԼ - Եթէ որ ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու – 161.

Ի ՔԱՅԱՆԱՅՈՒԹԻԻՆ ԱԾԵԼ - Բայց ի քահանայութիւն ածել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61.

ԻՔՆ - եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնու այլ կին, եւ ուննայ զիքըն /գրքում՝ զիքըն/ զամէն – 88. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւղ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է, եւ թէ կարենայ նա պռուգէ զիքն: - 133.

Լ

ԼԱԼ - Եթէ որ ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի – 157.

ԼԱՎ - Տե՛ս ԼԱԻ

ԼԱՎ Է - Տե՛ս ԼԱԻ

ԼԱԻ, ԼԱՎ - Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լան /ծն.լավն/, եւ կրթեցնեն յարքունիքն – 8. Եւ թէ լաւ /ծն.լով/ կինք յիրմէ որ երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մէկ բաժինն պարոնին – 12. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն – 20. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երէցն լավ է քան

զիսայ – 34. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն – 50. զի լաւ դարպսուն է քան անհաւտին որդոցն: - 54. նա Աստուած մէն կարէ զինք արտրէլ, թէ լաւ է ու թէ վատ: - 81. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. Ի քո լաւն է, թէ մեր խրատուս լսես: - 116. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան խաչ եւ աւետարան շալկել – 149.

ԼԱԻ Է - Տէ՛ս ԼԱԻ

ԼԱԻԿ - Եւ թէ աւտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. Եւ ապա լաւկ հաղորդի ի սուրբ խորհրդոյն: - 62. նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152. Բայց թէ արծաղ չկենայ դրած, լաւկ փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: 167.

ԼԱԻՂԱԻՌԻԱՍ - Եւ ժամուց իրքն լաւաւոյնստով /ծն. լոյաւոյնստով/ տալ, որ զդեկանն գրեն ու զժամն վճարեն: - 37.

ԼԱԻՆԱԼ - Եւ քահանայ որ ծոյլ կենա՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան – 35. որ թէ լանայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն - 166.

ԼԱԻՈՒԹԻԻՆ - Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն /ծն. առատութեան/ այնեն զնեհն – 173.

ԼԱԻՑՆԵԼ - նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն ... նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն – 25.

ԼԵԱՌՆ - Չսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /ծն. գրքում զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել - 170.

ԼԵԼ - Եւ ի կոթիվ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել. քաւէլ թէ հայնց մարդիկք լինին յայլազգեացն, որ այն շնորոյն պատճառք լինին լել: - 9. Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի – 17. ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն – 42. Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՝ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ – 60. զի յիրենց տունն է լել առջեւ – 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ Է տարի. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն, եւ առնու իր այլ կին – 85. վասն ատելութեան լինի լել բաժնվել – 90. Ապա թէ անայր կին լինի լել /ծն. բերել/, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96. Եթէ ոք իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ

ծնաւորք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Եւ թէ ոչ վասն տառպելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: – 123. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ՝ նա այրկանն է ամէն իրքն – 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է – 131. Եւ յայտը վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: – 135. Եւ թէ սպաննաւոն է լել պատճառ՝ նա զեղ սպաննաւո զինքն դատեն – 141. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել /ծն.ըլել/ յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ զի՞նչ իրաց – 152. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել ... ու զայն զնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: – 159. նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել, եւ ոչ ընդ իր ցորեղութենէ է լել – 160. նա թէ յուղարկաւորին ասորցնելոյն լինի լել նա պատեհնաւորին մեղ չկայ – 165. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն զնաւոն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: – 167.

ԼԵՌՆ - Վասն որ սպաննէ զմարդ ի լեռն կամ ի դաշտ – 139. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննաճն – 139.

ԼԵԻՈՆ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժվարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս ... ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հեթմոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: – 4.

ԼԻՃ - Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն, նոյնպէս եւ զագատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն – 82.

ԼԻՆԱԼ - Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ – 11. Եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ /ծն.լինի/ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: – 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. Վասն որ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք – 18. նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւոն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. Եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: – 22. Եւ զվարդապետի բանդրաճն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ, քաւել մեռած լինայ /ծն.լինի/ այն, որ կապեց – 26. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշակերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւո է. եւ թէ հայր զորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք–նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդռեն յիր վերայ – 58. Եւ թէ՝ ո՞վ գիտէ՝ ընդ չգետն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ զնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ – 60. որ դեռ ոչ զեռնուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց

չայնեն, ինչուր այլ աւագ լինայ ու զիր անձն փորձեն, ու ապա այնեն: - 63. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն – 65. Եւ այս է դատաստանն նոցա, թէ հարուստ լինայ եւ թէ տառապեալ. եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդէնէ առցէ զվրեժն: - 74. Զի եթէ ոք զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն, եւ թէ անարեւն լինայ, նա մեր է վրէժխնդրութեան – 74. ապա թէ թագաւորն լինա /դն.լինի/ նա չկարեն ձգել – 82. Եւ թէ յառաջ լինայ /ծն.լինի/ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ – 85. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հանել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպառուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին – 87. Եւ թէ վասն բոզրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն, ու այրիկն լինայ /ծն.լինա/ բոզրած ու պեղծ...նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն: - 88. Ու թէ չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն. ու թէ գիտացեալ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք – 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնէլիքն՝ անսղալ քանի ապրի. եւ զիր պոռոյն եւ զինչ բերել լինայ զամենն ի յինք դարձնէ: - 89. որ այրիկն լինայ թողել զկինն ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ – 90. Եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել իր բնաւ – 92. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւսած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել ...նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամէխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն նորա փաշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն, ապա ոչ կաշառաւք եւ ոչ ծռութեամբ - 106. ապա ու գլխեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամեն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ. քաւել թէ պարոնութեան հրամանաւք լինայ այրել գլխեցնելն եւ դարպսով: - 117. որ վճարէ զխաստն զամեն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ: - 117. Ու թէ տանն ծախաւղն մեռել լինայ /ծն.լինի/ ու կամ գնաւղն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել լինայ ի գնողէն, թէ իր պիտենայ – 122. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դրբուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն – 124. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնոմիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ /ծն.լինա/ նայ զգեղջին երեցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130. նա զոր լինի հոգւոյ կնոջն՝

լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ /ծն.չլինի/ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն – 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ /ծն.լինի/ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ – 131. Եւ թէ կարգել լինայ /ծն.լինի/ զինք գնաւոն, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւոյն է: - 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ /ծն.լինել/ նա չկարէ արգելել – 132. Եւ յայտը վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ /ծն.որ լինի լեալ/, նա այնոր վերայ այնէն զիրաւունքն: - 135. նա թէ իրն էլ լինայ տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն – 136. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոծեն: - 136. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա՝ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ /ծն.չլինի/ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան – 137. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան /ծն. լինին/ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուզանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր – 140. ու այն հալալ գնացաւոն յաջող լինայ /ծն.լինի/ ու զնոքա սպաննէ - 142. ու չայնէ զբանն հայնց զէր, որ պոմանն լինայ – 146. կամ դարձնէ ըզվարձն եւ զնիւթն զոր առել լինայ /ծն.լինի/ - 146. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զէր գող – 147. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ /ծն.լինի/ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւոն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւոն. բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւոյն թողել՝ նա պատեհ է որ մանտը փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարտն իմանայ – 147. թէ հալալ մարդ է պահաւոն, նա կիսավճար այնէ. ապա թէ ընդ ցորեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն՝ բահրակ, այն տէրն որ զամէնն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ /ծն.չլինի/ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ զլուխք լինան /ծն.լինին/ այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըղորդ: - 151. նա թէ արիացուցել լինայ /ծն.լինի/ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ /ծն.լինի/ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ /ծն.լինի/, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ/ծն. լինի/ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուզնվի զկէս արեան գինքն – 157. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումբութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ /ծն.լինի/ նա այն այլ ցեղ է - 159. եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել, ու յիր ընչիցն զայրեցման վզենն տուալ վճարուիլ զինչ ազգ ու լինայ /ծն.լինի/ վզենն: - 159. որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր

ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, զոր արել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: -162. նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն, բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ/ծն.լինի/ տերն ու պընդել ի վերայ իրացն գտանաւորն ու նշան տըլել – 165. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւորն նա իրաւնաւք ի տերն ձգէ, ու զիր զինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ /ծն.լինի/ լել: -167. Բայց թէ արծաղ չկենայ դրած, լաւկ փրթուցած լինայ /ծն.լինի/ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տերն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. Ապա թէ վասն ժաւտութեան չդնեն արծաղ, նա արտի պատ չկարէ լինալ/ծն. լինել/- 168. եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ /ծն.լինի/՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու. եւ թէ ուտելոյ չլինայ /ծն.լինի/՝ նա նոյնն է - 169. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տերն դարպաս աւցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու աւցել – 169. եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու աւցել է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քշիկ: - 169. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինա /ծն.լինի/ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն – 173.

ԼԻՆԵԼ – Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3. զի եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի: - 4. Ջորս աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս – 4. եւ գիտնան որ բարի բարութ լինի եւ աստուածասէր ու երկիրով եւ ըռատակն – 7. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցն որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն եւ ոչ դատերացն – 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն – 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դատերն որդիքն – 8. Եւ ի կոնի ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ ապաննել. քաւել թէ հայնց մարդիկք լինին յայլազգեացն, որ այն շմորոյն պատճառք լինին լել: - 9. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9. եւ զայնք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւղվածքն եւ չսպաննէ - 10. Բայց թէ գտուրտվելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռնի: - 10. Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի ի յաչսն կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպետատ է, եւ այլ ինչ որ մարդն լինի: - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան–10. Ջընդանելն ըստ թագաւորին կամացն լինի–11. Եւ որ գաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն ուղղեն: - 11. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ ապանութիւն այնել, քաւել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: - 11. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն

դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար – 12. Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ
 թող իրավունք չլինի-13. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել – 14. Նոյնպէս եւ
 իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն
 մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ, եւ չլինին ի վերայ յիրաց
 պատճառոյց ի պիղծն: - 14. Դարպսեցիք հարկելորած լինին յերկրէն: - 14. Վասն
 իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն լինին – 15.
 որ յառաջագոյն լեալ /ծն.լել/ լինին – 15. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի
 ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ
 մեռնի իրանաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ /ծն.լել/ լինին՝ նա
 վասն հարն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Հայնց
 լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ
 իւրեանց ճորտերն: - 15. Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ
 իշխանաց, որ ի հնազանդութիւն լինի թագաւորին – 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ
 յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին
 է - 16. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան
 հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ
 եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է:-16. Նոյնպէս եւ աղն եւ
 բորակն...դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գործոր եւ մահլապ
 եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16. Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի
 գտնու կամ արծաթ ... նա այլ վայ թագվորին լինի – 17. Ապա թէ գտնաւոն եւ
 տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէն տան - 17. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր
 լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ
 փետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ
 կամաթք մարդիկք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Վասն որ չլինի
 քահանայ եւ զինք քահանայ երեւցնէ -19. եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք
 եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծուրթեամբ եւ լքաւով – 19. Եւ եթէ իրք կենայ՝
 որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ
 տիարթկով իր ազգին – 20. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ
 թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛
 զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական
 աթոռոյն – 20. եւ այլք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի
 յայն կարիքն, նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք – 21. քաւել թէ ճշմարտեն՝ որ
 անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւոն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա
 չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւոն: - 22. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր
 ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: -22. Գիտել պարտ է որ
 մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ /ծն.հաղ/ մի մկրտած լինի՝ նա
 չկարէ այլ մկրտիլ – 22. եւ այս յայնժամ լինի՝ որ կարծեաւք կեցցնվի ի վերայն: - 23.
 Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ

հավատացելոյ, քաւել թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի:
 - 24. նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն, եւ թէ
 աշխարհական լինի՝ նա հաւնովրէն զինքն եւ բանադրած վարեն - 25. ու թէ բանն
 մեծ լինի՝ նա սազայ տան ի վերայ իրացն: - 25. զի յանարինի սերմէ է եւ տեղի լինի
 նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25. որ վկայեն, որ ամէն հին եւ նոր
 կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի - 26. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա
 ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն - 26. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն
 գրեցաք, որ այնէ արհիւեպիսկոպոսին, այն որ չլինի արհիւեպիսկոպոս: - 27. չի լինի
 ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է - 27. Եւ եթէ կաթողիկոսն
 փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն
 զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի
 արեալ վասն աստելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն:
 - 28. որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիւեպիսկոպոսն ժողվէ
 զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտէրքն՝ եւ
 փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա
 կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29.
 Ապա թէ յարհիւեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի
 - 29. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ
 կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ՝ եւ թէ
 այնէ՝ չլինի /ծն.լինի/ ընդունած, եւ որ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի - 30. Չկարէ
 եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր
 եկեղեցին զարդարել - 31. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ
 այլ պատարագ այնել: - 31. Եւ թէ աշխարհական լինի, նա զէղ սպաննաւոյ
 ապաշխարութիւն քաշէ: - 32. Եւ ժողովորդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչ
 երէցն լավ է քան զիսա կամ այլն անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն
 հարկեն, եւ խալապայի պատճառ լինին եւ մեղաց - 34. եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր
 երկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ /ծն.մեռել/ եւ ինքն ի բոզութենէ
 սարկիկ կենայ՝ նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց
 խալապայի - 35. Աւագ եւ զլիւար կացուցած երէցն՝ զէղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ
 որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն,
 հայնց որ ամէն ժամ ու ժամ յիր տեղն լինի: - 35. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս
 Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ
 գրեալ սահմանն, եւ անտի ճշմարտեցի զուղղութիւն սահմանիս - 36. Եւ բնաւ ոչ ի
 քաղաք եւ ոչ ի գէղ եկեղեցի առանց պարսպի ոչ /գրքում՝ որ/ լինի եկեղեցոյն բոլոր
 ու դուռն ի վերայ - 37. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան
 մերձենայ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր
 ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի՝ յերեք երեսքն երէց չլինին ժամարար: -38. եւ այս
 այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով - 38. Բայց եւ մեզ աշխարհական

հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ – 39. պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մաւր մեր հանգչիլ ի գիրկ – 41. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցւոյն եւ ոչ ազգացն – 42. քաւել թէ բաժանած լինին ազգն եւ որոշած ի ճշմարտութենէն – 42. ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագաւորացն՝ որ թուլացուցել են եւ համբերել ծռաւդացն, հայնչանք որ այս ի յայս եղաւ – 42. Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. ոչ իշխե այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ ...ի յիր վանացն ի դուրս աւթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. Ապա թէ վանաց գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ – 44. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն տան – 46. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ, որ ի ներքն լինի կնքած եւ իր ծուխ լինի կեցել – 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեք հաղորդել – 46. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ - 48. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի – 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն – 48. Բայց թէ հաճութեամբ երեք լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին աւրէնքս չէ ի տալ որ բիճն երեք լինի – 49. երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. Եւ թէ աւտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրէ՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւդ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխե ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնել: - 50. Ամ թէ յիստրկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն – 50. ով լսաւդ լինի սահմանիս...նա աւրինած է յԱստուծոյ – 50. եւ կուսան արեղայի մեղաց պատճառ լինի՝ եւ իր անթողնելի մեղք շահի: - 51. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պտուգացն՝ երեցկնկանն լինի – 52. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ – 52. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ որ իշխե նմա հակառակել: - 52. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըղորդ քահանայացնէ - 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրճիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնության/

դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. Ձի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի, եւ զմիսն տառապեալքն ուտեն: - 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ – 55. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ քըշտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի – 55. Չկայ հրաման յարինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք քակվի շէնքն եւ կամ փիրիսկոպոսովն լինի ի պակասութիւնն:-56. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ – 57. նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մեկ եղան /ծն.եղալ/: - 57. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ... նա զեղ հերետիկոս ձգեն ի կարգէն – 59. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան ... Նոյնպէս եւ թէ աշխարհական լինի բանադրած: - 59. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի ... նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամենն առնուլ – 60. նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի – 61. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել /ծն.լինալ/ - 63. Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորացն դասն փարի – 64. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք – 65. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ – 68. Եւ ի նոցանէ մանտատորք լինին: - 69. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. Եւ թէ երեւնայ որ կա ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ... նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. Եւ թէ վնաս լինի ի յանաւթն, նա վճարէ: - 73. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զետ զանարգանացն որ գրեցաք՝ քարկոծել պարտ է, զի անարգեաց: - 75. Վասն որ ահով քրիստոնէ լինի – 75. Եւ զայնք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի /ծն.լինին/՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Եթէ ոք դատաստանի եկեղեցոյ արինաց կամ դարպասու, նաւաւսով արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն – 76. եւ թէ կարող լինին տերքն տղայոց՝ նա զհանդերձն մէն տան. եւ այլ պետքն ի վաներոյն լինի – 77. Եւ թէ ուսցնաւորն լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քշտեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգետր սերմանաւորացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք – 78.

Վասն որ սուտ երեց եւ զիտառ լինի – 78. Երբ սուտ երեց կամ զիտառ լինի որ՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք ... նա երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի ... եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ՝ եպիսկոպոսն տւել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըզորդն է - 79. եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն գան զայթագողութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. նա հրամայէ արեւնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք աքսորել – 81. Ապա զայնք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ իր յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան – 81. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել – 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին /ծն.չլինի/ իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա աքսորել եւ ոչ ձգել: - 81. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու իրատել եւ այնել զինչ կամին – 82. նոյնպէս եւ թէ նախարարնի լինի՝ նա իր ընկերքն դատեն զինք, եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա - 82. եւ այն որ իշխանաց իշխան լինի՝ նա դատեն զինք իշխանաց իշխանաւքն: - 82. Եթէ եկեղեցականք լինին /ծն.լինի/՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին, որպէս գրել ենք: - 83. որ զինք կաթուղիկոս լինին /ծն.լինան/ ձեռնադրել: - 83. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. եւ տայ էրիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ էրիկ մի այլ առնու: - 84. ապա անսուն զինչ որ լինի՝ զուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի – 84. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. նա համբերէ այրիկն քանի կարէ, եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն զոր բերել լինի եւ տուայր չկայ – 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւդքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի - 85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն...թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պտոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել - 86. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մագ մի՝ ոչ պտոյք եւ ոչ մահր – 87. Վասն թէ ատեցվոր լինեն մէկն ու մէկն – 87. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոզութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել - 87. նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա

երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. Ապա թէ յայրկանէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել – 87. Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 88. Եւ թէ վասն բոգութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն: - 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է - 89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանագանց լինելն – 89. Ապա է տարի է պոմանն որ հանբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ: - 89. Վասն բաժանման որոյ պատճառ լեալ է ասելութիւն – 90. Եւ թէ ի քրիստոնէութենէն էլնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն, զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւնաւք – 90. որ վասն ասելութեան լինի լել բաժնվել – 90. Այրիկ մարդն զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն...ու համբան էլնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շակել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յագգն, որ հանգչին: - 91. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զեղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. Եթէ այրիկն խել լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն ... կնիկն համբերէ Է տարի – 92. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըղորդն, ու շահի զինքն ... Նոյնպէս եւ թէ կինն լինի՝ մէկ է: - 93. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի ... նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 95. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձետն կտրեն, առաւել թէ ի կահրայ բան լինի այրել: - 96. Ապա թէ անայր կին լինի լել, ու խոստացել լինայ թէ՝ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է. ու այրկանն կամաւք խրատվի կինն՝ քանի նորա ձետն աժենայ, եւ այս քիթն լինի: - 96. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւսուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ – 97. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն զմահ կու հրամայէ աղջկանն: - 98. զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն էլաւ ուժն ու ծեծելն – 99. Վասն որ բաւլաւ լինի եւ կին առնու – 101. Եթէ ոք որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. նա

օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի – 102. Եւ անէ զինչ հաշիւ լինի արած ու պոման ընդ իրար: - 102. Եթէ որ առուզնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճէր լինին: - 103. Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կոփու չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Վասն թէ յինչ հասակ պսակ լինի – 105. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն, եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի – 105. Ապա թէ տեսնուն, որ վասն այրկանն պղծութեան լինի ... նա զայրիկն աղէկ ըղորդէն դարպսու սաստով – 105. զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն – 106. Եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ, քաւել թէ չլինի եկեղեցոյ կամ: - 106. ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հարէ լինի մնացել՝ ի յախտաժէտն խառնել եւ ւաւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարէ զտղայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 108. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին. եւ ոչ թոռն որ ի դստերէն լինի, զի այն ի յաւտար սերմէ է - 109. գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի – 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հարեղբարորդիքն: - 110. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աւտար մարոն՝ զիր պոռոյգն եւ զմահին առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի խէչ որդեցն – 110. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել – 111. Զբաժինքն այսպէս արա, որ ըղորդ լինի – 111. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնովին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի – 112. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնէն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրջտէ հարն եւ իր մարն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ նա մեռցի, քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար – 114. Վասն այնոց որ անընգմահ լինին – 114. Հարցանէն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ. նա կու հրամայէ թէ՝ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել, զի անընկմահն ի բազումն բաժնին-114-115. Բայց զազգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան, եւ այլ ի վերայ այնոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. ապա այնոք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին – 115. հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու – 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր

քսակն է, որ կորոյս – 117. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ որ լինի – 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՛ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն՝ վճարէ: - 119. զի կու հրամայէ արենքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. Եթէ որ մի տուն վաճառէ՛ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՛ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն. եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՛ նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն – 119. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւոն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զէդ արտի կամ զետնի մի է համարած, ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի, որ ի յայն պոմանն վճարեն յոր դնեն: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՛ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՛ կամ ի հնոյ կաղ – 121. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՛ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ՝ որն որ պատեհ լինի ու հաւնի ունաւոն – 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամէն իրք, որ չլինի արատաւոր – 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յետաւթն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՛ նա մեղրովն զէդ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնեն պոման, կամ կորթու: - 123. Թէ պոմանն կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՛ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն – 123. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւոնն բախտն է, չդառնայ: - 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն – 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոն դառնայ – 123. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՛ նա լեալ /ծնլի/ է բարի: - 124. նա թէ ընդ վատ լինելոյ /ծն. շինելոյ/ կամ վատ թրծելոյ փրթի՛ նա վճարէ ծախաւոն զկարսի զինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամէն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: - 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որ ծախէ կամ գնէ՛ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոն – 124. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քշտան լինի, կամ հարուն –

126. նոյնպէս եւ թէ նաւ է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք. ու թէ գողընվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւորին է: - 126. Բայց այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: - 126. Եւ ուր վաճառ լինի՝ նա զկապալն առնուլ պատեհ է, եւ զբաժն. բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց իրաւունք առնուն ի վաճարկներոյն ի ճանպահն - 127. Թէ հայրն ծախէ հայրենիք՝ նա պատեհ է, որ որդեցն կամաւք լինի իրենց ելնելն ի ժառանգութենէն ... զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըդորդ ժառանգութիւնն չխանձրի - 128. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. Վասն տիաթկերոյ հաստատուն լինելոյ - 129. Վասն որ այրկան ու կնկան իրքն անբաժինք լինին - 130. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Եւս առաւել թէ քիչ լինին /ծն.լինան/ կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըդորդ է - 131. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի /ծն.չլինայ/ գիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ որ այրկանն կնկան: - 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք - 132. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք զին բերէ՝ նա տայ - 134. ապա թէ իրն մէն լինի տարած՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ - 136. Եթէ ոք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիւր տէրն - 136. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: - 137. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զին, կամ զինք սպաննեն նորայ փոխան. բայց թէ ցորեկ լինի՝ նա զկէսն վճարէ. նոյնպէս եւ թէ հարբած լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ. եւ թէ հրամնաւք լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ - 138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զճառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զնդանն - 138. եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ գնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղում այնել, թէ քրիստոնէ լինի: - 139. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարիան զինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մաւտ լինի: - 139. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն. թէ հայնց, որ քան

գտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զեղ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թե տասնումեկ տարոյ լինի՝ նա զկեսն. նոյնպէս ու այլ ի վայր լինի տուգանքն: - 139. Վասն որ տղայկութիւն անեն ու մահ լինի - 140. Այլ թե տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային - 140. Եւ թե ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դներ. եւ թե խոցնայ՝ նա դեղզինն ըստ տղայի հասակին լինի: Բայց թե մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է - 140. Եւ թե խոց լինի մահու՝ նա քշտաւոյն տայ զդեղզինն - 141. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ, թե քրիստոնէ լինի - 143. Եւ թե քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թե ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն - 143. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արէնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման - 144. Բայց թե ի գին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկան՝ նա թե կոտորած զաւրված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյայ ձգած, նա ԻԶ մթիւալ դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն /ծն.լինի/ կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արէնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի - 145. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ - 156. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թե մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք - 146. Եւ թե գրաւկնած լինի որ կորսնվի՝ նա վճարէ: - 147. հայնց որ թե խլած լինի՝ նա իրանաւք դարձնէ ու առնու, եւ ոչ ուժով - 150. Բայց թե ակերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ - 151. Եւ թե ինք լինի յաւժարել կամ հոռովոր լինի /ծն.լինել/ այն բանին՝ նա չկա մեղ - 152. Նոյնպէս եւ թե վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թե՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. բահրակ թե վասն չարութեան լինի այրել: - 152. ապա թե իր կամաւք լինի եղել /ծն.ելել/ ... նա անպարտ է: - 153. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. եւ շատ սպաննութիւններ կու լինի ընդ խալատն - 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին /ծն.լինի/ պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտրդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս - 153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ զալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ. նոյնպէս եւ թե խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: - 153. Եւ յայս ամէնիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել, որ թե կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Ապա թե ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եւ թե ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայ՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ գնդանով

դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քրշտե, նա մեռնի ... կամ պարոն զճորտ, կամ տիկին զծառեկան՝ որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս - 154-155. Եւ այտք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին եւ մահու վճար առնուն: - 155. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած, եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուծի. եւ թէ սակիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուծանացն: - 156. եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ – 157. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 57. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի – 157. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ խրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ – 158. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է - 159. եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ, թէ լինի ըստ արժանեաց կերպին – 159. Եթէ ոք զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի...նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել – 160. Եւ թէ զազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվար՝ նա վճարէ: - 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուծեն. եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերայ զրեցաք հայնցեղ լինի վճարն, եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահ տալոյն պոմննին՝ նա ի այնոր վերայ երթայ դատաստանն: - 160. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն ռիսակալութեան, եւ ի դուրս ի վնասէն՝ նա զայն զարկն իր քրշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասուն կտրվի ի դատաստանն – 162. նա թէ յուղարկաւորին ատորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւորին մեղ չկայ. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է - 165. բարհակ թէ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն ու զդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165. Թէ բանտվաւղէն լինի, ու ասէ թէ՛ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցան առ այն գնաւոն՝ նա իրանաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու – 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167. ու վզենն պարոնին կու լինի, եւ հաւքցաւորնոյն

տեսովն պատեհ է, որ լինի – 168. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւդին տեսովն պատեհ է, որ լինի – 168. որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: 168. եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու – 169. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ – 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի – 171. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէկ լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... - 173. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն – 173. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւդին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ԼԻՆԵԼ ԱՐԺԱՆԻ - Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըզորդ քահանայացնէ - 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քորձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54.

ԼԻՆԻԼ - Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ /ծն.լինել/ - 57. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու. թէ չէ՝ կարէ արինաւք այլ այրկան լինիլ /ծն.լինել/: - 101.

ԼԻՈՒԹԻԻՆ - Եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն – 128. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ /ծն.լիութեամբն/ այս երկու իրաւքս – 170.

ԼԻՏԸ – Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին – 13.

ԼՄԱՆ - Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին. բայց ոչ լման, ինչուր հաստատի ի հավատն: - 75. կամ դարձնէ ըզվարձն եւ զնիւթն գոր առել լինայ՝ ի լման – 146. ապա թէ ընդ ցղբեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. որ լաւկ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152. նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն. ի լման վճար կամ կիսավճար. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ

լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն – 173. Տե՛ս նաև Ի ԼՄԱՆ

ԼՄՆԱԼ, ԼՄՆՆԱԼ - զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: - 44. Եւ երբ է տարին լմննայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48.

ԼՄՆՆԱԼ - Տե՛ս ԼՄՆԱԼ

ԼՄՆՅՆԵԼ - Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամելիաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն գնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն գնրա պոմանն: - 102.

ԼՆՈՒԼ - որ լնուն զեկեղեցիս միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգոյ եւ մարմնոյ: - 40. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաննին, եւ ի վերայ այնոր այնեն, եւ զթերին լնուն: - 132. որ լնու զասացեալ զանէժսն – 146. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146.

ԼՈԿ - ապա լոկ ահռեցնել այսով զնա: - 73.

ԼՈՂՆԱԼ - Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն ի մխելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն – 140.

ԼՈՒԱՆԱԼ - եւ կարեն լուանալ տղայք եւ կանայք քաւութեան ջրովն – 67.

ԼՈՒԾ - Ապա ի դուրս կարես գրակնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրակնել – 116. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ – 121.

ԼՈՒԾԵԼ - Եւ վարդապետի բանադրածն չիշխել լուծել այլ վարդապետ – 26. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել/ծն.լուծեալ/ են վասն նախանձու չարութեան – 36. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ /ծն.լինի/ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152. եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ԼՈՒԾՎԵԼ - Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31.

ԼՈՒԿ - Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. զի ինչվի յեօթն տարին կարեն փնդուել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ եօթն լուկ գրեցաք – 123.

ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉ - Եւ յառաջ գտուրք Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր – 43. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած – տես ի յերեսուն գլուխն ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին – 62.

ԼՈՒԵՅՆԵԼ - Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ, եւ զամենն ի բարին յորդորեն եւ զչարն լռեցնեն: - 37.

ԼՍԵԼ - Եւ զայս հերիք այրէք զսակաւս ի լսել: - 27. Եւ թէ չլսէ եւ ուղղի, նա ձգուի ի կարգէ: - 46. ով լսաւ լինի սահմանիս ... նա արինած է յԱստուծոյ – 50. կաթողիկոսն չլսէ /ծն.չսէ/ նոցա - 57. Եւ ապա՝ թէ չլսէ՝ նա փոխեն: - 72. Եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք–74. Եւ այս բաւական է լսաւոյ/ծն.լսողացոյ/:-77. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւոյ դիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ – 85. Ու թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116. Ի քո լաւն է, թէ մեր խրատուս լսես: - 116. կամ զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքէն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըզորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. Ու երբ կտրես զնորա վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած, եւ Աստուած լսէ իր ձայնին – 158. նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն, որպէս ասեն ու լսեն: - 174.

ԼՐԲԵՆԱԼ - Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18.

ԼՐՈՒՄՆ - Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սէրն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սէր է: - 39.

ԼՏՆԵԼ - Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երէց չայնեն – 63.

ԼՏՎԵԼ – որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142. Եթէ որ նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել, ինչուր զայ ամէն մարդ ու լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ – 151. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոռն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց որ այլք չըրկվին, ինչվի լցվի. ու երբ լցվի՝ նա ապա զըզորդ սինաւոռ դնեն – 151.

ԼՔԱՌ - Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել, եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով /ծն.լքառով/ - 38. Տե՛ս նաև ԼՔԱԻ

ԼՔԱԻ - Եթէ որ չէ քահանայ արձեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծռութեամբ եւ լքառով /ծն.լքառով/ ...նա զէր աշխարհական դատեն զինք – 19. Տե՛ս նաև ԼՔԱՌ

Խ - Եթե որ ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. թող աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ ար պահէ - 167.

ԽԱԲԵԲԱՅ - Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն – 80.

ԽԱԲԵԼ - զի զԱստուած կու խաբէ - 60. ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք – 78. վասն զի կարէ որ ատել զմարդ, եւ բարուրք այնել որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն ածէ, եւ սպաննէ զինք – 94. պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել – 96. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է - 96. Վասն որ խաբէ զընկերն եւ զվատ իրք վաճառէ - 126. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. Բայց կու հրամայէ արեւնքս՝ որ այն ծախաւորն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զէդ գող ու անհաւատ դատեն – 127.

ԽԱԲԵՆԱԼ - Եթե որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմանայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101.

ԽԱԲԷՈՒԹԻԻՆ - նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովք կու այնէր – 78. Թէ պոմանն կըշռով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն. զի խաբէութիւն չպիտի: - 123.

ԽԱԲՎԵԼ - Եթե խաբվի որ ու թուրքնայ – 92. որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի որ եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ – 92.

ԽԱԼԱԲԱՅ - Տէ՛ս ԽԱԼԱՊԱՅ

ԽԱԼԱՊԱԼԱՅ – որ մէկին աւգնէ ու խալապալայ /ճն.խալբալումն/ այնէ-99.

ԽԱԼԱՊԱՅ, ԽԱԼԱԲԱՅ - Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երեցն լավ է քան զիսայ ... եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն հարկեն, եւ խալապայի /ճն.խալապալայ/ պատճառ լինի եւ մեղաց – 34. նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորա տան առանց խալապայի – 35. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ քըշտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի – 55. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն – 72. եւ մնացելովքն իրենք ապրին, ապա առանց խալապայի – 79. զի որ խալապայի /ճն.խալապալի/ առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է - 79. յաղագս

որ հարբենան եւ խալաբայ ու վնաս այնեն – 141. Եւ թէ զարկն մարդոյ ի խալապայն /ծն.խալապայ/, որ պէղծ զարկսն ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ – 145. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ ... նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150.

ԽԱԼԱՊԱՅ ԱՅՆԵԼ, ԽԱԼԱԲԱՅ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԽԱԼԱՊԱՅ

ԽԱԼԱՊԱՅ ԼԻՆԵԼ - Տե՛ս ԽԱԼԱՊԱՅ

ԽԱԼԱՊԱՐԱՐ - Եւ արբեցաւղն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի իւելք՝ զեղ առաջնորդն կամի: - 38.

ԽԱԼԱՍ – Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան, եւ շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ խալատն – 153.

ԽԱԼՍԵԼ - Եթէ ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտորած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163.

ԽԱԼՏԻՆՔ - Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է, ու զայն զնտանք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըզորդել: - 159.

ԽԱԽՅՈՅ - Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Մահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ ու լինի՝ աջ էրին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ, եւ ի մագէ եւ ի բրդէ - 76.

ԽԱԿ - Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան, եւ շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ խալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չզիտէ եւ չճանչէ զցաւն ու այնով սպաննէ ... կամ որ զաշկերտն խակ բաժնէն ու հրամանք տան – 153.

ԽԱՂ – կամ ուժփորձուկ այնեն, զեղ արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն – 14. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157.

ԽԱՂԱԼ - Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւղին հասակն – 139.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ – Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն – 66.

ԽԱՆԴԱԿ - քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով /ծն.հանդկով/ ընդ ամեն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն – 16.

ԽԱՆԾՐԵԼ - զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ թուխթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըզորդ ժառանգութիւնն չխանծրի /ծն.չխանծիրի/ - 128.

ԽԱՆԶ – Վասն որ կրակ ձգէ ու խանձ ելնէ - 135. Եթէ /գրքում՝ էթէ/ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար – 135.

ԽԱՆԶ ԱՌՆԵԼ - Տե՛ս ԽԱՆԶ

ԽԱՆՈՒԹ – Վասն ջաղաց եւ խանութի, որ կապալ բերէ - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն – 120.

ԽԱՇՆ – ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170. որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանց: - 170. Բայց եւ յաղագս երմկերոյ գրել պարտ է եւ գոմընոյ եւ խաշանց: - 170. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ԽԱՉ – Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. զատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ զատկին, ու հոգոյ զալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տանին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն: - 45. ապա երթայ ի յեպիսկոպոսէն հրամանք առնու եւ արհնութիւն եւ խաչ – 63. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ - 63. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արհնեն խաչ – 66. եւ խաչ ուննան ի ճակատն եւ քուշ կենայ ի յաջ թեն – 67. եւ զխաչն տերունական շալկեն յառաջի թագաւորին: - 68. Զի եթէ որ զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն /ծն.խաչ/ եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն – 74. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տրւել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ - 79. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն, եւ խաչ ու թողութիւն առնու – 143. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան խաչ եւ աւետարան շալկել – 149.

ԽԱՉԻՆ ՏԱԻՆ - Տէ՛ւ ԽԱՉ

ԽԱՉ ՀԱՆԵԼ - Տէ՛ւ ԽԱՉ

ԽԱՌՆ – նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն – 112. նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155.

ԽԱՌՆԵԼ – Կու հրամայէ արենքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին – 49. որ իշխէ ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնել: - 50. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ. որ խառնեցան յիրար – 50. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զեղ զխմոր – 65. ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հարկ լինի մնացել՝ ի յախտաժէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են, որ շատ ազգ ցաւեր խառնեն – 153.

ԽԱՍԱՊ - եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատդէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն /ծն. խաստապն/ եւ ճրագուն ի վանքն – 44.

ԽԱՍՏՆ - ապա ու գլխեցնելոյն զխաստն վճարէ - 117. որ վճարէ զխաստն զամէն աւուր – 117. նա յամէն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն – 161.

ԽԱՐԵԼ – որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ. նոյնպէս եւ թէ խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: - 153.

ԽԱՐՃ - Բայց երկու դեհին հալվին խարճն, որ գնաց, եւ պառիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ – 84.

ԽԱԻՍԵԼ - Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ – 55.

ԽԱԻՍՔ – իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել – 25. Ապա թէ յարհիւպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի – 29.

ԽԱՓԱՆ - Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւոյն տայ զդեղգինն, եւ զինք ի զընդանն պահեն ըստ զարկուցն, եւ զայն խափանն, զոր յիր բանէն կեցաւ՝ վճարել տան – 141. նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 168.

ԽԱՓԱՆԵԼ - զի քանի որձ դատուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յարինաց – 8. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ - 47.

ԽԱՓԱՆ ԿԵՆԱԼ ՏԵ՛Ս ԽԱՓԱՆ

ԽԱՓՆԵՅՆԵԼ - Բայց թէ որք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն ... նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107.

ԽԵԼԱԻՔ - Եթէ որք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ էր եւ կամ յինչ հասակի, իւր է թէ իւրաք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան – 74.

ԽԵԼՔ - Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն՝ ու հային ի սպաննաւորին հասակն եւ ի իւրքն եւ ի բանն ու ի ժամն, եւ ի յայնոր վերայ այնեն զքաւութիւնն եւ զտուժանքն: - 33. Եւ արբեցաւոյն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի իւրք՝ զեղ առաջնորդն կամի: - 38. որ թէ իւրք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծիսեր – 52. զի անընկմահն ի բագումս բաժնին. են, որ ի իւրք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... եւ են որ ի յիրենց իւրեացն ի դուրս վասն ցաւոց – 115. Եթէ որք ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է, որ

մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնամիկոսն ... նայ զգեղջին երէցն ... եւ ... գրել տայ զիր իրքն – 130.

ԽԵՂԴԵԼ – Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն ի միելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140.

Վասն որ գտողայ խեղդէ վասն բոզութեան – 143. Եթէ ոք գտողայ որ վասն բոզութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ ... ապա յինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն – 143.

ԽԵՂԴՎԵԼ - Եթէ ոք զիր հորն բանայ՝ եւ մենակ մարդ ի ներս ամէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տէր է ամառն: - 18.

ԽԵՂՃ - Եւ գոր գտնուի յայս գործս՝ նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել: - 62. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն – 165.

ԽԵՎ, ԽԵԻ - Եթէ ոք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իսկ է թէ խելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան – 74.

Վասն խել ու պեղծ այրկան – 92. Եթէ այրիկն խել լինի ու պեղծ և թողու զկնիկն ... նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրանաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92.

ԽԵԻ - Տէ՛ս ԽԵՎ

ԽԵԶ - Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի – 9. Եւ ի սոցանէ երբ Գ կենան խէչ իրերաց, նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապաւլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռոն եւ աւազան: - 66. Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի – 94. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ, վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հան կայր ի խէչն: - 94. Եւ կամ թէ զիր կինն ասէ զոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթալ – 94. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աւտար մարդու՝ զիր պոռոզն եւ զմահին առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի խէչ որդեցն – 110. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք – 131.

ԽԻՇՏ - Երբորդ դասք կանդիտորայն է, որ ոսկի խշտերն շալկեն: - 68.

ԽԻՍՏ - Եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ - 10. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47. Երբ խիստ յանդգնի, նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն – 80. Եւ այն որդին որ զնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հարն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 113. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. Եւ երբ

խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուժի – 156. նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169.

ԽԼԵԼ – Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30. Վասն որ գլխաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն իլել – 58. Եթէ եպիսկոպոս կամ երէց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն իլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՛ մի՛ իլել զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոնկցերոյն – 149. հայնց որ թէ իլած լինի՝ նա իրաւնաւք դարձնէ ու առնու, եւ ոչ ուժով – 150. եւ այնով ստէ իր ընկերոջն ու իլէ եւ յափշտակէ ու վնասէ - 162.

ԽԼԻՆՔ - Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ իլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103.

ԽՂՃԱԼ - Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւ է: - 56. նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161.

ԽՂՃՄՏԱՆՔ - Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ, եւ այնէ իրք մի ողորմութիւն, որ խղճմտանքն քաւին: - 150.

ԽՄԵԼ - ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող խմէ ըստ արինացս – 36. եւ էրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ – 51. որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումրեցաւ տայ ու զայն վնասն արար – 141. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142.

ԽՄՅՈՒՅԱՆԵԼ – որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, որ ինք ընկերին խմցոյց – 162.

ԽՄՈՐ – Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զէղ զխմոր իրք: - 65.

ԽՆԱՄԵԼ - Ապա կու հրամայէ օրենքս զորբերն եւ զտառպելքն ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատ դիմեն ու գան ի յուսումն: 77.

ԽՆԱՄԷԽԱԻՄԵԼ - Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամէխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնորա պոմանն: - 102. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւսած /ծն. խնամէխաւսած/ լինի՝ նա դատաստանն զէղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97.

ԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ – Վասն որ թէ ոք ընդ թերահաւատ խնամութիւն այնէ - 30. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնէ՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ – 30. Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին, ոչ խնամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իրաւք /գրքում՝ իւաւք/ - 49. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ

վասն այնոր թէ յայք հաճի ... նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107.

ԽՆԱՄՔ - Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցչաք շատ հալածեցնէ ի բան ... որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն –18. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն–21. Ի յայս տեղս նաւասն հայնց կու հրամայէ՝ թէ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ – 95. նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 95. Եւ յայտ տեղոյ հասնի, որ եկեղեցին միապէս խնամաւք դատէ - 95. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն – 170.

ԽՆԱՄՔՈՎ - Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ թող իրավունք չլինի. եւ տուգանքս խնամքով /ծն.խնամով/ ի վերայ մեղապարտին: - 13.

ԽՆԱՄՔ ՏԱՆԵԼ - Տէ՛ս ԽՆԱՄՔ

ԽՆԱՅԵԼ - եւ այք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն – 21. Եւ եկեղեցականք չխնայեն զդեկանն ու զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեն – 37. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձակնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւագն – 171.

ԽՆԴԱԼ - Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած–156. եւ ի յայն այլ երեսնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի, կամ ի միտքն եւ կերպն ի ուրախնայ եւ խնդայ – 157.

ԽՆԴԲԵԼ - Երանի ոյք քննեն զվկայութիւնս նորա, բոլորով սրտիւ իւրեանց խնդրեցեն զնա: - 3. Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ - 4. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ /ծն. խնդէ/ յեպիսկոպոսէն: - 28. զարին նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. եւ տանին յառաջ զթագաւորական հաքնելիքն՝ զոր խնդրէ արքայն: - 68. եւ Աստուած յիրենցմէ խնդրէ զամենն – 128.

ԽՈԶ - բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել – 169.

ԽՈԶԲԱԲԾ – խոզրարծ պիտի դնել, կամ զմաւտակայ շինութիւնն քակել – 169.

ԽՈՂԵՄ - եւ յամենն հաճութեան գիր առնուն՝ որ արժանավոր է ու գիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ – 58.

ԽՈՇՈՐ - եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանդր զալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171.

ԽՈՌԵԼ - զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխեալ ւերել կամ խոռել զմեղկանն – 82. որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել:-127. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր գինն էառ: 134.

ԽՈՍՏ – Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ /ծն. խոստովանութեան/ զայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144.

ԽՈՍՏԱՆԱԼ - Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: - 44. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխեալ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թողո՞վ խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59. Վասն որ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ – 61. Եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել – 61. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96.

ԽՈՍՏՍՈՒՆՔ - Եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն – 130.

ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՀԱՅՐ, ԽՈՍՏՈՎԱՆՀԱՅՐ - Եւ որ գաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն /ծն.խոստովանահայրքն/ ուղղեն: - 11. Եւ պատեհ է խոստովանհարն, որ զսպաննաւոն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննածն, ու իմանայ զիրենց կենքն – 93. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն /ծն. խոստովանհարն/՝ եւ թողութիւն առնուլ – 142.

ԽՈՍՏՈՎԱՆԵԼ - Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154.

ԽՈՍՏՈՎԱՆ ԼԻՆԵԼ – Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3.

ԽՈՍՏՈՎԱՆՀԱՅՐ - Տե՛ս ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՀԱՅՐ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ - Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն /ծն.խոստովանութիւնն/՝ նա սպաննաւոն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163.

ԽՈՍՏՈՒՄՆ - Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ - 130.

ԽՈՏ - Այլ թէ յայլ սինառկցաց քաղեն նա զտասնակն տան տեղոյն տիրոջն, եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: Սոյնպէս եւ շինոյ փայտն եւ արատի խոտն ու ընձելոյն: - 16.

ԽՈՏՉԷՔ – Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին. եւ այլ խոտչէք /ծն. խոտչէք/ չտայ: - 13.

ԽՈՐԹ – Վասն խորթերոյ – 91. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մեջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91.

ԽՈՐՀՆՈՒՐԴ - նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ, եւ երկուք ի ներքս անհաղորդ, եւ ապա լաւ կաղորդի ի սուրբ խորհրդոյն: - 62.

ԽՈՅ - Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց /ծն.խոցնա/՝ նա զդեղգինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւոյն տայ զդեղգինն - 141. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պէտք բերէ. նոյնպէս եւ թէ խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: - 153. Եւ թէ կոտրի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ - 157. Նոյնպէս եւ կոտրածն ու խոցն՝ ի չաքուցն ի վերայ երթայ եւ տուգանքն - 158. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 168.

ԽՈՅՆԱԼ - Եւ թէ խոցնայ՝ նա դեղգինն ըստ տղայի հասակին լինի: - 140.

ԽՈՅՆԵԼ - Վասն որ տղայ զտղայ վնասէ կամ խոցնէ - 139.

ԽՈՒԽԱՅ - Վասն որ ժողովուրդն խուխայ այնեն ի վերայ եպիսկոպոսին - 29. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն ... նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիւայքն, որ ասցած լինի - 29.

ԽՈՒԽԱՅ ԱՅՆԵԼ - Տէ՛ս ԽՈՒԽԱՅ

ԽՈՒՄՐԵԼ - որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումրեցաւ /ծն.խումրեց/ տայ ու զայն վնասն արար - 141.

ԽՈՒՄՐՈՒԹԻՒՆ - ու ինք խրատվի, որ այլ չայնէ խումրութիւն: - 145. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է, ու զայն զնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159.

ԽՈՒՆԿ - Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրն եւ ապակին՝ խունկն եւ մագտաքին ... իշխանացն է - 16. Եւ զհինկ պահուն աղաւթն եւ զսաղմուսերգութիւնսն կատարեն անուշահոտ խնկաւք: - 37. Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել ... ու խունկ ծխել եւ զհաղորդութեան սկին բերել - 66.

ԽՈՒՆԿ ԾԽԵԼ - Տէ՛ս ԽՈՒՆԿ

ԽՍՈՒՄՆ - զի այն ում ուխն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն էլաւ ուժն ու ծեծելն, եւ ոչ ի խսումէն /ծն.խսմէն/: - 99.

ԽՍՏԱՄՐՏՈՒԹԻՒՆ - Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ - 47.

ԽՐԱՏ - Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպսուն նամուտվն խրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհատի: - 23. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտն քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւ է. եւ թէ հայր գորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք - նա կարգ քաշէ - 32. Եւ զծոյլն Գ հետ խրատ տալով

յանդիմանեն – 37. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի – 65. Եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն – 72. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. Եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն /ծն.խրատ/ տան – 46. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է - 96. Ի քո լան է, թէ մեր խրատուս լսես: - 116. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116. հայր զորդի ի վերայ խրատու քրջտէ - 154. ու զայն գնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159.

ԽՐԱՏ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԽՐԱՏ

ԽՐԱՏ ԱՌՆՈՒԼ - Տե՛ս ԽՐԱՏ

ԽՐԱՏԵԼ - Եթէ քրիստոնէ գրքիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագաւորին է, որ խրատէ եւ ի յապաշխարութիւն հասցնէ: - 11. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ. բայց իւրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին: - 11. նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ – 35. Եւ ի յայս տեղս չկարցի ես գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբ Սահակն գրել էր ի հաւս արիւնաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամէնն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել. երբ ու կամի՝ յիշխանութենէն, եւ խրատել ու այնել զինչ պիտի: - 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն – 81. նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին – 82. Բայց զխրատելոյն կամ զմեռցնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել – 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք – 83. նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն, եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127. Եթէ ոք զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ. զի սպաննելն ու խրատելն պարոնացն է: - 134. նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163.

ԽՐԱՏԵԼ ՏԱԼ - Տե՛ս ԽՐԱՏԵԼ

ԽՐԱՏՈՒՄՆ - Եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղկնին, եւ յոչ կամայն խրատումն այնել, եւ կամաւքն՝ ներումն: - 97.

ԽՐԱՏՈՒՄՆ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԽՐԱՏՈՒՄՆ

ԽՐԱՏՎԵԼ - Եւ թէ ոք գրքիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի /ծն.խարատի/ ի յաչսն կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. ու այրկանն

կամաւք խրատվի կինն – 96. կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի, հայնց որ հանի իրաւանց տէրն՝ ու ինք խրատվի, որ այլ չայնէ խումբութիւն: - 145. տուգնաւք եւ գնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն, որ եւ այլքն խրատվին ի զգաստութիւն: - 154.

ԽՐՄՏ ՏԱԼ - Տէ՛ս ԽՐՄՏ

ԽՐՏՆՈՒՄ - Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարեւնն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ խրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157.

Ծ

ԾԱԳԵԼ – ու դնէ իրենց կարգ ու տուգանք. զինչ որ Աստուած յիր սիրտն ծագէ: - 87.

ԾԱԼ - Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւդն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւդին է - 126.

ԾԱԽ – Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւդն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն – 123. Եւ ուր վաճառ լինի՝ նա զկապալն առնուլ պատեհ է, եւ զբաժն. բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ – 127. եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն – 127.

ԾԱԽԵԼ - եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել – 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Վասն որ ոք զԱստուծոյ իրաւունքն կաշառոց ծախէ - 20. ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ - 20. զի զԱստուծոյ իրաւունս ծախեց Յուդայի պէս: - 20. Եւ չէ դեռ այտ մէն, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Եւ իրք որ եկեղեցւոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցւոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60. եւ վճառել տայ ծախաւդին զգնաւդն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան, որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի, զարթ ի ծախելոյն /ծն.ծախելոյ/ եւ ի սպաննելոյ եւ ի բաժնելոյ: - 105. ապա հրամայած է յարեւնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119. Ու թէ տանն ծախաւդն մեռել լինայ ու կամ գնաւդն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի – 120. եւ նա զիր դեկանն

ի ծախաւղէն առնու անյապաղ – 121. Վասն հողոյ կամ գետնի ծախելոյ – 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. զի վաճառին վճարն է հանաձ մանավանդ այնոց, որ վասն սնկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զէր որ կայ ծախեն /ճն.ծախովի/, կամ կըշռով դնեն պոման, կամ կոթորու: - 123. կամ վճարի գինն թղթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախածն: - 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւղն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւղն դառնայ – 123. Վասն որ կարաս ծախէ կամ այլ ազգ անաւթ – 124. նա վճարէ ծախաւղն զկարասի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որ ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւղն – 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւղն եւ ոչ ծախաւղն – 125. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. Բայց ամէն ծախաւղ պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ - 126. Բայց կու հրամայէ արէնքս՝ որ այն ծախաւղն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իր ծախէ, նա զինք զէր գող ու անհաւատ դատեն – 127. Եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն, որ ոչ ծախաւղքն զրկին եւ ոչ գնաւղքն – 128. որ թէ ծախէ զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. նա պատեհ է, որ որդեցն կամաւք լինի իրենց ելնելն ի ժառանգութենէն. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն – 128. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աւտրէ եւ ծախէ. ապա որ կամաւք եւ աւտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Վասն որ զիր դուստրն ծախէ վասն աղքատութեան – 133. Եթէ որ զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զէր ծառայ մի ուննալ զինք. բայց չկարէ յանարէնքի ծախել – 133. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՛ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք գին բերէ՝ նա տայ – 134. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն – 137. Վասն որ քրիստոնէ գողնայ ու տանի անարիւնաց ծախէ - 138. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարիւնաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արիւնաց թէ ապրի: - 138. Թող աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ ար պահէ, ու զայն անսունն զենէ, ու անարիւնաց ծախէ եւ կամ բաժնէ: - 167. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւղն՝ նա իրաւնաւք ի տերն ձգէ, ու զիր գինն առնու – 167.

ԾԱԽՎՈՐԵԼ - Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւտ դիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ճնաւղքն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին – 85.

ԾԱԽՔ - Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջուկէն ի յետ հանեն – 112. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131. Եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ – 157.

ԾԱԾԿԵԼ - Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է - 98. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քրջտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն – 126.

ԾԱԾՈՒԿ – Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ – 51.

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ - Եւ յառաջ գուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զծաղկազարդին – 43.

ԾԱՅՐ - Զի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84.

ԾԱՆԱԻԹ – նա կոչէ զիր ծանաւթիքն /ծն.ծանոթներն/ եւ զնումիկոսն ... նայ զգեղջին երեցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130.

ԾԱՆԱԻԹՈՒԹԻՒՆ - ԶԱստուծոյ երկիւղն եւ զիր ծանաւթութիւնն /ծն. ծանօթութիւնն/ հրամայէ արեւնքս ստանալ՝ ըստ Մողոմոնի: - 64.

ԾԱՆԴՐ - Տէ՛ս ԾԱՆՐ

ԾԱՆՏՐ - Տէ՛ս ԾԱՆՐ

ԾԱՆՐ,ԾԱՆԴՐ,ԾԱՆՏՐ - Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ի ծանր վերցնելոյն մեռցնէ -18. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել –38. Վասն որ գրաւով ծանտր իրք վերցնեն–140. Եւ թէ գրաւով ծանդր/ծն.ծանտր/ իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն...նա որ յորդորէ զմեկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 140.

ԾԱՌ - Եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաղվածքն եւ չսպաննէ եւ զպտղաբեր ծառք /ծն.ծառս/ երկրին չտայ կտրել: - 10.

Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն /ծն.ծառանցն/ երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Վասն որ ի ծառէ վայր ընկնի ու մեռնի – 77. Գրած է ի Մովսեսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն - 77-78. Վասն այգեաց եւ այլ ազգ ծառոց վաճառի – 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացիսուն ծախաւղն – 124. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ զբաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 153. Եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ, եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի

ընկնի ու սպաննէ զմարդ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս – 154-155. Վասն զպտղաբեր ծառ կտրելոյ – 161. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել, եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տիրոջն. նա յամեն տարի գայն իսաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ ի պատեր – 171.

ԾԱՌԱՅ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ ...բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4. եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել – 10. Վասն ծառայից ժառանգութեան եւ կարգի – 25. Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցւոյ. քաւել գայ տէրն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն /ծն. ծառայութենէն/՝ եւ ապա կարէ մտանել: - 25. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս /ծն.ծառայի/ Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36. Վասն այրուկնաց, որ ծառայ ընկնին – 48. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ - 48. Այլ թէ կինն ծառայ երթայ – 86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ – 86. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբան ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի – 105. Վասն կնոջ որ ծառայ տանին – 106. Վասն որ զծառայն կամենայ կին առնուլ – 107. Եթէ ոք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. Ու թէ ատէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ – 107. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն /ծն.ծառայ/ իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւոլ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ ոք զծառայն ժառանգ դնել – 132. Յաղագս ծառայից ... որ չկարէ ոք ծառայն ժառանգեցնել – 132. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայ գնէ յանարինաց՝ նա ծառայէ զգնաւորն է՝ տարի – 132. Եւ թէ փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն՝ նա եկեղեցւոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել. բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 132. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զէդ ծառայ մի ուննալ զինք – 133. Վասն որ զիր ծառայն քշտէ որ մեռնի – 133. Եթէ ոք զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ - 133. Բայց թէ իր զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ասորի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի. զի իր

ծառայ է: - 134. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր զինն էառ: - 134. Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք – 134. Եւ թէ յիւրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: -138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մանհ ապաշխարէ ի գնդանն – 138.

ԾԱՌԱՅԵԼ - զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարպայ՝ զան ծառայէն պարոնին: - 13. զի չկարէ որ երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. պատեհ է որ ծառայութեան աղէկ ծառայէ - 79. նա քահանայքն ծառայէն, ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն – 79. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայ զնէ յանարինաց՝ նա ծառայէ զգնաւղն է տարի – 132. նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր զինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր զինն հանէ, նա ազատի: - 133.

ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ - Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր զինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք. քանց հանգոյ եւ կերցոյ, որ ազատի ի ծառայութենէն: - 134.

ԾԱՌԵԿԱՆ - Եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի, կամ վարդապետ, զաշակերտ ... տիկին զծառայական /ծն.ծառայական/ որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ԾԱՌՈՒԹԻՒՆ - Եզն այլ ծառայութիւն չպարտի, զի զիր հնկակն տվել է: - 13. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառայութիւն լինին – 15. որ ի թագաւորի ծառայութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի – 15. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառայութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառայութենէ իրենց որդովքն – 49. որ կայ որ յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառայութիւն այրել քան զմէկայլն – 73. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառայութեան /ծն.ծառայութիւն/ տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 105. զի կովոյ եւ ծառայութեան ի պետք է ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116. Իրաւունք ծառայութեան – 132.

ԾԱՌՈՒԹՐԱՐ - Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըւել լինի եւ ծառայութեամբ /ծն. ծառայութեամբ/ լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառայութեան /ծն.ծառայութեան/ աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս, եւ կամ ի ծառայութեան յանարիութենէ: - 153.

ԾԵԾ - Եւ գոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին, զի ինքն յիրմէ գնաց ի ծեծ: - 12. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիկ լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. եւ զայնք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն իրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանարինաց ծեծ – 128. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ - 149. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է, ու զայն գնտանք եւ ծեծաւք /ծն.ծեծնօք/ եւ իրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել /ծն.անել/ - 169.

ԾԵԾ ԱՅԼԵԼ - Տե՛ս ԾԵԾ

ԾԵԾԵԼ - Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին, ապա ալանի ծեծէ - 12. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին – 12. Վասն որ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք – 18. Վասն որ ոք զքահանայ ծեծէ եւ անարգէ - 19. Զքահանայ թէ ոք անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ - 19. ապա գնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 82. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուց լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զեղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու գնդանեն: - 92. Եթէ ոք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն – 97. որ մէկն զմէկալն ծեծէ կամ սպաննէ - 99. ի յայն կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն /ծն. ծեծքն/ - 99. Վասն որ մարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ - 144. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման – 144. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Եթէ ոք զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել ... նա չտայ վճար: - 160.

ԾԵԾՈՒԵԼ - զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն – 99.

ԾԵԾՎՈՐ - Գող եւ ծեծվոր չէ պատեհ յղարկել թագվորին – 12. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին – 12. Եւ թէ ծեծվոր յղարկէ պարոնն գոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ - 12.

ԾԵՐԱՆԱԼ - բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք - 4.

ԾԻԾԱՂԵԼ - նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխե ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան գինքն՝ զի է՞ր իշխեց ծիծաղել: - 157.

ԾԽԵԼ - Եւ կարեն անտարան կարդայ, ու քարոզ ասել ... խունկ ծխել, եւ զհաղորդութեան զկին բերել - 66.

ԾՆԱՆԵԼ, ԾՆԵԼ - Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան - 81. Բայց եւ գողան այլ պիտի մկրտել, երբ ծնանի - 100. Բայց որդիքն ի հաւր մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհատութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն. ապա այնք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին - 115. Եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162.

ԾՆԱԻՂ - Եւ Աստուած զիր մեղքն թողու ու զիր ծնաւդացն: - 50. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւդքն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին, զի յիրենց տունն է լել առջեւ - 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւդքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի - 85. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ. եւ թէ ի ծնաւդաց /ծն.ծնողացն/ եւ կամ ի յեղբարց, նա նոքա տան: - 86. Եւ թէ որ իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւդք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Ապա թէ ընդ այլ որ լինայ խնամէխաւսւած աղչիկն՝ նա ծնաւդքն գնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102. Եւ մնայ աղչկինն ի ծնաւդացն եւ յեղբարցն ի հրամանքն: - 103. Եթէ որ ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւդքն լայ - 107. Իրաւունք ծնաւդաց եւ որդոց - 113. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրջտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի ... քաւէլ թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւդքն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ՝ թէ չէ, որ ի դարպսու դատաստանն ելնեն ծնաւդքն՝ նա անհնար է իրանաւք մեռնի: - 114. Եւ յորժամ կարենան ծնաւդքն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատէ: - 133.

ԾՆԵԼ - Տէ՛ս ԾՆԱՆԵԼ

ԾՆՈՒՆԴ - որ յիրենց պարոնին սերմէն է եւ ոչ ատար սերմի ծնունդ - 8. նա զատկին եւ ծննդին /ծն.ծնընդեանն/ եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխե այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ - 30. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսն երեց չլինին ժամարար: - 38.

ԾՈՅԼ - Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ - 35. Եւ զծոյլն Գ հետ խրատ տալով յանդիմանեն - 37.

ԾՈՒԼՆԱԼ - Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել, եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով – 38.

ԾՈՒԼՈՒԹԻՒՆ – Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ, անաչառութեամբ եւ առանց կաշառոյ եւ առանց ծուլութեան – 9. որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարին նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւոյն է - 126. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն – 173.

ԾՈՒԽ - Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ, որ ի ներքն լինի կնքած եւ իր ծուխ լինի կեցել – 46. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռանի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծխերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռանի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնուն. եւ զծխերն տայ ում կամի – 52. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն զիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ. որ թէ խելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն /ծն.ծուխ/: - 52. Եպիսկոպոսունքն հայրապետին են, եւ իրիցնին ծխերովն եպիսկոպոսին. Բայց եպիսկոպոսն իր ծուխ չկարէ ուննայ: - 52. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալան ու միդրն եւ պառկելիքն: Եւ իրիցուն եպիսկոպոսին է: Եւ ծխերոյն իրիցուն է: - 52. չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին /ծն.ծխի/ մասն երթայ, քաւել թէ տեղոյն երեցն մեծրէ: -53. Վասն արեղայից չուննալոյ ծուխ–55. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ– 55. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն – 55.

ԾՈՒՌ - Եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիղ դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուռն: - 30. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն, եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցոյ կարգաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 37. Չոր կու հրամայէ արենքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զեղ անհաւատ. զի ծուռ ու անիրաւ տիպօն դրին: - 53. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ զաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել – 60. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք ... զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւնաւք – 90. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մեկայլն առնու: - 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ

/ծն.ճամ/ հերետիկոսություն կամ ի յայլ իրք ծռութեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. զի որ ծուռն է՝ նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն – 106.

ԾՌԵԼ - ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն՝ որ թուլացուցել են եւ համբերել ծռաւոյացն – 42.

ԾՌՈՒԹԻՒՆ - եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծռութեամբ եւ լքաւով – 19. նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսություն կամ ի յայլ իրք ծռութեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն, ապա ոչ կաշառաւք եւ ոչ ծռութեամբ - 106.

Կ

Կ - Ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն – 163.

ԿԱԶՄ - Վեցերորդ դասք ստրատորոսք են. սոքա զեղ ըռքեպոարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69.

ԿԱԶՄԵԼ - եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով, եւ մկրտէ 107.

ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ - Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն, քանց ամէն կազմութեամբն՝ գնաւոյն է /գրքում՝ գնողինէ/ թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտրի թէ այրի – 126.

ԿԱԹՆ - եւ ջամբել կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարիւն հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – 41.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ - Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտոէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք – 29. Ապա թէ յարհիւեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի /ծն.կաթողիկոսի/ ոչ լինի – 29. Եւ ոչ

ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխե՛ նք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Վասն կաթողիկոսաց ձեռնադրութեան - 56. կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Եւ յայլ իշխանութիւնէր, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել - 58. Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Եւ ապա տայ կաթողիկոսն զպատիւ եպիսկոպոսութեան. եւ այս բանիւս կաթողիկոսն եպիսկոպոսաց գլուխ ասի: - 58. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծոութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնէն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Եւ լ դասք եպիսկոպոսացն են այնոքիկ, որ կաթողիկոսք են՝ ըստ սերովբէից նմանութեանն: - 67. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին ... Եպիսկոպոսք ի կաթողիկոսաց, եւ կաթողիկոսք ի պապէ եւ ի պատրիարքաց եւ յայն եպիսկոպոսացն, որ զինք կաթողիկոսք լինին ձեռնադրել: - 83.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ - Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկելորած էր, եւ ի կաթողիկոսութեան աստիճանի էր - 57. նա չէ թէ կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ - 58.

ԿԱԹՈՒՂԻԿԵ - Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկ բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթողիկէ վիմիս մեջ - 40. Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թէ ի՞նչ թարգմանի կաթողիկէն եւ եկլէսիայն՝ որ է եկեղեցի: - 41. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթողիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս - 42.

ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ - Տե՛ս ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԿԱԼ /գոյ./ - Եւ պատեհ է որ որ յիր ամէն ազգ մտերոյն՝ ի մրգերոյն քրոց մի ... ի կալէ եւ ի մրգտուրէ, է ըստ քչուցն փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն տայ - 45. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամէն ազգ գրաստ - 167.

ԿԱԼ /բայ/ - Եւ թէ յոչ կամայ լինայ հնար չկայ - 11. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թեմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. Եւ տեսէք թէ քանի՞ անդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուռն: - 29. Չկայ հրաման յարիւնաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ ինսամութիւն այնել - 30. Ապա թէ անաւրէնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ

ատելութեանն, որ կայ ի մեջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Եւ գտուրք պատարագն սիրով առանց նախանձու այնեն՝ զեղ որ գրեալ կայ: - 38. զոր կայ սովորութեամբ որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն - 41. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխեալ այր կամ կին ... ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. Ու բանադրաւոյն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն, զի եւ իր այլ կայ կապաւոյ եւ արձակաւոյ: - 47. չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ - 53. Վասն որ չկայ սահման որ ժամուց առնուն - 53. Եւ արեղայի չկա հրաման ու բնաւ ծուխ ուննայ - 55. Չկայ հրաման յարինաց որ որ իշխեալ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել - 56. Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. եւ չկայ հրամանք, որ ուտէ - 60. բայց ի քահանայութիւն ածել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61. որ կայ որ յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն - 73. Եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս չկայ՝ եւ եւ չգրեցի - 76. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ որ մարդ իշխեալ աւերել կամ խոռել զմէկանն - 82. Չի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր /ծն.չկայ/ այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուցուցին: - 84. Բայց երկու դեհին հալվին խարճն, որ գնաց, եւ պատիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ - 84. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկայ: - 84. եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն զոր բերել լինի եւ տուայր չկայ - 85. Ու թէ չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն. ու թէ զիտացեալ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք - 89. որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր՝ եւ զինչ ունէր նա յիր ձեռքն կայր - 93. վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն կայր ի խէչն: - 94. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչկան՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. Չինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի - 104. ապա այնք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին, եւ կան համարձակութեամբ: - 115. Եւ որ մեղորք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղորովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնեն պոման, կամ կոթորու: - 123. երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք - 128. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամենն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Բայց վասն այնոր որ հալվեղեն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն - 136. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տերն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զդեղզինն տայ ինչվի

առողջնայ: - 138. Եւ թէ տէրն ջայտնի սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք – 139. Եւ թէ սպաննաւոյն է լել պատճառ՝ նա զէդ սպաննաւոյ զինքն դատեն՝ զէդ որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. Բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպսէ, քաւել գնէ ինք զինք, զէդ որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ – 152. նա թէ յուղարկաւորին ատորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւորին մեղ չկայ – 165. Բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել – 169. նա բնաւ չկայ վճար յիրաւանցս: - 170.

ԿԱԼԵԼ - Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել – 111. կալ զիսայ հայրենիքս, տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս – 129.

ԿԱՆԱՐԴՈՒԹԻՒՆ - Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ ... նա սուրք եկեղեցին ի հաւտ ինսամաք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 35. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ունան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100.

ԿԱՆԵԼ - դարպասն զայն կախէ որ դիպան – 32. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռալ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն. որ լնու զասացեալ զանէճսն, որ կախածնոյն է հանած՝ զէդ գոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146.

ԿԱՀՐԱ, ԿԱՀՐԱՅ - Եւ զայս զխաւորք եկեղեցոյն ի կահրա տան այնել – 37. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն կտրեն, առաւել թէ ի կահրայ բան լինի այրել: - 96. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա գորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Նոյնպէս եւ թէ որ մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 153.

ԿԱՀՐԱՅ - Տե՛ս ԿԱՀՐԱ

ԿԱՂ - Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՝ կամ ի հնոյ կաղ՝ կամ փքոտ – 121.

ԿԱՍ /շաղկապ/ - Եւ զոստերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն: - 8. Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ իւրատվի ի յաչսն կամ յերկու ձեռնս եւ ապաշխարէ: - 10. Ոչխարն եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն

առնու պարուն: - 13. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիւ երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ - 14. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին ... նա եղբարքն եւ որդիքն ... վասն հարն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարունէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 15. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ որ արգելու կամ ասել թէ՝ սինաւուս իմ է, մի՛ հանել ջուր - 16. Վասն որ յիւր ատերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ - 17. Եթէ որ ի դուրս ի յիւր ատերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ ... նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Ջրահանայ թէ որ անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ - 19. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայ վերցնել՝ որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն - 19. որ չէ քահանայ ամեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան - 19. Եւ թէ բերէ ժամանակն, որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց, եւ այլք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զէր մարդասպան ձգեն զինք - 21. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոնի այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մենակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք - 21. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջի ձեռնադրաւոյն՝ եւ ապա ձեռնադրեն - 22. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիւ տուն տանի - 23. Եթէ որ ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաւթից՝ կամ ի զգեստուց՝ կամ ի մումեղինէ՝ կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն - 23. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել - 25. Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս զոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն - 28. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. Եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուծին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. Ապա թէ յարհիւեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի կամ իր հրամանացն՝ որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիւ տեղն - 29. նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւնէրոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ - 30.

Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել – 30. որ ի ճանպսհ հարամիք ի վերայն ընկնին՝ ու կամ ի յայլ տեղ, որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել – 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւ է. եւ թէ հայր զորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք – նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. Եւ թէ երէց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան – 32. նա պատեհ է, որ զամենն հարկելորէ, եւ եպիսկոպոսովն կամ եկեղեցոյն տիրոջն ընտրաւորութեամբ եւ հրամանաւ ստանայ – 34. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երէցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն – 34. որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարինն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորն՝ ինչ մեղք այնեն: - 41. չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխէ այր կամ /ծն.և/ կին ... ի յիր վանացն ի դուրս աւթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. Եւ թէ ոք երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատդենի, նա կէս դրամուն ու մատդենոյն վանացն է: - 45. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել ... քահանայութեանն կամ ծիսերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. Բայց թէ հաճութեամբ երէց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի – 49. եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ – 51. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երէց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն, եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ – 54. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն – 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երէցն չկարէ խաւսել թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ - 55. Բայց թէ երէցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք

եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն – 55. Չկայ հրաման յարիւնաց որ որ իշխեալ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն եւ կամ փիրիսկոպոսովն լինի ի պակասութիւնն: - 56. Եթէ եպիսկոպոս կամ երեց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն խլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխեալ դեկան տալ ի վաշխ ու քանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թողով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու գոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծուրթեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթուղիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Եւ իրք որ եկեղեցոյն լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ քանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամենն առնուլ – 60. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնուլ այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ - 71. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: -72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան – 73. Վասն որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ - 74. Եթէ որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս – 74. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Եւ զայնք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Կու հրամայէ արեւնքն, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտոնեալ եկեղեցոյ. եւ ոչ զեկեղեցոյ հող, քաւել եկեղեցի կամ եկեղեցական: - 75. Եթէ որ դատաստանի եկեղեցոյ արիւնաց կամ դարպասու ... նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք – 78. Երբ սուտ երեց կամ զիտառ լինի որ՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք եւ կամ սուտ գերէտարութեան թուղթ գրեն ու մատնէհարեն՝ նա երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յողարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովքն կու այնէր եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերէտորոջ: - 78. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն. թէ ոչ, որ զայս այնեն, նա նզովք առնուն

յԱստուծոց՝ ով որ այնէ - 80. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն իրատել կամ մեոցնել՝ նա չկարեն իշխանքն - 81. Բայց զխրատելոյն կամ զմեոցնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել - 82. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինաց, որ այլ ոք մարդ իշխէ ակերել կամ խոռել զմեղկանն - 82. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ ակերի պակաս չկայ: - 84. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկայն, ու այն ընդունելի է: - 86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ. եւ թէ ի ծնաւոցս եւ կամ ի յեղբարց, նա նոքա տան - 86. Եւ /ճիշտը՝ էն/ կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանագանց լինելն - 89. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբան էլնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուց լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զէր երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրանաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զէր պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծոութեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93. Եւ թէ վասն անհաստատութեանն կամ տվայտութեան, կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն՝ նա զէր մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն - 93. Եւ կամ թէ զիր կինն ատէ զոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զէր մեղկան, եւ թողու զմէկալն: - 94. Կին որ զայրն դեղէ կամ ցլու սպանել տայ - 95. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի, եւ կամ թէ ցլու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. Եթէ ումեք կին ի բոզութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն կտրեն, առաւել թէ ի կահրա բան լինի այրել: - 96. Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն էլնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարէնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. որ մէկն զմէկալն ծեծէ կամ սպաննէ - 99. Ի վերայ ամենայնի արէնքս զարձակելն լաւ

կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճռնիս ունան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոզութեան և կամ այլ իրաւնաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրենց կաննին՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէ ի դուրս մնան: - 100. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիր պետքն քանի որ ապրի - 102. Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն - 106. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ զայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համաւրէն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հաւրէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն - 107. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին - 109. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն - 111. Զի գրեալ է յարեւսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ ... նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 113-114. Զի թէպէտ եւ Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց ու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ, հաւրն կամաւք այնէ - 114. Վասն որ տղայն քշտէ հաւրն կամ մաւրն - 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի - 114. Հարցանէն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ - 114. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՝ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի - 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրաւն եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է - 117. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ որ լինի - 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ

երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մենակ առնու զիր իրքն: - 117. Եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել զիրքն – 118. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՛ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կոտորէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՛ նա վճարէ. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. Եթէ որ մի տուն վաճառէ՛ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՛ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119. Ու թէ տանն ծախսաւոյն մեռել լինայ ու կամ գնաւոյն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի. նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ գետնի մի է համարած – 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՛ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՛ կամ ի հնոյ կաղ՝ կամ փրքոտ կամ որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ՝ կամ հաւկուր՝ կամ քշտան՝ կամ հարուն: - 121. նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ – 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յետաքն ատուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Վասն հողոյ կամ գետնի ծախելոյ – 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառպելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՛ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. զի ինչվի յետքն տարին կարեն փնդոյն ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ ետքն լուկ գրեցաք. թէ չէ յորդից յորդիք, կամ վճարի զինն թխթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախսածն: - 123. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ թէ աշունն լինի՛ նա մեղրովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով ղնեն պոման, կամ կորթու: - 123. Թէ պոմանն կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՛ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն – 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոյն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոյն դառնայ. բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել. թէ ի կերակրոյն կամ տարոյն պեղծութենէն անցնի՛ նա գնաւոյն է: - 123-124. Վասն որ կարաս ծախէ կամ այլ ազգ անաւթ – 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՛ նա լեալ է բարի: Ապա թէ ոչ, նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փրթի՛ նա վճարէ ծախաւոյն զկարսի զինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ կամ ի յայլ իրաց – 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որ ծախէ կամ գնէ՛ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոյն – 124. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն – 126. Եւ զայնոք որ ծեծնաւք

չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն – 127. Եւ զայնոք, որ դրամ քըշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127. որ թէ ծախե զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աւտրէ եւ ծախե - 129. Բայց թէ վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ՝ նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Եւ յորժամ կարենան ծնաւորն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է /գրքում՝ ազատէ/: - 133. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւղ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է - 133. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոբայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր զինն էառ: - 134. Եթէ ոք զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիւրոյն տան – 135. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ. եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն – 135. կամ զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըղորդ զիրաւունքն անաչառ այնէ: - 136. Վասն որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ քշտան – 136. Եթէ ոք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիւր տէրն, եւ կամ գնէ ինք զինք ի դարպսէն – 136. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զին, կամ զինք սպաննեն նորա փոխան – 137. Եւ թէ յիւրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի, որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զնդանն, նա այդ ի դատաւորին կամքն է - 138. Վասն որ սպաննէ զմարդ ի լեռն կամ ի դաշտ – 139. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. Վասն որ տղայ գողայ վնասէ կամ խոցցնէ - 139. Եւ թէ վնասէ տղայ գողայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զղեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուժանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դներ – 140. Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն ... նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ կէս վնասուն տէր է - 141. Եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ

կամ եկեղեցական – 142. որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն – 142. Եթէ որ գողայ որ վասն բողութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէղ այն տղայն – 143. Վասն որ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ - 144. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման – 144. Ու դնեն ի յինք նշան, որ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի, եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի զընդանն կենայ ու մեռնի: - 144. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք, եւ զդեղզիսն ու զբժշկերոյն /ծն.զբժշկելոյն/ կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյայ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել՝ մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ – 145. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ – 146. Արուեստաւոր, որ զումէք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ զբանն ... կամ դարձնէ ըզվարձն եւ զնիւթն զոր առել լինայ՝ ի վան, եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար – 147. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150. եւ ապա յայլոց առնուլ ու այլոց տալ կամ բաժնել: - 151. Բայց թէ ակերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չզրկվին, ինչվի լցվի – 151. Եթէ որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հոռովոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ – 152. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Նոյնպէս եւ թէ որ մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 152. եւ շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ խալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցանն ու այնով սպաննէ, կամ որ ընդ ընկերն մախայ եւ այնով, կամ որ զաշկերտն խակ բաժնեն ու հրամանք տան – 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլսորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս, եւ կամ ի ծառութրացն յանարիութենէ: - 153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն,

կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ. նոյնպէս եւ թէ խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: - 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդոել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զէդ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրէ, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ. եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ, եւ կամ յայգոց կամ յածոց պահել քարէ եւ սպաննէ. եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ, եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդ. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի, կամ վարդապետ, զաշակերտ կամ մայր գոուստր, կամ սկեսուր զհարսն, կամ պարոն զճորտ, կամ տիկին զծառեկան՝ որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է. կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ. եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ, նա ընդ իր անի ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ, եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զէդ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գորիստոնէ սպաննէ ... յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած - 156. Եթէ որ, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. Եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա բժշկին եւ զղեղերոյն ծախքն ինք տայ - 157. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. Եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի, կամ ի միտքն եւ կերպն ի ուրախնայ եւ խնդայ - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն - 157. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն՝ կամ զայնոց որ ի քաղաքաց ի քո բան բերես - 158. Եթէ որ իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն. եւ թէ կորսնէ կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ: - 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է, ու զայն զնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. Եթէ որ զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել - 160. Եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն յխակալութեան, եւ ի դուրս ի վնասէն՝ նա զայն զարկն իր քըշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ - 162. Եթէ որ զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտորած՝ նա զէդ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Երբ

ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հակթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մաւրն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հարիք է - 164. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ - 164. Եւ թէ որ տայ զիր ձի մարդոյ ի բան եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անսուն, եւ յորկէ ուրեք ի բան, եւ տանի նա ի ջուր. կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, ու վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ գտալն ու գյուղարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք էր, ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ - 164-165. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՛ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտորէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւորն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. Թէ բանտվաւորէն լինի, ու ասէ թէ՛ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165. նա թող պատրաստի որ չթուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցան. թող աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ աւր պահէ, ու զայն անսունն զենէ, ու անաւրիսաց ծախէ եւ կամ բաժնէ: - 167. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յաճուք - 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք - 167. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտորելն կամ վճարն վնասու, որ պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168. եւ թէ սպաննէ կամ կոտորէ՝ նա արժան է: - 168. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 168. կամ թող երթան յանշէնն, որպէս սահմանած է իրենց: - 169. խոզրարծ պիտի դնել, կամ զմաւտակայ շինութիւնն քակել, զոր տեսնուն պատեհ, եւ կամ սպաննել եւ ի շինութենէն վարել: - 169. որ չտան թոյլ որ որ յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիեցն - 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ, նա խնայել դնաւորացն - 171. եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանոր գալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ գտերն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինա նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն. ի լման վճար կամ կիսավճար - 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւորին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն - 174.

ԿԱՄ /գոյ./ - Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ /ծն.կամք/ է - 98. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ, քաւէլ թէ չլինի եկեղեցոյ կամ: - 106. որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն /ծն.կամելովն/ լինի - 109.

ԿԱՄԱԹ/Ք/ - Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք – 18. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18.

ԿԱՄԱՅ - Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռնս կտրվի եւ զարեան գինն վճարէ - 10. Եւ թէ յոչ կամայ /ծն.կամաց/ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է գին որ ի դարպասն տան – 11. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ – 11. Եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ /ծն.կամաց/ այնէ: - 28. Եւ ի յայս տեղոյ մեծ փնդռաւորութիւն պիտի, եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին, եւ յոչ կամայն իրատումն այնել, եւ կամաւքն՝ ներումն: - 97. Էթէ որ կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ – 135. Վասն յոչ կամայ սպաննութեան – 142. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ յոչ կամայն: - 153. Վասն կամայ եւ ակամայ մարդասպանութեան – 154. նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած, եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուծի. եւ թէ սպկիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է - 156. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ. եւ չարութիւնն ու ի յոյն՝ եւ կամայն եւ ի յոչ կամայն – 157.

ԿԱՄԱՍ - նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ /ծն.կամատք/ քաւութիւն է դրել – 95. Տե՛ս նաև ԿԱՄԱԹ/Ք/

ԿԱՄԱԻ - նա չէ բնաւ արժան զայն անել յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք – 27. Եւ զան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաններ: - 33. Եւ զկամաւ սպաննութիւններն՝ աշխարհական պարոնայք գիտնան, եւ զակամայն եկեղեցին: - 33. Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի – 114. Են, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին – 115.

ԿԱՄԱԻՈՐ - Եւ այսպիսիքս ամէնն կամաւոր սպաննումն է համարած ի յիրաւունքս: - 153. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ - 155. Եւ այսոնք են կամաւորք /ծն.կամաւորքն/ եւ ակամայք, եւ որ յերկուքին մէջ սպաննութենէրն: - 155. նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած, եւ սպաննութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպանվի: - 156. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած – 156. Նոյնպէս եւ զղին ձգեցվոր այնելն կամաւոր պատճառանաւք: - 174.

ԿԱՄԵԼ - Եւ արբեցաւ ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի խելք՝ զեղ առաջնորդն կամի: - 38. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. Եւ զծխերն տայ ում կամի – 52. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինի իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել. երբ կամի – 81. նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու

խրատել եւ այնել զինչ կամին – 82. ու ազատ է յիմմէ, կարէ ամուսնանալ ում կամի – 98. նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդդեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամեր սպանանել ու զայքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143.

ԿԱՄԵՆԱԼ - Եւ թէ իշխան կամենայ յայսոց շինել, նա թագաւորին հրամանով շինէ: - 9. որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել – 31. նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ /ծն.ուզէ/ կարէ այնել – 31. եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն ք ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամենն հարկետորէ - 34. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըզորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն – 81. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնէն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին – 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա իր յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդունապաւլիս փոխել եւ անդ հաստատել. եւ զՄաթէոս աւետարանչին աթոռն յԵրուսաղէմ, զի կամեցաւ զայնոք փառաւորել: - 65. Մենք հարքս կամեցաք, այլ ոչ սուրբն Բարսեղ: - 73. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենա /ճիշտը՝ կամենայ/ կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. Ապա թէ չկամենայ՝ նա կտրեն զձեռն: - 97. նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն – 98. Վասն որ զճառայն կամենայ կին առնուլ – 107. Եթէ ք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն – 115. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւղ է - 133. եւ կամենան զինք սպաննել – 155.

ԿԱՄ ԹԷ - Տէ՛ս ԿԱՄ

ԿԱՄՔ - Եթէ քրիստոնէ զքրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նորա արեան վրէժխնդիրն թագաւորին է - 11. Ջընդանելն ըստ թագաւորին կամացն լինի – 11. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծիւերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց /ծն.կամացն/ - 49. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Եւ թէ ուսցնաւոյն լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քընքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք /ծն.կամով/, նա այն հերիք

Է հոգեւոր սերմանաւղացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. ու այրկանն կամաւք խրատովի կինն - 96. եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին, եւ յոչ կամայն խրատումն այնել, եւ կամաւքն՝ ներումն: - 97. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հաւրն կամաւք - 102. Եթէ ոք իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւղ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց /ծն.կամացն/: - 109. Եւ այն որդին որ ... առանց կամաց հաւրն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յաւրինաց: - 113. նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պումանն: - 120. Եւ վաճռնոյն սահմանն այս է՝ որ երկուքին կամաւք լինի եւ վկայաւք: - 128. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն, զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանծրի - 128. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց /ծն.կամացն/ եւ աւտրէ եւ ծախէ. ապա որ կամաւք եւ աւտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ գնումիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երէցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն. ու սահմանէ հոգոյն եւ իր ետմնացողացն ըստ իր կամաց /ծն.կամացն/ - 130. չկարէ ոք ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք - 132. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել իր կամաւքն /ծն. կամօքն/ երթայ: - 134. Եթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ - 135. եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն. եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135. նա այդ ի դատաւորին կամքն է - 138. նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք /ծն.կամաւքն/ զիր զարկսն՝ նա թէ կոտորած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյս ձգած, նա ԻԶ մթիսալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. ապա թէ իր կամաւք վնասէ՝ նա վճարէ: - 148. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. ապա թէ իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: - 153. եւ շատ սպաննութիւններ կու լինի ընդ խալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցանն ու այնով սպաննէ - 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդոել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի

կամացն /ծն.կամայն/ է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ գնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156. Եթէ որ, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ նա մահապարտ է - 156. Վասն որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ - 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է - 159. նա զայն երդումն ըդորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք /ծն.երկամոք/ է կոտրվել – 160. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծառլին կամաւք /ծն.կամօք/ է ... նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ԿԱՅԷՆ - Եւ պատեհ է որ որք յիր ամէն ազգ մտերոյ ... իր եկեղեցոյն տայ, զաղէկն եւ ոչ զվատն՝ նման Կայէնի՝ որ ընտրէր ու զվատն անէր: - 45.

ԿԱՅՍՐ - Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս ատարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել եւ անդ հաստատել – 65.

ԿԱՆԱՆՑ ՎԱՆՔ - նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն պառկելիքն եւ հալան սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44.

ԿԱՆԳՆԵԼ - որ չկարէ իր որդին եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել: - 8. Եւ Չ դասք են սարկաւագունքն. եւ սքեմով նոյն են, բայց անգաւտի կանգնին /ծն. կանգնեն/՝ եւ ի ձախ թեւն ուրար: - 66.

ԿԱՆԴԱՐԱՅ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգետուն ի վերայ մեծ ճամփնի – 9.

ԿԱՆԴԻՏՈՐԱՅ - Երրորդ դասք կանդիտորայն /ծն.կանդիտարայն/ է, որ ոսկի խշտերն շալկեն: - 68.

ԿԱՆՈՆ - զի մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. զի ես Սմբատ սպարապետս փնդոեցի ի կանոնքն եւ գտայ – 62. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, զոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. Բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72. Չայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք – 73. յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ – 84. Եւ կանոնքս ըդորդ է: - 106. Ամ թէ ի կանոնք /ծն. կանոնքն/ ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւոյցն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 155. Վասն դատաստանաց եւ կանոնաց – 161. Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ՝ որ կանոնքն բերդ է, եւ երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան – 161. Ամ թէ զոջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զզրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162. Եւ թէ ի

խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163. նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի - 166. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166.

ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ - ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանցս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ արեւի կերուխում այնել: - 44.

ԿԱՆՈՒԽ - Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ի մուտն եւ ի տարին եւ ի կանուխն եւ յանագան - 127.

ԿԱՇԱՌ - Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ, անաչառութեամբ եւ առանց կաշառոյ /ծն.կաշառոց/ եւ առանց ծուլութեան - 9. վասն որ ոք զԱստուծոյ իրաւունքն կաշառոց ծախէ - 20. զԱստուծոյ իրավունս կաշառոց կու ծախէ - 20. որ վասն կաշառոյ /ծն.կաշառոց/ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուռն: - 30. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է ... որ վասն կաշառոյ /ծն. տալառոց/ սոցա հայր դնէ - 73. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն, ապա ոչ կաշառաւք եւ ոչ ծռութեամբ - 106.

ԿԱՇԻ - Զի պատեհ է, որ լինի. որ վանքն կաշովն ըռովկի, եւ զմիսն տառապելքն ուտեն: - 55.

ԿԱՊ - Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն - 165.

ԿԱՊԱԼ - որ ի քաղաղացն տասնակ առնուն եւ ի կապալ հանեն: - 16. Եւ զիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80. Վասն ջաղցաց եւ խանութի, որ կապալ բերէ - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն - 120. Եւ ուր վաճառ լինի՝ նա զկապալն առնուլ պատեհ է - 127. նա կապլնին թագաւորաց տրվաւքն պատեհ է որ երթայ: - 127. Արուեստաւոր, որ զումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ ու չայնէ ... նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. ու չհարկին վասն կապլուն եւ շահուն: - 171.

ԿԱՊԱՆ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգէտուն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ ի կապալնի երկրին: - 9. Եւ

տրֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ գերսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն – 63.

ԿԱՊԵԼ - Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ, քաւել մեռած լինայ այն, որ կապեց /ծն.կապեաց/ - 26. ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի ... ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ անելի կերուխում այնել: - 44. Ու բանադրաւն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն, զի եւ իր այլ կայ կապաւղ եւ արձակաւղ: - 47. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն որ ապաշխարէ. բայց կապածն՝ այն կապած կենայ ինչուր իր տան արձակել: - 56. քաւել թէ աղչանք գրեն ի կապաւղն որ արձակէ: - 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթուղիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Զի զայս ի Նիկիայի սահմանն ամրացուցել են եւ կապել – 61. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայս ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն – 80.

ԿԱՊՃԱԿ - Եւ զկապճկերն /ծն.զկապճակն/ ըստ երկրին սահմանին այնեն, եւ ըստ ջաղցացն եւ ըստ ջրին ուժոյն – 171.

ԿԱՊՈՅՏ - Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145.

ԿԱՍԿԱԾ – նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է - 136.

ԿԱՏԱՐԵԱԼ - Բայց թէ զտուրտվելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռնի: - 10. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ ... նա մահապարտ է - 156.

ԿԱՏԱՐԵԼ - Եւ զհինկ պահուն աղաւթն եւ զսաղմոսերգութիւնսն կատարեն անուշահոտ խնկաւք: - 37. նա զայնոց կարգն պատեհ է կատարել: - 115. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ - 130. Բայց թէ երդնու եւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ եւ քաւէ: - 149. եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի – 165.

ԿԱՏԱՐՈՒՄՆ - Բայց ամէն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սերն է - 39.

ԿԱՐԱՍ - Վասն որ կարաս ծախէ կամ այլ ազգ անաւթ – 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք – որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. նա վճարէ ծախաւղն զկարսի /ծն.զկարսին/ գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124.

ԿԱՐԱԻՂ - Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւղքն՝ ինչ մեղք այնեն: - 41. Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւղ վաներոյն հայրապետերն այնոնց կերակուր եւ հանդերձ – 77.

ԿԱՐԱԻՂ Է - Ու կարաւղ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել – 8. Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւղ է: - 56. Եթէ ոք որ բաւլաւճ

լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւոյ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: -109. եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւոյ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ զնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւոյ է - 133. Տե՛ս նաև ԿԱՐՈՂ

ԿԱՐԱԻՏԱՄ – նա մեծ վարձք է, որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 44.

ԿԱՐԱԻՏԵԱԼ – Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն – 158.

ԿԱՐԳ, ԿԱՐՔ - նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն - 22. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւն: - 22. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրաւնաւք – 22. եւ այն որ կրկին կարգ էտ՝ նա զէդ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժլի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Եթէ որ ի եկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաւթից ... կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուալ վճարէ զիրքն – 23. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարգն առնուն – 23. Վասն ծառայից ժառանգութեան եւ կարգի – 25. Չի տալ հրաման արէնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցոյ – 25. նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամեն երկրէն – 25. ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ եւ ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ – 27. Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս զոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն – 28. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ զանկտել: - 28. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ էլնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւոյ է. եւ թէ հայր գորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք – նա կարգ /ծն. կարգք/ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. կու հրամայէ արէնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն /ծն.զկարգքն/ - 35. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան գալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35. յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն, եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցոյ կազաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 36. նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի – 38. Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել – 38. Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զէդ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. եւ թէ չլսէ եւ ուղղի, նա ձգուի ի կարգէ: - 46. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ

գաշխարհի դատաւորն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. ապա թէ զըղջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի – 59. ու թէ չառնու յանձն, նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. Վասն որ ի կարգէն ձգեն եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու – 59. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծոութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 59-60. Եւ թէ որ կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել – 60. ի Հայոց կանանց վաղ է ջնջած այս կարգս: - 67. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ - 72. որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն – 73. Եւ թէ ընդ անգետսն արար, նա հինգպատիկ կարգ /ծն.կարք/ քաշէ քան զարժանն: - 75. Եւ թէ յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80. Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն – 80. Վասն աւագ հինգշաբթի աւուրն կարգի – 80. Վասն այլ եկեղեցականաց կարգաց եւ պարտուց – 83. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին – 83. Եպիսկոպոսն զերեցն եւ զսարկաւագն դատէ եւ ի կարգէ ձգէ - 83. զի ինք է տվել իրենց կարգն: - 83. Բայց վարդապետն չկարէ քահանայի կարգ առնուլ – 83. նոյնպէս եւ զմէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 84. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք – 87. Ու դնեն առջեւ եպիսկոպոսին, եւ զկնաթողացն կարքն կրէ - 92. Նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն – 93. Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ - 100. Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անասակաց պսակ այնէ ... նա զկարգն կորսնէ: - 105. Զի գրեալ է յաւրէնսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածապաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 114. Զի թէպէտ եւ Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ որ եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. զայնոց կարգն /ծն.կարքն/ պատեհ է կատարել: - 115. Վասն սահմանելոյ զկարգ ի բազրնոյն – 126. նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ, ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ /ծն.կարք/ քաշէ՝ զոր պատեհն է, որ դնեն: - 142. Բայց կարգ /ծն, կարք/ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպանութեանն: - 143. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյն

խոստովանութիւն նա սպաննաւդացն կարգ /ծն.կարքն/ եւ սպաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն – 166.

ԿԱՐԳԱԾ - Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ՝ հանէ՝ նա թէ իննամէխաւուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ – 97. Եւ թէ կարգածք կենան ի դատերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Բայց թէ կարգած /ծն.կարգածն/ եւ բաժնած դատերն լինի ժառանկ՝ նա հաւրեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հաւրեղբարորդիքն: - 110. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ - 111.

ԿԱՐԳԱԿԻՅ - Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոնի այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58.

ԿԱՐԳ/Ք/ ԱՌՆՈՒԼ - Տէ՛ս ԿԱՐԳ/Ք/

ԿԱՐԳԱԻՈՐ - Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք. եւ սպա զկարգաւորացն եւ զաշխարհականացն եւ զայրուկնոջն: - 5. նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամեն երկրէն – 25. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ զանկտել: - 28. Զկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյն ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ իննամութիւն այնել – 30. այն պարոնն, որ յիրիցվէ ... հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխէ ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն /ծն.կարգաւորքն/ խառնել: - 50. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ զաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ սպաշխարութիւն եւ կարգ դնել – 60. Վասն կենցաղավարութեան կարգաւորաց – 64. Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորացն դասն փարի – 64. նոյնպէս եւ զամեն դասերն կարգաւորաց /ծն.կարգաւորացն/ կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել – 83.

ԿԱՐԳԱԻՈՐԵԼ - Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք – 22.

ԿԱՐԳ/Ք/ ԴՆԵԼ - Տէ՛ս ԿԱՐԳ/Ք/

ԿԱՐԳԵԼ – վասն զի յԱստուծոյ կարգեցաւ /ծն. կարգեալ/ թագաւորութիւնն – 5. Եւ զդատերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն: - 8. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն – 36. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս – 40. Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած /ծն.կարգածք/ - 81. որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի,

որպէս յառաջ կարգեցայք /ծն.կարգայք/ ի գիրքս: - 109. Եւ թէ կարգել լինայ /ծն.լինի/ զինք գնաւոյն, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւոյն է: - 132.

ԿԱՐԳՎԵԼ – որ եփ զուգվի եւ կարգվի /ծն.կարգի/ ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21.

ԿԱՐԳ ՔԱՇԵԼ - Տե՛ս ԿԱՐԳ

ԿԱՐԴԱԼ - Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19. Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել – 66. նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց, եւ աւետարան կարդալ – 67. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն – 80. թող աւետարան տայ կարդալ – 167.

ԿԱՐԵԼ - Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. որ չկարէ իր որդի եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել – 8. Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել – 9. եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել – 10. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել, քաւել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: - 11. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ - 11. եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ՛ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ – 16. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին – 20. այլ չկարէ պակսեցնել յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ. նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ: - 22. Եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել – 24. զի չկարէ ոք երկու տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. քաւել զայ տերն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտնել: - 25. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկաութեան – 26. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման տան: - 26. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. արհիւեպիսկոպոսն կարէ հարկելորիլ մէն, որպէս գրեցաք – 28. Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկելորել – 28. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն

այնել – 30. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թեմէ իրք առնուլ – 31. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. Վասն քահանայից՝ որ չկարեն իրք սպաննել – 31. եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպ ի Քրիստոս – 31. նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է, որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 44. Նոյնպէս եւ վարդավառն կարեն այնել – 45. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել – 46. Բայց աւտար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ /ծն.կարող է/ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն – 47. նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թեմն, առանց հրամանաց, նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Եւ երբ է տարին լմննայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծխերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. Եւ թէ աւտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. զի ամենեւին արենքս չէ ի տալ որ բիճն երէց լինի, այլ՝ որպէս վերոյ գրեցաք՝ երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. զի որպէս զերէցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Բայց եպիսկոպոսն իր ծուխ չկարէ ուննալ: - 52. Ապա թէ տառապալեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երէցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ – 55. Եւ յայլ իշխանութիւնէր, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել – 58. Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60. ու ստէ եւ չկարէ ժուժել – 61. եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. նա ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել – 62. նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երէց լինել – 63. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ – 63. Ապա աշխարհականքն կարեն զինչ ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ: - 63. Եւ չկարէ այլ երէց զյետի արձակման աղաւթքն ասել – 63. Եւ սոքա... արհիեպիսկոպոսք կարեն ձեռնադրել: - 65. Եւ սոքա կարեն արհնել մեռոն ու դնել պատրիարք: - 65. Ու

կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն – 65. նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոս: - 66. Ու կարեն ձեռնադրել զամեն վիճակաւորսն – 66. նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապաւլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռոն եւ աւագան: - 66. եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: - 66. Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել – 66. եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն ձեռնադրել – 67. եւ նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց – 67. եւ կարեն լուանալ տղայք եւ կանայք քաւութեան ջրովն – 67. Եւ կարեն այտոք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արհնել եկեղեցի եւ երէց – 67. եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռոն այլ կարեն արհնել – 67. Եւ չկարէ ոք յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել – 71. Եւ թէ ոք գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել – 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումէք իրք տալ – 72. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր – 72. եւ կարեն ամենն ելնել ի վանացն – 73. նա Աստուած մէն կարէ զինք աքսորել – 81. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենց եկեղեցովն եւ ամեն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել – 81. նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա աքսորել եւ ոչ ձգել: - 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն. այլ հրամայէ արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել – 81-82. ապա թէ թագաւորն լինա/դրել/, նա չկարեն ձգել – 82. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին – 82. եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա - 82. ապա զնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 83. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամեն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք. ապա հայրենէ փթել չկարեն առանց պարոնին: - 83. Բայց վարդապետն չկարէ քահանայի կարգ առնուլ – 83. ապա ի վերայ սղալանաց կարէ զինք ի ժամէ արգելել – 83. նոյնպէս եւ զամեն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել–84. որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ – 84. նա համբերէ այրիկն քանի կարէ - 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զերթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին – 87. եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 87. ու այրիկն լինայ բոզրած ու պեղծ, հայնց որ այնոր բանիւ չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի, եւ չուննայ եւ չկարէ ապրեցնել զկինն՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ

բաժնեն: - 88. Ապա թե այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել: - 88. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ - 88. Ապա անմեղ արձակածն կարէ ամուսնանալ, զի ազատ է: - 88. նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. եւ նա կարէ ամուսնանալ այլ այրկան: - 92. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93. Ապա թե ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յղորդն, ու շահի զինքն - 93. վասն զի կարէ ոք ատել զմարդ - 94. Բայց թե կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է - 98. կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեղել՝ նա հայնց է հրամայած յարեմքս որ ջանայ վկայաւք դրացեանացն եւ ազգին, ու երբ այլ չկարէ՝ նա առնուլ այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ ...եւ կու ապահարգեմ ի յայս անուն կնկնէս, ու ազատ է յիմմէ, կարէ ամուսնանալ ում կամի - 98. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Եւ թե այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թե կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թե եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. Ու թե այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Կարէ արիւնաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թե մահու կարիք կենայ - 99. Եւ թե յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել - 101. Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել - 101. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու. թե չէ՝ կարէ արիւնաւք այլ այրկան լինիլ: - 101. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի. և Գ տարի ապաշխարէ փոշիմանեն և որ չէ փոշիմանացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով - 104. նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. Զինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թե մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ - 104. եւ այրն որ չէ փաւշամնած՝ նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104. նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել - 105. ապա հրամայած է յարեմքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. Ու թե ատէ գնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ, ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոզութեան պատճառանաց - 107. որ կարէ զտղայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Ապա ի դուրս կարես զբաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես - 116. Ու թե տանն ծախաւղն մեռել լինայ ու կամ

գնաւոյն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տւել լինայ ի գնողէն - 122. զի ինչվի յետօն տարին կարեն փնդռել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել - 123. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ - 125. եւ յայկից ի վեր չկարէ գնաւոյն դարձցնել: - 126. եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն. զի չէ պատեհ: - 130. նա կարէ այրն տիաթիկ անել - 130. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ ոք զծառայն ժառանգ դնել - 132. որ չկարէ ոք զծառայն ժառանգեցնել - 132. եւ ապա կարէ բաժնիլ յիրմէ - 132. նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ չկարէ արգելել. բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 132-133. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զէդ ծառայ մի ուննալ զինք. բայց չկարէ յանաւրէնքի ծախել - 133. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա գորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի գնդանն - 138. որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն - 143. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք - 145. Եւ դէռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ զալ առ հիւանդն - 153. Բայց յայս չքուցս /ճիշտը՝ քչուցս/ կարէ ոք զայլն իմանալ: - 155. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ, ապա ի դուրս աղաթէ, եւ ողորմութիւն տայ աղքատաց, եւ ապա կարէ հաղորդիլ - 163. Բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. նա արտի պատ չկարէ լինալ - 168. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա գոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 169. զի ամէն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ զէտ զթուրքմանն - 169. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել - 169. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն /ձն.չկարեն/ գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ - 170.

ԿԱՐԵՆԱԼ - Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. եւ ապա արեւութեամբ բաժնէ յիրմէն, հայնց որ կարենան ապրել - 113. Եւ արատն այտոքիկ են՝ որ քրշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մէկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ - 126. եւ յորժամ կարենան ծնաւորքն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է /գրքում՝ ազատէ/: - 133. եւ թէ կամենայ նա պրուզէ զիքն: - 133.

ԿԱՐԻ - նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41.

ԿԱՐԻՔ – նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն – 19. նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն – 21. նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21 եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պետքն եւ ի կարիքն դնեն զամենն – 43. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ - 55. Կարէ արիւնաւք քահանայ մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ - 100. զի կովոյ եւ ծառութեան ի պետք է ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116. Եթէ որ առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ ... նա կիսավճար տայ իւրն – 152.

ԿԱՐԾԵԼ - եւ չէ պարտ կարծել, թէ փոքր գնով ենք գնած – 39. նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է - 42.

ԿԱՐԾԻՔ - եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. եւ այս յայնժամ լինի՝ որ կարծեալք կեցցնվի ի վերայն: - 23.

ԿԱՐՃԵԼ - բայց կարճեցի քան կարցի-27. Եւ այս հանչաք կարճած է:-39.

ԿԱՐՄՈՒՋ - Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի ... կամ որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ՝ կամ հաւկուր՝ կամ քշտան՝ կամ հարուն: - 121.

ԿԱՐՆԱԼ - Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արիւնաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի /ծն.չկարացի/ այլ ցեղ գրել քան զոր յարիւնակն գտայ, յանդիմանութիւն առ առաջնորդացն եկեղեցոյ - բայց կարճեցի քան կարցի /ծն.չկարացի/ - որ չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է - 27. Նա թէ եւ սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են, բայց մեք զոր կարցաք ճշմարտել յարիւնացն՝ նա այս է - 172.

ԿԱՐՈՂ - եւ թէ կարող լինին տերքն տղայոց՝ նա զհանդերձն մէն տան – 77.

ԿԱՐՔ - Տե՛ս ԿԱՐԳ

ԿԱՅԻՆ – նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ - 33. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրէ, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ԿԱՅՈՒՅԱՆԵԼ – նոմոսով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն – 7. նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն, որ հովվէ զեղբարքն եւ զերկիրն: - 7. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ – 35.

ԿԵԱՆՔ - եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ, ոչ ի կեանս/ծն.կեանք/ եւ ոչ յետ մահու: - 63. որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իւրեանց – 68. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն

ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ ոչ ի մահ թողուն եւ ոչ ի կեանք: - 100.

ԿԵՆԱԼ - Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւսար ժառանգեն զթագաւորութիւնն - 7. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման - 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8. Չէ իրաւունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ - 9. զայս այն տաճկին տան գին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն - 11. Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամէնն զինչ կենա՝ պրկաւդին է - 12. Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ - 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. նա թէ քահանայ չէ աւրինած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ որ գտնուն որ զքահանայական գործ կենայ ու այնէ: - 19. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիարթկով իր ազգին - 20. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային - 20. եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ /ծն.կենան/՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան - 26-27. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի - 29. նա տեսնուն որ ոխ չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. եւ ինքն ի բողոքութենէ սպրկիկ կենայ /ծն.լինի/ - 35. եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա իրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ - 35. Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ, եւ զամէնն ի բարին յորդորեն եւ զչարն լռեցնեն: - 37. վասն զի և առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ զմեզ ի մէկ ուսուցին - 41. Վասն որ մարդ կենայ եւ մեռնի եւ իր սահման այնէ - 46. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ, որ ի ներքն լինի կնքած եւ իր ծուխ լինի կեցել - 46. քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 47. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ - 51. Սահման է յարինաց՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելուոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ - 51. Ապա զեղ ի վանք կենան ու հանգչին եւ ելնեն գնան: - 51. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա

զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ – 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է – 52. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երեցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: – 55. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ. բայց կապած կենայ ինչուր իր տան արձակել: – 56. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա – 57. թէ քահանայ, որ բոզնայ, նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել – 62. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ – 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամեն արի կենաց /ճիշտը՝ կենայ/ եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոզութեան – 62. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ – 63. Եւ յայսոց երբ Գ մետրապաւլիտք կենան, նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոսք: – 66. Ու կարեն ձեռնադրել զամեն վիճակաւորսն. եւ ի սոցանէ երբ Գ կենան խէչ իրերաց, նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապաւլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռն եւ աւագան: – 66. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արհնեն իսաչ – 66. Եւ իսաչ ուննան ի ճակատն եւ քուշ կենայ ի յաջ թեւն – 67. նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: – 72. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ – 75. Բայց թէ կենայ /ծն.կենաց/ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: – 78. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինի ծնածք՝ նա այնոք չեն մեղկան – 81. քաւել թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ /ծն. կենաց/ ու երկիրն առ հասարակ հանին:–82. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զետ ոտքն ու այլ զաւորուածքն գլխոյն: – 84. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ /ծն.կենաց/ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնան երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. Եւ տղայ թէ կենայ՝ նա հարն է: – 85. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պոռոյքն – 86. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյքն տղային է – 86. Եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: – 87. Եթէ տղայք կենայ ի մէջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 87. Եւ թէ ցաւ ինչ կենայ՝ նա ջանան դեղերով: – 89. որ ի մէկ տուն չկենան – 89. Եւ թէ կինն

այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անաղալ քանի ապրի – 89. զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. ու թէ որդիք կենայ, նա ի հայրն տայ: - 91. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93. Եթէ որ անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ ... նա հայնց է հրամայած արեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98. Եւ թէ կենայ /ծն.կենա/ կին՝ որ այրկանն քըշտէ՝ նա զձեռն կտրեն – 99. Կարէ արինաւք քահանայ մկրտել զոյրի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ – 100. եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ – 106. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան – 106. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 109. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դատերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ -109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դատերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմէն՝ նա այնոք ժառանգ ոչ լինին – 109. Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դատերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 110. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աստար մարու՝ զիր պոռոցն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի խէչ որդեցն – 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դատերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն. եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հարեղբայրն եւ ի հարեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն. եւ ուր ոչ կենայ՝ մատուտրն: - 110-111. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մատու է քան զթոռն ի ժառանգութիւն. եւ այլ ի յետ ի յիր յազգն երթայ. եւ թէ այսոք չկենան՝ զոր գրեցաք: - 111. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ – 111. Ապա թէ կինն աստար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի -111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ - 111. ու թէ չկենայ /ծն.չլինայ/ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն – 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի – 112. որ զիր ապրանքն կենայ ու ուտէ: - 119. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւոյն է - 126. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա զոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 130. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ

չկենայ՝ նա ամենն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամեն իրքն – 131. եւ թէ տղայ կենայ /ծն.կենայ/՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է - 141. գոր յիր բանէն կեցաւ՝ վճարել տան – 141. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւոյն յաջող լինայ ու զնոքս սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142. եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի զընդանն կենայ ու մեռանի: - 144. Բայց թէ ի գին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկան՝ նա թէ կոտրած զաւրված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյակ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ – 150. Յայս պիտի հայիլ դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: -150. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրի, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հընձէ, որ ի քո դրացինն արդէն ի հետ չհընձես – 164. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վագցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւոյն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. Բայց թէ արծաւ չկենայ դրած, լաւկ փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. նա գոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 168. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի ինամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն – 170. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171.

ԿԵՆԴԱՆԱՑՆԵԼ – որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143.

ԿԵՆԴԱՆԻ – ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրաւն եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի – 117. եւ կամ զինք կենդանի թաղեն – 144.

ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ – Վասն կենցաղավարութեան կարգաւորաց – 64.

ԿԵՆՔ – եւ պատեհ է խոստովանհաւրն, որ զսպաննաւոյն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննածն, ու իմանայ զիրենց կենքն – 93.

ԿԵՐ – Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաւոյ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168.

ԿԵՐԱԿՈՒՐ – եւ ոչ ասացին թէ դիւաց անաւրիանաց կերակուր տուք զքրիստոնէք: - 41. Ապա զմիսն աշխարհականացն թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուրն ուտեն առանց մսի: - 55. Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւոյ վաներոյն հայրապետերն այնոնց կերակուր եւ հանդերձ – 77. բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել. թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւորն է: - 124.

եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ գդեղերոյն ծախքն ինք տայ, եւ զկերակրոյն /ծն.զկերակուրն/ ու զպակասն ի յիր բանն վճարէ: - 157.

ԿԵՐԻԶ - Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ – ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի ... ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուիտում այնել /ծն.անել/: - 44.

ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

ԿԵՐՊ - Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. Եւ թէ աշխարհի երէց է, նա արժան է ընդ հարկետր գիտունքն եւ ընդ մատեւորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի /ծն.կերպի/ յարիլ ի բարին – 64. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ - 68. դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին – 79. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ գիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի – 82. Եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի, կամ ի միտքն եւ կերպն ի ուրախնայ եւ ինդայ – 157. Եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ, թէ լինի ըստ արժանեաց կերպին – 159.

ԿԵՐՊԱՐԱՆՔ - Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի – 103.

ԿԵՐՅՆԵԼ - Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք. քանց հանգոյ եւ կերցոյ, որ ազատի ի ծառայութենէն: - 134.

ԿԵՅՅՆԵԼ - Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ Է տարի – 85. երբ այնով կեցցնէ այրն՝ նա թողուլ տան: - 100. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ առնու ազատութեան թուղթ – 101. քաւել թէ բոզութիւն այնէ, ու կեցցնեն ի վերայ առջնոյն: - 104. հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն – 118. կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւր է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. վասն զի նեհն է, որ կու կեցցնէ զամէնն – 128.

ԿԵՅՅՆՎԵԼ, ԿԵՅՅՆԻԵԼ - Եւ այս յայնժամ լինի՝ որ կարծեաք կեցցնվի ի վերայն: - 23. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յաիպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն ... նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154.

ԿԵՅՅՆԻԵԼ - Տե՛ս ԿԵՅՅՆՎԵԼ

ԿԷՍ - Եւ պատեհ է որ յիւր հայրենի երկրէն զեդ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեաւք ընդ պոռոյգն: - 8. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան - 11. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ. զկէս գնոցն տայ ազգին՝ եւ տուգանք: - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն, ու կէսն թագվորին է՝ եւ կէսն այլ իշխանացն - 11. Եւ զոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. Ոսկէհանքն թագվորին է, եւ արծաթհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարոնն եւ ընդ թագվորն - 13. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի - 29. Եւ գլխաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս ... եւ դպրին կէս բաժին - 34. Եւ մատողուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է - 44. Եւ թէ որք երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատղենի, նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45. նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն, եւ կէս այլն մնայ յեկեղեցոյն հրամանաւքն: - 49. ապա անսուն զինչ որ լինի՝ գլուխն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի - 84. զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւնաւք, եւ զկէս պոռոգացն առնու այն որ բաժնվի: - 90. Եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն - 102. Եթէ որք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկարպարանք լինի եւ խիւնք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն - 103. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած, եւ կինն կէս այրկան է համարած յարէնքս: - 108. դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն - 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվի, եւ երկու դանկ ու կէսն աղբարն է, եւ երկու դանկ ու կէսն երկու քուերցն եւ դանկ մի մարն: - 112. նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փրթի՝ նա վճարէ ծախաւղն զկարասի զինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնել ընդ երկուք: - 137. բայց թէ ցորեկ լինի՝ նա զկէսն վճարէ - 137. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տերն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս /ծն.զկէսն/ վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զղեղզինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւդին հասակն. թէ հայնց, որ քան զտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զեդ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թէ տասնումէկ տարոյ լինի՝ նա զկէսն - 139. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դներ - 140. Բայց թէ մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է - 140. Եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած, եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուժի. եւ թէ սպկիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156. Եւ թէ ի կէս հասակն է՝ նա զտուգնաց զկէսն տայ

վնասաւոյն: - 157. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. նա տուգնվի զկէս արեան գինքն - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարեանն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ խրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157. եւ ի լմանն այս է, որ սարկիկ անփոյթ լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173. ԿԻՆ - եւ զկինն ու գորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել - 10. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու գորդիսն առնուն ... եւ թէ ծախէ զկինն եւ գորդիսն՝ արժան է: - 10. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային - 20. զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի կանեց /ծն.կնանին ի կնանից/: - 43. ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի ... ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել /ծն.անել/: - 44. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պատկելիքն եւ հալան սաւերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ - 44. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ - 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել - 48. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն - 51. նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել - 61. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է - 63. նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց, եւ աւետարան կարդալ - 67. եւ կարեն լուանալ տղայք եւ կանայք քաւութեան ջրովն - 67. եւ ի Հայոց կանանց վաղ է ջնջած այս կարգս: - 67. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն /ծն.յիրկան/, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն գլխոյն: - 84. եւ առնու իր այլ կին: - 85. եւ առնու իր այլ կին - 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զերթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Այլ եւ թէ կինն ծառայ երթայ - 86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ - 86. այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պոռոյքն ու զմահրն, եւ երթայ առնու իր այրիկ: - 87. ու առնու իր այլ կին. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպոռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել - 87. եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն - 87. թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնու այլ կին, եւ ուննայ զիքքն /գրքում՝ զիքքն/ զամէն. էն /գրքում՝ էն/ կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88. եւ

չուննայ եւ չկարէ ապրեցնել զկինն – 88. Ապա թէ այլ իրաւք ադէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել: - 88. Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեանն թողու այր զկինն: - 88. Վասն ամուլ կնոջ – 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 89. Ու թէ չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն /ծն. ի կինն/ - 89. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնէն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք – 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Վասն բաժանելոյ զայր եւ զկինն – 90. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք ... նա բաժնվի իրաւնաւք – 90. Եւ թէ ուրդի, որ վասն աստելութեան լինի լել բաժնվել, որ այրիկն լինայ թողել զկինն. ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Վասն ամուսնութեան կնոջ, որոյ այրիկն հեռանայ յերկրէն – 90. նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 91. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի կամբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. նա թէ կամենայ կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ – 91. զէդ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զէդ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըդորդն, ու շահի զինքն – 93. Նոյնպէս եւ թէ կինն լինի՝ մէկ է: - 93. Եթէ ոք զկինն սպաննէ վասն բոզութեան – 93. Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի – 94. որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. վասն զի կարէ ոք աստել զմարդ, եւ բարուրք այնէլ որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն ածէ, եւ սպաննէ զինք – 94. եւ կամ թէ զիր կինն աստ զոք /ծն.ոք/ եւ յիր սիրելեաց հոգցի ի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զէդ մեղկան, եւ թողու զմէկալն: - 94. Կին որ զայրն դեղէ կամ ցլու սպանել տայ – 95. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ...եւ կամ ցլու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ ինամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել՝ հայնց զէդ երբ կինն զայրն սպաննէ ու զէդ երբ այրն զկինն: - 95. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին /ծն. կնիկնին/՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ /ծն. կաննոյ/ ձեռաց – 95. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր զլուխ է՝ ջանայ սպաննել

վասն իր բոգութեան՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: – 96. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել – 96. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է. ու այրկանն կամաւք խրատվի կինն՝ քանի նորա ձեռն աժենայ, եւ այս քիթն լինի: – 96. Վասն որ բամբասէ զկին իւր – 97. Եթէ ոք ասէ զկինն, եւ ասէ թէ՛ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն – 97. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու – 98. Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ ... նա հայնց է հրամայած յարեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: – 98. այն թողած կինն այլ այր առնու – 98. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քրշտէ՝ նա զձեռն կտրեն – 99. Վասն յղի կնոջ մկրտութեան – 99. Կարէ արիւնաւք քահանայն մկրտել զղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ – 99. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ /ծն.կաննոյ/, որ զայս պատճռնիս ուննան՝ բոգութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա – 100. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: – 100. Վասն որ առանց իրաւանց զիւր կինն թողու – 100. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոգութեան եւ կամ այլ իրաւաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւաթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ – 101. Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել – 101. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. Վասն որ բաւաւճ լինի եւ կին առնու – 101. Եթէ ոք որ բաւաւճ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. Վասն ցաւագար կնոջ – 102. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի. և ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նորա – 102. Վասն որ զարկնէ յղի կնոջ որ զտղայն ձգէ – 103. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն ... նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103. Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ – 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: – 103. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով, նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝

սարկաւազն զէր երէց է համարած: - 104. Ջինչ փաւշամնէլոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի - 104. նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել - 105. Վասն կնոջ որ թողու գայրն ու փախչի - 105. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ զդատաւորն, թողու գայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան - 105. Ապա թէ տեսնուն. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի, եւ կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա գայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն - 105. Վասն կնոջ որ ծառայ տանին - 106. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... Բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ - 106. Վասն որ կին այրկան հանդերձ հագնի - 106. Վասն որ զծառայն կամենայ կին առնուլ - 107. Ու թէ աստ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ - 107. նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն, որ ոչ առնուն եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին - 107. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած, եւ կինն կէս այրկան է համարած յարէնքս: - 108. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն /ծն.կնկովն/ որոյ տեղն ունին - 108. Եւ թէ կինն մայր լինի որոց ... զիր պոռոյցն եւ զմահրն առնու - 110. Վասն կանանց ժառանգութեան - 110. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զէր մեկայլս, զոր այրկանն գրեցաք: - 110. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն - 111. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն - 112. որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալճնացն իւրեանց կաննոյն բաժին հանեն, ու ապա զիրենցն՝ զոր պատեհ է բաժնէն: - 112. Բայց որդիքն ի հար մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհատութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն - 115. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ատացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա զոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: 131. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն /ծն.զկինն/ չլինի գիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւոլ է - 133. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէր այն տղայն, թէ այր եւ թէ կին՝ եւ թէ երկուքն: - 143. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին - 155.

ԿԻՆ ԱՅՆԵԼ - ՏԵ՛ս ԿԻՆ

ԿԻՆ ԱՌՆՈՒԼ - ՏԵ՛ս ԿԻՆ

ԿԻՆՔ - Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին - 12.

ԿԻՍԱՎՃԱՐ – ու թե չգտնվի՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն – 136. թե հալալ մարդ է պահաւոյն, նա կիսավճար այնէ - 147. նա կիսավճար տայ իւրն – 152. Ապա թե ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն. ի լման վճար կամ կիսավճար – 173.

ԿԻՍԵԼ - Եւ թե յոչ կամայ լինի սպանութիւնն՝ նա կէսն այսոր է գին որ ի դարպասն տան. եւ դարպասն կիսէ ընդ սպանած թուրքին ազգն: - 11. նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17.

ԿԻՐԱԿԻ - Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաւներն է. գատկին շաքաթ արն, եւ կիրակի /ծն.կիրակին/ արն – 45.

ԿԻՅՔ - Եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատդէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն - 44.

ԿԼԱՅԵԿ - Եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտնվի՝ այնոր է: - 13.

ԿՄԲՐԱԻՈՐ – Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկեն – 69.

ԿՆԱԹՈՂ – Ու դնեն առջեւ եպիսկոպոսին, եւ զկնաթողացն կարքն կրէ - 92.

ԿՆԻԿ - Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի գինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ - 48. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արէնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյքն տղային է, չդառնայ, նոյնպէս եւ մահրն հետ կնկան /ծն.կնկանն/ մահուն տղայինն է - 86. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: - 86. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մազ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր – 87. Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն. եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնու այլ կին – 87. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն /ծն. կնկնէ/: - 89. ու ինք առնու այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք – 89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել ... նոյնպէս եւ զհասակն զայրկանն եւ զկնկանն: - 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Եւ թէ յետ է տարոյն գայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն /ծն.կնիկն/ պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ զոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ – 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու

այրիկ: - 91. Ապա թե ի յայրկանն գեշ բարուց լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թե զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զեդ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանէն: - 92. Եթէ այրիկն խել լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել իր բնաւ, ու կնիկն համբերէ է տարի, նա յառաջ պատեհ է որ կնկան /ծն.կնկանն/ ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեդ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. Նոյնպէս եւ թե կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. Եթէ որ վասն բոզութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն - 93. Ապա թե կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա իրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է - 96. Եթէ որ աստ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն, եւ տայ կնկան /ծն.կնկանն/ ազգին հարիւր դրամ տուգանք, եւ այլվայ զկնիկն /ծն.զկնիկն/ առնու: - 97. Վասն փնթի կնկանն - 98. Եւ կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս/ծն.կնիկէս/ -98. Ու թե այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ որ տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Վասն որ թե երկու երիկ յիրար կոբի մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ - 99. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կոբի, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն, զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն /ծն.կնիկէն/ ելաւ ուժն ու ծեծելն - 99. Եթէ որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նզոված է, եւ թե կնիկ զայրկան՝ նոյնն է - 106. Ապա թե կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թե կալել լինի զայն զկնիկն /ծն.կնիկն/, եւ ի յանձնէ հանել - 111. Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ զբաւկնիլ առանց դարպսու - 119. զայրի կնիկ չիշխէ որ գրաւկնել վասն պարտուց - 119. զի չէ թե ուժն գոր կու այնէ՝ այն կնկանն է - 119. Վասն որ այրկան ու կնկան իրքն անբաժինք լինին - 130. Ապա թե բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Ապա թե որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիարթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Բայց թե մենակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի գիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան /ծն.կնկանն/: - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է. նոյնպէս եւ զկնկան /ծն.զկնկանն/ ի յիրոյն, ի կնկան. եւ թե տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք - 132. ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն - 132.

ԿՆՔԱԴՐԱՄ - Ու զկնքաղրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37.

ԿՆՔԵԼ – որ ի ներքն լինի կնքած եւ իր ծուխ լինի կեցել – 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառնաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել՝ ոչ թաղել եւ ոչ զիր տղայն կնքել, քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 47. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107.

ԿՇԻՌ - Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զէդ որ կայ ծախեն, կամ կըշռով դնեն պոման, կամ կոթորու: - 123. Թէ պոմանն կըշռով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն – 123. Պարտ է զխտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն – 127.

ԿՇՏԱՆԱԼ – որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142.

ԿՇՏԱՅՆԵԼ - եւ ի տաներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք – 39.

ԿՈԹՐՈՒ - Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զէդ որ կայ ծախեն, կամ կռով դնեն պոման, կամ կոթորու /ծն.գաթընու/: - 123.

ԿՈՒԾԵԼ – որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին – 100. կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ - 154.

ԿՈՂՈՊՏԵԼ – թող համարի թէ զՔրիստոս կու կողոպտէ: - 51. Վասն որ անհաւատք զմեռելն կողոպտեն – 144. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144.

ԿՈՃԱԿ - Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւորին բախտն է, չդատնայ: - 123.

ԿՈՅՍ – Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել. ապա թէ ոչ նա չտայ: - 87. Վասն որ զկոյս յանձնէ հանէ - 97. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւսած լինի՝ նա դատաստանն զէդ կարգծին լինայ – 97. Եթէ ոք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն – 97. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հարն կամարք – 102. Եթէ ոք իրանարք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւորք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամարք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Վասն առեւանգութեան կուսի – 103. Ապա թէ բռնվին՝ նա գտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն, որպէս յառաջ գրեցար վասն կուսիցն – 103.

ԿՈՅՐ – Վասն կուրաց եւ մունջ մարդկանց – 108. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն – 108.

ԿՈՉԵԼ - Ապա թէ ոչ՝ նա յորկէն առ ինք երկու եպիսկոպոսք՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ – 23. Եւ է դասք եպիսկոպոսք են, որ կոչին փիրիսկոպոսք՝ զլիաւորք

սարկաւագաց – 67. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց – 81. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ գիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի. եւ զայլ ցած հեծելվորքն՝ այլ վերցածքն որ ազատ կոչին /ծն.կոչեն/ – 82. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնամիկոսն – 130.

ԿՈՉԻԼ – Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկաութեան – 26.

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՍՆՈՍ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ, Որդի Կոստանդեայ թագաւորահար եւ եղբայր Բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Հեթմոյ, բազում աշխատանաւք աշխատեցայ – 4. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբար եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թրւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին՝ ի հայրապետութեան Տեառն Կոստանդեայ եւ ի թագաւորութեան Բարեպաշտին Հեթմոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: - 4. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ, որպէս Կոստանդիանոս եւ Թէոդոս – 68.

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՈԼԻՍ - Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հոռն եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ – 57. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպօլիս փոխել եւ անդ հաստատել – 65.

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՈԼԻՍ - Տե՛ս ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԿՈՎ – Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին – 13. Վասն կովու վաճառի – 122. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեաւթն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122.

ԿՈՏՐԵԼ - Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրար կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն ... նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն – 118. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կոտրէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ - 119. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն, քանց ամէն կազմութեամբն՝ գնաւոյնէ թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտրի թէ այրի – 125. զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն – 137. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Բայց թէ ի գին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար – 148. Եւ թէ զտիրոջն յիւր բանն կոտրէ՝ նա չտայ

վճար: - 148. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրէ, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ .. նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. եւ թէ կոտրի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ – 157. Նոյնպէս եւ կոտրածն ու խոցն՝ ի չաքուցն ի վերայ երթայ եւ տուգանքն – 158. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն. եւ թէ կորսնէ կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ: - 159. Եթէ ոք զիր անասուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ. եւ մեռանի կամ կոտրի կամ գողնվի ... նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտրվել – 160. Եթէ ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վագցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւդն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւդին տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտրելն – 168. եւ թէ սպաննէ կամ կոտրէ՝ նա արժան է: - 168. ու զգարկածն եւ զսպաննածն ու զկոտրածն անսղալ վճարել պիտի: - 173.

ԿՈՏՐՎԵԼ - նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտրվել – 160.

ԿՈՐԹԲԱՅԱԾ – Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած /ծն.կորդբացած/ հայրենիքն ուննայ – 14.

ԿՈՐՈՒՍԱՆԵԼ - զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդմամբ առ այնպիսին եւ կորոյ – 149. որ թէ ոք զբաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ – 117. նա պակասն ի յայնոր քսակն է, որ կորոյս – 117. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ ու լինի – 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117.

ԿՈՐՈՒՍՏ - Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. նա մահու կորուստ բերէ - 149. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխե ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն – 157.

ԿՈՐՄՆԵԼ - Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւդն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւդն: - 22. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ /ծն.կորուսանէ/ զկարգն – 22. Եւ

եպիսկոպոս որ գայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխեւ կարգաւորել եւ ի կարք
ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրաւնաւք. եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա
զեդ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ - 22. նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուայլ վճարէ
զիրքն - 23. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ
յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն
զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն - 35. որ երբ զիր
հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու գազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք
- 40. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ զմէկայլն առնու: - 92.
Քահանայ՝ որ գայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ ... նա զկարգն կորսնէ: - 105.
նա չէ թէ գայն մէն կորսնէ գոր կորոյս - 117. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կոտրէ կամ
կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ - 119. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ
զգրակնուն կամ զպոխստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ
եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել - 119. նա չկորսնէ
/ծն.կորուսանէ/ զերիցութիւնն - 143. Ու թէ կորսնէ՝ նա վճարէ: - 147. Եթէ ոք իրք
անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն. եւ թէ կորսնէ
կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ: - 159. զի զվարձն վասն
այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր - 160.

ԿՈՐՄՆՎԵԼ - Եւ թէ գրակնած լինի որ կորսնվի՝ նա վճարէ: - 147.

ԿՈՒ - Եւ այլ շատ ի վերայ իրաւանցս կու պնդէ Մարգարէն: - 4. նա վասն այնոր
կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ - 14. Զամէն ազգ
արուեստավոր պատուեցէք ... Եւս առաւել զգրագրերն եւ զբժշկերն՝ զի զմարդս կու
ստածեն: - 14. Զքահանայ թէ ոք անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ -
19. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական
դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ
իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն - 20.
Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այնոր եպիսկոպոսն չիշխեւ
պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: -
20. զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ - 20. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու
զրեմ, չկարցի այլ ցեղ զրել քան զոր յարինակն գտայ - 27. այլ կու բանի ըռըշֆաթն
եւ ամէն սղալանքն ի յայնոր կու գայ զինչ է - 27. ապա կու հրամայէ սուրբ ժողովն,
որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն
զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ իշխանքն եւ զհարկետր տանուտերքն՝ եւ փնտռեն
ու ստուգեն զըղորդն - 29. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի
մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30.
Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի
մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. ապա
թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի
դուրս յեկեղեցոյն - 35. Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն

բաժին կու ձգեն ի սուրբ կաթողիկէ վիմիս մէջ, եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս այլ կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Ամ տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հարէն եւ ի մարէն կու քակտեն. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք – 40. նա գայլն ու գազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք – 41. նա այն բաժնաւորն զմեզ հայնց կու այնեն: - 41. որ ամէն ազգ ու երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն – 42. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տանքն – 42. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել, նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է - 42. Հայնց կու հրամէ սուրբ եւ երջանիկ հայրս մեր Սահակ: - 46. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անաւրինաց: - 48. Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին – 49. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն – 50. թող համարի թէ զՔրիստոս կու կողոպտէ: - 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն – 51. որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն – 53. ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: -53. Զոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զէդ անհաւատ – 53. Թող աղէկ գիտենան, որ կու համբերին՝ զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ – 53. Կու հրամայէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Եթէ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. զի զԱստուած կու խաբէ - 60. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի – 65. Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, տքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկեն, զոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69. կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ - 73. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք ... քան թէ պաշտաննեալ եկեղեցոյ – 75. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու

վասն գրոց կարդալոյ – 76. Ապա կու հրամայե օրենքս գորբերն եւ գտառպելքն ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ – 77. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետերն – 77. նա կու հրամայե, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան – 77. որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք – 78. ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովք կու այնէր – 78. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին – 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ - 80. Կու հրամայե արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. կու հրամայե արեւնքս որ բաժնեն: - 88. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ - 89. ու կու բոզնայր եւ զիր տունն ու զհալանն այլոց կու վատնէր – 94. վասն զի թէ մարդ գոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն–95. Ի յայս տեղս նաւմաւն հայնց կու հրամայե՝ թէ՝ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ – 95. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն զմահ կու հրամայե աղջկանն: - 98. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ – 98. Ես կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս – 98. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայե այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ուննան – 100. նա կու հրամայե արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. նա օրենքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի–102. Կու հրամայե արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կոհի չերթայ ի հեծել – 103. Կու հրամայե արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն – 105. Կու հրամայե արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւոյաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսկ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107. Կու հրամայե արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն – 108. զի ի յաւտար տուն կու գնան – 112. Այլվայ կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Կու հրամայե Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրջտէ հարն եւ իր մարն՝ նա մեռանի – 114. կու հրամայե արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հար կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հարն կամաւք այնէ - 114. նա կու հրամայե թէ՝ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել – 114. Են, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին – 115. Կու հրամայե արեւնքս թէ՝ մի՛ դներ պոխտիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո – 116. նա կու հրամայե արեւնքս որ ամեն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. զի կու հրամայե արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ

զպոխստիմունին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրակնել վասն պարտուց – 119. զի չէ թէ ուժն զոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճռնին գովի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք - որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով, թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. Բայց կու հրամայէ արեւնքս՝ որ այն ծախաւոն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն – 127. վասն զի նեհն է, որ կու կեցցնէ զամենն – 128. զայս Մովսէս կու հրամայէ: - 128. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել – 141. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է - 141. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ զողութիւն, ու այն հալալ գնացաւոն յաջող լինայ ու զնոքս սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142. Եթէ ոք զտղայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել. ապա ինք յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ զայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման – 144. եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու զայ – 145. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու զայ դատըստնի, նա դարպասն վճարել տայ – 145. նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են – 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ - 149.

Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ գայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան խաչ եւ աւետարան շալկել – 149. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՛ մի՛ խլեր զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն – 149. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ ... նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150. Եւ շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ խալատն – 153. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ զիտենայ ոք՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ - 158. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն – 161. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ ոք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մարն – 164. Եւ Աստուած այն անասնով կու յանդիմանէ զտէրն - 166-167. ու շինականք շուտ կու հաշտին ընդ իրար – 167. ու վզենն պարոնին կու լինի – 168. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին – 169. Զջրադացակներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն – 171. կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուպլ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172. Եւ գայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն – 172.

ԿՈՒՄԱՇ - Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կուսմաշ չկայ եւ ոչ մուտք – 128.

ԿՈՒՇՏ - Եթէ ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՛ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն – 97.

ԿՈՒՊԸ - Նոյնպէս եւ աղն ու բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն ու ապակին ... նա իշխանացն է - 16.

ԿՈՒՍԱՆ - Յայտնի է, որ յառաջ եպիսկոպոստունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ զիտենային զայրուկնոջ բաներն. եւ ի հիմայ ի կուսան եւ ի միաբանութիւն վանից արեղայք: - 20. Եւ կուսան արեղայի մեղաց պատճառ լինի՝ եւ իր անթողնելի մեղք շահի: - 51. կուսան արեղայի չիշխէ միս ուտել: - 55.

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ - Վասն որ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ – 61. Եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ – 61.

ԿՈՒՍՏՆԵԼ - Եւ կուրացնել յերկու աչաց արժան է: - 138.

ԿՈՒՐՑՆԵԼ - եւ թէ կուրցնէ՝ նա զինչ ածենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն – 169.

ԿՈՒՎ ՏԵ՛ս ԿՈՒԻ

ԿՈՒԻ, ԿՈՒՎ - Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կռիւ այնէ ու փայտով քշտէ ... նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Եւ այսով մեծ հերձուած եւ կռիւ ածին ի միութիւնն – 40. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ - 99. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկն իշխէ ի մէջ մտել ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել – 103. զի կովոյ եւ ծառութեան ի պէտք է ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116.

ԿՈՒԻ ԱԾԵԼ - ՏԵ՛ս ԿՈՒԻ

ԿՈՒԻ ԱՅՆԵԼ - ՏԵ՛ս ԿՈՒԻ

ԿՈՒԻԵԼ - Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150.

ԿՏԱԿ – Ու կարաւղ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել – 8. Եւ ... գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ - 109. Եթէ ոք ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է, որ մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ծանալիքն եւ զնումիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երէցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130. զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է - 130. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն, զեղ, որ գրած է ի կտակն – 130.

ԿՏԱԿԱՐԱՆ – որ վկայեն, որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի – 26. Եւ ի յայս տեղս չկարցի ես գրաւոյ Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արիւնաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամէնն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41.

ԿՏԱԻ – Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՝ թագվորին է. եւ արծաթն ու արծթով կտաւ՝ եւ պրիսմէն՝ իշխանացն է - 12.

ԿՏԲԵԼ - Եւ զպտղաբեր ծառք երկրին չտայ կտրել: - 10. Զեղ երբ մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ գան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաննէր: - 33. Եթէ ոք դատաստանի եկեղեցոյ արիւնաց կամ դարպասու, նամաւսով արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն – 78. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 84. զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն կտրեն – 96. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձեռն

– 96. Ապա թե չկամենայ՝ նա կտրեն զձեռն: – 97. Եւ թե կենայ կին՝ որ այրկանն քրջտե՝ նա զձեռն կտրեն – 99. Ապա թե բռնվին՝ նա գտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն – 103. Եւ զայնոք, որ դրամ քրջտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: – 127. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ թե զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար – 141. Եւ այլ կու հրամայե արեւնքս որ թե մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարե՝ կամ կտրե, ու զայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ – 145. նոյնպէս եւ թե խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: – 153. Ու երբ կտրես զնորայ վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած – 158. Վասն զպտղաբեր ծառ կտրելոյ – 161. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրե՝ նա կու հրամայե իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. նոյնպէս եւ թե զագին կտրե՝ նոյնն է: – 169. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն ի վարձէն կտրեն – 173.

ԿՏԸԻՃ - Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն – 7. եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին, եւ յոչ կամայն իրատումն այնեն – 97. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած – 108. Բայց թե կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 108. Բայց թե կտրիճին /ծն.կտրճին/ թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թե յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն – 110.

ԿՏԸՈԻԿ - Կու հրամայե արեւնքս թե մի՛ դներ պոխստիմոն եւ մի՛ գրաւ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թե որ է լավ կամ կտրուկ: – 116.

ԿՏԸՎԵԼ - եւ թե այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թե յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռնն կտրվի եւ զարեան գինն վճարե - 10. Ու թե իսլաւապայ լինի եւ յանդգեալ քրջտե իրիցուն, նա ձեռն կտրվի – 55. կու հրամայե արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99.

ԿՐԱԿ - Եւ թե լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տերն ասէ ընդ մարդ, թե՛ ձգէ կրակ ... եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն – 118. Վասն որ կրակ ձգէ ու խանձ ելնէ - 135. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թե վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թե ի՞նչ ցեղ – 135. Բայց թե կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար – 147. ապա թե ի պահաւորէն ընկնի կրակն՝ նա վճարե զիրաց տերն: – 147. Վասն որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ - 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թե ի իսլաւոնաց կամ ի խումրութենէ է լել – 159.

ԿՐԱԿ ԸՆԿՆԵԼ - Տե՛ս ԿՐԱԿ

ԿՐԱԿ ՉԳԵԼ - Տե՛ս ԿՐԱԿ

ԿՐԱԻՆԱԻՈՐ - եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: – 66.

ԿՐԵԼ - ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպսէն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ - 32. նա սաստիկ պատուհաս կրէ - 38. Ու դնեն առջեւ եպիսկոպոսին, եւ զկնաթողացն կարքն կրէ - 92. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 95. Վասն կրելոյ զպատիժ սպաննութեանն - 156.

ԿՐԹԵԼ - Ապա թէ տէրն յայն քանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ - 149.

ԿՐԹԵՅՆԵԼ - յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8.

ԿՐԿԻՆ - եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժլի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաւներն է. զատկին շաքաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ զատկին - 45. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք, որ ոնիփորոն Ե կրկին հագնին - 65. Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65. սոքա Գ կրկին նափորտ հագնին եւ զնոյն զսքեմդ: - 65. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ էրին ու երբուծնէ եւ խախցոցն - 76. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ նա վճարէ. եւ թէ հրամանաւ լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ, եւ թէ անհրամանք՝ նա կրկին: - 138. Եթէ ոք զումէք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ - 150. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն - 172.

ԿՐԿՆԱԲԱՆԵԼ - Այլվայ կու կրկնաբանէ արէնքս ... որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ...նա դատի յԱստուծոյ: - 113.

ԿՐԿՆԱՊԱՍ - Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին, եւ կրկնապատ գաւտի: - 69.

ԿՐԿՆՈՅ ԶԱՏԻԿ - Տե՛ս ԿՐԿԻՆ

ԿՐՏՍԵՐ - Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18.

Հ

ՀԱԳՆԵԼ - Եւ զթագաւորի հալաւ չիշխէ ոք հագնել /ծն.հագնիլ/ առանց իր հրամանին: - 9. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է, որ կարատաճքն ուտեն եւ հագնին /ծն.հաքնին/: - 44. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք, որ ոնիփորոն Ե կրկին հագնին /ծն.հագնի/ - 65. Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ չորեքկին նափորտ ի

վերայ: - 65. սոքա Գ կրկին նափորտ հազնին եւ զնոյն զսքեմդ: - 65. եւ սքեմ զնոյն ունին, բայց հոլանի հազնին /ճն.կանգնին/ անգաւտի - 67. Եւ սքեմ հազնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնոփորոն յերկու ուսն: - 67. Եւ ոնոփորոն նոյնն է, բայց եւ հոլանի անգաւտի այլ հազնի: - 67. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային. եւ սքեմ եւ գաւազանն նոյնն է, ապա այլ հագուստք հազնին: - 68. Վասն որ կին այրկան հանդերձ հազնի - 106. Եթէ այր կնկանն հանդերձ հազնի՝ նգոված է - 106. ու հազնի զքրիստոնէութեան զագեստն - 107.

ՀԱԳՆԵԼԻՔ - նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհազնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի - 89.

ՀԱԳՈՒՍՏ - Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային. եւ սքեմն եւ գաւազանն նոյնն է՝ ապա այլ հագուստք հազնին: - 68.

ՀԱԼԱԼ - եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ - 54. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք - 87. եւ ապա պսակվի, եւ ուննայ զինք հալալ: - 107. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանարիինաց ծեծ - 128. ապա իր ըղորդի բաժինն է իր հալալ: - 128. ու այն հալալ գնացաւորն յաջող լինայ ու զնոքա սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական - 142. թէ հալալ մարդ է պահաւորն, նա կիսավճար այնէ - 147. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164.

ՀԱԼԱԼ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՀԱԼԱԼ

ՀԱԼԱԾԵՑՆԵԼ - Եթէ ոք մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան ... որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն - 18.

ՀԱԼԱԾՆ - նոքա ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն - 43. յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեանց կաննոյն բաժին հանեն, ու ապա զիրենցն՝ զոր պատեհ է բաժնեն: - 112. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172.

ՀԱԼԱՎ - Տե՛ս ՀԱԼԱԻ

ՀԱԼԱԻ - Եւ թագաւորի հալաւ չիշխէ ոք հազնել առանց իր հրամանին: - 9. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալաւն ու միդրն եւ պառկելիքն: - 52. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալաւն ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ - 44. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պառկելիքն եւ հալաւն սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ - 44. Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռնի, նա եպիսկոպոսն զհալաւն զամէն եւ զանկողինն առնու - 51. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալաւն ու

զպատկելիքն – 53. Բայց երկու դեհին հավնին խարճն, որ գնաց, եւ պատիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ – 84. ու կու բոզնայր եւ զիր տունն ու զհալան այլոց կու վասնէր – 94.

ՀԱԼԾԵԼ – Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ի ծանր վերցնելոյն մեոցնէ – 18. Եւ թէ երեւնայ որ կայ ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել /ծն. աշխատել/ ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմեկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չքոնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73.

ՀԱԼՎԵՂԵՆ - Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն /ծն. հալվել/ իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131.

ՀԱԿԱՌԱԿ - Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն ... նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. նա զինչ որ այք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57.

ՀԱԿԱՌԱԿԵԼ - ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատղին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Եւ թէ ոք իր ձեռնադրաւղ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զսուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մսխէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64.

ՀԱԿԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ - եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ այնէ - 28. Եւ չկարէ ոք յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել – 71.

ՀԱՂՈՐԴ - նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ – 30. Եւ չէ դեռ այտ մէն, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Զի եթէ ոք զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն /ծն. զհաղորդ/ եւ զմկրտութիւն – 74. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80.

ՀԱՂՈՐԴԵԼ – Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել – 46. Բայց արտար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զբանադրածն, ու ասէ՝ թէ չգիտէի: - 47. նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելով կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62. եւ ապա լաւկ հաղորդի ի սուրբ խորհրդոյն: - 62. Վասն որ յանգէտս անարժան հաղորդի – 74. Եթէ ոք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւրթն տարի եկեղեցոյն յամեն

ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ ոչ ի մահ թողուն
եւ ոչ ի կեանք: - 100. Եւ ապա յեկեղեցի մտնէ ու հաղորդի: - 100.

ՀԱՂՈՐԴԻԼ - Եւ ապա կարէ հաղորդիլ - 163.

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ - նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61. Եւ կարեն
աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել ... Եւ զհաղորդութեան սին բերել - 66. Բայց
վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ - 150.

ՀԱՃԵԼ - յոր հաճին յորոց թագաւորին եւ գիտնան որ բարի բարութ լինի եւ
աստուածասէր ու երկիւղով եւ ըռատակն, նա զայն կացուցանեն յաթոռ
ինքնակալութեան հաւրն - 7. նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու
երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն - 8. Եւ յոր հաճին յայնոց՝ նա հետ
թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռ հայրապետով: - 8. Վասն որ չհաճի
ժողովորդն յերեցն - 34. զի ի յոր շատն ի յաղէկ դեհն հաճին, նա զինչ որ այլք
հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Եւ կարեն ամենն ելնել ի
վանացն, ինչոր դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամեն հաճին - 73.
Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝
նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝
նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց
պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են
բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. Բայց ըղորդ
գրաստոյ վաճառն այս է, որ եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ - 121.

ՀԱՃԵՅՆԵԼ - հայնց որ հաճեցնէ իր սրտին ջերմութեամբն եւ աղաւթիւքն
զտեսուղսն /ծն.տեսաւղսն/-61. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբնէ զինք վճառաց
ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ - 73. ու չայնէ
զբանն հայնց զէդ, որ պոմանն լինայ, ու չհաճեցնէ զինք - 146.

ՀԱՃԵՅՈՒՑԱՆԵԼ - որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իւրեանց -
68.

ՀԱՃՈՒԹԻՒՆ - Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի
քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ ... նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ
զկէս հայրենացն - 49. Եւ յերկրին պարոնեն եւ յամենեն հաճութեան զիր առնուն -
58. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի
միաբանութեան տեղն կենայ: - 72.

ՀԱՄԱՌԱԻՏ - Եւ զայս անտի գրեցաք համառատ: - 36.

ՀԱՄԱՌԱԻՏԱԲԱՐ - Եւ զսիրտ բանիցն առեալ եղի համառատաբար: - 4.

ՀԱՄԱՌԱԻՏԵԼ Բայց այժմ զվաներոյ սահմանն համառատեցաք - 39.

ՀԱՄԱՐ - Եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիղ
դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14.

ՀԱՄԱՐԵԼ - Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել - 5.
վասն զի յԱստուծոյ կարգեցաւ թագաւորութիւնն, եւ յԱստուծոյ տեղին է համարած

ի յերկրի: - 5. զի զեղ աւտար է համարած իգաց ժառանգն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. այլ զամենն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին - 34. Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել - 41. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոզութիւն է համարած - 48. թող համարի թէ զՔրիստոս կու կողոպտէ: - 51. նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել - 61. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ. թէ ոչ նա, որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած: - 88. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնու պսակով, նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւագն զեղ երէց է համարած: - 104. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած /ծն. հաշված/ - 108. եւ կինն կէս այրկան է համարած յարէնքս: - 108. քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն /ծն. չհամարին/ ընդ սգայութենէ - 114. զի արէնքս զայնպիսի այնելիքն հաւնաւորումն է համարել - 116. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ գետնի մի է համարած - 120. եւ այսպիսիքս ամենն կամաւոր սպաննումն է համարած ի յիրաւունքս: - 153. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտ են համարած - 155. նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած - 156. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած - 156.

ՀԱՄԱՐԶԱԿ - Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղջիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի ... նա կարէ փոխել զձենտվածն - 104.

ՀԱՄԱՐԶԱԿԵԼ - զի մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: 36.

ՀԱՄԱՐԶԱԿՈՒԹԻՒՆ - ապա այնոք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին, եւ կան համարձակութեամբ: - 115.

ՀԱՄԱԻԲԵՆ - Կու հրամայէ արէնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւոյց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունանն՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն - 107.

ՀԱՄԲԱԻ - Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն ... ու համբան էլնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90.

ՀԱՄԲԵՐԵԼ - Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորն՝ ինչ մեղք այնեն: - 41. ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն՝ որ թուլացուցել են եւ համբերել ծաւղացն - 42. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ - 48. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ է: - 48. Թող աղէկ գիտենան, որ կու համբերին /ծն. համբերեն/ զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծիսին մասն երթայ - 53. նա համբերէ այրիկն քանի կարէ - 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի - 85. Ապա

Է տարի է պոմանն որ համբերե - 89. նա է տարի պատեհ է, որ համբերե կինն: - 90. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ գայն է տարի համբերե, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. ու կնիկն համբերե է տարի - 92. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարե համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. եւ թէ չքշտե, ու համբերե եւ գայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու - 162.

ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ - նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ - 136.

ՀԱՄԸՆՏՈՒԹԻՒՆ - եւ գայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտրութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զէդ մէկ եղբարք: - 44.

ՀԱՅ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս - 4.

ՀԱՅԵԼ - նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն - 19. ու հային ի սպաննաւորին հասակն եւ ի խելքն եւ ի բանն ու ի ժամն - 33. Ու ի յայն կու հային՝ թէ եկեղեցեացն անուանքն այլ եւ այլ են այրել - 42. ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն - 65. Ու թէ չայժենայ ինչ դէղն՝ նա հային յայրն ու կինն - 89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել - 89. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւորն - 120. Եւ թէ վնասէ տղայ գտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն - 140. նա ի տղայոց յարենն ու ի չաքն հային - 140. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է - 157.

ՀԱՅԻԼ - եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնտռաւորութիւն պիտի, եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղկնին - 97. զի է՞ր չէր ի հայիլ /ծն.հայել/ զգումաշն: - 126. Յայս պիտի հայիլ դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: - 150.

ՀԱՅՀՈՅԵԼ - Վասն որ զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ - 74. Եթէ որ զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս - 74.

ՀԱՅՆՉԱՆՔ - ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագավորացն՝ որ թուլացուցել են եւ համբերել ծաւաղացն, հայնչանք /ծն.հանչափ/ որ այս ի յայս եղաւ - 42.

ՀԱՅՆՅ - վասն որ այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկնալ - 4. Եւ ի կոբի ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել. քաւել թէ հայնց /ծն.հանց/ մարդիք լինին յայլազգեացն, որ այն շնորոյն պատճառք լինին լել: - 9. հայնց որ մեռնի իրանաւք - 15. Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ իւրեանց ճորտերն: - 15. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զէդ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ

ընդ աշխարհական կոփու այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մենակ մեռանի, նա
 առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. որ ամէն հին եւ նոր
 կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց գիտուն, որ ամէնն պատեհ
 տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան–26. զի նախնի հարքն հայնց/ծն.հանց/ են
 սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ
 ինչ ազգ արծուսն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երէցն՝
 զէդ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն
 զեկեղեցոյն եւ զԺամհարելոյն, հայնց /ծն.հանց/ որ ժամ ու ժամ յիր տեղն լինի: - 35.
 Եւ արբեցաւն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի՝ ինչվի հայնց գոյ ի խելք՝ զէդ
 առաջնորդն կամի: - 38. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց
 հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ հայնց /գրքում՝ հայցն/ որ ասէն
 հովիւքն առաջի ահեղատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ գոր
 ետ ինձ Աստուած: - 39. նա այն բաժնաւորն զմեզ հայնց կու այնեն: - 41. հայնց որ
 զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի
 կանեց: - 43. Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ
 կարգովն հայնց, որ զէդ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ
 իրար անցնեն – 43. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն
 դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթեթն մէն: - 43. եւ
 հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ
 աշխարհականքն անզէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն, եւ
 առաւել առաջնորդքն: - 46. Հայնց կու հրամայէ սուրբ եւ երջանիկ հայրս մեր
 Սահակ: - 46. զի որպէս զերէցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց զհարկտուն
 չկարէ որք հանել ի հարկէն առնց պարոնին կամացն: - 50. Եւ զիտացիք՝ որ
 յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող զերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ
 հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զէդ սատնայապաշտք ի
 յայրել: - 53. նա թէ երէցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր
 իրիցուն վզենն: - 55. եւ վճառել տայ ծախաւորին զգնաւորն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: -
 60. Եւ թէ՛ ո՞վ զիտէ՛ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւորն շահել
 լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 60.
 հայնց որ հաճեցնէ իր սրտին ջերմութեամբն եւ աղաւթիւքն զտեսուղսն – 61. Բայց
 հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ չաւիրէ զամէնն, ապա լոկ ահեցնել
 այսով զնա: - 73. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի
 կերպով կու շրջին – 79. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, նա՛ հայնց պիղծ լինի, որ
 չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվալ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք
 երկրին կարեն աքսորել: - 81. եւ պատեհ է որ կինն հայնց կենայ ի յայրկանն
 հրամանքն՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն գլխոյն: - 84. ու այրիկն լինայ բոզրած ու
 պէղծ, հայնց որ այնոր բանիւ չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի –
 88. Ապա թէ ի յայրկանն զէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր

կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զէդ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. Ի յայս տեղս նաւմաւսն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ - 95. նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել՝ հայնց զէդ երբ կինն զայրն սպաննէ ու զէդ երբ այրն զկինն: - 95. Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեւել՝ նա հայնց է հրամայած յարէնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. Ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հանեցնէ - 101. նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն - 111. եւ ապա արեւնութեամբ բաժնէ յիրմէն, հայնց /ծն. հանց/ որ կարենան ապրել - 115. քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար - 114. հայնց որ, դէռ թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու - 117. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոռնստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել - 119. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ - 120. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոն դառնայ - 123. Բայց թէ մենակ ժամնէ մահն, հայնց /ծն.հանց/ որ դէռ կինն չլինի զիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն. թէ հայնց, որ քան զտասնութերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զէդ մարդասպան տուժեն զինքն - 139. Թէ մահ կենայ՝ նա յիման պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան զինքն տան - 141. նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ, ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ զոր պատեհ է, որ դնեն: - 142. նա կու հրամայէ արեւնս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի, հայնց որ հաւնի իրաւանց տէրն՝ ու ինք խրատվի, որ այլ չայնէ խումրութիւն: - 145. ու չայնէ զբանն հայնց զէդ, որ պոմանն լինայ - 146. հայնց որ թէ խլած լինի՝ նա իրանաւք դարձնէ ու առնու - 150. Բայց թէ արեւակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլ չգրկվին, ինչվի լցվի - 151. Եւ դէռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն - 153. նա այն հայնց է զէդ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158. նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, զոր արել լինայ - 162. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ ոք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զզարկելոյն պատճառն - 162. Եթէ ոք ընդ

դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել, վստահի հայնց է ու առանց յիտութեան՝ նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի – 166. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել/ծն. անել/, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն – 169.

ՀԱՅՆՅԵՂ, ՀԱՅՆ ՅԵՂ - Եւ այլք հայն ցեղ /ծն. հայնցեղ/ ամէն մէկ գիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի – 82. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր: Եւ այս հայնցեղ, թէ զգողն չգտնուն: - 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն. եւ թէ ոչ՝ նա զէղ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն – 160. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել/ծն.անել/, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն – 169.

ՀԱՅՐ - Բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն – 7. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնար որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման– 8. նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ եւ ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւդ է. եւ թէ հայր զորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք – նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հաւրէն եւ ի մաւրէն կու քակտեն – 40. երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք – 40. եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարիւն հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր վասն մեր էհեղ – 41. սուրբ հայրն Սահակ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց ... որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժնովն իրենց տաւն կու այնեն – 41. Հայնց կու հրամէ սուրբ եւ երջանիկ հայրս մեր Սահակ: - 46. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, զոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ, ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72. թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ զլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն, նա փոխեն զինք – 72. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր – 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան է ... որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ – 73. ու իրենց հայր գայ՝ որ ամէն հաճին – 73. Մենք հարքս կամեցաք, այլ ոչ սուրբն Բարսեղ: - 73. վասն զի սեփհական է թագաւորութիւնն ի հաւրէ յորդիքն: - 81. եւ տղայ թէ կենայ՝ նա հաւրն է: - 85. Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա

գողայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն. եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ գողայքն, եւ առնու այլ կին, եւ ուննայ զիբքն /գրքում՝ զիբքն/ զամէն – 88. ու թէ որդիք կենայ, նա ի հայրն տայ: - 91. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97. Վասն թէ որ կոյս հանէ յանձնէ հաւրն կամաւք – 102. Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ գողայն, եւ թէ դեռ անկարպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչաք որ դնէ նորա զգինքն հայրն – 103. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. ապա թէ մեկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան – 106. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարէն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնց՝ որ ի հարէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն իսպինեցնեն զինամութիւնն – 107. ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հարէ լինի մնացել՝ ի յախտաժէտն իստնել եւ ակերել զմարդկութեանն ազգս: - 108. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դատերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հարէն՝ նա յայնոր այլ որ չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմնն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին – 109. կարաւղ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել – 109. Եւ այլ հրամայէ արեւնքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվէ – 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն – 110. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ – 111. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած, որ թէ դիաթիկ չայնէ հայրն. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ, եւ այն է գոր հայրն տայ: - 112. Բայց զանդրանիկն Աստուած է հարկելորել, եւ պատեհ է, որ ի հարն տեղն նստի – 113. Վասն հարց, որ չանցնեն զորդիքն – 113. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Վասն որ տղայն քշտէ հարն կամ մարն – 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քշտէ հարն եւ իր մարն՝ նա մեռանի – 114. Եւ այն որդին որ զնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հարն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 114. Զի գրեալ է յարեւսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածապաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հարն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 114. Զի թէպէտ և Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ որ եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հար կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հարն կամաւք այնէ -

114. Եթե որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի – 115. Եթե որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի – 115. թե հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ – 115. Բայց որդիքն ի հաւր մահապարտութիւնն բռնվին – 115. նոյնպէս եւ թե որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն – 128. Նոյնպէս եւ թե որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աստրէ եւ ծախէ – 129. եւ զմաւրն եւ զտղային հոգին հայրն հոգայ: - 131. եւ կամ թե հայր զորդի ի վերայ իրատու քըշտէ, նա մեռնի ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. զի թե հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161.

ՀԱՅՐ ԱՆԱՊԱՏԱԻՈՐ - Տե՛ս ՀԱՅՐ

ՀԱՅՐԱՊԵՏ - Ապա թե չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն – 8. եւ յոր հաճին յայնց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռ հայրապետով /ծն. Հայրապետով/: - 8. Ի թագաւորի մաւտ մի՛ ոք իշխեսցէ նստել՝ քաւել թե ինք հրամմէ եւ յիր սեղանն՝ քաւել հայրապետն /ծն. հայրապետ/: - 9. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի – 9. զի Աստուծոյ եւ հայրապետին արինադրակից է - 9. Վասն որ թե եպիսկոպոս մտտէ ի հայրապետէն – 23. Եթե եպիսկոպոս մտտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. Եւ տեսէք՝ թե քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուռն: - 29. յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն – 36. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զճանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թե իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թե զեպիսկոպոսն չըողորդէ: - 38. սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք /ծն. հայրապետն/ ազգաց յիրենց երկիրն իջեանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43. ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն /ծն. հայրապետին/ - 47. Եպիսկոպոսունքն հայրապետին են, եւ իրիցնին ծխերովն եպիսկոպոսին – 52. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալաւն ու միդրն եւ պառկելիքն: - 52. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալեքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն – 56. նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Եւ սորա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք, որ ոնիփորոն Ե կրկին հագնին եւ արհիեպիսկոպոսք կարեն ձեռնադրել: - 65. եւ թե հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռոն այլ կարեն արհնել – 67. Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւղ վաներոյն հայրապետերն /ծն. հայրապետներ/ այնոնց կերակուր եւ հանդերձ–77. այլ հրամայէ արէնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ

հայրապետի չկարեն այնել, քաւել թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առհասարակ հաւնին: - 82.

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ - Եւ եւ բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թըւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին՝ ի հայրապետութեան Տեառն Կոստանդեայ եւ ի թագաւորութեան բարեպոշտին Հեթմոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին - 4.

ՀԱՅՐԵՆԱՏՐՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅՐԵՆԷՏՐՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅՐԵՆՏՐՈՒԹԻՒՆ - Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ թէ ուննան հայրենատրութիւն՝ թէ ոչ - 24. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի հայրենտրութիւն /ծն. հայրենտրութիւն/ գրած - 24. Եւ այլ հրամայէ արեւքս, որ այս հայրենտրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվէ - 110. Եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հարեղբայրն եւ ի հարեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենտրութիւնս - 110. նա նզոված է, ու ձգած է /ճիշտը՝ ի/ հայրենտրութենէն - 149.

ՀԱՅՐԵՆԵՍՏՈՒՆ - Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն /ծն. հայրենաստներոյ/ վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել - 89.

ՀԱՅՐԵՆԷՏՐՈՒԹԻՒՆ - Տե՛ս ՀԱՅՐԵՆԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ - Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեաւք ընդ պոռոզն: - 8. նա վասն հարն մեղացն չլինին գրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն /ծն. հայրենեցն/ - 49. Եւ թէ՛ ո՞ գիտէ՛ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ - 60. ապա հայրենէ /ծն. հայրենի/ փթել չկարեն առանց պարոնին: - 83. Ժառանգութիւն հայրենեաց - 109.

ՀԱՅՐԵՆԻՍՏԱՆ - ապա տունն ու հայրենիստան /ծն. հայրենստանն/ եկեղեցոյն է: - 49.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ - Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ - 14. Եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16. որ թէ խելք ուննայ, որ գծողովորդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Գրած է յարեւքս, որ թէ որ գրաւով զմարդոյ տուն կամ գտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ գոր կորոյս - 117. կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս - 129.

ՀԱՅՐԵՆՏՐՈՒԹԻՒՆ - Տե՛ս ՀԱՅՐԵՆԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐ ՎԱՆԱՅ - Տե՛ս ՀԱՅՐ

ՀԱՅՔ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ, Որդի Կոստանդեայ թագաւորահար եւ եղբայր բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Հեթմոյ, բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ձերացեալ մտաւք - 4.

Եւ եւ բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թրականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին – 4. Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս այլ կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլացաւ – 50. զի ոչ թագաւորք չմնաց ի Հայք: - 50. եւ ի Հայոց կանանց վաղ է ջնջած այս կարգս: - 67. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց – 81.

ՀԱՆԳԻՄՍ - ապա իրանաւք ամէն մէկ զիր բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172.

ՀԱՆԳՉԵԼ - Եւ ի ժամահարձակն գլետի արհնութիւնն միական եւ սիրով տան ժողովրդեանն, եւ զեղ սիրուն եղբարք երթան հանգչին – 36. սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43. Ապա զեղ ի վանք կենան ու հանգչին եւ ելնեն գնան: - 51. եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Եւ թէ ծառայ ոք ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք. քանց հանգոյ /ծն.հագո/ եւ կերցոյ, որ ազատի ի ծառայութենէն: - 134.

ՀԱՆԳՉԻԼ – Պարտ է զհտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միական եւ միահաւատ ի մար մեր հանգչիլ /ծն. հանգչել/ ի զիրկ – 41. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ /ծն. հանգչել/՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95.

ՀԱՆԴԵԼՁ - Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւղ վաներոյն հայրապետերն այնոնց կերակուր եւ հանդերձ. եւ թէ կարող լինին տէրքն տղայոց՝ նա զհանդերձն մէն տան – 77. Վասն որ կին այրկան հանդերձ հագնի - 106. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նգոված է - 106. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի – 117.

ՀԱՆԴԵՍ - Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին – 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ – 28.

ՀԱՆԴԻՊԵԼ - Չոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացներ եւ հաներ զդէն, նա մեծ վարձք այնէր – 42. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: -85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եթէ աւագ սարկաւազի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով – 104. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի ... նա

կարէ փոխել զձեռնսվածն – 104. Եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել զիրքն – 118. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն – 153.

ՀԱՆԴՈՒԲԺԵԼ – որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն – 81.

ՀԱՆԵԼ – Եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչան հանէ - 10. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչան հանէ - 10. որ ի քաղաւղացն տասնակ առնուն Եւ ի կապալ հանեն: - 16. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ՝ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն Եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. ամեննին շիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ Եւ ի թէմ ոչ ինչ ազգ արձումն Եւ ձեռնադրութիւն այնել ... Եւ ոչ ի սահմանեալ վիճակէն հրամանք հանել – 27. յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն, Եւ ուղղեն զհաւատոց Եւ զեկեղեցոյ կարգաց բաներն Եւ հանեն զծուռն: 37. Զոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր Եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր – 42. նոքա ի յաղաւթն Եւ ի պահքն Եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն – 43. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային, Եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն, ու զոր ոչ՝ նա հանէին: - 50. Եւ ոչ զուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ – 51. Եւ զիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող զերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն /ծն.հանել/՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: -53. Նոյնպէս Եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ Եւ յառաջ ինքն առնու Եւ հարկետրացն տայ – 63. Գրած է ի Սովսեսի յարեւնքս, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն, Եւ՝ երբ մուրզ հանէ՝ նա ապա ուտվի պտուղն: - 78. ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն – 79. Վասն որ զկոյս յանձնէ հանէ - 97. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, Եւ ուժ այնէ, Եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ ինամէխաւսուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հարն կամաւք – 102. Եթէ ոք իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոր կոյս աղչկան, Եւ առնու հանէ յանձնէ /ծն.յանձնէ/՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն – 80. ապա զնտանել Եւ ծեծել Եւ տուգնել Եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 82. Նոյնպէս Եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի տղայ չհանէ ի հուն: - 108. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարէ զտղայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, Եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յնչիցն ի չորք բաժնէն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն զկնիկն, Եւ ի յանձնէ հանել – 111. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի

խառն միջեւնէն ի յետ հանէն – 112. յառաջ յընչիցն եւ ի հալճնացն իւրեանց կաննոյն բաժին հանէն - 112. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 122. Եւ թէ ոչ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր զինն հանէ, նա ազատի: - 133. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոբայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն – 134. Եթէ որ գրաստ կամ ընջող ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասէն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն – 136. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւրված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոբայ ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. որ լնու զասացեալ զանէծսն, որ կախածնոյն է հանած – 146. Նոյնպէս եւ թէ որ մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 153.

ՀԱՆԵԼ Ի ՀՈՒՆ – Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի տղայ չհանէ ի հուն: - 108.

ՀԱՆԵԼ ՅԱՆԶԷ - Եթէ որ իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւորք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ /ծն. յանձնէ/՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102.

ՀԱՆԵԼ ՅԱՆԶՆԷ - Վասն թէ որ կոյս հանէ յանձնէ հաւրն կամաւք – 102.

ՀԱՆԶԱՔ - Եւ այս հանչաք /ծն. հանց չափ/ կարճած է: - 39. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած – 62. կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանազանց լինելն – 89. հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն – 117. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւորն զէր զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ – 129. նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր զինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր զինն հանէ, նա ազատի: - 133. որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումբեցաւ տայ ու զայն վնասն արար – 141. եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: - 146. եւ առնու դարպասն հանչաք մի այլ ի քեզնէ: - 158.

ՀԱՆԶԱՔ ՄԻ - Տե՛ս ՀԱՆԶԱՔ

ՀԱՆՑԵՂ – Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զէր մեկայլս, զոր այրկանն գրեցաք: - 110.

ՀԱՆՅԶԱՔ – ու առանց խնամոց հանցչաք /ծն. հանչաք/ շատ հալածեցնէ ի բան – 18.

ՀԱՇԻՎ - Տե՛ս ՀԱՇԻԻ

ՀԱՇԻԻ, ՀԱՇԻՎ - ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնեն – 42. քաւէլ թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին – 89. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիր պէտքն քանի որ ապրի –

102. Եթե որ իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւորք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Եւ անէ զինչ հաշիւ լինի արած ու պոման ընդ իրար: - 102. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107. Չամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ, ու մթխալն Ձ դանկ ի հաշիւ է - 111. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի. նա այնոր հաշիւն արտի կամ գետնի մի է համարած – 120. մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով – 129.

ՀԱՇՎԵԼ - Չամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ - 111. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն, եւ մնայ դանկ մի՝ զայն մարն տուր: - 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ, եւ երկու դանկ ու կէսն աղբարն է, եւ երկու դանկ ու կէսն երկու քուերցն եւ դանկ մի մարն: - 111. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից քաժինն հաշվին – 112.

ՀԱՇԻԻ ԱՅՆԵԼ - Տէ՛ս ՀԱՇԻԻ

ՀԱՇԻԻ ԱՌՆԵԼ - Տէ՛ս ՀԱՇԻԻ

ՀԱՇՎԻԼ - Բայց զաղջկերոյն պատեհ է հաշվիլ ի յիւրեանց – 112.

ՀԱՇՏԵԼ - Ապա անճարակ քաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած:-16. որ ապաշխարութեամբ քաւէ եւ հաշտի ընդ տէրն եւ ընդ վարդապետն: - 38. Եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն – 90. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. ու շինականք շուտ կու հաշտին ընդ իրար – 168.

ՀԱՇՏԻԼ - Զի թէ պատիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ /ծն.հաշտել/ ընդ վնասարարն՝ նա գող է - 168.

ՀԱՇՏԵՑՆԵԼ - Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է - 98. Եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 106. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բողբել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն – 106.

ՀԱՍ – Ու երիցնին տան զիրենց հասնի ի վանքն – 46. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47.

ՀԱՍԱԿ - Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն՝ ու հային ի սպաննաւորին հասակն եւ ի խելքն եւ ի բանն ու ի ժամն – 33. մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուծել, նա...այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել ... նոյնպէս եւ զհասակն

զայրկանն եւ զկնկանն: 89. Վասն թէ յինչ հասակ պսակ լինի – 105. եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունեի զիմ հասակն ու չգիտեի – 105. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չանուցնէ ու ի չափ հասակի բերէ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն – 139. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտորէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն – 140. Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն ի մխելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն – 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուժանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր – 140. եւ թէ խոցնայ՝ նա դեղգինն ըստ տղայի հասակին լինի: - 140. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. Եւ թէ ի կէս հասակն /ծն. հասակին / է՝ նա զտուժնաց զկէսն տայ վնասաւորն: - 157. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ - 157. նա թէ պատռեցնաւորն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165.

ՀԱՍԱԿՆ ԱՌՆՈՒԼ - Տե՛ս ՀԱՍԱԿ

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ - Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար – 147.

ՀԱՍԿՆԱԼ – վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկնալ – 4.

ՀԱՍՆԵԼ - Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն – 16. Եւ թէ երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան – 32. Կու հրամայէ արենքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ արելի իրք ուտել – 80. Եւ յայս տեղոյ հասնի, որ եկեղեցին միապէս ինամաւք դատէ - 95. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն – 110. Բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել – 124. նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի, որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն – 166.

ՀԱՍՆԻԼ - եւ այլ ի քահանայութեան չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61.

ՀԱՍՈՅԹ - զի այդ իշխանացն և սինաւապիերաց է հասոյթք /ծն. հասոյր/ - 12.

ՀԱՍՏԱՏԵԼ – վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամէնն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ – 39.

Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր աւուրքն զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպայլիս փոխել եւ անդ հաստատել – 65. Թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին. բայց ոչ ի լման, ինչուր հաստատի ի հավատն: - 75. Կու հրամայէ արեւնքս եւ այն որ ի Նիկիայ հաստատեցաւ սահմանն, որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն – 125. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129. զի յերկուց եւ յերից վկայից ասէ հաստատել զբանն: - 163.

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ - Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի – 4. զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցոյ հաստատութիւն: - 14.

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ – նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. Վասն տիարթկերոյ հաստատուն լինելոյ – 129. Եթէ որ ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է -130. զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է՝ ըստ առաքելոյ: - 130. այս է ըզդորդն /ճիշտը՝ զըզդորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն – 131. եւ թող այս հաստատուն մնայ – 172.

ՀԱՍՑՆԵԼ - Եթէ քրիստոնէ զքրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է, որ խրատէ եւ ի յապաշխարութիւն հասցնէ: - 11.

ՀԱՎԱՏ - Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին. բայց ոչ լման, ինչուր հաստատի ի հավատն: - 75.

ՀԱՎԱՏԱՑԵԱԼ - Տէ՛ս ՀԱԻԱՏԱՑԵԱԼ

ՀԱՎՆԵԼ – Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105.

ՀԱՎՆԵՑՈՒՑԱՆԵԼ - Եւ հավնեցոյց զամենն ի բանս զոր արար – 65.

ՀԱՏԻԿ - Եւ շողհացն ու հատիկն՝ այն եկեղեցոյն, յոր տան: Ապա թէ վանաց գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ – 44.

ՀԱՏՈՒԿ - Ջջրաղացաներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն – 171.

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆ – որ իրենք գիտեն զայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի, նոյնպէս եւ զհատուցումն: - 42.

ՀԱՐԱՄ - եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայն դուք գիտացէք, թէ ինչ է: - 71. Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրաց: - 79. Բայց թէ ըզորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ - 128. Վասն որ զումեք իրք հարամ ուտէ - 150. Եթէ ոք զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ - 150. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես. թէ ոչ՝ նա հարամ է - 164. Բայց թէ ի հետոյ վերցնես ի բերէն՝ նա հարամ է: - 164.

ՀԱՐԱՄԻ - որ ի ճանպահ հարամիք /ծն. հարամիկք/ ի վերայ ընկնին - 31. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն /ծն. հարամկոյն/ սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն - 143.

ՀԱՐԲԵԼ - նոյնպէս եւ թէ հարբած լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է - 159.

ՀԱՐԲԵՆԱԼ - եւ էյրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ - 51. Յաղագս որ հարբենան եւ խալաբայ ու վնաս այնեն - 141. Վասն եկեղեցականաց որ հարբենան - 142.

ՀԱՐԲԵՑՈՒԹԻՒՆ - Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արէնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ - 142.

ՀԱՐԹԵԼ - Եւ զայնք, որ դրամ քըջտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127.

ՀԱՐԻՒՐ - Եւ տայ կնկան ազգին հարիւր /ծն. հարյոր/դրամ տուգանք - 97.

ՀԱՐԿԻ - Զգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահմանած է՝ առնուն պարոնայքն - 13. Վասն հարկու որ առաջնորդքն առնուն ի ժողովրդոցն - 21. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն եւ ի յայլ եկեղեցականացն ի պէտքն - 21. Կու հրամայէ արէնքս՝ որ վասն այնոր զան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30. Կու հրամայէ արէնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին, ոչ խնամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իրաւք /գրքում՝ իւաւք/, վասն պարոնութեանն հարկուն - 49. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւղ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր - 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն - 50. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ - 51. Եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս: - 57.

ՀԱՐԿ2 - Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղև յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36. Գրած է յաւրէնքս, որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպասս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս – 117. հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն – 117. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն – 153.

ՀԱՐԿ3- Եւ թէ Յոհաննէս աստարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մէկ եղան: - 57. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամէնն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն /ծն. հարկեցն/ Քրիստոսի: - 65.

ՀԱՐԿ4 - Ապա թէ տեսնուն. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի, եւ կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից /ծն. հարկեց/ տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա զայրիկն աղէկ ըղորդէն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 105.

ՀԱՐԿԱՊԱՀԱՆՁ – որ ի թագաւորական դարպսէ հարկապահանջք գան – 27.

ՀԱՐԿԱՏՈՒ, ՀԱՐԿՏՈՒ - Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին /ծն. հարկտվին/, ի հնկէն մէկն է: - 13. Եւ ընդ այս ըղորդ անցանել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ – 14. Կու հրամայէ արէնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին – 49. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխէ ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնել: - 50.

ՀԱՐԿԱԻ – Նա կու պնդէ արէնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ – 51.

ՀԱՐԿԱԻՈՐԱՊԷՍ - բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս – 72.

ՀԱՐԿԵԼ - Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երեցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն հարկեն /ծն. հակին/ - 34. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան բոնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ, եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն, ու չհարկին վասն կապլուն եւ շահուն: - 171.

ՀԱՐԿԵՒՈՐ – նա արհիեպիսկոպոսն ժողովէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ եւ յառաջ ինքն առնու եւ հարկետորացն տայ – 63. եւ թէ աշխարհի երէց է, նա արժան է ընդ հարկետոր գիտունքն եւ ընդ մատուտորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64.

ՀԱՐԿԵՒՈՐԵԼ - Դարպսեցիք հարկետորած լինին յերկրէն: - 14. Քան զայլ ազգ մարդիկքն վարդապետքն հարկետորած պիտին, զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցւոյ հաստատութիւն – 14. քաւել թէ տեղոյն եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն հարկետրէ եւ հրամանք տայ: - 27. Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկետրել /ծն. կետրել/- 28. Բայց նորերն զհինքն պատեհ է, որ զամէն հարկետրեն, եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն ոք ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զանէն հարկետրէ - 34. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկետրած էր – 57. Բայց սուրբք թագաւորքն, որ զառաջին նամաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկետրելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի – 109. Բայց զանդրանիկն Աստուած է հարկետրել – 113.

ՀԱՐԿԵՒՈՐԻԼ - արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկետրիլ մէն – 28.

ՀԱՐԿ Է - Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել – 36.

ՀԱՐԿՏՈՒ - Տէ՛ս ՀԱՐԿԱՏՈՒ

ՀԱՐՄԵԼ - Եւ կու հրամայէ արէնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172.

ՀԱՐՈՒՆ - Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՝ կամ ի հնոյ կաղ ... կամ հարուն: - 121. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն – 126.

ՀԱՐՈՒՍՏ - Եւ այլք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զէղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն – 21. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պատկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ – 44. Եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտրութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զէղ մէկ եղբարք: - 44. Եւ այս է դատաստանն նոցայ, թէ հարուստ լինայ եւ թէ տառապեալ – 74. Ապա է տարի է պոմանն որ համբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ: 89. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւոյն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ – 122.

ՀԱՐՍ - Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ – 30. Եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ իւրատու քըշտէ, նա մեռնի, կամ

վարդապետ, զաշկերտ կամ մայր զոուսոր, կամ սկեսուր զհարսն ... որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ՀԱՐՄՆԻՔ - Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից /ծն. հարսնեց/ ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին. ու թէ չկենայ ամէլ կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջենէն ի յետ հանեն – 112. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից /ծն. հարսնեց, հարսնեցն/ ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131.

ՀԱՐՑԱՆԵԼ – Հարցանէն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ - 114.

ՀԱՐՑՆԵԼ - ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման /գրքում՝ հրման/ տան: - 26. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ գոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ – 91.

ՀԱՅ - Եւ ի բերդն երկու ճանպահ հաց տանեն եւ երկու աղ: - 13. ապա պատեհ է որ ուխտիք եւ պատարագաւք զինք զէր զսգաւոր մխիթարեն ի յիր սուքն, զէր երբ հացիւ երթան: - 78. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. Եւ զհացի ու զզինոյ եւ զայլ հնդերաց նենի՝ պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն ... եւ նենի դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն – 127. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171.

ՀԱՅԻԻ ԵՐԹԱԼ - Տե՛ս ՀԱՅ

ՀԱԻԱՏ – յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն, եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցոյ կարգաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 36. եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ մէկ հաւատ ի Քրիստոս – 42. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93. եւ թէ ի քրիստոնէութենէ ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն, զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով /ծն. հաւատովն/, եւ մկրտէ, ու հագնի զքրիստոնէութեան զագեստն – 127.

ՀԱԻԱՏԱՎՈՐ - Եւ սքեմ է նոցա հաւատավորացն/ծն. հավատաւորացն/67.

ՀԱԻԱՏԱՐԻՄ - զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն – 8. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն – 93. Ջջրաղացայներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն – 171.

ՀԱԻԱՏԱՑԵԱԼ, ՀԱՎԱՏԱՑԵԱԼ - Ջթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ – 24. Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւանիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց – 41.

ՀԱԻԿԻԹ – Կու հրամայե արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մաւրն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է - 164.

ՀԱԻԿՈՒՐ - Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի ... կամ հաւկուր /ծն. հաւկոյր/՝ կամ քշտան՝ կամ հարուն: - 121.

ՀԱԻՆ - այլ գան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հաւն առնուն իրենց քահանայից գիտելութեամբ: - 30. նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ – 51. վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն /ծն. հոն/ կայր ի խէչն: - 94. ու ի հետ Ժ աւուրն, երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131.

ՀԱԻՆԱԻՈՐԵԼ – նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հաւնաւորեն /ծն. հաւնագրեն/ ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21.

ՀԱԻՆԱԻՎՈՐՈՒՄՆ - զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնաւորումն /ծն. հաւնվորումն/ է համարել – 116.

ՀԱԻՆԵԼ – ու անգէտ ժողովուրդն հաւնել են տգիտութեան: - 53. նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի /ծն. հասնի/ որ լինի: - 57. քաւել թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ հաւնին: - 82. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախտով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. որն որ պատեհ լինի ու հաւնի ունաւորն – 121. նա կու հրամայե արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի, հայնց որ հաւնի իրաւանց տէրն՝ ու ինք խրատվի որ այլ չայնէ խումբութիւն: - 145.

ՀԱԻՆԵՑՆԵԼ – նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ /ծն. հաւնի/ - 101. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105.

ՀԱԻՆԻԿ – Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ /ծն. հաւնել/ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց – 41.

ՀԱԻՆՈՎՈՐԵԼ, ՀԱԻՆՈՎՐԵԼ - եւ թէ աշխարհական լինի՝ նա հաւնովրեն /ծն. հարկանեն/ զինքն եւ բանադրած վարեն – 25. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բողոքիւն է համարած, ու բաժնեն զինք ու հաւնովորին /ծն. հաւնովրեն/՝ որ ապաշխարէ է տարի: - 48.

ՀԱԻՆՈՎՐԵԼ - Տե՛ս ՀԱԻՆՈՎՈՐԵԼ

ՀԱԻՍ - Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանոյր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել – 38. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոյս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս /ծն. աստ/ արիւնաւք ի հին եւ ի նոր

կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս չկայ՝ եւ ես չգրեցի - 76.

ՀԱԻՍԱՐ - Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւսար ժառանգեն զթագաւորութիւնն - 7.

ՀԱԻՏ - Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ - 39. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի, եւ կամ թէ ցլու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ /ծն. հոտ/ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ - 166.

ՀԱԻՐԵՂԲԱՅՐ - Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դասերացն՝ հաւրեղբարք եւ հաւրեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դասերն լինի ժառանկ՝ նա հաւրեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հաւրեղբարորդիքն: - 110. եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հաւրեղբայրն եւ ի հաւրեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայենէտրութիւնս: - 110. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հաւրեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի - 142. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն - 128.

ՀԱԻՐԵՂԲԱԻՐՈՐԴԻ - Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դասերացն՝ հաւրեղբարք եւ հաւրեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դասերն լինի ժառանկ՝ նա հաւրեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հաւրեղբարորդիքն: - 110. եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հաւրեղբայրն եւ ի հաւրեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110.

ՀԱԻՐԵ ՅՈՐԴԻ - վասն զի սեփհական է թագաւորութիւնն ի հաւրէ յորդիքն: - 81. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւոյաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հաւրէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն - 107.

ՀԱԻՔՅԱԻՂ - եւ հաւքցաւոյն տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւոյն տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168.

ՀԱՔՆԵԼԻՔ - եւ տանին յառաջ զթագաւորական հաքնելիքն՝ զոր խնդրէ արքայն: - 68.

ՀԱՔՐԵԼ - նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իսկ է թէ իսելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան - 74.

ՀԵՁ1 - Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ /ծն.հատ/ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ - 22.

ՀԵՁ2 - որ արժանաւոր է ու գիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ - 58.

ՀԵԹՈՒՄ - Առ որս ես՝ Սմբատս...եղբայր բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Հէթմոյ /ծն. Հէթմայ/, բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք - 4. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թըլականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին՝ ի հայրապետութեան Տեառն Կոստանդեայ եւ ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հէթմոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: - 4.

ՀԵԾԵԼ - Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ - 50. Կու հրամայէ արէնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կոխի չերթայ ի հեծել - 103. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ. եւ թէ հրամանաւք լինի հեծել նա զինչ արժենայ միասակ վճարէ - 138.

ՀԵԾԵԼՎՈՐ, ՀԵԾԵԼԻՈՐ - վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զէդ հեծելվոր /ծն. հեծելագորքն/ որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելուր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գէդ - 51. Եւ այլք հայնց ցեղ ամէն մէկ գիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի. եւ զայլ ցած հաճելվորքն՝ այլ վերցածքն որ ազատ կոչին - 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք /ծն. հեծելվորքն/ ամէն մէկ գիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք - 83. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց, ու առաւել հեծելվորքն՝ որ ուննան զգրաւորին ահն ու զչարկմունս - 95. Վասն շատ ազգ մարդկանց եւ հեծելուրաց - 148. մադկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք - 148.

ՀԵԾԵԼԻՈՐ - Տե՛ս ՀԵԾԵԼՎՈՐ

ՀԵԾՆԵԼ - նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն ...ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր - 165.

ՀԵԾՈՒՄՆ - Եւ թէ երէց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան, եւ յղարկաւորն սպաննաւ է երկու ցեղ: - 32.

ՀԵԾՅՆԵԼ - Վեցերորդ դասք ստրատորոսքն են. սոքայ զէդ ըռքեպդարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69.

ՀԵՂՈՒԼ - Եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր վասն մէր էհեղ - 41.

ՀԵՃՈՒԿ - զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148.

ՀԵՇՏԱԼՈՒՐ - Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս - 4.

ՀԵՌԱՆԱԼ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս - 4. Վասն ամուսնութեան կնոջ, որոյ այրիկն հեռանայ յերկրէն - 90. Այրիկ մարդ զինչ

ու լինի, որ հեռանայ յերկրեն, թե ի վաճառ երթայ կամ թե ծառայ ընկնի, ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90.

ՀԵՌՈՒԻ - Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունքն որ երթան փնդոեն յիր վերայ - 58. պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. Եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն. Եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկեսն, Եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135.

ՀԵՏ - հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետով: - 8. կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դասերն որդիքն - 8. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել Եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն - 9. զի թէ վկայութեամբ չայնէ նա հետ իր մահուն տուժեն զագգն Եւ առնուն: - 20. Ապա թէ ոչ՝ նա յրկեն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ - 23 . Եւ թէ երեք ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, Եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան, Եւ յղարկաւոն սպաննաւ է երկու ցեղ: - 32. Նոյնպէս Եւ թէ ոք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի Եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի. նա տեսնուն որ ոյս չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ Եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ - 35. Եւ եպիսկոպոսունք հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն Եւ ի թէմն փնտոեն Եւ ըղորդեն - 37. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն Եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Եւ զծոյլն Գ հետ /ծն. անգամ/ խրատ տալով յանդիմանեն - 37. նա երեք հետ իր խրատն տան - 46. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ զայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն Եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Եթէ ոք որ չէ քահանայ, Եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն Եւ վարդապետաւք փնտոէ հետ իր: - 54. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն Եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւացն ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61. Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն Եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65. Եւ տայ երկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ երկկ մի այլ առնու: - 84. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն Եւ կամ գողութիւն հանդիպի Եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան Եւ թէ կնկան, նոյնպէս Եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն - 86. նոյնպէս Եւ մահին հետ կնկնան մահուն տղայինն է - 86. Եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին - 87. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք...նա բաժնվի իրաւնաւք - 90. Եւ զոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ - 91. Ու թէ տանն ծախաւոն մեռել լինայ ու կամ գնաւոն՝ նա

որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. եւ զայնք որ ծեծնաւք չըդորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել. բայց ծառայ է հետ /ծն. յիր/ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 133. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ /ծն. ի հետ/, վասն վնասուն գոր գործեց - 141. եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն էլնէ ի շուրջ կու գայ - 145. կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ. եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ, նա ընդ իր անի ի ներք դառնայ եւ գնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի-157. Ապա թէ վասն ժլատութեան չդնեն արծաղ, նա արտի պատ չկարէ լինալ, ու երեք հետ սէր այնէ անսնոյն տիրոջն, եւ հետ այնոր դարպսուն - 168.

ՀԵՏԱՍՏԵԼ - որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ /ծն. հետամտէ/ նա ընդ իր անի ի ներք դառնայ եւ գնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155.

ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ - Հարցանէն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ. նա կու հրամայէ թէ՛ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել - 115.

ՀԵՏԵԻԵԼ - Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցւոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61.

ՀԵՏԻՆ- Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՛ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին եւ այս է զըդորդն /գրքում՝ ըզդորդն/ եւ ի հին արիւնացն հաստատուն, թէ առջին այրուկին է՝ եւ թէ այլ հետինու /ծն. հետ/ ի հետ: - 131.

ՀԵՐԵՏԻԿՈՍ - քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւն: - 22. նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59.

ՀԵՐԵՏԻԿՈՍՈՒԹԻԻՆ - Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք ... կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծուրթեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93.

ՀԵՐԻՔ - Տե՛ս ՀԵՐԻՔ ԱՅՆԵԼ

ՀԵՐԻՔ ԱՅՆԵԼ - Եւ զայս հերիք այրէք զսակաւս ի լսել: - 27. ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ - 76.

ՀԵՐԻՔ Է - նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւղացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովէն: - 77. նա մայր է մեր եւ իր սուզն իր հերիք է - 78. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ կամ ի յայլ իրաց. թէ ոչ զամանն մէն վճարէ, նա հերիք է: - 124. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մաւրն, ձագերն ու ձուերն գտնաւղին հերիք է - 164.

ՀԵՐԾՈՒԱԾԱԻՂ - եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք՝ որ փախչին եւ փրկին ի չարագործութենէ եւ ի հերծուածաւղաց: - 39.

ՀԵՐՁՈՒԱԾ-եւ այսով մեծ հերծուած եւ կոնի ածին ի միաբանութիւնն- 40.

ՀԻԼԱՅԱԾ - որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողովէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկեւոր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն - 29.

ՀԻԼԱՅՔ - նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն /ծն. հելայնին/, որ ասցած լինի - 29.

ՀԻՄԱՅ - Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն. եւ ի հիմայ ի կուսան եւ ի միաբանութիւն վանից արեղայք: - 20. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս ... նա արհնած է յԱստուծոյ - 50.

ՀԻՄՆԱՐԿԵԼ - Վասն հիմնարկելոյ եկեղեցի - 56. Չկայ հրաման յարինաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել - 56.

ՀԻՆ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս - 4. Եթէ որ ի դուրս ի յիր արեւակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի -17. որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի - 26. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զանէնն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն -57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկեւորած էր - 57. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՝ կամ ի հնոյ կաղ՝ կամ փրքոտ - 121. եւ այս է զըղորդն /գրքում՝ ըզղորդն/ եւ ի հին արինացն հաստատուն - 131. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարինաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արինաց թէ ապրի: - 138. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է - 144. Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց - 144. Բայց թէ արեւակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ - 151.

ՀԻՆԳ,ՀԻՆԿ - Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Եւ ի հնկէն մէկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա - 17. նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուսլ վճարէ զիրքն - 23. Եւ զհինկ պահուն աղաւթքն եւ զսաղմութեանսն կատարեն անուշահոտ խնկաւք: - 37. նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ՝ զհինգն /ծն.զհինգ/ ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն եւ ապա ազատ է: - 101.

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ - Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն - 69.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ - Վասն աւագ հինգշաբթի աւուրն կարգի - 80. Կու հրամայէ արեւքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ՝ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել - 80.

ՀԻՆԳՊԱՍԻԿ - Եւ թէ ընդ անգետսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: - 75.

ՀԻՆԿ - Տէ՛ս ՀԻՆԳ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ - Տէ՛ս ՀԻՆ

ՀԻԻԱՆԴ - Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, ոչ ի հիւանդէ եւ յիւր սպասաւորէ - 51. մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնոմիկոսն ... նայ զգեղջին երէցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն - 130. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն - 130. Եւ որ ի հիւրնդին /ծն. հիւանդին/ դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանխորդութենէ, կամ յուտելոյ ... եւ կամ յայլ այսպիսեացս - 153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն - 153.

ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՅ - Վասն հիւանդանոցերոյ սահմանի - 51. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ - 51.

ՀԻԻՄՆ - Զամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք. բայց զդարբինն եւ զհիւսն /գրքում՝ զիւսն, ծն.զհոյսն/ ու զքարգործն աւելի: - 14.

ՀԻԻԸՆԿԱԼԵԼ - Եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն /ծն.հոյրակլեն/ եւ մեծարեն որ յեկեղեցի գան: - 34.

ՀՄՈԻՏ - որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի - 26.

ՀՆԱԶԱՆԴ - Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն /ծն. հնազանդիցն/ պահել - 14. Եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր - 29. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ - 39. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տերքն՝ բահրակ այն տերն որ զամէնն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148.

ՀՆԱԶԱՆԴԵԼ – Վասն եպիսկոպոսաց՝ թե որպէս պարտին իրաց հնազանդել – 26. Եւ իր այլ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր – 29. Եւ այլքն զէդ աւագ ընկերոջ հնազանդին իր աննախանձ – 34. Եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. Վասն որ եկեղեցւոյ եւ դարպասի հրամանաց չհնազանդէ - 76. Եպիսկոպոսն պարտի հնազանդել արիւնացս – 143.

ՀՆԱԶԱՆԴ ԼԻՆԵԼ - Տե՛ս ՀՆԱԶԱՆԴ

ՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ - նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9. նա զամենն հնազանդութեամբ բերէ եւ չտայ սպաննել – 9. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն լինին – 15. որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի – 15. Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնազանդութիւն լինի թագաւորին – 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է - 15. պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց հնազանդութիւն այնեն – 26. պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան – 26. Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին – 27. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէ արհիեպիսկոպոսին, այն, որ չլինի արհիեպիսկոպոս: - 27. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւոցն – 61. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ – 142. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն, եւ խաչ ու թողութիւն առնու, եւ զիւր քահանայութիւն այնէ - 143.

ՀՆԱՐ/Ք/ - Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ – 11. որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիւրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38.

ՀՆԳԱԿՆ, ՀՆԿԱԿՆ - Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի զիւր հնկակն տվել է: - 13. Եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիւր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն /ծն. հնգակն/ : - 17. նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպասուն հնկակն: - 168. պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168.

ՀՆԿԱԿՆ - Տե՛ս ՀՆԳԱԿՆ

ՀՆՁԵԼ, ԸՆՁԵԼ - Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա զտասնակն տան տեղոյն տիրոջն ... Սոյնպէս եւ շինոյ փայտն եւ արաւտի խոտն ու ընձելոյն /ճիշտը՝ հընձելոյն/: - 16. Վասն որ պատրաստ հնձես զարտն – 164. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հընձէ, որ ի քո դրացնին արդեն ի նետ չհընձես. թէ ոչ՝ նա հարամ է - 164.

ՀՈԳԱԼ - եւ զայլն ի յայլ դատաւորքն թողո՛ւ՝ որ նոքա հոգան: - 11. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զէդ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ - 35. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է, որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային /ծն. հոգացին/- 50. Վեցերորդ դասք ստրատորոսքն են. սոքա զէդ ըռքեպդարքն են, որ կազմու զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69. եւ կամ թէ զիր կինն ատէ գոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զէդ մեղկան, եւ թողո՛ւ զմեկալն: - 94. Ջինչ փաւշամնելոյ գրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի - 104. եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւղէն առնու անյապաղ, եւ դատաւորն զգողն հոգայ: - 121. նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին - 131. եւ զմարն եւ զտղային հոգին հայրն հոգայ: - 131.

ՀՈԳԵԻՈՐ - նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւղացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովն: - 77. Եւ այս հոգեւոր դատաստան է: - 94.

ՀՈԳԷԲԱՐՁ - Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն - 130.

ՀՈԳԷԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ - նոյնպէս զմահն եւ զհոգեբարձութիւն երիցանց իրենք այնեն: - 27.

ՀՈԳԷՏՈՒՆ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգէտուն ի վերայ մեծ ճամփնի - 9.

ՀՈԳԻ - Քան զայլ ազգ մարդիկքն վարդապետքն հարկեւորած պիտին, զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցւոյ հաստատութիւն: - 14. որ յորդորէ զամէնէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիրենց հոգւոյն փրկութիւն - 38. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցւոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս, որ լնուն զեկեղեցիս միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգւոյ /ծն. հոգւոց/ եւ մարմնոյ: - 40. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. զատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արուրն. եւ կրկնոյ զատկին, ու հոգւոյ զալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տաւնին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն: - 45. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. Ի յայս տեղս նամաւսն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ /ծն. հոգւոց/ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ - 95. եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն. ու սահմանէ հոգոյն եւ ի ետմնացողացն ըստ իր կամաց - 130. նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիսթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 130. նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր

հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըդորդ է - 131. եւ զմաւր եւ զտղային հոգին հայրն հոգայ: - 131. նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք, եւ զդեղգինն ու զբժշկերոյն /ծն. զբժշկելոյն/ կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145.

ՀՈԳԻՈՅ ԳԱԼՈՒՍ - Եւ այս աժխարհի երիցուն իրաւներն է. զատկի շաբաթ արն, եւ կիրակի աւուրն, եւ կրկնոյ զատկին, ու հոգւոյ զալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տաւնին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցնոյն՝ եւ եկեղեցոյն: - 45.

ՀՈԼԱՆԻ - Եւ արեւմտայն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի, եւ ուրար ի յերկու ուսն: - 67. Եւ արեւմտայն հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնոփորոն յերկու ուսն: - 67. Եւ ոնոփորոն նոյնն է, բայց եւ հոլանի անգաւտի այլ հագնի: - 67.

ՀՈՂ - Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնագանդութիւն լինի թագաւորին - 15. Ապա երկայթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ /ծն. հողոց/ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ - 16. եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն - 53. Եւ չկարէ որ յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել - 71. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տունն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ. եւ ոչ զեկեղեցոյ հող, քաւել եկեղեցի կամ եկեղեցական: - 75. Վասն հողոյ կամ գետնի ծախելոյ - 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել լինայ ի գնողէն, թէ իր պիտենայ - 122. Եթէ որ նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել - 151. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունն եւ ի ծառ, յայգիք եւ պատեր - 171.

ՀՈՂԱԴԲԱՍ - Վասն հողադրամի չառնելոյ - 52. Չկայ ամենեւին հրամանք յարինացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 52. Կու հրամայէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53.

ՀՈՂՄ - Եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135.

ՀՈՎԻՎ, ՀՈՎԻԻ - Եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ գայ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնագանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ հայնց /գրքում՝ հայնց/ որ ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. Վասն հովվաց եւ արտապներոյ - 173. Նոյնպէս եւ հավիւք եւ արտապանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն ... ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ՀՈՎԻԻ - Տե՛ս ՀՈՎԻՎ

ՀՈՎՎԵԼ - զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն, որ հովվէ /ծն. հովվէ/ զեղբարքն եւ զերկիրն: - 7. որ զժողովուրդն հովվէ - 52. որ ոչ ծախաւորն զրկին եւ ոչ գնաւորն, եւ հովվի աշխարհն - 128.

ՀՈՐ - Վասն որ ոք զիր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիգն սպաննէ - 18. Եթէ ոք զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անսուն ի ներս ընգնի - 137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն /ծն. հորուն/ տէրն - 137. նոյնպէս եւ թէ հարբած լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137.

ՀՈՒՆ - նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւորացն որ զմարմնաւոր հունն /ծն. հունն/ ժողովն: - 77. այնոր բանի չէ ի կարել ի հուն ելնէլ - 88. չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ - 98. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւէլ մէկն աչաւք լինի, որ կարէ զտղայն ի հուն հանել - 108. նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի տղայ չհանէ ի հուն: - 108.

ՀՈՒՆԴ - Եւ զհացի ու զգինոյ եւ զայլ հնդերաց /ծն. հնդանաց, հունդանց/ նեհն՝ պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն ... որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ... եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն - 127.

ՀՈՒՐ - Զոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զեղ անհաւատ - 53. նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել - 159.

ՀՈՒՔՐԵԼ - Ապա թէ հուրքելով /ծն. հաքրելով/ լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն - 74.

ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ - Վասն հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան քահանայից - 33. Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար - 33.

ՀՌՈԳՎՈՐ, ՀՌՈՔՎՈՐ - Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր /ծն. հորիզվոր/ լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ - 152. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հռոքվոր /ծն. յոքվոր/ նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17.

ՀՌՈՄ - Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն - 57. Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ - 57.

ՀՌՈՔՎՈՐ - Տե՛ս ՀՌՈԳՎՈՐ

ՀՄԿԵԼ - Վասն հսկելոյ եպիսկոպոսի ի վերայ վարուց եկեղեցականաց - 63.

ՀՐԱՄԱՅԵԼ - Հրամայէ Աստուածահայրն Դաւիթ - 3. զի Քրիստոս հրամայեց՝ թէ՛ որ զձեզ անարգէ՛ զիս անարգէ - 19. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ

իրավունսն կաշառոց կու ծախե, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն – 20. Նա ի հիմա կու հրամայե արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխե պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ – 20. զի չկարէ որ երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայե Քրիստոս: - 24. ապա կու հրամայե սուրբ ժողովն, որ ... փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. որ համայե եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն – 29. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չկլեն այլ մանոր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30. Հրամայած է յաւրինացն՝ որ ամենեւին չիշխե քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ ... կու հրամայե արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Կու հրամայե արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն – 35. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ ամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն, եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցոյ կարգաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 36. Կու հրամայե սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթողիկէ վիմիս մէջ – 40. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ – 40. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն – 40. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս – 43. զայսու ընծայաւք եւ մատոնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնեն: - 43. Եւ վասն այսոր հրամայած է յաւրինացս, որ թէ որ պահք խոստանա, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմնայ: - 44. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի ... նա ամենեւին պատկելիքն ու հալան ինչուի գոտին ու ի սաւերն ի վանքն երթայ – 44. եւ հրամայեաց որ ամեն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով – 45. Կու հրամայե արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին – 49. Զոր կու հրամայե արեւնքս զայնպիսիքն հով այրել եւ քարկոծել – 53. Կու հրամայե արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. կու հրամայե արեւնքս՝ որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Կու հրամայե արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել ... այլ ի քահանայութիւն չկարէ ասնիլ բնաւ: - 61. ԶԱստուծոյ երկիւղն եւ զիր ծանաւութիւնն հրամայե արեւնքս ստանալ – 64. եւ թէ հրամայե քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն ձեռնադրել – 66. կու հրամայե արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոյն տան՝ որ այնէ - 73. Կու հրամայե արեւնքն, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ – 75. զայս Աստուած է հրանայել ընդ Մովսէս – 76. Կու հրամայե արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Ապա կու հրամայե /զրքում՝ հրամայե/ օրենքս զորբերն եւ զտառպելքն ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու գան ի յուսումն: - 77. նա կու հրամայե, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան – 77. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայե

արենքսու որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է - 79. Եւ զխաբեքայ
 գանձասեր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն - 80. Կու հրամայէ արենքսու ... որ
 չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի՝ հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան
 զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել - 80. նա հրամայէ արենքսու, որ
 այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք արքայել - 81. այլ
 հրամայէ արենքսու, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել - 82.
 Հրամայէ աստուածային արենքսու՝ որ այրն գլուխ է կնոջն - 84. կու հրամայէ
 արենքսու որ բաժնեն: - 88. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ.
 թէ ոչ նա, որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած: - 88. զի չէ
 հրամայել արենքսու: - 89. Եթէ որ վասն բոգութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա
 սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն - 93. Ի յայս տեղս նամաւսն հայնց կու
 հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ ինամք եմք դրել աստ -
 95. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքսու
 դժար սաստ է հրամայել - 96. նա հայնց է հրամայած յարենքսու որ ... երբ այլ չկարէ՝
 նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ - 98. նա կու հրամայէ արենքսու որ
 ձեռն կտրվի այն կնկանն - 99. Ի վերայ ամենայնի արենքսու զարձակելն լաւ կու
 հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ուննան՝ բոգութիւն կամ կախարդութիւն
 եւ որ նման են սոցա - 100. կու հրամայէ արենքսու որ եւթն տարի եկեղեցոյն յամեն
 ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Կու հրամայէ արենքսու՝ մարդ որ
 նոր կին լինի առել, նա ի կոնի չերթայ ի հեծել - 103. Չայս Մովսէս հրամայեաց
 Աստուծոյ բերանով: - 103. Կու հրամայէ արենքսու՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան
 զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն - 105. ապա
 հրամայած է յարենքսու, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. Կու հրամայէ
 արենքսու դատաւորաց ... որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ
 պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն
 զինամութիւնն - 107. Չայս այսպէս սահման հրամայեաց աստուածային արենքսու:
 - 108. Կու հրամայէ /ծն. հրամե/ արենքսու, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն
 - 108. Եւ այլ հրամայէ արենքսու, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի
 չորս երեսքն յիշվէ - 110. Չի թեպէտ և Քրիստոս հրամայեաց թէ՛ որ որ եթող զհայր
 կամ զմայր որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արենքսու որ զեղ ինք Քրիստոս հար
 կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝
 հարն կամաւք այնէ - 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քշտէ
 հարն եւ իր մարն՝ նա մեռնի - 114. նա կու հրամայէ թէ՛ աղէկ բարակ
 հետաքրքիր պիտի լինել - 115. Կու հրամայէ արենքսու թէ՛ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ
 մի՛ գրավ վասն քո - 116. կու հրամայէ արենքսու որ ամեն իրաց տէր, որ զի իրքն
 ճանչէ ... նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. զի կու հրամայէ արենքսու՝ թէ երբ
 զգրակնուն կամ զպոխստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ
 եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն համայէ վճար լինել - 119. Եւ այլ կու

հրամայե արեւնքս, որ գայրի կնիկ չիշխե՛ք գրաւկնել վասն պարտուց – 119. զի կու
հրամայե արեւնքս, որ թէ՛ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գովի՝ նա դառնայ ի
տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. Կու հրամայե Մովսէս ստուծոյ բերանով թէ՛
մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախե՛ նա անիծած է -
126. Բայց կու հրամայե արեւնքս՝ որ այն ծախաւղն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ
իրք ծախե, նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն – 127. զայս Մովսէս կու հրամայե:
- 128. Կու հրամայե արեւնքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն
պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Կու հրամայե արեւնքս, որ
զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան... եւ երկու հետ,
վասն վնասուն գոր գործեց – 141. Այլ դեռ վասն հարբեցողութեան եկեղեցականաց կու
հրամայե արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու
կշտանայ – 142. Կու հրամայե արեւնքս, որ թէ՛ քր կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ
այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու
այն հալալ գնացաւ յաջող լինայ ու գնոքա սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական –
142. կու հրամայե արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք ... ապա ինքն
յայցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ
զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայե արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ
գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ
վիրաւորէ, կու հրամայե արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ
ատաման – 144. վասն զի հնոյն հրամայածն /ծն. համածն/ այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ
է, դու քո ընկերին մի՛ առներ – 144. Եւ այլ կու հրամայե արեւնքս որ թէ՛ մարդ ուժ
այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ ... նա դարպասն
վճարել տայ – 145. Եւ թէ՛ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զեղ գող՝
զինչ, որ հրամայած է վասն գողերոյն: - 147. Եւ թէ՛ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած
լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայե իրաւունքս զպատենն
– 147. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայե արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ
կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. Կու հրամայե
արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են – 148. Կու հրամայե արեւնքս, որ թէ՛
ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ -
149. Եւ այլ կու հրամայե՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան իսաչ եւ
աւետարան շալկել – 149. Այլ կու հրամայե Մովսէս՝ թէ՛ մի՛ խլեր զհնոց սահմանած
սինաւոն քո սինաւոկցերոյն – 149. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ
խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ ... նա կու հրամայե արեւնքս, որ չունի մեղք
– 150. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցիցն պսակ դնէ -
158. Եթէ՛ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայե
իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Զի հայնց կու հրամայե իրաւունքս, որ
թէ՛ ոք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըրորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. կու
հրամայե արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուեր,

նա զինք տանջեն – 163. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ ... նա մի՛ նենգել մաւրն – 154. Ջջրադացպներն կու հրամայե արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ զաւիրեն զաղունն – 171. Եւ կու հրամայե արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմե կամ զրկե՝ նա տուպլ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172.

ՀՐԱՄԱՆ - Եւ թէ իշխան կամենայ յայտոց շինել, նա թագաւորին հրամանով /ծն. հրամանաւք/ շինե: - 9. Եւ զթագաւորի հալաւ չիշխե՛ որ հագնել առանց իր հրամանին /ծն. հրամանացն/: - 9. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրպետի թող չնստի. զի չէ հրաման: - 9. Եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16. Չի տալ հրաման /ծն. հրամանք/ արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցոյ – 25. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարե կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան – 26. որ ամենն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան. եւ գաւազանն տան, եւ գաւազանն հրամանք է: - 26. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման տան: - 26. ամեննին չի իշխե՛ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ եւ ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել ... եւ ոչ ի սահմանեալ վիճակէն հրամանք հանել, քաւել թէ տեղոյն եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն հարկելորէ եւ հրամանք տայ: - 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ – 28. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսք՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի կամ իր հրամանացն – 29. Չկայ հրաման յարինց, որ կարե ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել – 30. նա պատեհ է, որ զամենն հարկելորէ, եւ եպիսկոպոսովն կամ եկեղեցոյն տիրոջն ընտրաւորութեամբ եւ հրամանաւք ստանայ – 34. Եւ ոչ յիշել Քրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ – 40. չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխե՛ այր կամ կին ... ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: -44. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարե զինք երեց հաղերդել – 46. Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինե՛ ի թէմն, առանց հրամանաց, նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարե խափնեցնել: - 47. Եթէ այր եւ թէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարե դնել, ապա իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծիսերոյն չկարե դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. նա կարե իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն, եւ կէս այլն մնայ յեկեղեցոյն հրամանաւքն /ծն. հրամանքն/: - 49. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պռուգացն՝ երեցկնկանն լինի, եւ ի պարոնութեանն ի հրամանքն է մնացել – 52. Չկայ ամենեւին հրամանք յարինաց՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն:

- 52. զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ - 53. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ունայ - 55. Չկայ հրաման յարինաց որ որ իշխե առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել - 56. Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսը լինիլ: - 57. Եւ չկայ հրամանք /ծն. համանք/, որ ուտէ - 60. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն /ծն. համանցն/ ժամ այնէ - 63. ապա երթայ ի յեպիսկոպոսէն հրամանք /ծն. համանք/ առնու եւ արհնութիւն եւ իսաչ - 63. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արհնէն իսաչ, եւ թէ հրամանք /ծն. համանք/ տայ՝ նա մեռն էլ /ճիշտը՝ էլ/ արհնէն - 66. Եւ կարեն այսոք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք /ծն. համանք/ տայ, արհնել եկեղեցի եւ երեց. եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռն այլ կարեն արհնել - 67. Վասն որ եկեղեցոյ եւ դարպասի հրամանաց չհնազանդէ - 76. նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիւտորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն. զթագաւորին ճորտերն՝ թագաւորին հրամանաւքն /ծն. հրամանօք/: - 82 . զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ որ մարդ իշխե աւերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն - 82. սոքա երիցանցէ դատին եւ արքորին ... Եւ վարդապետք ի յրաբունապետաց եւ յիրենց հրամանք տուաւդաց: - 83. Հրամայէ աստուածային արեւքս՝ որ այրն զլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն /ծն. համանքն/՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն զլիտյն: - 84. նա կու տայ հրամանք /ծն. համանք/ արեւքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք /ծն. համանք/ այրկանն քան զերթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիին եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն - 88. Էն /գրքում՝ են/ կինն այլ այրիկ չիշխե առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88. ու ինք առնու այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք /ծն. համանաւք/ - 89. զի այլ որ չունի հրաման: - 89. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 99. Եւ մնայ աղչկինն ի ծնաւդացն եւ յեղբարցն ի հրամանքն: - 103. Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչկին՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի ... նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց ... թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան - 105. Ձի գրեալ է յարեւքս՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածապաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 114. ապա դատաստանս

հրաման տայ՝ որ զամեն մարդ իր գլխովն սպանեն: -115. քաւել թէ դարպասն հրամանաւք /ծն. համնաւք/ եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա պատեհ է: - 116. Եւ այլ իրվիտ ի քո հրամանքդ է /ծն. համանքդ/ ամենն - 116. քաւել թէ պարոնութեան հրամանաւք լինայ այրել գլխմեցնելն եւ դարպասով: - 117. Ապա թէ առանց հրամանաց այն՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. Եթէ որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ. եւ թէ հրամանաւք /ծն. համնաւք/ լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ - 138. Բայց թէ առանց տիրոջն հրամանաց առնու եւ վնասէ նա վճարէ: - 148. կամ որ զաշկերտն խակ բաժնեն ու հրամանք /ծն. համանք/ տան - 153. որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն - 162. եւ նա զհրամանքն /ծն. համանքն/ կատարէ ու մեռնի - 165. Բայց ի հրամանաց /ծն. համնաց/ ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 165.

ՀՐԱՄԱՆ ՏԱԼ - Տե՛ս ՀՐԱՄԱՆ

ՀՐԱՄԵԼ, ՀՐԱՄԷԼ, ՀՐԱՄՄԵԼ - Ի թագաւորի մատ մի՛ որ իշխեսցէ նստել՝ քաւել թէ ինք հրամմէ /ծն. համմէ/ եւ յիր սեղանն՝ քաւել հայրապետն: - 9. Հայնց կու հրամմէ /ծն. համմէ/ սուրբ եւ երջանիկ հայրս մեր Սահակ: - 46. Եթէ որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել /ծն. համել/ ընդ Մովսէս - 74. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել: - 88. Բայց մեզ հրամել /ծն. համել/ է Քրիստոս՝ թէ մի՛ երդնուլ - 149. զի Աստուած է հրամել ծն. համել/ յարէնս - 161. Եւ չէ ի հրամել /ծն. համել/ արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց - 163. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամմէ /ծն. համմէ/ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ - 163. Աստուած է հրամել /ծն. համել/ զայս Մովսէսի: - 163. զայս Աստուած է հրամել /ծն. համել/ - 164. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութեանէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամմէ /ծն. համմէ/՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166.

ՀՐԱՄԷԼ - Տե՛ս ՀՐԱՄԵԼ

ՀՐԱՄՄԵԼ - Տե՛ս ՀՐԱՄԵԼ

ՀՐԵՇՏԱԿ - վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն - 64.

ՀՐԶԳՈՒԹԻՒՆ - Վասն հրձգութեան - 118.

ՁԱԳ - Վասն ձագերոյ եւ բոյներոյ – 164. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հակթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է - 164.

ՁԱԽ - Եւ Ձ դասք են սարկաւագունքն. եւ սքեմով նոյն են, բայց անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեւն ուրար: - 66.

ՁԱՅՆ - Եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ – 51. Ու երբ կտրես զնորա վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած, եւ Աստուած լսէ իր ձայնին–158.

ՁԳԵԼ – նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զէդ աստուածածախ տուժեն – 20. նա զէդ մարդասպան ձգեն զինք – 21. Եւ եպիսկոպոս որ գայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրաւնաւք – 22. Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս գոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն – 28. Եթէ եպիսկոպոս կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ գանկտել: - 28. Եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. Նոյնպէս եւ թէ ոք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի – 33. կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն – 35. տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթողիկէ վիմիս մէջ – 40. նա զէդ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. Վասն որ ի կարգէն ձգեն եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու – 59. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. Եւ թէ անսուն քշտէ եւ ապաննէ զմարդ՝ նա զանասունն սպանեն եւ ձգեն, եւ չուտվի: - 78. Եւ զխաբեբայ գանձասէր գետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն – 80. Եւ իշխան՝ գոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել – 81. նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքորել եւ ոչ ձգել: - 81. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին. ապա թէ թագաւորն լինա /դրել/, նա չկարեն ձգել – 82. նոյնպէս եւ թէ նախարարն լինի՝ նա իր ընկերքն դատէ զինք, եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա - 82. Եպիսկոպոսն զերեցն եւ զսարկաւագն դատէ եւ ի կարգէ ձգէ - 83. Վասն որ զարկնէ յի կնոջ որ զտղայն ձգէ - 103. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն ... նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103. որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի – 118. Եւ թէ ոք քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր զին էառ: - 134. Վասն որ կրակ ձգէ ու խանձ էլնէ - 135. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար – 135. նա թէ կոտրած զաւղված կենայ ... կամ ակոռայ ձգած, նա ԻՉ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. նա նզոված է, ու ձգած է /ճիշտը՝ ի/ հայրենէտրութենէն – 149. Վասն որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ - 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի

խալտնաց կամ ի խուճրութենէ է լել կամ հարբած լինայ – 159. որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւդն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու – 167.

ՁԳԵԼ ԿՐԱԿ - Տէ՛ս ՁԳԵԼ

ՁԳԵՑՎՈՐ - Նոյնպէս եւ գլղին ձգեցվոր այնելն կամաւոր պատճառանաւք: - 174.

ՁԳԵՑՎՈՐ ԱՅՆԷԼ - Տէ՛ս ՁԳԵՑՎՈՐ

ՁԳՈՒԵԼ - Տէ՛ս ՁԳՎԵԼ

ՁԳՎԵԼ, ՁԳՈՒԵԼ - Եւ թէ որ յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժվի ի դարպասն: - 24. նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն, նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն – 25. Եւ արբեցաւդն ու խալապարարն՝ ի դուրս ձգվի – 38. Եւ թէ չլսէ եւ ուղղի, նա ձգուի /ծն. ձգվի/ ի կարգէ: - 46. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտանէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. Եւ թէ յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80. Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104.

ՁԵՆԵԼ - Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9.

ՁԵՆԵԼ ՏԱԼ - Տէ՛ս ՁԵՆԵԼ

ՁԵՌՆ - Եւ ձեռաւք իմովք աշխատեցայ եւ փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի: - 4. Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի ի յաչսն կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռսն /ծն. ձեռքն/ կտրվի եւ զարեան գինն վճարէ - 10. զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անաւրինաց: - 48. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ քրջտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի – 55. Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք. եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վրգնատաշենք, եւ ի ձեռին շալկեն զաւազան ոսկի – 68. Եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռվին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք – 74. նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց – 95. Եւ տայ ի ձեռն – 98. նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քրջտէ՝ նա զձեռն կտրեն – 99. Եւ զայնք, որ դրամ քրջտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք /ծն. զձեռքն/ կտրեն ի պակասն: - 127. Կու հրամայէ արեւնքս՝ ու թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է - 141. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի ... Եւ ձեռք ընդ ձեռաց – 144.

ՁԵՌՆԱԴՐԵԼ - նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ /ծն. ձեռնադրել/: - 22. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն, եւ որ զձեռնադրածն ձեռնադրէ՝ նայ նոյնն է. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ

հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւն: - 22. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել. քաւել ի նոցմէ ձեռնադրին բազմաց ընտրաւորութեամբ: - 58. նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Եւ եթէ ոք իր ձեռնադրաւ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զուրբ եկեղեցւոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մտիւ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք, որ ոնիփորոն Ե կրկին հագնին եւ արհիեպիսկոպոս կարեն ձեռնադրել: - 65. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արինել մեռոն - 65. նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոս: - 66. Ու կարեն ձեռնադրել զամէն վիճակաւորսն - 66. եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն ձեռնադրել - 67. մոնոզոնք եւ այլ այսպիսիք երիցանց ձեռնադրածք ... երիցանցէ դատին եւ աքսորին: - 83. սոքա երիցանցէ դատին եւ աքսորին: Եպիսկոպոսք ի կաթողիկոսաց, եւ կաթողիկոսք ի պապէ եւ ի պատրիարքաց եւ յայն եպիսկոպոսացն, որ զինք կաթողիկոս լինին ձեռնադրել:- 83.

ՁԵՌՆԱԴԴԻՒԼ - նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ /ծն. ձեռնադրել/: - 22.

ՁԵՌՆԱԴԴՈՒԹԻՒՆ - Վասն մկրտութեան եւ ձեռնադրութեան - 22. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է - 22. ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկելորիլ մէն, որպէս գրեցաք. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած - 28. Վասն կաթողիկոսաց ձեռնադրութեան - 56. Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ... զմայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց զձեռնադրութիւնն ինքն տայր - 57.

ՁԵՌՆԱԴԴՈՒԹԻՒՆ ԱՅՆԵԼ - Տէ՛ս ՁԵՌՆԱԴԴՈՒԹԻՒՆ

ՁԵՌՆԱԴԴՎԵԼ - Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ - 56. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս- 57.

ՁԵՌՆԱԴԿԵԼ - մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել - 14.

ՁԵՌՆԳԻՐ - նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի - 128. ապա որ կամաւք եւ ատրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով /ծն. ձեռագրով/ լինի: - 129. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն /ծն. ձեռնագիրն/ եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129.

ՁԵՌՆՏԱԼ - Վասն թէ չէ պարտ բաժանել իրիցու ձեռնտվածն - 104. Եթէ իրիցու ինամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայք հաճի ... նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104.

ՁԵՌՔ ԸՆԴ ՁԵՌԱՅ – Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արէնքս, որ ակն ընդ ական լինի ... Եւ ձեռք ընդ ձեռաց – 144.

ՁԵՏ - զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն /ծն. զձեռն/ կտրեն – 96. ու այրկանն կամաւք խրատովի կինն՝ քանի նորա ձեռն ածենայ, եւ այս քիթն լինի: - 96. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձեռն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Ապա թէ չկամենայ՝ նա կտրեն զձեռն: - 97. Ապա թէ բռնվին՝ նա գտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն – 103.

ՁԵԻ Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին. եւ զամենն այդ ձեռովդ յիմացիք: - 79.

ՁԵԹ – Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիւր տունն տանի – 23. Եթէ որ ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաւթից ... կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ - 23.

ՁԻ - Եւ ջորին եւ ձին եւ էշն չտայ – 13. Վեցերորդ դասք ստրատորոսքն են. սոքայ զէդ ըռքեպդարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69. Բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել. զի գոյացութեան եւ ապրնաց է պատճառք. նոյնպէս ոչ ձի եւ ոչ սիլահ – 116. կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս – 154. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ – 164. Եւ թէ որ տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 164. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ – 170.

ՁԻԱԻՈԸ – Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց – 81. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն. նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն – 82.

ՁՈԻ1 – կտրեն զերկուքն զձուքն /ծն. զձուս/ եւ զձեռն – 96. Ապա թէ բռնվին՝ նա գտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն – 103.

ՁՈԻ2 – Կու հրամայէ արէնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ ... նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է - 164.

ՁՈԻԹ - Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրն եւ ապակին ... իշխանացն է - 16.

ՁՈԻԿՆ - Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զէդ զցամբոյն որսն: - 17.

ՁՐԻ - զի նոքա ձրի բարեխաւսեն մեզ առ Աստուած: - 80.

Ղ

ՂԱԶԱՐ - եւ յառաջ գտուրք Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զծաղկազարդին. եւ զպահքն առաջաւորին՝ որ է սուրբ Սարգսի տաւնն. եւ զՂազարու յարութիւնն. եւ զերկուշաբթի գատկի մեռելոցն – 43.

ՂԱԶԱՐՈՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ - Տե՛ս ՂԱԶԱՐ

Ճ

ՃԱԿԱՏ - եւ իսաչ ուննան ի ճակատն – 67.

ՃԱՄԲԱ, ՃԱՄՓԱ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգէտուն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ կապնի երկրին: - 9. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ կենայ ու երթայ իր ճամբովն /ծն. չանփովն/, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւոյն յաջող լինայ ու գնոքս սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142.

ՃԱՄՓԱ - Տե՛ս ՃԱՄԲԱ

ՃԱՆԱՉԵԼ - Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած /ծն. ճանչած/ ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի – 49.

ՃԱՆԱՊԱՐՉ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յարեւնս Տեառն: - 3. Զի ոչ թէ որ գործեն զանարեւնութիւն, ի ճանապարհս նորա գնացնն: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն /ծն. զճանփովն/ - 142.

ՃԱՆՉԵԼ - ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ որ իշխէ նմա հակառակել: - 52. ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. եւ պարտական են թագաւորք եւ զարագլուխք՝ որ

զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչալոն /ճանչողն/ - 118. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, զոր դնէ: - 130. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ - 151. եւ շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ իսալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցանն ու այնով սպաննէ - 153. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւոյցն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156.

ՃԱՆՉՆԱԼ - Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըզորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին - 20.

ՃԱՆՉՎԵԼ - որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի - 17.

ՃԱՆՊԱՀ - Եւ ի բերդն երկու ճանպահ /ծն. ճանպայ/ հաց տանեն եւ երկու աղ: - 13. որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին՝ ու ... կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել - 31. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելւոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու - 51. Բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իրենց իրաւունք առնուն ի վաճռոկներոյն ի ճանպահն - 127.

ՃԱՐ - զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւնաւք - 90. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի - 96. որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ - 98.

ՃԱՐԱԿ - Բայց ի քահանայութիւն ածել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ - 87. Այս ամենս անճարկութեան ճարակ է գրած - 112.

ՃԵՂՔԵԼ - նոյնպէս եւ թէ խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խաբել: - 153.

ՃՇՄԱՐԻՏ - զամեն եկեղեցոյն եւ զեկեղեցականացն դատըստներոյն բաներն ուղղէ ի ճշմարիտն - 24. որ արժանաւոր է ու զիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ, ու անաչառ եւ ճշմարիտ ու ճշմարտասէր, եւ յանարժան գործոյ ի գատ: - 58. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն - 96. Բայց ի սերմէ է ճշմարիտն - 107. նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ - 147.

ՃՇՄԱՐՏԱՍԷՐ - որ արժանաւոր է ու զիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ, ու անաչառ եւ ճշմարիտ ու ճշմարտասէր - 58.

ՃՇՄԱՐՏԵԼ - Կու հրամայէ արեւնքս ... որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց

կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն – 20. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւոյն՝ եւ սպա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւոյն: - 22. եւ անտի ճշմարտեցի /ծն. ճշմարտի/ զուղղութիւն սահմանիս – 36. եւ ճշմարտի /ծն. ճշմարտիտե/, որ չլինի ըզորդ ի հաւատն – 90. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւոյն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է - 147. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդոել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զէդ մահապարտ զինք սպաննեն:- 154. Նա թէ եւ սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են, բայց մեք գոր կարցաք ճշմարտել յաւրինացն՝ նա այս է - 172.

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ - եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս. քաւել թէ բաժանած լինին ազգն եւ որոշած ի ճշմարտութենէն: - 42. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ - 68. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանաց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան /ծն. ճշմարտութեանն/ է ... որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան – 73. ՃՈՐՏ - բայց իրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին: - 11. Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ իրեանց ճորտերն: - 15. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխանն՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն. նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիւտորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն. զթագաւորին ճորտերն՝ թագաւորին հրամանաւքն: - 82. Եւ այլք հայն ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի – 82. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՛ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւղ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է - 133. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քշտէ, նա մեռնի ... կամ պարոն զճորտ, կամ տիկին զծառեկան՝ որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ՃՈՒՂ - Ձեղ երբ մարդ կացին անէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ գան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաններ: - 33.

ՃՐԱԳՈՒ - եւ մատղուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է - 44. եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատղէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն – 44.

Մ

ՄԱԶ - Ապա թե աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մազն տալ փետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18. չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21. երեցնոյ բաժինն՝ ի մատդէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի գինոյն տասնակ, եւ ի մազէ եւ ի բրդէ - 76. Ապա թե ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մազ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր - 87.

ՄԱԶ ՄԻ - Տե՛ս ՄԱԶ

ՄԱԶՏԱՔԻ - Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին՝ խունկն եւ մագտաքին /ծն. մագտաքէն/ ... իշխանացն է - 16.

ՄԱԹԷՈՍ - Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ... զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել ... եւ զՄաթէոս աւետարանչին աթոռն յԵրուսաղէմ - 65.

ՄԱԽԱԼ - եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցանն ու այնով սպաննէ, կամ որ ընդ ընկերն մախայ եւ այնով - 153.

ՄԱԽԱՆՔ - Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է - 141.

ՄԱՀ - նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն - 8. Ու կարաւ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն /ծն. մահն/ կտակ գրել - 8. եւ յոր հաճին յայնոց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետով: - 8. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն /ծն. մահուանն/ տուժեն զազգն - 20. նոյնպէս զմահ եւ զհոգեբարձութիւն երիցանց իրենք այնեն: - 27. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46.

Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել - 46. Վասն եկեղեցականաց մահուան - 49. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ, ոչ ի կեանս եւ ոչ յետ մահու: - 63. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ զհտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. նոյնպէս եւ մահրն հետ կնկնան մահուն տղայինն է - 86. կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնէն իրաւնաւք, որ ի յայր /ճիշտը՝ յայլ, ծն. ի յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել - 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կարէ քան զչարարար մահն արդար իրաւամբք: - 96. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արեւնքն զմահ /ծն. զմահն/ կու հրամայէ աղջկանն: - 98. Կարէ արիւնաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ - 99. նա կու

հրամայե արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ ոչ ի մահ թողուն եւ ոչ ի կեանք: - 100. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով – 104. Բայց զագգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւել տան, եւ այլ ի վերայ այսոր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. ապա այնք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին – 115. զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է՝ ըստ առաքելոյ: 130. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի զհտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն /ծն. մահ/: - 132. նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ – 138. ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զընդանն – 138. Վասն որ տղայկութիւն անեն ու մահ լինի – 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային – 140. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է - 141. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւորն տայ զդեղգինն – 141. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. նա ելած է քշտաւորն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ – 146. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք – 146. գոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146. Կու հրամայե արեւնքս, որ թէ որ ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ - 149. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի ... կամ սկեսուր զհարսն ... որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին, եւ մահու վճար առնուն: - 155. Եթէ որ, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի, նա մահապարտ է - 156. որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի – 157. եւ զէդ ի բերդ մտաւ՝ նա փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161. նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163.

ՄԱՀԱԴԵՂ, ՄԱՀԴԵՂ - Ապա թէ կինն զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ ... նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 95. Եւ է այլ որ մահդեղով սպաննեն – 155.

ՄԱՀԱՊԱՐՏ - Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ /ծն. մահապարտին/ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19. Ապա թէ տէրն յայն բանն յողարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Եւ թէ որ անհոգնէ զմութաստրայն՝ եւ յողարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. նա զէդ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտ են համարած՝ թէ այր լինի եւ

թէ կին, եւ մահու վճար առնուն: - 155. Եթէ որ, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156.

ՄԱՀԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ - Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի- 115. Բայց որդիքն ի հաւր մահապարտութիւնն բռնվին - 115.

ՄԱՀ ԳԱԼ - Տէ՛ս ՄԱՀ

ՄԱՀ ԳՈՐԾԵԼ - Տէ՛ս ՄԱՀ

ՄԱՀԴԵՂ - Տէ՛ս ՄԱՀԱԴԵՂ

ՄԱՀԼԱՊ - Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն ... դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գոթոր եւ մահլայ եւ այլն՝ նա իշխանացն է - 16.

ՄԱՀԸ - նոյնպէս եւ մահրն հետ կնկնան մահուն տղայինն է - 86. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պոռոյքն ու զմահրն - 87. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մազ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր - 87. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ ատար մարու՝ զիր պոռոյզն եւ զմահրն առնու - 110.

ՄԱՅԸ - Վասն մայր եկեղեցեաց եւ իրենց ժողովրդեանն - 30. Կու հրամայէ արէնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլէն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հարկն եւ ի մարէն կու քակտեն - 40. Երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք - 40. Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մար մեր հանգչիլ ի գիրկ - 41. նա մայր է մեր եւ իր սուզն իր հերիք է - 78. Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ - 87. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մեջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մար /ծն. մարն/ առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. զի չէ մարն մկրտութիւնն տղային ընդունած: - 100. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ ատար մարու՝ զիր պոռոյզն եւ զմահրն առնու - 110. նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն - 111. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մարտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն - 111. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն՝ անդիմադարձ. եւ ոչ մարն, զի զմարն գրեցաք զբաժինն: - 111. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմեկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն, եւ մնայ դանկ մի՝ զայն մարն տուր: - 111. եւ երկու դանկ ու կէսն աղբարն է, եւ երկու դանկ ու կէսն երկու քուերցն եւ դանկ մի մարն: - 112. Եւ յայտոր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Վասն որ տղայն քշտէ հարն կամ

մարն – 114. Կու հրամայե Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քըշտէ հարն եւ իր մարն՝ նա մեռանի – 114. Զի թէպէտ եւ Քրիստոս հրամայեաց թէ՛ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայե արեւնքս որ զէդ ինք Քրիստոս հարն կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՛ հարն կամաւք այնէ - 114. եւ զմարն եւ զտղային հոգին հայրն հոգայ: - 131. եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի, կամ վարդապետ զաշակերտ կամ մայր զդուստր ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հակթերոյն՝ նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հարիք է. թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164.

ՄԱՅՐԱՔԱՊԱՔ – յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն /ծն. մայրաքաղաքս/ - 36. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկելորած էր ... եւ զմայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց զձեռնադրութիւնն ինքն տայր – 57.

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՅԻ - Տէ՛ս ՄԱՅՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ, ՄԱՆԱԻԱՆԴ - Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկելորել եւ մեծարելաբար, մանաւանդ որ եպիսկոպոսն զարքեպիսկոպոսն մեծարէ: - 29. նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել, մանաւանդ այն, որ պարոնին այնէ զպակասութիւնն, որ զիր ապրանքն կենա ու ուտէ: - 119. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. եւ չէ պատհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական – 142. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու ... մանաւանդ ի փոխ առնաւորին որդեցն – 161.

ՄԱՆԱԻԱՆԴ - Տէ՛ս ՄԱՆԱՎԱՆԴ

ՄԱՆԴԲ, ՄԱՆՏԲ – Կու հրամայե արեւնքս՝ որ վասն այնոր զան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր /ծն.մանտր/ եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայե արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ – 147. եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանդր /ծն.մանտր/ զալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտերն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171.

ՄԱՆՈՒԿ - ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39.

ՄԱՆՏԱՏՈՐ - Եւ ի նոցանէ մանտատորք /ծն.մանտատորքն/ լինին: - 69.

ՄԱՆՏԲ - Տէ՛ս ՄԱՆԴԲ

ՄԱՆՏԲ ՄԱՆՏԲ - Տէ՛ս ՄԱՆԴԲ

ՄԱՇԵԼ - Բայց երկու դեհին հալվին խարճն, որ զնաց, եւ պատիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ – 84. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131.

ՄԱՄՆ - եւ գլխաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ այլ քահանայիցն ամէն մէկի երկու մասն – 34. նա յիւր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի – 35. զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ – 53. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զեդ գլխմոր իրք – 65.

ՄԱՄՆԱԻՈՐԵԼ - ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17.

ՄԱՄՆ ՄԻ - Տե՛ս ՄԱՄՆ

ՄԱՍԱՂ - եւ յառաջ գտորք Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զծաղկազարդին ... զայսու ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնեն: - 43. եւ մատղուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է - 44. եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատղէն /ծն. մատաղին/ ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն – 44. Եւ աբեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն /ծն. անեն/ - 55. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատղին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երէցն ու այլ երէցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երէցն դատրատնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. երէցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ էրին ու երբուծնէ եւ խախցոցն – 76.

ՄԱՍԱՂ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՄԱՍԱՂ

ՄԱՏՂԵՆԻ - Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել, ապա մատղենի մորթերն վանացն է: - 45. Եւ թէ ոք երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատղենի, նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45.

ՄԱՏՆԵԼ - Եւ թէ ծառայ ոք ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատնէր զինք – 134. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ – 146.

ՄԱՏՆԷՀԱՐԵԼ - Երբ սուտ երէց կամ զիտառ լինի ոք՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք եւ կամ սուտ գերէտարութեան թուղթ գրեն ու մատնէհարեն /ծն. մատնէհրեն/ նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի – 78.

ՄԱՐԳԱՐԷ - Եւ այլ շատ ի վերայ իրաւանցս կու պնդէ Մարգարէն: - 4. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եդ յեկեղեցուջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս – 40. Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած, որպէս Իսրայէլի, Աստուած ցուցնէր ի ձեռն մարգարէից /ծն. մարգարէիցն/ արձուրթեան – 81.

ՄԱՐԳԻԶ - Եւ զդստերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ /ծն. մարգի/ կամ այսպիսիքն: - 8.

ՄԱՐԴ - որ չկարէ իր որդի եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել: - 8. Եւ ի կռիվ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել - 9. Եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպեռաս է, եւ այլ ինչ որ մարդն լինի: - 10. Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամենն զինչ կենա՝ պրկաւդին է, եւ զրհին մէն պարոնին: - 12. Ջամէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք. բայց գոարբինն եւ զհիւսն /ճիշտը՝ հիւսն/ ու զքարգործն աւելի: Եւս առաւել զգրագրերն եւ զքժշկերն՝ զի զմարդս կու ստածեն - 14. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ - 16. եւ տեղոյն տերն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք - 18. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա գնորա մագն տալ փետել - 18. Վասն որ ք զիր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիզն սպաննէ - 18. Եթէ ք զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նզէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիր տունն տանի - 23. Ջթերահաւատ մարդոյ /ծն. մարդու/ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ, քաւել թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24. Չի տալ հրաման արէնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն, եւ ոչ կարգ եկեղեցոյ - 25. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ /ծն. մարդ/ խնամութիւն այնել - 30. Հրամայած է յարինացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Եւ թէ երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան - 32. Ջեղ երբ մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ գան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաններ: - 33. Նոյնպէս եւ թէ ք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի - 33. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւերն ի վանքն երթայ - 44. Վասն որ մարդ կենայ եւ մեռնի եւ իր սահման այնէ - 46. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. Վասն բանադրած մարդոյ - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել - 46. Եւ էրիկ մարդն չխմէ որ հարբենայ - 51. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ ... նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ

նուազ կամ քիչ – 55. Եւ զէդ պէտճ Եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ... իշխե՛ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա ... երաշխաւորաւք Եւ թողով խոստանայ որ այլ չայնէ - 59. Եւ թէ որ կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զէդ զիտառ Եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել – 60. մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ԺԵ տարին, Եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ Եւ չկարէ ժուժել, նա ... ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն – 63. ուր Եւ այր մարդ չմտնէ: - 67. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է Եւ կամ յինչ հասակի, իւեւ է թէ իւելաւք – 74. Եւ թէ անսուն քշտէ Եւ սպաննէ զմարդն՝ նա զանասունն սպանեն Եւ ձգեն, Եւ չուտվի: - 78. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի Եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք – 78. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ որ մարդ իշխե՛ արեւել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն Եւ իշխանաց իշխանն – 82. Այրիկ մարդ ... որ հեռանայ յերկրէն ... ու համբան էլնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 91. վասն զի կարէ որ ատել զմարդ - 94. վասն զի թէ մարդ գոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն – 95. Եթէ ումէք կին ի բոգութեան բռնվի, Եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն – 96. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել – 103. ապա դատաստանս հրաման տայ՝ որ զամէն մարդ իր գլխովն սպաննեն: - 115. քաւել թէ դարպսուն հրամանաւք Եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա պատեհ է: - 116. Գրած է յարեւնքս, որ թէ որ գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ գոր կորոյս – 117. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, Եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք – 118. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. որ մարդ իր թրովն շահի յանարինաց ծեծ – 128. վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով – 129. Վասն որ մարդ իրք տայ ի պահ Եւ գողնվի – 136. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, Եւ երդմամբ փնտռեն – 136. Եթէ որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք Եւ զիւր տէրն – 137. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զին ... նոյնպէս Եւ թէ հարբած լինի մարդն Եւ ի հորն ընգնի: - 137. Վասն որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ - 138. Եթէ որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ - 138. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, Եւ տանի՝ անարինաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արինաց թէ ապրի: - 138. Վասն որ

սպաննէ զմարդ ի լեռն կամ ի դաշտ – 139. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան, որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումրեցաւ տայ ու զայն վնասն արար. եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց – 141. եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական – 142. Վասն որ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ - 144. Վասն, որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի. եւ ատամն ընդ ատաման – 144. Եւ թէ զարկն մարդոյ ի խալապայն, որ պեղծ զարկսն ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ - 145. Վասն որ տառպել մարդոյ ուժ այնէ - 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ – 145. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք – 146. թէ հալալ մարդ է պահաւղն, նա կիսավճար այնէ - 147. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն – 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Եւ թէ ոք անհոգցնէ զմուխատրայն՝ եւ յուղարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն – 150. Եթէ ոք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւռով բաժնել, ինչոր գայ ամէն մարդ ու լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ – 151. Վասն որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ - 151. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 152. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կտրէ, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ ... եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ, եւ թէ փակչի ի ծառի ու հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդ ... եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ հետամտէ, նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ, եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպաներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի – 158. Վասն որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ - 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է - 159. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա

զվարձն տայ ու զամանն – 159. Եթէ որ ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Եւ չէ ի հրամել ւարենքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ ւարենքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն – 163. Եթէ որ զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զէդ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Եւ թէ որ տայ զիր ձի մարդոյ ի բան եւ կամ զայլազգ գրաստ եւ կամ այլ անսուն ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 164. Վասն դիւահարի որ անխելի եւ մարդ սպաննէ-166. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել – 166.

ՄԱՐԴԱԹԻԻ – ըստ իրենց մարդաթըլին չափոյն ի յիրենց վերայ բաժնեն: - 11.

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ – նա զէդ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա զէդ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի – 93. նա զէդ մարդասպան դատեն զինքն - 94. նա զէդ մարդասպան տուժեն զինքն – 139. եւ կամ թէ մարդ, որ ի մարդասպներոյ ի մէջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն գնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155.

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻԻՆ, ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆՈՒԹԻԻՆ - Բայց թէ մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է - 140. Վասն կամայ եւ ակամայ մարդասպանութեան- 154.

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆՈՒԹԻԻՆ - Տե՛ս ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻԻՆ

ՄԱՐԴԻԿ, ՄԱՐԴԻՔ – քաւել թէ հայնց մարդիք լինին յայլազգեացն, որ այն շնորոյն պատճառք լինին լել: - 9. Քան զայլ ազգ մարդիկքն /ծն. մարդիկն/ վարդպետքն հարկետրած պիտին – 14. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիկք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. եւ տեղի լինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25. տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթուղիկ վիմիս մէջ – 40. որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կենս իւրեանց, եւ զբազումս դարձուցին ի Քրիստոս: - 68. ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք – 78. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն արքորել: - 81. Վասն կուրաց եւ մունջ մարդկանց – 108. նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ /ծն. մարդիքն/ յառաջ գան, եւ ժողովն զայլ շինութեանն աղէկ մարդիկն /ծն. մարդիքն/, ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. Վասն շատ ազգ մարդկանց եւ հեծելորաց – 148. Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան – 153. նա թող պատրաստի որ չքուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն – 167.

ՄԱՐԴԻՔ - Տե՛ս ՄԱՐԴԻԿ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ - Կու հրամայե արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են – 148.

ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆ - Ամ ի՞նչ Քրիստոս գայո ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն – 40. ու չպիտի գառողջ սերմն՝ որ ի հաւրէ լինի մնացել՝ ի յախտածէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108.

ՄԱՐԹԵՅՆԵԼ - նա կու հրամայե արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոյն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ /ծն. չմարթեցնելոյ/ չաւիրէ զամէնն – 73.

ՄԱՐՄԻՆ - որ լնուն զեկեղեցիս միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ /ծն. մարմնոց/: - 40. եւ ջամբեր ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – 41. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն – 126. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայե արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142.

ՄԱՐՄՆԱԻՈՐ - Ապա երեցն պարտ է որ երբ գայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ - 76. նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւոյն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն:-77. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զգուլն ի յիր տուն իւէ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. եւ զմարմնաւորն դուք գիտացիք, որ դատաւորք էր երկրի: - 95.

ՄԱԻՏ - Եւ զխաբեբայ զանձասէր զետառքն հրամայե ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ – 80. եւ թէ կամաք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն. եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135.

ՄԱԻՏԱԿԱՅ - խոզրարծ պիտի դնել, կամ զմաւտակայ շինութիւնն քակել – 169.

ՄԱԻՏԵԻՈՐ - եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկեւոր գիտունքն եւ ընդ մաւտեւորս /ծն.մաւտեւորք/ պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64. նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն. եւ ուր ոչ կենայ՝ մաւտեւորն: - 111.

ՄԱԻՐԱՔՈՅՐ - ժառանգ ոչ լինին ... նոյնպէս եւ քեռին եւ քվոր որդին եւ մաւրաքոյրն: - 109.

ՄԵԾ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգեւորն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ ի կապննի երկրին: - 9. ու թէ բանն մեծ լինի՝ նա սազայ տան ի վերայ իրացն: - 25. որ զիր աշխարհավարութիւնն նոցա թըտպրով այնեն՝ բահրով զմեծ բաներն – 27. Կու հրամայե արեւնքս՝ որ վասն այնոր զան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիւլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30. որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ – 30. եւ թէ այնէ՝ չլինի ընդունած, եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի՝ եւ

տուգնվին մեծ տուգանաւք իրանաւք, թէ այնէ: - 30. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել - 31. Ապա թէ անաւրէնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ասեղութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անաւրէն սպաննաւոյն: - 33. Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար. զի այն որ մեծ է քան զմեկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ասեղութիւն մտել առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին - 36. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել - 38. Եւ այսով մեծ հերձուած եւ կռիւ ածին ի միութիւնն - 40. նա մեծ վարձք այնէր եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է՝ որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 44. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրոսն էր յԵգիպտոսին - 56. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւդացն - 61. Եւ տրֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն - 63. Եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ... զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵգիպտոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել - 65. Եւ հավնեցոյց զամենն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամենն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան - 65. նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապոլիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռոն եւ աւագան: - 66. Եւ Թ դասք աւագ եւ մեծ աւծութիւն է՝ պատրիարզն, որ է պապն: - 67. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն, նա փոխեն զինք - 72. Զի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. նա մեծ վարձք ուննայ: - 93. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է - 96. Եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնդաւորութիւն պիտի - 97. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց ... թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան - 105. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիդ սահմանիս պահելն: - 128. Բայց թէ մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է - 140. Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան - 153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն - 153. Եւ ապա յանկից

ծնանի այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք ... եւ այլ բազում չարիք: - 162. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ՄԵԾ ԱՌՆԵԼ - Տէ՛ս ՄԵԾ

ՄԵԾԱՐԵԼ, ՄԵԾՐԵԼ - եպիսկոպոսն զարքեպիսկոպոսն մեծարէ: - 29. Եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն եւ մեծարեն /ծն.մեծրեն/ որ յեկեղեցի գան: - 34. չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ, քաւել թէ տեղոյն երեցն մեծրէ: - 53. Եւ մեծարեն զեպիսկոպոսն: - 63.

ՄԵԾԱՐԵԼ ԱԲԱՐ - Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկելորել եւ մեծարելաբար, մանաւանդ որ եպիսկոպոսն զարքեպիսկոպոսն մեծարէ: - 28.

ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն ոք ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամենն հարկելորէ - 34. Եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս: - 57.

ՄԵԾՐԵԼ - Տէ՛ս ՄԵԾԱՐԵԼ

ՄԵԿ - Տէ՛ս ՄԷԿ

ՄԵԿԱՅԼ - Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլս, գոր այրկանն գրեցաք: - 110.

ՄԵՂ - Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ - 152. նա թէ յուղարկաւորին ատորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւորին մեղ չկայ - 165.

ՄԵՂԱՅ - Եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւղվածքն եւ չսպաննէ - 10. ապա թէ զըղջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ - 142. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն - 143.

ՄԵՂԱՅ ԱՍԵԼ - Տէ՛ս ՄԵՂԱՅ

ՄԵՂԱՅ ԳԱԼ - Տէ՛ս ՄԵՂԱՅ

ՄԵՂԱՆՉԱԿԱՆ - Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161. երբ մեղանչական /ծն. մեղանչականն/ իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան - 161.

ՄԵՂԱՆՉԵԼ - Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք ... Եւ թէ ընդ անասուն մեղանչէ ... նա բաժնվի իրանաւք - 90. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց - 162.

ՄԵՂԱՆՔ - Եւ որ զաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն ուղղեն: - 11. Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. Եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ

կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն, ինչոր ապաշխարութեամբ էլանէ ի մեղանացն ազատ: - 35. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. եւ թէ որ բռնվի ի յայտ մեղանքն՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել - 159. եւ երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան - 161. Ամ թէ զղջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուզնէ զմեղկանն - 165. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն - 172. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն - 173.

ՄԵՂԱՊԱՐՏ - Եւ թէ չգան, նա զմեղապարտսն /ծն. մեղապարտքմ/ մէն տայ սպաննել - 9. Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ թող իրավունք չլինի. եւ տուգանքս խնամքով ի վերայ մեղապարտին: - 13.

ՄԵՂԱՅՈՒՔ - Եւ զայնք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա ակերէ զիրենց զաղվածքն եւ չսպաննէ - 10.

ՄԵՂԱՅՈՒՔ ԼԻՆԵԼ - Տե՛ս ՄԵՂԱՅՈՒՔ

ՄԵՂԱԻՈՐ - Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ...բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւ- 4.

ՄԵՂԿԱՆ - Եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի զիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն /ծն. մեղականն/ մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան - 81. զի չկայ ամենեւին հրաման յաւրինացս, որ այլ որ մարդ իշխէ ակերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն - 82. ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան - 94. նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուզնէ զմեղկանն - 165.

ՄԵՂՈՒ - Վասն մեղուաց վաճառի - 123. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնեն պոման, կամ կոթորու: - 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ գուծն ու զելումուտն տեսնուն զմեղվացն /ծն. զմեղուացն/ - 123.

ՄԵՂՐ - Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնեն պոման, կամ կոթորու: - 123.

ՄԵՂՔ - Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել մեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ - 4. նա վասն հաւրն մեղացն /ծն. մեղանացն/ չիինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երեցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն հարկեն, եւ ի խալապայի պատճառ լինին եւ մեղաց-34. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ինչ է, կամ թէ երբ համբերեն իրենց կարաւորն՝ ինչ մեղք այնեն: - 41. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անաւրինաց: - 48. եւ Աստուած զիր մեղքն թողու ու զիր ծնաւդացն: - 50. եւ կուսան արեղայի մեղաց պատճառ լինի՝ եւ իր անթողնելի մեղք շահի: - 51. Եւ այս բանի մեղքն /ծն.մեղքս/, ի յառաջնորդաց շինիքն է: - 53. Եւ չկարէ որ յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել, զի մեղք է. եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայլն դուր գիտացէք, թէ ինչ է: - 71. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 84. Եւ ահայ մեղք ու վնաս: - 94. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ ... նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք - 150. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. Բայց թէ ի վերայ մեղացն չափուն տան եւ զապաշխարանք ըմպել: - 163. Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն - 165. Եթէ ումեք անսուն դիւահրե նա գիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց - 166.

ՄԵՆԱԿ, ՄԵՆԱԿ - Եթէ որք զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նզէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կռիւ այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռանի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք - 21. նա կարաւոյ է որ մէնակ /ծն. մինակ/ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. եւ պարտական են թագաւորք եւ զաւրագլուխք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մէնակ դարձնեն ի ճանչաւոյն: - 118. ու այնոր ծախելոյ վճարն մէնակ /ծն. մինակ/ լինի - 120. ապա վճարէ կամ մէնակ դարձցնէ - 120. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մէնակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ - 122. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի գիտեցել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի - 144. Եթէ որք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մէնակ զհողերն սինաւոռով բաժնել - 151.

ՄԵՌԱՆԵԼ - Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոիւ այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռանի /ծն. մեռնի/, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի /ծն. մեռնի/, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինայ՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ, քաւել մեռած լինայ /ծն. մեռեալ լինի/ այն, որ կապեց – 26. եւ այրի իրիցկիին՝ որ իր էրիկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ /ծն. մեռել/ եւ ինքն ի բոզութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի – 35. Եւ աշխարհի էրեց՝ որ անորդի մեռանի /ծն. մեռնի//, նա եպիսկոպոսն զհալաւն զամէն եւ զանկողինն առնու – 51. երբ թագաւորն մեռանի՝ նա զդագադսն շալկէն – 68. ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ – 90. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի – 102. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ որ քրշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի /ծն. մեռնի/, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի – 114. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի /ծն. մեռնի/ զէդ այն տղայն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արէնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի /ծն. չմեռնի/ - 144. Ու դնեն ի յինք նշան, որ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի, եւ կամ զինք կենդանի թաղեն, ու կամ ի զընդանն կենայ ու մեռանի /ծն. մեռնի/ - 144. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի /ծն. մեռնի/, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. որ լնու զասացեալ զանէծսն, որ կախածնոյն է հանած՝ զէդ զոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի /ծն. մեռնի/՝ նա անպարտ են տէրէն – 148. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի /ծն. մեռնի/՝ նա արեան տէրն է: - 151. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի /ծն. մեռնի/՝ նա արեան տէր է - 152. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի /ծն. մեռնի/՝ նա մահապարտ է - 156. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի /ծն. մեռնի/ կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարեւնն – 157. Եթէ ոք զիր անսուն ... ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի /ծն. մեռնի/ կամ կոտրի կամ գողնվի ... նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտրվել ... նա չտայ վճար – 160.

ՄԵՌԵԱԼ – Չկայ ամենեւին հրամանք յարինացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 53. Եւ արեղայի չկայ հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն – 55. Վասն այն ազգ

անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144.

ՄԵՌԵԼ - Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու զպառկելիքն – 53. Վասն որ անհաւատք զմեռելն կողոպտեն – 144. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144.

ՄԵՌԵԼՈՑ - Եւ յառաջ գտորբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զծաղկազարդին ... եւ զերկուշաբթի զատկի մեռելոցն /ծն. մեռելոցին/ - 43.

ՄԵՌՆԵԼ - Եւ թէ որդիք մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցն որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն եւ ոչ դաստերացն – 8. Եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ. բայց թէ գտուրտվելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռնի: - 10. Եւ թէ որ զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի – 10. Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի – 10. հայնց որ մեռնի իրաւնաւք – 15. Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. կամ իրք տայ վերցնել՝ որ մեռնի կամ վնասի – 19. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զզարկն փնտռեն ու տեսնուն – 22. Վասն վարդապետին որ զաշկերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի – 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւոյ է - 32. Եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի – 33. Նոյնպէս եւ թէ որք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի – 33. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ – 44. Վասն որ մարդ կենայ, եւ մեռնի եւ իր սահման այնէ - 46. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ – 46. քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 47. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն – 48. Վասն որ աշխարհի երէց անորդի մեռնի – 51. ու թէ երէցկինն այլ մեռնի, նա ամենն եպիսկոպոսին է: - 52. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալան ու միդրն եւ պառկելիքն: - 52. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ – 72. զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. Վասն որ ի ծառէ վայր ընկնի ու մեռնի – 77. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ որք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն – 78. ու զնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել – 90. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնեն իրաւնաւք, որ ի յայր /ծն. յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ

երկուքն մեռնի: - 92. վասն զի թէ զայս թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց - 95. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել, զի գրել է որ մեռնի - 96. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի /ծն.մեռանի/՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտանել - 101. նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւագն զեղ երէց է համարած: -104. քաւել մէկն մեռնի ու երեք տարի ապաշխարէ փաւշամնածն-104. նա անհնար է իրանաւք մեռնի:-114. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին. են, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... եւ են որ ի յիրենց խելացն ի դուրս վասն ցաւոց - 115. Ու թէ տանն ծախաւոն մեռել լինայ /ծն. լինի/ ու կամ գնաւոն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն - 130. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է - 131. Վասն որ զիր ծառայն քշտէ որ մեռնի - 133. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի - 134. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ - 134. Ու դնեն ի յինք նշան, որ՝ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի - 144. եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւոն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ - 145. Եւ թէ որ անհոգցնէ զմուխատրայն՝ եւ յուղարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ իրատու քըշտէ, նա մեռնի ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցուիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի - 158. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Ապա թէ չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163. Եւ թէ որ տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն - 165. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՛ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտորէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւոն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. Ու թէ վարաւոն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա զրաստուն տէրն անպարտ է: - 165. Թէ բանտվաղէն լինի, ու ասէ թէ՛ գանէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165.

ՄԵՌՈՆ - Եւ սոքա կարեն արհնել մեռոն ու դնել պատրիարք - 65. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զեղ զխմոր իրք - 65. նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապաւլիտ, ու սուրբ սեղանն ու մեռոն եւ աւագան: - 66. եւ թէ հրամանք տայ՝

նա մեռն ալ /գրքում՝ էլ, ծն. ալ/ արհնեն – 66. Եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռն ալ կարեն արհնել – 67. Եւ իրենց գործն է՝ եպիսկոպոս արհնել եւ մեռն: - 67.

ՄԵՌՅՆԵԼ – Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ի ծանր վերցնելոյն մեռցնէ - 18. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել /ծն. միացնել/՝ նա չկարեն իշխանքն – 81. Բայց զխրատելոյն կամ զմեռցնելոյն /ծն. միացնել/՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել – 82. Եւ զայնք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127.

ՄԵՏՐԱՊԱԻԼԻՏ - Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց որք են մետրապալիտք՝ բնակիչք քաղաքի – 65. Եւ յայսց երբ Գ մետրապալիտք կենան, նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոսք: - 66. նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապալիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռն եւ աւագան: - 66.

ՄԵՐ - զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս /ծն. մոյս/ ո՞րպէս: - 36. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղել յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնագանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ – 39. Եւ ջամբել ի կաթին տեղ գտուրք մարմին եւ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – 41. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն. նոյնպէս եւ զագատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն – 82.

ՄԵՐՁԵՆԱԼ – Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական գործ – 24. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ /ծն. մեձենայ/ - 24. որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ – 37. Եւ յաշխարհական որ չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ – 38.

ՄՁՏՈՒՐ - Եւ պատեհ է որ որ յիր ամէն ազգ մտերոյ ... ի կալէ եւ ի մըզտուրէ ... իր եկեղեցոյն տայ – 45.

ՄԷԿ, ՄԵԿ - Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ ալ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն – 8. Եւ տաճկին զինն այսոր երեք բաժնէն մէկն է - 10. Եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին, եւ եկեղեցոյն ի յիսնէն մէկ մի՝ արինաւք: - 12. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժին ծեծվորին է եւ մէկ բաժինն պարոնին – 12. Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13. Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Եւ ածուք ու այսպիսիք ի տասնէն զմէկն տանն: - 13. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնագանդացն պահել՝ ու ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած

հայրենիքն ուննայ – 14. Եւ թէ ոք յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մէկ տեղոյն տիրոջն տալ – 16. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէկ տան – 17. Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զեղ զցամաքոյն որսն: - 17. նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա - 17. եւ ի հնկէն մէկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է - 22. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ – 24. Եւ ժողովորդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երեցն լալ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն հարկեն – 34. այլ զամէնն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին – 34. Եւ երբ նոքայ առնուն՝ նա զան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն. եւ զլիւար քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ այլ քահանայիցն ամէն մէկի երկու մասն, եւ աւագ սարկաւագին մէկ բաժին, եւ դպրին կէս բաժին – 34. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն – 37. Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. ի վանք եւ ի դուրք զամէն մէկ ի յիր սահմանն պահէ: - 38. Եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր վասն մեր էհեղ, եւ այնով միանալ ի մէկ, վասն զի ն առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ զմեզ ի մէկ ուսուցին – 41. Եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տանքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն զան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս – 42. զորս թէ յառաջագոյն զայս զիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զեղ մէկ եղբարք: - 44. Եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով – 45. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի մի սղալանաց զայլս չզրկէ: - 47. Եւ փիլիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ – 56. նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մէկ եղան: - 57. փնդոեցի յերեսուն գլուխն եւ զտի եւ տեսի որ յերեսան է, որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն – 61. Եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած, եւ աւծութեամբ մէկ են – 66. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ - 72. Եւ այլք հայնց ցեղ ամէն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքամչիւր կերպի – 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել – 83. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն – 86. Վասն թէ ստեցվոր լինեն մէկն ու մէկն – 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին – 87. որ ի մէկ տուն չկենան – 89. Ապա թէ զմէկն սպաննէ ու զմէկն թողու, նա զեղ մարդասպան դատեն զինքն – 94. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կոբի, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել, որ մէկին աւգնէ ու խալապալայ այնէ եւ պատճառաւ որ

մէկն զմէկայն ծեծէ կամ սպաննէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. քաւել մէկն մեռնի ու երեք տարի ապաշխարէ փաւշամնածն – 104. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարէ գողայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար քաժին առնուն. զի երկու աղջիկն մէկ կտրիճ է համարած – 108. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ քաժին առնուն իրենց: - 109. Բայց թէ կարգած է քաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հաւրեղբայրն մէն ի չորք քաժնէ զմէկն առնու – 110. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք քաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու գերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ - 111. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր քաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ քաժնէն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամեն ստացուածքն անքաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի, խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց – 141. Բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն – 157. Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163. Եւ թէ կուրցնէ՝ նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս քաժնէն մէկն է տուգանքն – 169. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի – 171. ապա իրանաւք ամեն մէկ զիր քաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ՄԷԿ ԵՐԹԱԼ - Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ՄԷԿ Է - Եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթուղիկէ եկլէսիայ եւ մէկ հաւատ ի Քրիստոս – 42. Եւ այս իրաւունք ի երկու դեհն մէկ է՝ ի յայրկանն եւ ի կնկանն: - 86. Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. Նոյնպէս եւ թէ կինն լինի՝ մէկ է: - 93. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նաւմաւսն գրել ենք ի յառաջ - եւ այս եւ այն մէկ է - որ չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել – 132. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն – 157.

ՄԷԿ ԼԻՆԻԼ -- Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնեն մէն տան – 17.

ՄԷԿԱԼ - Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երեցն լավ է քան զիսայ ... եւ զմէկն թողուն ու մէկայն հարկեն – 34. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն՝ նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկայն /ծն.

մէկայլն/ - 86. ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմէկայլն: - 94. որ մէկն զմէկայլն /ծն. զմէկայլն/ ծեծէ կամ սպաննէ - 99.

ՄԷԿԱՅԼ - զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Եւ փիթիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ - 56. երեւնայ որ կայ որ յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քամ զմէկայլն - 73. Ջայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք. ապա զմէկայլն ի սահմանածն գտնոյք մի ըստ միոջէ: - 73. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մէկայլն առնու: - 92. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան - 106. նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբաւն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն - 111. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի ... զեղ որ ի մէկայլն գրեցաք - 122. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քըշտան լինի. կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մէկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ - 126. նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ - 155.

ՄԷԿՁՄԷԿԻ - մէկզմէկի ուտեն ու անսունքն գերնան - 168.

ՄԷԿ ՄԻ - Տէ՛ս ՄԷԿ

ՄԷԿՆ ՈՒ ՄԷԿՆ, ՄԷԿՈՒՄԷԿՆ - Վասն թէ ատեցվոր լինեն մէկն ու մէկն - 87. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոզութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել - 87.

ՄԷԿՈՒՄԷԿՆ - Տէ՛ս ՄԷԿՆ ՈՒ ՄԷԿՆ

ՄԷՆ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել - 9. նա զմեղապարտան մէն տայ սպաննել - 9. եւ շահուն տասնեակն մէն /ծն. միայն/ տան թագվորին - 12. Նշանակ եւ պուկ բերդատէրն մէն իշխէ վերցնել: - 12. Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամենն զինչ կենա՝ պրկաւդին է, եւ զրհին մէն պարոնին: - 12. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնեն մէն /ծն. մէկն/ տան - 17. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն /ծն. միայն/ կարէ երթալ գանկտել: - 28. արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկետրիլ մէն, որպէս գրեցաք - 28. Եւ դեռ այն մէն չէ - 40. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն - 42. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթեթն մէն: - 43. նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել. ապա իր ընչիցն մէն /ծն. միայն/ - 49. Եւ թէ աւտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն

մէն /ծն. միայն/ կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. ապա թէմին մէն իշխեր, եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային – 50. Եւ չէ դեռ այտ մէն /ծն. ամէն/, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Ապա երեցն ... այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն, քան զեկեղեցինն մէն /ծն. միայն/ եւ զժամն: - 76. եւ թէ կարող լինին տերքն տղայոց՝ նա զհանդերձն մէն /ծն. միայն/ տան – 77. նա Աստուած մէն /ծն. միայն/ կարէ զինք արքայել – 81. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դատերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէն /ծն.միայն/ ի չորք բաժնէ զմէկն առնու – 110. նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. նա չէ թէ զայն մէն /ծն. մէկն/ կորսնէ գոր կորոյս – 117. զամանն մէն /ծն.միայն/ վճարէ, նա հերիք է: - 124. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք. եւ թէ ինքն մէն /ծն.միայն/, զինչ ցեղ գնվել է: - 132. ապա թէ իրն մէն /ծն. միայն/ լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ - 136. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն /ծն. միայն/ քարկոծեն: - 137. ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն /ծն. միայն/ տայ: - 141. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն /ծն. միայն/, ու ապա տանին թաղեն – 146. Բայց թէ զայնոր մէն /ծն. միայն/ լինան առել ու զպահաւորին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ – 147. եւ թէ զբանառածն մէն /ծն. միայն/ տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ - 159. զի ամէն աշխարհս անասնով մէն /ծն. միայն/ չկարեն ապրիլ զէտ զթորքմանն – 169. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն /ծն.միայն/ լինի տուգանքն – 172.

ՄԷՆԱԿ - ՏԵՆԱ ՄԵՆԱԿ

ՄԷՋ - Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաք լինի, որ կարէ գողայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113.

ՄԹԽԱԼ - Չամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ, ու մթխալն Չ դանկ ի հաշիւ է - 111. նա ԻՉ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145.

ՄԻ /արգելական մասնիկ/ – մի՛ թողուր զիս – 3. Ի թագաւորի մատ մի՛ որ իշխեսցէ նստել – 9. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել – 14. չկարէ որ արգելուլ կամ ասել թէ՛ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր – 16. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛ մի՛ դներ պոխտիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. Եթէ քեզ որ պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրականն գրակնել – 116. Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք – 134. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առնէր ... թէ մի՛ առնէք ումէք, չար փոխանակ չարի: - 144. Ամ մի՛ այնէր. ու թէ այնէ, որ զայս՝ նա դատաւորք արինաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. Բայց մեզ հրամել է Քրիստոս՝ թէ մի՛ երդնուլ – 149. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՛ մի՛ խլեր զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն – 149. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն – 156. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ

ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մաւրն, ձագերն ու ձուերն գտնաւդին հերիք է - 164. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՛ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վագցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւդն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165.

ՄԻ /թվ./- Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՛ յոր հաճին ի լաւն - 8. եւ շահուն տասնեկն մէն տան թագվորին, եւ եկեղեցոյն ի յիսնէն մէկ մի՛ արիւնաւք: - 12. Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին - 13. Եւ ի շաբաթն ար մի պարոնին բանի - 13. չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մագ մի առանց իրաւանց: - 21. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ - 22. նա զիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի - 35. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դստակ մի եղի, եւ յայլոցն նոյնպէս ... իր եկեղեցոյն տայ - 45. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի մի սղալանաց գայլսն չզրկէ: - 47. Զայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք. ապա զմէկայլն ի սահմանածն գտնոյք մի ըստ միոջէ: - 73. եւ տայ էրիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ էրիկն մի այլ առնու: - 84. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մագ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր - 87. նա առնու այրիկն սալաքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ - 98. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն - 100. Զամէն իրքն բովանդակ մթխալ մի հաշվէ, ու մթխալն Զ դանկ ի հաշիւ է. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն, եւ մնայ դանկ մի՝ գայն մաւրն տուր: - 111. եւ երկու դանկ ու կէսն աղբարն է, եւ երկու դանկ ու կէսն երկու քուերցն եւ դանկ մի մաւրն: - 112. եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւղ է տան տէր այլվայ առնուլ զիր տունն - 119. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն - 119. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ գետնի մի է համարած - 120. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ - 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղէն - 146. եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: - 146. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ, եւ այնէ իրք մի ողորմութիւն, որ խղճմտանքն քաւին: - 150. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ, ապա չաք մի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. ու թէ գայ ի դաւպաս՝ նա իրաւունք է որ զնա վճարես, եւ առնու դարպասն հանչաք մի այլ ի քեզնէ: - 158. նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն - 166. Բայց թէ

ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չըլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ՄԻ /անորոշ դեր./ - Եւ պատեհ է որ յիւր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեալք ընդ պոռոզն: - 8. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռվոր, նա չտան իր քանց իրք մի բաժին մասնաւորէն: - 17. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ - 22. Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ ... նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան - 35. նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր - 72. Զայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք. -73. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանազանց լինելն - 89. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն - 93. Վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն - 95. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառապել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107. կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ - 129. նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր զինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի /ծն. մի այլ/ ուննալ զինք - 133. Եւ թէ ոչ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր զինն հանէ, նա ազատի: - 133. եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: - 146. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ, եւ այնէ իրք մի ողորմութիւն, որ խղճմտանքն քաւին: - 150. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ, ապա չաք մի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ գնա վճարես, եւ առնու դարպասն հանչաք մի այլ ի քեզնէ: - 158. նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն - 166. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չըլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ՄԻԱԲԱՆ - Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն - 43. եւ զայս անուանեալ տաւներս գան ամենն ի վանքն այնեն, որ

աւգտին միաբանքն եւ աւտարքն – 43. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է - 52.

ՄԻԱԲԱՆՆՈՒԹԻՒՆ – Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոց բաներն. եւ ի հիմայ ի կուսան եւ ի միաբանութիւն վանից արեղայք: - 20. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. որ լնուն զեկեղեցիս միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ: - 40. այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ, ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել – 44. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ – 72. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72.

ՄԻԱԿԱՍ – Եւ ի ժամահարձակն գյետի արհնութիւնն միակամ /ծն. միահամուռ/ եւ սիրով տան ժողովրդեանն – 35. Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մաւր մեր հանգչիլ ի գիրկ – 41.

ՄԻԱՅՆ – Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն /ծն.մէն/, բայց սիրով լինի: - 115.

ՄԻԱՀԱԻԱՍ – Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մաւր մեր հանգչիլ ի գիրկ – 41.

ՄԻԱՆԱԼ – Եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարիւն հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր վասն մեր էհեղ, եւ այնով միանալ ի մէկ – 41.

ՄԻԱՊԷՍ – Եւ յայտ տեղոյ հասնի, որ եկեղեցին միապէս խնամաւք դատէ - 95. եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ՄԻԱՍԻՐՏ – Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մաւր մեր հանգչիլ ի գիրկ – 41.

ՄԻԱՏԱԿ – նա միատակ վճարէ: - 135. եւ թէ հրամանաւք լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ - 138. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնայ՝ չորս տակ – 171.

ՄԻԴԲ – Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալան ու միդրն եւ պառկելիքն: - 52.

Ի ԸՍՏ ՄԻՈՋԷ – Չայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք. ապա զմէկայլն ի սահմանաձն գտնոյք մի ըստ միոջէ: - 73.

ՄԻՆՉ – նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի՝ մինչ որ ապաշխարութեամբ քաւէ - 38.

ՄԻՆՉ ՈՐ - Տե՛ս ՄԻՆՉ

ՄԻՆՉԴԵՌ - որ մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ գնումիկոսն - 130.

ՄԻՆՉԵԻ - Զիրաւունս քո պահեցի, մի՛ թողուր զիս մինչեւ ի սպառ: - 3. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելէն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55.

ՄԻՇՏ - Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128.

ՄԻՈՒԹԻԻՆ - եւ այսով մեծ հերձուած եւ կռիւ ածին ի միութիւնն - 40. զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն - 40. վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն - 41.

ՄԻ՝ ՈՔ - Ի թագաւորի մաւտ մի՛ ոք իշխեսցէ նստել - 9.

ՄԻՉԱԿ - Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժենեացն - 154. եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173.

ՄԻՉԵԻՆ - ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջենէն ի յետ հանեն - 112. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջենէն զիր հոգին հոգալ: - 130.

ՄԻՉՆՈՐԴԵԼ - Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն ... նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչաք որ դնէ նորա զգինքն հայրն՝ եւ զինչ այլ աղչնաւք միջնորդեն: - 103.

ՄԻՉՆՈՐԴՈՒԹԻԻՆ - Եթէ ոք ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ /ծն. միջնորդութեամբն/ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել - 166.

ՄԻՉՈՅ - Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել - 101. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131.

ՄԻՍ - նա կուսան ԱԲԵՂԱՅ չիշխէ միս ուտել: - 55. Ապա զմիսն աշխարհականացն թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուորն ուտեն առանց մսի: - 55. եւ զմիսն տառապելքն ուտեն: - 55. Վասն որ ԱԲԵՂԱՅ զաղտաբար միս ուտէ - 60. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ զաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զէղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել - 60.

ՄԻՏՔ - բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք - 4. եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ եւ տրամի, կամ ի միտքն եւ

կերպն ի ուրախնայ եւ ինդայ – 157. եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց /ծն. մտաց/ - 162.

ՄԻՐԳ - Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դասակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ – 45.

ՄԽԵԼ – Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն ի միւելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն – 140.

ՄԽԻԹԱՐԵԼ - ապա պատեհ է որ ուխտիք եւ պատարագաւք զինք զէր զսգաւոր միտիթարեն ի յիր սուքն, զէր երբ հացիւ երթան: - 78.

ՄԿՐՏԵԼ - Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն – 22. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զէր հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ – 22. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն – 66. Կարէ արինաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ. բայց եւ զտղան այլ պիտի մկրտել, երբ ծնանի – 99-100. եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով, եւ մկրտէ - 107.

ՄԿՐՏԻԼ - Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զէր հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ /ծն. մկրտել/ - 22.

ՄԿՐՏԻԶ - Եւ յառաջ զսուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր – 43.

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ - Վասն մկրտութեան եւ ձեռնադրութեան – 22. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է - 22. Զի եթէ ոք զքրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն – 74. Վասն յղի կնոջ մկրտութեան – 99. զի չէ մարն մկրտութիւն տղային ընդունած – 100. Բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 133.

ՄՆԱԼ - Եւ թագվորն պարտի որ պահէ զաղքատն. թէ ոչ՝ Աստուծոյ պարտական մնայ: - 13. նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Նա ի հիման կու հրամայէ արէնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. եւ մէք անպարտ մնամք/ծն. եմք/:-36. եւ կէս այլն մնայ յեկեղեցոյն հրամանաւքն: - 49. զի ոչ թագաւորք չմնաց ի Հայք: - 50. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պռուզացն՝ երեցկնկանն լինի, եւ ի պարոնութեանն ի հրամանքն է մնացել – 52. նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել: - 62. եւ մնացելովքն իրենք ապրին, ապա առանց խալապայի – 79. նա կու հրամայէ արէնքս որ եւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. եւ մնայ աղչկինն ի ծնաւդացն եւ յեղբարցն ի հրամանքն: - 103. ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հաւրէ լինի մնացել՝ ի յախտաժէտն խառնել եւ արեւել զմարդկութեանն ազգս: - 108. եւ մնայ /ծն. մնաց/ դանկ մի՝ զայն մարն տուր: - 111. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւոնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ – 170. եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չզրկեն զիրար – 172. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք

մի սխալ գայ, նա թե վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ՄՆԱՅԱԿԱՆ – նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 13. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել, այլ իշխանքն զիրենցն ուննան մնացական եւ թագաւորին ուժ տան: - 14.

ՄՆԱՅՈՐԴ – եւ զայլ մնացորդն /ծն. մնացորթքն/ եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտութեամբ՝ տառպեալ եւ հարուստ՝ զէր մէկ եղբարք: - 44.

ՄՇԱԿ – ապա թե մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ծանր վերցնելոյն մեռցնէ - 18. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցչաք շատ հալածեցնէ ի բան ... որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն – 19. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յի՞նչ իրաց – 152. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն – 173.

ՄՇՏՆՁԵՆԱԻՈՐ – նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132.

ՄՈՍ – Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ զիր տունն տանի – 23.

ՄՈՍԵՂԷՆ – Եթէ որ ի յեկեղեցոյ ձիթէ ... կամ ի մումեղինէ՝ կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ - 23. եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ զնեն պատանք եւ մումեղէն – 139.

ՄՈՆՈԶՈՆ – Սարկաւագուհիք ի սարկաւագաց, եւ մոնոզոնք եւ այլ այսպիսիք երիցանց ձեռնադրածք՝ սոքա երիցանցէ դատին եւ արքորին: - 83.

ՄՈՌՆԱԼ – որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162.

ՄՈՎՍԵՍ – Տե՛ս ՄՈՎՍԷՍ

ՄՈՎՍԷՍ, ՄՈՎՍԵՍ – զի զէր աւտար է համարած իգաց ժառանգքն յԱստուծոյ Մովսէսի բերանով: - 8. Եթէ որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս – 74. նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. Գրած է ի Մովսէսի յաւրէնքն – 77. վասն որ թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն՝ Մովսէսի եւ այլ նախնի դատաւորացն, արիւնաւք – 95. Չայս Մովսէս հրամայեաց Աստուծոյ բերանով: - 103. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նգոված է, եւ թէ կնիկ զայրկանն՝ նոյնն է. ի Մովսէս է սահմանած: - 106. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի – 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. զայս Մովսէս կու հրամայէ: - 128. եւ զայս Մովսէս Աստուծոյ բերանովն է գրել: - 149. զի Մովսէս է ասցել թէ երդվիր երդմամբ առ այնպիսին եւ կորոյ – 149. Այլ կու հրամայէ

Մովսէս՝ թէ՛ մի՛ իւր զինոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն – 150. զի թէ այսաւր դու քո ընկերին այնես նա յեզուց քո ընկերն քեզ այնէ. Աստուած է հրամել զայս Մովսէսի: - 163.

ՄՈՐԹԻ - Եւ մատղուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է - 44. Եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. Եւ յերիցուն մատղէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն – 44. Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել, ապա մատղենի մորթերն վանացն է: - 45. ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբուծն ու զմորթին: - 55. Եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս չկայ՝ եւ եւ չգրեցի – 76.

ՄՈՒԽԱՏՐԱՅ - Եւ թէ ոք անհոգցնէ զմուխատրայն /ծն. մուխատրայն/ եւ յուղարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. Վասն որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ - 151. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ /ծն. մուխատրայ/ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151.

ՄՈՒԽԹԱՍՊԱՆ - Եւ դուքերն եւ մուխթասպնին /ծն. մոխթարնի/ ի վերայ այսոր սաստելով ըղորդ պահեն – 126.

ՄՈՒՆԵՏԿԵԼ - Եթէ երթայ թագվոր ի յիշու ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է. Եւ զայս մունետկին /ծն. մունետկեն/ - 11.

ՄՈՒՆՁ - Վասն կուրաց եւ մունջ մարդկանց – 108. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ – 108.

ՄՈՒՏ/Ք/ - ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան – 35. Եւ թէ ոք իր ձեռնադրաւ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զսուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մսխէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն – 79. Եւ զհացի ու զգինոյ եւ զայլ հնդերաց նեն պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն, երբ տարոյն մուտքն մտէ, որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ի մուտն /ծն. մուտքն/ եւ ի տարին եւ ի կանուխն եւ յանագան – 127. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալլալ կուսաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ – 128.

ՄՈՒԲՁ - որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն, եւ՝ երբ մուրզ /ծն. մորչ/ հանէ՝ նա ապա ուտվի պտուղն: - 78.

ՄՈՏԵԼ - Վասն որ թէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն – 23. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու զայ յուղորթին՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. Եթէ ոք վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել – 25.

ՄՍԽԵԼ - Եւ թէ ոք իր ձեռնադրաւ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զսուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մսխէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64.

ՄՏԱՆԵԼ – քառվ գայ տերն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտանել /ծն. մտել/: - 25. Վասն թէ ոչ է իրաւունք մտանել ի տուն գրաւկանն – 116. եւ զէդ ի բերդ մտաւ՝ նա փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161.

ՄՏԵԼ – Բայց վայ՝ ու գայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան, եւ ի մեծ ատելութիւն մտել /ծն. մտանեն/ առ իրար արեղայքն եւ աշխարհի երեցնին – 36. նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ /ծն. մտցէ/ եւ հաղորդի: - 62. Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. Եւ գայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն – 80. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Չինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ – 104. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել – 116. Թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն, երբ տարոյն մուտքն մտէ /ծն. մտա/ - 127. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք – 132. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յածուք – 167. Եթէ անասունք մտեն /ծն. մտին/ ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք, եւ զամէն ազգ գրաստ – 167.

ՄՏԵՐ – Ու զկնքադրամն եւ գայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյ քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ – 45.

ՄՏՆԵԼ - Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն /ծն. զմտելոյն/, որպէսն ի վաճն ու ի ամէն կերպ: - 18. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ /ծն. մտէ/՝ եւ զէդ պէտք եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ /ծն. զմտէ/ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւոյացն ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի – 61. ուր եւ այր մարդ չմտնէ: - 67. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մտէ թափէ - 99. եւ ապա յեկեղեցի մտնէ /ծն. մտէ/ ու հաղորդի: - 100. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել /ծն. մտել/ - 101. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ /ծն. զմտէ/ - 163. Վասն որ յայգին մտնէ - 164.

ՄՕՏԵԼ – Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մտէ թափէ - 99.

ՄՕՏԵԼ ԹԱՓԵԼ - Տե՛ս ՄՕՏԵԼ

ՅԱԿԱՄԱՅ - Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակմայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154.

ՅԱՂԱԳՍ – Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել – 36. Յաղագս պոխտիմոներոյ – 116. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նամասն գրել ենք ի յառաջ – 132. Յաղագս որ հարբենան եւ խալաբայ ու վնաս այնեն – 141. Բայց եւ յաղագս երմկերոյ գրել պարտ է եւ գումշնոյ եւ խաշանց: - 170.

ՅԱՄԵՑՆԵԼ - Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն /ծն. յիսեցնեն/ նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր – 39.

ՅԱՅՆԺԱՄ - Յայնժամ եւ ոչ ամաչէի ի զգուշանալ ինձ ի պատուիրանս քո: - 3. Եւ այս յայնժամ լինի՝ որ կարծեաւք կեցցնվի ի վերայն: - 23.

ՅԱՅՆԿԻՑ – հայնց որ զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի կանեց: - 43. Բայց ամէն ծախաւղ պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւոյն դարձցնել: - 126. Տե՛ս նաև ԱՅՆԿԻՑ

ՅԱՅՆԿԻՑ Ի ՎԵՐ - Տե՛ս ՅԱՅՆԿԻՑ կամ ԱՅՆԿԻՑ Ի ՎԵՐ

ՅԱՅՆՅ - այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել – 143.

ՅԱՅՆՅԵՂ - ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143.

ՅԱՅՆՅՈՐ - եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր /ծն. յայն/ տառպելնայ գնաւոյն: - 61.

ՅԱՅՏՆԵԼ - Եւ թէ տէրն յայտնի /ծն. յայտնի չլինի/ սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք – 139.

ՅԱՅՏՆԻ Է - Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոստունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային – 20.

ՅԱՆԱԳԱՆ – որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ի մուտն եւ ի տարին եւ ի կանուխն եւ յանագան /ծն. յանագանն/ - 127.

ՅԱՆԱԻՐԷՆՔԻ - Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զէդ ծառայ մի ուննալ զինք. Բայց չկարէ յանաւրէնքի /ծն. յանաւրէնք/ ծախել – 133.

ՅԱՆԴԳՆԵԼ - Եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն – 23. Եւ թէ ոք յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժվի ի դարպասն: - 24. ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն – 35. Երբ խիստ յանդգնի, նա ամենին տեսովն ու պատեհովն

զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ /ծն. յանդգնած/ քըշտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի - 55. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի - 59. եւ թէ յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80.

ՅԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆ - նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60.

ՅԱՆԴԻՄԱՆԵԼ - եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ - 35. եւ զծոյլն Գ հետ խրատ տալով յանդիմանեն - 37. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն - 72. եւ Աստուած այն անասնով կու յանդիմանէ զտէրն - 167.

ՅԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆ - չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յաւրինակն գտայ, յանդիմանութիւն առ առաջնորդացն եկեղեցոյ - 27.

ՅԱՆԿԱՍԿԱԾ - Բայց աղէկ յիմանալ պիտի զպատճառն՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յի՞նչ իրաց - 152. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարէնն - 157.

ՅԱՆԿԻՑ - եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ չար - 162. Տե՛ս նաև ՅԱՅՆԿԻՑ

ՅԱՆՁՆ ԱՌՆԵԼ - Բայց այս այն է, զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝ քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցոյն: - 67.

ՅԱՆՁՆԷ ՀԱՆԵԼ - Վասն որ զկոյս յանձնէ հանէ - 97. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն, թէ կալել լինի զայն զկնիկն, եւ ի յանձնէ հանել - 111.

ՅԱՆՓՈՅԹ - եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173.

ՅԱԶՈՂ - որ թէ ... այն հալալ գնացաւդն յաջող լինայ /ծն. լինի/ ու զնոքա սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական - 143.

ԱԶՈՂԵԼ - Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո; - 3.

ՅԱԶՈՂ ԼԻՆԱԼ - Տե՛ս ՅԱԶՈՂ

ՅԱՌԱԶ - Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել. բուն յառաջ զթագաւորացն - 5. Եթէ ոք վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մտտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել - 25. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակայ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն, եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցոյ կարգաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 36. Եւ տեսէք թէ սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց ... որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնեն - 41. եւ յառաջ զսուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր - 43. զի այն պարտք

է, ու յառաջ գայն պիտի վճարել եւ զիր երիցնուն: - 46. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասարտութեան խիստ յառաջ երթայ - 47. Սահման էր՝ որ յառաջ /ծն. առջև/ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն - 50. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալ քաշել վասն անհնազանդութեանն - 54. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, զոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ իսաչ հանէ եւ յառաջ ինքն առնու եւ հարկետրացն տայ - 63. Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք - 68. եւ տանին յառաջ զթագաւորական հաքնելիքն՝ զոր ինդրէ արքայն: - 68. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւոքն դառնայ, եւ ի յովստերն նոքա թող ծախվորին - 85. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Ապա թէ բռնվին՝ նա գտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն, որպէս յառաջ գրեցաք վասն կուսիցն - 103. նա զայս իրենք վասն հարկետրելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի, որպէս յառաջ կարգեցայք ի գիրքս: - 109. որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեաց կաննոյն բաժին հանեն - 112. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք - որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: 124. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նաւմաւսն գրել ենք իյառաջ - 132. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն - 139.

ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ, ՅԱՌԱՋԱԳՈՒՅՆ - նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. զորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42.

ՅԱՌԱՋԱԳՈՒՅՆ - Տե՛ս ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ

ՅԱՌԱՋԻ - Եւ սքեմ ուննան ոսկի գրերով՝ ի շինեստանն բաթաած. եւ զխաչն տերունական շալկեն յառաջի /ծն. յառջեւ/ թագաւորին: - 68.

ՅԱՌԱՋՆ - Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային - 20. յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին - 43. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171.

ՅԱՌՋԵԻ - ապա այնոք որ յառջեւ լինին ծնած, ազատ են, մահ չպարտին, եւ կան համարձակութեամբ: - 115.

ՅԱՌԱՆՅ ԼԻՆԵԼ - զի արք կանայս առնին և կանայք յարանց եղեն - 106.

ՅԱՌԻԼ - նա արժան է ընդ հարկետր գիտունքն եւ ընդ մաւտետրս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին - 64.

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ - եւ յառաջ գտորք Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զճաղկազարդին ... եւ զՂազարու յարութիւնն - 43.

ՅԱԻԵԼՆԱԼ - Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46.

ՅԱԻԵԼՅՆԵԼ - Եւ չիշխէ ոք՝ յայն որ առանց թագվորին դիր յաւելցնէ: - 13. Եւ վասն շլատութեան ջաւելցնէ զառն եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել - 21. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է - 44. ապա թէ դիպթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109.

ՅԱԻԵԼՅՈՒՅԱՆԵԼ - Բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաք մի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72.

ՅԱԻԻՏԵԱՆ - ու թէ չառնու յանձն, նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի - 105.

ՅԱԻԻՏԵՆԱԿԱՆ - նա թէ աւելի բաժին ուզենայ, եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ - 73.

ՅԱԻԻՐԵԼ - զի շինել է տված եւ ոչ յաւիրել: - 147.

ՅԱԻԺԱՐԵԼ - Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ /ծն. յաւժարեցաւ/ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ - 152.

ՅԱՓՇՏԱԿԵԼ - որ երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք - 41. եւ այնով ստէ իր ընկերոջն ու խլէ եւ յափշտակէ ու վնասէ - 162.

ՅԵԳՈՒՅ - զի թէ այսաւր դու քո ընկերին այնես նա յեգուց քո ընկերն քեզ այնէ - 163.

ՅԵՏ /նախադր./ - Եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ, ոչ ի կեանս եւ ոչ յետ /ծն. հետ/ մահու: - 63. Եւ յետ /ծն. հետ/ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն, նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Յետ /ծն. հետ/ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ /ծն. հետ/ Է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ թէ յետ /ծն. հետ/ Է տարոյն գայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Բայց որդիքն ի հաւր մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհաւտութեանն են ծնած - 115. զի յետ մահունէ կտակն հաստատուն է՝ ըստ առաքելոյ: - 130.

ՅԵՏ /մկբ./ - Ջի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ - 121. նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զճառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զնդանն - 138. որ արհամարհէ որ

զԱստուծոյ հրամանն եւ գդատաւորացն ու զիրաւանացն ասն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162.

ՅԵՏ ԴԱՐՁՆԵԼ - Տե՛ս ՅԵՏ

ՅԵՏԵԻ - Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն իստասարտութեան իստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի – 48. Զի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի – 134. Եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ - 145.

ՅԵՏԻ - Եւ ի ժամահարձակն զյետի արհնութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն – 35. Եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատողէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու իսասապն եւ ճրագուն ի վանքն – 44. նա իսափանէն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Եւ չկարէ այլ երէց զյետի արձակման աղաթքն ասել – 63. նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան – 77.

ՅԵՏԻՆ - զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171.

ՅԵՏՄՆԱՅ – նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել – 49. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգույ կնոջն՝ լինի տիարթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131.

ՅԵՏՈՅ - Եթէ եպիսկոպոսն մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ – 104.

ՅԵՐԵԻԱՆ – փնդեցի յերեսուն զլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսան է, որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն – 61. Տե՛ս նաև ԵՐԵԻԱՆ

ՅԵՐԿԱՐ – Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել, եւ զայս արժան է զյերկար սահմանն ի սրբոյն Սահակայ գրենացն ուսանել: - 36. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոզութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել – 87.

ՅԵՐՁԵԻ - ու թէ յերջեւ /ծն. յառջեւ/ գտվի առ ոք՝ է պատիկ տուգնվի: - 11.

ՅԻՄԱՆԱԼ – նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել – 31. Եւ զամենն այդ ձեռովդ յիմացիք: - 79. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի/գրքում՝ պետի/ զպատճառն – 152. Եւ յիմանան /ծն.մտնան/ թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն – 161.

ՅԻՄԵԼ - Եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ /ծն.յամէ/՝ նա կարաւոյ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ զնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ /ծն. յամէ/ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147.

ՅԻՄԵՅՆԵԼ - Գրած է յաւրէնքս, որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ /ծն.յիմցնէ/ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպասս երթայ ու դարպասով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ. քաւել թէ պարոնութեան հրամանաւք լինայ այրել զյիմեցնելն /ծն. զյամեցնելն/ եւ դարպասով: - 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրաւն եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է, որ կորոյս եւ ի վերայ յիմեցնաւորին, որ վճարէ զխաստն զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ: - 117.

ՅԻՄԵՅՈՒՅԵԼ - զոր յիմեցուցել լինայ – 117. զոր յիմեցուցել լինայ:– 117.

ՅԻՄՆԱԼ – Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկեն, զոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69. նա յորժամ յիմնայ /ծն.իմանայ/ կնիկն զիր թափն, նա կարաւոյ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է - 141. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն զնաւորն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու, թէ յիմնայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: - 167.

ՅԻՆ - /սխալ ձև է, պետք է լինի յիր/ - Տե՛ս ԻԲ

ՅԻՇԱԻ - Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ /ծն.անէ/, ու տանի զամրննին եւ առնաւորին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար – 159.

ՅԻՇԱԻ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՅԻՇԱԻ

ՅԻՇԵԼ - Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ, զի եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի: - 4. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ – 40.

ՅԻՇՈՒԵԼ - Տե՛ս ՅԻՇՎԵԼ

ՅԻՇՎԵԼ, ՅԻՇՈՒԵԼ - Բայց եւ զյիշուելոյն եւ զշահերոյն բաժնելն պատեհ է՝ որ գրենք: - 11. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա

ուսկին թագվորին է անհնար – 12. Եւ այս ի վերայ ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվէ՝ ի մեծ եւ ի փոքր: - 38. Եւ այլ հրամայէ արեւնքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հաւրն դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվէ - 110. Եւ թէ այսոք չկենան՝ նա ի հաւրեղբայրն եւ ի հաւրեղբայրորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Վասն որ չարկամ յիշվէ ու իրք տանի – 118. Եւ թէ ոք չարկամ յիշվէ /ծն. յիշվի/ ումեք իրք տանի ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի /ծն. յիշվի/ բնաւ: - 131. Եւ թէ չարկամ յիշվէ /ծն. հիշվի/ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Վասն որ յիւ ընկերոջ յերկիրն յիշվէ - 149. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիւ ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ ... նա նզոված է - 149.

ՅԻՍՈՒՆ - Եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին, եւ եկեղեցոյն ի յիսնէն մէկ մի՝ արիւնաւք: - 12. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97.

ՅԻՍՈՒՄ - Տէ՛ս ՅԻՍՈՒՈՍ ՔՐԻՍՏՈՍ

ՅԻՍՈՒՄ ՔՐԻՍՏՈՍ - Եւ ջամբել ի կաթին տեղ գտուրք մարմին եւ զարիւն հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – 41.

ՅԻՍՏԱԿ - նա ԻԶ մթիսալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիստակ ոսկի: - 145.

ՅԻՍՏԿԵԼ - Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն – 50.

ՅԻՐԱՐ - Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ գիր: - 92. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ - 99. Երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ – 99. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105.

ՅԻՐԱՐ ԱՆՑՆԵԼ - Տէ՛ս ՅԻՐԱՐ

ՅԻՐԱՐ ՏԱԼ - Տէ՛ս ՅԻՐԱՐ

ՅՂԱՐԿԵԼ - Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին – 12. Եւ գոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. Եւ ծեծվոր յղարկէ պարոնն գոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ - 12. Երեց ի հեծման մարդ յղարկէ /ծն. յղարկել/ թէ շուտ գնա ի յինա բանն – 32. Եւ յղարկաւղն /ծն. յղարկողն/ սպաննաւ է երկու ցեղ: - 33.

ՅՂԻ - Վասն յղի կնոջ մկրտութեան – 99. Կարէ արիւնաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ – 99. Վասն որ զարկնէ յղի կնոջ որ զտղայն ձգէ - 103. Նոյնպէս եւ զյղին ձգեցվոր այնէլն կամաւոր պատճառանաւք: - 174.

ՅՂԴԿԵԼ - Ապա թէ ոչ՝ նա յղրկեն /ծն. յուղարկեն/ առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ – 23. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ յղրկէ /ծն. յղրկես/ ուրեք ի բան, եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ, կամ ի փոս ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 164.

ՅՈՂԱՆԷՍ - Տե՛ս ՅՈՂԱՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

ՅՈՂԱՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ - Եւ յառաջ զուրբ Յոհանէս Մկրտչին տանն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր – 43.

ՅՈՂԱՆԷՍ - Տե՛ս ՅՈՎՂԱՆԷՍ

ՅՈՂԱՆԷՍ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ - Տե՛ս ՅՈՎՂԱՆԷՍ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ

ՅՈՅԺ - Դու պատուիրեցեր զպատուիրանս քո, ի պահել ինձ յոյժ: - 3. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36.

ՅՈՅՆՔ – սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ, երբ դեռ Յունաց գրովն վարեաք, զգուշացոյց զմեզ ... որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն – 41.

ՅՈՅՍ – ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158.

ՅՈՉ ԿԱՄԱՅ - Եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռնս կտրվի եւ զարեան գինս վճարէ - 10. Եւ թէ յոչ կամայ /ծն. կամաց/ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է գին որ ի դարպասն տան – 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ. զկէս գնոցն տայ ազգին՝ եւ տուգանք: - 11. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ կամայ – 135. Վասն յոչ կամայ սպաննութեան - 143. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած, եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուժի. եւ թէ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է - 156.

ՅՈՉ ԿԱՄԱՅՆ - Եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայն /ծն. կամաց/ այնէ: - 28. Եւ ի յայտ տեղոյ մեծ փնդաւորութիւն պիտի, եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին, եւ յոչ կամայն խրատումն այնել, եւ կամաւքն՝ ներումն: - 97. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն զնոքա սպաննէ՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ. եւ չարութիւնն ու ի յոյսն՝ եւ կամայն եւ ի յոչ կամայն – 157.

ՅՈՉ ԿԱՄԱՅ - Եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն. եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն

ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - Տե՛ս ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ, ՅՈՂԱՆՆԷՍ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ - Եւ թէ Յոհաննէս անտարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիզանդիայ փոխեցաւ – 57. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ... զՅովհաննէս անտարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպօլսիս փոխել – 65.

ՅՈՐԴՈՐԵԼ - Եւ կենան երկեղած յԱստուծոյ, եւ զամենն ի բարին յորդորեն եւ զչարն լռեցնեն: - 37. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիւրենց հոգոյն փրկութիւն – 38. եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըդորդն – 93. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 140.

ՅՈՐԺԱՍ – նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. եւ յորժամ զան ի դատաստան, նա առնու անսղայ: - 128. եւ յորժամ կարենան ծնաւորն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է/գրքում՝ ազատէ/: - 133.

ՅՈՒԴԱՅ - զի զԱստուծոյ իրաւունս ծախեց Յուդայի պէս: - 20.

ՅՈՒՂԱՐԿԵԼ - Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոեն յիր վերայ – 58. նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել – 78. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Եւ թէ որ անհոգցնէ զմուխատրայն՝ եւ յուղարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. Վասն որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: -151. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր ... նա թէ յուղարկաւղին ատորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւղին մեղ չկայ – 165.

ՅՈՒՆԱՐԷՆ – որ է յունարէն պերիտուտ: - 56.

ՅՈՒՍՈՒՄՆ ԼԻՆԵԼ - Եւ յաշխարհական որ չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38.

ՅՈՒՍԻՄԱՆՈՍ – Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ... զՅովհաննէս անտարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպօլսիս փոխել- 65.

ՅՈՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ – յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43.

Ն

ՆԱ /Աստուած/ - Երանի ոյք քննեն զվկայութիւնս նորա, բոլորով սրտիւ իւրեանց խնդրեսցեն զնա: - 3. Զի ոչ թէ որ գործեն զանաւրեւութիւն, ի ճանապարհս նորա զնասցեն: - 3.

ՆԱ /դերանուն/ - Եւ զնոցին դատաստանն եւ զիրաւունքն գրեցաք – 5. Եւ ի կոռի ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. Եթէ քրիստոնէ գրքիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է-11. եւ զայլն ի յայլ դատաւորքն թողու՝ որ նոքա հոգան: - 11. Եւ նոքա զիրենց տասնեակն տան յիրենց եկեղեցեացն: - 12. «նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագավորին տասնակ – 17. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա /ծն.

զնարա/ մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18. որ զիր աշխարհավարութիւնն նոցա /ծն.նացա/ թապրով այնեն – 27. նա երթայ առ եպիսկոպոսն – 27. Զեղ երբ մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ զան ազգն նորա /ծն.նարա/ եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաննէր: - 33. նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի – 33. զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորա /ծն.նարա/ տան առանց խալապայի – 35. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն, որ որ այնէ՝ նա սուրբ եւ արժանաւոր է քահանայութեան. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող խմէ ըստ արինացս – 36. Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի – 36. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի – 38. Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր – 39. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք – 40. նա նոքա /ծն. նարա/ ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն – 43. եւ որ շլատնայ ու չտայ, նա ապաշխարելոյ է արժան: - 44. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արհնած է յԱստուծոյ – 50. եւ ոչ որ իշխէ նմա հակառակել: - 52. կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել. քաւել ի նոցմէ ձեռնադրին բազմաց ընտրաւորութեամբ: - 58. Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ

/ծն. նոցանէ/ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունքն եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակել կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ - 60. նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61. փնդոցի յերեսուն գլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսն է, որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն, եւ որ շնայ՝ նա ելած է ի քահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61. քահանայ, որ բոզնայ, նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երէց լինել - 62. որ եւ նոքա /ծն. նաքա/ եւս կարեն քարոզ ասել կանանց - 67. Եւ սքեմ է նոցա հաւատաւորացն - 67. Եւ գործ է նոցա ամէլ զդասս թագաւորացն - 67. Եւ ի նոցանէ մանտատորք լինին: - 69. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չչինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ - 71. Վասն անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց - 72. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, զոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ - 72. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ - 73. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորայ /ծն. նաքա/ գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ չաւիրէ զամէնն, ապա լոկ ահռեցնել այսով զնա: - 73. Եւ այս է դատաստանն նոցայ - 74. Ապա թէ հուրքելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք - 75. Նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա դեղորեն զնա զհտնական վարդապետք: - 75. Եւ թէ ուսցնաւղն լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վաղպետն քրնքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւորացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա թէ տուն լինի՝ քակեն զինք, ապա թէ եկեղեցի՝ նա մայր է մեր եւ իր սուգն իր հերիք է - 78. զի նոքա ձրի բարեխաւսեն մեզ առ Աստուած: - 80. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել - 80. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պետքն: - 80. Եւ իշխան՝ զոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ ձգել - 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքայրել եւ ոչ ձգել: - 81.

նոյնպէս եւ թէ նախարարնի լինի՝ նա իր ընկերքն դատե զինք, եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա - 82. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա իր ծնաւորն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին - 85. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ. եւ թէ ի ծնաւորաց եւ կամ ի յեղբարց, նա նոքա /ծն. նարա/ տան: - 86. նա շատ դատաստան եւ իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ - 91. եւ նա կարէ ամուսնանալ այլ այրկան: - 92. նա մեծ վարձք ուննայ: - 93. որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր՝ եւ զինչ ունէր նա յիր ձեռքն կայր - 93. վասն զի թէ մարդ գոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նոքա /ծն. նարա/ փոխան չարամահ կու այնեն - 95. ու այրկանն կամաւք խրատվի կինն՝ քան նոքա /ծն. նարա/ ձեռն աժենայ, եւ այս քիթն լինի: - 96. Եթէ որ քո քո բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101. եւ ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նոքա - 102. Ապա թէ ընդ այլ որ լինայ ինամէխաւսած աղջիկն՝ նա ծնաւորն զնորա /ծն. նարա/ փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պումանն: - 102. Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն ... նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչաք որ դնէ նոքա /ծն. նարա/ զգինքն հայրն - 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կոթի չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Եւ եպիսկոպոսն որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի - 105. նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն - 106. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ /ծն. ի յիրենցմէ/ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն - 110. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլս, զոր այրկանն գրեցաք: - 110. ապա թէ ոչ՝ նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111. Այլվայ կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ զնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւղէն առնու անյապաղ - 121. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւղն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւղն դառնայ - 123. Բայց ամէն ծախաւղ պատեհ է, որ ի նզովիցն Սատուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն - 126. նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնոմիկոսն - 130. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ որք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել - 132. Եթէ որք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի ուննալ զինք - 133. եւ յորժամ կարենան ծնաւորն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է /գրքում՝ ազատէ/: - 133. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւ է - 133. Եթէ որք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ,

նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք ու զիր տէրն – 137. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա /ծն. նարա/ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան – 137. Եթէ որ զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ եւ զեղ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան /ծն. զնարայն/ թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զին, կամ զինք սպաննեն նորա /ծն. նարայ/ փոխան – 137. Եւ թէ յիւրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա /ծն. նարա/ - 138. Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն, զեղ արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն՝ նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. ու այն հալլալ գնացաւ յաջող լինայ ու գնոքա /ծն. նարա/ սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւորն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր, նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143. եպիսկոպոսն պարտի հնազանդել արիւնացս եւ արձակլ զնա: - 143. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա /ծն. նացա/: - 143. եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիւ քսակէն: - 148. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հոռովոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արա, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ - 153. նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ - 155. նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն գնոքա /ծն. զնարա/ սպաննէ - 155. զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կու ցայտէ ի նորա /ծն. նարա/ վերայ զեղ ի քո – 158. Ու երբ կտրես գնոքա վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած եւ Աստուած լսէ իր ձայնին. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ զնա վճարես – 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի – 158. նա յամեն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161. նա փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161. Ապա թէ չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163. եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս – 165. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՛ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւորն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165. Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն – 165. Թէ բանտվաւղէն լինի, ու ասէ թէ՛ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165. նա թող պատրաստի որ չթուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ

այն ցան – 167. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի – 171. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172. ապա դու գնորա /ծն. նարա/ վարձն տուր, եւ նա զքո պարտքն վճարէ - 173.

ՆԱ /շաղկապ/ - նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն – 7. Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա /ծն. նայ/ իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն – 7. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցն որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն եւ ոչ դստերացն – 8. զի քանի որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յաւրինաց – 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն – 8. Եւ յոր հաճին յայնց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետով: - 8. Եւ թէ իշխան կամենայ յայսց շինել, նա թագաւորին հրամնով շինէ: - 9. Եւ ի կոնի ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն. թէ գան, նա զամենն հնազանդութեամբ բերէ եւ չտայ սպաննել. եւ թէ չգան, նա զմեղապարտսն մէն տայ սպաննել. եւ զայնք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւղվածքն եւ չսպաննէ - 9-10. Եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ - 10. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու զորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն – 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախսեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան – 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան – 11. Եթէ քրիստոնէ զքրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է - 11. Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար – 12. Եւ զոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մէկ բաժինն պարոնին – 12. Եւ թէ ծեծվոր յղարկէ պարոնն զոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ. եւ թէ ինք յիրմէ երթայ, նա ինք զինք գնէ: - 12. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրաւնաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագույն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն

ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարունէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է. եւ թէ արծաթահանք, նա թագուհոյն է: - 15-16. Այլ թէ յայլ սինառկցաց քաղեն նա գտասնակն տան տեղոյն տիրոջն – 16. Եւ թէ որ յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն տայ – 16. Ակա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի ...տեղոյն իշխանին է: Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն ... նա իշխանացն է - 16. Եթէ որ ի դուրս ի յիր ակերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի – 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մեկ չլինի՝ նա տասնէն մէն տան. եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ «նա գտնաւորն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագվորին տասնակ – 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիկք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա գնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Վասն որ որ զիր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիգն սպաննէ - 18. Եթէ որ զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւորն: - 18. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցչաք շատ հալածեցնէ ի բան ...որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն – 19. Եթէ որ չէ քահանայ աւճեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծռութեամբ եւ լքաւով, նա թէ քահանակ չէ արհնած՝ նա զէղ աշխարհական դատեն զինք – 19. Ջքահանայ թէ որ անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ - 19. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգէն զինք ի դատաւորական աթոռոյն – 20. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ – 20. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիարթկով իր ազգին – 20. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. Եւ թէ բերէ ժամանակն, որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց, եւ այլք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զէղ

մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հանաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ դատեն զինք: - 21. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ. նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ - 22. եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժլի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արեւոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինայ՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն. եւ թէ ի կարիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն - 22. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջի ձեռնադրաւդն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւդն: - 22. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք ածել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրաւնաւք - 22. Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպասն նամուտվն խրատ ու սազայ այնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւտի: - 23. Եթէ ոք ի յեկեղեցոյ ձիթէ՝ կամ յանաթից ... կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ - 23. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու զայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. Ապա թէ ոչ՝ նա յղրկեն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ - 23. եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սազայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. քաւել թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: -24. Եւ թէ ոք յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժլի ի դարպասն: -14. Եթէ ոք վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատաստնել. նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն, նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն, եւ թէ աշխարհական լինի՝ նա հանուրէն զինքն եւ բանադրած վարեն. ու թէ բանն մեծ լինի՝ նա սազայ տան ի վերայ իրացն: - 25. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն ու իր սազայ տան այլ վարդապետին: - 26. Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զղջայ: - 26. նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան - 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն - 27. Եթէ եպիսկոպոսն կարգաւոր դատէ՝ կամ ձգէ ի կարգէն կամ թշնամանէ, նա առ կաթողիկոսն մէն կարէ երթալ զանկտել: - 28. Եւ եթէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ ելնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն - 28. նա չէ պատեհ որ ի

կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. ապա կու հրամայէ սուրբ ժողովն, որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա /ծն. նայ/ կաթողիկոսի գիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին զինքն ըստ մեղանացն: - 29. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի – 29. եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն. նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ՝ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ – 30. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ /գրքում՝ թողի յետ տայ/ թէ ոչ նա պատճառ է /գրքում՝ պատճատէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31. Ապա թէ ուրդի որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայ ընկնին՝ ու կամ ի յայլ տեղ, որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել, նա /ծն. ն/ վասն այնոր որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել – 31. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Եւ թէ աշխարհական լինի, նա զեղ սպաննաւոյ ապաշխարութիւն քաշէ: - 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւոյ է. եւ թէ հայր զորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք – նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետ եկեղեցոյ դնեն – 32. Եւ թէ երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ գնա ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան, եւ յղարկաւոյն սպաննաւոյ է երկու ցեղ: - 32. Չեղ երբ մարդ կացին ածէ ու ճուղ կտրէ՝ նա անցնի կացինն եւ ընկերոջն դիպի ու սպաննէ, եւ զան ազգն նորա եւ ասեն՝ թէ կամաւ սպաննէր: - 33. Նոյնպէս եւ թէ որք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի. նա տեսնուն որ ոխ չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. նա պատեհ է, որ զանէնն հարկետորէ - 34. Եւ երբ նոքա առնուն՝ նա զան եկեղեցականքն յեկեղեցին ի մէկ տեղ ու բաժնեն – 34. եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր երիկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ եւ ինքն ի բոզութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի – 35. ապա թէ որ յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն – 35. եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան – 35. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն

ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որէ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ տղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարին նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր - 39. Եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ գայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. Ամ գայս տեսէք՝ թէ որ գայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հաւրէն եւ ի մարէն կու քակտեն - 40. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք, զեղ այն՝ որ երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք. նա այն բաժնաւորքն զմեզ հայնց կու այնեն: - 40-41. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւդս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ գայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Չոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացներ եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այներ եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն, նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն - 42. Ու ի յայն կու հային՝ թէ զեկեղեցեաց անուանքն այլ եւ այլ են այրել, նա կու կարծեն թէ այլ եւ այլ է. զորս թէ յառաջագոյն գայս զիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. նա նոքա ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն - 43. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ որ պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: - 44. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է, որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 44. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչոյի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ - 44. Ապա թէ վանաց զեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ - 44. Եւ թէ որ երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատղենի, նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45. Եւ զինչ բարիկինդնացն շաբթուն գայ, նա երիցուն է ամենն զառնենի մորթին: - 45. Եւ թէ չլսէ եւ ուղղի, նա ձգուի ի կարգէն - 46. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն տան - 46. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել՝ ոչ թաղել եւ ոչ զիր տղայն կնքել, քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 46. երբ խիստ յանդգնի, նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Բայց թէ որ առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն, առանց հրամանաց, նա գայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ. ու թէ այս է տարոյս ընդ

ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած – 48. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ է: - 48. Եւ երբ է տարին լմնայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա իսափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն–49. Եւ թէ ւստար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի, այլ՝ որպէս վերոյ գրեցաք՝ երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Եւ այս է ըզորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւդ լինի՝ հարկ առնու, նա անէճք է գրած այնոր – 50. Ապա երբ ուժկորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլացաւ – 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն. ապա թէմին մէն իշխէր, եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային, եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն, ու զոր ոչ՝ նա հանէին – 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ՝ նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն – 50. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւդ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արհնած է է յԱստուծոյ – 50. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելւոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ – 51. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ – 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ – 51. Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռնի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու – 51. ու թէ երեցկինն այլ մեռնի, նա ամէնն եպիսկոպոսին է: - 52. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն զհտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ. որ թէ խելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալան ու միդրն եւ պառկելիքն: - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըզորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ – 54. Եթէ ոք որ չէ քահանայ եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըզորդ քահանայացնէ

- 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. Եւ արեղայի չկա հրամանն որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն. նա կուսան ԱԲԵՂԱՅ չիշխէ միս ուտել:

- 55. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երեցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ – 55. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ քըշտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի – 55. ապա թէ զըղջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծիւն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն ածենայ: - 55. Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւղ է: - 56. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ - 56. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա – 57. զի ի յոր շատն ի յաղէկ դեհն հաճին, նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական արձոյ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հոռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մեկ եղան: - 57. Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոն յիր վերայ – 58. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ. ու թէ չառնու յանձն, նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծոութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամենն առնուլ - 60. Եւ թէ՝ ո՞վ գիտէ՝ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ - 60. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ

գաղտաբար միս ուտէ, նա գայնպիսին գեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուայլ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել – 60. Եւ թէ ուտէ, նա ալանի թող ուտէ: - 60. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, գոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երէց լինել – 63. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ գեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երէց չայնեն – 63. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երէցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ – 63. Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքինի կարգաւորացն դասն փարի. եւ թէ աշխարհի երէց է, նա արժան է ընդ հարկետր գիտունքն եւ ընդ մաւտետրս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին – 64. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ գեղ գեթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքա եպիսկոպոսին են: - 64. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Եւ թէ որ իր ձեռնադրաւդ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զսուրբ եկեղեցոյ մուտքն յանպատեհ տեղ մսխէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Եւ յայսոց երբ Գ մետրապալիտք կենան, նա կարեն ձեռնադրել արքեպիսկոպոսք: - 66. Ու կարեն ձեռնադրել զամեն վիճակաւորսն. եւ ի սոցանէ երբ Գ կենան խէչ իրերաց, նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապալիտ, ու սուրբ սեղան ու մեռոն եւ աւագան: - 66. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արհնեն խաչ, եւ թէ հրամանք տայ՝ նա մեռոն ել /ճիշտը՝ այլ, ծն.այլ/ արհնեն – 66. Եւ կարեն այսոք, երբ եպիսկոպոսն հրամանք տայ, արհնել եկեղեցի ու երէց. եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռոն այլ կարեն արհնել – 67. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ. եւ գործ ունին որ, երբ թագաւորն մեռանի՝ նա զղագաղսն շալկեն – 68. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, բայց եպիսկոպոսովն: - 71. Եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայն դուր գիտացէք, թէ ինչ է: - 71. Եւ թէ որ գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել – 72. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն, նա փոխեն զինք. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն, եւ ապա՝ թէ չլսէ՝ նա փոխեն: - 72. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն

յիր գործ – 73. Եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արեւնքս՝
 որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոյն տան՝ որ այնէ - 73. Եւ թէ վնաս լինի ի
 յանաւթն, նա վճարէ: - 73. Եթէ որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր
 դատաստանն ինք Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, նա իրաւունք է, որ ի դուրս
 տանին ի դուր տեղ, եւ այնոք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն
 քարկոծեն զինք – 74. Եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ
 դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ առցէ զվրեժն: - 74. Ձի եթէ որ զՔրիստոս
 անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զվկրտութիւն, եւ թէ
 անարեւն լինայ, նա մեր է վրէժխնդրութեան – 74. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի
 անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74.
 Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: Նոյնպէս
 եւ թէ վասն ահու, նա դեղորեն զնա գիտնական վարդապետք: - 75. Եւ զայնոք որ
 վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ
 ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք
 այնէ - 76. Եթէ որ դատաստանի եկեղեցոյ արինաց կամ դարպսու, նամաւսով
 արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ
 Մովսէս – 76. Եւ թէ կարող լինին տէրքն տղայոց՝ նա զհանդերձն մէն տան – 77. Եւ
 թէ ուսնաւոյն լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քնքշեցնէ եւ
 տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւոյացն որ զմարմնաւոր
 հունն ժողովեն: - 77. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու
 անհանգստեն զիրենք վարդապետերն, եւ թէ դատըստնին թէ զմեր իրիկունքն առի,
 ու զմեզ չաւտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ
 ըստ արժանեացն դատիլ – 77. Գրած է Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ որ ի ծառէ ի վայր
 ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն, եւ՝ երբ մուրզ հանէ՝ նա ապա ուտվի պտուղն: -
 78. Եւ թէ անսուն քշտէ եւ սպաննէ զմարդ՝ նա զանասունն սպանեն եւ ձգեն, եւ
 չուտվի: - 78. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի – 78.
 Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն
 տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. Ու յետի տեղ զինչ ու
 լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տրուել լինի եւ
 ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու
 լինի ի շինոյն: Եւ թէ ի մաւտ՝ նա քահանայքն ծառայեն, ու զիր մուտքն ի յիր վերայ
 հանեն եպիսկոպոսին տեսովն – 79. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ
 արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է. եւ թէ երկուքն են
 վատ՝ նա նորն դնէ - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ
 իրք եկեղեցին կամ դարպասն. թէ ոչ, որ զայս այնեն, նա նգովք առնուն յԱստուծոց՝
 ով որ այնէ - 80. Եւ թէ յանդգնի յայս եպիսկոպոսն՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 80. Կու
 հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ
 հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել. թէ չէ՝ նա

նգոված է: - 80. նա հրամայե արեւնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք արքորել, թէ լաւ է ու թէ վատ: - 81. Ապա զայնք որ մարդիկք դնեն, նա թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն արքորել: - 81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան - 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեղցնել՝ նա չկարեն իշխանքն - 81. ապա թէ թագաւորն լինա /դրել/, նա չկարեն ձգել, քաւել թէ թագաւորովն - 82. Ապա թէ իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին - 82. նոյնպէս եւ թէ նախարարնի լինի՝ նա իր ընկերքն դատե զինք, եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա - 82. եւ այն որ իշխանաց իշխան լինի՝ նա դատեն զինք իշխանաց իշխանաւքն: - 82. նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն - 82. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին, որպէս գրել ենք: - 83. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. Զի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան; - 85. եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորքն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին - 85. թէ բժշկի՝ նա այրկանն է, եւ թէ ոչ՝ նա համբերէ այրիկն քանի կարէ, եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն զոր բերել լինի եւ տուայր չկայ - 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն, եւ առնու իր այլ կին, եւ տղայ թէ կենայ՝ նա հարն է: - 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զելթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ զհտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ. եւ թէ ի ծնաւորաց եւ կամ ի յեղբարց, նա նոքա տան: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պոռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյքն տղային է - 86. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոգութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել - 87. եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ - 87. Ապա թէ երկուքն իրար հալալ այնեն, նա

եպիսկոպոսին բաժնին յիրամե, ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք – 87. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մագ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր – 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպոռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն գին, որ թէ կոյս լինի զինք առել. ապա թէ ոչ նա չտայ: - 87. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ. թէ ոչ նա, որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած: - 88. Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն. եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնուլ այլ կին, եւ ուննայ զիբքն զամէն – 88. ու այրիկն լինայ բոզրած ու պեղծ ... եւ չուննայ եւ չկարէ ապրեցնել զկինն՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնէն: - 88. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն – 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 88. Եւ թէ ցաւ ինչ կենայ՝ նա ջանան դեղերով: - 89. Ու թէ չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն. ու թէ զիտացեալ լինայ ու առել՝ նա չկայ բնաւ բաժինք – 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. այս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնովի իրաւնաւք – 90. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. Եւ թէ յետ է տարոյն զայ այրիկն. ու գտնուլ այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. ու թէ որդիք կենայ, նա ի հայրն տայ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Եւ ո՞վ զիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու զայ, նա թէ կամենա կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեաց զպսակն եւ կոխեց: Ապա թէ ոչ, նա իր շնորհաւորէ: - 91. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մեջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զեղ երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու գնդանեն: - 92. Եւ թէ չըղորդի, նա բաժնէն իրաւնաւք, որ ի յայր/ճիշտը՝ այլ, ծն. ի յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մէկայլն առնու: - 92. նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն – 92. Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ փաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք

ծռութեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըդորդն, ու շահի զինքն - 93. Եթէ որ վասն բոգութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն - 93. նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն - 93. որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր՝ եւ զինչ ունէր նա յիր ձեռքն կայր՝ եւ ինք սակիկ էր ի բոզրածութենէ, ու կու բոզնայր եւ զիր տունն ու զհալան այլոց կու վատնէր՝ նա այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թէթէ: - 94. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ որ զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. Ապա թէ զմէկն սպաննէ ու զմէկն թողու, նա զեղ մարդասպան դատեն զինքն - 94. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց տունն գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադէտով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի, եւ կամ թէ ցու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել - 95. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց - 95. Եւ այս է դատաւորաց սահմանն. Կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր զուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր թոգութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել - 95. վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն - 95. Եթէ ումէք կին ի բոգութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն - 96. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է հրամայել - 96. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի. ու եփ պսակվի՝ նա տուժանք չպարտի: - 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է - 96. Եթէ որ զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ խնամէխաւսւած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ - 97. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97. Ապա թէ չկամենայ՝ նա կտրեն զձետն: - 97. Բայց պարտ է զիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառպել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. Եթէ որ ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՛ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ձեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն - 97. Ապա թէ իրաւ լինի այրիկն՝ նա արենքն զմահ կու հրամայել աղջկանն: - 98. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է - 98. կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր որ տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարենքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին, ու երբ այլ չկարէ՝ նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ - 98. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ

քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւ: - 98. որ մէկին աւգնէ ու խալապալայ այնէ եւ պատճառաւ որ մէկն զմէկայն ծեծէ կամ սպաննէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն, զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն, եւ ոչ ի խտումն: - 99. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քրջտէ՝ նա զձեռն կտրեն - 99. Բայց թէ ներեն՝ նա զգինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. Երբ այնով կեցցնէ այրն՝ նա թողուլ տան:-100. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւաթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ - 100. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել - 101. Եթէ ոք կինն ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու - 101. Եթէ ոք որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւոյ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101. Եւ ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նորա. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի. և Գ տարի ապաշխարէ փոշիմանէն և որ չէ փոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. Եթէ ոք իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձնէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամէխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւոքն զնորա փաւշամնչէքն տան -102. Եթէ ոք առուգնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճեր լինին: - 103. Ապա թէ բռնվին՝ նա զտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն - 103. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն ... նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն - 103. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուժի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով - 104. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ - 104. Եւ այրն որ չէ փաւշամնած՝ նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն - 105. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ ... նա զկարգն կորսնէ: - 105. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւանեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան -105. Ապա թէ տեսնուն. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի ... նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն - 106. Ապա երբ փախաւ՝ թէ թոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն, ապա ոչ կաշառաւք եւ ոչ ծռութեամբ - 106. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան - 106. Եթէ ոք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւոքն

լայ – 107. Ու թե՛ ատե՛ գնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ – 107. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարէն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107. Բայց թե՛ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 108. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դատերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ. ապա թե՛ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հարեւն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թե՛ կարգածք կենան ի դատերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. Եւ թե՛ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմէն՝ նա այնոք ժառանգ ոչ լինին – 109. Եւ թե՛ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նաւաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի – 109. Բայց թե՛ կարգած եւ բաժնած դատերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հարեղբայրորդիքն: -110. Եւ թե՛ կինն մայր լինի որդոց ու թե՛ ատար մարու՝ զիր պոռոզն եւ զմահրն առնու, եւ թե՛ պիտի՝ կենայ ի խէչ որդեցն. ու թե՛ ոչ՝ նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. Թե՛ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դատերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա /ծն. նայ/ յեղբայրն եւ յեղբայրորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն – 110. Եւ թե՛ այսոք չկենան՝ նա ի հարեղբայրն եւ ի հարեղբայրորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Բայց թե՛ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թե՛ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն – 111. Ապա թե՛ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Ապա թե՛ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հարն անդիմադարձ – 111. Ապա թե՛ կինն ատար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. ու հաշվէ, թե՛ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր – 111. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած, որ թե՛ դիաթիկ չայնէ հայրն. զի թե՛ դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ, եւ այն է գոր հայրն տայ: - 112. ու թե՛ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւէնն ի յետ հանեն – 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբայրովն ու քեռոյն տեսովն լինի – 112. Եւ թե՛ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնէն ըստ գնոյն – 113. Եւ այն որդին որ զսնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հարն առ

այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անհծած յԱստուծոյ եւ յաւրինաց: - 113. Ջի գրեալ է յաւրէնսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածապաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նգոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի - 114. թէ ոչ՝ նա չէ ընդունելի Աստուծոյ եւ նգոված է: - 114. քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ, թէ չէ ի դարպասու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրաւնաւք մեռնի: - 114. Հարցանեն յաւրէնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ. նա կու հրամայէ թէ՝ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել - 114. նա զայնոց կարգն պատեհ է կատարել: - 115. Եթէ որդի՝ որ աւրինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար. հայնց որ, դեռ թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել - 116. քաւել թէ դարպասուն հրամանաւք եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա պատեհ է: - 116. Գրած է յաւրէնքս, որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա /ծն. այն/ տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի ինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպասով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զիաստն վճարէ - 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրաւն եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է, որ կորոյս - 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. Եւ թէ ունաւդն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպասով կեցցնէ, որ իր է իրքն եւ առնուլ տէրն զիրքն՝ նա պատեհ է, որ զայն գտնաւդն զէղ զգող դատեն - 118. Եւ թէ ոք չարկամ յիշվէ ումէք իրք տանի, եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել զիրքն, նա կու հրամայէ աւրէնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կոտորէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ - 119. զի կու հրամայէ աւրէնքս՝ թէ երբ զգրաւկնուն կամ զպոռիստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրանայէ վճար լինել - 119. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն - 119. Եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ

առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 119-120. Ու թէ տանն ծախաւոյն մեռել լինայ ու կամ գնաւոյն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւոյն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Ապա տուն, որ պարբասպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ գետնի մի է համարած - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն - 120. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ - 121. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եւաթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի - 121. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճառնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. Նոյնպէս եւ կովն. Թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յետաթն արուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ. զի թէ տարին լինայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ - 122. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղորովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնեն պոման, կամ կորթու: - 123. Թէ պոմանն կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն - 123. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւոյն բախտն է, չդառնայ: - 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոյն - 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւոյն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւոյն դառնայ - 123. Թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւոյն է: - 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ - զկարասն յառաջ կու գրենք - որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Ապա թէ ոչ, նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փթրի՝ նա վճարէ ծախաւոյն զկարսի զինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելո կամ ի յայլ իրաց. թէ ոչ զամանն մէն վճարէ, նա հերիք է: - 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոյն - 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ. ոչ գնաւոյն եւ ոչ ծախաւոյն - 125. Երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՝ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է - 126. ապա թէ տեսնու, եւ այպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: -

126. Բայց թե ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւոյն զիրքն, եւ ի ծայն կենայ աւերն՝ նա գնաւոյն է – 126. ու թե գողնվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւոյն է: - 126. եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն – 127. Եւ ուր վաճառ լինի՝ նա զկապալն առնուլ պատեհ է, եւ զբաժն – 127. Բայց ուր ծախս չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ – 127. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց իրաւունք առնուն ի վաճարկներոյն ի ճանպահն. թէ ոչ՝ նա կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ երթայ: -127. Բայց կու հրամայէ աւրէնքս՝ որ այն ծախսաւոյն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զէդ գող ու անհաւատ դատեն – 127. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ, որ թէ ծախէ զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. Բայց թե ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ – 128. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն – 128. զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինի տված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի եւ յորժամ գան ի դատաստան, նա առնու անսղալ: - 128. Բայց թէ վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հարենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ՝ նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. ապա որ կամաւք եւ աւտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: -129. Եթէ ոք ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է, որ մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ժանաւթիքն եւ գնումիկոսն ... և ... գրել տայ զիր իրքն. ու սահմանէ հոգոյն եւ իր ետմնացողացն ըստ իր կամաց՝ նա ընդունելի է: - 130. Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն – 130. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն – 130. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամէն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի, գոր դնէ: - 130. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է – 131. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիաթիկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել իւեչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն ու այրիկն հոգայ զհոգին – 131. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըղորդ է. նոյնպէս եւ զկնկանն ի յիրոյն, ի

կնկան. եւ թէ տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. Բայց թէ մենակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի գիտեցել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է - 131. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայ գնէ յանաւրինաց՝ նա ծառայէ զգնաւղն է տարի - 132. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով էլնէ եւ որդովք - 132. Եւ թէ կարգել լինայ զինք գնաւղն, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւղին է: - 132. Եւ թէ փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն՝ նա եկեղեցւոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. Բայց թէ ժողվէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք. եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւղ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է, եւ թէ կարենայ նա պտուղէ զիքն: - 133. Եւ թէ ոչ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր գինն հանէ, նա ազատի: - 133. Եթէ որ զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան գինն ի դարպասն վճարէ - 133. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն - 134. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու արւ ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի - 134. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք գին բերէ՝ նա տայ. ապա թէ չբերէ՝ նա իր է: - 134. Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք - 134. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՝ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134. Եթէ որ զիր անսուներն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիւրոյն տան. եւ թէ չուննայ՝ նա զայն վզենն դեկան վճարէ: - 135. Եթէ որ կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար - 135. Եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն. եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն, եւ թէ ի մաւտէ՝ նա միատակ վճարէ: - 135. Եւ յայտոր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրքն ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն. Նա թէ իրն էլ լինայ տարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն - 136. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ. ու թէ չգտնվի՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն - 136. Եթէ որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ

զիր տերն ... ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոծեն: - 137. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա՝ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տերն տան եւ զէդ զինք անսնոյն առնու - 137. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: -137. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տերն՝ եւ զէդ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զին, կամ զինք սպաննեն նորայ փոխան. բայց թէ ցորեկ լինի՝ նա զկէսն վճարէ - 137. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ. եւ թէ հրամանաւ լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարէ, եւ թէ անհրամանք՝ նա կրկին: - 138. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տերն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ, եւ թէ խոց՝ նա զդեղզինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. Եւ թէ յիրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարիւնաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արիւնաց թէ ապրի: - 138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ ի յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի գնդանն, նա այդ ի դատաւորին կամքն է - 138. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան, եւ ժողովն զայլ շինութեանն աղէկ մարդիկն, ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մատ է սպաննածն - 139. Եւ թէ տերն չյայտնի սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք - 139. ապա թէ տէր զայ՝ նա զարիան զինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մատ լինի: - 139. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնով զսպաննաւորին հասակն. թէ հայնց, որ քան զտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զէդ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թէ տասնումէկ տարոյ լինի՝ նա զկէսն - 139. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտորէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղզինն յայնոր վերայ դնեն: - 139. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար խեղդեն ի միւելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն - 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային՝ զէդ գրեցաւ: - 140. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դներ. եւ թէ խոցնայ՝ նա դեղզինն ըստ տղայի հասակին լինի: - 140. Բայց թէ մեծ լինին՝ նա կէս մարդասպանութեանն է -140. Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն, զէդ արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն՝ նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան զինքն տան. եւ թէ սպաննաւորն է լել պատճառ՝ նա զէդ սպաննաւոր զինքն դատեն - 141. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւորն տայ զդեղզինն

– 141. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է – 141. նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ աւժիթք տալոյ է արժան: – 142. Այլ թէ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ, եւ որ այլ աւելի է՝ նա պեղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառն ամէն չարեաց – 142. Եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ – 142. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամեր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143. Եթէ որք զտղայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել. ապա ինքն յայցեղ մահով մեռանի զէղ այն տղայն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ զայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. Ու դնեն ի յինք նշան, որ՝ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի – 144. Ամ մի՛ այնէր. ու թէ այնէ, որք զայս՝ նա դատաւորք արինաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: -144. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյա ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Եւ թէ զարկն մարդոյ ի խալապայն, որ պեղծ զարկսն ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւոյն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն – 145. նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու զայ դատրստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ – 145. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք – 146. Ու թէ կորսնէ՝ նա վճարէ: - 147. ապա թէ ընդ ցղբեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Եւ թէ գրակնած լինի որ կորսնվի՝ նա վճարէ: - 147. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար – 147. ապա թէ ի պահաւղէն ընկնի կրակն՝ նա վճարէ զիրաց տէրն: - 147. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ – 147. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւղն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է չվճարէ պահաւղն. Բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւղին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճմարիտն իմանայ – 147. թէ հալալ մարդ է պահաւղն, նա կիսավճար այնէ – 147. Եւ թէ զտիրոջն յիւր բանն կոտրէ՝ նա չտայ վճար: - 148. Բայց թէ առանց տիրոջն

հրամանաց առնու եւ վնասէ նա վճարէ: - 148. ապա թէ իր կամաւք վնասէ՝ նա վճարէ: - 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվճովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Ամ այն մարդն, որ ի յիր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն - 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ՝ բահրակ անարիւնաւք՝ նա նգոված է, ու ձգած է հայրենէտրութենէն - 149. Բայց թէ երդնու եւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ եւ քաւէ: - 149. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրանաւք. հայնց որ թէ իլած լինի՝ նա իրանաւք դարձնէ ու առնու, եւ ոչ ուժով. եւ թէ ոչ, նա տուժի ի դարպսէ եւ յիրանց: - 150. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ ... նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք - 150. Եթէ ոք գումէք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չարս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, եւ ընդունած է: - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. Եթէ ոք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւռով բաժնել, ինչուր գայ ամէն մարդ ու լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ - 151. Բայց թէ ակերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւռն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չզրկվին, ինչվի լցվի. ու երբ լցվի՝ նա ապա զըղորդ սինաւռ դնեն - 151. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի ... նա արեան տէրն է: - 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հոռզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արա, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեստ որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արհացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ - 152. նա ուժն այս է իրավանցս: - 152. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է. ապա թէ իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: - 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլսորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս - 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն, որ եւ այլքն խրատվին ի զգաստութիւն: - 154. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրէ, նա փրթի կացինն ու

դիպի եւ մարդ սպաննէ. եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ ... եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի ու սպաննէ ... եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի ... կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ. եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշէ եւ ի հետամտէ, նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ գնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ, նա այն հայնց է զեղ երբ թրով եզարկ ու եսպան: - 155. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւոյն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գրիստոնէ սպաննէ, ու չփաշմանի, քանց ուրանայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած, եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուծի. եւ թէ սպկիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուծանացն: - 156. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան անէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է – 156. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան գինք – 157. եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զղեղերոյն ծախքն ինք տայ, եւ զկերակրոյն ու զպակասն ի յիր բանն վճարէ: - 157. Եւ թէ կէս հասակն է՝ նա զտուգնաց զկէսն տայ վնասաւոյն: 157. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստանն չընկնի. բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչ որ դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է – 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ խրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ – 158. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ գնա վճարես – 158. եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ – 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է, ու զայն գնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա /ծն.նայ/ պեղծ է, որ ի յայտ իշխեց, եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքոյ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուծել – 159. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն. եւ թէ կորսնէ կամ կոտորէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարէ զինչ արժենայ: - 159. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամըննին եւ

առնաաղին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար – 159. Եթե ոք զիր անսուն զինչ ազգ ու լինի՝ ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըդորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել, եւ ոչ ընդ իր ցոբեղութենէ է լել՝ նա չտայ վճար: - 160. Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. Բայց թէ յերմկէն ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրաւնաւք պարտի զվճարն – 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն. եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն, եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահ տալոյն պոմննին՝ նա ի այնոր վերայ երթայ դատաստանն: - 160. Եթե ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու – 161. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Եթե ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ՝ որ կանոնքն բերդ է, եւ երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան, եւ զեղ ի բերդ մտաւ՝ նա փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161. Ամ թէ զոջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զզրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, զոր արել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ ոք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըդորդ զգարկելոյն պատճառն. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն ռիսակալութեան, եւ ի դուրս ի վնասէն՝ նա զայն զարկն իր քըշտեն զոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն. եւ թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ զայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ – 163. Եթե ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըրթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտորած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Նոյնպէս եւ թէ ոք գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163. զի թէ այսաւր դու քո ընկերին այնես նա յեզուց քո ընկերն քեզ այնէ – 163. Եթե կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես. թէ ոչ՝ նա հարամ է – 164. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ, կամ ի վերայ հաւկթերոյ՝ նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաաղին հերիք է. թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164. Եթե յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր,

քեզ հալալ է: - 164. Բայց թե ի հետո վերցնես ի բերեն՝ նա հարամ է: - 164. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն - 165. նա թէ յուղարկաւորին աստորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնողին մեղ չկայ - 165. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է - 165. և նա այլ ազգ այնէ՝ նա այնոր վստահ վճար պիտի - 165. Նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւորն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: -165. Ու թէ վարաւորն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: - 165. նա զբժշկաց վարցն ու զդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165. Եւ այն՝ որ գրաստն վնասի՝ նա զեղ որ գրեցաք: - 165. Թէ բանտվաւորն լինի, ու ասէ թէ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է - 165. Եթէ ոք ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել, որ վստահի հայնց է ու առանց ռիւթեան՝ նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի, որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարքն դնեն ըստ ուժոյն, զի յիրմէ չէր այլ ի չարէն - 166. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. Եթէ ումեք անսուն դիւահրէ նա զիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց - 166. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւորն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու - 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու դեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք - 167. Բայց թէ արծաւ չկենայ դրած, լաւ փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: -167. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168. Զի թէ պատիկոս առանց դարպսու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է -168. Ապա թէ վասն ժլատութեան չդնեն արծաւ, նա արտի պատ չկարէ լինալ, ու երեք հետ սէր այնէ անսնոյն տիրոջն, եւ հետ այնոր դարպսուն, եւ թէ սպաննէ կամ կոտրէ՝ նա արժան է: - 168. Ապա թէ առանց այսոր այնէ սպաննութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն - 168. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 169. եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու. եւ թէ ուտելոյ չլինայ՝ նա նոյնն է. եւ թէ կուրցնէ՝ նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն - 169. եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին. նա այնոց վնասն այլցեղ է, նոյնպէս եւ տուգանքն - 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել /ծն. անել/, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն - 169. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւորնին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ - 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Եւ մէկ

պատն որ լինի ընդ երկուք ի մեջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւդացն – 171. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ, եւ դուայլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն – 171. եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանոր զալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ զտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն, եւ ի զնդանն այլ դնեն եւ տան ապաշխարել: - 172. Նա թէ եւ սովորութիւնք իւրաքանչիւր երկրի այլ եւ այլ են, բայց մեք զոր կարցաք ճշմարտել յարինացն՝ նա այս է – 172. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուայլ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Բայց թէ ի զագանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173. Ապա թէ ի ծուլութենէ լինա նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն – 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւդին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ՆԱ ԵԻ – եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն ձեռնադրել – 67. նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77.

ՆԱ ԹԷ - Տե՛ս ՆԱ

ՆԱԽ – Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցւոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս – 40.

ՆԱԽԱՆԶ – Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով /ծն. նախանձու/ երթան ընդ իրար – 33. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան – 36. Եւ զսուրբ պատարագն սիրով առանց նախանձու այնեն – 37. չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն – 41. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի որ ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի – 65.

ՆԱԽԱՏԱՆԶ – եւ տեղի լինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25.

ՆԱԽԱՐԱՐՆԻ – նոյնպէս եւ թէ նախարարնի /ծն. նախնի/ լինի՝ նա իր ընկերքն դատե զինք – 82.

ՆԱԽՆԻ – վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն՝ Մովսէսի եւ այլ նախնի դատաւորացն արինակաւ – 95. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և թէմ ոչ ինչ ազգ աւժումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36.

ՆԱՀԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՆ - Եւ զդստերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն – 8.

ՆԱՀԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ - Տե՛ս ՆԱՀԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՆ

ՆԱՅ – Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն, եւ որ զձեռնադրածն ձեռնադրէ՝ նայ նոյնն է – 22. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ է: – 48. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի – 78. նա կոչէ զիր ծանալթիքն եւ զնումիկոսն, եւ թէ ի գեղ լինայ՝ նայ զգեղջին երեցն, եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130.

ՆԱՅԵԼ – Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի – 65.

ՆԱ ՈՒ - Տե՛ս ՆԱ

ՆԱԻ – նոյնպէս եւ թէ նա է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք – 126.

ՆԱԻԹ – Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին ... իշխանացն է - 16.

ՆԱԻՄԱԻՍ, ՆԱԻՄՈՍ - Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպսուն նամոտովն խրատ ու սազայ այնեն – 23. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նամաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի – 109. Յաղագս ծառայից՝ ի թագաւորաց նամաւսն գրել ենք ի յառաջ – 132. Ի յայս տեղս նամաւսն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՛ մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ – 95. Եթէ ոք դատաստանի եկեղեցոյ արիւնաց կամ դարպսու, նամաւսով արած լինի ու կտրած՝ անհնազանդ լինի, նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս – 76.

ՆԱԻՄՈՍ - Տե՛ս ՆԱԻՄԱԻՍ

ՆԱՓՈՐԴ, ՆԱՓՈՐՏ - Եւ հետ այսոց արհիւեպիսկոպոս են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65. սոքա Գ կրկին նափորտ հագնին եւ զնոյն զսքեմդ: - 65. Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են, նոյն սքեմովն ու դուպլ նափորդով /ծն. նափորդն/: - 66.

ՆԱՓՈՐՏ - Տե՛ս ՆԱՓՈՐԴ

ՆԵՉ - Եւ զհացի ու զգինոյ եւ զայլ հնդերաց նեհն /ծն. նեհերն/՝ պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայ աշուն ... որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ... եւ նեհ /ծն. նեհն/ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն – 127. վասն զի նեհն է, որ կու կեցցնէ զամէնն – 128. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... 173.

ՆԵՂԵԼ - Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: 86.

ՆԵՂՈՒԹԻՒՆ – Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան /ծն. նեղութեանն/ այնել: - 172.

ՆԵՂՅՆԵԼ – որ չտան թոյլ որ ոք յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխե՛ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիեցն – 170. Եթէ ոք նոր գեղ շինե՛ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել, ինչուր գայ ամէն մարդ ու լցվի, ու նեղցնեն ի վերայ – 151.

ՆԵՆԳԵԼ – Կու հրամայե՛ արե՛նքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ ... նա մի՛ նենգել /ծն. նենգեր/ մաւրն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է. թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մաւրն: - 164.

ՆԵՏ – Նոյնպէս եւ թէ ոք հետ իրաց նետ ձգե՛ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի – 33.

ՆԵՏԵԼ – եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտե, նա մեռնի ... կամ թէ սայլ կոխե եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետե, նա դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ՆԵՐԵԼ – Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ – 98. Բայց թէ ներեն՝ նա զգինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւորն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157.

ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ – Բայց թէ իսկի ներողութիւն /ծն. ողորմութիւն/ լինի՝ որ կարէ ծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կամ գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զընդանն – 138.

ՆԵՐՈՒՄՆ – եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնդռաւորութիւն պիտի, եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղկնին, եւ յոչ կամայն խրատումն այնել, եւ կամաւքն՝ ներումն: - 97.

ՆԵՐՔԻՆ – Եթէ ոք մի տուն վաճառե՛ ծախե՛ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119.

ՆԵՐՔՍ – Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս /ծն. ներքսէ/ այրիկ առնու, նա չէ ընդունած – 48. նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ զերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցոյն – 101. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել – 116.

ՆԵՐՔՍԵՒ – Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120.

ՆՁՈՎԵԼ – նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. չիշխե՛ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել. թէ չէ՝ նա նզոված է: - 80. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նզոված է – 106. նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 114. նա չէ ընդունելի

առաջի Աստուծոյ եւ նգոված է: - 114. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ՝ բահրակ անարիւնաւք՝ նա նգոված է - 149.

ՆՁՈՎՔ - որ գայս այնէն, նա նգովք առնուն յԱստուծոց - 80. Բայց ամէն ծախաւ պատեհ է, որ ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ - 126.

ՆԻԳՆ - Վասն որ որ զիր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիգն սպաննէ - 18. Եթէ որ զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նգէն /ծն. նդէն/ խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւոյն: - 18.

ՆԻԿԻԱՅ - Զի գայս ի Նիկիայի սահմանն ամրացուցել են եւ կապել - 61. որ ի Նիկիայ հաստատեցաւ սահմանն - 80.

ՆԻԻԹ - դարձնէ ըզվարձն եւ գնիւթն գոր առել լինայ - 146. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ - 147.

ՆՄԱՆ - Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց գիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր - 14. Եւ պատեհ է որ որ յիր ամէն ազգ մտերոյ ... իր եկեղեցոյն տայ, զաղէկն եւ ոչ զվատն՝ նման Կայէնի՝ որ ընտրէր ու զվատն անէր: - 45. Եւ գործ է նոցա աւծել զդասս թագաւորացն, որ են նման Քրիստոսի ի վերայ երկրի: - 68. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ գայս պատճոնիս ուննան՝ բոգութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա - 100. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սոցա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... Բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106.

ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ - Եւ Ը դասք եպիսկոպոսացն են այնոքիկ, որ կաթուղիկոսք են՝ ըստ սերովբէից նմանութեանն: - 67. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ - 68.

ՆՆՁՈՒՄՆ - Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. զատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ զատկին, ու հոգւոյ զալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչին տանին, աւետեացն - 45.

ՆՇԱՆ - Ու դնեն ի յինք նշան, որ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի - 144. Բայց թէ յերմկէն ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն, բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն զտանաւոյն ու նշան տըլել - 165. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգեղոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամըրցնել - 170.

ՆՇԱՆԱԿ - Նշանակ եւ պուկ բերդատէրն մէն իշխէ վերցնել: - 12.

ՆՇԽԱՐ - նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաններոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ - 30. չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ

հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար /ծն. զնշխարսն/ այլ աւելի իրք ուտել – 80. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին – 63. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ /ծն. թուլցվի/ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն:-80.

ՆՈՄԻԿՈՍ - նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ զնումիկոսն /ծն.զնիմիկոսն/ - 130.

ՆՈՄՈՍ – նոմոսով /ծն. նմանաւոր/ է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն – 7.

ՆՈՅՆ - Վասն թագաւորաց եւ որդոց նոցին – 7. Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զէդ զցամաքոյն որսն: - 17. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն, եւ որ զձեռնադրածն ձեռնադրէ՝ նայ նոյնն է – 22. Զնոյնն /ծն. զնոյնս/ այնէ եւ եպիսկոպոս եկեղեցականի, որ ապստամբէ յիրմէ: - 23. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւոյ է – 32. Վասն որ ի նոյնս է քանս՝ յիրիցնին – 45. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժոյ է: - 48. Նա նոյն արիւնակովն եւ դոքա եպիսկոպոսին են: - 64. սոքա Գ կրկին նափորտ հագնին եւ զնոյն զսքեմոյ: - 65. Եւ Զ դասք են սարկաւագունքն. եւ սքեմով նոյն են – 66. Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են, նոյն սքեմովն ու դուպլ նափորդով: - 66. եւ սքեմ զնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի – 67. Եւ ոնոփորոն նոյնն է, բայց եւ հոլանի անգաւտի այլ հագնի: - 67. Եւ սքեմն եւ գաւազանն նոյնն է – 68. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ –68. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր – 72. Զի եթէ ոք զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն – 74. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նզոված է, եւ թէ կնիկ զայրկան՝ նոյնն է – 106. Ու թէ ատէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զետ ծառայ – 107. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր զինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Ամ մի այնէր. ու թէ այնէ, ոք զայս՝ նա դատաւորք արիւնաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. Զոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146. նոյնպէս եւ թէ զագին կտրէ՝ նոյնն է: - 169. եւ թէ ուտելոյ չլինայ՝ նա նոյնն է – 169.

ՆՈՅՆՊԵՍ - Տէ՛ս ՆՈՅՆՊԵՍ

ՆՈՅՆՊԵՍ ԵԻ - Տէ՛ս ՆՈՅՆՊԵՍ ԵԻ

ՆՈՅՆՊԵՍ, ՆՈՅՆՊԵՍ - Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ – 14. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին ... իշխանացն է – 16. նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ: - 22. նոյնպէս զմահ եւ զհոգեբարձութիւն երիցանց իրենք այնէն: - 27. Նոյնպէս եւ թէ ոք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի – 33. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենեսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ

ամեն ազգ հնարօք յիւրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38. Նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամենն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ – 39. որ իրենք զիտեն զայս՝ ու տան պացիսուն առաջի Քրիստոսի, նոյնպէս եւ զհաստուցումն: - 42. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պատկելիքն եւ հալաւն սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44. Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել – 45. Եւ պատեհ է որ որք յիւր ամեն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դստակ մի եղի, եւ յայլոց նոյնպէս ... իր եկեղեցոյն տայ – 45. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի մի սղալանաց զայլս չգրկէ: - 47. Նոյնպէս թէ զկնիկ տանի, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժոյ է: - 48. այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւոյ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է զբաժ այնոր. Նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի – 50. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ – 56. Նոյնպէս եւ թէ աշխարհական լինի բանադրած: - 59. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին- 63. վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն եւ զերկրաւորքս նոյնպէս ի տերութիւն եւ ի պարոնութիւն: - 64. Եւ սքեմ հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնոփորոն յերկու ուսն: - 67. Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին, եւ կրկնապատ գաւտի: - 69. Նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա դեղորեն զնա զիտնական վարդապետք: - 75. նոյնպէս եւ թէ նախարարն լինի՝ նա իր ընկերքն դատե զինք – 82. Նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն-82. Եւ այլ ցած շինականք ամեն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել – 83. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին – 83. Նոյնպէս եւ զամեն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 83. Նոյնպէս է եւ թէ այրիկն դիւահըրէ: - 85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել – 86. Նոյնպէս եւ մահրն հետ կնկան մահուն տղայինն է – 86. Ապա յայրկանն հայրենեստերոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ ... նոյնպէս եւ զհասակն զայրկանն եւ զկնկանն: - 89. Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. եւ պատեհ է խոստովանհարն, որ զսպաննաւոյն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննածն – 93. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն – 96. Նոյնպէս եւ թէ կինն մեռնի՝ սարկաւագն զեղ երեց է համարած: - 104. Նոյնպէս եւ զմուսնոյն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ – 108. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմեն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին ... նոյնպէս եւ քեռին եւ քվոր որդին եւ

մաւրքոյրն: - 109. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն – 110. Բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւրն կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ – 114. Բայց որդիկքն ի հաւր մահապարտութիւն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհատութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն – 115. Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել ... նոյնպէս ոչ ձի եւ ոչ սիլահ – 116. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կոտրէ կամ կոքսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ – 119. նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ – 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի - 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեւթն արուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Նոյնպէս եւ թէ նաւ է՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք. ու թէ գողնվի իրք՝ նա նոյնպէս գնաւդին է: - 126. Նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հաւրեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն – 128. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ արտրէ եւ ծախէ. ապա որ կամաւք եւ արտրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Ապա երբ այրիկն լինի ու մեռնի՝ նա զիր հոգւոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըզորդ է. նոյնպէս եւ զկնկան ի յիրոյն, ի կնկան – 131. Նոյնպէս եւ թէ հարբած լինի մարդն եւ ի հորն ընգնի: - 137. նոյնպէս ու այլ ի վայր լինի տուգանքն: - 139. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն – 140. Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն ի միւսին՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է՝ զոր գրեցաք: - 141. Եւ թէ ոք անհոգցնէ զմուխատրայն՝ եւ յուղարկէ զմարդն, ու մեռնի՝ նոյնպէս /ծն.նա/ մանապարտ է: - 149. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Նոյնպէս եւ թէ ոք մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է – 153. Նոյնպէս եւ թէ խոց լինի ճեղքել կամ կտրել կամ խարել: - 153. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն – 155. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած – 156. Նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի – 157. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն – 157. Նոյնպէս եւ կոտրածն ու խոցն՝ ի չաքուցն ի վերայ երթայ եւ տուգանքն – 157. Նոյնպէս եւ թէ ոք գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163. Նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՛ մի՛ զահել, ու նա զահեց, կամ վազցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի ... նա վճարել պիտի: - 165. Նոյնպէս եւ

ամեն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլ պիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւդին տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտրելն – 168. Նոյնպէս եւ թէ զագին կտրէ՝ նոյնն է: - 169. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին. նա այնոց վնասն այլցեղ է, նոյնպէս եւ տուգանքն – 169. Նոյնպէս եւ զտան որմունք չէ պարտ եւ զայլ այսպիսիք: - 171. Նոյնպէս եւ զյղին ձգեցվոր այնելն կամաւոր պատճառանաւք: - 173. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վաճերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն – 173. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիք՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միայն տան զվարձերն: - 173.

ՆՈՅՆՊԷՍ ԵԻ - Տե՛ս ՆՈՅՆՊԷՍ

ՆՈՅՆՊԷՍ ՈՒ - Տե՛ս ՆՈՅՆՊԷՍ

ՆՈՐ/ած./ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս – 4. որ ամեն հին եւ նորկտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի – 26. Բայց նորերն զհինքն պատեհ է, որ զամեն հարկետրեն – 34. սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն – 41. Եւ այդ նոր դիր է նոր սահման – 53. եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն /ծն. նոր/ դնէ – 79. եւ Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց – 144. Վասն որ նոր գէղ շինէ – 151. Եթէ ոք նոր գէղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոով բաժնել – 151. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չզրկվին, ինչվի լցվի – 151. Վասն թէ որպէս պարտ է զնոր տուն շինել – 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցուրիցն պսակ դնէ – 158. նա յամեն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տերն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161.

ՆՈՐ/մկբ./ - Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ – 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կոիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103.

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ - Տե՛ս ՆՈՐ

ՆՈՒԱԶ – Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ – 55.

ՆՈՒԱՍՏՈՒԹԻՒՆ – Չորս աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս – 4.

ՆՍՏԵԼ – Ի թագաւորի մաւտ մի՛ ոք իշխեսցէ նստել – 9. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի – 9. Եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զէղ մէկ եղբարք: - 44. Եւ իրք որ եկեղեցւոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցւոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի

զամենն առնուլ – 60. Բայց զանդրանիկն Աստուած է հարկելորել, եւ պատեհ է, որ ի հաւն ի տեղն նստի – 113. կամ որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ – 121.
ՆՍՏՈՒՑԱՆԵԼ - Ջի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամենն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: 65.

Շ

ՇԱԲԱԹ – Եւ ի շաբաթն ար մի պարոնին բանի – 13. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաներն է. զատկին շաբաթ /ծն. շաբաթն/ արն, եւ կիրակի արն – 45. Եւ զինչ բարիկինդնացն շաբթուն գայ, նա երիցուն է զամենն գառնենի մորթին: - 45.

ՇԱԼԱԿ – Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շկալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել – 38. եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք – 39. վասն զի նեհն է, ու կու կեցցնէ զամենն. եւ այս թագաւորացն է շալակ – 128.

ՇԱԼԿԵԼ – Եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վրճնատաշենք, եւ ձեռին շալկեն գաւազան ոսկի – 68. Երրորդ դասք կանդիտորայն է, որ ոսկի խշտերն շալկեն: - 68. եւ զխաչն տէրունական շալկեն յառաջի թագաւորին: - 68. Չորրորդ դասք պրաւքսատորայն է, որ երկթի ասպրնի շալկեն: - 68. սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկեն – 69. որ թէ պոմնով չլինի շալկել այրիկ զխորթերն՝ ի մար առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան խաչ եւ աւետարան շալկել – 149.

ՇԱՀ – Բայց եւ զիշուելոյն եւ զշահերոյն բաժնելն պատեհ է՝ որ գրենք: - 11. Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն պատեհ է որ եկեղեցոյն տայ: - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամենն յիրուր քշտեն – 11. եւ շահուն տասնեակն մէն տան թագվորին – 12. Եւ զոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՝ թագվորին է – 12. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ, եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն, ու չհարկին վասն կապլուն եւ շահուն: - 171.

ՇԱՀԵԼ – Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է – 11. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն – 50. եւ իր անթողնելի մեղք շահի: - 51. Եւ թէ՝ ո՞վ զիտէ՝ ընդ չգետն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ – 60. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ

յըդորդն, ու շահի զինքն – 93. Եթէ որ ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. որ թէ որ գրաւով զմարդոյ տուն կամ գտեղ կամ զհայրենիք շահի – 117. եւ հանդիպի երթալ այլվայ շահել կամ դարձնել զիրքն – 118. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն, քանց ամէն կազմութեամբն՝ գնաւորն թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտրի թէ այրի – 125. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կուսաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ – 128.

ՇԱՏ – Եւ այլ շատ ի վերայ իրաւանցս կու պնդէ Մարգարէն: - 4. ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ծանր վերցնելոյն մեղցնէ – 18. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց ինսամոց հանցչաք շատ հալածեցնէ ի բան ... որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն – 19. նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչ: - 23. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել, ոչ շատ եւ ոչ քիչ: - 31. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն – 33. Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել – 36. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել – 38. Նա եւս թէ զայն զամենն գրել էի՝ նա կարի շատ էր լել: - 41. Եւ պատեհ է որ որ յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի ... ի կալէ եւ ի մրգտուրէ, է ըստ քչուցն փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն տայ – 45. Եւ թէ երեւնայ որ կայ որ յերբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմեկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ ... նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. Ապա կու հրամայէ արեւնքս զորքերն եւ զտառպելքն ստածել եւ ինսամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու գան ի յուսում: - 77. Որ կու լինին շատք, ու խաբեն Աստուած եւ զմարդիկք – 78. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շիջին – 79. նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց – 95. Եթէ իրիցու ինսամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. Եւ յայտոր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Ջի այտով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. առ իրար շատ լինին կեցել այրուկիկնք – 131. եւ թէ սպաննաւոն է լել պատճառ՝ նա զեղ սպաննաւ զինքն դատեն՝ զեղ որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. Վասն շատ ազգ մարդկանց եւ հեծելորաց – 148. մարդկային ազգս շատ ազգեր են – 148. շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ խալատն - 153. եւ

այսպիսի պատճառնիս շատ են, որ շատ ազգ ցաւեր խառնեն – 153. Եւ այս ազգի ազգի սպանմունքս շատ են – 155.

ՇԱՏՆԱԼ – զի թեպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171.

ՇԱՐԺԵԼ – ապա թէ որ յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու համայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն – 35.

ՇԵՆԱՄԷՋ – Եւ որ զայնոր ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108.

ՇԷՆ/գ./ – եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: Սոյնպէս եւ շինոյ փայտն եւ արաւտի խոտն ու ընձելոյն: - 16. Նա պատեհ է որ ծառութարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարիան զինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մաւտ լինի: - 139. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս – 170. Եւ այնով արձկնայ շէնն – 171.

ՇԷՆ/աճ./ – Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է – 71. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն – 170.

ՇԷՆՔ – Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Չկայ հրաման յարինաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն – 56. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամէնն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերեւորոջ: - 78.

ՇԻՆԱԿԱՆ – Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է – 16. Եւ այլ ցած շինականք /ձն. շինականքն/ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել – 83. ու շինականք շուտ կու հաշտին ընդ իրար – 168.

ՇԻՆԵԼ – Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դէկան շինել – 9. Եւ թէ իշխան կամենայ յայսոց շինել, նա թագաւորին հրամանաւ շինէ: - 9. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ – 14. քանց կարեն հանել եւ տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից գեկեղեցի իմ: - 40. յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43.

Բայց թե որ առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինե ի թեմն ... նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. Եւ թե որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ քահանայ, եւ նա չշինե, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինե - 71. Եւ չկարէ որ յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել, զի մեղք է - 71. Եւ երբ եկեղեցոյ շինելն հարամ է ու մեղք, նա զայլն դուք գիտացեք, թե ինչ է: - 71. Ապա թե իշխանքն իրենց իշխան լինին շինել, նա իրենք կարեն զիրենց դրած իշխանն ձգել ու խրատել եւ այնել զինչ կամին - 82. որ իր իրք շինե կամ կապլով քան այն - 146. զի շինել է տված եւ ոչ յաւիրել: - 147. Վասն որ նոր գեղ շինե - 151. Եթե որ նոր գեղ շինե՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւոռով բաժնել - 151. Վասն թե որպէս պարտ է գնոր տուն շինել - 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինե՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնե - 158. որ չտան թոյլ որ որ յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխե գեղ շինել - 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թե զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկայ վճար յիրաւանցս: - 170.

ՇԻՆՈՒԱՅ - Ջրադացք եւ այսպիսի շինուացք ազատ է - 13.

ՇԻՆՈՒԹԻԻՆ - նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան, եւ ժողովին զայլ շինութեան /ծն. շեներաց/ աղէկ մարդիկն, ու չափեն թե ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն - 139. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ գլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըդորդ: - 151. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել. խոզարծ պիտի դնել, կամ զմաւտակայ շինութիւնն քակել, զոր տեսնուն պատեհ, եւ կամ սպաննել եւ ի շինութենէն վարել: - 169.

ՇԻՆՈՒՄՆ - Եւ թե որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինե, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինե - 71.

ՇԻՆՎԵԼ - Բայց թե աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոռն ուննայ - 151. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... 173.

ՇԼԱՏՆԱԼ - Եւ որ շլատնայ ու չտայ, նա ապաշխարելոյ է արժան: - 44

ՇԼԱՏՈՒԹԻԻՆ - Եւ վասն շլատութեան յաւելցնէ զառն եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել - 21.

ՇԼԱՅՈՒՑԱՆԵԼ - Եւ վասն այնոր շլացուցանել /ծն. շլլսացուցանել/ զդատաստանս, զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36.

ՇԼՆԵՍՏԱՆ - Եւ սքեմ ուննան ոսկի գրերով՝ ի շինեստանն բաթտած - 68.

ՇԼՆԻ - Եւ այս բանի մեղքն, ի յառաջնորդաց շլնիքն /ծն. շլնիքն/ է - 53.

ՇՄՈՐ - քաւել թե հայնց մարդիկք լինին յայլազգեացն, որ այն շմորոյն /ծն. զմորոյն/ պատճառք լինին լել: - 9.

ՇՆԱԼ - փնդոեցի յերեսուն գլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսան է, որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն, եւ որ շնայ՝ նա ելած է ի քահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61.

ՇՆՈՐՀ/Ք/ – զի այն որ մեծ է քան զմեկայն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն /ծն. շնորհն/
ընտրեաց ու մեծ արար գնա յեկեղեցին: - 33.

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐԵԼ – Ապա թէ ոչ, նա իր շնորհաւորէ: - 91.

ՇՆՈՒԹԻԻՆ – Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ. թէ ոչ նա,
որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած: - 88.

ՇՈՂՀԱՅ – Եւ շողհացն ու հատիկն՝ այն եկեղեցոյն , յոր տան: - 44.

ՇՈՒՆ – այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի
յԱստուծոյ: - 113.

ՇՈՒՏ – Եւ ...երէց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թէ շուտ /ծն. սուտ/ գնա ի յինա բանն –
32. ու շինականք շուտ /ծն. շոյտ/ կու հաշտին ընդ իրար – 168.

ՇՈՒԲՁ – Եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ գիտուն վարդապետաց
քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամէնն ի շուրջ
գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն
Աստուծոյ – 39. երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ
/ծն. գալ/ ի վանքն - 51. եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու
գայ – 145.

ՇՈՒԲՁԱՌ – Եւ ոնտփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով
ելանեն ի բեմն: - 66.

ՇՐՁԵԼ – Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի
կերպով կու շրջին /ծն. շրջեն/ - 79.

Ո

ՈՒՄ – նա տեսնուն որ ոխ չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. Ապա թէ տղայ
լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է ... եւ չարութիւնն ու ի յոխն՝ եւ կամայն եւ ի յոչ
կամայն – 157.

ՈՒՄԱԿԱԼՈՒԹԻԻՆ – որ թէ որ քշտէ անասնոյ ... եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ
վասն ոխակալութեան ... նա զայն զարկն իր քրշտեն, զոր ինք անմեղ անասնոյն
եզարկ – 162.

ՈՒՍՈՒԹԻԻՆ – պատեհ է աղէկ ստուգել, որ վստահի հայնց է ու առանց ոխութեան՝
նա այն կանոնացն է հասել, և ոչ դատաստանի - 166.

ՈՂՈՐՄՈՒԹԻԻՆ – Եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ
– 10. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի
վաներս – 43. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ վարձք է – 43. Եւ

այնէ իրք մի ողորմութիւն – 150. Եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնէն իր՝ նա զկէսն տուծի – 156. Եւ ողորմութիւն տայ աղքատաց – 163.

ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ ԱՅՆԵԼ - Տէ՛ս ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ

ՈՂՁԱՅՆԵԼ – Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ /ծն. ողջցնէ/ թէ զղջայ: - 26.

ՈՂՁՆԱԼ – Եւ թէ ողջնայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն – 130. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնայ կարէ, նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ – 169.

ՈՆԻՓՈՐՈՆ - Տէ՛ս ՈՆՈՓՈՐՈՆ

ՈՆՈՓՈՐՈՆ, ՈՆԻՓՈՐՈՆ – Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք, որ ոնիփորոն Ե կրկին հագնին – 65. Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն Եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65. Եւ ոնտփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար Ե թիկնոց շուրջառով ելանեն ի բեմն: - 66. Եւ սքեմ հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, Եւ ոնտփորոն յերկու ուսն: - 67. Եւ ոնտփորոն նոյնն է, բայց Եւ հոլանի անգաւտի այլ հագնի: - 67.

ՈԶ – Զի ոչ թէ որ գործեն զանաւրէնութիւն, ի ճանապարհս նորա գնացեն: - 3. Յայնժամ Եւ ոչ ամաչէի ի զգուշանալ ինձ ի պատուիրանս քո: -3. վասն զի այլակերպած էր Եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկանալ, Եւ ոչ յօկտել զայր: - 4. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցն որդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն Եւ ոչ դատերացն – 8. զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն, որ յիրենց պարոնին սերմէն է Եւ ոչ աւտար սերմի ծնունդ: - 8. որ չկարէ իր որդի Եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել: - 8. Ապա թէ չկենայ որդի Եւ ոչ դուստր, Եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին Եւ այլ եկեղեցոյն Եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լան, Եւ կրթեցնեն յարքունիքն – 8. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի – 9. Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. Եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռսն կտրվի Եւ զարեան զինն վճարէ–10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան – 11. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ – 11. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել, քաւել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: - 11. Եւ թագաւորն պարտի որ պահէ զաղքատն. թէ ոչ՝ Աստուծոյ պարտական մնայ: - 13. Եւ ի շարքին ար մի պարոնին բանի. Եւ այլ աւելի ոչ բնաւ: - 13. Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Եւ վասն շլատութեան չյաւելցնէ զառն Եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել – 21. Ապա թէ ոչ՝ նա յորկէն առ ինք երկու եպիսկոպոս՝ ու կոչեն զինք Բ ու Գ հետ – 23. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. Եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ – 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ թէ ուննան հայրենատրութիւն՝ թէ ոչ – 24. Եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել – 24. Զի

տալ հրամանն արեւոյս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւնն ածեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցոյ: - 25. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան - 26. ամենին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառն ի թեմ ոչ ինչ ազգ ամուսն եւ ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ, եւ ոչ ի սահմանեալ վիճակէն հրամանք հանել - 27. եւ թէ այն ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառկութեամբ եւ յոչ ամայ այնէ: - 28. նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի - 29. Եւ ոչ ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ որ փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Չկայ հրաման յարիւնաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւնն այնել՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ՝ եւ թէ այնէ՝ չլինի ընդունած, եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի - 30. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել, ոչ շատ եւ ոչ քիչ: - 31. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն - 31. Հրամայած է յարիւնացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել, եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւազանովն: - 37. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին ժամարար: - 38. եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով - 38. Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեննն նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր - 39. Եւ ոչ /ծն.չեն/ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ - 40. եւ ոչ ասացին թէ դիւաց եւ անարիւնաց կերկուր տուք զքրիստոսնէք: - 41. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն, զի ոչ թէ եկեղեցին տաւնիցն է, այլ տաւնքն եկեղեցոյն - 42. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Վասն զի չկայ ամենեւին հրամանն եւ ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ, ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ արելի կերուխում այնել: - 44. Եւ պատեհ է որ որք յիր ամէն ազգ մտերոյ ... իր եկեղեցոյն տայ, զաղէկն եւ ոչ զվատն - 45. եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն, եւ առաւել առաջնորդքն: - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել՝ ոչ /գրքում՝ որ/ թաղել եւ ոչ զիր տղայն կնքել - 46-47. նա ամենին տեսովն ու

պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին, ոչ ինամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իւարք - 49. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ որ հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. զի ոչ թագաւորք չմնաց ի Հայք: - 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն. որ գիտենայք: - 50. եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն, ու զոր ոչ՝ նա հանէին: - 50. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, ոչ ի հիւանդէ եւ ոչ յիւր սպասաւորէ. Թէ ոչ՝ թող համարի թէ զՔրիստոս կու կողոպտէ: - 51. եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ - 51. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ. որ թէ իւելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. եւ ոչ որ իշխէ նմա հակառակել: - 52. եւ այդ նոր դիր է նոր սահման՝ որ ոչ է յառաջնոցն - 53. Կու հրամայէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ իր վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն - 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ - 55. Չկայ հրաման յարինաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ - 56. Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ - 56. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զէդ պէտք եւ անզգամ մարդ վստահի ձգվի: - 59. Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՛ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր տառապելնայ գնաւոն: - 60-61. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ, ոչ ի կեանս եւ ոչ յետ մահու: - 63. Եւ տրֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն - 63. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շին եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է, բայց եպիսկոպոսովն: - 71. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ - 72. եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ որ՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. Մենք հարքս կամեցաք, այլ ոչ սուրբ Բարսեղ: - 73. Եւ զայնոր որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին. բայց ոչ լման - 75. Կու համայէ արեւնքն, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտաւանեալ եկեղեցոյ. եւ ոչ զեկեղեցոյ հող, քաւել եկեղեցի կամ եկեղեցական: -

75. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն. թէ ոչ, որ զայս այնեն, նա նգովք առնուն յԱստուծոց – 80. նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա աքսորել եւ ոչ ձգել: - 81. թէ բժշկի՝ նա այրկանն է, եւ թէ ոչ՝ նա համբերէ այրիկն քանի կարէ – 85. թէ բժշկի՝ նա լել բարի ու թէ ոչ նա թողու զինք իրաւանքն, եւ առնու իր այլ կին – 85. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մագ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր – 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպոռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն գին, որ թէ կոյս լինի զինք առել. ապա թէ ոչ նա չտայ: - 87. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ. Թէ ոչ /ծն. չիք/ նա, որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած: - 88. Ապա թէ ոչ, նա իր շնորհաւորէ: - 91. Ապա թէ ոչ, որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր ... նա այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թերեւ: - 93. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97. Եւ ի յայս տեղոյ մեծ փնդռաւորութիւն պիտի, եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին. եւ յոչ կամայն իրատումն այնել. եւ կամաւքն՝ ներումն: - 97. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ կին առնու, եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն, եւ ոչ ի խսումն: - 99. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ ոչ ի մահ թողուն եւ ոչ ի կեանք: - 100. Եւ թէ յայն միջոցն այն թողած կինն մեռնի՝ նա բնաւ ոչ կարէ յեկեղեցի մտնել, եւ ոչ այլ կին առնուլ ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ – 101. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզգել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն, ապա ոչ կաշառաւք եւ ոչ ծոռութեամբ – 106. Ու թէ ատէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ. ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոզութեան պատճառանաց – 107. նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն, որ ոչ առնուն եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին – 107. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն – 108. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ – 108. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին. եւ ոչ թոռն որ ի դստերէն լինի – 109. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հաւրեղբայրն մէն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ /ծն. բնաւ/ հաւրեղբարորդիքն: - 110. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ արտար մարտու՝ զիր պոռոյզն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի իւէջ որդեցն. ու թէ ոչ՝ նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն – 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն. եւ ուր ոչ կենայ՝ մաւտելորն: - 111. Ապա թէ թոռունք չկենան՝

նա երբ հայն կենայ՝ նա հանց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հաւրն՝
 անդիմադարձ. եւ ոչ մաւրն-111. ապա թէ ոչ՝ նա զիր իրքն մէն առնու ու ելնէ: - 111.
 Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնէն
 ըստ գնոյն, եւ ոչ մէկն միայն, բայց սիրով լինի: - 113. նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ
 զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ. թէ ոչ՝ նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ
 նզոված է: - 114. եւ զայնոք բնաւ ոչ թաղման արժանի այնել եւ ոչ պատարագի - 115.
 Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ,
 որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար - 115. Վասն թէ ոչ է իրաւունք մտանել ի տուն
 գրաւկանն - 116. բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել, զի
 գոյացութեան եւ ապրնաց է պատճառք. նոյնպէս ոչ ձի եւ ոչ սիլահ, զի կովոյ եւ
 ծառութեան ի պէտք է ի ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116. Բայց ըղորդ գրաստնոյ
 վաճառն այս է, որ եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի
 յետ տայ: - 121. որ չլնի արատաւոր ... եւ ոչ գողունի -122. Եւ թէ ոչ վասն
 տառպելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարի է պոմանն: -
 123. Ապա թէ ոչ, նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փթրի՝ նա վճարէ
 ծախաւոն զկարսի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ
 դրրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելո /ճիշտը՝ դիպելոյ/ կամ ի
 յայլ իրաց. թէ ոչ /ծն. չիք/ զամանն մէն վճարէ - 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ
 իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաշամնիլ՝ ոչ
 գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն - 125. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն
 իւրենց իրաւունք առնուն ի վաճառկներոյն ի ճանպահն. Թէ ոչ /ծն. չիք/՝ նա
 կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ երթայ: - 127. որ ոչ ծախաւոնք զրկին
 եւ ոչ գնաւոնք, եւ հովվի աշխարհն - 128. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ
 չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանարինաց ծեծ - 128. Բայց
 թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ կինն չլինի գիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է,
 եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Ապա թէ տղայ լել լնայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ,
 նա այրկանն է ամէն իրքն - 131. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն
 չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ:-131. չկարէ ոք ծառայն ժառանգեցնել ... եւ ոչ երեց այնել
 չէ պատեհ: - 132. Եւ թէ ոչ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զ գինն հանէ, նա
 ազատի: - 133. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ
 վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ, եւ թէ կամաւք ու յոչ
 կամայ - 135. եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ
 զինքն այրեն. եւ թէ յոչ կամաց՝ ի հեռուէ բերէ հողմն՝ նա զկէսն - 135. Եթէ ոք
 մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնու պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի
 հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն - 136. նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ
 սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ - 142. Վասն յոչ կամայ սպանութեան -
 142. բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպանութեանն:
 - 143. կու հրամայէ արեւնքս որ զեթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ

քաւել. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն – 143. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցւոյ եւ ոչ ի դարպսէ – 144. զի շինել է տված եւ ոչ յաւիրել: - 147. հայնց որ թէ իլած լինի՝ նա իրանաւք դարձնէ ու առնու, եւ ոչ ուժով. եւ թէ ոչ, նա տուժի ի դարպսէ եւ յիրաւանց: - 150. Եթէ որ գումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, եւ ընդունած է: - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ. ապա թէ ոչ՝ նա մեղք է: - 152. Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեսո որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարէ – 152. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ գնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154. նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած – 156. եւ թէ սպկիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ եւ չարութիւնն ու ի յոխն՝ եւ կամայն եւ ի յոչ կամայն – 157. նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել, եւ ոչ ընդ ցորեղութենէ է լել – 160. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահեր եւ ոչ կորսնէր – 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն. եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն – 160. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց – 162. երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ ... նա մի՛ նենգել մաւրն, ձագերն ու ձուերն գտնաւղին հերիք է. Թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մաւրն: - 164. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես. Թէ ոչ՝ նա հարամ է – 164. Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն 165. նա այն կանոնացն է հասել եւ ոչ դատաստանի – 166. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. Եթէ ումեք անսուն դիւահրէ նա զիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց – 166. որ անհնար արծաղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին – 169. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ – 170. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն

գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170. Եւ գայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. Թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա վճարն չորս տակ է: - 172. Եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173. Բայց թէ ի գագանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ՈՉ ԲՆԱԻ - Տե՛ս ՈՉ

ՈՉ ԵԹԷ - Տե՛ս ՈՉ

ՈՉ ԹԷ - Տե՛ս ՈՉ

ՈՉԻՆՉ, ՈՉ ԻՆՉ - Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ – 24. ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւժումն եւ ձեռնադրութիւն այնել – 27. Եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ այնէ: - 28. Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից – 39. Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին, ոչ խնամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իւաւք – 49.

ՈՉԽԱՐ - Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13.

ՈՉ ՈՔ - Տե՛ս ՈՉ

ՈՍԿԷՆՆԱՆՔ - Ոսկեհանքն թագւորին է – 13. Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնազանդութիւն լինի թագաւորին – 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է – 15.

ՈՍԿԻ /գոյ./ - Եթէ երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին թագվորին է – 11. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար – 12. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՝ թագվորին է – 12. Վասն որ յիւր աւերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ – 17. Եթէ ոք ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ ... նա այլ վայ թագվորին լինի – 17. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ որ լինի – 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ ... որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117.

ՈՍԿԻ /աճ./ - Եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վրճնատաշենք, եւ ի ձեռին շալկեն գաւազան ոսկի – 68. Երրորդ դասք կանդիտորայն է, որ ոսկի խշտերն շալկեն: Եւ

սքեմ ուննան ոսկի գրերով՝ ի շլնեստանն բաթտած – 68. նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է գինն՝ յիսկակ ոսկի: - 145.

ՈՎ - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յարէնս Տեան: - 3. Երանի ոյք քննեն զվկայութիւնս նորա, բոլորով սրտիւ իւրեանց խնդրեսցեն գնա: - 3. Ամա ով /ծն. ամ/ ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի – 36. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. այն պարոնն, որ յիրիցվէ ... հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխէ ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնիլ: - 50. եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն ու զոր ոչ՝ նա հանէին: - 50. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արհնած է յԱստուծոյ – 50. եւ զծիւերն տայ ում կամի – 52. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծոութեան եւ յանդգութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթուղիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 59. Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՛ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ – 60. նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովք կու այնէր – 78. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըւել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. որ զայս այնեն, նա նզովք առնուն յԱստուծոց՝ ով որ այնէ – 80. Եւ ո՞վ գիտէ՛ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենա կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. ես կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս, ու ազատ է յիմմէ, կարէ ամուսնանալ ում կամի – 98. զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն, եւ ոչ ի խսումէն: - 99. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է – 141. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարեւնն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ խրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցիւցն պսակ դնէ – 158. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կան զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172.

ՈՎ ԵԻ - Տե'ս ՈՎ

ՈՎ ՈՐ - Տե'ս ՈՎ

ՈՏՆ - Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն զլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն զլիսոյն: - 84. զի ոտքն զլիսոյն է՛ր քշտէ: - 99.

ՈՐ /2./ - Զի ոչ թէ որ գործեն զանարեւնութիւն, ի ճանապարհս նորա գնասցեն: - 3. վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի

չէին ի հասկնալ – 4. Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն, վասն այնոր՝ զի չէ պատեհ որ յորոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7. Բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն, որ՝ յոր հաճին յորոց թագաւորին եւ զհոնան որ բարի բարութ լինի եւ աստուածասէր ու երկիրով եւ ըռատակն, նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն, որ հովվէ զեղբարքն եւ զերկիրն: - 7. Եւ զդասերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն: - 8. Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զէր եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեալք ընդ պոռոյզն: - 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դասերն որդիքն. քան զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն, որ յիրենց պարոնին սերմէն է եւ ոչ աւտար սերմի ծնունդ: - 8. Չէ իրավունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ – 9. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9. Եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչսն հանէ – 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Զընդանելն ըստ թագաւորին կամացն լինի. զի այս թագաւորին է՝ որ ինքն դատէ – 11. Եւ զայլն ի յայլ դատաւորքն թողու՝ որ նոքա հոգան: - 11. Եւ որ գաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհայրքն ուղղեն: - 11. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել – 11. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամէն երկրկալ խրատել կարէ – 11. Բայց եւ զյիշուելոյն եւ զշահերոյն բաժնելն պատեհ է՝ որ գրենք: - 11. Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն պատեհ է որ եկեղեցոյն տայ: - 11. Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամէնն յիրուր քշտեն – 11. Եւ թէ ծեծվոր յղարկէ պարոնն գոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ – 12. Զգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահմանած է՝ առնուն պարոնայքն – 13. Եւ թագաւորն պարտի որ պահէ զաղքատն – 13. Եւ է ըղորդ հարկու սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ – 14. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զհորեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ – 14. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց զիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14. Թէ իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրաւնաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն՝

որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հարն մեղացն չլինին գրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց որ ի հնագանդութիւն լինի թագաւորին - 15. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ /ճն. ու/ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն՝ ձուրթն եւ ապակին ... նա իշխանացն է, որ ի քաղաղացն տասնակ առնուն եւ ի կապալ հանեն: - 16. Վասն որ յիւր աւերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տեր կենայ - 17. Եթէ որ ի դուրս ի յիր աւերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ, նա թէ հին դաղ կենայ ի վերայ՝ որ ճանչվի որ հին թագվորի է լել, նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. եւ տեղոյն տերն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք - 18. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Վասն որ որ զիր հորն բանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիգն սպաննէ - 18. Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ի ծանր վերցնելոյն մեռցնէ - 18. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցչաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայ վերցնել՝ որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն - 19. Վասն որ չլինի քահանայ եւ զինք քահանայ երեւցնէ - 19. Եթէ որ չէ քահանայ աւճեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծոռութեամբ եւ լքաւով, նա թէ քահանայ չէ արինած. նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ որ գտնուն որ զքահանայական գործ կենայ ու այնէ: - 19. Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19. Վասն որ որ զքահանայ ծեծէ եւ անարգէ - 19. Վասն որ զաստուծոյ իրաւունքն կաշառոց ծախէ - 20. Կու հրամայէ արեւնքս եւ առաքելական իրաւունքս, որ թէ եկեղեցական դատաւոր եւ թէ աշխարհական լինի՝ ու ճշմարտի ի վերայն որ թէ՛ զԱստուծոյ իրավունսն կաշառոց կու ծախէ, նա ձգեն զինք ի դատաւորական աթոռոյն և զեղ աստուածածախ տուժեն - 20. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն - 20. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին - 20. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն - 21. Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր՝ որ ջանուն անուանին, որ եփ զուգվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մագ մի առանց

իրաւանց: - 21. Եւ թէ բերէ ժամանակն, որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց կամ յեպիսկոպոսէ կամ յայլ եկեղեցականաց, եւ այլք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն ինայեն ի յայն կարիքն, նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք - 21. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կռիւ այնէ ու փայտով քշտէ՝ հայնց որ մէնակ մեռնի, նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ դատեն զինք: - 21. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ - 22. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին ձեռնադրաւոն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւոն: - 22. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիւ տունն տանի - 23. եւ այս յայնժամ լինի՝ որ կարծեալք կեցցնվի ի վերայն: - 23. Վասն որ թէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն - 23. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ, քաւել թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ - 24. Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն - 25. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ - 25. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան՝ որ վկայեն, որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց գիտունն, որ ամէնն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան - 26. Եթէ որպէս պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց հնազանդութիւն այնեն, նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան, որ զիր աշխարհավարութիւնն նոցա թըտպրով այնեն՝ բահրով զմեծ բաներն, որ ի թագաւորական դարպսէ հարկապահանջք գան, նոյնպէս զմահ եւ զհոգեբարձութիւն երիցանց իրենք այնեն: - 26-27. Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին, զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ արձումն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 27. Բայց այնչաք հնազանդութիւն գրեցաք որ այնէ արհիեպիսկոպոսին - 27. Բայց կարճեցի քան կարցի - որ չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է - 27. նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. Ապա կարէ եպիսկոպոսն զայլ եպիսկոպոս հարկելորել եւ մեծարելաբար, մանավանդ որ եպիսկոպոսն զարքեպիսկոպոսն մեծարէ: - 29. Վասն որ ժողովուրդն խուխայ այնեն ի վերայ եպիսկոպոսին - 29. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնեն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու

կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. ապա կու հրամայէ սուրբ ժողովն, որ թէ ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի կամ իր հրամանացն՝ որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն, որ զայն ժողվէ զամէնն, ու փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ անդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուռն: - 30. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր զան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30. Վասն որ թէ ոք ընդ թերահաւատ խնամութիւն այնէ – 30. Չկայ հրաման յարիւնաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնէ՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ՝ եւ թէ այնէ՝ չլինի ընդունած, եւ ոչ թողու եպիսկոպոսն, որ լինի – 30. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թէմէ իրք առնուլ – 31. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ /ծն. ու/ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է /զրքում՝ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31. Հրամայած է յարիւնացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ որ անասուն բնաւ: - 31. Ապա թէ ուրդի որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին՝ ու կամ ի յայլ տեղ, որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել, նա վասն այնոր որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն – 31. Վասն վարդապետին որ զաշակերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի – 32. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն – 33. նա տեսնուն որ ոյս չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33. Բայց նորերն զհինքն պատեհ է, որ զամէն հարկետորեն, եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն ոք ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամէնն հարկետորէ – 34. եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն եւ մեծարեն որ յեկեղեցի զան: - 34. Վասն որ չհաճի ժողովորդն յերեցն – 34. Եւ ժողովորդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երեցն լավ է քան զիսայ – 34. եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր երիկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ եւ ինքն ի բոգութենէ սպրկիկ կենայ՝ նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորա տան առանց խալապայի – 35. ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն եւ կորսնէ առ եպիսկոպոսն զկարգն – 35. Աւագ եւ զխաւոր կացուցած երեցն՝ զէդ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն, հայնց որ ամէն ժամ ու ժամ յիր

տեղն լինի: - 35. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն, եւ որ այնէ՝ նա սուրբ եւ արժանատր է քահանայութեան. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող իմէ ըստ արինացս - 36. Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի - 36. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն - 36. Եւ հետ այսոր զարձաթսիրութիւն եւ զկաշառ բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Եւ զեկեղեցին եւ զուսումն սիրեն, որ իրենք աւգտին եւ այլոց քարոզեն: - 37. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իր չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւազանովն: - 37. Եւ ժամուց իրքն լաւաւորիասով տալ, որ գղեկանն գրեն ու զժամն վճարեն: - 37. Եւ զսուրբ պատարագն սիրով առանց նախանձու այնեն՝ զեղ որ գրեալ կայ: - 38. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի՝ մինչ որ ապաշխարութեամբ քաւէ եւ հաշտի ընդ տէրն եւ ընդ վարդապետն: - 38. Եւ զայս ամենս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել, եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով - 38. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զճանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ եպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենէսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն կարգ հնարօք յիւրենց հոգոյն փրկութիւն - 38. Եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք՝ որ փախչին եւ փրկին ի չարագործութենէ եւ ի հերձուածաւոյաց: - 39. Եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ զայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ է մերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ հայնց որ /գրքում՝ հայցն որ/ ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս, որ լնուն զեկեղեցիս միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգոյ եւ մարմնոյ: - 40. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հարէն եւ ի մարէն կու քակտեն - 40. զի երբ յիրացմէ կու քակտեն՝ նա ու ի նացմէ կու քակտինք, զեղ այն՝ որ երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա զայլն ու զազանք կու յափշտակեն ու կու ուտեն զինք - 40. Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միակամ եւ միահաւատ ի մար մեր հանգչիլ ի գիրկ, եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարին հարն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի-41. սուրբ հայրն Սահակ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեց՝ թէ՝ տեսէք որ վասն տանիցն՝ զոր կայ սովորութեամբ որ ամեն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն - 41. Եւ ոչ եթէ

զագգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու
 ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. ամէն քակտելոյս
 պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագաւորացն՝ որ թուլացուցել
 են եւ համբերել ծռաւդացն, հայնչանք որ այս ի յայս եղաւ. որ իրենք գիտեն զայս՝ ու
 տան պացխուն առաջի Քրիստոսի, նոյնպէս եւ զհատուցումն: - 42. եւ իջուանք յայն
 դիպի, որ յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց
 երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին ... հայնց որ զիրենց ամէն պէտքն
 յայնկից ուննային - 43. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն
 դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթերն մէն: - 43.
 Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի
 վաներս եւ զայս անուանեալ տաներս գան ամէնն ի վանքն այնեն, որ աւգտին
 միաբանքն եւ աւտարքն - 43. զայսու ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի
 վաներն երթան այնեն: - 43. Եւ զինչ այլ յաւելցնել կարեն յողորմութիւնն, նա մեծ
 վարձք է, որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 44. Եւ վասն այսոր հրամայած է
 յարինացս, որ թէ որք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: -
 44. Եւ հրամայած է, որ զինչ իսկ մարդ մեռնի, թէ հարուստ եւ թէ աղքատ, նա
 ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու ի սաւերն ի վանքն երթայ -
 44. Ապա թէ վանաց գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ. եւ որ շլատնայ ու չտայ, նա
 ապաշխարելոյ է արժան: - 44. Եւ պատեհ է որ որք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի
 մրգերոյն քթոց մի ... իր եկեղեցոյն տայ - 45. Վասն որ ի նոյնս է բանս՝ յիրիցնին -
 45. Զայս սահմանս գրեաց սուրբն Սահակ. եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն
 առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին
 տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն - 45-46. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի
 ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատ տան - 46. Վասն որ մարդ կենայ եւ մեռնի
 եւ իր սահման այնէ - 46. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն
 բաժնէն պատեհ է, որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. Բայց ու եպիսկոպոսն
 պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան իհիստ յառաջ երթայ,
 ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն - 47.
 Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի մի սղալանաց զայլս չզրկէ: - 47. Ու
 բանադրաւդն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն -
 47. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցւոյ դուռն փակէ կամ զժամն
 խափանէ - 47. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած,
 բոզութիւն է համարած, ու բաժնէն զինք ու հանովորին՝ որ ապաշխարէ է տարի: -
 48. Ու թէ հետ այնոր ուրդի, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ
 ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48.
 Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ
 անհանգստութիւն չլինի. բայց ի վերայ ամենայնի իրավունք է, որ առաջի պսակն
 ընդունած առնուի: - 48. զի ամենեւին արենք չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի - 49. Կու

հրամայե արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին – 49. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ. որ խառնեցան յիրար – 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն – 50. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արհնած է յԱստուծոյ – 50. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն – 51. Սահման է յարիւնացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելուոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ – 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ. եւ էյրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ – 51. Վասն որ աշխարհի երեց անորդի մեռնի – 51. Եւ աշխարհի երեց՝ որ անորդի մեռանի, նա եպիսկոպոսն զհալան զամէն եւ զանկողինն առնու – 51. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ. որ թէ խելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուլութեամբ՝ որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու զպառկելիքն – 53. Թող աղէկ գիտենան, որ կու համբերին՝ զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ – 53. Վասն որ չկայ սահման որ ժամուց առնուն – 53. Կու հրամայե արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Վասն որ ոք զինք սուտ քահանայ անուանէ – 54. Եթէ ոք որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն, որ այլ ոք չիշխէ զայն գործ այնել: - 54. Եւ արեղայի չկայ հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն. նա կուսան ԱԲԵՂԱՅ չիշխէ միս ուտել: - 55. ապա թէ զըղջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն ամենայ: - 55. Զի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի, եւ զմիսն տառապելքն ուտեն: - 55. Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երեցն դատրստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. Նոյնպէս եւ թէ անպատեհ բանդրէ, նա զինք բանադրեն՝ որ ապաշխարէ – 56. Չկայ հրաման յարիւնաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր

եկեղեցու քար առնուլ – 56. Եւ կաթողիկոսութեանն ասորճանն այս է՝ որ
 եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս – 57. նա
 զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Եւ յայլ
 իշխանութիւնէր, թէ լինի առաքելական աթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ
 կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց
 փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մեկ եղան: - 57. Չի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ
 երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով
 եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա
 յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդոեն յիւր վերայ, եւ յերկրին
 պարոնեն եւ յամենեն հաճութեան զիր առնուն՝ որ արժանաւոր է ու զիտուն՝ հեզ
 եւ խոհեմ – 58. Վասն որ գլխաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն խլել –
 58. նա կու հրամայէ արեւնքս, որ արգելեն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Ու թէ այլ
 յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զեղ պեղծ եւ անզգամ
 մարդ վատահի ձգվի: - 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ եւ լինի, իշխե
 դէկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ
 որ այլ չայնէ՝ ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ – 59. Վասն որ ի կարգէն ձգէն
 եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու – 59. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի
 կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան. քաւել թէ
 աղչանք գրեն ի կապաւղն որ արձակէ: - 59. Վասն որ ԱԲԵՂԱՅ գաղտաբար միս
 ուտէ – 60. զի զԱստուած կու խաբէ՝ եւ չկայ հրամանք, որ ուտէ – 60. եւ վճառել տայ
 ծախաւդին զգնաւդն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. Եւ թէ՝ ո՞վ զիտէ՝ ընդ չգէտն
 լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւդն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ.
 եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն
 եւ ոչ յայնց որ /գրքում՝ յայնցոր/ տառպելնայ գնաւդն: - 60-61. Վասն որ զիր անձն ի
 կուսութիւն խոստանայ – 61. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին
 է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա
 ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ
 հասնիլ բնաւ: - 61. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ
 յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներք չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւդացն, հայնց որ
 հաճեցնէ իր սրտին ջերմութեամբն եւ աղաւթիքն զտեսուղսն, նա ապա
 հաղորդութեան արժանի լինի – 61. փնդոեցի յերեսուն զլուխն եւ գտի եւ տեսի որ
 յերեսուն է – 61. եւ Սմբատ սպարապետս փնդոեցի ի կանոնքն եւ գտայ, որ գրել էր
 զայս, թէ քահանայ, որ բոզնայ, նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա
 ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել, որ յեկեղեցի մտէ եւ հաղորդի: - 62.
 Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ
 քահանայիցն եւ սարկաւազացն վասն բոզութեան – 62. Ապա աշխարհականք
 կարեն զինչ ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ – 63. Եւ տրֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ
 կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն – 63. Եւ թէ ի

քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ – 63. Նոյնպէս եւ գնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ եւ յառաջ ինքն առնու եւ հարկելորացն տայ, եւ ապա զայն երեցն բաժնէ ժողովրդեանն: - 63. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զեղ զեօթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արիւնակովն եւ դոքա եպիսկոպոսին են: - 64. Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի որ ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամէնն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զեղ զխմոր իրք – 65. Եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն ձեռնադրել, որ եւ նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց, եւ աւետարան կարդալ – 67. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ. եւ գործ ունին որ, երբ թագաւորն մեռանի՝ նա զդագաղն շալկեն – 68. Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբբաւոր շալկեն, զոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ – 71. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն, նա փոխեն զինք. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն, եւ ապա՝ թէ չլսէ՝ նա փոխեն: - 72. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ – 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արիւնաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ զխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, զոր իրենք չուզենան – 73. Եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն – 73. Եւ թէ երեւնայ որ կայ որ յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չքոնէ զինք վճառած ի յարիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. Եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորս գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ չարիքէ զամէնն – 73. Վասն որ զԱստուած հայիոյէ կամ անարգէ – 74. նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի դուր տեղ, եւ այնոք որ լսեցին՝ զձեռովին ի

վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք – 74. Եւ զոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. Եթէ ոք ընդ անգետս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, խեւ է թէ խելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զետ զանարգանացն որ գրեցաք՝ քարկոծել պարտ է, զի անարգեաց: - 75. Վասն որ ահով քրիստոնէ լինի – 75. Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Վասն որ զքահանայի տուն այլ ոք չգնէ – 75. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ - 75. Վասն որ եկեղեցոյ եւ դարպասի հրամանաց չհնազանդէ – 76. նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անաղալ: - 76. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ – 76. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Ապա կու հրամայէ օրենքս զորբերն եւ զտառպելքն ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու զան ի յուսումն: - 77. նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւդացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77. Վասն որ ի /գրքում՝ որի/ ծառէ վայր ընկնի ու մեռնի – 77. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն – 77. ապա պատեհ է, որ ուխտիւք եւ պատարագաւք զինք զեղ զսգաւոր մխիթարեն ի յիր սուքն, զեղ երբ հացիւ երթան: - 78. Վասն որ սուտ երեց եւ զհտառ լինի – 78. Երբ սուտ երեց կամ զհտառ լինի ոք՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիկք ... նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի – 78. Եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերէտրոջ: - 78. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին – 79. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըլել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է, որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է – 79. Եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն. թէ ոչ, որ զայս այնեն, նա նզովք առնուն յԱստուծոց՝ ով որ այնէ – 80. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն – 80. Եւ զխաբեբայ զանձաւեր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամենն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն զան զայթագղութեան պատճառ

չլինի ի պիղծն: - 80. Կու հրամայե արեւնքս եւ այն որ ի Նիկիայ հաստատեցաւ սահմանն, որ չիշխե քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն արտրել: - 81. նա հրամայե արեւնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝ նա Աստուած մէն կարէ զինք արտրել – 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն. այլ հրամայե արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել – 81. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխե աւերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն – 82. Հրամայե աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն զլիտոյն: - 84. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արեւնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ – 84. եւ տայ երիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ երիկ մի այլ առնու: - 84. Զի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ /ծն. ու/ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո դիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ, եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին – 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի – 85. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 85. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպտուզացն յերեք բաժնեն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել. ապա թէ ոչ նա չտայ: - 87. Եւ թէ վասն բողոքութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն, ու այրիկն լինայ բողոքած ու պեղծ, հայնց որ այնոր բանիւ չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի, եւ չուննայ եւ չկարէ ապրեցնել զկինն՝ նա կու հրամայե արեւնքս որ բաժնեն: - 88. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել: - 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է – 88-89. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին՝ այն կնկանն հրամանաւք, ապա որ ի մէկ տուն չկենան, զի չէ հրամայել արեւնքս: - 89. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանազանց լինելն – 89. Ապա է տարի է պոմանն որ համբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ: - 89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն

կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Եւ թէ ի քրիստոնէութենէն ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն ... նա բաժնվի իրաւնաւք – 90. Եւ թէ ուրդի, որ վասն ասելութեան լինի լել բաժնվել, որ այրիկն լինայ թողել զկինն. ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրէն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90-91. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենա կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շակել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Եւ թէ չղորդի, նա բաժնէն իրաւնաւք, որ ի յայր /ճիշտը՝ յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. Եթէ այրիկն խել լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել իր բնաւ, ու կնիկն համբերէ է տարի, նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զէղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ, կամ ի ծուռ հերետիկոսութիւն կամ ի յայլ իրք ծոութեան ընկնի, նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըղորդն, ու շահի զինքն - 93. Եւ պատեհ է խոստովանհաւրն, որ զսպաննաւոյն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննաճն – 93. նա զէղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի զարիւնն. ապա թէ ոչ, որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր ... նա այտոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թեթեւ: - 94. Բայց՝ զինչ ցեղ և է, արեան պարտական է, եւ սահմանել պիտի որ քաւէ: - 94. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէջ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ, վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն կայր ի խէչն: - 94. վասն զի կարէ ոք ասել զմարդ, եւ բարուրք այնէլ որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն աճէ, եւ սպաննէ զինք – 94. Եւ այտոր բանիւ է սահմանաճ, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ: - 94. Եւ յայտ տեղդ հասնի, որ եկեղեցին միապէս խնամաւք դատէ – 95. Եւ զմարմնաւորն դուք զիտացիք, որ դատաւորք էր երկրի: - 95. կին՝ որ զիր այրիկն՝ որ իր զլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոզութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95. զի գրել է որ մեռնի – 96. Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՝

պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի – 96. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ սպա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Վասն որ զկոյս յանձնէ հանէ – 97. Եթէ որ զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ, եւ զինք ի յանձնէ հանէ՝ նա թէ ինսամէխաւուած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ, որ գրեցաք: - 97. Բայց պարտ է զիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են – 97. Վասն որ բամբասէ զկին իւր – 97. Եթէ որ անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու, որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր որ տեղել՝ նա հայնց է հրամայած արեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին – 98. Եւ ֆըլանս, որ վասն իսայ պատճառանացս անճարկեցայ, եւ կու ապահարգեմ ի յայս անուն կնկնէս – 98. ու տայ զիր իրքն եւ զպռոյզն ի յինքն, ու վարէ որ երթայ – 98. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ որ տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ – 99. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կռիւ, ու կնիկ իշխէ ի մէջ մտել, որ մէկին աւգնէ ու խալապալայ այնէ եւ պատճառաւ որ մէկն զմէկայն ծեծէ կամ սպաննէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Կարէ արինաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կենայ – 99. Վասն որ առանց իրաւանց զիւր կինն թողու – 100. նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւրթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. Ապա թէ դառնայ՝ նա իր այնելոցն կարգ դնեն որ ապաշխարէ – 100. ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ – 101. Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել – 101. Եթէ որ կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ, եւ առնու ազատութեան թուղթ, եւ այնով ամուսնանալ կարէ: - 101. Վասն որ բաւլաւ լինի եւ կին առնու – 101. նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին, եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն, որ երթայ իր այլ այրիկ առնու: - 101-102. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ արերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի – 102. օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի. և Գ տարի ապաշխարէ փոշիմանեն և որ չէ փոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. Վասն որ զարկնէ յի կնոջ որ զտղայն ձգէ – 103. Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ – 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն, որչաք որ դնէ նորա զգինքն հայրն – 103. Եթէ իրիցու ինսամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ հանարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝

նա կարէ փոխել զձեռնտվածն – 104. Զինչ փառամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի – 104. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն. եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի – 105. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հանեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան, որ յախտեան ծառայ ունայ զինք – 105 ապա հրամայած է յարեւնքս, որ ծախել այլ կարէ զինք այրիկն: - 105. Ապա թէ տեսնուն. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի, եւ կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն, որ երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 105-106. Վասն որ կին այրկան հանդերձ հագնի – 106. Վասն որ զծառայն կամենայ կին առնուլ – 107. Եթէ ոք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ – 107. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունանան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն, որ ոչ առնուն եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին – 107. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւէ մէկն աչաւք լինի, որ կարէ զտղայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն – 108. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քորոջ: - 109. նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, զրեցին՝ որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի – 109. Եւ այլ հրամայէ արեւնքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի չորս երեսն յիշվէ – 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն – 110. Զբաժինքն այսպէս արա, որ ըղորդ լինի – 111. Այս ամենս անճարկութեան ճարակ է զրած, որ թէ դիաթիկ չայնէ հայրն – 112. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին – 112. Վասն որ եղբարքն յիրացմէ բաժնվին – 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի, որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեաց կաննոյն բաժին հանեն – 112. Բայց զանդրրանիկն Աստուած է հարկելորել, եւ պատեհ է, որ ի հարն տեղն նստի – 113. Եւ թէ ծախէ եղբայրն զիր բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամենն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն – 113. Այլվայ կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չսնուցնէ ու ի չափ

հասակի բերե ... հայնց որ կարենան ապրել՝ նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Զի գրեալ է յարեւսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածաշտուութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յարինացս: - 113. Վասն որ տղայն քշտէ հաւրն կամ մաւրն - 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քըշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի, քաւէլ թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ՝ թէ չէ, որ ի դարպսու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրանաւք մեռնի: - 114. Զի թէպէտ եւ Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ - 114. Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեն, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար. Հայնց որ, դեռ թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115. ապա դատաստանս հրաման տայ՝ որ զամէն մարդ իր զլիտվն սպաննեն: - 115. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր եր գրաւկանն գրաւկնել - 116. Գրած է յարեւնքս, որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տերն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զխաստն վճարէ - 117. որ վճարէ զխաստն զամէն աւուր - 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տերն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. Եւ թէ ունաւդն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տերն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն եւ առնուլ տերն զիրքն՝ նա պատեհ է, որ զայն գտնաւդն զեղ զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. Վասն որ չարկամ յիշվէ ու իրք տանի - 118. նա կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տեր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. եւ պարտական են թագաւորք եւ զարագլուխք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մէնակ դարձնեն ի ճանչաւդն: - 118. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տերն ասէ ընդ մարդ, թէ՝ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 119. մանաւանդ այն, որ պարոնին այնէ զպակասութիւնն, որ զիր ապրանքն կենայ ու ուտէ: - 119. Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ գրաւկնիլ առանց դարպսու - 119. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրաւկնել վասն պարտուց - 119. զի չէ թէ ուժն զոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ

ամեն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. Վասն որ տուն վաճառէ – 119. Բայց դատաւորքն պատեհ է, որ հային ի յայն գնաւոյն – 120. ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի, որ ի յայն պոմանն վճարեն յոր դնեն: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ – 120. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՝ կամ ի հնոյ կաղ՝ կամ փրքոտ կամ որ ի գետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ՝ կամ հաւկուր՝ կամ քշտան՝ կամ հարուն: - 121. Եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամեն դառնայ, զեղ որ գտվի տէրն, թող առնու, եւ նա զիր դեկանն ի ծախաւղէն առնու անյապաղ – 121. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արաւր՝ ի սայլ, եւ ի բեռն եւ յամեն իրք, որ չլինի արատաւոր, զեղ որ ի մէկայլն գրեցաք, եւ ոչ գողունի. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 121-122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղորովն զեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնեն պոման, կամ կոթորու: - 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւղն, որ չունայ էլումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւղն դառնայ – 123. Վասն որ կարաս ծախէ կամ այլ ազգ անաւթ – 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն – 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որ ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւղն – 124. Բայց Ժ ար պատեհ է որ գնաւոյն տեսնու եւ զիր թըտալիրն առնու – 125. Վասն որ ջաղացք գնէ – 125. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մէկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ – 126. Բայց ամեն ծախաւղ պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ – 126. Վասն որ խաբէ զընկերն եւ զվատ իրքն վաճառէ – 126. Պարտ է զիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքիկն վճարեն, եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127. Բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց իրաւունք առնուն ի վաճառակներոյն ի ճանպահն. թէ ոչ՝ նա կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ երթայ: - 127.

Բայց կու հրամայե արեւնքս՝ որ այն ծախաւղն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զէդ գող ու անհաւատ դատեն, զէդ որ գրել ենք վասն գողերոյն: - 127. պատեհ է, որ թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն, երբ տարոյն մուտքն մտէ, որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ... եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն, որ ոչ ծախաւղքն գրկին եւ ոչ գնաւղքն – 128. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կուսաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանարինաց ծեծ, որ թէ ծախէ զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. Եւ վաճճոյն սահմանն այս է՝ որ երկուքին կամաւք լինի եւ վկայաւք: - 128. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ ատրէ եւ ծախէ. Ապա որ կամաւք եւ ատրէ ու ձեռնգրով ծախէ, նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Եթէ որք ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է, որ մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա կոչէ զիր ծանաւթիքն եւ գնումիկոսն ... և գրել տայ զիր իրքն – 129-130. Եւ զխոստումն, թէ ելնէ՝ ինք կատարէ, եւ թէ մեռնի՝ նա հոգեբարձերն, զէդ որ գրած է ի կտակն – 130. Վասն որ այրկան ու կնկան իրքն անբաժինք լինին – 130. Ապա երբ այրիկն լինի որ մեռնի՝ նա զիր հոգոյն բաժինն ի յիր ընչիցն այնել ըզորդ է – 131. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դեռ կինն չլինի գիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաւննին – 132. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ որք զծառայն ժառանգ դնել – 132. Եւ այս եւ այն մէկ է – որ չկարէ որք ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք – 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ որք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել. բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 132-133. Բայց թէ ժողովէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք. եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր գինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Վասն որ զիր դուստրն ծախէ վասն աղքատութեան – 133. Եւ թէ ոչ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ՝ որ զիր գինն հանէ, նա ազատի: - 133. Վասն որ զիր ծառայն քշտէ որ մեռնի – 133. Եւ թէ ծառայ որք ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք. քանց հանգոյ եւ կերցոյ, որ ազատի ի ծառայութենէն: - 134. Վասն որ պառիկոսն փախչի յիր պարոնէն – 134. Կու հրամայե արեւնքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն – 135. Եթէ որք զիր անասունքն թողու որ /ծն. եւ/ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. Վասն որ կրակ ձգէ ու

խանձ ելնէ – 135. Էթէ որ կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար – 135. Եւ յայտոր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. Վասն որ մարդ իրք տայ ի պահ եւ գողնվի – 136. նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ – 136. ու թէ չգտնվի՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն, կամ զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքէն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըդորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. Վասն որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ քշտան – 136. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անսուն ի ներս ընգնի – 137. Եթէ որ զիր հորն բաց թողու, եւ անսուն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ զեղ որ էր անարատ՝ վճարէ նորան թէ անսնով եւ թէ դրամով: - 137. Վասն որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ – 138. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ – 138. Վասն որ քրիստոնէ գողնայ ու տանի անաւրինաց ծախէ – 138. Բայց թէ իսկի ներողութիւն լինի՝ որ կարէ զծառայն ազատել եւ յետ դարձնել՝ գողնալով կան գնելով, ինքն ինչվի մահ ապաշխարէ ի զընդանն – 138. Վասն որ սպաննէ զմարդ ի լեռն կամ ի դաշտ – 139. պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն. թէ հայնց որ քան զտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զեղ մարդասպան տուժեն զինքն – 139. Վասն որ տղայ զտղայ վնասէ կամ խոցցնէ – 139. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար խեղդեն ի միւսէն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն, եւ նոյնպէս է դատն՝ զեղ որ ի վերոյ գրեցաւ: - 140. Վասն որ տղայկութիւն անեն ու մահ լինի – 140. Վասն որ գրաւով ծանտր իրք վերցնեն – 140. զեղ արէնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն – 141. Յաղագս որ հարբենան եւ խալաբայ ու վնաս այնեն – 141. Կու հրամայէ արէնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան, որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումրեցաւ տայ ու զայն վնասն արար. եւ երկու հետ, վասն վնասուն զոր գործեց – 141. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան զինքն տան – 141. եւ թէ սպաննաւորն է լել պատճառ՝ նա զեղ սպաննաւոր զինքն դատեն՝ զեղ որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. Կու հրամայէ արէնքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է – 141. Այլ դեռ վասն հարբեցողութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արէնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ, եւ որ այլ աւելի է՝ նա պեղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառ ամէն չարեաց – 142. եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական. եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ, ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ զոր պատեհ է, որ դնեն: - 142. Կու հրամայէ արէնքս, որ թէ որ կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ

սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւոն յաջող լինայ ու գնոքա սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142. Բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. Վասն որ գողայ խեղդէ վասն բոզութեան – 143. Վասն որ անհաւատք զմեռելն կողոպտեն – 144. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մենակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցոյ եւ ոչ ի դարպսէ, քաւել գնէ ինք զինք, զեղ որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. Ու դնեն ի յինք նշան, որ՝ թէ այլ այնէ՝ նա մեռնի – 144. Վասն որ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ – 144. Վասն որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման – 144. Եւ թէ զարկն մարդոյ ի խալապայն, որ /ծն. ու/ պեղծ զարկսն ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա էլած է քշտաւոն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ – 145. Եւ այլ մանոր մանոր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի, հայնց որ հաւնի իրաւանց տէրն՝ ու ինք խրատվի, որ այլ չայնէ խումբութիւն: - 145. Վասն որ տառպել մարդոյ ուժ այնէ – 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել՝ մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ – 146. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ – 146. Եթէ մաիդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն. որ լնու զասացեալ զանէծսն, որ կախածնոյն է հանած – 146. Արուեստաւոր, որ զումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ զբանն հայնց զեղ, որ պոմանն լինայ, ու չհաճեցնէ զինք, կամ դարձնէ զվարձն եւ զնիւթն զոր առել լինայ՝ ի լման, եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւոն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւոն – 147. նա պատեհ է որ մանոր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ – 147. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են – 148. Վասն որ յիր ընկերոջ յերկիրն յիշվէ – 149. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ – 149. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան խաչ եւ արեւտարան շալկել – 149. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՝ մի՛ իլեր զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն, բայց քո ըղորդութեամբ պահէ ըղորդ իրաւնաւք. չայնց որ թէ իւրած լինի՝ նա իրաւնաւք

դարձնե՛ն ու առնու – 150. Վասն որ զիր ընկերն սպաննե՛ ի պատերազմ – 150. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ պալապայն անգիտութեամբ սպաննե՛, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայե՛ արե՛նքս, որ չունի մեղք – 150. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենե՛ ի գատ կենայ, եւ այնե՛ իրք մի ողորմութիւն, որ խղճմտանքն քաւին: - 150. Վասն որ գումեք իրք հարամ ուտե՛ - 150. Վասն որ նոր գեղ շինե՛ - 151. Բայց թե՛ ւաւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւոն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց որ այլք չգրկվին, ինչվի լցվի – 151. Վասն որ գմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկե՛ - 151. Ապա թե՛ ոչ՝ որ անխնամ երեսո որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. Վասն որ առուով ջուր տանե՛ եւ վնաս այնե՛ այլոց – 152. Եթե՛ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծե՛ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնե՛՝ նա թե՛ արիացուցել լինայ զվնասուն տերն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թե՛ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարե՛ - 152. Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան, եւ շատ սպաննութիւններ կու լինի ընդ իսլատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտե՛ եւ չճանչե՛ զցան ու այնով սպաննե՛, կամ որ ընդ ընկերն մախայ եւ այնով , կամ որ զաշկերտն իսակ բաժնեն ու հրամանք տան – 153. եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են, որ շատ ազգ ցաւեր խառնեն – 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտորդութենե՛, կամ յուտելոյ ... եւ կամ յայլ այսպիսեացս – 153. Եւ դեռ կարե՛ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալե՛ ու չկարե՛ զալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերե՛ - 153. Եւ յայս ամէնիս վերայ փնդոել պիտի եւ ճշմարտել, որ թե՛ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա գեղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Եւ թե՛ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամացն է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգնաւք եւ գնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն, որ եւ այլքն խրատվին ի զգաստութիւն: - 154. եւ կամ թե՛ հայր զորդի ի վերայ խրատու քըշտե՛, նա մեռնի, կամ վարդապետ, զաշակերտ կամ մայր զդուստր ... որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուր քաշե՛ եւ ի հետամտե՛, նա ընդ իր ահն ի ներք դառնայ եւ գնա սպաննե՛, եւ կամ թե՛ մարդ, որ ի մարդասպներոյ ի մեջ ընկնի՝ եւ կամենան զինք սպաննել, նա դառնայ եւ ինք իր աջողվորութեամբն գնոքա սպաննե՛՝ նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154-155. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքեն, որ գիտենայ ոք՝ թե՛ զչարկամն կու սպաննե՛ ու զընկերն քշտե՛ եւ սպաննե՛: - 155. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնե՛, ու սպաննե՛ - 155. Եւ է այլ որ մահդեղով սպաննեն. եւ են որ վասն սիրոյ դեղ տան, և սպաննեն – 155. Եւ թե՛ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք են սահմանել՝ նա այս է, որ թե՛ այլազգի կամ քրիստոնե՛ զքրիստոնե՛ սպաննե՛, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած, եւ սպաննութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպիանվի: - 156. Նոյնպէս եւ թե՛ յոչ

կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած – 156. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է – 156. եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մահուն լայ ու տրտմի – 157. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ, ապա չաք մի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. Վասն որ ժլատնայ տալ գտառպելի վարձն – 158. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է, որ զնա վճարես – 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի – 158. Վասն որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ – 159. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել – 159. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է, որ ի յայտ իշխեց – 159. Վասն որ անաւթ առնու վարձով – 159. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկեր ի պահ տայ – 160. նա զայն երդումն ըզորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել – 160. Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ /ծն. և/ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր – 160. Վասն որ դրամ տայ ի փոխ վաշխով – 161. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու – 161. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Կանոնք եւ դատարանք այսով բաժնին յիրացմէ՝ որ կանոնքն բերդ է – 161. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն ահն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն – 162. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ ոք քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըզորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ – 163. Վասն որ անսուն փաթըթվի ընդ չվան – 163. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ երբ ձագերով բոյն գտնվի ու զմայրն ի վերայ ... նա մի՛ նենգել մարն, ձագերն ու ձուերն գտնաւորին հերիք է. թէ ոչ՝ նա ընդ անիծիւք է՝ որ նենգէ մարն: - 164. Վասն որ պատրաստ հնձես զարտն – 164. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհնձես – 164. Վասն որ յայգի մտնէ – 164. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ – 164. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ յորկէ ուրեք ի բան, եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 165. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ զմեղկանն – 165. նա

գրծշկաց վարցն ու գդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165. Եւ այն, որ գրասուն վնասի՝ նա գեղ որ գրեցաք: - 165. Եթէ որք ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել որ վստահի հայնց է ու առանց ռիութեան՝ նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի, որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն, զի յիրմէ չէր այլ ի չարէն – 166. Վասն որ անսուն դիւահարի – 166. Եթէ ումեք անսուն դիւահրե նա գիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց – 166. նա թող պատրաստի որ չքուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն – 167. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւոյն՝ նա իրաւնաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր գինն առնու, թէ յիմանայ որ առ քեզ այլ լինայ լել: - 167. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յաճուք – 167. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167. Բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. Եւ զվճար վնասուն ի վերայ այնոր այնեն, որ արծաւոյն վճարէ: - 167. Եւ հաւքցաւոյն տեսովն պատեհ է, որ լինի – 168. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւոյն տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտրելն կամ վճարն վնասու, որ պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաւոյ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ – 168. Բայց աղէկ պիտի տեսնու ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս սացել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու սացել – 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն – 169. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն – 170. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս, որ չտան թոյլ որ որք յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիէցն – 170. Եւ զայս իրաւամբք գրենք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. զի թէպէտ եւ յառաջն գրածն կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171. Զջրաղացայներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն գաղունն. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ – 171. Եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չզրկեն զիրար – 172. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն

այնեն զնեհն. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... – 173. Եւ իրաւունք է, որ գորած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրեն, ու իրենք պարտին, որ զիրենց պահքն անսխալ ու աղէկ պահեն: - 173. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173. Եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անթոյթ լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն ի վարձէն կտրեն – 173.

ՈՐ /դէր./ - Առ որս ես՝ Սմբաւս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ ... բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4. Առ որս /ծն. որ/ աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմոզ եւ մեզաց թողութիւն պնդրել ի Քրիստոսէ – 4. Ջորս /ծն. գորոյ վասն/ աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս – 4. յոր հաճին յորդոց թագաւորին ... զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն – 7. Եւ գոստերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեան տուն կարգեն, որ է թագաւոր կամ բրինձ կամ մարգիզ կամ այսպիսիքն; - 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբաւր որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն – 8. Եւ յոր հաճին յայնոց՝ նա հետ թագաւորին մահուն զայն դնեն յաթոռն հայրապետով: - 8. Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել – 9. Եւ ի կոնիլ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել. քաւել թէ հայնց մարդիք լինին յայլազգեացն, որ այն շմորոյն պատճառք լինին լել: - 9. Եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւովածքն եւ չսպաննէ – 10. Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչան հանէ եւ զկինն ու գորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն – 10. Եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին, ԳՃ դեկան պերպետատ է, եւ այլ ինչոր մարդն լինի: - 10. զայս այն տաճկին տան զին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինի սպաննութիւնն՝ նա կէսն այսոր է զին որ ի դարպասն տան – 11. Եթէ քրիստոնէ գրքիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է, որ խրատէ եւ ի յապաշխարութիւն հասցնէ: - 11. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել, քաւել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: - 11. Եւ գոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամէնն զինչ կենայ՝ պրկաւղին է – 12. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի թագավորին է – 12. Եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում /ծն. յում/ երկիր գտնվի՝ այնոր է: - 13. Եւ ջորին եւ ձին եւ էշն չտայ. զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարայայ՝ գան ծառայեն պարոնին: - 13. Չամէնն զինչոր աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն

լինին – 15. Թե իշխան կամ այլ ոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրանաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին գրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնազանդութիւն լինի թագաւորին – 15. Եթէ իշխանի գաւառն՝ կամ յերկիր որ ընդ թագաւորի հնազանդութեամբն լինի՝ ոսկեհանք գտվի, նա թագվորին է – 15. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16. Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն՝ նաւթն եւ կուպրն ... դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գոթոր եւ մահլապ եւ այլն՝ նա իշխանացն է – 16. Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16. Եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր, որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16. Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամայք – 18. Եթէ ոք՝ որ չէ քահանայ ամեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծոռութեամբ եւ լքաւով, նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք – 19. զի Քրիստոս հրամայեց՝ թէ՝ որ զձեզ անարգէ՝ զիս անարգէ – 19. Եւ եթէ իրք կենայ՝ որճանչնան, որ ըզորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիարթկով իր ազգին – 20. Եւ այլք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զեղ մարդասպան ձգեն զինք – 21. Վասն հարկու որ առաջնորդքն առնուն ի ժողովրդոցն – 21. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր՝ որ ջանուն անուանին – 21. նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչոր եպիսկոպոսն դնէ: - 22. նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ: - 22. Ամենայն որ զմկրտածն մկրտէ՝ նա կորսնէ զկարգն, եւ որ զձեռնադրածն ձեռնադրէ՝ նոյնն է – 22. Եւ եպիսկոպոս որ զայլ եպիսկոպոսի ձգածն ի կարգէն իշխէ կարգաւորել եւ ի կարք անել՝ նա զեպիսկոպոսութիւնն կորսնէ իրանաւք. եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժվի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Չնոյն այնէ եւ եպիսկոպոսն եկեղեցականի, որ ապստամբէ յիրմէ: - 23. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ թէ ուննան հայրենատրութիւն՝ թէ ոչ – 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական գործ – 24. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի հայրենատրութիւն գրած, եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց զայն որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ – 25. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան՝ որ վկայեն, որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն

Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց գիտունն, որ ամենն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան – 26. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ, քաւել մեռած լինայ այն, որ կապեց – 26. նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որարհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան – 26. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարինակն գտայ – 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք – 27. Բայց այնչափ զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէ արհիեպիսկոպոսին, այն, որ չլինի արհիեպիսկոպոս: - 27. նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողլի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. Ապա թէ յարհիեպիսկոպոսի վերայ լինի խաւսքն՝ նա առանց կաթողիկոսի ոչ լինի կամ իր հրամանացն՝ որ հրամայէ եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն, որ զայն ժողովէ զամենն, ու փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն, որ սահմանած է սուրբ եկեղեցոյ իրանաւք: - 31. Վասն քահանայից՝ որ չկարեն իրք սպաննել – 31. Վասն վարդապետին որ զաշկերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի – 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւղ է. եւ թէ հայր զորդի խրատ կամ զինչոր լինայ այսպիսիք – նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպսէն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ – 32. Եւ թէ երեց ի հեծման մարդ յղարկէ՝ թե շուտ գնայ ի յինա բանն, կամ՝ հետ մարդոյ հետ հաս, եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի՝ որ /ծն. եւ/ մեռնի՝ նա դարպասն զայն կախէ որ դիպան, եւ յղարկաւղն սպաննաւղ է երկու ցեղ: - 32. Ապա թէ անաւրէնն զքրիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անաւրէն սպաննաւղն: - 33. զի այն որ մեծ է քան զմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ – 35. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան – 36. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ – 38. Եւ յաշխարհական քճ չտան յեկեղեցոյ զործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ի ձեռաց նոցա պնդրեցից – 39. Բայց ամեն բարոյ եւ առաքինութեան կատարումն սերն է՝ ըստ առաքելոյն, որ ասէ՝ լրումն արինաց սեր է: - 39. Վասն սահմանի զոր սուրբն Սահակ է դրել վաներոյն սահմանն է – 39. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ – 40. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հաւրէն եւ ի մարէն կու քակտեն – 40.

Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել՝ թե ի՞նչ թարգմանի կաթուղիկէն եւ եկլէսիայն՝ որ է եկեղեցի: - 41. եւ ջամբել ի կաթին տեղ գտուրք մարմին եւ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր վասն մեր էհեղ - 41. տեսէք որ վասն տանիցն՝ զոր կայ սովորութեամբ որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն - 41. եւ մէկ է ընդոր կու երթան տանքն - 42. զորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Զոր /ծն. զորս/ թէ հանդիպէր ուղղափառ բժծկի որ առողջացներ եւ հանէր զդէն, նա մեշ վարձք այներ եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոս: - 42. եւ յառաջ գտուրք Յոհանէս Մկրտչին տանն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զծաղկազարդին. եւ զպահքն առաջաւորին՝ որ է սուրբ Սարգսի տանն - 43. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխե այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ, ոչ իշխե ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտրութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զէր մէկ եղբարք: Եւ շողհացն ու հատիկն՝ այն եկեղեցոյն, յոր տան: - 44. Եւ պատեհ է որ որ յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոին քթոց մի ... իր եկեղեցոյն տայ, զաղէկն եւ ոչ զվատն՝ նման Կայէնի՝ որ ընտրէր ու զվատն անէր: - 45. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ ի ներքն լինի կնքած եւ իր ծուխ լինի կեցել - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել՝ ոչ /գրքում՝ որ/ թաղել եւ ոչ զիր տղայն կնքել - 47. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցւոյ դուռն փակել կամ զժամն խափանէ. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Վասն այրուկնաց, որ ծառայ ընկնին - 48. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն - 48. Բայց թէ հաճութեամբ երէց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին արէնքս չէ ի տալ որ բիճն երէց լինի - 49. Եւ այս է ըղորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւոր լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր. նոյնպէս եւ յեկեղեցականացն ով և լինի, որ իշխե ի հարկուացն բնաւ ի կարգաւորսն խառնել: - 50. Ամ թէ յիստկի, նա լաւ է ու շահած լինի երկու դեհն. եւ թէ ոչ, նա յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն. որ գիտենայք: - 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն. ապա թեմին մէն իշխէր, եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային, եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն, ու զոր ոչ՝ հանէին: - 50. Եւ աշխարհի երէց՝ որ անորդի մեռանի, նա եպիսկոպոսն զհալաւն զամէն եւ զանկողինն առնու. եւ զծխերն տայ ում կամի. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պուրգացն՝ երեցկնկանն լինի - 52. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըղորդ իրն լինի,

նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչ ոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Եւ գիտացիք՝ որ յանհաւատ իրիցնոյ, որ զհող գերեզմանին էլ կու ծախեն, հայնց որ ի կապալ հանելն՝ եպիսկոպոսաց թուութեամբ՝ որ չեն այնոնք զէր սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Զոր կու հրամայէ արէնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զէր անհաւատ - 53. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու զպառկելիքն. եւ այդ նոր դիր է նոր սահման՝ որ ոչ է յառաջնոցն - 53. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւորն, որ ուր երէց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն, եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչոր ունի՝ նա առնու իրն հալալ - 54. Եթէ ոք որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, մատդին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. Եւ բուտն՝ որ է հունարէն պերիտուտ: - 56. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն, եւ սոցա տեսով պահվէին այլ դատաւորք եկեղեցոյն: - 56. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. զի ի յոր շատն ի յաղէկ դեհն հաճին, նա զինչոր այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ովոր արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ձուրթեան եւ յանդգներթեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 59. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ զաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զէր զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել, զի զԱստուած կու խաբէ՝ եւ չկայ հրամանք, որ ուտէ. եւ տես զայլազգիսն որ չեն ուտել: - 60. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ ի պետքս է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամենն առնուլ - 60. Կու հրամայէ արէնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել. եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. փնդեցի յերեսուն գլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսան է որ ամուսնանայ, աւելի քան զմէկն, եւ որ շնայ՝ նա ելած է ի քահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61. քահանայ, որբոզնայ, նա Ժ սարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել - 62. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ - 62. Վասն փնտռողութեան, որ առնէ եպիսկոպոսն եկեղեցականաց - 62. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամեն եկեղեցոյն անսղալ: - 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ որ զամեն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոզութեան եւ զոր գտնուին յայս գործս՝ նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել: - 62. Եւ այս հանչաք էր

գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, զոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է, եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ, ոչ ի կեանս եւ ոչ յետ մահու: - 63. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զեղ զեթանասունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքայ եպիսկոպոսին են: - 64. Ապա զայս իրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի - 65. Եւ հավնեցոյց զամենն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամենն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք, որ ոնիփորոն Ե կրկին հագնին եւ արհիեպիսկոպոսք կարեն ձեռնադրել: - 65. Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ չորեքկին նափորս ի վերայ: - 65. Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց որք են մետրապաւլիտք՝ բնակիչք քաղաքի - 65. եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քան զդպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: - 66. Բայց այս այն է, զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝ քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցւոյն: - 67. Եւ է դասք եպիսկոպոսք են, որ կոչին փիրիսկոպոսք՝ գլխաւոր սարկաւագաց - 67. Եւ Ը դասք եպիսկոպոսացն են այնքիկ, որ կաթուղիկոսք են՝ ըստ սերովբէից նմանութեանն: - 67. Եւ Թ դասք աւագ եւ մեծ աւծութիւն է՝ պատրիարզն, որ է պապն: - 67. Եւ գործ է նոցա աւծել զդասս թագաւորացն, որ են նման Քրիստոսի ի վերայ երկրի: - 68. Վասնորոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ, որպէս Կոստանդիանոս եւ Թեոդոս՝ որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իւրեանց, եւ զբազումս դարձուցին ի Քրիստոս: - 68. Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք - 68. եւ տանին յառաջ զթագաւորական հաքնելիքն՝ զոր խնդրէ արքայն: - 68. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային - 68. Երրորդ դասք կանդիտորայն է, որ ոսկի խշտերն շալկեն: - 68. Չորրորդ դասք պրաւքսատորայն է, որ երկթի ասպրնի շալկեն: - 68. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ - 68. Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքայ են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկեն, զոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69. Վեցերորդ դասք ստրատորոսք են. սոքայ զեղ ըռքեպդարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, զոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ, ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ - 72. որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, զոր իրենք չուզենան - 73. եւ կարեն ամենն ելնել ի վանացն, ինչուր դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամեն հաճին - 73. եւ եկեղեցւոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ ոք՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. Եւ թէ երեւնայ որ կայ ոք

յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն, նա թէ
 աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր
 ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի դուր տեղ, եւ
 այնք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք – 74. եւ
 որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ
 ի ժողովրդէնէ առցէ զվրեժն: - 74. եւ գոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: -
 74. Եւ զայնք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն գատելոյ քրիստոնէ լինի՝
 նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ
 որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ
 առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է – 79. Եւ զխաբեբայ զանձաւեր
 զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն, եւ
 այլ չթողուն մատ՝ ի յովստ որ այնոց որ ի բարիքն գան գայթազողութեան
 պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. Կու հրամայէ արեւնքս եւ այն որ ի Նիկիայ
 հաստատեցաւ սահմանն, որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ
 հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80.
 Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի
 դատաստանաց – 81. նա հրամայէ արեւնքս, որ այնպիսիքն, որ յԱստուծոյ լինին՝
 նա Աստուած մէն կարէ զինք աքսորել, թէ լաւ է ու թէ վատ: - 81. Ապա զայնք որ
 այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. Բայց թէ
 որդիք կենան թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն
 մեղկան – 81. Եւ իշխան՝ գոր ինք թագաւորն լինին իշխանացուցել, նա ինք կարէ
 ձգել – 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանքմ չլինին իշխան դրել, նա չկարէ
 առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա աքսորել եւ ոչ ձգել: - 81. եւ
 այն որ իշխանաց իշխան լինի՝ նա դատեն զինք իշխանաց իշխանաւքն: - 82.
 նոյնպէս եւ զազատքն՝ որ են ի մերս ձիաւորքն եւ լիճ ճորտերն՝ նա իրենցովն
 զիրենք դատեն իշխանաց իշխանքն – 82. Եւ այլք հայնց ցեղ ամէն մէկ զիրն
 դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի. եւ զայլ
 ցած հեծելվորքն՝ այլ վերցածքն որ ազատ կոչին – 82. սոքա երիցանցէ դատին եւ
 աքսորին: Եպիսկոպոսք ի կաթուղիկոսաց, եւ կաթուղիկոսք ի պապէ եւ ի
 պատրիարքաց եւ յայն եպիսկոպոսացն, որ զինք կաթուղիկոս լինին ձեռնադրել: -
 83. Բայց երկու դեհին հալվնին խարճն, որ գնաց, եւ պառիկելիք, որ երկուքն
 մաշեցին՝ վճար չկայ – 84. ապա անսուն զինչոր լինի՝ զլուխքն դառնայ, եւ այճն ի
 կէս լինի – 84. եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն գոր բերել լինի եւ տուայր չկայ – 85. այրիկն
 չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. Ապա թէ
 երկուքն իրար հալալ այնեն, նա եպիսկոպոսին բաժնին յիրամէ, ու դնէ իրենց կարգ
 եւ տուգանք. զինչ որ Աստուած յիր սիրտն ծագէ: - 87. Բայց ըկարէ այն, որ
 պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ – 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա
 պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: -

88-89. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր /ծն. յոյր/ տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք, որ ստուգվի եւ թէ ընդ անասուն մեղանչէ ... նա բաժնվի իրանաւք – 90. զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք, եւ զկէս պռուգացն առնու այն որ բաժնվի: - 90. Վասն բաժանման, որոյ պատճառ լեալ է ատելութիւնն – 90. Վասն ամուսնութեան կնոջ, որոյ այրիկն հեռանայ յերկրէն – 90. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ գոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ – 91. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մէկայլն առնու: - 92. Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի – 94. Կին որ զայրն դեղէ կամ ցլու սպանել տայ – 95. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց, ու առաւել հեծելվորքն՝ որ ուննան զգրաւդին անն ու զչարկմուն – 95. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոզութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 96. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառպել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քըշտէ՝ նա զձեռն կտրեն – 99. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճոնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա – 100. Այնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ եւլթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. Եթէ ոք որ բաւլաւ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին – 101. Եթէ ոք իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւդքն կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Վասն որ զարկնէ յի կնոջ որ զտղայն ձգէ – 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կոբի չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Եւ եպիսկոպոս որ հրաման տայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. Եւ այրն որ չէ փաւշամնած՝ նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն – 105. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բոնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105. Վասն կնոջ որ թողու զայրն ու փախչի – 105. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հաւնեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. Ապա թէ տեսնուն. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի, եւ կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա

հաշտեցնեն զիրենք: - 106. զի որ ծուռն է՝ նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն – 106. Վասն կնոջ որ ծառայ տանին – 106. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... Բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւոյց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողու կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107. ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հարե լինի մնացել՝ ի յախտաժէտն խառնել եւ ւաւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարե գողայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլ ոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմեն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին. եւ ոչ թոռն որ ի դատերէն լինի – 109. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նամաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի – 109. Կանանց ժառանգութիւն՝ նա այս է հանցեղ այլվայ զեղ մեկայլս, զոր այրկանն գրեցաք: - 110. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն. եւ այլ ի յետ ի յիր յազգն երթայ. եւ թէ այսոք չկենան՝ զոր գրեցաք: - 111. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ, եւ այն է զոր հայրն տայ: - 112. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի, որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իւրեաց կաննոյն բաժին հանեն, ու ապա զիրենցն՝ զոր պատեհ է բաժնեն: - 112. Այլվայ կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրջտէ հարն եւ իր մարն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի, քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ՝ թէ չէ, որ ի դարպսու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրանաւք մեռնի: - 114. Եւ այն որդինոր զսնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ, եւ թողու զինք, ու առանց արհնութեան եւ առանց կամաց հարն առ այլք երթայ՝ նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յարինաց: - 113. Վասն այնոց որ անընգմահ լինին – 114. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին. են, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... եւ են որ ի յիրենց խելացն ի դուրս վասն ցաւոց – 115. Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի – 115. Բայց որդիքն ի հարն մահապարտութիւնն բռնվին՝ այնոնք, որ յետ անհաւտութեանն են ծնած, նոյնպէս եւ կինն. ապա այնոք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին – 115. Կու հրամայէ թէ՝ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ մի՛ գրավ վասն քո...երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. Գրած է յարեւնքս, որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս,

թե յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպասով առնու, նա չէ թէ գայն մէն կորսնէ գոր կորոյս, ապա ու գլխմեցնելոյն զխաստն վճարէ, գամէն աւուր, գոր յիմեցուցել լինայ – 117. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրան եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչ ու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է, որ կորոյս եւ ի վերայ յիմեցնաւորին, որ վճարէ զխաստն գամէն աւուր, գորյիմեցուցել լինայ: - 117. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչոր լինի – 117. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ /ծն. ու/ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. նա կու հրամայէ արեւնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպասուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպասուն պահն է: - 119. նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ զնորա՝ զինչոր տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ գետնի մի է համարած, ու այնոր ծախելոյ վճարն մէնակ լինի, որ ի յայն պոմանն վճարեն յոր դնեն: - 120. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. Վասն ջաղաց եւ խանութի, որ կապալ բերէ – 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մէնակ դարձցնէ – 120. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ՝ որնոր պատեհ լինի ու հանի ունաւորն – 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յետաւորն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. Բայց այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: - 125. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՝ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծած է – 126. եւ զայնք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն – 127. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն, եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127. Եւ զայնք, որ դրամ քըշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127. Բայց կու հրամայէ արեւնքս՝ որ այն ծախաւորն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն – 127. վասն զի նեհն է, որ կու կեցցնէ զամէնն – 128. Բայց խիստ հաստատուն այն է, որ դատաւորին ձեռնգրով լինի: - 129. նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. Ապա թէ բաժնած լինի, եւ կնկանն ճանչած ի յետ՝ նա իր ժառանգաւոր յետմնացացն լինի,

գոր դնէ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 130. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեռացն՝ նա չկայ վճար: 131. Եւ յայտոր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. Եթէ ոք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քէնէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն – 136. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարիւնաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արիւնաց թէ ապրի: - 138. ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ գնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղուն այնել, թէ քրիստոնէ լինի: - 139. Եւ թէ տէրն չյայտնի սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարիան գինն այն շէնն վճարէ՝ որ ի մաւտ լինի: - 139. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դներ – 140. Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն, զէդ արէնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն՝ նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է՝ գոր գրեցաք: - 141. Կու հրամայէ արէնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց - 141. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախսանքն թէ յուննէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որսպանվաւ՝ նա զարեան գինքն տան – 141. եւ զայն խափանն, գոր յիր բանէն կեցաւ՝ վճարել տան – 141. Կու հրամայէ արէնքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն գոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է – 141. Վասն եկեղեցականաց որ հարբենան – 142. նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի յԱստուծոյ սպասաւորութիւնն այնէ, եւ ոչ պատարագ,ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ գոր պատեհն է, որ դնեն: - 142. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143. Եթէ ոք զտղայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ իւեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արէնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արէնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի պոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով նա կու հրամայէ արէնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն. որ լնու զասացեալ զանէծսն, որ կախածնոյն է հանած՝ զէդ գոր եւ ինք ի նոյն մահն մեռաւ: - 146. Արուեստաւոր, որ գումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ զբանն հայնց զէդ, որ պոմանն լինայ՝ ու

չհաճեցնէ զինք, կամ դարձնէ ըզվարձն եւ զնիւթն գոր առել լինայ՝ ի լման, եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ թէ գրաւկնած լինի որ կորսնսլի՝ նա վճարէ: - 147. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զեղ գող՝ զինչոր հրամայած է վասն գողերոյն: - 147. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար - 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Կու հրամայէ արեւնքս, որ մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք, եւ են որ չեն՝ եւ յայլ ազգ գործերն որ գործ այնեն: - 148. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն՝ բահրակ, այն տէրն որ զամենն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ պալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ գտէրն իրացն - 150. Եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ գլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան, եւ ապա այլոցն ըղորդ: - 151. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ ... նա կիսավճար տայ իւրն - 152. Բայց ամէն բանի լինելն որ երթայ՝ ի կամայն է եւ ի յոչ կամայն: - 153. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան անէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է - 156. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի. բայց թէ յիրաւունք ընկնի՝ նա այն է զինչոր դարպասն այնէ զիրաւունքն: - 157. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն՝ կամ զկարաւտելոց իրաւունքն՝ կամ զայնոց որ ի քաղաքաց ի քո բան բերես - 158. Եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ, թէ լինի ըստ արժանեաց կերպին, գոր այն ենք գրել: - 159. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչոր իրաւունք: - 161. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, գոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, գորարել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. նա զայն զարկն իր քրջտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ - 162. Ապա թէ չայնես զպէս ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք էր, ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ: - 165. Եւ այն, որ գրաստն վնասի՝ նա զեղ որ գրեցաք: - 165. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն, քան ընդոր պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166. Վասն

դիւահարի որ անխելի եւ մարդ սպաննէ – 166. նոյնպէս եւ ամէն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց, որ ողջնալ կարէ՝ նա գոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ – 168. նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն, որ տայ տիրոջն – 169. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին – 169. ու այդ իրքդ է, որ ապականէ զերկիր – 169. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել. խոզրարծ պիտի դնել, կամ զմատակայ շինութիւնն քակել, գոր տեսնուն պատեհ – 169. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զէն գեղերն – 170. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ գոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձակնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւդացն – 171. Բայց աղունին վատութեան պատառն էլ պիտի տեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171. Բայց մեք գոր կարացաք ճշմարտել յարինացն՝ նա այս է – 172. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ որ միապէս տան զվարձերն: - 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւդին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ՈՐԲ – Ապա կու հրամայե օրենքս զորբերն եւ զտառապելքն ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ – 77.

ՈՐԴԵԳԻՐ – Եւ թէ ատար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն ... նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենեցն – 49.

ՈՐԴԻ – Առ որս ես՝ Սմբատս անարժան եւ մեղաւոր ծառայս Աստուծոյ, Որդի Կոստանդեայ թագաւորահար ... բազում աշխատանաւք աշխատեցայ ի դատաստանագիրքս ծերացեալ մտաւք – 4. Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թրւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին՝ ի հայրապետութեան Տեառն Կոստանդեայ եւ ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հեթոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: - 4. Վասն թագաւորաց եւ որդոց նոցին – 7. Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն, վասն այնոր՝ զի չէ պատեհ որ յորդոց /ծն. յորդոց/ թագաւորի ի

ցածուրիւն ընկնին: - 7. յոր հաճին յորդոց /ծն. յորդիքն/ թագաւորին եւ գիտնան որ բարի բարութ լինի եւ աստուածասէր ու երկիրով եւ ըռատակն, նա զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն - 7. Եւ թէ որդիքն մեռել լինին թագաւորին, նա որդոցնորդիքն ժառանգեն զթագաւորութիւնն եւ ոչ դստերացն - 8. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պուման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն - 8. Ղեղբարորդիսն /ծն. որդիքն/ դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն - 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբարորդիքլինին, նա հարապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լան - 8. Ջբերդոտութն եւ զայնպիսիքն անհնար պիտի սպաննել եւ զկինն ու զորդիսն /ծն. զորդիքն/ ծառայ տայ ի դարպասն - 10. Եւ թէ ծախէ զկինն եւ զորդիսն /ծն. զորդիքն/՝ արժան է: - 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու իյորդեցն: - 10. Եղբարքն եւ որդիքն՝ որ յառաջագոյն լեալ լինին՝ նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային - 20. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւ է. եւ թէ հայր զորդի ի խրատ կամ զինչ որ լինայ այսպիսիք - նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն - 32. Եւ յաշխարհական որ չտան յեկեղեցոյ զործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ - 52. Եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ. զի լաւ դարպասուն է քան անհաւտին որդոցն /ծն. որդեցին/ - 54. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնոք չեն մեղկան - 81. վասն զի սեփհական է թագաւորութիւնն ի հաւրէյորդիքն: - 81. ու թէ որդիք կենայ, նա ի հայրն տայ: - 91. Եթէ որ առուզնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճեր լինին: - 103. Կու հրամայէ արէնքս դատաւորաց եւ համարէն ունաւոյաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հաւրէյորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն - 107. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ: - 109. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն ... նա այնոց ժառանգ ոչ լինին ... նոյնպէս եւ քեռին եւ

քվոր որդին /ծն. քուրորդին/ եւ մաւրքոյրն: - 109. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն /ծն. որդիքն/ զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց /ծն. որդեցն/ ու թէ աւտար մաւրու՝ զիր պռոյզն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի խէչ որդեցն. ու թէ ոչ՝ նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դաստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունք՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն – 110. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի /ծն. որդին/ եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Ապա թէ թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հաւրն՝ անդիմադարձ – 111. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն իյորդից /ծն. յորդեց/ բաժինն հաշվին. ու թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ հանեն – 112. Իրաւունք ծնաւոյց եւ որդոց – 113. Վասն հարց, որ չսնցնեն զորդիքն – 113. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Եւ այն որդին որ զանուցանաւոյ եւ զդարմանաւոյ հայրն ուրանայ ... նա այլ խիստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յաւրինաց: - 113. Զի գրեալ է յաւրէնսն՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հաւրն հրամանացն՝ նա նզոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 113. նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ – 114. Եթէ որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի – 115. Եթէ որդի՝ որ արիւնաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար. հայնց որ, դեռ թէ հայրն կենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ – 115. Բայց որդիքն ի հաւր մահապարտութիւնն բռնվին, այնոնք, որ յետ անհաւտութեանն են ծնած – 115. Ու թէ տանն ծախաւոյն մեռել լինայ ու կամ գնաւոյն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. զի ինչվի յետոն տարին կարեն փնդոյն ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել ... թէ չէ յորդից /ծն. յորդեց/ յորդիք, կամ վճարի զինն փխթով եւ վկայաւք, կամ դատնայ ծախածն: - 123. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հաւրն եւ հարեղբարցն ու քոյրվտոցն կամաւքն – 128. նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հաւրն ու եղբարցն եւ կամ քոյրվտոցն կամաց եւ աւտրէ եւ ծախէ ... նա հաստատուն է եւ անդարձ: - 129. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա զոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիարթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք – 132. Եւ թէ կարգել լինայ զինք գնաւոյն, ու որդիք էլ ուննայ, նա այն գնաւոյն է: - 132. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւոյ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է – 133. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134. եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ խրատու քրջտէ, նա մեռնի ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ

պատեհ որ առնու ... մանաւանդ ի փոխ առնաւորին որդեցն – 161. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161.

ՈՐ ԹԷ - Տես ՈՐ/2./

ՈՐՁ – զի քանի որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յարինաց – 8.

ՈՐՄՆ – նոյնպէս եւ գտան որմունք չէ պարտ եւ զայլ այսպիսիք: - 171.

ՈՐՈԳԱՅԹ – Փթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151.

ՈՐՈԳԱՅԹԵԼ – Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեստ որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152.

ՈՐՈՇԵԼ – քաւել գայ տէրն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ սպա կարէ մտանել – 25. քաւել թէ բաժանած լինին ազգն եւ որոշած ի ճշմարտութենէն: - 42.

ՈՐՉԱՓ – զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափեւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119.

ՈՐՉԱՓ ԵԻՍ ԱՌԱԻԵԼ - Տես՝ ՈՐՉԱՓ

ՈՐՉԱՔ – Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն ... նա կէս տղայի վճարէ զհայրն, որչաք որ դնէ նորա զգինքն հայրն – 103. եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն – 161.

ՈՐՊԵՍ - Տես՝ ՈՐՊԷՍ

ԱՐՊԷՍ, ՈՐՊԵՍ – Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3. Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արեւոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւզէն լինայ՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. զի չկարէ ոք երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս պարտին իրաց հնազանդել – 26. Եթէ որպէս պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց հնազանդութիւն այնեն. նա պարտ է գրել որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան – 26. որ չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է – 27. Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս զոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն – 28. արհիեպիսկոպոսն կարէ հարկելորիլ մէն, որպէս գրեցաք – 28. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. Ու երիցնին տան զիրենց հասնի ի վանքն. եւ ըռահն վանիցն է որպէս գրել ենք: - 46. զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երթց լինի, այլ՝ որպէս վերոյ գրեցաք՝ երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց

ոչ զհարկտուն չկարէ որ հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս իշխեն վաներոյ - 50. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ, որպէս Կոստանդիանոս եւ Թէոդոս՝ որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իւրեանց - 68. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ - 76. Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած, որպէս Իսրայելի, Աստուած ցուցնէր ի ձեռն մարգարէից ամուսեան - 81. նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք - 83. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին, որպէս գրել ենք: - 83. նոյնպէս եւ մահին հետ կնկան մահուն տղայինն է, որպէս բազում անգամ գրեցաւ: - 86. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ. թէ ոչ նա, որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած: - 88. Ապա թէ բռնվին՝ նա զտանաւորին զձուքն եւ զձեռն կտրեն, որպէս յառաջ գրեցաք վասն կուսիցն - 103. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նամաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի, որպէս յառաջ կարգեցայք ի գիրքս: - 109. Վասն թէ որպէս պարտ է զնոր տուն շինել - 158. Զի թէ պատիկոս առանց դարպասի իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի՝ որպէս զվճարն էառ տուալ՝ ի դարպասն: - 168. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն. կամ թող երթան յանշէնն, որպէս սահմանած է իրենց: - 169. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւորին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն, որպէս ասեն ու լսեն: - 174.

ՈՐՄ - Եւ թէ որ յայլոց երկիր երթայ՝ որսայնէ, նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն տայ - 16. Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զէդ զցամաքոյն որսն: - 17. կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կռիւն եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդ վայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ՈՐՄԱԼ - Եւ թէ ձուկն որսայ /որսան/՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զէդ զցամաքոյն որսն: - 17. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան իսաչ եւ աւետարան շալկել - 149.

ՈՐՄ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՈՐՄ

ՈԻ - Գործածված է 540 անգամ

Ու - ն կապակցությունների մեջ. - Եւ թեպէտու նոմոսով է՝ զանդրանիկն կացուցանել յաթոռ ինքնակալութեանն, բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է ... որ՝ յոր հաճին յորդոց թագաւորին...զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն - 7. Եթէ որ՝ որ չէ քահանայ ամուսնալ ... առաջնորդ այնէ

ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչու լինի՝ ծռութեամբ եւ լքաւով ... նա զեղ ածխաքիակն դատեն զինք – 19. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն, հայնց որ ամէն ժամուժամ յիր տեղն լինի: - 35. Բայցու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն իստասարտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն – 47. Եւ թէ որ ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. Ուխտի տեղ զինչու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ իսաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըլել լինի եւ ծառութեամբ լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութեամբ աղէկ ծառայէ – 79. նոյնպէսու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք – 83. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչուդնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ զմէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Վասն որ աստեցվոր լինեն մէկն ու մէկն – 87. Այրիկ մարդ զինչու լինի, որ հեռանայ յերկրէն ... ու համբաւն ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 91. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք ... նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին – 109. Այսցեղ լինի եւ թէ կենդանի իրք լինի գրաւն եւ թէ ի հանդերձից կամ այլ իրք զինչու լինի՝ նա պակասն ի յայնոր քսակն է, որ կորոյս եւ ի վերայ յիմեցնաւորին, որ վճարէ զիսաստն զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ: - 117. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տերն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՛ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն – 119. Եւ այսով երթայ իրաւունքս ի յամէն ազգ աման՝ զինչ ու լինի: 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի – 124. նոյնպէս եւ թէ նա է՝ թէ տուն՝ թէ զինչու լինի իրք – 125. նոյնպէս ու այլ ի վայր լինի տուգանքն: - 139. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտորած զաւղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյա ձգած, նա ԻԶ մթիսալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու դեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167. զի թէպէտ եւ յառաջն դրած կենայ՝ բայց ու յետինն պիտի որ շատնան: - 171. Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան այնել: - 172.

ՈՒ ԱՊԱ - Տե'ս ԱՊԱ

ՈՒԶԵԼ – որ ինք իր կամաւ ուզէ – 27. Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի – 36. եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն ու զոր ոչ՝ նա հանէին: - 50. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծիւեն կամ քըշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն – 55. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կուուզէ ժառանգ – 89. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի հարցնեն ընդ կնիկն, եւ զոր այր ուզէ, հետ այնոր երթայ – 91. Բայց թէ կարէ դատաւորն ծածկել ու հաշտեցնել՝ նա իր կամ է. եւ թէ ոչ՝ թողու, եւ իր այլ

կին առնու, եւ զայն ազգն այնեն զինչ ուզեն: - 98. քաւել թէ դարպսուն հրամանաւք եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ, նա պատեհ է: - 116. Ապա ի դուրս կարես գրաւկնել զինքն զինչ ցեղ ուզես – 116. նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: 129. Եթէ ոք ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է, որ մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր իւելքն՝ նա ... երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 129. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել – 132.

ՈՒԶԵՆԱԼ – Ու թէ հետ այնոր ուրդր, որ գայ մէկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. գոր իրենք չուզենան – 73. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90.

ՈՒԹ – Ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ զեկեղեցին հաւնեցնէ – 101.

ՈՒԺ – Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. մի՛ լիցի թագաւորին յայն ձեռնարկել, այլ իշխանքն զիրենցն ուննան մնացական եւ թագաւորին ուժ տան: - 14. Բայց այժմ զվաներոյ սահմանն համառաւտեցաք եւ գրեցաք զուժերն ի սրբոյն Սահակայ: - 39. 2 Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ /ծն. անէ/ ... նա դատաստանն զէդ կարգծին լինայ – 97. Բայց պարտ է զիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառպել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնդաւորութիւն պիտի, եւ հայիլ ի կտրծին ուժն ու ի յաղչկնին – 97. զի այն ում ուժն եղաւ ու ծեծուեցաւ՝ նա ի յայն կնկնէն ելաւ ուժն ու ծեծելն – 99. զի կու հրամայէ արենքս՝ թէ երբ զգրաւկնուն կամ զպոխստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. զի չէ թէ ուժն գոր կու այնէ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է, - 119. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւդն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ զուժն ու զելումուտն տեսնուն զմեղվացն: - 123. Վասն որ տառպել մարդոյ ուժայնէ – 145. Եւ այլ կու հրամայէ արենքս որ թէ մարդ ուժայնէ /ծն. անէ/ տառպել մարդոյ ... նա դարպասն վճարել տայ – 145. նա ուժն այս է իրավանցս: - 152. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուժն եւ ըմպել զբաժակն, որ ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, գոր արել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. որ թէ լանայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն /ծն. ուժին/ - 166. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով

գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ պատեր – 171. Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնեն, եւ ըստ ջաղցացն եւ ըստ ջրին ուժոյն /ծն. ուժին/ -172. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն. թէ ոչ՝ նա այլոցն, որ այլազգ գողութիւն եւ ուժ, որ ի վաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւշքլեալ եւ ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173. ՌԻԺ ԱՅՆԵԼ – Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ /ծն. անէ/ ... նա դատաստանն զէղ կարգծին լինայ – 97. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառապել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուխն: - 97. Վասն որ տառապել մարդոյ ուժ այնէ – 145. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ /ծն. անէ/ տառապել մարդոյ ... նա դարպասն վճարել տայ – 145.

ՌԻԺՈՎ – Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել ուժով /ծն. ուժ/ նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. նա իրանաւք դարձնէ ու առնու, եւ ոչ ուժով – 1580. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ պատեր – 170.

ՌԻԺՎՈՐԵԼ – Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ – 50.

ՌԻԺՓՈՐՁՈՒԿ – Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկայնեն, զէղ արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն՝ նա որոյորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է – 141.

ՌԻԺՓՈՐՁՈՒԿ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՌԻԺՓՈՐՁՈՒԿ

ՌԻԼ – Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13.

ՌԻԽՏ – Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զէղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43. ապա պատեհ է որ ուխտիւք /ծն. ուխտաւք/ եւ պատարագաւք զինք զէղ զսգաւոր միսիթարեն ի յիր սուքն, զէղ երբ հացիւ երթան: - 78. Վասն ուխտի տեղեստնոյ – 79. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըւել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79. Եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի /ծն. ուխտին/ անհանգստութեան տեղի – 79. Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն...եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ – 80. Եւ ի յուխտերն նոքա թող ծախվորին – 85. Զի գրեալ է յարեւնսն՝ որ՝ դեռ թէ որդին արհամարհէ զհայրն

եւ ի յուխտ եւ կամ աստուածպաշտութեան կարգ երթայ՝ առանց հարն հրամանացն՝ նա նգոված է յԱստուծոյ եւ յաւրինացս: - 113-114. եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն - 130.

ՈՒՂԻՂ - եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիդ դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. Բայց մեծ իշխանք եւ թոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիդ սահմանիս պահելն: - 128.

ՈՒՂՂԱՓԱՌ - Ձոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ, եւ կարէ բաժնվիլ յիրմէ: - 93.

ՈՒՂՂԵԼ - Եւ որ գաղտուկ մեղանք լինի յերկիրն՝ զայն խոստովանհարքն ուղղեն: - 11. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ. քան զամէն եկեղեցւոյն եւ զեկեղեցականացն դատըստներոյն բաներն ուղղէ ի ճշմարիտն - 24. յամեն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն, եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցւոյ կարգաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 36. եւ թէ չլսէ եւ ուղղի, նա ձգուի ի կարգէ: - 46. եւ եկեղեցւոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն - 73. եւ կարեն ամենն ելնել ի վանացն, ինչուր դատաստանն ուղղի՝ ու իրենց հայր գայ՝ որ ամէն հաճին - 73.

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ - Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո: - 3. Եթէ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու զայյուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. եւ անտի ճշմարտեցի զուղղութիւն սահմանիս - 36.

ՈՒՆԵԼ - Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցւոյ դուռն փակէ կան զժամն խափանէ - 47. եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ - 54. ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. եւ սքեմ գնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի - 67. վասն զի եպիսկոպոթութեան արժուամն ունին: - 67. եւ գործ ունին որ, երբ թագաւորն մեռանի՝ նա զդագաղսն շալկեն - 68. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանագանց լինելն - 89. Եւ ի վերայ ամենին դնէ զդեղն եպիսկոպոսն. զի այլ ոք չունի հրաման: - 89. որ նա զիրն աղէկ ունէր՝ ու անկարիք կայր՝ եւ զինչ ունէր նա յիր ձեռքն կայր - 93. վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն կայր ի խէչն: - 94. նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի - 105. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարէն ունաւոյց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարե յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն - 107. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի նտունն՝ նա

փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 109. Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դասերացն՝ հաւրեղբարք եւ հաւրեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109. ունաւդն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ իմ է – 117. որն որ պատեհ լինի ու հաւնի ունաւդն – 121. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որ ծախե կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին գրերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւդն – 125. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար – 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տերն: - 148. նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ, զի զվզենն իր բաժին ունի – 168. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին-169.

ՈՒՆԵՆԱԼ Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչսն հանէ ու զկինն ու գորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն – 10.

Ուննալ – Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ /ծն. ունենայ/ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. իշխանքն զիրենցն ուննան /ծն. ունենան/ մնացական եւ թագաւորին ուժ տան: - 14. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զհրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ /ծն. ունենայ, ունենան – 14. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային – 20. եւ այք որ ուննան եւ հարուստ լինին՝ նա զիրենց իրքն խնայեն ի յայն կարիքն, նա զէդ մարդասպան ձգեն զինք եւ դատեն ու հաւնաւորեն ու դնեն յեկեղեցոյն կարիքն: - 21. Վասն եպիսկոպոսաց որ թէ ուննան հայրենատրութիւն՝ թէ ոչ – 24. Չկայ հրաման յարիւնաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այննել՝ ոչուննալ /ծն. առնուլ/ հարս եւ ոչ տալ – 30. հայնց որ զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի կանեց: - 43. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթթն մէն: - 43. նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. որ թէ իւելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր – 52. բայց եպիսկոպոսն իր ծուխ չկարէ ուննալ: - 52. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրձիկ լինի, նա թող իր պարոնութեան /գրքում՝ պարոնության/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. վասն արեղայից չուննալոյ ծուխ – 55. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ – 55. Եւ թէ սարկաւազն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է – 63. Ու կարեն ձեռնադրել եպիսկոպոսունք, արհնել մեռոն, բայց որ յայլ մեծերոյն մեռոնէն մասն ուննան, որ խառնեն ի ներք զէդ զխմոր իրք – 65. եւ խաչ ուննան ի ճակատն եւ քուշ կենան ի յաջ թեւն – 67. եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վրզնատաշենք – 68. Եւ սքեմ ուննան

ոսկի գրերով՝ ի շինեստանն քաթած – 68. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ – 68. Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին, եւ կրկնապատ գաւտի: - 69. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ ընկերակից, նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կանայ: - 72. նա զինչ ուննան առնուլ պիտի – 78. Եւ զխաբեքայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան գամէնն ի դարպասն – 80. Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն. եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնուլ այլ կին, եւ ուննայ զիքքն գամէն – 87-88. Եւ չուննայ եւ չկարէ ապրեցնել զկինն–88. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ /ծն. ունենայ/ զկինն, նա վասն բոզրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն – 88. Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենա կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. որ կամ ուննայ զկինն զէղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ գիր: - 92. նա մեծ վարձք ուննայ: - 93. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց, ու առաւել հեծելվորքն՝ որ ուննան զգրաւդին անն ու զչարկմուն – 95. Ի վերայ ամենայնի արէնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճռնիս ուննան՝ բոզութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա – 100. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. որ յախտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի, զարթ ի ծախելոյն եւ ի սպաննելոյ եւ ի բաժնելոյ – 105. ու հագնի զքրիստոնէութեան զսգեստն. եւ ապա պսակվի, եւ ուննա զինք հալալ: - 107. Ու թէ ատէ գնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ - 107. Կու հրամայէ արէնքս դատաւորաց եւ համարէն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հաւրէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն – 107. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւդն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւդն դառնայ – 123. Եթէ ոք ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է, որ մինչդեռ հիւանդն աղէկ ուննայ զիր խելքն՝ նա ... երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն – 130. Եւ թէ կարգել լինայ զինք գնաւդն, ու որդիք էլ ուննայ նա այն գնաւդին է: - 132. նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զէղ ծառայ մի ուննալ զինք – 133. Եւ թէ չուննայ՝ նա զայն վզենն դեկան վճարէ: - 135. Վասն որ զրաստ կամ ընջուղ ուննայ քշտան – 136. Եթէ ոք զրաստ կամ ընջուղ ուննայ /ծն.ուննա/, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն – 136. Եւ թէ զարկն մարդոյ ի

խալապայն, որ պեղծ գարկսն ուննայ, եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ գարկածն էլնէ ի շուրջ կու գայ՝ նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա էլած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. Բայց թէ աւերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւուն ուննայ - 151. Եւ թէ գագանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի մպոմնով որ ի տունն ուննայր /ծն.ունա/, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնեն եւ ըստ ջաղցացն եւ ըստ ջրին ուժոյն. ու թէ այլ աւել առնու՝ նա զիրն զամէնն զինչ ուննայ առնուն - 172. ապա իրանաւք ամէն մէկ զիր բաժինն ուննայ սիրով եւ ի հանգիստ: - 172.

ՈՒՄ - եւ ոնտփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով էլանեն ի բեմն: - 66. եւ սքեմ զնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի, եւ ուրար ի յերկու ուսն: - 67. Եւ սքեմ հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնտփորոն յերկու ուսն: - 67. նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւղն, զի ի գնաւղին ուսն է: - 125.

ՈՒՍԱՆԵԼ - Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել, եւ զայս արժան է զյերկար սահմանն ի սրբոյն Սահակայ գրենացն ուսանել: - 36.

ՈՒՄՆԵԼ - Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր - 21. Ամա ով ուզէ որ ուսնի՝ նա թող անտի ուսնի /ծն. ուսանէ/ - 36. եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն - 46.

ՈՒՍՈՒՄՆ - եւ զեկեղեցին եւ զուսումն սիրեն, որ իրենք աւգտին եւ այլոց քարոզեն: - 37. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումնլինին: - 38. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց - 76. Ապա կու հրամայէ արեւնքս զորբերն եւ զտառապելքն ստածել եւ ինամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու գան ի յուսումն: - 77.

ՈՒՍՈՒՄՆԱԻՈՐ - յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին՝ վտանգելոցն եւ անկարաւղացն՝ տառապելացն եւ ուսումնաւորացն - 43.

ՈՒՍՈՒՅԱՆԵԼ - Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ, որպէս ուսայց /ծն. ասաց/ զիրաւունս արդարութեան քո: - 3. եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք, նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամէնն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով /ծն. ուսուցնելով/ եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ - 39. վասն զի և առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ զմեզ ի մէկ ուսուցին - 41. չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն - 41.

ՈՒՍՈՒՑԻՉ - Ձի գեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58.

ՈՒՍՈՒՅՆԵԼ – իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա ուսուցնել: - 77.

ՈՒՍՏԻ - Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպաւնս այս:53.

ՈՒՍՅՆԵԼ – Վասն վարդապետին որ զաշկերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի – 32. Եւ թէ յուսցնելն /ծն. ուսուցանելն/ վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւ է: - 32. Եւ թէ ուսցնաւ լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քընքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւորացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77.

ՈՒՏԵԼ որ երբ զիր հայրն ու զմայրն կորսնէ՝ նա գայլն ու գազանք կու յափշտակեն ու կուտուն զինք – 41. նա մեծ վարձք է, որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 44. Եւ գայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտրութեամբ՝ տառապեալ եւ հարուստ՝ զեղ մէկ եղբարք: - 44. կուսան ԱԲԵՂԱՅ չիշխէ միս ուտել: - 55. Ապա զմիսն աշխարհականացն թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհուրն ուտեն առանց մսի: - 55. Ձի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի, եւ զմիսն տառապելքն ուտեն: - 55. Բասն որ ԱԲԵՂԱՅ զաղտաբար միս ուտէ – 60. Եւ թէ որ կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ զաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել, զի Աստուած կու խաբէ՝ եւ չկայ հրամանք, որ ուտէ. եւ տես զայլազգիսն որ չենուտել: - 60. Եւ թէ ուտէ, նա ալանի թող ուտէ: - 60. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. որ զիր ապրանքն կենա ու ուտէ: - 119. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն – 135. Եթէ որ զիր անասունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերածլինայ /ծն. լինի/ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Վասն որ զումեք իրք հարամ ուտէ – 150. Եթէ որ զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի – 150. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտրդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս – 153. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդկեր, քեզ հալալ է: - 164. մէկզմէկի ուտեն – 168. Եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու. եւ թէ ուտելոյ չլինայ՝ նա նոյնն է – 169. Եւ զայս իրաւամբք գրեմք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ զոմըշնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170.

ՈՒՄՎԵԼ - երբ մուրզ հանե՛ նա ապա ուտվի պտուղն: - 78. Եւ թէ անսուն քշտե եւ սպաննե՛ զմարդէ նա զանասունն սպանեն եւ ձգեն, եւ չուտվի: - 78. Եւ թէ զազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160.

ՈՒՐ - Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՛ նա երբ սուրն վերնա՛ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել - 9. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, ոչ ի հիւանդէ եւ յիւր սպասաւորէ - 51. ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն - 54. որ եւ նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց, եւ աւետարան կարդալ, ուր եւ այր մարդ չմտնէ: - 67. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի - 89. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն. եւ ուր ոչ կենայ՝ մաւտեւորն: - 111. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել - 116. Եւ ուր վաճառ լինի՝ նա զկապալն առնուլ պատեհ է, եւ զբաժն. բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ - 127.

ՈՒՐԱԽՆԱԼ - որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած - 156. եւ ի յայն այլ երեւնայ որ հետ մանուն լայ եւ տրտմի, կամ ի միտքն եւ կերկն ի ուրախնայ եւ խնդայ - 157.

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ - եւ հրամայեաց որ ամէն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով - 45. եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90.

ՈՒՐԱՆԱԼ - Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեան ուրանայ ...նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93. այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ...նա դատի յԱստուծոյ:-113. Եւ այն որդին որ զսնուցանաւ եւ զդարմանաւ հայրն ուրանայ ... նա այլ իխստ այն է անիծած յԱստուծոյ եւ յաւրինաց: - 113. ունաւղն իրացն ուրանայ ու ասէ՛ թէ չէ, իմ է - 117. պատեհ է, որ զայն գտնաւղն զեղ զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ - 118.

ՈՒՐԱՐ - եւ ոնտփորոն ի յերկու ուսն արկանեն ուրար եւ թիկնոց շուրջառով ելանեն ի բեմն: - 66. Եւ Ձ դասք են սարկաւագունոն. եւ սքեմով նոյն են, բայց անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեւն ուրար: - 66. եւ սքեմ գնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի, եւ ուրար ի յերկու ուսն: - 67.

ՈՒՐԴԻ - Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՛ նա երբ սուրն վերնա՛ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել - 9. Ոսկի եւ ոսկով կտաւ՝ որ ի շահն ուրդի՛ թագվորին է - 12. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուլսայ այնեն ... նա չէ պատեհ որ ի

կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. Ապա թե ուրդի /ծն. լինի/ որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն ընկնին ... որ կամենան զինքն ու զիր ընկերքն սպաննել, նա վասն այնոր որ սպաննե գթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն – 31. Ու թե հետ այնոր ուրդի, որ գայ մեկայլն ի ծառայութենէ, նա իրաւունք է՝ որ թե ուզենայ եկածն՝ նա խափանեն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Եւ թե չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս:-58. Ապա թե ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արէնքս, որ բաժնեն – 84. Եւ թե ուրդի /ծն. պատահի/, որ վասն ատելութեան լինի լել բաժնվել ... ու գնացել լինայ կինն՝ առել այլ այրիկ ու մեռել. եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. Եթե ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեան ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Բայց թե կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ ... նա թոռունքն ժառանգեն – 110. Եւ թե ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն – 139. Եթե մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի /ծն. լինի/ որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թե մեռալ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Եթե ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թե ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել – 159. Եւ թե ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արէնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թե մահու էր՝ թե խրատելոյ՝ եւ թե տուգնելոյ: - 163.

ՈՒՐԴԵՔ - Եւ թե ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59. Եւ թե սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք ... նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թե ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. Եթե ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըրթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Եւ թե ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ յորկէ ուրեք ի բան ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 164.

ՈՔ - Եւ զթագաւորի հալաւ չիշխէ ոք հագնել առանց իր հրամանին: - 9. Ի թագաւորի մաւտ մի՝ ոք իշխեսցէ նստել – 9. Եւ թե ոք զքրիստոնէ տուրտովել լինի ի թուրք՝ մեռնի. կամ խրատվի /ծն. խարատի/ ի յաչսն կամ յերկու ձեռսն եւ ապաշխարէ: - 10. Եթե երթայ թագվոր ի յիշաւ ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է. եւ զայս մունետկին, ու թե յերջեւ գտվի առ ոք՝ է պատիկ տուգնվի: - 11. Եւ թե լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին – 12. Եւ թե ծեծվոր յղարկէ պարոնն զոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ – 12. Եւ չիշխէ ոք՝ յայն որ առանց թագվորին դիր յաւելցնէ: - 13. Թե իշխան կամ այլոք՝ որ ի թագաւորի ծառութիւն եւ

ի հնազանդութիւն լինի, եւ իրք պատճառ այնէ թագաւորին, հայնց որ մեռնի իրանաւք, նա եղբարքն եւ որդիքն ... նա վասն հաւրն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15 Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ - 16. Եւ թէ ոք յայլոց երկիր երթայ որս այնէ, նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն տայ - 16. Եթէ ոք ի դուրս ի յիր ակերակք՝ յարտ կամ յայգի ոսկի գտնու կամ արծաթ ... նա այլ վայ թագվորին լինի - 17. Վասն որ ոք զիր հորն բանայ եւ մարդ անէ ի ներք՝ նա նիգն սպաննէ - 18. Եթէ ոք զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս անէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տէր է անաւղն: - 18. Եթէ ոք մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանչաք շատ հալածեցնէ ի բան ... որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն - 19. Եթէ ոք՝ որ չէ քահանայ անեալ ... եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծռութեամբ եւ լքաւով ... նա զեղ աշխարհական դատեն զինք - 19. Վասն որ ոք զքահանայ ծեծէ եւ անարգէ - 19. Չքահանայ թէ ոք անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ - 19. Վասն որ ոք զԱստուծոյ իրաւունքն կաշառոց ծախէ - 20. Եթէ ոք ի յեկեղեցոյ ձիթէ ... կամ յայլ իրաց գողանայ, նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն - 23. Եւ թէ ոք յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժվի ի դարպասն: - 24. զի չկարէ ոք երկուց տերանց ծառայել - 24. Եթէ ոք վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ ... նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատըստնել - 25. Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս զոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն - 28. Եւ ոչ ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ ոք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի - 30. Վասն որ թէ ոք ընդ թերահաւատ խնամութիւն այնէ - 30. Նոյնպէս եւ թէ ոք հետ իրաց նետ ձգէ՝ նա անցնի եւ մարդոյ դիպի ու մեռնի. նա տեսնուն որ ոյս չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամենն: - 33. Եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն ոք ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամենն հարկելորէ - 34. ապա թէ ոք յանդգնի եւ խալապայ շարժէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ ձգեն զինք ի դուրս յեկեղեցոյն - 35. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ - 38. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմնայ: - 44. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ ... իր եկեղեցոյն տայ - 45. Եւ թէ ոք երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատողենի, նա կէս դրամուն ու մատողենոյն վանացն է: - 45. Բայց թէ ոք առանց հրամանաց՝ հակառակ եպիսկոպոսին եկեղեցի շինէ ի թէմն ... նա զայն այլ եպիսկոպոսի հրամանաւ, կարէ խափնեցնել: - 47. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. ապա թէ կենայ իր ճանչած իրք՝ որ ըզորդ իրն լինի, նա կարէ իր ազգի եւ կամ յում ինք կամենայ, եւ ոչոք իշխէ նմա հակառակել: - 52. Վասն որ ոք զինք սուտ քահանայ անուանէ - 54. Եթէ ոք որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. ու

զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն, որ այլոք չիշխէ զայն գործ այնել: - 54. Չկայ հրաման յարինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել - 56. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի ... եւ ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել - 60. Եւ թէ ոք իր ձեռնադրաւղ եպիսկոպոսին հակառակի ... նա նգոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի - 65. Եւ թէ ոք վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլոք որ շինէ - 71. Եւ չկարէ ոք յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել - 71. Եւ թէ ոք գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնեն - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ - 72. Եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլոք՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. Եւ թէ երեւնայ որ կայ ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ ... նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ - 73. Եթէ ոք զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ, նա զայտոր դատաստանն ինք Աստուած է հրամել ընդ Մովսէս - 74. Չի թէ ոք զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն - 74. Եթէ ոք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի - 74. Վասն որ զքահանայի տուն այլ ոք չգնէ - 75. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլոք՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտունեալ եկեղեցոյ - 75. Եթէ ոք դատաստանի եկեղեցոյ արինաց կամ դարպասու ... նա զայս Աստուած է հրամայել ընդ Մովսէս, որ մեռնի անսղալ: - 76. Գրած է ի Մովսէսի յարեւնքն, որ թէ ոք ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն - 77. Երբ սուտ երեց կամ զիտառ լինի ոք՝ ազգի ազգի՝ որ կու լինին շատք, ու խաբեն զԱստուած եւ զմարդիտք ... նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի - 78. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլոք մարդ իշխէ աւերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն - 83. Եւ ի վերայ ամենին դնէ զդեղն եպիսկոպոսն. զի այլոք չունի հրաման: - 89. Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք, որ ստուգվի եւ թէ ընդ անասուն մեղանչէ ... նա բաժնվի իրաւնաւք - 90. Եթէ խաբվի ոք ու թուրքնայ - 92. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93. Եթէ ոք զկինն սպաննէ վասն բոզութեան - 93. Եթէ ոք վասն բոզութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն - 93. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ - 94. վասն զի կարէ ոք/ծն. որ/ատել

գմարդ, եւ բարուրք այնէլ որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն ածէ, եւ սպաննէ զինք. եւ կամ թէ զիր կինն ատէ զոք /ծն. ոք/, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայ երթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմէկալն: - 94. վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպանն՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն - 95. Եթէ ումեք կին ի բոզութեան բռնվի ... նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն - 96. Եթէ ոք զկոյս աղչիկ բռնէ, եւ ուժ այնէ...նա թէ խնամէխաւսւած լինի՝ նա դատաստանն զեղ կարգծին լինայ - 97. Եթէ ոք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն - 97. Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարեկնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնէլ՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու - 101. Եթէ ոք որ բաւաւճ լինի ի ծածուկ եւ խաբենայ ու կին առնու՝ նա յորժամ յիմնայ կնիկն զիր թափն, նա կարաւղ է որ մենակ երթայ յեկեղեցին եւ ասէ եպիսկոպոսին - 101. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ արեթի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի - 102. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հարն կամաւք - 102. Եթէ ոք իրանաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Ապա թէ ընդ այլոք լինայ խնամէխաւսւած աղչիկն՝ նա ծնաւոքն գնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն գնրա պոմանն: - 102. Եթէ ոք առուգնայք այնէ՝ անպսակ՝ նա որդիքն բճեր լինին: - 103. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ զտղայն ... նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն - 103. Եթէ ոք ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւոքն լայ - 107. Եւ ոք զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հարէն՝ նա յայնոր այլոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Եւ թէ որդիք կենայ դստերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հարն սերմէն՝ նա այնոք ժառանգ ոչ լինին - 109. Զի թէպէտ և Քրիստոս հրամայեաց թէ՝ որ ոք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեկնքս որ զեղ ինք Քրիստոս հար կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հարն կամաւք այնէ - 114. Եթէ քեզ ոք պարտ պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնէլ - 116. ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի - 117. Եւ թէ ոք չարկամ յիշվէ ումեք իրք տանի ... նա կու հրամայէ արեկնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118.

Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ գայրի կնիկ չիշխէ որ գրակնել վասն պարտուց – 119. Եթէ որ մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ որ ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոն – 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն – 125. Եթէ որ ուզէ, որ գիտենայ զհաստատուն կտակն՝ նա այս է – 130. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ որ զծառայն ժառանգ դնել – 132. Ի թագաւորաց նաւմաւսն գրել ենք ... որ չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք – 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ որ, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել – 132. Եթէ որ զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զէր ծառայ մի ուննալ զինք – 133. Եթէ որ զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ – 133. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն ձգէ՝ նա ազատեզծառայն, զի զիր զինն էառ: - 134. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայ գնէ յանաւրինաց՝ նա ծառայէ զգնաւոն Է տարի – 132. Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք – 134. Եթէ որ զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. Էթէ որ կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար – 135. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն – 136. Եթէ որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն – 136. Եթէ որ զիր հորն բաց թողու, եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն – 137. Եթէ որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ – 138. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւոն յաջող լինայ ու նոքա սպաննէ՝ նա չէ արեան պարտական – 142. Եթէ որ զտղայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ որ քաւել ապա ինքն յայցեղ մահով մեռանի զէր այն ստայն – 143. Եւ Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց, թէ մի՛ առնէք ումէք /ծն. ումմէք/, չար փոխանակ չարի: - 144. ու թէ այնէ, որ զայս՝ նա դատաւորք արինաւք զնոյն պարտին արբուցանել անաւղացն: - 144. Արուեստաւոր, որ զումէք /ծն. յիրամէքէ/ վարձ առնու, որ իր իրք շինէ ... ու չայնէ զգրանն...ու չհաճեցնէ զինք...նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ թէ որ անհոգնէ զմուխատրայն՝ եւ յուղարկէ զմարդ, ու մեռնի՝ նոյնպէս մահապարտ է: - 149. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ ի քրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ՝ բահրակ անաւրինաւք՝ նա նզոված է – 149. Վասն որ

գումեք իրք հարամ ուտէ – 150. Եթէ որ գումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ – 150. Եթէ որ նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ զհողերն սինաւռով բաժնել – 151. Եթէ որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի ... նա արեան տէրն է: - 151. Եթէ որ առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն ... որ այլոց վնաս այնէ ... նա կիսավճար տայ իւրն – 152. Նոյնպէս եւ թէ որմարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի հահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է – 152. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ գիտենահ որ՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. Եւ այս ազգի ազգի սպանմունքս շատ են. Բայց յայս չքուցս կարէ որ զայլն իմանալ: - 155. Եթէ որ, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւ մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է – 156. Եւ թէ որ բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել – 159. Եթէ որ իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն – 159. Եթէ որ զիր անսուն ... ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի ... նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել ... եւ ոչ ընդ իր ցոբեղութենէ է լել՝ նա չտայ վճար: - 160. Եթէ որ ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու – 161. Եթէ որ ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. Եւ մեղանչելն կամաւ չէ քանց իրք, որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ որ քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. Եթէ որ զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած ... նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Նոյնպէս եւ թէ որ գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163. Եւ թէ որ տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ յորկէ ուրեք ի բան ... որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 165. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել – 166. Եթէ ումեք անսուն դիւահրէ նա զիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց – 166. որ չտան թոյլ որ որ յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիեցն – 170.

Չ

Չ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկնալ – 4. Զորս աղաչեմ անմեղադիր լինել իմոյ նուաստութեանս. վասն զի չէր /ծն.էր/ իմ բան – 4. զի չէ պատեհ որ յորդոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնի: - 7. Բայց թէ անճարկութենէ լինի՝ որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին՝ այլ

դուստր, նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ աթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. Ու կարաւ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել ... որ չկարէ իր որդի եւ ոչ այլ մարդ դիմադարձ կանգնել: - 8. Ապա թէ չկենայ որդի եւ ոչ դուստր, եւ եղբար որդիք լինին, նա հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսով առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն – 8. Եւ զթագաւորի հալաւ չիշխեւ ոք հագնել առանց իր հրամանին: - 9. Եւ ոչ թագաւորն ի խէչ հայրապետի թող չնստի. զի չէ հրաման: - 9. Չէ իրավունք որ թագաւոր անպսակ սիրողով կենայ – 9. Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. թէ գան, նա զամենն հնազանդութեամբ բերէ եւ չտայ սպաննել. եւ թէ չգան, նա զմեղապարտսն մէն տայ սպաննել – 9. եւ զայնոք որ ի մեղայն գան եւ մեղացուք լինին, նա աւերէ զիրենց զաւովածքն եւ չսպաննէ-10. եւ զպողաբեր ծառք երկրին չտայ կտրել: - 10. եւ երբ իր խիստ ողորմութիւն այնէ՝ որ չմեռնի, նա զաչան հանէ – 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախսէն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի գինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ – 11. Բայց զգողն արժան է՝ որ ամեն երկրկալ խրատել կարէ. բայց իւրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին: - 11. Ապա թէ թագվորն չլինի ի հետ՝ ու իշխան յիշվէ իր երկիրն դիպան, նա ոսկին թագվորին է անհնար – 12. Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին, ապա ալանի ծեծէ – 12. Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի զիր հնկակն տվել է: - 13. Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին. եւ այլ խոտչէք չտայ: - 13. Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: Եւ ջորին եւ ձին եւ էշն չտայ – 13. Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ թող իրավունք չլինի – 13. եւ չլինին ի վերայ յիրաց պատճառայոյզ ի պիղծն: - 14. Եղբարքն եւ որդիքն ... վասն հարն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: -15. Եւ թէ վասն անհատութեան չէ /ծն. չլինի/ մեռել հայրն ի պարոնէն ... նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16. Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ՝ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր – 16. եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէն տան – 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաթք – 18. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Վասն որ չլինի քահանայ եւ զինք քահանայ երեւցնէ – 19. Եթէ ոք՝ որ չէ քահանայ աւճեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ ...նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք – 19. վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխեւ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ – 20. Եւ եթէ

իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. Եւ վասն շլատութեան ջաւելցնէ զառն եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել - 21. այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մազ մի առանց իրաւանց: - 21. Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն - 22. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է, որ՝ զեղ հեզ մի մկրտած լինի՝ նա չկարէ այլ մկրտիլ. նա նոյնպէս որ ձեռնադրած է՝ այլ չկարէ ձեռնադրիլ: - 22. նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւն: - 22. Եթէ եպիսկոպոս մտտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն՝ նա չկորսնէ վասն այնոր իրք: - 23. Եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն - 23. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ - 24. Չէ ամենեւին սուրբ եկեղեցին ի յեպիսկոպոսի հայրենտրութիւն գրած - 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական գործ - 24. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ որ ի բան մերձենայ - 24. զի չկարէ ոք երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ - 25. նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն ... նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն - 25. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան - 26. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լոծել այլ վարդապետ - 26. զի նախնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամենեւին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել - 27. Բայց այնչաք զհնազանդութիւն գրեցաք, որ այնէ արհիեպիսկոպոսին, այն որ չլինի արհիեպիսկոպոս: - 27. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քան զոր յարինակն գտայ - 27. նա չէ բնաւ արժան զայն ածել յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք. եւ այն չէ արժանի գործոյն: - 27. Չկայ ամենեւին հրաման, որ եպիսկոպոս յայլոց թէմ հանդէս կամ ձեռնադրութիւն այնէ բնաւ - 28. Եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած - 28. Եթէ ուրդի որ եպիսկոպոսին վերայ իր ժողովուրդն խուխայ այնէն եւ իր այլ հնազանդ եպիսկոպոսքն չկենան ի հնազանդել իր եւ կէսն չար կենան ու ասեն՝ ու կէսն բարի, նա չէ պատեհ որ ի կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի - 29. վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծումն: - 30. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30. նա զատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ - 30. Չկայ հրաման յարինաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ ընդ այլազգի մարդոյ ինամութիւն այնել՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչ տալ՝ եւ թէ այնէ՝ չլինի

ընդունած – 30. Վասն որ չկարէ եպիսկոպոս յայլ թեմէ իրք առնուլ – 31. Չկարէ եպիսկոպոս քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. Վասն քահանայից՝ որ չկարեն իրք սպաննել – 31. Հրամայած է յարինացն՝ որ ամենեւին չիշխէ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպսէն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ, ապա զքահանայութեան գործն այլ չայնէ: - 32. նա տեսնուն որ ոխ չկենայ ի մէջն – 33. Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33. Վասն որ չհաճի ժողովուրդն յերեցն – 34. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչ երեցն լավ է քան զիսայ – 34. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցական՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն – 35. Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան – 35. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող խմէ ըստ արինացս – 36. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. զի մենք յայս կանոնս չհամարձակեցաք այլ ինչ գրել: - 36. Եւ հետ այսոր զարծաթսիրութիւն եւ զկաշառն բառնան՝ որ բնաւ չբանի յեկեղեցիս Աստուծոյ: - 37. Եւ եկեղեցականք չինայեն զդեկանն ու զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահել – 37. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն: - 37. Եւ յաշխարհական քո չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ – 38. Եւ բիճ՝ ոչ ինք եւ ոչ իր ծնունդն եւ ոչ իր թոռն ինչվի յերեք երեսքն երեց չլինին ժամարար: - 38. Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել, եւ այս այնով լինի՝ որ ինք չծուլնայ եւ ոչ աչառէ լքառով – 38. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանոյր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամէնին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. Եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք – 39. Եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած – 39. Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս այլ կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Եւ ի յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոյս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արինաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր՝ նա եւս թէ զայն զամէնն գրել էի՝ նա կարիշատ էր լել: - 41. չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն – 41. նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն եւ ոչ ազգացն – 42. զորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի

պթոքն եւ ի կարիքն դնեն զամենն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննայ, քան զիրենց քթեթն մէն: - 43. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխեւ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցի միաբանութեամբ, որ իշխեւ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ անելի կերուխում այնել: - 44. եւ որ շլատնայ ու չտայ, նա ապաշխարելոյ է արժան: - 44. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն տան. եւ թէ չլսէ եւ ուղղի, նա ձգուի ի կարգէ: - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ քանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել - 46. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ - 47. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի սղալանաց գայլս չգրկէ: - 47. Բայց աստար երէց յայլ թեմէ՝ կարէ հաղորդել եւ թաղել զքանադրածն, ու ասէ՝ թէ չգիտէի: - 47. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ - 47. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով քանադրել: - 47. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոգութիւն է համարած - 48. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ է: - 48. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի - 48. Բայց թէ հաճութեամբ երէց լինի որդեգիրն՝ ճանաչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին արէնքս չէ ի տալ որ բիճն երէց լինի - 49. Եթէ այր եւ եթէ կին որ եկեղեցական լինի, եւ անորդի մեռնի՝ կամ անդուստր, եւ ի յիր ազգէ իր յետմնաց անուանէ ու դնէ, նա կարէ դնել, ապա իր ընչիցն մէն. քահանայութեանն կամ ծխերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. զի որպէս զերէցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց որ զհարկտուն չկարէ որ հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. զի ոչ թագաւորք չմնաց ի Հայք: - 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն - 50. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւին անտից հարկ առնուլ - 51. Սահման է յարիւնացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշտան ու թէ հեծելուր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. Նա կու պնդէ արէնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն ... եւ էրիկ մարդն չիմէ որ հարբենայ - 51. Ծխերն հարենիք չէ իր - 52. Բայց եպիսկոպոսն իր ծուխ չկարէ ուննայ: - 52. Վասն հողադրամի չառնուլոյ-52. Չկայ ամենեւին հրամանք յարիւնացն՝ բնաւ հողադրամ առնուլ ի մեռելոց թաղումն: - 52. որ չեն այնոնք զեղ սատանայապաշտք ի յայրել: - 53. Եւ չէ դեռ այս մէն, ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալանն ու զպառկելիքն - 53. զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ - 53. Վասն որ չկայ սահման որ ծամուց առնուն - 53. Եթէ որ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն

կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրճիկ լինի. նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնության/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ - 54. ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն, որ այլ ոք չիշխէ զայն գործ այնել: - 54. վասն արեղայից շուննալոյ ծուխ - 55. Եւ արեղայի չկա նրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ - 55. նա կուսան արեղայիշխէ միս ուտել: - 55. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատղին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ - 55. Չկայ հրաման յարինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հյիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ - 56. Եւ կաթողիկոսութեանն աստիճանն այս է՝ որ եպիսկոպոսն որ առանց իր ձեռնադրվի՝ նա չէ ընդունած եպիսկոպոս - 57. նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ /ծն. չսէ/ նոցա - 57. Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկւեորած էր, եւ ի կաթողիկոսութեան աստիճանի էր՝ չէր ի պատեհութեան, եւ զմայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց զձեռնադրութիւնն ինքն տայր - 57. Եւ յայլ իշխանութիւններ, թէ լինի առաքելական այթոռ եւ թէ չլինի, նա կայ հրամանք որ կարեն կաթողիկոսք լինիլ: - 57. Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հոռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ - 57. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել - 58. Եւ թէ չուրդի ի նոցմէ՝ նա կարեն ժողովել եպիսկոպոսունք եւ ձեռնադրել կաթողիկոս: - 58. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ, զինչ ու լինի, իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ ... ու թէ չառնու յանձն, նա զեղ հերետիկոս ձգեն զինք ի կարգէն ինչուի յաւիտեան: - 59. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի ... եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան - 59. եւ չկայ հրամանք, որ ուտէ - 60. եւ տես զայլագգիսն որ չեն ուտել: - 60. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ, եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ յեկեղեցոյն դուռն եւ ի ներա չմտնէ ու ելնէ հետ այլ ապաշխարաւոցն ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի - 61. Բայց ի քահանայութիւն ածել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած - 62. Եւ թէ սարկաւագն, որոյ կինն բոզնայ՝ նա թէ թէ թողու զբոզ կինն՝ նա կարէ երեց լինել, թէ այլ կին չառնու եւ ոչ զայն ուննայ, որ բոզցել է. եւ այլ բնաւ չկարէ ամուսնանալ ոչ այն, որ եթող եւ ոչ այն որ թողվաւ - 63. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն - 63. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց

եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ – 63. Եւ չկարէ այլ երեց զյետի արձակման աղաւթքն ասել – 63. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի որ ի յայնք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի – 65. ու թէ եպիսկոպոս չկենայ, նա արհնեն իսաչ – 66. նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց, եւ աւետարան կարդալ, ուր եւ այր մարդ չմտնէ: - 67. Եւ թէ որ վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ – 71. Եւ չկարէ որ յայլոց հող հակառակութեամբ եկեղեցի շինել – 71. ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել – 72. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն, եւ ապա՝ թէ չլսէ՝ նա փոխեն: - 72. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. Եւ եղբայր որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումէք իրք տալ – 72. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, գոր իրենք չուզենան – 73. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ գնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պուման եւ ընդ զմարթեցնելոյ չաւիրէ /ծն. զաւերէ/ զամենն – 73. եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ առցէ զվրէժն: - 74. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իւել է թէ իւելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. Վասն որ զքահանայի տուն այլ որ չգնէ – 75. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որ՝ ու ի ներս կենայ, քան թէ պաշտանեալ եկեղեցոյ – 75. Վասն որ եկեղեցոյ եւ դարպասի հրամանաց չհնազանդէ – 76. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ /ծն. չգիտնայ/ յաշխարհի բանէն – 76. եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս չկայ՝ եւ ես չգրեցի – 76. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա ուսուցնել: - 77. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն – 77. եւ թէ դատըստնին թէ՛ զմեր իրիկունքն առի, ու զմեզ չաւգտեցուցին՝ նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան - 77. Եւ թէ անսուն քշտէ եւ սպաննէ զմարդ՝ նա զանասունն սպանեն եւ ձգեն, եւ չուտվի: - 78. Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. Եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն – 80. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն

չմտէ ի յիրենց տունն - 80. Եւ զխաբեբայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան գամէնն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն գան գայթագոյութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. Կու հրամայէ արէնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն գատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել. թէ չէ՝ նա նգոված է: - 80. Ապա զայնք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն - 81. Բայց թէ որդիք կենայ թագաւորին, որ ի յայն թագաւորութիւնն լինին ծնածք՝ նա այնք չեն մեղկան - 81. Բայց զայլ ինքնակալք, որ ինքեանք չլինին իշխան դրել, նա չկարէ առանց այլ իշխանաց՝ որ իր ընկերք լինին՝ ոչ զնա արքայրել եւ ոչ ձգել: - 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն. այլ հրամայէ արէնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել, քաւել թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ հաւնին: - 82. ապա թէ թագաւորն լինա/դրել/, նա չկարեն ձգել, քաւել թէ թագաւորովն - 82. եւ առանց իր ընկերաց չկարեն ձգել զնա - 82. Բայց խրատելոյն կամ զմեռցնելոյն՝ առանց թագաւորին կամ իշխանին չէ արժան այնել - 82. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխէ ւերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն - 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել ... ապա հայրենէ փթել չկարեն առանց պարոնին: - 83. Բայց վարդապետն չկարէ քահանայի կարգ առնուլ - 83. Ապա թէ ուրդի՝ որ վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն, նա կու տայ հրամանք արէնքս, որ բաժնեն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. յառաջի կանոնքն չկայր /ծն.չկայ/ այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ - 84. Բայց երկու դեհին հալվնին խարճն, որ զնաց, եւ պատիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ - 84. ապա անսուն զինչ որ լինի՝ զլուխքն դառնայ, եւ այճն ի կէս լինի. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկայ: - 84. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո դիպել, որ այրիկն չլինայ լսել՝ նա ի ծնաւորն դառնայ - 85. թէ բժշկի՝ նա այրկանն է, եւ թէ ոչ՝ նա համբերէ այրիկն քանի կարէ, եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն զոր բերել լինի եւ տուայր չկայ - 85. Բայց թէ իսկի կեցցնլի՝ որ զիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց մահն: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պռոյքն տղային է, չդառնայ - 86. եւ ապա հետ այնոր՝ թէ այլ իսկի, բնաւ ճարակ չկենայ՝ նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն, նա երբ բաժնեն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ - 87. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մագ մի՝ ոչ պռոյք եւ ոչ մահր. ու առնու իր այլ կին. ու այն կինն չկարէ

առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. Ապա թե յայրկանեն լինայ պատճառն, նա զպոռուգացն յերեք բաժնեն մեկն տուգանք տայ կնոջն ... ապա թե ոչ նա չտայ: - 87. Եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 87. կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ – 88. Եւ թե վասն բոգրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն, ու այրիկն լինայ բոգրած ու պեղծ, հայնց որ այնոր բանիւ չէ ի կարել ի հուն ելնել որ դառնայ ի տուն եւ բանի, եւ չուննայ եւ չկարէ ապրեցնել զկինն՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն: - 88. վասն բոգրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել – 88. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է, այլ ամուսնանալ – 88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թե ի յոր դեհաց է – 88. Ու թե չայժենայ ինչ դեղն՝ նա հային յայրն ու կինն – 89. ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին ... ապա որ ի մեկ տուն չկենան, զի չէ հրամայել արեւնքս: - 89. Եւ ի վերայ ամէնին դնէ զդեղն եպիսկոպոսն. զի այլ ոք չունի հրաման: - 89. Եւ թե կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Եւ թե ի քրիստոնէութենէն ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն, զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. պատեհ է, որ թե պոմնով չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Եւ թե չըղորդի, նա բաժնեն իրանաւք, որ ի յայր/ծն.յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. Եթէ այրիկն խեղ լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն, ու պէտ չլինայ արել իր բնաւ ... պատեհ է ... որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր; - 92. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Եթէ ոք վասն բոգութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն – 93. Բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արիւնաւորաց չէ պատեհ զայտ այտցեղ թուլցնել – 95. ու եփ պսակվի՝ նա տուժանք չպարտի: - 96. Ապա թե չկամենայ՝ նա կտրեն զձետն: - 97. Եւ ասէ թե՝ չգտայ զինք կոյս – 97. Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեղել՝ նա հայնց է հրամայած յարեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին, ու երբ այլ չկարէ՝ նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ – 98. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Եւ թե այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թե կամենայ առջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թե եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 98. Ու թե այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. զի չէ մաւրն մկրտութիւնն տղային ընդունած: - 100. կու հրամայէ արեւնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան, չհաղորդեն զինք՝ եւ

ոչ ի մահ թողուն եւ ոչ ի կեանք: - 100. Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել - 101. Եթէ ոք կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու. թէ չէ՝ կարէ արիւնաւք այլ այրկան լինիլ: - 101. Ապա եկեղեցովն կարէ կեցցնել՝ որ այր չէ - 101. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի - 102. և որ չէ փոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102. Եթէ ոք իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոյք կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի - 102. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ - 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կոխ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. Զինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ - 104. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով - 104. Վասն թէ չէ պարտ բաժանել իրիցու ձեռնտվածն - 104. եւ այրն որ չէ փաւշամնած՝ նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան գտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն - 105. եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ ես չունէի զիմ հասակն ու չզիտէի - 105. նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն, ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ, եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 106. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ, քաւել թէ չլինի եկեղեցոյ կամ: - 106. Ու թէ ատէ գնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ - 107. ու չպիտի գառողջ սերմն՝ որ ի հաւրէ լինի մնացել՝ ի յախտածէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 107. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի տսայ չհանէ ի հուն: - 108. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որոյ տեղն ունին - 108. Բայց երբ որդի չկենայ՝ նա անճարկութեամբ դստերքն այսցեղ ժառանգեն, երբ հայրն չայնէ դիաթէկ. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հաւրէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Բայց ի վերոյ գրեալ ժառանգութիւն դստերացն՝ հարեղբարք եւ հարեղբարորդիք չունին բաժին, երբ դուստր կենայ: - 109. եւ թէ այտք չկենան՝ նա ի հարեղբայրն եւ ի հարեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Բայց թէ կտրիճին թոռ կենայ՝ եւ ուրդի, որ թոռինն հայրն չկենայ, նոյնպէս եւ թէ յաղջկանէն կենայ թոռ՝ եւ մայրն չկենայ՝ նա թոռունքն ժառանգեն - 110-111. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քան զթոռն ի ժառանգութիւն. եւ այլ ի յետ ի յիր յազգն երթայ. եւ թէ այտք չկենան՝ զոր գրեցար:

- 111. Ապա թե թոռունք չկենան՝ նա երբ հայրն կենայ՝ նա հայնց ժառանգ է հայրն որդեցն, զեղ որդիքն հաւրն անդիմադարձ – 111. Ապա թե կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած, որ թե դիաթիկ չայնէ /ծն.չանէ/ հայրն – 112. Բայց չէ իրաւունք, որ զհարսնից ծախքն ի յորդից բաժինն հաշվին. ու թե չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջուկն ի յետ հանեն – 112. Վասն հարց, որ չսնցնեն զորդիքն – 113. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջոց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չսնուցնէ ու ի չափ հասակի բերէ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. նա չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ եւ նզոված է: - 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թե որ քըշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի, կամ անարգէ կամ բամբասէ՝ մեռցի, քաւէլ թե տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թե ինչ արար, եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ՝ թե չէ, որ ի դարպսու դատաստանն ելնեն ծնաւորն՝ նա անհնար է իրանաւք մեռնի: - 114. Եթէ որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի – 115. Եթէ որդի՝ որ աւրինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար. հայնց որ, դեռ թէ հայրն կամենայ զինք դատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ – 115. ապա այնոք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին – 115. Ապա թե դնես, դու վճարէ, վասն որ չսեցիր իմայ իւրատուս; - 116. Բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ գրաւկնել – 116. Գրած է յաւրէնքս, որ թե ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թե յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպսով առնու, նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ – 117. Եւ թե ունաւղն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թե չէ, իմ է, հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ – 117. Եւ թե լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թե՝ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ գրաւկնիլ առանց դարպսու – 119. Եւ այլ կու հրամայէ աւրէնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրաւկնել վասն պարտուց – 119. զի չէ թե ուժն զոր կու այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ ... նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն. եւ չէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւղ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւէլ թե տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի ... կամ որ ի զետ նստի եւ չանցնի ընդ կարմուջ՝ կամ հաւկուր՝ կամ քշտան՝ կամ հարուն: -

121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի ... որ չլինի արատաւոր ... եւ ոչ գողունի – 121. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. զի ինչվի յետոյն տարին կարեն փնդոյել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել, եւ ետոյն լուկ գրեցաք. թէ չէ յորդից յորդիք, կամ վճարի գինն թխթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախսածն: - 123. Թէ պոմանն կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն. զի խաբէութիւն չպիտի: - 123. Ապա թէ աւելի լինի կոճակն՝ նա գնաւորին բախտն է, չդառնայ: - 123. Եւ թէ գնէ ի հայնց ժամ, կամ ծախէ ծախաւորն, որ չուննայ ելումուտ, նա անցած լինի, նա երբ ժամն գայ՝ նա ի ծախաւորն դառնայ – 123. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին գրերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւորն – 125. ու ի հետ Ժ աւուրն, երբ գգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ – 125. Եւ արատն այտոքիկ են՝ որ քըշտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մէկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ – 126. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ գնաւորն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա գնաւորին է. զի է՞ր չէր ի հայիլ զգումաշն: - 126. Բայց ամէն ծախաւոր պատեհ է, որ ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ ու զիր իրացն նա է զարատն, եւ յայնկից ի վեր չկարէ գնաւորն դարձցնել: - 126. եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քըշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն – 127. Բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ – 127. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ – 128. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է – 128. զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինին տված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի – 128. Եւ թէ ողջանայ հիւանդն, նա չէ բռնած ի յայն – 130. եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն. զի չէ պատեհ: - 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա զոր լինի հոգւոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն, եւ որ չլինայ՝ նա կնկանն յետմնացացն է: - 131. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել իւչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 130. Բայց թէ մէնակ ժամնէ մահն, հայնց որ դէռ կինն չլինի /ծն. չլինա/ զիտացել՝ նա ոչ կինն իրքն այրկան է, եւ ոչ այրկանն կնկան: - 131. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է – 131. Բայց դարձ իրացն թէ լինի՝ նա հարսնից ծախքն չդառնայ, եւ ոչ յիշուի բնաւ: - 131. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ ոք զծառայն ժառանգ դնել – 132. Յաղագս ծառայից ... որ չկարէ ոք ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք. եւ ոչ երեց այնել չէ պատեհ: - 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա

չկարէ արգելել. բայց ծառայ է հետ մկրտութեանն, որ չկարէ բաժնիլ յիրմէ: - 132-133. Եւ թէ չառնու ու ազտէ՝ նա երբ հանչաք մի ծառայէ զինք որ զիր զինն արժենայ, նա իրաւունք ազատէ ի ծառայութենէն: - 133. Եթէ որ զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի ուննալ զինք. բայց չկարէ յանարէնքի ծախել - 133. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք, չտայ թէ յետեւ մեռնի - 134. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք զին բերէ՝ նա տայ. ապա թէ չբերէ՝ նա իր է: - 134. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա գորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ - 134. Եւ թէ չուննայ՝ նա զայն վզենն դեկան վճարէ: - 135. ու թէ չգտնվի /ծն.չգտվի/՝ նա ի յերդումն է եւ ի կիսավճարն - 136. Եթէ որ գրաստ կամ ընչուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն - 136. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոծեն: - 137. Նոյնպէս եւ թէ անսունքն զիրար սպաննեն, նա թէ ասցած լինայ նորա՝ թէ բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է, եւ նա չլինայ /ծն.չլինի/ բռնել՝ նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան - 137. ու թէ չլինի ասած՝ նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: - 137. Եւ թէ տէրն չյայտնի /ծն.յայտնի չլինի/ սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք - 139. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արէնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ - 142. Եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական. եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ - 142. նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ ամօթոյ տալոյ է արժան: - 142. Բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. նա չկորսնէ /ծն.կորուսանէ/ զերիցութիւնն - 143. Եթէ որ զտղայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արէնքս որ զեթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զեղ այն տղայն - 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արէնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ զայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի /ծն.զմեռնի/ - 144. նա կու հրամայէ արէնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի, հայնց որ հաւնի իրաւանց տէրն՝ ու ինք իրատվի, որ այլ չայնէ խումբութիւն: - 145. Եւ այլ կու հրամայէ արէնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել՝ մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու զայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ - 145. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք - 146 Արուեստաւոր, որ զումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ /ծն.զանէ/ զբանն հայնց զեղ, որ պոմանն լինայ, ու չհաճեցնէ զինք, կամ դարձնէ զվարձն եւ զնիւթն զոր առել լինայ՝ ի լման, եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ

կամ հասարակաց այրեցմանն՝ ու այրե՝ նա չտայ վճար – 147. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւոյն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարե պահաւոյն – 147. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրե, չտայ վճար – 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Եւ թէ գտիրոջն յիւր բանն կոտրե՝ նա չտայ վճար: - 148. մարդկային ազգս շատ ազգեր են, եւ են, որ ազատք են ու հեծելվորք, եւ են որ չեն – 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ /ծն.չլինի/ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ, կամ որ կռուին ընդ իրար, նա կու հրամայէ արեւնքս, որ չունի մեղք – 150. Եթէ ոք նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւռով բաժնել – 151. Բայց թէ ակերակք լինի ու շինվի՝ նա զիր հին ճանչած սինաւռն ուննայ, եւ կամ նոր դնեն՝ հայնց, որ այլք չգրկվին, ինչվի լցվի – 151. Եւ թէ ինք լինի յաւժարել, կամ հռոզվոր լինի այն բանին՝ նա չկա մեղ – 152. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ /ծն.զանէ/, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Մեծ բան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան, եւ շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ խալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զգան ու այնով սպաննէ – 153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի ցժշկին, որ տղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն – 153. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եւ չարկամ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած – 156. Նոյնպէս լինի եւ ապաշխարութիւնն, թէ ի դատաստան չընկնի – 157. թէ ու սիրով լինիվնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ – 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրւիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի. թէ չէ՝ արեան տէր է, եւ յամենն զինքն վճարէ: - 158. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամրննին եւ առնաւորին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար – 159. նա չտայ վճար: - 160. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր, եւ այս հայնցեղ, թէ զգողն չգտնուն: - 160. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու – 161. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ ոք զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162. եւ թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ գայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. Եւ չէ ի հրամել արեւնքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացած իրաց – 163. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ – 163. Նոյնպէս եւ թէ ոք զրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163. Ապա թէ

չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հընձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհընձես – 164. Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164. նա թէ յուղարկաւդին ատորցնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւդին մեղ չկայ – 165. զի յիրմէ չէր այլ ի չարէն – 166. նա թող պատրաստի որ չթուլացնէ Աստուած – 167. Բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ արգիլել զինք: - 167. Բայց թէ արծաղ չկենայ դրած, լաւ փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արծաղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: 168. Ապա թէ վասն ժլատութեան չդնեն արծաղ, նա արտի պատ չկարէ լինալ – 168. եւ թէ ուտելոյ չլինայ /ծն. չլինի/՝ նա նոյնն է – 169. եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քշիկ: - 169. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին – 169. զի ամէն աշխարհս անասնով մէն չկարեն ապրիլ զէտ զթուրքմանն – 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն /ծն. չանեն/ - 169. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել – 169. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի եւ գոյանայ լիութեամբ այս երկու իրաւքս, որ չտան թոյլ որ ոք յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղ շինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիեցն – 170. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ. ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաւունին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ – 170. Եւ զայս իրաւամբք գրենք, որ թէ զայն գեղերոյն, որ ի յամայիցն լինի շինած՝ որ զարտերն կամ զայլ իրք, որ երմակն եւ զոմրճնին կամ խաշինքըն ուտեն՝ նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւղացն. նոյնպէս եւ զտան որմունքն չէ պարտ եւ զայլ այսպիսիք: - 171. Զջրաղացաներն կու հրամայէ արէնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ, եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն, ու չհարկին վասն կապլուն եւ շահուն: - 171. եւ թող այս հաստատուն մնայ՝ որ չզրկեն զիրար – 172. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն ի վարձէն կտրեն – 173. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաղին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ՉԱՐ – եւ ձեռաց իմովք աշխատեցայ եւ փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի: - 4. Զամենն զինչ որ աստէն գործէք՝ դուք անդէն գտանելոց էք՝ թէ չար եւ թէ բարի: - 15. Եւ պատրաստել պիտի եկեղեցոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ – 25. եւ կէսն չար կենան ... ու կէսն բարի – 29. Եւ կենան երկեղած

յԱստուծոյ, եւ զամենն ի բարին յորդորեն եւ զչարն լռեցնեն: - 37. եւ հրամայեաց որ ամեն մէկ զիր բաժինն առնու ուրախութեամբ եւ սիրով, հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն ու ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն - 46. Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 92. մի՛ առնէք ումեք, չար փոխանակ չարի: - 144. եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ չար /ծն.չարն/, տուրտվութիւնք եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162. զի յիրմէ չէր այլ իչարէն - 166.

ՉԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ - եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք՝ որ փախչին եւ փրկին իչարագործութենէ եւ ի հերձուածաւոյաց: - 39.

ՉԱՐԱՄԱՀ - վասն զի թէ մարդ գոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն - 95.

ՉԱՐԱՉԱՐ - կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գուլի է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոզութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել - 95. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քան զչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 96.

ՉԱՐԵԼ - Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երէցն ու այլ երէցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երէցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն: - 55. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի ոք ի յայնց, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայր յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65.

ՉԱՐԻՔ - եւ որ այլ աւելի է՝ նա պէղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառ ամէն չարեաց - 142. եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162.

ՉԱՐԿԱՄ - Եթէ երթայ թագվոր ի յիշու ի չարկմու յերկիրն, նա ոսկի՝ զինչ շահին՝ թագվորին է - 11. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց, ու առաւել հեծելվորքն՝ որ ուննան զգրաւդին ահն ու զչարկմուն /ծն.զչարկամուն/ - 95. Վասն որ չարկամ յիշվէ ու իրք տանի - 118. Եւ թէ ոք չարկամ յիշվէ ումեք իրք տանի ... նա կու հրամայէ արէնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Բայց թէ կրակ ընկնի իչարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար - 147. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքէն, որ զիտենայ ոք՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. Նոյնպէս եւ թէ յոչ կամայ լինի, եր չարկամ /ծն. չարակամ/ չլինի, եւ որ խնդայ՝ նա դեռ կամաւոր է համարած - 156. Ապա թէ չարկամ յիշու այնէ, ու տանի զամըննին եւ եւ առնաւորն այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար - 159.

ՉԱՐԿԱՍՈՒԹԻՒՆ – Էթե ոք կրակ ձգե ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ /ծն. չարկամութեամբ/ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ – 135.

ՉԱՐՈՒԹԻՒՆ – Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան – 36. եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն – 135. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. նա ի լման վճարէ, բահրակ թէ վասն չարութեան լինի այրել: - 152. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ. եւ չարութիւնն ու ի յոխն՝ եւ կամայն եւ ի յոչ կամայն – 157. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է – 159.

ՉԱՐՉԱՐԱՆՔ - ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն – 54.

ՉԱՓ - Եւ ինչ շահ կենայ ... ըստ իրենց մարդաթրւին չափոյն ի յիրենց վերայ բաժնեն: - 12. Կու հրամայէ արեւնքս, մարդ, որ յիր չափհասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն պոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ընդ այն է համարած, որ երկու կին լինի առել, եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանայ, եւ չսնուցնէ ու իչափհասակի բերէ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն /ծն. զչափ/ եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս - 126. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն – 127. Եթէ ոք զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովնի յիրոյն տան – 135. նա իրաւունքն այն չափով /ծն. չափովն/ տայ իր: - 162. Բայց ի վերայ մեղացն չափուն տան զապաշխարանք ընպել: - 163.

ՉԱՓԵԼ - նա չափին /ծն. չափեն/ չուանով զկերածն - 135. ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննածն – 139.

ՉԱՔ – Բայց մենք ի յայս արտաքոյ սրբոյն կանոնացն չաքմի այլ յաւելցուցաք հարկաւորապէս: - 72. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաքմի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. Չայս ի կանոնքս չաք մի գրեցաք – 73. վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ – 129. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք զին բերէ՝ նա տայ – 134. Նոյնպէս եւ թէ լողնալն զիրար խողղեն ի միսելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն – 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային – 140. նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ, ապա չաքմի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. Նոյնպէս եւ կոտրածն ու խոցն՝ իչաքուցն ի վերայ

երթայ եւ տուգանքն – 158. նա յամեն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն ... ու զհեծնաւղին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր – 165. ապա թէ յաղփրթութենէ լինի՝ նա այն ի դատաւորին խեղճն է՝ որ ըստ մեղանացն չաքուցն /ծն. զքուցն/ տուգնէ զմեղկանն – 165. որ թէ լաւնայ՝ նա իր չաք մի կարք դնեն ըստ ուժոյն – 166. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբըցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ պատեր – 170.

ՉԱՔ ՄԻ - Տե՛ս ՉԱՔ

ՉԳԷՏ – Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՛ ընդ չգէտն /ծն. զգէտքն/ լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւոն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ – 60.

ՉԷ ԹԷ - Տե՛ս ԹԷ

ՉԷՔՈՒՉԷՔ - Եւ ընդ այս ըդորդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13.

ՉԺԴ – Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս ի թըւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին – 4.

ՉԻ – Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն – 25. որ չի լինի ընտրաւորութիւն առաջնորդացն որպէս սահմանած է – 27.

ՉԻՔ – Չկայ հրաման յարինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն – 56.

ՉՈՐ – Ապա երբ խիստ թոյլ տվի՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարեն թող լնու զիր պէտքն: - 80.

ՉՈՐԵՔԿԻՆ – Եւ հետ այսոց արհիեպիսկոպոսն են, որ Դ կրկին հագնեն զոնիփորոնն եւ չորեքկին նափորտ ի վերայ: - 65. Բայց այնոց որ զկշիռն կամ զչափն արիւնն՝ նա այս է որ չորեքկին վճարեն – 127.

ՉՈՐՍ, ՉՈՐՔ - Եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն են սահմանած չորս: - 57. Եւ այլ հրամայէ արեւնքս, որ այս հայրենէտրութիւնս ի հարն դեհաց ինչվի չորս երեսքն յիշվէ – 110. թէ ոչ որդի կենայ եւ ոչ դստերք եւ ոչ ի նոցանէ թոռունքն՝ նա յեղբայրն եւ յեղբարորդիքն հասնի, ինչվի յիրենց չորս երեսք թոռունքն. եւ թէ այտք չկենան՝ նա ի հարեղբայրն եւ ի հարեղբարորդիքն ի չորս երեսքն յիշվէ հայրենէտրութիւնս: - 110. Բայց թէ կարգած եւ բաժնած դստերն լինի ժառանկ՝ նա հարեղբայրն մեն ի չորք բաժնէ զմէկն առնու, եւ ոչ հարեղբարորդիքն: - 110. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւոն զէդ զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի

դարպասն տուգանք տայ: - 118. Եթէ որ գումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ – 150. նա զինչ ածենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն – 169.

ՉՈՐՍՏԱԿ, ՉՈՐՍ ՏԱԿ – Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ գտէրն իրացն – 150. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնա՝ չորս տակ – 171. նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172.

ՉՈՐՐՈՐԴ – Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են – 66. Չորրորդ դասք պրաւքսաւտորայն է, որ երկթի ասպրնի շալկեն: - 68.

ՉՈՐՔ - Տե՛ս ՉՈՐՍ

ՉՈՐՔՈՏԱՆԻ – Վասն գրաստնոյ եւ ամենայն չորքոտանեաց գնելոյ – 121. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121. Եւ այս ի վերայ մեծ անասնոցն ու երմկի եւ խաշանց եւ ամենայն չորքոտանեաց մէկ երթայ: - 174.

ՉՈՒԱՆ - Տե՛ս ՉՎԱՆ

ՉՎԱՆ, ՉՈՒԱՆ - Եթէ որ զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. Վասն որ անսուն փաթըթվի ընդ չվան – 163. Եթէ որ զմարտոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163.

ՉՔԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ - Եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն – 128.

ՉՔԼԵԼ – Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ եւ ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

Պ

ՊԱԶԱՐ - Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. / տե՛ս նաև ԲԱԶԱՐ /

ՊԱԽՐԷ – Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167.

ՊԱԿԱՍ – ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկայ: - 84. զի գրել է որ մեռնի, կամ ի պակասն զձեռն կտրեն – 96.

Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն – 105. նա պակասն ի յայնոր քսակն է, որ կորոյս – 117. Թէ պոմանն կըշռով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր

երթայ, կամ վճարե՞լ գպակասն – 123. Եւ զայնոք, որ դրամ քըշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127. Եւ թէ կտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինք տայ, եւ զկերակրոյն ու զպակասն ի յիր բանն վճարե: - 157.

ՊԱԿԱՍԵՑՆԵԼ - Ու որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իր պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի – 38.

ՊԱԿԱՍՈՒԹԻԻՆ - Չկայ հրաման յարինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն եւ կամ փիրիսկոպոսովն լինի ի պակասութիւնն /ծն. պակաս/: - 56.

ՊԱԿՍԵԼ - Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանոյր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըդորդէ: - 38.

ՊԱԿՍԵՑՆԵԼ – վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ – 20. Եւ վասն շլատութեան յաւելցնէ զառն եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ պակսեցնել – 21. այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մագ մի առանց իրաւանց: - 21. ապա թէ դիաթէկ այնէ՝ նա զինչ գրուաւ ի հարէն՝ նա յայնոր այլ ոք չկարէ յաւելցնել եւ կամ պակսեցնել: - 109. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կտորէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ 119. Եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն – 130.

ՊԱՀ – Եւ զհինկ պահուն աղաւթքն եւ զսաղմոնեւերգութիւնսն կատարեն անուշահոտ խնկաւք: - 37. Բայց պարտ է զիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են – 97. նա կու հրամայէ արէնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ իպահէն ի դուրս մնան – 100. վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. Վասն որ մարդ իրք տայ ի պահ եւ գողնվի – 136. Եթէ ոք մարդոյ իրք տայ իպահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն – 136. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկեր իպահտայ – 160. Եթէ ոք զիր անսուն ... ի յիր ընկերն իպահտայ, եւ մեռանի կամ կտորի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըդորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կտորվել ... նա չտայ վճար: - 160. Եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահտաւոյն պոմընին՝ նա ի այնոր վերայ երթայ դատաստանն: - 160. Եւ զիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնացն եւ ի թագաւորաց ի ինամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն – 170.

ՊԱՀԵԼ - Դու պատուիրեցեր զպատուիրանս քո, ի պահել ինձ յոյժ: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. Զիրաւունս քո պահեցի, մի՛ թողուր զիս մինչն ի սպառ: - 3. Եւ թագվորն պարտի որ պահէ զաղքատն – 13. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ

հնագանդացն պահել՝ որ ամեն մեկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ – 14. Եւ զանաթ եւ զսպասն եկեղեցոյ ինքըն պահէ: - 35. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան զպլն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ – 35. Եւ եկեղեցականք չինայեն զդեկանն ու զեկեղեցիս Աստուծոյ աղջաղջ պահեն – 37. Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել – 38. ի վանք եւ ի դուրք զամէն մեկ ի յիր սահմանն պահէ: - 38. Եւ վասն այսոր հրամայած է յաւրինացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: - 44. Բայց զազգն եւ պահաւորն /ծն. զպահանջքն/ դատեն եւ քաւել տան - 115. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. Եւ դուքերն եւ մուխթասպնին ի վերայ այսոր սաստելով ըղորդ պահեն – 127. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իրենց իրաւունք առնուն ի վաճառկներոյն ի ճանպահն – 127. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել մտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն:-128. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ – 128. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւորն տայ զդեղգինն, եւ զինք ի գնդանն պահեն ըստ զարկուցն – 141. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ոք կենայ ու երթայ իր ճամբովն, եւ այլք կենան ու պահեն զճանապարհն՝ որ սպաննութիւն այնեն կամ գողութիւն, ու այն հալալ գնացաւորն յաջող լինայ ու գնոքս սպաննէ՝ նա էչ արեան պարտական – 142. Եւ թէ գող գողնայ, եւ ճշմարտի պահաւորն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարէ պահաւորն. բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւորին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ դատաւորն եւ զճշմարտին իմանայ. թէ հալալ մարդ է պահաւորն, նա կիսավճար այնէ – 147. ապա թէ իպահաւորէն ընկնի կրակն՝ նա վճարէ զիրաց տէրն: - 147. Եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա զայ դիպի ու սպաննէ, եւ կամ յայգոց կամ յածոց պահել քարէ եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ /ծն. պահելոյն/՝ նա այլ վստահի իրանաւք պարտի զվճարն. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր – 160. թող աւետարան տայ կարդալ, եւ Խ ար պահէ. ու զայն անսունն զենէ – 167. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն – 169. Զսինաւռ լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբոյցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ պատեր – 170. ու իրենք պարտին, որ զիրենց պահքն անսխալ ու աղէկ պահեն: - 173.

ՊԱՇՎԵԼ – եւ սոցա տեսով պահվէին այլ դատաւորք եկեղեցոյն: - 57. զի շէնն այնոց անշինութեամբ պահվի – 170.

ՊԱՀՎԻԼ - ու երբ ձիանն ու խաշինքն չլինին՝ նա ոչ սինաունին կարեն գոյանալ բնաւ, եւ ոչ արձակ մնալ, եւ ոչ պահվիլ /ծն. պահվել/, եւ ոչ երկիր առանց խաշանց ի գործ երթալ: - 170.

ՊԱՀ ՏԱԼ - Տե՛ս ՊԱՀ

ՊԱՀՐԱՆ - Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլ պիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւոն եւ զսպաննելն եւ զգնելն անասնոց – 167.

ՊԱՀՔ - նա նոքայ ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալձնաց գործերն հանեն – 43. եւ յառաջ զսուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զճաղկազարդին. եւ զպահքնառաջաւորին՝ որ է սուրբ Սարգսի տաւնն – 43. ու իրենք պարտին, որ զիրենց պահքն անսխալ ու աղէկ պահեն: - 173.

ՊԱՀՔ ԱՌԱՋԱԻՈՐԻ - Տե՛ս ՊԱՀՔ

ՊԱՂԱՏ - Վասն աստիճանաւորաց թագաւորական պաղատին – 68.

ՊԱՇՏԱԻՆԵԱԼ - Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տունն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք ... քան թէ պաշտաւնեալ /ծն. պաշտոնեայ/ եկեղեցոյ–75.

ՊԱՇՏԵԼ - Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենեսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38.

ՊԱՊ- Եւ Թ դասք աւագ եւ մեծ աւծութիւն է՝ պատրիարզն, որ է պապն: - 67. սոքա երիցանցէ դատին եւ աքսորին; Եպիսկոպոսք ի կաթուղիկոսաց, եւ կաթուղիկոսք ի պապէ եւ ի պատրիարքաց – 83.

ՊԱՌԻԿԵԼԻՔ - Տե՛ս ՊԱՌԿԵԼԻՔ

ՊԱՌԻԿՈՍ - Վասն որ պատիկոսն փախչի յիր պարոնէն – 134. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՛ պատիկոս /ծն. պատեկոս/ փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պատիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Զի թէ պատիկոս առանց դարպաս ի շիւէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է – 168.

ՊԱՌԿԵԼԻՔ - նա ամենեւին պատկելիքն ու հալաւն ինչուի գաւտին ու ի սաւլերն ի վանքն երթայ – 44. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցունն ու երիցկնոջն եւ այլ ազգականացն՝ պատկելիքն եւ հալաւն սաւլերն եւ գաւտին՝ եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ – 44. Եւ երբ եպիսկոպոսն մեռնի, նա հայրապետին է հալաւն ու միդրն եւ պատկելիքն /ծն. պատկելիքն/: - 52. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալաւն ու զպատկելիքն /ծն. պատկելիքն/ - 53. Բայց երկու դեհին հալվնին խարճն, որ գնաց, եւ պատկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ – 84.

ՊԱՏ - Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի արգիլէ զիրենք, եւ զամեն ազգ գրաստ. բայց խոզի պատ չկայ որ կարէ

արգիլել զինք: - 167. Ապա թե վասն ժլատութեան չդնեն արծառ, նա արտի պատ չկարէ լինալ - 168. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել - 169. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվաս ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ ի պատեր - 171. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի - 171.

ՊԱՏԱՀԵԼ - Սահման է յարիւնացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հան իջնու, չիջնու ի գեղ - 51. Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: - 143. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն /ծն. սպանածն/ ու ընս այլ դէն գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166.

ՊԱՏԱՀՈՒՄՆ - Եթէ ուրդի, որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի ոք եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ ... նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ - 93. զի թէպէտ եւ բժիշկքն իպատահմանէ ասեն փոխիլ, բայց ի սերմէ է ճշմարիտն - 108.

ՊԱՏԱՆ - Եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ դնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղում այնել, թէ քրիստոնէ լինի: - 139.

ՊԱՏԱՐԱԳ - ապա թէ քրիստոնէ այլ լինի սպանածն, նա բնաւ չկարէ այլ պատարագ այնել: - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել - 32. Եւ զսուրբ պատարագն սիրով առանց նախանձու այնեն - 37. ապա զհաղորդն եւ զպատարագն այլ կու ծախեն: - 53. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն - 66. ապա պատեհ է որ ուխտիւք եւ պատարագաւք զինք զեղ զսպառ մխիթարեն ի յիր սուրն, զեղ երբ հացիւ երթան: - 78. Հարցանէն յարեկնս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ - 114. Եւ զայնոք բնաւ ոչ թաղման արժանի այնել եւ ոչ պատարագի - 115. Եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ - 142.

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՊԱՏԱՐԱԳ

ՊԱՏԱՐԱԳԵԼ - Եւ այս է ըզորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ որ պատարագաւ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր - 50.

ՊԱՏԵՉ - Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել - 5. Բայց զայսչաքս պատեհ համարեցայ գրել - 41. նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպաւնս այս: - 53. ապա պարտ է յառաջ իր ապխարութիւն տալ քաշել վասն անհնազանդութեանն. զպատեհն /ծն. զպատիժն/: - 54. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կու տեսնունք պատեհ - 98. Զի թէ գողունի լինի

ու գտվի, ինչպի տարի մի ի յետ դառնայ, նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ՝ որն որ պատեհ լինի ու հաւնի ունաւդն – 121. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տերքն – 148. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել. խոզարծ պիտի դնել, կամ զմատակայ շինութիւնն քակել, զոր տեսնուն պատեհ – 169.

ՊԱՏԵՇ Է – զի չէ պատեհ որ յորդոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7. Եւ պատեհէ որ յիր հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեալք ընդ պոռոյցն: - 8. Եւ ի կոթիվ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ ածել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայէ թէ եկէք ի հնազանդութիւն – 9. Բայց եւ զյիշուելոյն եւ զշահերոյն բաժնելն պատեհ է՝ որ գրենք: - 11. Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն պատեհ է որ եկեղեցոյն տայ: - 11. Եւ ընդ այս ըրորդ անցնել՝ այլ չէքուչէք չէ պատեհ առնուլ ավելի ի հարկատվացն: - 13. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք – 14. նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն – 19. Չէ ամենեւին պատեհ որ եպիսկոպոս յոչինչ ազգ գործ աշխարհական եւ ոչ ի բան մերձենայ – 24. Եթէ ոք վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան խաւսք ասէ ... նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել – 25. Եթէ որպէս պատեհ է, որ եպիսկոպոսունն իրաց հնազանդութիւն այնեն. նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, որ յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան – 26. Եւ ի դարպաս ու ի հանդէս պատեհ է, որ հնազանդութիւն այնէ եպիսկոպոսն արհիեպիսկոպոսին – 27. նա չէ պատեհ որ կասկած թողվի այն հիլայքն, որ ասցած լինի – 29. Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն – 33. Քահանայի չէ պատեհ /ծն.պարտ/ , որ մեծ քսուփեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33. Բայց նորերն զհինքն պատեհ է, որ զամէն հարկելորեն – 34. նա պատեհ է, որ զամէնն հարկելորէ – 34. Աւագ եւ զլիսաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ – 35. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ ... իր եկեղեցոյն տայ – 45. Մարդ որ մեռնի՝ նա ի մահուն ժամանակն ի հոգւոյն բաժնէն պատեհ է՝ որ առաջ զիր եկեղեցոյն հոգայ - 46. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ – 47. Ու բանադրաւդն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու զիր թպտիրն ի բանադրելն – 47. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի – 48. զի որպէս զերեցն չէ պատեհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ ոք հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ

առնուլ – 51. Եթէ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւրն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատդին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. Չի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի, եւ զմիսն տառապելքն ուտեն: - 55. Չի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. Եւ այս հանչաք էր գրած ի կանոնքն, ու այլ յառաջ չէր գնացած, գոր թէ գնացած էր՝ նա պատեհ էր: - 62. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին – 63. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ – 63. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել – 72. Եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն – 72. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինի տվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. Եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհէ, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն – 73. Եթէ որք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա ուսուցնել: - 77. ապա պատեհ է որ ուխտիք եւ պատարագաւք զինք զեղ զսգաւոր միսիթարեն ի յիր սուրն, զեղ երբ հացի երթան: - 78. Նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ – 79. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. Հրամայէ աստուածային արեւնքս՝ որ այրն գլուխ է կնոջն, եւ պատեհ է, որ կինն հայնց կենայ ի յայրկան հրամանքն՝ զէտ ոտքն ու այլ զաւղուածքն գլխոյն: - 84. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Եւ թէ ատեցվոր լինի մէկումէկն՝ անմեղանք առանց բոգութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել – 87. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 88. Եւ յետ այնոր հաշտի այլվայ այրիկն, եւ ուզենայ այրիկն, որ առնու զկինն՝ նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ զայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն՝ նա պատեհ է, որ թէ պոմնով չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ /ծն. պատեհն/ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. նա չէ պատեհ որ այլ իր ուղղափառ կինն ի հետ իր կենայ – 93. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ

դառնայ յըդորդն, ու շահի զինքն – 93. Եւ պատեհ է խոստովանհարն, որ
 զսպաննաւոյն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննաձն, ու իմանայ զիրենց կենքն – 93. նա
 զէդ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի
 զարիւնն – 93. Բայց թագաւորաց եւ աշխարհաւոր արիւնաւորաց չէ պատեհ զայս
 այտցեղ թուլցնել – 95. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ
 ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու
 խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. Եթէ որ կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն
 այնել՝ նա չէ պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. Եթէ որ ծառայ շահի, եւ
 կամենայ ընդ ինք պսակուիլ՝ նա պատեհ է, որ Խ ար թողու զինք, որ զիր ծնաւորն
 լայ – 107. Եւ ոչ է պատեհ /ծն. ոչ պատեհ է/՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն – 108. ու
 թէ չկենայ առել կին որդին՝ նա զիր հարսնից ծախքն ի խառն միջեւնէն ի յետ
 հանեն Բայց զաղջկներոյն պատեհ է հաշվիլ ի յիրեանց – 112. Երբ եղբարք կենան
 ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրոնց հարեղբարովն եւ քեռոյն տեսովն
 լինի, որ յառաջ յընչիցն եւ ի հալծնացն իրեաց կաննոյն բաժին հանեն, ու ապա
 զիրենցն՝ զոր պատեհ է բաժնեն: - 112. Բայց զանդրբանիկն Աստուած է
 հարկելորել, եւ պատեհ է, որ ի հարն ի տեղն նստի – 113. Եւ թէ ծախէ եղբայր զիր
 բաժինն՝ նա պատեհ է, որ ամէնն յիրաց վերայ բաժնեն ըստ գնոյն – 113. նոյնպէս
 եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հարն կամաւք այնէ – 114. զայնոց կարգն
 պատեհ է կատարել – 115. Եթէ որդի՝ որ արիւնաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝
 նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբար. հայնց որ, դեռ թէ
 հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ –
 115. քաւել թէ դարպսուն հրամանաւք եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա
 պատեհ է: - 116. Բայց ամենեւին լուծք եզանց չէ պատեհ զքաւկնել 116. նա պատեհ
 է, որ զայն գտնաւոյն զէդ գող դատեն որ սուտ ուրացաւ – 118. Վասն որ զայրի կնիկ
 չէ պատեհ զքաւկնիլ առանց դարպսու – 119. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ հային
 ի յայն գնաւոյն – 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա
 չէ պատեհ որ յիմէ վճարն – 120. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է,
 որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա
 նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի – 121. Բայց Ժ ար պատեհ է
 որ գնաւոյն տեսնու եւ զիր թոպիրն առնու – 125. Բայց ամէն ծախաւ պատեհ է, որ
 ի նգովիցն Աստուծոյ վախէ – 126. Եւ ուր վաճառ լինի՝ նա զկապալն առնուլ
 պատեհ է, եւ զբաժն – 127. նա կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ
 երթայ: - 127. Եւ զհացի ու զգինոյ եւ զայլ հնդերաց նեհն՝ պատեհ է, որ թագաւորն
 ժողովէ զիր զամէն գաւառապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն ... որ քննեն եւ
 տնտղումն այնեն ի մուտն եւ ի տարին ... եւ նեհ դնեն – 127. Բայց դատաւորք
 պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաւննին, եւ ի վերայ
 այնոր այնեն, եւ զթերին լնուն: - 132. Բայց թէ ժողովէ զիր զինն ու տայ յիր տերն՝ նա
 պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք – 133. Ապա թէ կամենայ

զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւոյ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է – 133. Եթէ որ կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար – 135. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր ժինու ի մաւտ է սպաննածն – 139. եւ զխոստմունքն չկարէ պակսեցնել՝ զԱստուծոյ ուխտն. զի չէ պատեհ: - 130. Յաղագս ծառայից ... որ չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք. եւ ոչ երէց այնել չէ պատեհ: - 132. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն – 139. Նոյնպէս եւ թէ ի լողնալն զիրար խեղդեն ի միսելն՝ նա պատեհ է որ ի հասակն հային եւ ի յայնոր չաքն – 140. եւ չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական. եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ, ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ զոր պատեհ է, որ դնեն: - 142. Եթէ մարդ դատած լինի վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մոեանի, նա վասն այնոր թէ մեռալ չէպատեհ թողուլ զինք – 146. Բայց թէ զայնոր մէն լինան առել ու զպահաւորին թողել՝ նա պատեհ է որ մանտր փնտոէ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ – 147. Եթէ որ նոր գեղ շինէ՝ նա չէ պատեհ մենակ զհողերն սինաւորով բաժնել – 151. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ – 158. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է, տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է – 159. եւ թէ որ բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրով տուժել – 159. Եթէ որ ի փոխ տայ՝ նա վաշի չէ պատեհ որ առնու – 161. Եթէ որ զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Նոյնպէս եւ թէ որ գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 165. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անիսել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել – 166. եւ հաւքցաւորոյն տեսովն պատեհ է, որ լինի – 168. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի – 168. Զջրաղացայներն կու հրամայէ արէնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմ պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն – 171. Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան այնել: - 172.

ՊԱՏԵՃՈՒԹԻՒՆ – Բայց եւ Երուսաղէմայ եպիսկոպոսն ի հնոյ սովորութեամբ հարկեւորած էր, եւ ի կաթողիկոսութեան աստիճանի էր՝ չէր ի պատեհութեան /ծն. պատրիարքութեան/ - 57.

ՊԱՏԵՃՎՈՐ, ՊԱՏԵՃԻՈՐ – Ապա զմիսն աշխարականացն թողուն, եւ իրենք զիրենց կերակուրն զպատեհւորն ուտեն առանց մսի: - 55. եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն – 127. Նոյնպէս եւ

զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն. զի առանց նեհի, որ պատեհվոր լինի, աշխարհ երբ շինվի ... - 173.

ՊԱՏԵՀԻՈՐ ՏԵ՛ս ՊԱՏԵՀՎՈՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ - Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ – 103. Վասն որ զիր ընկերն սպաննէ ի պատերազմ - 150. Այն, որ զիր ընկերն ի պատերազմ /ծն. պատերազմի/ընդ խալապայն անգիտութեամբ սպաննէ ... նա կու հրամայէ արեկնքս, որ չունի մեղք – 150.

ՊԱՏԺԵԼ – ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ – 171.

ՊԱՏԻԺ – Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է – 41. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն համբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ /ծն.պատիժ/ է: - 48. Վասն կրելոյ զպատիժ սպաննութեանն – 156.

ՊԱՏԻԿ – ու թէ յերջել /ծն. յառջել/ գտվի առ ոք՝ է պատիկ տուգնվի: - 11.

ՊԱՏԻԻ – Եւ ապա տայ կաթողիկոսն զպատիւ եպիսկոպոսութեան – 56. Եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած, եւ ամուսնութեամբ մէկ են – 66.

ՊԱՏԿԱՌԻԼ – զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն իպատկատիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36.

ՊԱՏՃԱՌ – Եւ ի կոնի ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրն վերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել. քաւէլ հայնց մարդիկք լինին յայլազգեացն, որ այն շմորոյն պատճառք լինին լել: - 9. Եւ իրք պատճառ /ծն. պատճառք/ այնէ թագաւորին – 15. Եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման տան: - 26. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա զրկանք է, թող ի յետ /զրքում՝ թողի յետ/ տայ թէ ոչ նա պատճառ է /զրքում՝ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինայ երեցն լավ է քան զիսայ կամ այլն անուշաձայն, եւ զմէկն թողուն ու ի մէկալն հարկեն, եւ ի խալապայի պատճառ լինին եւ մեղաց – 34. ամէն քակտելոյս պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագաւորացն – 42. Եւ ոչ գուսան երգոց կամ ավջի ձայն իշխէ հանել բնաւ, եւ կուսան արեղայի մեղաց պատճառ /ծն. պատճառք/ լինի՝ եւ ի անթողնելի մեղք շահի: - 51. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւէլ քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն – 72. Եւ այլ չթողուն մաւտ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն զան զայթազողութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. նա թէ յայրկանէն լինի պատճառն՝ նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. Ապա թէ յայրկանէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին – 87. Եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ զտղայքն, եւ առնու այլ կին, եւ ուննայ զիքրն զամէն – 88. Վասն բաժանման, որոյ պատճառ լեալ է ատելութիւնն – 90. Եւ թէ անհանգստութիւն լինի ի յայրուկնաց մէջ, եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն ... նա տան զխորթերն ի յազգն,

որ հանգչին: - 91. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանաձ արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ որ տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Եթէ երկու այրիկ յիրար լինան անցել ի կոիւ, ու կնիկ իշխէ ի մեջ մտել, որ մեկին աւգնէ ու խալապալայ այնէ եւ պատճառաւ որ մեկն զմեկայլն ծեծէ կամ սպաննէ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս որ ձեռն կտրվի այն կնկանն – 99. Վասն պատճառանաց բաժանման – 100. Ի վերայ ամենայնի արեւնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնկանոյ, որ զայս պատճոնիս /ծն. պատճառս/ ուննան՝ բոգութիւն կամ կախարդութիւն – 100. Զի այդ բոգութեան պատճառ է – 105. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոգցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն – 106. զի գոյացութեան եւ ապրնաց է պատճառք – 116. Բայց դատաւորք պատեհ է, ո հային ի յայն գնաւոյն, թէ յաղքատութենէ լինի պատճառն՝ նա ներելով այնեն դէպի ի հարուստն: - 120. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին /ծն.պատճառնեն/ գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. Եւ թէ ոչ վասն տառպելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելո կամ ի յայլ իրաց – 124. Բայց այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: - 129. թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան գինքն տան. եւ թէ սպաննաւոյն է լել պատճառ՝ նա զէդ սպաննաւոյն գինքն դատեն – 141. եւ որ այլ աւելի է՝ նա պեղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառ ամէն չարեաց – 142. Բայց աղէկ իմանալ պիտի /գրքում՝ պետի/ զպատճառն /ծն. պատճառքն/՝ թէ զիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է, թէ յի՞նչ իրաց – 152. եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են – 153. Եւ որ ի հիւրնդին դեհն լինին պատճառք՝ նա այս են, որ կամ լինի ի հիւրնդին յանլտորդութենէ, կամ յուտելոյ, կամ բացուելոյ, եւ կամ յայլ այսպիսեացս – 153. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ որ քշտէ անասնոյ՝ նա իմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն /ծն. պատճառքն/ - 162. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 165. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն զիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171.

ՊԱՏՃԱՌԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՊԱՏՃԱՌ

ՊԱՏՃԱՌԱՆՔ – որ աղքատանայ եկեղեցին վասն յերեւան պատճառանաց – 21. Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ – 57. նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ՝ թէ՛ ես ֆրլանս, որ վասն իսայ պատճառանացս անճարկեցայ, եւ կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս – 98. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանաձ արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց /ծն.պատճառանոց/

դատաստան կարէ որ տանել կնկանն – 99. Այնոք որ ... առանց բոգութեան եւ կամ այլ իրանաւք պատճառանաց ... թողուն զիրեանց կաննին՝ նա կու հրամայ՝ արեւնքս որ եարթն տարի եկեղեցոյն յամեն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100. Կին՝ որ առանց եկեղեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց ... թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. Ու թէ առէ զնոյն կինն՝ նա չկարէ ուննալ զինք զէտ ծառայ, ապա ազատէ զինք, բայց ոչ առանց բոգութեան պատճառանաց – 107. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւջմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն յինչ ազգ պատճառանաց վերայ ու լինի՝ նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. զսպաննածն ու զկոտրածն անսղալ վճարել պիտի: Նոյնպէս եւ զդին ձգեցվոր այնելն կամաւոր պատճառանաւք: - 174.

ՊԱՏՃԱՌԱԻՈՐ – Եթէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն հայրն լինի՝ նա զտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց կնկան հրամանացն – 87. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ – 88.

ՊԱՏՃՌԱՅՈՅՁ – Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ... չլինին ի վերայ յիրաց պատճառայոյզ ի պիղծն: - 14.

ՊԱՏՈՒԵԼ – Չամեն ազգ արուեստավոր պատուեցէք – 14.

ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ – Դու պատուիրեցեր զպատուիրանս քո, ի պահել ինձ յոյժ: - 3. Երանի թէ յաջողեալ էին ինձ ճանապարհք իմ, ի պահել ինձ զպատուիրանս քո: - 3. Յայնժամ ես ոչ ամաչէի ի զգուշանալ ինձ ի պատուիրանս քո: - 3.

ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԱԶԱՆՑ – Ապա յայրկանն հայենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ, կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ աժէ զպատուիրանագանց լինելն – 89.

ՊԱՏՈՒԻՐԵԼ - Դու պատուիրեցեր զպատուիրանս քո, ի պահել ինձ յոյժ: - 3.

ՊԱՏՈՒՀԱՍ – Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի – 38.

ՊԱՏՇԱՃ – Եպիսկոպոսին պարտ է եւպատշաճ, որ զամեն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոգութեան – 62.

ՊԱՏՌԵԼ - առաքեալքն...չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ գրիստոնէութեան միութիւնն – 41. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն ... թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ – 165.

ՊԱՏՌԵՅՆԵԼ - Վասն որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ – 138. Եթէ որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարէ – 138. նա թէ յուղարկաւորին ատորգնելոյն լինի լել նա պատռեցնաւորին մեղ չկայ – 165. նա թէ պատռեցնաւորն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165.

ՊԱՏՏՐԱՆ - թե հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ - 115.

ՊԱՏՏՐԱՍՏ - Յայս պիտի հայիլ դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: - 150. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Վասն որ պատրաստ հնձես զարտն - 164. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես - 164.

ՊԱՏՏՐԱՍՏԵԼ - Եւ պատրաստել /ծն. պատրքատիլ/ պիտի եկեղեցւոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ - 25. Թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ, ապա չաք մի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. նա թող պատրաստի /ծն. պատրստի/ որ չթուլացնէ Աստուած, որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն - 167.

ՊԱՏՏՐԻԱՐԳ - Տէ՛ս ՊԱՏՏՐԻԱՐՔ

ՊԱՏՏՐԻԱՐՔ, ՊԱՏՏՐԻԱՐԳ - Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64. Եւ սոքա կարեն արհնել մեռոն ու դնել պատրիարք: - 65. Եւ Թ դասք աւագ եւ մեծ ամուսնութիւն է՝ պատրիարգն, որ է պապն: - 67. սոքա երիցանցէ դատին եւ արքային: Եպիսկոպոսք ի կաթողիկոսաց, եւ կաթողիկոսք ի պապէ եւ իպատրիարքաց /ծն. պատրիարգաց/ - 83.

ՊԱՏՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ - Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ի յիր արարքն զՅովհաննէս անտարանչին զմեծ պատրիարքութեան արժոնն ի յԵփեսոսէ ի Կոստանդինուպոլիս փոխել եւ անդ հաստատել - 65.

ՊԱՏՐԻՍՊ - Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցւոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւագանովն: - 37. Ապա տուն, որ պարքսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշիւն զեղ արտի կամ զետնի մի է համարած - 120.

ՊԱՏՐՈՆ - որ բնաւ որդի չկենայ թագաւորին ... զեղբար որդիսն դնեն երկրին հաւատարիմքն յիրենց պարոնին արժոն, որ յիրենց պարոնին սերմէն է եւ ոչ արտար սերմի ծնունդ: - 8. բայց իւրենց ճորտերն չխրատեն առանց իրենց պարոնին: - 11. Եւ գոր իշխան՝ որ յղարկէ ի ծեծ, նա ի կէս է շահն ընդ պարոնն: - 12. Եւ թէ լաւ կինք յիրմէ ոք երթայ ծեծէ՝ առանց պարոնին, նա երկու բաժինն ծեծվորին է եւ մեկ բաժինն պարոնին - 12. Եւ թէ ծեծվոր յղարկէ պարոնն գոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ - 12. Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամենն զինչ կենա՝ պրկաւորին է, եւ զրհին մէն պարոնին: - 12. Ոսկեհանքն թագվորին է, եւ արծաթհանքն ի կէս է ընդ երկրին պարոնն եւ ընդ թագվորն - 13. Ջգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահնանած է՝ առնուն պարոնայքն - 13. Եւ ի շաբաթն ար մի պարոնին բանի - 13. Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին - 13. Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն /ծն. պարոնին/: - 13. զի

յամեն տաներսն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարպայ՝ գան ծառայեն պարոնին: - 13. Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն /ծն. պարոնութենէն/, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Հայնց լինի դատաստանս եւ ընդ իւրաքանչիւր պարոնայքն առ հասարակ՝ եւ ընդ իւրեանց ճորտերն: - 15. նա չէ բնաւ արժան գայն ածել յեպիսկոպոսութիւն՝ որ ինք իր կամաւ ուզէ եւ սեղան տայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք - 27. Եւ զկամաւ սպաննութիւններն՝ աշխարհական պարոնայք գիտնան, եւ զկամայն եկեղեցին: - 33. զի որպէս զերէցն չէ պատոհ ի հարկ դնել, նա հայնց ոչ զհարկտուն չկարէ որ հանել ի հարկէն առանց պարոնին կամացն: - 50. Եւ այս է ըզորդն՝ այն պարոնն, որ յիրիցվէ՝ պատարագաւ լինի՝ հարկ առնու, նա անէծք է գրած այնոր - 50. եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք /ծն. պարոնայքն/ հոգային - 50. եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ - 54. եւ յերկրին պարոնէն /ծն. պարոնին/ եւ յամենէն հաճութեան գիր առնուն՝ որ արժանավոր է ու գիտուն՝ հեզ եւ խոհեմ - 58. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն - 80. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամեն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս ու զխրատելն եւ զվարել՝ որպէս գրել ենք. ապա հայրենէ փթել չկարեն առանց պարոնին: - 83. Բայց պարտ է զիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառպել աղջիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նաւմաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի - 109. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՝ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. մանաւանդ այն, որ պարոնին այնէ զպակասութիւնն, որ զիր ապրանքն կենա ու ուտէ: - 119. եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քրշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն խրատել տայ կամխոռել կա մեռցնել: - 127. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129. Յաղագս ծառայից ... որ չկարէ որ ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք - 132. Եթէ որ զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ. զի սպաննելն ու խրատելն պարոնացն է: - 134. Վասն որ պատիկոս փախչի յիր պարոնէն - 134. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՝ պատիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պատիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն - 134. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՝ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: 152. եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ խրատու քրշտէ, նա մեռնի ... կամ պարոն զճորտ ... որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ

ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166. որ պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168. ու վզենն պարոնին կու լինի - 168. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց /ծն. պարոնացն/ եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն - 170.

ՊԱՐՈՆՈՒԹԻՒՆ - Կու հրամայէ արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտութն խառնին եւ ոչ հարկտութն յիրիցնին, ոչ խնամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իւայք, վասն պարոնութեանն հարկուն - 49. ու այլ ինչքն զինչ որ լինի՝ ու այն որ ի պտուգացն՝ երեցկնկանն լինի, եւ ի պարոնութեանն ի հրամանքն է մնացել - 52. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քորձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ - 54. եւ թէ աշխարհի երեց է, նա արժան է ընդ հարկետոր գիտունքն եւ ընդ մատուտորս պարոնութեան ըստ իւրաքանչիւր կերպի յարիլ ի բարին, վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն. եւ զերկրաւորքս նոյնպէս ի տերութիւն եւ ի պարոնութիւն: - 64. զի կովոյ եւ ծառութեան ի պէտք է ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116. քաւել թէ պարոնութեան հրամանաւք լինայ այրել զյիմեցնելն եւ դարպսով: -117. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս - 126. Եւ զայնոք, որ դրամ քըշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127. Բայց թէ ըղորդի բաժինք չբերէ առ պարոնութիւնն՝ նա գող է, ու հարամ է, զինչ պահէ - 128. ՊԱՐՍԻԿ - Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ - 50.

ՊԱՐՍՊԱԻՈՐ - Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն - 119.

ՊԱՐՏ/Ք/ - Եւ ինք ի յիր վերայ չթողու զշալակն եւ զպարտք - 39. զի այն պարտք է, ու յառաջ զայն պիտի վճարել եւ զիր երիցնուն: - 46. Եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ, եւ զոր պարտն է՝ ի դարպասն տա որ դատէ - 74. Վասն այլ եկեղեցականաց կարգաց եւ պարտուց - 83. Եթէ քեզ ոքպարտքպարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել - 116. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրաւկնել վասն պարտուց, ապա դարպասու տեսովն վճարվի զիր պարտքն - 119. եւ յորժամ կարենան ծնաւորքն կամ ազգն վճարել զպարտն /ծն. զպարտքն/՝ նա ազատ է /գրքում՝ ազատէ/: - 133. նա թէ այլ յետեւ մեռնի, նա ելած է քշտաւորն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն /ծն. պարտքն/ եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ - 145. եւ նա զքո պարտքն /ծն. պարտ/ վճարէ - 173.

ՊԱՐՏԱԿԱՆ - Եւ թագվորն պարտի որ պահէ զաղքատն. թե ոչ՝ Աստուծոյ պարտական մնայ: - 13. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի

նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ – 68. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է, արեան պարտական է, եւ սահմանել պիտի որ քաւէ: - 94. Եւ պարտական են թագաւորք եւ զարագլուխք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւոյն: - 118. նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ ամօթք տալոյ է արժան: - 143. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չի նայ իր գործ եւ չի նայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երես որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. Ապա թէ ոչ՝ նա պարտական է մեղացն – 165.

ՊԱՐՏԵՆԱԼ – Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրականն գրակնել – 116.

ՊԱՐՏ Է - Գող եւ ծեծվոր չէ պարտ յղարկել թագվորին – 12. Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց գիտենալ, որ երագի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14. Գիտել պարտ է որ մկրտութիւն եւ ձեռնադրութիւն մէկ է – 22. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ – 24. նա պարտ է գրել՝ որ եպիսկոպոս որ արհիեպիսկոպոսի գաւառ կենայ՝ նա պատեհ է, յարհիեպիսկոպոսին ի հնազանդութիւն կենան – 27. Բայց դատաւորին պարտ է փնտռել ըղորդութեամբ եւ ընտրել զակամայ սպաննութիւն: - 33. Եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած – 39. Բայց եւ մեզ աշխարհական հաւտիս պարտ էմերոց հովուացն հնազանդ լինել իբրեւ Աստուծոյ – 39. Պարտ է գիտել, որ ժողովարան թարգմանի՝ որ հաւնիկ լինի ամենայն ազգաց հաւատացելոց միասիրտ եւ միական եւ միահաւատ ի մաւր մեր հանգչիլ ի գիրկ – 41. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալ քաջել վասն անհնազանդութեանն – 54. Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ զաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զէր զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել – 60. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոգութեան – 62. Ապա թէ հուրբելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք, քարկոծել պարտ է, զի անարգեաց: - 75. Ապա երէցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ – 76. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն – 80. նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչք ի պարոնին պահն են – 97. Վասն թէ չէ պարտ բաժանել իրիցու ձեռնտվածն – 104. Եւ ոք զայնոք ի շենամեջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ – 108. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպազրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Եւ գիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաջ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քան զայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանաւրինաց ծեծ – 128. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է – 157. Վասն թէ որպէս պարտ է

գնոր տուն շինել – 158. ու զայն զնտանոք եւ ծեծաւք եւ խրատնաւք պարտ է ըղորդել: - 159. Եթէ ումեք անտուն դիւահրե նա գիտել պարտ է տերանցն որ ի յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց – 166. Բայց եւ յաղագս երմկերոյ գրել պարտ է գովելնոյ եւ խաշանց: - 170. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քան զշէն գեղերն – 170. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձակնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւոյն. նոյնպէս եւ գտան որմունք չէ պարտ եւ զայլ այսպիսիք: - 171.

ՊԱՐՏ Է ԵՒ ՊԱՏՇԱԾ - Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոզութեան – 62.

ՊԱՐՏԻԼ – Քրիստոսի դատաստանին արիւնակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ – 9. Եւ թէ ծեծվոր յղարկէ պարոնն գոք՝ ու բռնվի, նա պարոնն պարտի որ գնէ – 12. Եւ թագվորն պարտի որ պահէ զաղքատն – 13. Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի զիր հնկակն տվել է: - 13. Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիրեանցն հարկատվացն եւ հնագանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ – 14. Եւ տեղոյն տերն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն – 17. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս պարտին իրաց հնագանդել – 26. Եւ զայս ամէնս եպիսկոպոսն պարտի ի կարգ պահել – 38. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. ու եփ պսակվի՝ նա տուժանք չպարտի: - 96. Եթէ որ իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոր կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. Եթէ որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի – 115. ապա այնք որ յառջեւ լինին ծնած՝ ազատ են, մահ չպարտին – 115. նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. Ապա թէ հարուստ է ու գատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ – 122-123. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստուն բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. Բայց վասն եկեղեցոյն հնագանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն – 142. եպիսկոպոսն պարտի /ծն. պարտին/ հնագանդել արիւնացս – 143. դատաւորք արիւնաւք գնոյն պարտին արբուցանել անաւոյն: - 144. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամբննին եւ առնաւղին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար – 159. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրաւնաւք պարտի զվճարն – 160. զի թէ հայրն մեռել լինի, նա որդիքն բնաւ վաշիս չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. նա զբժշկաց վարցն ու զղեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165. Զի թէ պատիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի – 168. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ – 171. ու իրենք պարտին, որ զիրենց

պահքն անսխալ ու աղէկ պահեն: - 173. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ՊԱՏԽՈՒՆ – որ իրենք գիտեն գայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի – 42. նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն – 106. նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոյն – 125.

ՊԱԻՂՈՍ – Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս – 40.

ՊԵՂԾ – Տե՛ս ՊԻՂԾ

ՊԵՂԾՈՒԹԻՒՆ – թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն /ծն. վատութենէն/ անցնի՝ նա գնաւոյն է: - 124.

ՊԵՏՐՈՍ – Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վէն – 40. Ամ ի՞նչ Քրիստոս գայո՞ւ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40.

ՊԵՏՔ – Տե՛ս ՊԵՏՔ

ՊԵՐԻՏՈՒՏ – Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ. եւ բուտն՝ որ է յունարէն պերիտուտ: - 56.

ՊԵՐՊԵՌԱՍ – Եւ ընդհանուր գին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպետատ է - 10.

ՊԶՈՒՄՆ – Եւ յայս ամենիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զէղ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154.

ՊԷՍ – զի զԱստուծոյ իրաւունս ծախեց Յուդայի պէս: - 20. այն հայրն՝ որ շան պէս զիւր միջաց բերած որդիքն ուրանայ ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113.

ՊԷՏ – Եւ թողու զկնիկն, ու պէտջլինայ արել իր բնաւ - 92. Ապա թէ չայնեսգպէտ /ծն. պէտ/ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարարպէտն /ծն. պէտ/ նա վճարէ: - 163.

ՊԷՏ ԱՆԵԼ – Տե՛ս ՊԷՏ

ՊԷՏՔ – Եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն եւ ի յայլ եկեղեցականացն ի պէտքն – 21. հայնց որ զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի կանեց: - 43. եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթեթն մէն: - 43. եւ վանքն տայ զպէտքն: - 51. Եւ իրք որ եկեղեցոյ լինի եւ եպիսկոպոսութեան, եւ իրիցնին եւ եկեղեցոյ բանհոգերն ծախել լինի՝ կամ այրել ինչ իպէտքս /ծն. պէտք/ է նա երբ նստի եպիսկոպոսն՝ նա կարէ այլուի զամէնն առնուլ – 60. եւ այլ պէտքն ի վաներոյն լինի: - 77. Ապա երբ խիստ թոյլ տվի /ծն. թուլցվի/՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիրպէտքն: - 80. քաւէլ թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրար՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն /ծն. պէտք/ ու ինք առնու այլ

կին – 89. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի – 102. զի կովոյ եւ ծառութեան իպետքէ ի պարոնութեանն ի կարիքն: - 116.

ՊԻՂԾ, ՊԵՂԾ – Նոյնպէս եւ իշխանքն պարտին զիւրեանցն հարկատվացն եւ հնազանդացն պահել՝ որ ամէն մէկն զիւր շինածն եւ զկորթբացած հայրենիքն ուննայ, եւ չլինին ի վերայ յիրաց պատճառայոյզ ի պիղծն /ծն. պեղծն/ - 14. եւ այն որ կրկին կարգ էա՝ նա զէդ այլ պիղծ /ծն. պեղծ/ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուծի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն քաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթուղիկէ վիմիս մէջ – 40. Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ ոչ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զէդ պեղծ եւ անզգամ մարդ վատահի ձգվի: - 59. Եւ զխաբեքայ գանձասէր զետառքն հրամայէ ձգել ի կարգէն, եւ առնուլ զինչ ուննան զամէնն ի դարպասն, եւ այլ չթողուն մատ՝ ի յուխտ որ այնոց որ ի բարիքն գան զայթագողութեան պատճառ չլինի ի պիղծն: - 80. Ապա զայնոք որ մարդիկք դնեն, նա՝ թէ հայնց պիղծ լինին, որ չկարէ հանդուրժել աշխարհն, նա այլվայ իրենք եկեղեցովն եւ ամէն բնակչաւք երկրին կարեն աքսորել: - 81. ու այրիկն լինայ բոզրած ու պեղծ – 88. Եւ թէ չըղորդի, նա քաժնէն իրանաւք, որ ի յայր /ծն.յայլ/ պեղծն չերթայ՝ եւ ի մահն՝ որ երկուքն մեռնի: - 92. Եւ ինքն, որ ծուռն է եւ պեղծ, նա զամէնն կորսնէ եւ մէկայլն առնու: - 92. Վասն իսեվ ու պեղծ այրկան – 92. Եթէ այրիկն իսեվ լինի ու պեղծ, եւ թողու զկնիկն ... նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրանաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զէդ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. Նոյնպէս եւ թէ կնիկն պատահի պեղծ՝ է նա մէկ է իրաւունքն: - 92. եւ թէ վասն անհաստատութեանն կամ տվայտութեան, կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն՝ նա զէդ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուծի – 93. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համաւրէն ունաւդաց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարէ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ուննան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զինամութիւնն – 107. նա պեղծ է եւ ազահութիւն եւ պատճառն ամէն չարեաց – 142. Եթէ ոք զտղայ որ վասն բոզութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ իսեղդէ կամ սպանանէ ... ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ /ծն. պիղծ/ է, դու քո ընկերին մի՛ առնէր – 144. որ պեղծ զարկսն ուննայ – 145. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ զալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դէղ տայ, նա պեղծ բերէ – 153. Եթէ ոք, որ կատարեալ հասակին լինայ, եւ պեղծ կամաւք մահ գործէ՝ կամ ի բան ածէ, որ մեռանի՝ նա մահապարտ է – 156. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է – 159.

ՊԻՆԴ – եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք – 39.

ՊԻՍԱԿ – Վասն գողեաց եւ պիսակաց եւ բորոտաց – 107. Կու հրամայէ արեւնքս դատաւորաց եւ համարեն ունաւոյց աշխարհի, որ զայնոց՝ որ ի հարկ յորդիք կամ ազգաւ գողի կամ պիսակ՝ կամ պեղծ բորոտութիւն ունան՝ նա զայնպիսեացն խափնեցնեն զխնամութիւնն – 107.

ՊԻՍԱԿՈՒԹԻՒՆ – Վասն բորոտութեան, պիսակութեան եւ գողութեան – 86. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86.

ՊԻՏԵՆԱԼ – քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ – 16. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել լինայ ի գնողէն, թէ իր պիտենայ – 122.

ՊԻՏԻ – Զբերդոտութն եւ զայնպիսիքն անհնար պիտիսպաննել ու զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել – 10. Քան զայլ ազգ մարդիկքն /ծն. մարդ/ վարդապետքն հարկեւորածպիտին, զի հոգոց բժիշկք են եւ եկեղեցոյ հաստատութիւն: - 14. Բայց տեսնուպիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. Եւ պատրաստելպիտի եկեղեցոյն յայստեղս, որ բարեգործութեան բանն ի չար չդառնայ – 25. ու յառաջ զայն պիտի վճարել եւ զիր երիցնուն: - 46. նա զինչ ունան առնուպիտի – 78. եւ իւրատել ու այնել զինչ իր պիտի: - 81. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտիհայել ու տնտղել – 89. Բայց՝ զինչ ցեղ և է, արեան պարտական է, եւ սահմանել պիտի որ քաւէ: - 94. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի – 94. եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնդաւորութիւն պիտի եւ հայիլ ի կտրճին ուժն ու ի յաղչկնին – 97. Բայց եւ գողան այլ պիտիմկրտել, երբ ծնանի – 100. որ յաւիտեան ծառայ ուննայ զինք ու այնէ զինչ իր պիտի – 105. ու չպիտի զառողջ սերմն ... ի յախտաժէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 108. եւ պիտիոր զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ: - 109. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աւտար մարու՝ զիր պռոյզն եւ զմահրն առնու, եւ թէ պիտի՝ կենայ ի խէչ որդեցն. ու թէ ոչ՝ նա ելնէ առնու իր այրիկն եւ զինչ կամի՝ զայն այնէ: - 110. Հարցանէն յարեւնքս վասն անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ. նա կու հրամայէ թէ՝ աղէկ բարակ հետաքրքիր պիտի լինել – 115. Թէ պոմանն կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն. զի խաբէութիւն չպիտի: - 123. Ապա աղէկ պիտիիմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելո կամ ի յայլ իրաց – 124. Եթէ որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ՝ եւ երդմամբ փնտռեն – 136. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտիդատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց – 141. Յայս պիտիհայիլ դատաւորացն, եւ պատրաստ կենալ յանմեղ արենէ: - 150. Բայց տեսնուպիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ է յուղարկելն՝ ինքն

յաւժարեցաւ ի գնայն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Բայց աղէկ յիմանալ պիտի/գրքում՝ պետի/ զպատճառն՝ թէ գիշերն է լել յանկասկած, թէ ի մշակէ է. թէ յի՞նչ իրաց – 152. Եւ յայս ամէնիս վերայ փնդեղալիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաւք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զէդ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ, ապա չաք մի տուգնելալիտի, որ պատրաստին ի բան: -158. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արէնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտիոր տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վագցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւն ի հասակ կենայ՝ նա վճարելալիտի: - 165. թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ... եւ նա այլ ազգ այնէ՝ նա այնոր վստահ վճար պիտի – 165. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու այլ դեհ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յաճուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք – 167. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլալիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւն եւ զսպաննելն եւ զգնելն անասնոց – 167. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտիարիանալ – 168. Բայց աղէկ պիտիտեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու ասցել – 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու սուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն – 169. Բայց ի վերայ ամենայնի՝ խոզի իսկի պատ չկայ, որ կարէ զինք արգելել. խոզարծ պիտիդնել, կամ զմատակայ շինութիւնն քակել – 169. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղորոյ/գրքում՝ զգերոյ/ դնելալիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել – 170. զի թէպէտ եւ յառաջն գրած կենայ՝ Բայց ու յետինն պիտի որշատնան: - 171. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտիտեսնուլ վասն զիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171. ապա դու զնորա վարձն տուր, եւ նա զքո պարտքն վճարէ, զգողցածն ու զգարկածն եւ զսպաննածն ու զկոտրածն անսղալ վճարելալիտի: - 173.

ՊՂԻՆԾ - Տէ՛ս ՊՂԻՆԶ

ՊՂԻՆԶ, ՊՂԻՆԾ - Եւ բրդեղէնն ու բամբկեղէնն եւ պղինձն /ծն. պղինձ/ ու երկաթն՝ զարացն է: - 12. Եւ երկաթն ու պղինձն ու կլայեկն՝ յորում երկիր գտնվի՝ այնոր է: - 13. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն իշխանին է: - 16.

ՊՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻԻՆ – Եւ թէ ծուռ բան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք, որ ստուգվի եւ թէ ընդ անասուն մեղանչէ ... նա բաժնվի իրաւնաւք – 90.

ՊՂԾԵԼ – Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19.

ՊՂԾՈՒԹԻՒՆ – Եթե ոք ընդ անգետս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, խեւ է թէ խելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան – 74. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք – 75. Ապա թէ տեսնուն, որ վասն այրկանն պղծութեան լինի ... նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով ... և ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 105.

ՊՆԴԱՆՔ – Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն – 30.

ՊՆԴԵԼ – Եւ այլ շատ ի վերայ իրաւանացս կու պնդէ Մարգարէն: - 4. սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս արիւնաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն՝ ու պնդել եւ խրատել էր – 41. սուրբ հայրն Սահակ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց ... որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնեն – 41. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն – 51. Կու հրամայէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. Եւ այլ կու պնդէ զեկեղեցոյ առաջնորդն եւ զաշխարհի դատաւերն, որ ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն – 54. Այլվայ կու կրկնաբանէ արեւնքս եւ կու պնդէ, որ այն հայրն՝ որ շան պէս զիր միջաց բերած որդիքն ուրանա ... նա դատի յԱստուծոյ: - 113. Ամ այն մարդն, որ ի յիր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են տէրքն՝ բահրակ, այն տէրն որ զամէնն պնդելլինայ եւ արիացուցել զիր գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պնդել ի վերայ իրացն զտանաւղն ու նշան տըլել, և նա այլ ազգ այնէ՝ նա այնոր վստահ վճար պիտի. նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտորէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռոցնաւղն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: Ու թէ վարաւզն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա զքաստուն տէրն անպարտ է: - 165. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն: - 166.

ՊՈՄԱՆ – նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ արթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն – 8. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ. բայց հայնց՝ որ ընդ պոման եւ ընդ զմարթեցնելոյ չաւիրէ զամէնն - 73. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայ հրամանք եւ կամ պոմանդնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Ապա է տարի է պոմանն /ծն. պայմանն/ որ համբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ: - 89. նա պատեհ է, որ թէ պոմնով /ծն. պայմանով/ չլինի շալկել այրիկն զխորթերն՝ ի մաւր առնուլն, նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. Եւ անէ զինչ հաշիւ լինի արած ու պոման /ծն. պայման/ ընդ իրար: - 102. Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամէխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն /ծն. պայմանն/: - 102. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն /ծն. պայմանն/ թող

լինի իր վճարն – 119. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշին գեղ արտի կամ գետնի մի է համարած, ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի, որ ի յայն պոմանն վճարեն յոր դնեն: - 120. քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն /ծն. պայմանն/: - 120. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով /ծն. պայմանով/ պատեհ է որ լինի – 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեալթն ասուրն փորձէն եւ ի պոմանն /ծն.պայմանն/, որ դրվի ի վերայ: -122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառպելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն /ծն.պայմանն/ է իր համբերելն: - 122. Եւ թէ ոչ վասն տառպելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. Եւ որ մեղուք վաճառեն, նա թէ աշունն լինի՝ նա մեղրովն գեղ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնենպոման /ծն.պայման/, կամ կոթրու: - 123. Թէ պոմանն /ծն. պայմանն/ կըշտով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն – 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոյն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն /ծն. պայմանն/ - 123. Բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն /ծն. պայմանն/ է հասել – 124. վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով /ծն. պայմանով/, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դէկանս – 129. որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն /պայմանովն/ եւ վկայաւք – 129. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին /ծն. պայմաննին/ եւ գերկրին տիպաւննին – 132. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոն, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն /ծն.պայմանն/ չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ – 145. ու չայնէ զբանն հայնց գեղ, որ պոմանն /ծն. պայմանն/ լինայ – 146. Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով /ծն. պայմանով/ որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. Եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահ տալոյն պոմըննին /ծն. պայմաննին/՝ նա ի այնոր վերայ երթայ դատաստանն: - 160. Եւ իրաւունք է, որ զդրածպոմանն /ծն. պայմանն/ եւ զվարձն անպակաս տայ իրենց – 173.

ՊՈՄԱՆ ԴՆԵԼ - Տե՛ս ՊՈՄԱՆ

ՊՈՌՆԿՈՒԹԻՒՆ – Ապա ի վերայ բանի պոռնկութեանն /ծն. պոռնկութեան/ թողու այր զկինն: - 88.

ՊՈՒԿ – Նշանակ եւ պուկ բերդատէրն մէն իշխէ վերցնել: - 12.

ՊՈՒՍՏԻՄՈՆ – Յաղագս պոխստիմոներոյ – 116. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ մի գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119.

ՊՌՈՅԳ, ՊՌՈՅՔ - Եւ պատեհ է որ յիւ հայրենի երկրէն զեղ եղբար մի կէս բաժին տայ իր արժեարք ընդ պոռոյգն: - 8. ու այլ ինչքն որ լինի՝ ու այն որ իպոռուգացն՝ երեցկնկանն լինի - 52. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պոռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել. ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյքն տղային է, չդառնայ - 86. ու այն կինն առնու յայրկէն զիր ամէն պոռոյքն ու զմահրն, եւ երթայ առնու իր այրիկ: - 87. Ապա թէ կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մազ մի՝ ոչ պոռոյք եւ ոչ մահր - 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպոռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին - 87. եւ զիր պոռոյգն /ծն. պոռոյքն/ եւ զինչ բերել լինայ զամէնն ի յինք դարձնէ: - 89. զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրաւնաւք, եւ զկէս պոռուգացն առնու այն որ բաժնվի: - 90. եւ տայ ի ձեռն, ու տայ զիր իրքն եւ զպոռոյգն /ծն. պոռոյքն/ ի յինքն, ու վարէ որ երթայ - 98. Եւ թէ կինն մայր լինի որդոց ու թէ աւտար մարու՝ զիր պոռոյգն եւ զմահրն առնու - 110.

ՊՌՈՅՔ - Տէ'ս ՊՌՈՅԳ

ՊՌՈՒԳԵԼ - եւ թէ կարենայ նա պոռուգէ զիրքն: - 133.

ՊՍԱԿ1 - նա իրաւունք է՝ որ թէ ուզենայ եկածն՝ նա խափանէն զյետի պսակն եւ առաջի պսակն է ընդունած: - 48. Բայց ի վերայ ամենայնի իրավունք է, որ առաջի պսակն ընդունած առնուի: - 48. Եւ թէ յետ է տարոյն զայ այրիկն. ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. Այնոնք որ աներկեղութեամբ զիրենց պսակով կինն թողուն՝ առանց բոզութեան եւ կամ այլ իրաւնաւք պատճառանաց կոխեն զեկեղեցոյն պսակն եւ թողուն զիրեանց կաննին՝ նա կու հրամայէ արէնքս որ եաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան - 100. Եթէ աւագ սարկաւագի մահ հանդիպի՝ նա կինն չկարէ բնաւ այլ այրիկ առնուլ պսակով - 104. Վասն թէ յինչ հասակ պսակ լինի - 105. Կու հրամայէ արէնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան զտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն - 105. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ ... նա զկարգն կորսնէ: - 105. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշին: - 107. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւ է - 133.

ՊՍԱԿ2 - Կու հրամայէ արէնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրւիցն պսակ դնէ. որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի մեռնի - 158.

ՊՍԱԿ ԱՅՆԵԼ Տէ'ս ՊՍԱԿ

ՊՍԱԿԵԼ - Եւ միաբանք տեղոյն պսակածլինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն - 43. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ, եւ կամ զայնոք որ ակամայ՝ առանց յիրար հաճելոյ հավնել են բռնադատութեամբ ազգացն՝ պսակէ՝ նա զկարգն կորսնէ: - 105.

ՊՍԱԿՈՒԵԼ - Տէ'ս ՊՍԱԿՎԵԼ

ՊՍԱԿՈՒԻԼ – Եթէ որ ծառայ շահի, եւ կամենայ ընդ ինք պսակուիլ /ծն. պսակուել/՝ նա պատեհ է, որ Խ աւր թողու զինք, որ զիր ծնաւորն լայ107.

ՊՍԱԿՎԵԼ, ՊՍԱԿՈՒԵԼ – Ապա թէ անայր կին լինի լել, եւ խոստացել լինայ թէ՛ պսակվիմ ընդ քեզ, ու այնով լինայ խաբել զկինն՝ նա ճարն է որ պսակվի. ու եփ պսակվի՝ նա տուժանք չպարտի: - 96. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97. Եւ ապա պսակվի, եւ ուննա զինք հալալ: - 107. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի մի այլ է պսակուն հաշին: - 107.

ՊՏՂԱԲԵՐ – Եւ զպտղաբեր ծառք երկրին չտայ կտրել: - 10. Վասն զպտղաբեր ծառ կտրելոյ – 161. Եթէ որ ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրել՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161.

ՊՏՂԱԻՈՐ – Եթէ որ զարկնէ պտղաւոր /ծն. զպատեղավոր/ կին, եւ նա ձգէ զտղայն, եւ թէ դեռ անկերպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103.

ՊՏՈՒՂ – Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է – 16. Գրած է ի Մովսէսի յարէնքն, որ թէ որ ի ծառէ ի վայր ընկնի ու մեռնի՝ նա զծառն կտրեն, եւ՝ երբ մուրզ հանէ՝ նա ապա ուտվի պտուղն: - 78. Եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն – 161.

ՊՐԱՅԱԼ – Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շալկեն, զոր կու յիմնամ որ բազկնոց պրացալն է: - 69.

ՊՐԱԻՔՍԱԻՏՈՐԱՅ – Չորրորդ դասք պրաւքսաւտորայն է, որ երկթի ասպրնի շալկեն: - 68.

ՊՐԻՍՄԷ – Եւ արծաթն ու արծթով կտաւ՝ եւ պրիսմէն՝ իշխանացն է -12.

ՊՐԿԵԼ – Մարդ որ մարդ պրկէ՝ ամենն զինչ կենա՝ պրկաւղին է, եւ զրհին մէն պարոնին: - 12.

ՊՐՈՊԱՏԻԿԷ – Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցւոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ /ծն. պրպատիկէ/ աւազանովն: - 37.

Ջ

ՋԱՂԱՅ – Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ որ արգելուլ –16. Վասն ջաղցաց եւ խանութի, որ կապալ բերէ –120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն –120. Վասն որ ջաղացք գնէ – 125. Վասն ջաղցնոյ /ծն. ջաղացնոյ/ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւր եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւղն եւ ոչ ծախաւղն –125.

Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնեն, եւ ըստ ջաղցացն եւ ըստ ջրին ուժոյն – 172.

ՋԱՂԱՑՊԱՆ – Վասն ջաղցպներոյ – 171.

ՋԱՄԲԵԼ – եւ ջամբել ի կաթին տեղ գտուրք մարմին եւ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – 41.

ՋԱՄԲՌ – Եւ որ յարքունի ջամբոէ իրք գողանայ՝ նա զերկու աչսն հանէ եւ զկինն ու գորդիսն առնուն եւ այլ զինչ ունենայ՝ առնուն – 10.

ՋԱՆԱԼ – Վասն որ գլխաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն իլել – 58. Եթէ եպիսկոպոս կամ երէց ջանայ զիր ընկերոջ զաստիճանն եւ կամ զիրաւունքն իլել, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ արգելէն զինքն ի յայն գործոյն: - 58. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի ... եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. Եւ թէ ցաւ ինչ կենայ՝ նա ջանան դեղերով: - 89. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յրդորդն, ու շահի զինքն – 93. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոզութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95.

ՋԱՆՈՒՆ – Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տես եւ, ուսիր՝ որ ջանուն /ծն. ջանուննի/ անուանին, որ եփ գուզվի եւ կարգվի ջանուն յեկեղեցին՝ այլ չկարէ պակսեցնել եպիսկոպոսն յիր /գրքում՝ յին/ ապրանացն մագ մի առանց իրաւանց: - 21.

ՋԱՐԴԵԼ – եւ զծոյն Գ հետ խրատ տալով յանդիմանեն եւ այլ ի հետ գաւազաներով ջարդեն – 37.

ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆ – հաճեցնէ իր սրտին ջերմութեամբն եւ աղաւթիւքն զտեսաւղսն /ծն. զտեսաւղքն/ 61.

ՋՆՁԵԼ – եւ ի Հայոց կանանց վաղ էջնջած այս կարգս: - 67.

ՋՈՐԻ – Եւ ջորին եւ ձին եւ էջն չտայ – 13.

ՋՈՒՐ – Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ՝ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամեն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն եւ շինել զինչ իւր պիտենայ. եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16-17. եւ կարեն լուանալ տղայք եւ կանայք քաւութեան ջրովն – 67. Վասն որ առուով ջուր տանէ եւ վնաս այնէ այլոց – 152. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծէ զջուրն՝ որ այլոց վնաս այնէ, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տերն՝ նա կիսավճար տայ իւրն – 152. եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ – 165. Չսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի

ծառ, յայգիք եւ ի պատեր – 171. Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնէն, եւ ըստ ջաղցացն եւ ըստ ջրին ուժոյն – 172.

ՋՐԱՂԱՅ – Ջրադացք /ծն. ջաղացք/ եւ այսպիսի շինուացք ազատ է: - 13.

ՋՐԱՂԱՅՊԱՆ – Ջրադացայներն կու հրամայէ արէնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չափրեն զաղունն – 171.

ՋՐԵԼ – Եւ ջուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ՛ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր – 16. զի թէ դիարթիկ այնէ՛ նա ամենն ջրեցաւ – 112.

Ս

ՍԱ – Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս ... ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հեթմոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: - 4. Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան եկեղեցւոյ եւ գոյանալոյ երկրի – 4. Մեծն ի հայրապետսն՝ Ալէքսանդրուն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն, եւ սոցա տեսով պահվէին այլ դատաւորք եկեղեցոյն: - 57. Եւ սոքա՝ եղեն աստիճանաւորք հայրապետք – 65. Եւ սոքա կարեն արհնել մեռոն ու դնել պատրիարք: - 65. սոքա Գ կրկին նափորտ հագնին եւ զնոյն զսքեմդ: - 65. Ու կարեն ձեռնադրել զամեն վիճակաւորսն. եւ իսոցանէ երբ Գ կենան ինչ իրերաց, նա կարեն արհնել իրենց մեծ մետրապալիտ – 66. Եւ սոքա եւս պատուով են զանազանած, եւ ամուսնութեամբ մէկ են – 66. Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքայ /ծն. սոքա/ են՝ որ ասպարս եւ վահանս, կմբրաւոր շալկեն – 69. Վեցերորդ դասք ստրատորոսք են. սոքա զեղ ըռքեպդարքն են, որ կազմաւ զձիոյն թամբերն հոգան եւ զհեծցնելն: - 69. Ընդդէմ Աստուծոյ իրաւանց եւ արինաց եւ ճշմարտութեան է, որ թագաւոր կամ իշխան կամ այլ ազգ գլխաւոր եկեղեցական կամ աշխարհական, որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ, զոր իրենք չուզենան – 73. սոքա երիցանցէ դատին եւ արքորին: - 83. Ի վերայ ամենայնի արէնքս զարձակելն լաւ կու հրամայէ այն կնանոյ, որ զայս պատճռնիս ունանան՝ բոգութիւն կամ կախարդութիւն եւ որ նման են սոցա /ծն. սոցին/ - 100. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106.

ՍԱԶԱՅ – Ապա թէ ի գողութիւն բռնվի՝ նա զկարքն առնուն ու դարպսուն նամուսովն իրատ ու սազայայնեն՝ զեղ գողոյ ու անհաւտի: - 23. Եւ թէ յանդգնի ու

չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ /ծն. ջաղայ/ ի խատն եւ ի քիչն: - 23. ու թէ Բանն մեծ լինի՝ նա սագայ տան ի վերայ իրացն: - 25. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն ու իր սագայ տան այլ վարդապետին: - 26.

ՄԱԶԱՅ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՄԱԶԱՅ

ՄԱԶԱՅ ՏԱԼ - Տե՛ս ՄԱԶԱՅ

ՄԱԼԱԸ – Ու զկնքադրամն եւ զայլ մտերոյն բաժինքն սիրով եւ անխալապայ՝ որպէս գրել ենք՝ առնու ամէն մէկ զիր բաժինն սալար: - 37. ապա զինչ զենել է՝ սալար զիր իրաւունքն առնու՝ զերին ու զերբուծն ու զմորթին: - 55.

ՄԱԼՔԱԸՈՒԿ – նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ – 98.

ՄԱԿԱԻ – Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ծեծ եւ կամաթք մարդիք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Եւ զայս հերիք այրէք զսակաւս ի լսել: - 27.

ՄԱՀԱԿ – Հարկ է փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել, եւ զայս արժան է զյերկար սահմանն ի սրբոյն Սահակայ գրենացն ուսանել: - 36. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36. հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ ամէն տարի հայրապետքն ժողովք այնէն ի մայրաքաղաքն, եւ ուղղեն զհաւատոց եւ զեկեղեցոյ կարգաց բաներն եւ հանեն զծուռն: - 36. Վասն սահմանի զոր սուրբն Սահակ է դրել վաներոյն սահմանն է – 39. Բայց այժմ զվաներոյ սահմանն համառատեցաք եւ գրեցաք զուժերն ի սրբոյն Սահակայ: - 39. Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթողիկէ վիմիս մէջ – 40. սուրբ հայրն Սահակ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց ... որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնէն – 41. Զայս սահմանս գրեաց սուրբն Սահակ – 45. Հայնց կու հրամէ սուրբ եւ երջանիկ հայրս մեր Սահակ: - 46. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմանն եւ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի գինոյն տասնակ ... եւ ի Սահակայն կայր մորթին գրած ու ի հաւս չկայ՝ եւ ես չգրեցի – 76.

ՄԱՀՄԱՆ – Զգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահմանած է՝ առնուն պարոնայքն – 13. Եւ է ըղորդ հարկուն սահմանն այս – 13. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն – 21. Վասն վարդապետաց սահմանի – 26. Եւ ոչ ամենեւին ի սահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ ոք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Եւ այնոց սահմանովն զաւտարքն հիւրընկալեն եւ մեծարեն որ յեկեղեցի գան: - 34. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն – 36. Հարկ է՝ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել, եւ զայս արժան է զյերկար սահմանն ի սրբոյն Սահակայ գրենացն ուսանել: - 36. զի երբ ի սրբոյն ի սահմանէն չեն ի պատկառիլ՝ նա ի մերոյս ո՞րպէս: - 36. Բայց ինձ

Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն, եւ անտի ճշմարտեցի զուղղութիւն սահմանիս – 36. Ի վանք եւ ի դուրք զամէն մեկ ի յիր սահմանն պահէ: - 38. Վասն սահմանի զոր սուրբն Սահակ է դրել վաներոյս սահմանն է – 39. Բայց այժմ զվաներոյ սահմանն համառատեցաք եւ գրեցաք զուժերն ի սրբոյն Սահակայ: - 39. Վասն աշխարհի իրիցնոյ սահմանի – 45. Չայս սահմանս գրեաց սուրբն Սահակ – 45. Վասն որ մարդ կենայ եւ մեռնի եւ իր սահմանայնէ – 46. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն. ապա թէմին մէն իշխէր – 50. Նա գրած է հինա՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արինած է յԱստուծոյ – 50. Վասն հիւանդանոցներոյ սահմանի – 51. Սահման է յարինացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հաւն իջնու, չիջնու ի գեղ – 51. Եւ այդ նոր դիր է նոր սահման – 53. Վասն որ չկայ սահման որ ժամուց առնուն – 53. Մեծն ի հայրապետսն Ալէքսանդրոսն էր յԵգիպտոսին, որ այլոց իշխէր ի հին սահմանն, եւ ի հետ սորա՝ Հռոմայն, եւ ապա Անտիոքացն – 57. Զի զայս ի Նիկիայի սահմանն ամրացուցել են եւ կապել – 61. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ գտնուս փակած – 62. Եւ որ ընդ սահմանն ի դուրս այլ կին առնու, նա Ե տարի ի դուրք կենայ ի յեկեղեցոյն եւ ապաշխարէ – 62. Հարց անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց սահման, զոր եղաւ ի սրբոյն Բարսղէ, ի յայս տեղս մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72. Եւ որպէս գրել ենք ի սրբոյն Սահակայ սահմաննէ կրկին կու գրենք՝ երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի – 76. Կու հրամայէ արեւքս եւ այն որ ի Նիկիայ հաստատեցաւ սահմանն, որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Եւ այս է դատաւորաց սահմանն – 95. Չայս այսպէս սահմանհրամայեաց աստուածային արեւքս: - 108. Պարտ է զիտել, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Բայց մեծ իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանիս պահելն: - 128. Եւ վաճռնոյն սահմանն այս է՝ որ երկուքին կամաւք լինի եւ վկայաւք: - 128. Եւ զկապճկերն ըստ երկրին սահմանին այնեն, եւ ըստ ջաղացն եւ ըստ ջրին ուժոյն – 171.

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ – Եւ ոչ ամենեւին իսահմանադրութեանց եկեղեցոյ՝ եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխէ ոք փոփոխել բնաւ առանց կաթողիկոսի՝ որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30.

ՍԱՀՄԱՆ ԱՅՆԵԼ – Տե՛ս ՍԱՀՄԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԵԼ – Ու կարաւոյ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել, ու սահմանել եւ տալ զլեռն եւ զդաշտն եւ զիր ամէն երկիրն զինչ ցեղ որ իր կամքն լինի – 8. Զգաւառաց հարկն սահմանովն որ սահմանածէ՝ առնուն պարոնայքն –

13. Եւ սուրբ առաքեալքն ենսահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19. Եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն խնամք տանի ժողովրդեանն եւ զայնչաք սահմանած հարկն առնու ի սուրբ եկեղեցոյն - 21. Վարդապետաց հրամանն այս էսահմանած ո որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան - 26. զի նապնի հարքն հայնց են սահմանել, որ ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ ո ի թէմ ոչ ինչ ազգ աիծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել ... եւ ոչ ի սահմանեալ վիճակէ հրամանք հանել - 27. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա գրկանք է, թող ի /գրքում՝ թողի/ յետ տայ թէ ոչ նա պատճառ է /գրքում՝ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն, որ սահմանածէ սուրբ եկեղեցոյ իրանաւքն: - 31. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան գալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ - 35. Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն - 43. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս - 43. եւ յառաջ զսուրբ Յոհանէս Մկրտչին տաւնն էսահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր - 43. եւ այս չորս աթոռոց մեծութիւնն եւ հարկիքն ըստ աւետարանչացն ենսահմանած չորս: - 57. Ապա աշխարհականքն կարեն զինչ ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ: - 63. եւ եկեղեցոյն եպիսկոպոսն պատեհ է, որ սահմանէ եւ ուղղէ զիրենց կարգն, եւ ոչ այլ ոք՝ որ է յաշխարհականաց: - 73. ապա զմէկայլն ի սահմանածն զտնոյք մի ըստ միոջէ: - 73. Բայց՝ զինչ գեղ ո է, արեան պարտական է, եւ սահմանելպիտի որ քաւէ: - 94. Եւ այսոր բանիւ էսահմանած, որ երկուքն սպաննելն իրավունք է՝ ազատ ի դարպսէ: - 94. Ու թէ այս փմթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր էսահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Եթէ այր կնկան հանդերձ հագնի՝ նզոված է, եւ թէ կնիկ զայրկան՝ նոյնն է. ի Մովսէս էսահմանած: - 106. Եւ ոք զայնոք ի շենամէջ պարտ է թողուլ բնաւ, այլ ի յետ՝ յիւրեանց սահմանած բնակութեանն: - 108. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նաւմաւսն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկելորելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին գիտելովն եւ կամովն լինի - 109. Վասն սահմանելոյ զկարգ ի բազրնոյն - 126. նա ի յայն սահմանեալ ժամն կամ ի յոր ժամ ուզէ՝ որ դառնայ ի յինք իր պոմնովն եւ վկայաւք, նա կամ դառնայ ու կամ ազգ մի հաշտին ընդ իրար: - 129. եւ երեք վկայով գրել տայ զիր իրքն. ու սահմանէ հոգոյն եւ իր ետմնացողացն ըստ իր կամաց - 130. Այլ կու հրամայէ Մովսէս՝ թէ՝ մի՛ իւեր զհնոց սահմանած սինաւոն քո սինաւոկցերոյն - 149. Եւ թէ ի դատաստան ընկնի՝ նա զինչ թագաւորք ենսահմանել՝ նա այսէ, որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ զքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած - 156. կամ թող երթան յանշէնն, որպէս սահմանածէ իրենց: - 169.

ՍԱՂՄՈՍԵՐԳՈՒԹԻՒՆ - Եւ զհինկ պահուն աղաւթքն եւ զսաղմոսերգութիւնսն կատարեն անուշահոտ խնկաւք: - 37.

ՄԱՅԼ - Եւ եզին որ լինի վաճառ ... պատեհ է ... որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ, եւ ի բեռն – 121. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի ... կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ՄԱՍՏ – Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է հրամայել – 96. նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպասու սաստով եւ եկեղեցոյն – 106.

ՄԱՍՏԵԼ – եւ դուքերն եւ մուխթասպնին ի վերայ այսոր սաստելով ըղորդ պահեն – 127.

ՄԱՍՏԻԿ – Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայս իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի – 38.

ՄԱՍԱԿԵԼ – նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել – 95.

ՄՊԱՆՈՒՄՆ – Տե՛ս ՄՊԱՆՆՈՒՄՆ

ՄՊԱՆՎԵԼ - Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի – 94. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք ... նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մաւտ է սպաննաճն – 139. Թէ մահ կենայ՝ նա յիմնան պատճառն եւ զմախանքն թէ յումնէ է. թէ հայնց որ յայնոր է պատճառն՝ որ սպանվաւ՝ նա զարեան գինքն տան 141. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոզայթով մեռանի՝ նա արեան տէրն է: - 151. եւ սպաննութեան իրաւունքն այս է, որ եւ ինք սպանվի: - 156.

ՄՊԱՍ – Եւ զանաթ եւ զսպասն /ծն.զսպասք/ եկեղեցոյ ինքըն պահէ: - 35.

ՄՊԱՍԱՎՈՐ, ՄՊԱՍԱԻՈՐ – այլ զամենն մէկ Աստուծոյ սպասավոր /ծն. սպասաւորք/ համարին – 34. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, ոչ ի հիւանդէ եւ ոչ յիւր սպասաւորէ51.

ՄՊԱՍԱԻՈՐ – Տե՛ս ՄՊԱՍԱՎՈՐ

ՄՊԱՍԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ – Եւ այրի իրիցկինն՝ որ իր երիկն յեկեղեցոյ սպասաւորութիւնն լինի մեռեալ ... նա յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորայ տան առանց խալապայի – 35. վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն – 64. նա չէ պատեհ, յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւնայնէ, եւ ոչ պատարագ – 142.

ՄՊԱՍԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՆԵԼ – Տե՛ս ՄՊԱՍԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՊԱՐԱՊԵՏ – Ես Սմբատսպարապետս փնդոցի ի կանոնքն եւ գտայ62.

ՄՊԿԻԿ – Եւ ինք սպկիկ /ծն.սպկէկ/ էր ի բոզրծութենէ – 93. եւ թէ սպկիկ յոչ կամայ լինի՝ նա կէսն է - 156.

ՄՊՐԿԻԿ – Եւ ինքն ի բոզութենէ սպրկիկ կենայ – 35. բայց վասն սպրկիկ /ծն. սպկիր/ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի զատ կենայ – 150. եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել – 173.

USUԾԵԼ – Զամեն ազգ արուեստավոր պատուեցեք ... եւս առաւել զգրագրերն եւ զբժշկերն՝ զի զմարդս կուստածեն – 14. Ապա կու հրամայե օրենքս զորբերն եւ զտառպելքն ստածել /ծն. տածել/ եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու գան յուսումն: 77. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկայ: - 84.

USUԾՈՒՄՆ – Մեծ քան է բժշկութիւնն ի ստածումն մարդկան – 153.

USUՆԱԼ – եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն որ ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամենն հարկեւորե, եւ եպիսկոպոսովն կամ եկեղեցոյն տիրոջն ընտրաւորութեամբ եւ հրամանաւ ստանայ – 34. ԶԱստուծոյ երկիւղն եւ զիր ծանալութիւնն հրամայե արեւնքս ստանալ՝ ըստ Սողոմոնի: - 64.

USUՅՈՒԱԾՔ – կամ թէ ունի հանչաք մի ստացուածք, որ ածէ զպատուիրանազանց լինելն – 89. Վասն գրաւերոյ եւ այլցեղ ստացուածոց իրաւանց – 116. Եթէ այրն ու կինն ի մէկ լինի, եւ խառնած լինի իրենց ամեն ստացուածքն անբաժին ընդ իրար՝ նա կարէ այրն տիաթիկ անել եւ ի խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ: - 130.

USԵԼ – եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել – 61. եւ այնով ստէ իր ընկերոջն ու իւլէ եւ յափշտակէ ու վնասէ – 162.

USՈՅԳ – նոյնպէս եւ ամեն իրք որ դիւական լինի ստոյգ՝ նա կանոնացն է գործ եւ ոչ դատաստանաց: - 166.

USՈՒԳԵԼ – նա արհիւեպիսկոպոսն ժողովէ զամեն զքրքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկեւոր տանուտերքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. որ հրամայե եւ եպիսկոպոս դնէ յիր տեղն, որ զայն ժողովէ զամենն, ու փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն աստելութեան: - 85. զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Բայց ի վերայ ամենայնի դատաւորաց ստուգելոյն է դատաստանն՝ պնդելն եւ թողուլն: - 166. Եթէ որք ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել – 166.

USՈՒԳՈՒԹԻԻՆ – նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96.

USՈՒԳՎԵԼ – Եւ թէ ծուռ քան այնէ այրն ընդ կինն պղծագործութեամբ հետ այլ ումեք, որ ստուգվի ... նա բաժնվի իրանաւք – 90.

USՐԱՏՈՐՈՍ – Վեցերորդ դասք ստրատորոսք են – 69.

ՍՐԲԵԼ – Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ – 150.

ՍՐԲՈՒԹԻԻՆ – Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն, վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ – 68.

ՄՐՏԱՑԱԻԵԼ – Եթե ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել /ծն. սրտացրւել/ ու խալսել զինք: - 163.

ՄՔԵՄ – սոքա Գ կրկին նափորտ հագնին եւ զնոյն զսքեմդ: - 65. Եւ չորրորդ դասք եպիսկոպոսունքն են, նոյն սքեմովն ու դուպլ նափորդով: - 66. եւ սքեմով նոյն են, բայց անգաւտի կանգնին՝ եւ ի ձախ թեւն ուրար: - 66. Եւ սքեմ է նոցա հաւատավորացն – 67. եւ սքեմ զնոյն ունին, բայց հոլանի հագնին անգաւտի, եւ ուրար ի յերկու ուսն: - 67. Եւ սքեմ հագնին նոյնպէս հոլանի անգաւտի, եւ ոնոփորոն յերկու ուսն: - 67. եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վզնատաշէնք – 68. Երկրորդ դասք վեստիտորայն է, որ է թագադիր արքային. եւ սքեմ եւ գաւազանն նոյնն է – 68. Եւ սքեմ ուննան ոսկի գրեբով՝ ի շինեստանն բաթտած – 68. Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ – 68. Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին, եւ կրկնապատ գաւտի: - 69.

Վ

ՎԱԶԵԼ – Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային – 140.

ՎԱԶՅՆԵԼ - նոյնպէս եւ թէ պնդեց թէ՛ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտրէ եւ մեռնի՝ նա թէ պատռեցնաւդն ի հասակ կենայ՝ նա վճարել պիտի: - 165.

ՎԱԽԵԼ - Բայց ամէն ծախաւղ պատեհ է, որ ի նզովիցն Աստուծոյ վախէ – 126. եւ խրատեն զիրենք ի դռան, որ այլքն վախեն: - 127.

ՎԱՀԱՆ - Հինգերորդ դասք են էսկուպիտորիաքն, սոքա են՝ որ ասպարս և վահանս, կմբրաւոր շակեն – 69.

ՎԱՂ - եւ ի Հայոց կանանց վաղ է ջնջած այս կարգս: - 67.

ՎԱՃԱՌ - Այրիկ մարդ զինչ ու լինի, որ հեռանայ յերկրեն, թէ ի վաճառ երթայ կամ թէ ծառայ ընկնի, ու համբան ելնէ թէ մեռաւ, նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 90. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121. Վասն եզանց վաճառի – 121. Բայց ըղորդ գրաստնոյ վաճառն այս է, որ եւրթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի – 121. Վասն կովու վաճառի – 122. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 122. Եւ թէ ոչ վասն տառպելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է

պումանն: - 123. Վասն մեղուաց վաճառի – 123. Վասն այգեաց եւ այլ ազգ ծառոց վաճառի – 124. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՛ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՛ նա անիծած է, ու դառնայ վաճառն եւ փոխն: - 126. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպագրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Եւ ուր վաճառ լինի՛ նա զկապալն առնուլ պատեհ է – 127. Եւ վաճառնոյն /ծն. վաճառոյն/ սահմանն այս է՝ որ երկուքին կամաւք լինի եւ վկայաւք: - 128.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ - Իրաւունք վաճառականաց – 119. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց իրաւունք առնուն իվաճրոկներոյն ի ճանպահն – 127.

ՎԱՃԱՌԵԼ - Վասն որ տուն վաճառէ – 119. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՛ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՛ նա յիր պումանն թող լինի իր վճարն – 119. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՛ նա ի պումանն է իր համբերելն: - 122. Եւ որ մեղուք վաճառեն / ծն.վաճառէ/, նա թէ աշունն լինի՛ նա մեղրովն զէդ որ կայ ծախեն, կամ կըշտով դնեն պուման, կամ կոթորու: - 123. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՛ նա լեալ է բարի: -124. Վասն որ խաբէ զընկերն եւ զվատ իրքն վաճառէ – 126.

ՎԱՅ – Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան – 36.

ՎԱՅԵԼՎԱԾՔ - Բայց պարտ է ամենայն դատաւորաց գիտենալ, որ երազի նման է աշխարհիս ամէն վայելվածքն եւ անցաւոր – 14.

ՎԱՅԸ - Վասն որ ի ծառէ վայր ընկնի ու մեռնի – 77. կամ թէ ձիով դիպի, կամ թէ սայլ կոխէ եւ սպաննէ կամ հետ որսոյ կամ ընդվայր նետէ, նա դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս:154.

ՎԱՅԸ ԸՆԿՆԵԼ - Տե՛ս ՎԱՅԸ

ՎԱՅԸԻ - Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16.

ՎԱՆԱԿԱՆ - Վասն վանական արեղայից – 36. Հարկէ՛ փոքր ի շատէ յաղագս վանականաց գրել – 36.

ՎԱՆԱՅ ՏՈՒՆ - Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ. այլ թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ զլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72.

ՎԱՆԵՐ - Վասն սահմանի գոր սուրբն Սահակ է դրել վաներոյն սահմանն է – 39. Բայց այժմ զվաներոյ սահմանն համառաւտեցաք եւ գրեցաք զուժերն ի սրբոյն Սահակայ: - 39. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ զեղերոյն; - 42. Վասն այնոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս եւ զայս անուանեալ տաներս գան ամէնն ի վանքն այնեն – 43. զայսու ընծայաւք եւ մատղնով հրամայած է, որ ի վաներն երթան այնեն: - 43.

Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս իշխեն վաներոյ – 50. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն. ապա թեմին մէն իշխէր, եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային – 50. Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւոյ վաներոյն հայրապետերն այնոց կերակուր եւ հանդերձ – 77. եւ այլ պէտքն ի վաներոյն լինի: - 77.

ՎԱՆՔ – Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն. եւ ի հիմայ ի կուսան եւ ի միաբանութիւն վանից արեղայք: - 20. ի վանք եւ ի դուրք զամէն մեկ ի յիր սահմանն պահէ: - 38. Եւ դեռ այն մէն չէ. քան զՀայոցս ակլ կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Եւ ոչ էթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիոն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Վանքն իջուանք ասի. իջուանքն յայն դիպի, որ յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջուանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին՝ վտանգելոցն եւ անկարաւոյն՝ տառապելացն եւ ուսումնաւորացն, հայնց որ զիրենց ամէն պէտքն յայնկից ուննային՝ այրկտին ի յայրկտոյ վանքն եւ կնին ի կանեց: - 42-43. նա նոքայ ի յաղաւթքն եւ ի պահքն եւ ի վանացն յայլ հալծնաց գործերն հանեն – 43. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս եւ զայս անուանեալ տաւներս զան ամէնն ի վանքն այնեն – 43. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ, ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արեւլ կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմննայ: - 44. նա ամենեւին պառկելիքն ու հալան ինչուի գաւտին ու սաւլերն ի վանքն երթայ – 44. եւ մատողուն կէս մորթոյն եւ երկու բաժին ճրագուն վանացն է – 44. եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ. եւ յերիցուն մատողէն ամէն մորթին եւ յետի կիցքն դմակովն, ու խասապն եւ ճրագուն ի վանքն – 44. Ապա թէ վանաց /ծն.վանուցն/ գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ – 44. Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել, ապա մատողենի մորթեարն վանացն է: - 45. Եւ թէ երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատողենի, նա կէս դրամուն ու մատողենոյն վանացն է: - 45. Ու երիցնին տան զիրենց հասնի ի վանքն – 46. եւ ըռահն վանիցն է որպէս գրել ենք: - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել – 46. Սահման էր՝ որ յառաջ չիշխէր եպիսկոպոսն վանացն. ապա թեմին մէն իշխէր, եւ զվաներն աշխարհական պարոնայք հոգային, եւ զով ուզէին՝ թողուին ի վանքն /ծն. զվանքեր/, ու զոր ոչ՝ նահանէին: - 50. Նա գրած է հիմայ՝ որ ով լսաւ լինի սահմանիս, եւ յեպիսկոպոսն թողու զվանքն իր ապրնաւքն՝ նա արինսած է յԱստուծոյ – 50. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի

վանք իջուանք առնուն – 51. Սահման է յարիհնացն՝ որ թէ թագաւոր եւ թէ իշխան ու թէ հեծելւոր, որ ի ճանպահ կենայ, ու վանք պատահի, նա ի հան իջնու, չիջնու ի գեղ. եւ վանքն տայ զպէտքն: - 51. Նա կու պնդէ արեւնքս, որ երբ ի վանքն իջնուն, նա թէ կին կենայ ի հետն չելնէ՝ ի շուրջ գայ ի վանքն, ապա հարկաւք որ ծածուկ կենայ – 51. Ապա զեղ ի վանք կենան ու հանգչին եւ ելնեն գնան: - 51. Բայց թէ եպիսկոպոսն միաբան կենայ ի վանքն, նա այլ իրքն վանացն է – 52. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն – 55. Եւ աշխարհի իրիցնին չէ պատեհ, որ մատղին՝ որ ի վանքն երթայ՝ հակառակին: - 55. Զի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի, եւ զմիսն տառապելքն ուտեն: - 55. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել – 72. Բայց ոչ է ամէն կարգերն մէկ ազգ. այլ թագաւորք եւ շխանք իրենց վանացտուն են հաստատել եւ հայր եւ գլուխ դրել այլ եղբարցն: - 72. Եւ կարեն ամէնն ելնել ի վանացն – 73. Եւ թէ երեւնայ որ կայ ոք յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քան զմէկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ ... նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73.

ՎԱՇԽ – Վասն արգելելուն եկեղեցականաց դեկան տալ ի վաշխ – 59. Եւ թէ իսկի եկեղեցական մարդ ... իշխէ դեկան տալ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թղթով խոստանայ որ այլ չայնէ՝ ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ – 59. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամէն եկեղեցոյն անսղալ: - 62. Վասն որ դրամ տայ ի փոխ վաշխով – 161. Եթէ ոք ի փոխ տայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու – 161. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161.

ՎԱՌՌԻՄՆ – Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն սահմանեալ կարգովն հայնց, որ զեղ աշխարհական այրուկինք զիրենց ուխտին վառումն առ իրար անցնեն – 43.

ՎԱՍՆ – Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ - 4. Եւ արդ գրեցի զսա վասն հաստատութեան սրբոյ եկեղեցոյ եւ գոյանալոյ երկրի. և ապա վասն աշխարհական դատաւորաց եւ թագաւորաց: - 4. Վասն թագաւորաց եւ որդոց նոցին – 7. Բայց վասն աւգտութեան աշխարհաց իրաւունք է ... որ՝ յոր հաճին յորդոց թագաւորին ... զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հարն – 7. Վասն իշխանաց եւ այլոց, որք ի թագաւորի ի հնազանդութիւն եւ ի ծառութիւն լինին – 15. նա վասն հարն մեղացն չլինին զրկածք ի հայրենեցն ի ժառանգութենէ: - 15. Եւ թէ վասն անհատութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Նա ի հիմայ կու հրամայէ արեւնքս, որ վասն այսոր եպիսկոպոսն չիշխէ պակսեցնել յաթոռոյն իրացն բնաւ՝ ապա ի միաբանութիւն մնայ իրքն աթոռին: - 20. Վասն հարկու որ առաջնորդքն առնուն ի ժողովրդոցն – 21. Եւ վասն շլատութեան չլաւելցնէ զառն եւ ոչ զեկեղեցականաց

իրաւունս տայ պակսեցնել - 21. Վասն մկրտութեան եւ ձեռնադրութեան - 22. Վասն թերահաւատ վկայութեան - 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ թէ ուննան հայրենաստրութիւն՝ թէ ոչ - 24. Վասն եպիսկոպոսաց՝ որ չմերձենան յաշխարհական գործ- 24. Վասն ծառայից ժառանգութեան եւ կարգի - 25. Եթէ որ վասն թագաւորի անպատեհ կամ անարժան իսաւք սաէ՝ եւ կամ վասն իշխանի՝ կամ մոտէ, նա պատեհ է՝ յառաջ ի յեկեղեցին դատստնել - 25. Վասն վարդապետաց սահմանի - 26. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս պարտին իրաց հնազանդել - 26. եւ թէ եպիսկոպոսն անպատռի բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. Վասն եպիսկոպոսաց եւ իրենց թէմերոյն - 28. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն եւ այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուն: - 30. Վասն մայր եկեղեցեաց եւ իրենց ժողովրդեանն - 30. Վասն քահանայից՝ որ չկարեն իրք սպաննել - 51. Վասն վարդապետին որ զաշակերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի - 32. Ապա թէ անարեւն գրքիստոնէ սպաննէ՝ նա վասն մեծ ատելութեանն, որ կայ ի մէջն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւոյն: - 33. Վասն հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան քահանայից - 33. Վասն աւագ իրիցնոյ եւ եկեղեցպնէրոյ - 35. Վասն վանական արեղայից - 36. Բայց վայ՝ որ զայն լուծել են վասն նախանձու չարութեան - 36. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի - 38. Եւ թէ ոչ՝ որ վասն ոչինչ ազգ սղալանաց կամ ծուլութեան յամեցնեն նա՝ զարիւն նոցա եւ զկորուստ երկրին ... ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր - 39. Վասն սահմանի գոր սուրբն Սահակ է դրել - 39. գոր վասն մէր էհեղ - 41. չուսուցին՝ թէ վասն նախանձու եւ ատելութեան պատռեցէք զսուրբ եկեղեցի եւ զքրիստոնէութեան միութիւնն - 41. տեսէք որ վասն տանիցն՝ գոր կայ սովորութեամբ որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տանն կու այնեն - 42. գորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս - 46. Եւ վասն այսոր հրամայած է յարինացս, որ թէ ոք պահք խոստանայ, նա երթայ ի վանքն պահէ, ինչվի լմնայ: - 44. Վասն աշխարհի իրիցնոյ սահմանի - 45. Վասն բանադրած մարդոյ - 46. Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երէց հաղորդել - 46. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ, ու յետեւ ի դատապարտութիւն ընկնի յԱստուծոյ կամ ի հայրապետէն - 47. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի մի սղալանաղ զայլս չգրկէ: - 47. Վասն փիրիսկոպոսաց - 47. Վասն այրուկնաց, որ ծառայ ընկնի - 48. Վասն մեղաց Աստուած կու տայ զմեզ ի ձեռն անարիւնաց: - 48. Վասն եկեղեցականաց մահվան - 48. Վասն քահանայից ազատութեան - 49. Կու

հրամայե արեւնքս որ ոչ իրիցնին ի հարկտուքն խառնին եւ ոչ հարկտուքն յիրիցնին, ոչ խնամութեամբ եւ ոչ ինչ ազգ իւաւք, վասն պարոնութեանն հարկուն – 49. Վասն եպիսկոպոսաց՝ թէ որպէս իշխեն վաներոյ – 50. Վասն հիւանդանոցերոյ սահմանի – 51. Վասն հողադրամի չառնուլոյ – 52. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալ քաշել վասն անհնազանդութեանն – 54. Վասն արեղայից չուննալոյ ծուխ – 55. Վասն հիմնարկելոյ եկեղեցի-56. Վասն կաթողիկոսաց ձեռնադրութեան-56. Եւ թէ Յոհաննէս ակտարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ – 57. Վասն արգելելուն եկեղեցականաց դեկան տալ ի վաշխ – 59. Վասն անձեռնմխելիութեան իրքին եկեղեցոյ – 60. Վասն փնտրողութեան, որ առնէ եպիսկոպոսն եկեղեցականաց – 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն վասն բոգութեան եւ գոր գտնուի յայս գործս՝ նա այն ի յիր սրտին խեղճն է մնացել – 62. Վասն հսկելոյ եպիսկոպոսի ի վերայ վարուց եկեղեցականաց - 63. Վասն փիրիսկոպոսաց աստիճանի – 64. Վասն կենցաղավարութեան կարգաւորաց – 64. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս գոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամէնն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Վասն աստիճանաւորաց թագաւորական պաղատին – 68. Եւ թէ որ վասն ակեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չչինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ – 71. Վասն անապատաւորաց եւ նոցունց եղբարց – 72. որ վասն կաշառոյ սոցա հայր դնէ – 73. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իւեւ է թէ իւելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր, թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք – 74. Նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա դեղորեն զնա գիտնական վարդապետք: - 75. Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, որ ընդունի զինք եկեղեցին – 75. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայե արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76. Վասն ուխտի տեղեստնոյ – 79. Վասն աւագ հինգշաբթի աւուրն կարգի – 80. Վասն թագաւորաց, իշխանաց եւ ձիաւորաց, որ ի Հայս ազատ կոչին ի դատաստանաց – 81. Եւ թէ վասն փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն իշխանքն – 81. Վասն այլ եկեղեցականաց կարգաց եւ պարտուց – 83. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուժել – 84. Վասն այլուկնաց ամուսնութեան – 84. վասն անհնազանդ լինելոյ կնկանն անհանգստութիւն կենայ յիրենց մէջն – 84. Զի թեպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն

անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ ասելի պակաս չկայ: - 84. Վասն դիւահարութեան այրուկնաց - 85. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. Վասն բորոտութեան, պիսակութեան եւ գողութեան - 86. Վասն բոգութեան - 88. Եւ թէ վասն բոգրածութեան լինի անհանգստութիւնն ի յայրուկնաց մէջն, ու այրիկն լինայ բոգրած ու պեղծ ... նա կու հրամայէ արեւնքս որ բաժնեն - 88. Ապա թէ այլ իրաւք աղէկ ուննայ զկինն, նա վասն բոգրածութեան չկարէ թողուլ կինն զայրն - 88. Վասն ամուլ կնոջ - 88. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել, թէ վասն ինչ իրաց կու ուզէ ժառանգ - 89. Վասն բաժանելոյ զայր եւ զկինն - 90. Վասն բաժանման, որոյ պատճառ լեալ է ատելութիւնն - 90. որ վասն ատելութեան լինի լել բաժանվել - 90. Վասն ամուսնութեան կնոջ, որոյ այրիկն հեռանայ յերկրէն - 90. Վասն խորթերոյ - 91. եւ վասն խորթերոյ լինի պատճառն - 91. Վասն խել ու պեղծ այրկան - 92. Եթէ որ զկինն սպաննէ վասն բոգութեան - 93. Եթէ որ վասն բոգութեան զիր կնիկն սպաննէ՝ նա սպաննելն չէ հրամայած, այլ թողուլն - 93. եւ թէ վասն անհաստատութեան կամ տվայտութեան, կամ թէ այրն բոգրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն՝ նա զէղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուծի - 93. Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի - 94. կին՝ որ զիր այրն՝ որ իր գլուխ է՝ ջանայ սպաննել վասն իր բոգութեանն՝ նա պարտ է զինք չարաչար մահուամբ սատակել - 95. Վասն բոգութեան - 96. Եթէ որ ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն - 97. Վասն փնթի կնկանն - 98. Նա առնու այրիկն սալքարուկ մի, ու գրէ ի վերայ՝ թէ՝ ես ֆըլանս, որ վասն իսայ պատճառանացս անճարկեցայ, ես կու ապահարգեմ ի յայս անուն կնկնէս - 98. Վասն յղի կնոջ մկրտութեան - 99. Վասն պատճառանաց բաժանման - 100. Վասն ցուազար կնոջն - 102. Վասն առեւանգութեան կուսի - 103. Ապա թէ բռնվին՝ նա զտանաւորին զձուքն եւ զձետն կտրեն, որպէս յառաջ գրեցաք վասն կուսիցն - 103. Վասն աւագ սարկաւագի ամուսնութեան - 104. Վասն կնոջ որ թողու զայրն ու փախչի - 105. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի - 105. Վասն կնոջ որ ծառայ տանին - 106. Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու - 106. Վասն գողեաց եւ պիսակաց եւ բորոտաց - 107. Վասն կուրաց եւ մունջ մարդկանց - 108. Վասն ժառանգութեան աղբարց եւ քոյրվոոց - 108. Բայց սուրբ թագաւորքն, որ զառաջին նաւմասն գրեցին եւ սահմանեցին, նա զայս իրենք վասն հարկետրելոյ զպարոնն, գրեցին՝ որ պարոնին զիտելովն եւ կամովն լինի - 109. Վասն կանանց ժառանգութեան - 110. Վասն հարց, որ չանցնեն գորդիքն - 113. Վասն այնոց որ անընգմահ լինին - 114. Հարցանէն յարեւնքս վասն

անընկմահու՝ թէ լինի իրենց թաղումն կամ պատարագ – 114. զի անընկմահն ի բազումն բաժնին. եւ, որ ի խելք եւ, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... եւ եւ որ ի յիրենց խելացն ի դուրս վասն ցաւոց – 115. Եթէ որդի՝ որ արինաւք ի մահապարտութիւն ընկնի՝ նա հայրն ի յայն չէ պատեհ, որ բռնվի, եւ ոչ եղբայր վասն եղբաւր – 115. Վասն գրաւերոյ եւ այլցեղ ստացուածոց իրաւանց – 116. Կու հրամայէ արեւնքս թէ՛ մի՛ դներ պոխստիմոն եւ նի՛ գրավ վասն քո ... երկու երկնաքարերի թէ որ է լավ կամ կտրուկ: - 116. Վասն գրավ դնելոյ – 117. Վասն ոսկոյ արծաթոյ կամ անասնոյ կորուսած կամ զինչ որ լինի – 117. Վասն հրձգութեան – 118. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրակնել վասն պարտուց – 119. Վասն ջաղցաց եւ խանութի, որ կապալ բերէ – 120. Վասն գրաստնոյ եւ ամենայն չորքոտանեաց գնելոյ – 121. Վասն եզանց վաճառի – 121. Վասն կովու վաճառի – 122. Վասն հողոյ կամ գետնի ծախելոյ – 122. Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա ի պոմանն է իր համբերելն: - 122. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 123. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարի է պոմանն: - 123. Վասն մեղուաց վաճառի – 123. Վասն այգեաց եւ այլ ազգ ծառոց վաճառի – 124. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոն – 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն - 125. Վասն սահմանելոյ զկարգ ի բազրնոյն - 126. Բայց ուր ծախ չլինի՝ նա չէ իրաւունք բաժ առնուլ. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իրենց իրաւունք առնուն ի վաճրկներոյն ի ճանպահն – 127. Բայց կու հրամայէ արեւնքս՝ որ այն ծախաւոն, որ խաբէ զանգէտն ու իր սուղ իրք ծախէ, նա զինք զեղ գող ու անհաւատ դատեն, զեղ գրել ենք վասն գողերոյն: - 127. Վասն աղքատութեան մարդ ընդ մարդ հաշիւ այնէ պոմնով, եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դէկանս՝ ինչվի հանչաք մի ժամ – 129. Վասն տիաթկերոյ – 129. Վասն տիաթկերոյ հաստատուն լինելոյ – 129. Վասն ծառայից եւ որ չկարէ ոք զծառայն ժառանգ դնել – 132. Բայց թէ ժողվէ զիր զինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք – 133. Վասն որ զիր դուստրն ծախէ վասն աղքատութեան – 133. Եթէ ոք զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի ուննալ զինք – 133. Վասն վնասաց եւ զրկանաց վճարելոյ իրաւունք – 135. Եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարէ ու կամ զինքն այրեն – 135. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան ... եւ երկու հետ, վասն վնասուն գոր գործեց – 141. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ թէ զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպանութիւնն գոր արար՝ նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն

խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. Վասն եկեղեցականաց որ հարբենան – 142. վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142. Վասն յոչ կամայ սպաննութեան - 142. Բայց վասն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահարն՝ եւ թողութիւն առնուլ, թէ քրիստոնէ լինի – 143. Բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. ապա եպիսկոպոսին մեղայ ասէ վասն հնազանդութեանն – 143. Վասն որ գողայ խեղդէ վասն բոգութեան – 143. Եթէ ոք գողայ որ վասն բոգութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ ... ինք յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. Վասն այն ազգ անհաւատաց, որ զմեռեալ կողոպտեն՝ կու հրամայէ արեւնքս, որ երբ բռնեն զինք, ու մէնակ ի խոստ գայ վասն այն մեռելին՝ նա չմեռանի – 144. Վասնարուեստաւորաց – 146. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Եւ թէ գողցել լինայ ի նիւթոյն՝ նա դարձցնէ, եւ դատվի զէդ գող՝ զինչ, որ հրամայած է վասն գողերոյն: - 147. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն – 147. Վասն վարձկանաց – 148. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայէ արեւնքս, որ զինչ հեճկով եւ կամաք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիւր քսակէն: -148. Վասն շատ ազգ մարդկանց եւ հեծելորաց – 148. Վասն սինաւոկցերոյ – 149. Բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ – 150. Բահրակ թէ վասն չարութեան լինի այրել: - 152. Վասն բժշկութեան – 153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ – 153. Եւ յայս ամենիս վերայ փնդուել պիտի եւ ճշմարտել, որ թէ կամաք լինի սղալն եւ կամ վասն պզման՝ նա զէդ մահապարտ զինք սպաննեն: - 154. Վասն կամայ եւ ակամայ մարդասպանութեան – 154. Վասն ազգի ազգի սպանութեան – 155. Եւ է այլ որ մահդեղով սպաննեն. եւ են որ վասն սիրոյ դեղ տան, և սպաննեն – 155. Վասն կրելոյ զպատիժ սպաննութեան – 156. Եւ թէ ընդ խաղ ի ներք լինի՝ մէկ է իրաւունքն. Բայց թէ ներեն վասն խաղուն՝ նա ի կէս լինի կամ յերեքէն մէկն: - 157. Ապա թէ վասն չարութեան լինի՝ նա պեղծ է – 159. Վասն զպտղաբեր ծառ կտրելոյ – 161. Վասն դատաստանաց եւ կանոնաց – 161. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի կամ վասն ռիակալութեան ... նա զայն զարկն իր քըշտեն գոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. Վասն ձագերոյ եւ բոյներոյ – 164. Վասն դիւահարի որ անխելի եւ մարդ սպաննէ – 166. Ապա թէ վասն ժլատութեան չղնեն արծաւ, նա արտի պատ չկարէ լինալ – 168. Վասն սինաւոց – 170. Վասն ջաղցպներոյ – 171. Զջրաղացպներն կու հրամայէ արեւնքս՝ որ հատուկ եւ հաւատարիմք պատեհ է դնել վասն գոյութեան երկրին, որ չաւիրեն զաղունն. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ, եւ դուալ տայ վճարել զաղքատաց

վնասն, ու չհարկին վասն կապլուն եւ շահուն: - 171. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171. Վասն այգեաց եւ այգեգործաց - 172. Վասն հովվաց եւ արտապներոյ - 173.

ՎԱՄՆ ԱՅՆՈՐ - Եթէ կենայ թագաւորին կտրճեր եւ աղչկներ, նա նա իրաւունք է որ կտրճերն հաւասար ժառանգեն զթագաւորութիւնն, վասն այնոր՝ զի չէ պատեհ որ յորդոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7. Եւ թէ ժառանգաւոր իշխան յիր երկիրն ծախվորի, եւ բերդ կամ ամրոց շինէ կամ այլ ինչ, նա վասն այնոր կու շինէ որ իր ու իր յետմնացացն մնացական մնայ - 14. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասնայնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա գնորա մագն տալ փետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս կենային եւ վասն այնոր այլ լաւ գիտենային զայրուկնոջ բաներն - 20. Եթէ եպիսկոպոս մտտէ ի հայրապետէն՝ եւ յետոյ զղջանայ ու գայ յուղղութիւն նա չկորսնէ վասն այնոր /ծն. այնր/ իրք: - 23. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն - 30. նա վասն այնոր որ սպաննէ զթշնամին անձին իրոյ, նա երթայ առ եպիսկոպոսն՝ եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել - 31. եւ վասն այնոր շլացուցանել զդատաստանս - 36. յիրիցնոյն վասն այնոր հարկ կու առնուն - 50. Եւ արեղայի չկա հրաման որ բնաւ ծուխ ուննայ. եւ ոչ վասն այնոր որ թէ ի վանքն բերեն մեռելոց՝ կամ մատաղ այնեն - 55. Բայց երբ կենայ ու լինի եպիսկոպոսին ընտրաւորութիւն՝ նա վասն այնոր թէ բաժին մի հակառակին՝ նա կաթողիկոսն չլսէ նոցա - 57. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն - 77. Բայց զայս հայնց վասն այնոր գրեցաք՝ որ դոքա շատ ազգի ազգի կերպով կու շրջին - 79. կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն - 93. Ու թէ այս փնթոյս ու անսգամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառնով բնաւ չկարէ: - 99. Եթէ իրիցու խնամութիւն հանդիպի այրկան ընդ աղչիկն՝ համարձակ ձեռնտալով՝ նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն - 104. զի չէ թէ ուժն գոր այնէ՝ այն կնկանն է, այլ դարպսուն է, վասն այնոր որ ամէն այրի ի դարպսուն պահն է: - 119. Վասն այգեց եւ այլ ազգ ծառոց զինչ ու լինի, որ թէ ոք ծախէ կամ գնէ՝ նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւղն - 125. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր /ծն. այնոց/, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ - 142. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւղն, նա վասն այնոր թէ ինք

առջընդրեց եւ եսպան զայն՝ որ զինք կամէր սպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն – 143. Եթէ մարդ դատած լինի ի մահ վասն պատճառանաց, եւ ուրդի որ ինք ընդ ինք մեռանի, նա վասն այնոր թէ մեռավ չէ պատեհ թողուլ զինք, ապա կախել, եւ լնուլ զիրաւունքն: - 146. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր - 160. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն – 172.

ՎԱՍՆ ԱՅՆԸ - եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւոյն տան՝ որ այնէ – 73.

ՎԱՍՆ ԶԻ - վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս – 4. վասն զի չէր իմ բան – 4. վասն զի յԱստուծոյ կարգեցաւ թագաւորութիւնն – 5. վասն զի ամէն եկեղեցական հայնց է հաստատած ի յիր ապրանքն ի սուրբ եկեղեցոյն ծառութենէն՝ զեղ հեծելվոր որ թրովն իր այնէ զթոշակն: - 21. վասն զի և առաքեալքն ի մէկ կեցան եւ զմեզ ի մէկ ուսուցին – 41. Վասն զի չկայ ամենեւին հրաման եւ ոչ իշխէ այր կամ կին, որ ընդ իր վանքն կապած լինի եւ ընդ եկեղեցին միաբանութեամբ, ոչ իշխէ ի կանոնական հրամանացս ի յիր վանացն ի դուրս արթել կամ այլ աւելի կերուխում այնել: - 44. վասն զի Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար իւր ի սպասաւորութիւն – 64. եւ թէ հայրապետն հրամանք տայ, նա ու մեռոն այլ կարեն արհնել, վասն զի եպիսկոպոսութեան ամուսն ունին: - 67. վասն զի սեփհական է թագաւորութիւնն ի հարե յորդիքն: - 81. վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն կայր ի խէչն: - 94. վասն զի կարէ ոք ատել զմարդ, եւ բարութք այնել որ խաբէ զինք իր կինն՝ ու բերէ յիր տունն անէ, եւ սպաննէ զինք – 94. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի, վասն զի արինհեղութիւն է: - 94. վասն զի թէ զայտ թուլութիւնդ ուննան կաննին՝ նա շատք մեռնին ի կաննոյ ձեռաց – 95. վասն զի թէ մարդ զոք մի ատար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն – 95. վասն զի նեհն է, որ կու կեցցնէ զամէնն – 128. վասն զի հնոյն հրամայածն այս է՝ թէ զինչ քեզ պեղծ է, դու քո ընկերին մի՛ առնէր – 144. վասն զի ոչ ձիոյ երմակ եւ ոչ այլ ինչ չկարեն գոյանալ բնաւ – 170.

ՎԱՍՆ Է՞Ր - Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար – 135.

ՎԱՍՆ ԹԷ - Վասն թէ որպէս եպիսկոպոս զոք դատէ կամ ձգէ ի կարգէն – 28. Վասնոր ատեցվոր լինեն մէկն ու մէկն - 87. Վասն թէ ոք կոյս հանէ յանձնէ հարն կամաւք – 102. Վասն թէ չէ պարտ բաժանել իրիցու ձեռնտվածն – 104. Վասն թէ յինչ հասակ պսակ լինի – 105. Վասն թէ ոչ է իրաւունք մտանել ի տուն գրաւկանն – 116. Վասն թէ որպէս պարտ է զնոր տուն շինել – 156.

ՎԱՄՆ ՈՐ – Վասն որ ոսկեհանք գտնուի թէ ի յիւր հողն եւ թէ յայլ իշխանաց, որ ի հնագանդութիւն լինի թագաւորին – 15. Վասն որ յիւր աւերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ – 17. Վասն որ թէ երկու մարդ զիրար ծեծեն որ չլինան կամաքք – 18. Վասն որ ոք զիր հորն քանայ եւ մարդ ածէ ի ներք՝ նա նիզն սպաննէ – 18. Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ի ծանր վերցնելոյն մեռցնէ – 18. Վասն որ չլինի քահանայ եւ զինք քահանայ երեւցնէ – 19. Վասն որ զքահանայ ծեծէ եւ անարգէ – 19. Վասն որ ոք զԱստուծոյ իրաւունքն կաշառոց ծախէ – 20. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիր տունն տանի – 23. Վասն որ եպիսկոպոս մոտէ ի հայրապետէն – 23. Վասն որ մոտէ ի թագաւորէն եւ կամ յիշխանէ եւ անարժան իրք ասէ – 25. Վասն որ ժողովուրդն խուխայ այնէն ի վերայ եպիսկոպոսին – 29. Վասն որ թէ ոք ընդ թերահաւատ խնամութիւն այնէ – 30. Վասնոր չկարէ եպիսկոպոս յայլ թէմէ իրք առնուլ – 31. Վասն որ չհաճի ժողովուրդն յերեցն – 34. Վասն որ ի նոյնս է քանս՝ յիրիցնին – 45. Վասն որ մարդ կենայ եւ մեռնի եւ իր սահման այնէ – 46. Վասն որ թագաւորք եւ իշխանք ի վանք իջուանք առնուն – 51. Վասն որ աշխարհի երէց անորդի մեռնի – 51. Վասն որ չկայ սահման որ ժամուց առնուն – 53. Վասն որ ոք զինք սուտ քահանայ անուանէ – 54. Վասն որ զլիաւոր եկեղեցոյ ջանայ զիր ընկերոջ աստիճանն խլել – 58. Վասն որ ի կարգէն ձգեն եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու – 59. Վասն որ ԱԲԵՂԱՅ զագտաբար միս ուտէ – 60. Վասն որ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ – 61. Վասն որ զԱստուած հայհոյէ կամ անարգէ – 74. Վասն որ յանգէտս անարժան հաղորդի – 74. Վասն որ ահով քրիստոնէ լինի – 75. Վասն որ զքահանայի տուն այլ ոք չգնէ – 75. Վասն որ եկեղեցոյ եւ դարպասի հրամանաց չհնազանդէ – 76. Վասն որ ի ծառէ վայր ընկնի ու մեռնի – 77. Վասն որ սուտ երէց եւ զիտառ լինի – 78. Վասն որ զկոյս յանձնէ հանէ – 97. Վասն որ քամբասէ զկին իւր – 97. Վասն որ թէ երկու երիկ յիրար կռիւ մտնին ու կնիկն մօտէ թափէ – 99. Վասն որ առանց իրաւանց զիւր կինն թողու – 100. Վասն որ կին առնու եւ չկարէ այրկութիւն անել – 101. Վասն որ քաւլաւճ լինի եւ կին առնու – 101. Վասն որ զարկնէ յի կնոջ որ զտղայն ձգէ – 103. Վասն որ նոր կին առնու՝ ի պատերազմ չերթայ – 103. Վասն որ կին այրկան հանդերձ հագնի – 106. Վասն որ զճառայն կամենայ կին առնուլ – 107. Վասն որ եղբարքն յիրացմէ քաժնվին – 112. Վասն որ տղայն քշտէ հարն կամ մարն – 114. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116. Վասն որ չարկամ յիշվէ ու իրք տանի – 118. Վասն որ զայրի կնիկ չէ պատեհ գրակնել առանց դարպասու – 119. Վասն որ տուն վաճառէ - 119. Վասն որ կարաս ծախէ կամ այլ ազգ անաւթ – 124. Վասն որ ջաղացք գնէ – 125. Վասն որ խաբէ զընկերն եւ զվատ իրքն վաճառէ – 126. Վասն որ այրկան ու կնկան իրքն անբաժինք լինին – 130. Վասն որ զիր դուստրն ծախէ վասն աղքատութեան – 133. Վասն որ զիր ծառայն քշտէ որ մեռնի – 133. Վասն որ պառիկոսն փախչի յիր պարոնէն – 134. Վասն որ թողու զիր անասունք, որ զայլոց արտ ուտեն – 135. Վասն որ կրակ ձգէ ու

խանձ ելնէ – 135. Վասն որ մարդ իրք տայ ի պահ եւ գողնվի – 136. Վասն որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ քշտան – 136. Վասն որ զիր հորն բաց թողու եւ անսուն ի ներս ընգնի – 137. Վասն որ զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ – 138. Վասն որ քրիստոնէ գողանայ ու տանի անաւրիւնաց ծախէ – 138. Վասն որ սպաննէ զմարդ ի լեռն կամ ի դաշտ – 139. Վասն որ տղայ գողայ վնասէ կամ խոցցնէ – 139. Վասն որ տղայկութիւն անեն ու մահ լինի – 140. Վասն որ գրաւով ծանտր իրք վերցնեն – 140. Վասն որ գողայ խեղդէ վասն բոգութեան – 143. Վասն որ անհաւատք զմեռելն կողոպտեն – 144 Վասն որ մարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ – 144. Վասն որ մարդ զմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատամն – 144. Վասն որ տառպել մարդոյ ուժ այնէ – 145. Վասն որ դատած կամ մատնած լինի ի մահ – 146. Վասն որ յիր ընկերոջ յերկիրն յիշվէ – 149. Վասն որ զիր ընկերն սպաննէ ի պատերազմ – 150. Վասն որ զումեք իրք հարամ ուտէ – 150. Վասն որ նոր գէղ շինէ – 151. Վասն որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ – 151. Վասն որ առուով ջուր տանէ եւ վնաս այնէ այլոց – 152. Վասն որ ժլատնայւ տալ գտառպելի վարձն – 158. Վասն որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ – 159. Վասն որ անաւթ առնու վարձով – 159. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկերն ի պահ տայ – 160. Վասն որ դրամ տայ ի փոխ վաշխով – 161. Վասն որ անսուն փաթըթվի ընդ չվան – 163. Վասն որ պատրաստ հնձես զարտն – 164. Վասն որ յայգին մտնէ – 164. Վասն որ զձին ի բան տայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ – 164. Վասն որ անսուն դիւահարի – 166. Վասն որ անսուն մտէ յայգի կամ յաճուք – 167.

ՎԱՍՆ ՈՐՈՅ – Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ – 68.

ՎԱՍՏԱԿ – որիվաստակոց եւ ի հալծնաց ի դուրս լինի՝ նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172.

ՎԱՏ - Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ, զաղէկն եւ ոչ զվատն՝ նման Կայէնի՝ որ ընտրէր ու զվատն անէր: - 45. Եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ – 79. Աստուած մէն կարէ զինք արքտրել, թէ լաւ է ու թէ վատ: - 81. Ապա թէ ոչ, նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փթրի՝ նա վճարէ ծախաւոն զկարսի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դրրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն – 124. Վասն որ խաբէ զընկերն եւ զվատ իրքն վաճառէ – 126. Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով գեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունկ եւ ի ծառ, յայգիք եւ ի պատեր – 170.

ՎԱՏՆԵԼ – ու կու բոգնայր եւ զիր տունն ու զհալաւն այլոց կուվատնէր – 94. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխստիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչսփի եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119.

ՎՍՏՈՒԹԻՒՆ – Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171.

ՎԱՐՂԱՊԵՏ – Քան զայլ ազգ մարդիկք վարդապետքն հարկեւորած պիտին, զի հոգոց բժիշկք են եւ եկեղեցոյ հաստատութիւն: - 14. Վասն վարդապետաց սահմանի – 26. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան – 26. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն ու իր սագայ տան այլ վարդապետին /ճն. վարդապետքն/: - 26. Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զղջայ: - 26. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ – 26. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք /ճն. վարդապետքն/ զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման /գրքում՝ հրման/ տան: - 26. Վասն վարդապետին որ զաշկերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի – 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւոյ է – 32. նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի՝ մինչ որ ապաշխարութեամբ քաւէ եւ հաշտի ընդ տէրն եւ ընդ վարդապետն: - 38. Եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ գիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք – 39. Եւ Պաւղոս ասէ՝ կարգեաց Աստուած եւ եղ յեկեղեցոջ նախ զառաքեալս եւ երկրորդ զմարգարէս եւ երրորդ զվարդապետս – 40. Եթէ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ զաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. Նոյնպէս եւ թէ վասն ահու, նա դեղորեն զնա գիտնական վարդապետք: - 75. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն զրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն զրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց – 76. Եւ թէ ուսցնաւոյն լինի տառապեալ՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քնքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւոյացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. Ու թէ չայնեն զայս աշակերտքն, նա վասն այնոր կու անհանգստեն զիրենք վարդապետներն /ճն. վարդապետքն/ - 77. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին ... վարդապետք ի յրաբունապետաց եւ յիրենց հրամանք տուաւոյաց: - 83. Բայց վարդապետն /ճն. վարդապետ/ չկարէ քահանայի կարգ առնուլ – 83. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն վասն մեղաց տուծել, եւ կարգ դնել, եւ ի ժամէ կտրել, եւ ի ժամ այնել: - 83. Եւ թէ յիրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. Եւ որ այնէ՝ նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ

ոչ պատարագ, ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ իվարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ գոր պատեհ է, որ դնեն: - 142. Բայց ակամայ պատահելոյն ապաշխարութիւն է՝ զինչ եպիսկոպոսն եւ վարդապետն դնէ նոցա: - 143. եւ կամ թէ հայր գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի, կամ վարդապետ զաշակերտ կամ մայր գորուստր ... որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն՝ բանս: - 154. Ամ թէ ի կանոնք ընկնի եւ յեկեղեցոյ խոստովանութիւն նա սպաննաւոցն կարգ եւ ապաշխարանք ճանչած են առ վարդապետերն: - 156.

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՆՈՑ – Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78.

ՎԱՐԴԱՎԱՌ - եւ յառաջ գտորք Յոհանէս Մկրտչին տաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զծաղկազարդին – 43. Նոյնպէս եւ զվարդավառն կարեն այնել – 45.

ՎԱՐԵԼ1 - եւ թէ աշխարհական լինի՝ նա հաւնովրեն զինքն եւ բանադրած վարեն – 25. ապա զնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 82. ու տայ զիր իրքն եւ զպոռոյգն ի յինքն, ու վարէ որ երթայ – 98. նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն ... ու զհեծնաւորին գնացքն եւ զվարելն – 165. Թէ բանտվաւղէն լինի, ու ասէ թէ՝ գահէ կամ վարէ, եւ նա զհրամանքն կատարէ ու մեռնի՝ նա անպարտ է – 165. խոզրարծ պիտի դնել ... եւ կամ սպաննել եւ ի շինութենէն վարել: - 169.

ՎԱՐԵԼ2 - սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ, երբ դեռ Յունաց գրովն վարէաք, զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց՝ թէ տեսէք որ վասն տաւնիցն ... չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն – 41. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամեն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս եւ զխրատելն եւ զվարել /ծն. զվտարելն/՝ որպէս գրել ենք – 83.

ՎԱՐԵԼ3 - Ու թէ վարաւորն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տէրն անպարտ է: - 165.

ՎԱՐԻԼ – Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ – 68.

ՎԱՐԶ, ՎԱՐՅ – Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձ ու ի ամեն կերպ: - 18. նա պատեհ է, որ հայի դատաւորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն – 19. Վասն վարդապետի որ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ – 76. Կու հրամայէ արեւնքս, որ բնաւ վարդապետ վարձ չառնու վասն գրոց կարդալոյ կամ այլ գիտութեան եկեղեցոյ ուսմանց. իսկի չէ պատեհ վարձ առնուլ եւ ապա ուսուցնել: - 77. ու վասն արծելոյ կամ ստածելոյ կամ վասն այլ իրաց՝ վարց կամ այլ աւելի պակաս չկայ: - 84. եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ – 145. Արուեստաւոր, որ զումեք վարձ առնու, որ իր իրք շինէ կամ կապլով բան այնէ, ու չայնէ զբանն հայնց զէր, որ պոմանն լինայ, ու չհաճեցնէ զինք, կամ դարձնէ

զվարձն եւ զնիւթն զոր առել լինայ՝ ի լման, եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվճովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. ապա թէ իր կամաւք լինի եղել ու վարձով՝ նա անպարտ է: - 153. Վասն որ ժլատնայ տալ գտառպելի վարձն – 158. Մի՛ ժլատնալ տալ գտառպելաց վարձն – 158. Ու երբ կտրես զնորա վարձն՝ նա բողոքէ առ Աստուած, եւ Աստուած լսէ իր ձայնին – 158. Վասն որ անաւթ առնու վարձով – 159. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն – 159. Ապա թէ վարձ /ծն.վարց/ է տվել պահելոյն՝ նա վստահի իրանաւք պարտի զվճարն. զի զվարձն վասն այնոր է տվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր – 160. Նոյնպէս եւ թէ ոք գրաստ գտնու փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնու վարձ – 163. նա զբժշկաց վարցն ու զդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165. որ անհնար արժաւղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: -168. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնենգնեհն – 173. Նոյնպէս եւ հովիւք եւ արտպանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն ... ոչ միապէս տան զվարձերն: 173. Եւ իրաւունք է, որ զորած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց, ու իրենք պարտին, որ զիրենց պահքն անսղալ ու աղէկ պահեն: - 173. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն իվարձէն կտրեն – 173. ապա դու զնորա վարձն տուր, եւ նա զքո պարտքն վճարէ – 173.

ՎԱՐՁԵԼ - Եթէ ոք մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայ վերցնել՝ որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատաւորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն – 19.

ՎԱՐՁԿԱՆ - Վասն վարձկանաց – 148. Եւ վարձկան /ծն.վարձան/, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կտորէ, չտայ վճար - 148. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի վարձկանքն՝ որ անհնար արժաւղ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: -168.

ՎԱՐՁՎՈՐ – ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հողքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվճովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտայ պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152.

ՎԱՐՁՔ – Զոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. նա մեծ վարձք է, որ կարաւտածքն ուտեն եւ հագնին: - 44. նա մեծ վարձք ուննայ: - 93.

ՎԱՐՈՒԵԼ, ՎԱՐՎԵԼ - նա թէ չգայ լաւցնէ զիր արատն, նա թէ կարգաւոր լինի՝ նա ձգուի ի կարգէն եւ վարուի յամէն երկրէն – 25. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամէն եկեղեցոյն անսղալ: - 62.

ՎԱՐՎԵԼ - Տե՛ս ՎԱՐՈՒԵԼ

ՎԱՐՅ - Տե՛ս ՎԱՐՁ

ՎԱՐՔ – Նոյնպէս եւ զվարուց ժողովրդեան որ յորդորէ զամենեսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով եւ ամեն ազգ հնարօք յիւրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38. Վասն հսկելոյ եպիսկոպոսի ի վերայ վարուց եկեղեցականաց – 63.

ՎԵՍՏԻՏՈՐԱՅ – Երկրորդ դասք վեստիտորայն է – 68.

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵԼ – Եւ Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց – 144.

ՎԵՐՆԱԼ - Եւ ի կռիւ ուր թագաւորն ուրդի՝ նա երբ սուրնվերնա՝ նա չէ պատեհ այլ մարդ սպաննել – 9.

ՎԵՐՈՅ – Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արեւոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. զի ամենեւին արեւնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի, այլ՝ որպէս վերոյ գրեցաք՝ երբ ի յաղէկ ազգէ լինի, նա կարէ իրաւնաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49.

ՎԵՐՅԱԾ – Եւ այլք հայն ցեղ ամեն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի. եւ զայլ ցած հեծելվորքն՝ այլ վերցածքն որ ազատ կոչին – 82.

ՎԵՐՅՆԵԼ – Նշանակ եւ պուկ բերդատերն մէն իշխէ վերցնել: - 12. Վասն որ զիր մշակն ի շատ հալծելոյն եւ ի ծանր վերցնելոյն մեռցնէ – 18. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու առանց ինամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայ վերցնել՝ որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն – 19. Վասն որ գրաւով ծանտր իրք վերցնեն – 140. Եւ թէ գրաւով ծանդր իրք վերցնեն՝ կամ ուժփորձուկ այնեն ... նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասել տայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է – 141. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան խաչ եւ աւետարան շակկել – 149. Բայց թէ ի հետոյ վերցնես ի բերէն՝ նա հարամ է: - 164.

ՎԵՅԵՐՈՐԴ – Վեցերորդ դասք ստրատորոսքն են – 69.

ՎԶԵՆ, ՎԶԷՆ - նա իրաւունքն հայնց է, որ տըպլէ զիր իրիցուն վզենն /ծն. վզին/: - 55. Զի թէպէտ եւ յառաջի կանոնքն չկայր այս որ կարէ վասն անհնազանդութեան թողուլ, բայց յետեւ վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն /ծն. զէն, վզէն/ կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Եւ պարտական են թագաւորք եւ զարագուիւք՝ որ զիրենց երկրին վզենն մենակ դարձնեն ի ճանչաւդն: - 118. պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 119. Բայց այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: -126. Եւ թէ չուննայ՝ նա զայն վզենն դեկան վճարէ – 135. Եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն/ծն. զվզեանն/ վճարէ ու կամ զինքն այրեն – 135. նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել, ու յիր ընչիցն զայրեցման վզենն տուալ վճարուիլ զինչ ազգ ու լինայ վզենն: - 159. նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. Եւ ի հաւտ դարպսուն պիտի արիանալ, զի զվզենն իր բաժին ունի – 168. ու վզենն պարոնին կու լինի – 168.

ՎՋԵՆԿԵԼ - եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ ոչ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր տառապելնայ գնաւոյն: - 61. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաշամնիլ՝ ոչ գնաւոյն եւ ոչ ծախաւոյն, քանց ամէն կազմութեամբն՝ գնաւոյնէ թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտորի թէ այրի - 125.

ՎՋԷՆ - Տե՛ս ՎՋԵՆ

ՎՋՆԱՏԱՇԵՆ - Յառաջ եղենտիարքն են, որ են թագադիրք. եւ ուննան սքեմ ոսկի դիպակ վրզնատաշենք /ծն. վրջնատալենք/, եւ ի ձեռին շալկեն գաւազան ոսկի - 68.

ՎԷՄ - Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթուղիկէ վիմիս մէջ - 40. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ. եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ: - 40.

ՎԷՐ - Վասն, որ մարդ գմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման ... եւ վերընդվիրի /ծն.վերի/ - 144.

ՎԷՐ ԸՆԴ ՎԻՐԻ - Տե՛ս ՎԷՐ

ՎԻԶ - Եւ սքեմ ի վզերն ուննան որ լինի երեսքն նոյն դիպակ - 68.

ՎԻՃԱԿ - ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թեմ ոչ ինչ ազգ ամուսն եւ ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ, եւ ոչի սահմանեալ վիճակէն /ծն. վիճակն/ հրամանք հանել - 27. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել - 31. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թեմն փմտոեն եւ ըղորդեն. եւ փիրիսկոպոսներն յամէն ժամ ամէն մէկ զիր վիճակն: - 37. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ եկեղեցի եւ թէ խաչ, նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տըւել լինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի շինոյն: - 79.

ՎԻՃԱԿԱԻՈՐ - Ու կարեն ձեռնադրել զամէն վիճակաւորսն - 66.

ՎԻՃԱԿԵԼ - Յառաջ պատեհ համարեցաք զվիճակեալ դատաւորացն գրել - 5. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թեմն փնտոեն եւ ըղորդեն - 37.

ՎԻՐԱԻՈՐԵԼ - Վասն որ գմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ - 144. Վասն, որ մարդ գմարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կու հրամայէ արեւնքս, որ ակն ընդ ական լինի, եւ ատամն ընդ ատաման - 144.

ՎԿԱՅ - Եթէ որ ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եւ վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն -97. նա հայնց է հրամայած յարեւնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98. Եթէ ոսկի կամ արծաթ կամ անասուն կամ ինչ այլ իրք որ լինի կորուսած, ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է նա իրաւունք է, որ մէնակ առնու զիր իրքն: - 117. Եւ թէ ունաւոյն իրացն ուրանայ ու ասէ՝ թէ չէ, իմ է, հանչաք որ տէրն իրացն ի հարկ

ընկնի որ երթայ վկայ բերե եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն – 117. որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով /ծն. վկայաւք/ եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն – 118. Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած – 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի – 121. զի ինչվի յետքն տարին կարեն փնդել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել ... թէ չէ՝ յորդից յորդիք, կամ վճարի գինն թխթով եւ վկայաւք, կամ դառնայ ծախածն: - 123. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւոն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն – 123. Բայց ի վկայքն եւ ի պոմանն է հասել – 124. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն – 125. որ դառնայ ի յինք իր պոմնով եւ վկայաւք /ծն. վկայօք/ - 129. Բայց ձեռնգիրն հաստատէ զբանն՝ պարոնին ձեռնգիրն եպիսկոպոսին խաչին եւ վկայիցն: - 129. եւ երեք վկայով /ծն. վկայինք/ գրել տայ զիր իրքն – 130. կամ զինչ ցեղ որ լսէ դատաւորն յերկուքէն եւ իվկայից /ծն. վկայիցն/ ու ի դրացներոյն, եւ ըղորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. Եւ չէ ի հրամել արենքս որ մէկ վկայի ավտան ի վերայ մարդոյ ասացախ իրաց – 163. զի յերկուց եւ յերից վկայից ասէ հաստատել զբանն: - 163. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արենքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն – 163. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու ասցել – 169. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ՎԿԱՅԵԼ Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ ոչ զմէկ հավատացելոյ, քաւէլ թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24. որ վկայեն, որ ամեն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի – 26. նա զինչ որ այլք հակառակ վկայեն՝ նա աղէկին հաւնի որ լինի: - 57. Բայց թէ ի գազանէ եւ ի կերչաց իրք մի սխալ գայ, նա թէ վկայք աղէկ վկայեն, որ իւր բանիւ չքլեալ և ոչ յիւր ուժոյն մնացել, նա չպարտի իրք: - 173.

ՎԿԱՅԵՅՆԵԼ - Եւ թէ իրք կենայ՝ որ ճանչնան, որ ըղորդ իր լինի ու բնաւ չլինի յաթոռոյն, նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին – 20. Բայց թէ յերմկէն ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160.

ՎԿԱՅՈՒԹԻԻՆ - Երանի ոյք քննեն զվկայութիւնս նորա – 3. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուխեն գազգն եւ առնուն – 20. Վասն թերահավատոց վկայութեան – 24. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ – 24. Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոյզութեան առանց վարդապետաց վկայութեան /գրքում՝ վկայութեան, ծն. վկայութիւն/ - 26. վասն զի զիր վկայութիւնն ունի, որ հաւն կայր ի խէչն: - 94. նա եկեղեցւոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր

ինչվի մահն: - 132. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայէ արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն – 163.

ՎՃԱՌԵԼ - Տե՛ս ՎՃԱՐԵԼ

ՎՃԱՐ – Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յախտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդէնէ առցէ զվրեժն: - 74. Բայց երկու դեհին հալվնին խարճն, որ գնաց, եւ պառիկելիք, որ երկուքն մաշեցին՝ վճար չկայ – 84. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կու տայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. Եթէ որ մի տուն վաճառէ՝ ծախել կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պումանն թող լինի իր վճարն – 119. ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի – 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն – 120. Ապա թէ հարուստ է ու զատական՝ նա մենակ պարտի այնել զվճարն ի ժամ – 122. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. զի վաճառին վճարն է հանած մանավանդ այնոց, որ վասն սննկութեան կու ծախեն զիրենց իրքն – 122. Բայց վասն այնոր որ հալվեղէն իրք որ ի միջոցն՝ մաշի ի յերկու դեհացն՝ նա չկայ վճար: - 131. կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ձեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ձեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար – 147. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար – 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվոնվն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: - 148. Եւ թէ զտիրոջն յիւր բանն կոտրէ՝ նա չտայ վճար: - 148. եւ ի վերայ այնոր այնել զվճարն – 152. եւ այսոք այլ ընդ մահապարտք են համարած՝ թէ այր լինի եւ թէ կին, եւ մահու վճարառնուն: -155. Ապա թէ չարկամ յիշաւ այնէ, ու տանի զամրննին եւ առնաւղին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար – 159. նա չտայ վճար – 160. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրաւնաւք պարտի զվճարն – 160. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն. եւ թէ ոչ՝ նա զեղ ի վերայ գրեցաք հայնցեղ լինի վճարն – 160. եւ թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ գայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. նա ի լման վճարպիտի այնէ: - 166. նա այնոր վստահ վճար պիտի – 165. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւղին տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտրելն կամ վճարն վնասու, որ պարոնն զիր հնգակն առնու ի վճարէն: - 168. Զի թէ պառիկոս առանց դարպսու իւէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի՝ որպէս զվճարն էառ տուպլ՝ ի դարպասն: - 168. եւ զվճար վնասուն ի վերայ այնոր այնեն, որ արծաւղն վճարէ: - 167. նա բնաւ չկա վճար յիրաւանցս: - 170. նա այնոր վճարն չորս տակ է: - 172.

Ապա թե ի ծուլութենէ լինայ նա դատըստանին և վճար լինի ըստ մեղանացն. ի լման վճար կամ կիսավճար – 173. Բայց չէ իրաւունք, որ զվճարն ի վարձէն կտրեն – 173.

ՎՃԱՐ ԱՅՆԵԼ - Տէ'ս ՎՃԱՐ

ՎՃԱՐ ԱՌՆՈՒԻԼ - Տէ'ս ՎՃԱՐ

ՎՃԱՐԵԼ, ՎՃԱՌԵԼ – Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի. եւ թէ յոչ կամայ սպաննէ՝ երկու ձեռնս կտրվի եւ զարեան գինն վճարէ – 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն գինքն ու զիր սունն ու զինչ ուննայ ու ի գինն տան – 11. նա զկարգն կորսնէ եւ հինգ դուպլ վճարէ զիրքն – 23. Եւ ժամուց իրքն լաւաւոյիստով տալ, որ գղեկանն գրեն ու զժամն վճարեն: - 37. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամէնին վճարէ /ծն. վճարն/ Աստուած յիբենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. զի այն պարտք է, ու յառաջ զայն պիտի վճարել եւ զիր երիցնուն: - 46. եւ վճառել տայ ծախաւոյն զգնաւոյն – 60. եւ չքոնէ գինք վճառած ի յաւիտենական վճարն – 73. Եւ թէ վնաս լինի ի յանաւթն, նա վճարէ: - 73. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ գտոյսն, եւ թէ դեռ անկարպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ զհայրն - 103. Ապա թէ դնես՝ դու վճարէ, վասն որ չլսեցիր իմոյ խրատուս: - 116. ապա ու գլխմեցնելոյն զխաստն վճարէ – 117. որ վճարէ զխաստն զամէն աւուր – 117. պարոնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 119. Ապա թէ առանց հրամանաց այնէ՝ նա վճարէ այն որ արարն: - 119. Նոյնպէս եւ թէ անսուն կտորէ կամ կորսնէ կամ պակսեցնէ՝ նա վճարէ – 119. ու այնոր ծախելոյ վճարն մենակ լինի, որ ի յայն պոմանն վճարեն յոր դնեն: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. զի ինչվի յեօթն տարին կարեն փնդոել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել ... թէ չէ յորդից յորդիք, կամ վճարի գինն թիւթով եւ վկայաւք կամ դառնայ ծախածն: - 123. Թէ պոմանն կըշռով լինի, ու թէ պակաս լինի՝ նա ի գնողէն ի վայր երթայ, կամ վճարէ զպակասն – 123. նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փթթի՝ նա վճարէ ծախաւոյն զկարսի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124. Ապա աղէկ պիտի իմանալ՝ որ դըրուստ ի վատ թրծելոյ լինայ պատճառն, եւ ոչ ի դիպելոյ կամ ի յայլ իրաց. թէ ոչ զամանն մէն վճարէ, նա հերիք է: - 124. ու ի հետ Ժ աւուրն, երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Բայց այնոց որ զկշիռն կան զչափն աւիրեն՝ նա այս է որ չորեքլին վճարեն – 127. եւ ապա կարէ բաժնիլ յիրմէ, եւ վճարէ /ծն. վճարել/ զիր գինն: - 132. եւ յորժամ կարենան ծնաւոյն կամ ազգն վճարել զպարտն՝ նա ազատ է /գրքում՝ ազատէ/: - 133. Եթէ ոք զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան գինն ի դարպասն վճարէ – 133. Վասն վնասաց եւ զրկանաց վճարելոյ իրաւունք – 135. եւ թէ չուննայ՝ նա զայն

վզենն դեկան վճարե: - 135. Եւ թէ կամաւք էր ու վասն չարութեան՝ նա զվզենն վճարե ու կամ զինքն այրեն. Եւ թէ յոչ կամայ՝ ի հեռուէ բերե հողմն՝ նա զկէսն, Եւ թէ ի մաւտե՝ նա միատակ վճարե: - 135. Եթէ ոք զիր հորն բաց թողու, Եւ անսունն ընգնի ի ներս՝ նա զայն կոտրած անսունն առնու հորոյն տէրն՝ Եւ զեղ որ էր անարատ՝ վճարե նորան թէ անսնով Եւ թէ դրամով: - 137. Բայց թէ ցորեկ լինի՝ նա զկէսն վճարե - 137. Եթէ ոք զմարդոյ գրաստ պատռեցնէ՝ նա վճարե. Եւ թէ հրամնաւք լինի հեծել՝ նա զինչ արժենայ միատակ վճարե, Եւ թէ անհրամանք՝ նա կրկին: - 138. նա զկէս վճարե թէ մահ գործէ - 138. ապա թէ տէր գայ՝ նա զարիան զինն այն շէնն վճարե՝ որ ի մաւտ լինի: - 139. Եւ զայն խափանն, գոր յիր բանէն կեցաւ՝ վճարել տան - 141. Եւ այլ կու հրամայե արեկնքս որ թէ մարդ ուժ այնէ տառպել մարդոյ, Եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարե՝ կամ կտրե, ու գայ դատըստնի տառպելն, նա դարպասն վճարել տայ - 145-146. Ու թէ կորսնէ՝ նա վճարե: - 147. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայե իրաւունքս զպատեհն - 147. Եւ թէ գող գողնայ, Եւ ճշմարտի պահաւղն, որ զիրն էլ լինան գողցել՝ նա անպարտ է՝ չվճարե պահաւղն - 147. ապա թէ ընդ ցորեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարե: - 147. Եւ թէ գրակնած լինի որ կորսնվի՝ նա վճարե: - 147. ապա թէ ի պահաւղէն ընկնի կրակն՝ նա վճարե զիրաց տէրն: - 147. ապա թէ իր կամաւք վնասէ՝ նա վճարե: - 148. Բայց թէ առանց տիրոջն հրամանաց առնու Եւ վնասէ նա վճարե: - 148. Եւ ի վերայ այսր ամենայնի կու հրամայե արեկնքս, որ զինչ հեճկով Եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարե՝ յիր քսակէն: - 148. Եթէ ոք զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարե - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարե զտէրն իրացն - 150. նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն ապա թէ ոչ՝ որ լաւկ լուծել լինայ Եւ թողել անփոյթ՝ նա ի լման վճարե - 152. Եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին Եւ զղեղերոյն ծախքն ինք տայ, Եւ զկերակրոյն ու զպակասն ի յիր բանն վճարե: - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, Եւ ի փախչելն դիպի ու մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարե անարեկն - 157. ու թէ գայ ի դարպաս՝ նա իրաւունք է որ զնա վճարես - 158. Կու հրամայե արեկնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցուլիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի. թէ չէ՝ արեան տէր է, Եւ յամենն զինքն վճարե - 158. Եի թէ կորսնէ կամ կոտրէ՝ նա կամ գտնու կամ վճարե զինչ արժենայ: - 159. Եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարե - 159. Եւ թէ զազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարե: - 160. նա յամէն տարի զայն խաստն վճարե ի ծառին տէրն - 161. Ապա թէ չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարե: - 163. նոյնպէս Եւ թէ պնդեց թէ՝ մի՛ գահել, ու նա գահեց, կամ վազցնէ ու կոտրէ Եւ մեռնի ... նա վճարելպիտի: - 165. Եւ զվճար վնասուն ի վերայ այնոր այնեն, որ արծաւղն վճարե - 167. Բայց թէ արծաւղ չկենայ

դրած, լաւկ փրթուցած լինայ ու այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ գդարպսուն հնկակն: - 167. Ապա թէ առանց այտոր այնէ սպաննութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն - 168. ու թէ զարկ այնէ կամ խոց՝ որ ողջնալ կարէ՝ նա զոր խափան կենայ անասնոյն նա ինք վճարէ - 169. ու թէ աւիրեն՝ նա դարպասն պարտի, որ պատժէ, եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն - 171. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնա՝ չորս տակ - 171. եւ թէ խոշոր այնէ կամ մանդր զալիւրն՝ նա ինքն զաւիրածն առնու եւ գտէրն յաղէկ ալիւրէ վճարէ: - 171. ապա դու զնորս վարձն տուր, եւ նա զքո պարտքն վճարէ, զգողցածն ու զգարկածն եւ զսպաննածն ու զկոտորածն անսղալ վճարելպիտի: - 173. ՎՃԱՐՈՒԻԼ - եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինք այն հրովն տուժել, ու յիբ ընչիցն զայրեցման վզենն տուպլ վճարուիլ /ծն. վճարել/ - 159. ՎՃԱՐՎԵԼ - Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ է տարել զբանս եւ զծանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել, որ՝ թէ իսկի պակսէ՝ նա զամենին վճարէ Աստուած յիրենցմէ վճարվի, եւ ի հայրապետէն՝ թէ զեպիսկոպոսն չըղորդէ: - 38. նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի եւ զիր կարգն դնեն ու վճարվի /ծն. վճարվին/ զարիւնն - 93. Եւ այլ կու հրամայէ արեւնքս, որ զայրի կնիկ չիշխէ ոք զբաւկնել վասն պարտուց, ապա դարպսու տեսովն վճարվի զիր պարտքն - 119. ՎՆԱՍ - Եւ թէ վնաս լինի ի յանաւթն, նա վճարէ: - 73. Եւ ահայ մեղք ու վնաս: - 94. Եթէ որդին ի վնաս բռնվի՝ հայրն իրք չպարտի - 115. Վասն վնասաց եւ զրկանաց վճարելոյ իրաւունք - 135. նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. Յաղագս որ հարբենան եւ խալաբայ ու վնաս այնեն - 141. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել՝ մէկ վասն արբեցողութեան, որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումրեցաւ տայ ու զայն վնասն արար. եւ երկու հետ, վասն վնասուն զոր գործեց, եւ զինչ վնասն արժենայ: - 141. Վասն որ առուով ջուր տանէ եւ վնասայնէ այլոց - 152. Եթէ ոք առուով ջուր տանի ի յիբ բանին կարիքն, եւ իր կարեցն լուծեզջուրն՝ որ այլոց վնասայնէ /ծն. անէ/, նա թէ արիացուցել լինայ զվնասուն տէրն՝ նա կիսավճար տայ իւրն - 152. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ պատեհ ի փրթման թողուլ - 158. եւ թէ ի վերայ սրտի լինի եւ կամ վասն ռիսակալութեան, եւ ի դուրս իվնասէն /ծն. վնասէ/՝ նա զայն զարկն իր քըշտեն զոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ - 162. ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն. եւ թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ զայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու - 162. Եթէ անասունք մտեն ի յայգի կամ յածուք կամ յարտ կամ կալ կամ այլ վնաս զինչ ու լինի՝ նա պախրէի ու գեհին պատ պիտի որ արգիլէ զիրենք - 167. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլ պիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւղն եւ զսպաննելն եւ զգնելն անասնոց. եւ զվճար վնասունի վերայ այնոր այնեն, որ արծաւղն վճարէ - 167. Բայց թէ արծաւղ չկենայ դրած, լաւկ փրթուցած լինայ ու այնէվնաս՝ նա անասնոյ տէրն վճարէ զվզենն եւ գդարպսուն հնկակն: - 167. Եւ այլ ի տես եւ յիրաւունք երթայ վնասն ու ի կերն եւ ի

վարձկանքն՝ որ անհնար արծառ դնվի վարձով, որ վնաս չլինի եւ ոչ սպաննութիւն: - 168. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտրելն կամ վճարն վնասու /ծն. վնասուն/ - 168. Ապա թէ առանց այսոր այնէ սպաննութիւն՝ նա վճարէ անասնոյն տէրն զվնասն, ու վնասուն տէրն զանասունն - 168. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու ասցել - 169. Բայց են այլոք, որ ոչ արտ եւ ոչ այլ իրք բնաւ չունին եւ էութեամբ կու ապրին. նա այնոց վնասն այլցեղ է - 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնասչայնեն /ծն.չանեն/ - 169. եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն - 171.

ՎՆԱՍ ԱՅՆԵԼ - Տե՛ս ՎՆԱՍ

ՎՆԱՍԱՐԱՐ - Զի չէ պատիկոս առանց դարպասու իշխե հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է - 168.

ՎՆԱՍԵԼ - Եթէ ոք մշակ վարձէ՝ ու առանց խնամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան ... որ մեռնի կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատավորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն, ու ի յայնոր վերայ այնէ զիրաւունքն - 19. Վասն որ տղայ զտղայ վնասէ կամ խոցցնէ - 139. Եւ թէ վնասէ տղայ զտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զղեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասելտայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է - 141. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտրէ, չտայ վճար. ապա թէ իր կամաւք վնասէ՝ նա վճարէ: - 148. Բայց թէ առանց տիրոջն հրամանաց առնու եւ վնասէ նա վճարէ: - 148. զինչ հեճկով եւ կամաւք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն: - 148. Ապա թէ տէրն յայն բանն յուղարկէ զմարդն, որ չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ մահապարտ: - 149. Նոյնպէս եւ թէ վարձվոր լինի ի բան ինչ կամ ի գործ, եւ զգուշացնէ պարոնն ու ասէ՝ թէ՛ զիտա պատրաստ արայ, ու նա չայնէ, ու վասն այնոր վնասի՝ նա անպարտ է: - 152. Եւ թէ ի կէս հասակն է՝ նա զտուգնաց զկէսն տայ վնասաւղն: - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն - 157. եւ այնով ստէ իր ընկերոջն ու իւլէ եւ յափշտակէ ու վնասէ - 162. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ նա տանի ի ջուր ... կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն ... կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ - 165. Եւ այն՝ որ գրաստն վնասի՝ նա զեղ որ գրեցաք: - 165.

ՎՆԱՍԵԼ ՏԱԼ - Տե՛ս ՎՆԱՍԵԼ

ՎՍՏԱՀ - Բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն զտանաւղն ու նշան տըլել, և նա այլազգ այնէ՝ նա այնոր վստահ /ծն.վստահի/ վճար պիտի - 165.

ՎՍՏԱՀԻԼ - Ու թէ այլ յանդգնի, նա ու ի կարգէն այլ ձգվի, որ որ յեկեղեցին մտնէ՝ եւ զէդ պէտք եւ անզգան մարդ վստահի ձգվի: - 59. Ապա թէ վարձ է տվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրանաւք պարտի զվճարն - 160. Եթէ որ ընդ դիւահարութիւն ի ներս անխել եւ դիւուն միջնորդութեամբ մարդ սպաննէ՝ նա պատեհ է աղէկ ստուգել, որ վստահի հայնց է ու առանց յխութեան՝ նա այն կանոնացն է հասել, եւ ոչ դատաստանի - 166.

ՎՏԱՆԳԵԱԼ սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին՝ վտանգելոցն եւ անկարաւդացն՝ տառապելացն եւ ուսումնաւորացն - 43.

ՎՐԷԺ - Եւ թէ եպիսկոպոսն անպատեհ բան լինի արեալ վասն ատելութեան, նա զայնոր վրէժն կաթողիկոսն խնդրէ յեպիսկոպոսէն: - 28. ապա որ չայնէ՝ նա զվրէժ դատաստանիս թող իմէ ըստ աւրինացս, եւ մէք անպարտ մնամք: - 36. եւ որ չառնու զԱստուծոյ վճարն, թէ թագաւոր լինայ եւ թէ դատաւոր, նա յԱստուծոյ եւ ի ժողովրդենէ առցեզվրէժն: - 74.

ՎՐԷՇԽՆԴԻՐ - Եթէ քրիստոնէ զքրիստոնէ կամաւք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագաւորին է - 11.

ՎՐԷՇ ԽՆԴՐԵԼ - Տե՛ս ՎՐԷՇ

ՎՐԷՇԽՆԴՐՈՒԹԻԻՆ - Զի եթէ որ զքրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զիսաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն, եւ թէ անարէն լինայ, նա մեր է վրէժխնդրութեան /ծն. վրէժխնդրութիւն/ - 74.

S

ՏԱԼ - Եւ պատեհ է որ յիր հայրենի երկրէն զէդ եղբար մի կէս բաժին տան իր արժեաւք ընդ պռոյզն: - 8. Ու կարաւղ է թագաւորն յիր առողջութեան եւ ի մահուն կտակ գրել, ու սահմանել եւ տալ զլեռն եւ զդաշտն եւ զիր ամէն երկիրն զինչ ցեղ որ իր կամքն լինի - 8. նա երեք հետ պատեհ է որ ձենելտայ՝ թէ եկէք ի հնազանդութիւն - 9. եւ թէ չգան, նա զմեղապարտսն մէն տայ սպաննել - 9. նա զամէնն հնազանդութեամբ բերէ եւ չտայսպաննել - 9. եւ զպտղաբեր ծառք երկրին չտայկտրել: - 10. Զբերդտուքն եւ զայնպիսիքն անհնար պիտի սպաննել եւ զկինն ու զորդիսն ծառայ տայ ի դարպասն եւ կարէ ծախել - 10. Եւ տաճկին գինն այսոր երեք բաժնէն մէկն է. զայս այն տաճկին տան գին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի գինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. նա կէսն այսոր է գին որ ի

դարպասն տան – 11. Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ. զկէս գնոցն տայ ազգին՝
 եւ տուգանք: - 11. Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն պատեհ է որ եկեղեցոյն
 տայ: - 11. Եւ նոքա զիրենց տասնեակն տան յիրենց եկեղեցեացն: - 12. Եւ շահուն
 տասնեակն մէն տան թագվորին – 12. Կովն լիտր մի եղ տայ պարոնին. եւ այլ
 խոտչէք չտայ: - 13. Եւ ջորին եւ ձին եւ էջն չտայ – 13. Եւ է ըդորդ հարկուն
 սահմանն այս, որ՝ զինչ Աստուած տայ հարկատուին, ի հնկէն մէկն է: - 13. Եւ
 ածուք ու այսպիսիք ի տասնէն զմէկն տանն: - 13. Եզն այլ ծառութիւն չպարտի, զի
 զիր հնկակն տվելէ: - 13. այլ իշխանքն զիրենցն ուննան մնացական եւ թագաւորին
 ուժ տան: - 14. Եւ ամենայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոցեն առաջի ուղիղ
 դատաւորին՝ Քրիստոսի: - 14. Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա գտասնակն տան
 տեղոյն տիրոջն, եր չկարեն տալքաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16.
 Եւ թէ որ յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մէկ տեղոյն տիրոջն տայ –
 17. Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ /ծն. տան/ զեղ զցամքոյն
 որսն: - 17. Եւ ի հնկէն մէկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Ապա թէ
 գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէն տան – 17. նա գտնաւորն ի
 հնկէն զմէկն տայ նմա – 17. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ
 հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Ապա թէ աւագ ու
 կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա գնորս
 մագն տալփետել՝ ու շատ առնուն գտուգանքն: - 18. Եթէ որ մշակ վարձէ՝ ու
 առանց խնամոց հանցաք շատ հալածեցնէ ի բան, կամ իրք տայվերցնել՝ որ մեռնի
 կամ վնասի, նա պատեհ է, որ հայի դատաւորն ի վարձն ու ի բանն եւ ի կարիքն –
 18. Եւ վասն շլատութեան ջաւելցնէ զառն եւ ոչ զեկեղեցականաց իրաւունս տայ
 պակսեցնել – 21. նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք, որ զեղ սպաննաւ
 դատեն զինք: - 22. Եւ թէ յանդգնի ու չգայ ի ժողովն, նա իմանան զիր խաւսքն եւ
 զպատճառն՝ եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սագայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23.
 Չիտալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ածեն – 25. ու թէ
 բանն մեծ լինի՝ նա սագայտան ի վերայ իրացն: - 25. որ վկայեն, որ ամէն հին եւ
 նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց զիտունն, որ ամէնն պատեհ
 տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան. եւ գաւազանն տան, եւ գաւազանն հրամանք է: -
 26. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ սգիտութիւն ու իր սագայ
 տան այլ վարդապետին: - 26. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք
 զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման /զրքում՝ հրման/ տան: - 26. ամեննին չիշխէ
 եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառ և ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ
 ձեռնադրութիւն այնել՝ ոչ կարգ տալ եւ ոչ կարգ առնուլ բնաւ – 27. քաւել թէ տեղոյն
 եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն հարկելորէ եւ հրամանքտայ: - 27. որ ինք իր
 կամաւ ուզէ եւ սեղանտայ պարոնաց՝ թէ զիս եպիսկոպոս դիք – 27. նա զատկին եւ
 ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ – 30.
 Չկայ հրաման յարիւնաց, որ կարէ ի կարգաւորաց եկեղեցոյ ընդ թերահաւատ կամ

ընդ այլազգի մարդոյ խնամութիւն այնել՝ ոչ ուննալ հարս եւ ոչտալ – 30. Եւ թէ առնուլ իշխէ՝ նա գրկանք է, թող ի յետտայ /գրքում՝ թողի յետ տայ/ թէ ոչ նա պատճառ է /գրքում՝ պատճառէ/, որ լուծվի յեպիսկոպոսութենէն – 31. այլ զամէն մէկ Աստուծոյ սպասավոր համարին եւ զիրենց իրաւունքն զամէն իրք ի յիր ժամն տան: - 34. Եւ գլխաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս – 34. յիր իրիցուն տեղն մասն մի բաժին նորա տան առանց իսալապայի – 35. Եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան – 35. Եւ ի ժամահարձակն գլխի արհնութիւնն միակամ եւ սիրով տան ժողովրդեանն, եւ զէդ սիրուն եղբարք երթան հանգչին: - 35. Եւ զայս գլխաւորք եկեղեցոյն ի կահրա տանայնել. եւ զծոյլն Գ հետ խրատտալով յանդիմանէն – 37. Եւ ժամուց իրքն լաւաւորիասով տալ, որ զդէկան գրեն ու զժամն վճարեն: - 37. Եւ աշխարհական յոչ չտան յեկեղեցոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ – 38. ահաւասիկ եւ եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. Եւ ոչ ասացին թէ դիւաց եւ անարինաց կերակուր տուք զքրիստոնէք: - 41. որ իրենք գիտեն զայս՝ ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի – ձթ. Վասն այսոր հրամայած է եւ սահմանած, որ տան զայս բաժին ողորմութիւն ի վաներս – 43. նոյնպէս եւ աշխարհի երիցուն եւ երիցկնոջն ... պառկելիքն եւ հալան ... եւ այլ այսպիսի ըռահ ի կանանց վանքն երթայ ... Եւ շողհացն ու հատիկն՝ այն եկեղեցոյն, յոր տան: Ապա թէ վանաց գեղ լինի, նա ի յիր վանքն տայ. եւ որ շլատնայ ու չտայ, նա ապաշխարելոյ է արժան: - 44. Եւ պատեհ է որ յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դատակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ – 45. Եւ թէ յոր երիցու առանձին ժամուց տայ կամ մատղենի, նա կէս դրամուն ու մատղենոյն վանացն է: - 45. Եւ որ այսոր անհնազանդ լինի ու այլազգ այնէ, նա երեք հետ իր խրատն տան – 46. Եւ ապա թէ այլ իրք յաւելնայ, նա տայ ում կամի: - 46. Ու երիցնին տան զիրենց հասնի ի վանքն – 46. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Վասն մեղաց Աստուած կուտայ զմեզ ի ձեռն անարինաց: - 48. Եւ թէ աւտար լինի յիր ազգականութենէ՝ լաւկ որդեգիր, նա զիր ժամուն եւ զգնայուն իրք՝ զայն մէն կարէ տալ ըստ իր կամաց – 49. զի ամենեւին արեւնքս չէ իտալ որ բիճն երեց լինի – 49. Եւ վանքն տայ զպէտքն: - 51. Եւ զծխերն տայ ում կամի – 52. Եւ թէ ժառանկ որդի կենայ, ու իրիցութեանն լինի, նա զայն եպիսկոպոսն գիտենայ՝ թէ ծուխ տայ եւ թէ ոչ. որ թէ իւելք ուննայ, որ զժողովուրդն հովվէ, նա տայ իր ծխեր, եւ թէ ոչ՝ նա ծխերն հայրենիք չէ իր՝ ապա եկեղեցոյն է ծուխն: - 52. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քան զիր հալան ու զպառկելիքն – 53. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըղորդ քահանայացնէ. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալքաշել վասն անհնազանդութեանն – 54. Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրձիկ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքում՝ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինք եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54. Եւ զմայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց զձեռնադրութիւնն ինքն տայր – 57. Եւ

ապա տայ կաթողիկոսն զպատիւ եպիսկոպոսութեան – 58. Վասն արգելելուն եկեղեցականաց դեկան տալ ի վաշխ – 59. Եւ թէ եկեղեցական մարդ ... իշխե՛ դեկան տալ /ծն. տայ/ ի վաշխ ու բանեցնել, նա կամ երաշխաւորաւք եւ թողով խոստանայ որ այլ չայնե՛ ու զոր արար՝ նա ապաշխարե՛ ու քաւէ – 59. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի ... եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան – 59. Եւ թէ դիմադարձել է այն յորոյ կապած է, նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծռութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՛ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 59. եւ վճառել տայ ծախաւորին զգնաւորն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ յամէն եկեղեցոյն անսղալ: - 62. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին, որ խաչ հանէ եւ յառաջ ինքն առնու եւ հարկելորացն տայ – 63. Ապա զայս խրատ կուտայ՝ որ չնայի ոք ի յայնոք, որ քան զինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի, ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառքտայ Աստուծոյ ու զիրն – 65. Ու իշխեն պատարագ այնել եւ մկրտել եւ տալ խաղաղութիւն – 66. եւ թէ հրամանքտայ՝ նա մեռն էլ /ճիշտը՝ էլ/ արհնէն – 66. Եւ կարեն այսոք, երբ եպիսկոպոսն հրամանքտայ, արհնել եկեղեցի եւ երէց. եւ թէ հայրապետն հրամանքտայ, նա ու մեռն այլ կարեն արհնել – 67. Եւ թէ ոք վասն աւեր եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք – 71. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատտալով յանդիմանեն – 72. Բայց զինչ եկեղեցոյն լինիտվել՝ նա այն այլ չէ պատեհ որ դառնայ: - 72. Եւ եղբայր, որ մեռնի, նա չկարէ յայն իրացն՝ որ ի միաբանութիւնն էած է դիատկով այլ ումեք իրք տալ – 72. նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր – 72. նա թէ աւելի բաժին ուզենայ՝ եւ չբռնէ զինք վճառած ի յաւիտենական վճարն, նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. նա կու հրամայէ արեւնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւորն տան՝ որ այնէ – 73. եւ զոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. ամ թող տւաւորն եւ առնաւորն ընտրեն: - 76. Եւ տայ եպիսկոպոսն ու կարաւղ վաներոյն հայրապետերն այնոնց կերակուր եւ հանդերձ – 77. եւ թէ կարող լինին տերքն տղայոց՝ նա զհանդերձն մէն տան – 77. զիր վարդապետն քնքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք – 77. նա կու հրամայէ, որ ինչվի յետի փողն ի յետտան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի ... եւ կամ ի յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. Բայց թէ կենայ ճարակ՝ նա պատեհ է, որ եպիսկոպոսն զամենն եկեղեցոյն ի շէնքն տայ կամ ի վարդապետանոց եւ կամ ճշմարիտ գերետրոջ: - 78. նա ի յում վիճակ լինի որ եպիսկոպոսն տրւելլինի եւ ծառութրար լինի գրել՝ նա պատեհ է որ ծառութրարն աղէկ ծառայէ – 79. զի որ խալապայի առաջք լինի՝ նա հրամայէ արեւնքս որ առնու եպիսկոպոսն եւ այնոր տայ՝ որ ըղորդն է – 79. Ապա երբ խիստ թոյլտվի /ծն.թուլցվի/՝ նա չոր հաց, կամ ի նշխարէն թող լնու զիր պէտքն: - 80. Եպիսկոպոսն զերեցն եւ զսարկաւազն դատէ եւ ի կարգէ ձգէ. զի ինք էտվել իրենց

կարգն: - 83. Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատովին...վարդատեոք ի յրաբունապետաց եւ յիրենց հրամանք տուաւոց /ծն. տուաւոցն/: - 83. նա կուտայիրամանք արեւնքս, որ բաժնէն երբ այլ ճարակ չկենայ - 84. եւ տայ երիկն զինչ հետ իր առել լինի ի յինք, որ երթայ երիկ մի այլ առնու: - 84. եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն գոր բերել լինի - 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զելթն տարին՝ թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. Եւ թէ նեղածն կանուխ տայիրամանք եւ կամ պոման դնեն, եւ զինչ ու դնեն նա կարեն դնել մէկ դիհն եւ մէկալն, ու այն ընդունելի է: - 86. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն ի տանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ. եւ թէ ի ծնաւոց եւ կամ ի յեղբարց, նա նոքա տան: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինիտուել - 86. Ապա թէ ի կնկնէն լինի՝ նա չտայ այրիկն մազ մի՝ ոչ պռոյք եւ ոչ մահր - 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել. ապա թէ ոչ նա չտայ: - 87. Եւ /ճիշտը՝ էն/ կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88. որ դնէ զինէ ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին - 89. որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի - 89. նա պատեհ է, որ տան ուրախութեամբ: - 90. նա տան զխորթերն ի յազգն, որ հանգչին: - 91. ու թէ որդիք կենայ, նա ի հայրն տայ: - 91. յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն, եւ յիրար տան իրաւնաւք՝ որ կամ ուննայ զկինն զեղ պատեհ է, ու կամ թողու եւ տայ զիր: - 92. եւ կամ թէ զիր կինն ասէ գոք, եւ յիր սիրելեացն հոգցի ի խէչն տայերթալ, ու զկինն սպաննէ անմեղ զեղ մեղկան, եւ թողու զմէկալն: - 94. Կին որ զայրն դեղէ կամ զլու սպանելտայ - 95. եւ կամ թէ ցլու տայսպաննել - 95. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն կտրեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւել: 96. Եւ թէ ոչ՝ նա տայ հաւրն յիսուն դրամ, ու պսակվի ընդ ինք անբաժնելի: - 97. եւ տայ կնկան ազգին հարիւր դրամ տուգանք, եւ այլվայ զկնիկն առնու: - 97. եւ տայի ձեռն, զիր իրքն եւ զպռոյզն ի յինքն, ու վարէ որ երթայ - 98. Բայց թէ ներեն՝ նա զգինն տայ ըստ արժանեացն: - 99. երբ այնով կեցցնէ այրն՝ նա թողուլտան: - 100. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. եւ իրաւունք է որ տան իրեն զիր ամէն ընչիցն կէսն - 102. Եթէ ումեք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշի առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պէտքն քանի որ ապրի - 102. և ինքն առնու իւր այլ կին և տա թուղթ արձակման նորա - 102. Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամեխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւոքն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102. Եւ եպիսկոպոս որ հրամանտայ կամ թուլացնէ զայս՝ նա ձգվի ի կարգէն: - 104. նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան - 105. ու երեշխաւոր տայ որ այլ չայնէ - 106. զի որ ծուռն է՝ նա ինք տայ Աստուծոյ պացխուն - 106. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան - 106. նա զայնպիսեացն խափնեցնեն

զինամութիւնն, որ ոչ առնու եւ ոչ տան իրենց բնաւ կին – 107. Եւ թէ գրէ կտակ, եւ զիր ծառայն իւր ժառանգ դնէ՝ նա կարաւոյ է հայրն զանհնազանդ որդիսն զրկել, եւ ծառայի տալ ըստ իր կամաց: - 109. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր ... եւ մնայ դանկ մի՝ զայն մարն տուր: - 111. Այս ամէնս անճարկութեան ճարակ է գրած, որ թէ դիաթիկ չայնէ հայրն. զի թէ դիաթիկ այնէ՝ նա ամէնն ջրեցաւ, եւ այնէ գոր հայրն տայ: - 112. Բայց զազգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւելտան, եւ այլ ի վերայ այտր ըստ մահուանն լինի ու իրաւունք: - 115. հայնց որ, դեռ թէ հայրն կամենայ զինք պատրան տալ որդւոյն ի մեղանքն՝ նա չէ պատեհ առնուլ – 115. ապա դատաստանս հրամանտայ՝ որ զամէն մարդ իր զլիտվն սպաննեն: - 115. նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպտով առնու – 117. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւորն զէր զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. զի կու հրամայէ արեւնքս՝ թէ երբ զգրակնուն կամ զպոխտիմոնին վճարն հայնց ուժով կուտայ առնուլ, նա որչափ եւս առաւել զկորսնելոյն կամ զվատնելոյն հրամայէ վճար լինել – 119. նա կարաւոյէ տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուելէ՝ նա դարձցնէ: - 120. Բայց ըղորդ գրաստոնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն ար փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետտայ: - 121. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ, ու տայ զինչ տուել /ծն. առել/ լինայ ի գնողէն, թէ իր պիտենայ – 122. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւորն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն – 123. եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քրշտանացն, նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն, որ ի վերայ մեղանացն իրատել տայ կամ խոռել կամ մեռցնել: - 127. Զի այսով հաշտի Աստուած ընդ աշխարհս եւ այլ շատ տայ զբարին: - 128. որ թէ ծախէ զիր բաժինն կամ տայ՝ նա ընդունելի է առ Աստուած եւ առ մարդիկ: - 128. զի թէ կամաւք չլինի՝ նա թէ և թուխթ ու ձեռնգիր լինիտված՝ նա ըղորդ ժառանգութիւնն չխանձրի – 128. եւ տայ՝ թէ կալ զիսայ հայրենիքս, ու տուր ինձ զիսայ չաք դեկանս – 129. եւ երեք վկայով գրելտայ զիր իրքն – 130. Եւ թէ փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն՝ նա եկեղեցւոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. Բայց թէ ժողվէ զիր զինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք – 133. Ապա թէ կամենայ զինք իր պսակով կին այնել՝ նա կարաւոյ է, եւ թէ իր որդոյ կամ ազգի կամ ճորտոյ տալ՝ նա պատեհ է – 133. Բայց թէ ի զարկուց ծամն չմեռնի, ու երկու ար ապրի՝ նա այլ տուգանք չտայ, թէ յետեւ մեռնի – 134. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք զին բերէ՝ նա տայ – 134. Եթէ որ զիր անսունքն թողու որ երթայ զայլոց արտ ուտէ կամ զայգի՝ նա չափին չուանով զկերածն, եւ այն չափովն ի յիրոյն տան – 135. Վասն որ մարդ իրք տայի պահ եւ

գողնվի – 136. Եթե որ մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն – 136. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ – 136. նա զայն անսունն ի սպանծին տէրն տան – 137. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան գին – 137. նա զդեղգինն տայ /ծն.տա/ ինչվի առողջանայ: - 138. եւ առժամայն ի յայն տեղոյն՝ յոր ի մաւտ լինի՝ գնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տանթաղուն այնել, թէ քրիստոնէ լինի: - 139. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր – 140. նա որ յորդորէ զմէկայլն ի յայն բանն, ու վնասելտայ զընկերն, նա նոյնպէս եւ նա կէս վնասուն տէր է – 141. որ ինք մարդ էր ու հանչաք խմեց՝ որ խումրեցաւ տայ ու զայն վնասն արար – 141 նա զարեան գինքն տան – 141. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւղն տայ զդեղգինն, եւ զինք ի զընդանն պահեն ըստ զարկուցն, եւ զայն խափանն, զոր յիւր բանէն կեցաւ՝ վճարելտան – 141. նա ի դատաւորին կամքն է, թէ վասն իր հոգոյն խղճայ եւ խրատ մէն տայ: - 141. նա չէ արեան պարտական, այլ գովելոյ եւ աւժիթք տալոյ է արժան: - 142. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք, եւ զդեղգինն ու զբժշկերոյն /ծն.զբժշկելոյն/ կամ ի յազգն տայ, կամ ի հոգին: - 145. նա դարպասն վճարելտայ, եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: - 146. Եւ թէ ի ցեցէ կամ այլ կերչաց կերած լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն, զի շինել էտված եւ ոչ յաւիրել: - 147. ապա թէ ընդ ցորեղ դնելոյ լինայ գողնալտված՝ նա ի լման վճարէ: - 147. Եւ թէ չարկամ յիշվէ կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Բայց թէ կրակ ընկնի ի չարկմէ կամ հասարակաց այրեցմանէ՝ ու այրէ՝ նա չտայ վճար – 147. Եւ վարձկան, որ յունէ տիրոջն ի բանն սարված կոտորէ, չտայ վճար – 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվծովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա չտայ վճար ունէ տէրն: -148. Եւ թէ զտիրոջն յիւր բանն կոտորէ՝ նա չտայ վճար: - 148. Եթե որ զումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի. եւ թէ ոչ՝ նա թող յաղքատս տայ, եւ ընդունած է: - 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ: - 150. եւ ապա յայլոց առնուլ ու այլոց տալ կամ բաժնել: - 151. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն – 151. Ապա թէ ոչ՝ որ անխնամ երեստ /ծն. ետ/ որոգայթել՝ նա պարտական է: - 152. Եթե որ առուով ջուր տանի ի յիւր բանին կարիքն ... որ այլոց վնաս այնէ ... նա կիսավճար տայ իւրն – 152. շատ սպաննութեններ կու լինի ընդ խալատն. եւ է որ կամաւք, եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցաւն ու այնով սպաննէ ... կամ որ զաշկերտն խակ բաժնեն ու հրամանքտան – 153. Եւ դեռ կարէ լինել, որ հայնց մեծ հարկ հանդիպի բժշկին, որ սղալէ ու չկարէ գալ առ հիւանդն, կամ որ վասն աղէկի դեղ տայ, նա պեղծ բերէ – 153. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ – 155. եւ են որ վասն սիրոյ դեղ տան, եւ սպաննեն – 155. եւ թէ կոտորի կամ խոց լինի՝ նա զբժշկին եւ զդեղերոյն ծախքն ինքտայ – 157.

Եւ թէ ի կէս հասակն է՝ նա գտուցնաց զկէսն տայ վնասաւոյն: - 157. Վասն որ ժլատնայ տալ գտառպելի վարձն - 158. Եթէ ոք իրք անաւթ առնու մարդոյ ի բան վարձով՝ նա զվարձն տայ ու զամանն - 159. Վասն որ զիր անսունն ի յիր ընկեր ի պահտայ - 160. Եթէ ոք զիր անսուն ... ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտորի կամ գողնվի ... նա զայն երդումն ըզորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր էտվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել ... նա չտայ վճար: - 160. Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տվածլինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու ի դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ: - 160. Ապա թէ վարձ էտվել պահելոյ՝ նա այլ վստահի իրանաւք պարտի զվճարն. զի զվարձն վասն այնոր էտվել, որ պահէր եւ ոչ կորսնէր - 160. Եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահտալոյն պոմննին՝ նա ի այնոր վերա /ճիշտը՝ վերայ/ երթայ դատաստանն: - 160. Վասն որ դրամ տայի փոխ վաշխով - 161. Եթէ ոք ի փոխտայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու - 161. զի թէ հայրն մեռել լինի՝ նա որդիքն բնաւ վաշխ չպարտին տալ յոչ որ իրաւունք: - 161. Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տանտնկել, եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կուտայր ի տարոջն - 161. նա յամէն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161. երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւել տան - 161. Ամ թէ զոջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162. Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստան ընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուծն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խմցոյց. հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուծն արժենայ, զոր արել լինայ՝ նա իրաւունքն այն չափով տայ իր: - 162. Եւ ողորմութիւն տայ աղքատաց - 163. բայց ի վերայ մեղացն չափուն տան եւ զապաշխարանք ընպել: - 163. Վասն որ զձին ի բանտայ եւ կամ այլ ազգ գրաստ - 164. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ նա տանի ի ջուր ... կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն - 164-165. բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն զտանաւոյն ու նշան տըւել, և նա այլ ազգ այնէ՝ նա այնոր վստահ վճար պիտի - 165. բահրակ /գրքում՝ բարհակ/ թէ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն ու զղեղզինն ինք պարտի որ տայ: - 165. թող աւետարան տայկարդալ - 167. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայայնել /ծնանել/՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168. Եւ թէ անբժշկելի լինի զարկքն, եւ ուտելոյ անասուն լինայ՝ նա զգինն տայ ու զանասունն յինք առնու - 169. Եւ թէ կուրցնէ՝ նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն, որ տայ տիրոջն - 169. Եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել է նա չտայ /ծն. տուել/ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169. որ չտանթոյլ որ ոք յիրաքանչիւր ամանոյ վերայ իշխէ գեղինել կամ նեղցնել ի վերայ ամայիեցն - 170. Եւ դուպլ տայ վճարել զաղքատաց վնասն - 171. Ու թէ անցնելտայ ընդ քարն՝

միատակ վճարե տերն ապա թէ գողնա՝ չորս տակ – 171. եւ ի գնդանն այլ դնեն եւ տանապաշխարել: - 172. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172. եւ որ միապէս տան զվարձերն: - 173. Եւ իրաւունք է, որ զդրած պոմանն եւ զվարձն անպակաս տան իրենց – 173. ապա դու գնորս վարձն տուր – 173.

SUL ԹԱՂՈՒՄ ԱՅՆԵԼ - Տե'ս SUL

SUL ԹՈՅԼ - Տե'ս SUL

SUL Ի ԲԱՆ - Տե'ս SUL

SUL Ի ՁԵՌՆ - Տե'ս SUL

SUL Ի ՊԱՀ - Տե'ս SUL

SUL Ի ՓՈԽ - Տե'ս SUL

SUL ՀՐԱՄԱՆՔ - Տե'ս SUL

SUՃԱՐ – Եւ սուրբ առաքեալքն են սահմանել որ մահապարտ են եւ պղծող տաճարի կարդան: - 19.

SUՃԻԿ - Եւ տաճկին գինն այսոր երեք բաժնէն մէկն է. զայս այն տաճկին տան գին, որ ի թագաւորին երկրին կենայ: - 10. նա զինչ կամենայ կարէ այնել՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպ ի Քրիստոս – 31. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ ոք, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել – 132. Ապա թէ տաճիկ լինի, ու ասէ թէ՝ ծախէ զիս՝ նա թէ զիր չաք գին բերէ՝ նա տայ – 134. Եւ թէ ծառայ ոք ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք – 134.

SUՆԵԼ - Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըզորդ – 9. Եւ ի բերդն երկու ճանպահ հաց տանեն /ծն. տանին/ եւ երկու աղ: - 13. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ՝ ի յիր հողն – 16. եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16. Սահման է առաքելական արինաւքս, որ եպիսկոպոսն յԱստուծոյ տեղն ինամք տանի ժողովրդեանն – 21. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մումէ յիր տունն տանի – 23. Եւ հաւս շատ երկար եւ մեծ էտարել / ծն. կատարել/ զբանս եւ զճանդր շալակն ի վերայ եպիսկոպոսացն է դրել – 38. եւ թէ թողուն մեր հավիւքն՝ որ գայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ – 48. Նոյնպէս թէ զկնիկն տանին, նա այրիկն հանբերէ, ու թէ չհամբերէ՝ նայ նոյն պատիժդ է: - 48. Ապա երբ ուժվորեցին Պարսիկք ի վերայ Հայոց, նա տանէին զիրիցնին ի հեծել եւ այնկից ի վեր թուլցաւ – 50. Նոյնպէս եւ զնշխարն պատեհ է, որ առաջ եպիսկոպոսին տանին – 63. եւ տանին յառաջ զթագաւորական հաքնելիքն՝ զոր ինդրէ արքայն: - 68. նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի դուր տեղ – 74. որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ ոք տանել կնկանն – 99. Ապա թէ բռնվին՝ նա գտանաւորին զձուքն եւ զձետն կտրեն – 103. նա չկայ հրաման, որ վասն այնոր թէ յայլք հաճի, կամ թէ իր այլք շատ իրք տանին՝ նա կարէ փոխել զձեռնտվածն –

104. Վասն կնոջ որ ծառայ տանին – 106. Վասն որ չարկամ յիշվե ու իրք տանի – 118. Եւ թէ որ չարկամ յիշվե ումէք իրք տանի ... նա կու հրամայե արեւնքս որ ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով ... նա առնու անյապաղ զիր իրքն – 118. որ տանի փորձէ ի լոխձ՝ ի արար՝ ի սայլ – 121. ապա թէ իրն մէն լինի տարածն՝ նա այդ ի կասկած է, նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ – 136. Վասն որ քրիստոնէ գողնայ ու տանի անարիւնաց ծախէ – 138. Մարդ որ քրիստոնէ գողնայ, եւ տանի՝ անարիւնաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արիւնաց թէ ապրի: - 138. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն – 146. Եւ թէ չարկամ յիշվե կամ ծեծէ ու տանի՝ նա չտայ վճար: - 147. Վասն որ առուով ջուր տանէ եւ վնաս այնէ այլոց – 152. Եթէ որ առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն... որ այլոց վնաս այնէ ... նա կիսավճար տայ իւրն – 152. Ապա թէ չարկամ յիշու այնէ, ու տանի զամբնին եւ առնաւորին այլ ի հետ՝ նա չպարտի վճար. եւ թէ զբանառածն մէն տանի՝ նա ընտրաւորութեամբ ապա վճարէ – 159. Եթէ որ զիր անսուն ... ի յիր ընկերն ի պահ տայ, եւ մեռանի կամ կոտրի կամ գողնվի կամ ծեծեն ու տանին՝ նա զայն երդումն ըզորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտրվել – 160. Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հրնձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհրնձես. թէ ոչ՝ նա հարամ է և զքոյին սիմն տանի – 164. եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ – 165. բահրակ թէ զգուշացուցել լինայ տէրն ու պընդել ի վերայ իրացն գտանաւորն ու նշան տըլել, և նա այլ ազգ այնէ՝ նա այնոր վատահ վճար պիտի – 165.

SUՆԻԼ – ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ /ծն.տանել/, քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134.

SUՆՈՒՏԵՐ – արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըզորդն – 28.

SUՆՋԵԼ – ու զընդանով եւ այլ ցեղ չարչարանաւք տանջեն – 54. Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայե արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջենթէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163.

SUՆՋՈՒԵԼ – Եւ թէ ուրդի սուտ վկայ ի վերայ մարդոյ՝ նա կու հրամայե արեւնքս, որ՝ զինչ այն սուտ վկայութեամբն անմեղն պիտի որ տանջուէր, նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ: - 163.

SUՌԱՊԵԱԼ, SUՌՊԵԱԼ – եւ զայլ մնացորդն եփեն ու նստին եւ ուտեն համընտութեամբ՝ տառապեալ /ծն. տառապել/ եւ հարուստ՝ զեղ մէկ եղբարք: - 44. Ապա թէ տառապեալ /ծն. տառապել/ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ – 55. Եւ թէ ուսնաւորն լինի տառապեալ /ծն. տառապել/՝ նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քընքշեցնէ եւ տայ իր իրք իր կամաւք, նա այն հերիք է հոգետր սերմանաւորացն որ զմարմնաւոր հունն ժողովեն: - 77. եւ այս է դատաստանն նոցա,

թէ հարուստ լինայ եւ թէ տառապեալ /ծն. տառապել/-74. Ապա է տարի է պոմանն որ համբերէ, թէ հարուստ լինի ու թէ տառապեալ /ծն. տառապել/: - 89.

ՏԱՌԱՊԵԼ, ՏԱՌՊԵԼ - յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին՝ վտանգելոցն եւ անկարաւղացն՝ տառապելացն եւ ուսումնաւորացն – 43. Զի պատեհ է, որ լինի, որ վանքն կաշովն ըռովկի, եւ զմիսն տառապելքն ուտեն: - 55. Ապա կու հրամայե օրենքս գորբերն եւ գտառպելքն /ծն. գաղթատքն/ ստածել եւ խնամել եւ անուշացնել ի գործ – 77. Բայց պարտ է գիտել՝ որ երկրին բնակիչի պարոնին պահն են, եւ այն որ տառապել աղչիկ մի գտնու ու իր ուժ այնէ՝ նա պարոնին է ուժն: - 97. Վասն որ տառապել մարդոյ ուժ այնէ – 145. Եւ այլ կու հրամայե արեւնքս որ թէ մարդ ուժայնէ տառապել մարդոյ, եւ զիր վարձն ի յիր պոմանն չվճարէ՝ կամ կտրէ, ու գայ դատըստնի տառապելն, նա դարպասն վճարել տայ – 145. Վասն որ ժլատնայ տալ գտառպելի վարձն – 158. Մի՛ ժլատնալ տալ գտառպելաց վարձն – 158.

ՏԱՌՊԵԱԼ - Տե՛ս ՏԱՌԱՊԵԱԼ

ՏԱՌՊԵԼ - Տե՛ս ՏԱՌԱՊԵԼ

ՏԱՌՊԵԼՆԱԼ - եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ, որ որ եկեղեցին վզենկի ի յիրքն՝ եւ ոչ յայնցոր տառապելնայ գնաւոն: - 61.

ՏԱՌՊԵԼՈՒԹԻՒՆ - Եւ որ հող կամ գետին վաճառէ, թէ վասն տառապելութեան, որ ծախէ զիր գետինն, եւ գայ իր դրացին եւ ընկերն ու գնէ՝ նա իր պոմանն է իր համբերելն: - 122. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ է պոմանն: - 123.

ՏԱՍՆ - Եւ ածուք ու այսպիսիք իտասնէն զմէկն տանն: - 13. Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ իտասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13. Եւ թէ ոք յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա իտասնէն մէկ տեղոյն տիրոջն տայ – 16. Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ իտասնէն զմէկն տայ՝ զեղ զցամաքոյն որսն: - 17. Ապա թէ գտնաւոն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնէն մէկ /ծն. տանով մէկն/ տան – 17.

ՏԱՍՆԱԿ - որ ի քաղաւղացն տասնակ առնուն եւ ի կապալ հանեն: - 16. Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա գտասնակն տան տեղոյն տիրոջն – 16. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի ... նա գտնաւոն ի հնկէն զմէկն տայ նմա, եւ թագվորին տասնակ, ու այլն գտնաւոն է – 17. երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու ի ցորենէն եւ ի գինոյն տասնակ – 76.

ՏԱՍՆԵԱԿ - Եւ թագաւորն զիր շահուն տասնեակն /ծն. տասնակն/ պատեհ է որ եկեղեցոյն տայ: - 11. Եւ նոքա զիրենց տասնեակն /ծն. տասնակն/ տան յիրենց եկեղեցեացն: - 12. եւ շահուն տասնեակն /ծն. տասնակն/ մէկն տան թագվորին – 12.

ՏԱՍՆՈՒԵՐԿՈՒ - Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն. թէ հայնց, որ քան գտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զեղ մարդասպան տուժեն զինքն – 140.

SUՄՆՈՒՀԻՆԳ – Կու հրամայե արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան գտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն – 105.

SUՄՆՈՒՄԷԿ – Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւդին հասակն. թէ հայնց, որ քան գտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զեղ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թէ տասնումէկ տարոյ լինի՝ նա զկէսն – 140.

SUՐԱԺԱՍ – Կու հրամայե արեւնքս՝ մարդ որ նոր կին լինի առել, նա ի կռիւ չերթայ ի հեծել, որ տարածամ սուգ չլինի կնոջն: - 103.

SUՐԵԿԱՆ – Ոչխարն՝ եփ գառն կամ ուլ բերէ տարեկան՝ ի տասնէն մէկն առնու պարոնն: - 13.

SUՐԻ – զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարպայ՝ գան ծառայէն պարոնին: - 13. Բուն յառաջ հրամայեալ է սուրբն Սահակ, որ յամէն տարի հայրապետքն ժողովք այնեն ի մայրաքաղաքն – 36. սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց – 41. Թէ այրն լինի ծառայ տարած, նա կինն է տարի համբերէ. ու թէ այս է տարոյս ընդ ներքս այրիկ առնու, նա չէ ընդունած, այլ բոզութիւն է համարած, ու բաժնեն զինք ու հաւնովորին՝ որ ապաշխարէ է տարի: - 48. Եւ երբ է տարին լմնայ, նա կարեն այլոց ամուսնանալ անահ: - 48. Ապա թէ ապաշխարէ երկու տարի մեծ հնազանդութեամբ ... նա ապա հաղորդութեան արժանի լինի – 61. Կու հրամայե արեւնքս, մարդ, որ յիր չափ հասակին է՝ ի ԺԵ տարին, եւ զիր անձն ի կուսութիւն խոստանայ, ու ստէ եւ չկարէ ժուժել, նա ... այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել – 62. Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին /ծն.տարոյն/ մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն – 63. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ է տարի – 85. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քան զեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ – 85. Ապա թէ լինի անբժշկելի բորոտութիւն եւ կամ գողութիւն հանդիպի եւ կամ պիսակութիւն՝ թէ այրկան եւ թէ կնկան, նոյնպէս եւ հետ տարոյն ազատ են: - 86. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել – 86. Ապա է տարի է պոմանն որ համբերէ – 89. նա է տարի պատեհ է, որ համբերէ կինն: - 91. Յետ այնոր որ ստուգէ կինն, թէ մեռաւ, եւ ապա յետ է տարոյն կարէ առնուլ այրիկ: - 91. Եւ թէ յետ է տարոյն գայ այրիկն ու գտնու այլ այր կնկանն պսակով՝ նա թէ անպսակ է, նա առնու առջի այրիկն զկնիկն անսղալ: - 91. Եւ թէ այրիկն երթայ յիրմէ, եւ առնու իր այլ կնիկ՝ նա թէ ու լսէ կինն նա պատեհ է, որ գայն է տարի համբերէ, եւ ապա առնու այրիկ: - 91. ու կնիկն համբերէ է տարի – 92. Բայց տարի մի ապաշխարել տան այրկանն, եւ ապա հաղորդի եւ կին առնու: - 100. կու հրամայե արեւնքս որ եւաւթն տարի եկեղեցոյն յամէն ընդունելութենէ եւ ի պահէն ի դուրս մնան – 100.

ինչվի ութ տարի հայնց ապաշխարէ, որ գեկեղեցին հաւնեցնէ՝ զհինգն ի դուրս եւ գերեք տարի ընդ ներքս եկեղեցւոյն – 101. եւ Գ տարի ապաշխարէ – 102. քաւել մէկն մեռնի ու երեք տարի ապաշխարէ փաւշամնածն – 104. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան գտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն – 105. եւ երբ զիր հասակն առնու, որ ԺԵ տարին լինի՝ նա կարէ թողուլ զկինն ու ասել, թէ չունէի զիմ հասակն ու չգիտէի – 105. եւ թէ չլինի, ու տարի մի յիմէ՝ նա կարաւ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն – 119. Ու թէ տանն ծախաւոն մեռել լինայ ու կամ գնաւոն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն դարձցնել հետ տարոյն: - 120. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսեւ է՝ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. Զի թէ գողունի լինի ու գտվի, ինչվի տարի մի ի յետ դառնայ – 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. զի թէ տարին լմնայ, ու չլինայ վճարել, նա ի վճարն կարէ առնուլ զիր հողն այլվայ – 122. զի ինչվի յեթոն տարին կարեն փնդուել ազգականքն՝ դարձցնել եւ կամ վճարել – 123. Եւ թէ ոչ վասն տառապելութեան, այլ իրք պատճառի լինայ լել վաճառն՝ նա մէկ տարին է պոմանն: - 123. թէ ի կերակրոյն կամ ի տարոյն պեղծութենէն անցնի՝ նա գնաւոն է: - 124. Ով աման կամ անաւթ ինչ վաճառէ ... որ թէ ի նոյն տարին որ գնեց զիր գինին ամբողջ պահէ՝ նա լեալ է բարի: - 124. նա թէ գնէ, եւ այն տարին զբերն սղալի, նա վասն այնոր չունի պացխուն ծախաւոն – 124. թագաւորն ժողովէ զիր զամէն գաւատապետք եւ իշխանք ի յամենայն աշուն, երբ տարոյն մուտքն մտէ, որ քննեն եւ տնտղումն այնեն ի մուտն եւ ի տարին եւ ի կանուխն եւ յանագան, եւ նեհ դնեն ծախուն զպատեհվորն ի վերայ չքաւորութեան տարոյն եւ լիութեանն - 127-128. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայ գնէ յանարինաց՝ նա ծառայէ զգնաւոն է տարի – 132. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւոնն հասակն. թէ հայնց, որ քան գտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զեղ մարդասպան տուժեն զինքն ապա թէ տասնումէկ տարոյ լինի՝ նա զկէսն – 139. բայց վասն սպրկիկ սրբելոյ՝ Գ տարի ի հաղորդութենէ ի գատ կենայ – 150. Ապա թէ տգայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է, եւ ի վերայ հասակին այնել զեղ այլ ենք գրել ի ԺԲ տարին եւ ի ԺԵ – 157. յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն /ծն. տարւոջն/ - 161. նա յամէն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն – 161. Եւ թէ ի խոստովանութիւն երթայ՝ նա կանոնքս կու հրամէ՝ որ Ե տարի եկեղեցի չմտնէ – 163. Նոյնպէս եւ զմշակնոյն վարձերն՝ ի վերայ տարոյն սղութեան ու լաւութեանն այնեն զնեհն – 173.

ՏԱՐՊԱՅ – զի յամէն տաւներտն որ են ի տարին՝ ԺԲ տարապայ՝ գան ծառայեն պարոնին: - 13.

ՏԱՐՎԵԼ – Կին՝ որ վասն մեղաց ի ծառութեան տարվի կամ ի յայլ ինչ որ նման է սորա ... զի արք կանայս առնին եւ կանայք յարանց եղեն ... բայց զինչ ցեղ ու է, երբ

գայ՝ նա զիր կինն անսղալ առնու – 106. նա թէ իրն էլ լինատարվել ի հետ՝ նա թող երկուքն զգողն փնտռեն, ինչուր գտնուն – 136.

SUԻՆ - զի յամեն տաւներտն /ծն. տաւներտ/ որ են ի տարին՝ ԺԲ տարպայ՝ գան ծառայեն պարոնին: - 13. գատկին եւ ծննդին եւ այլ մեծ տաւներոյն չիշխէ այլ եկեղեցի հաղորդ կամ նշխար տալ – 30. եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք – 38. սուրբ հայրն Սահակ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց՝ թէ՛ տեսէք որ վասն տաւնիցն՝ զոր կայ սովորութեամբ որ ամեն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնեն, նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն ... զի ոչ թէ եկեղեցին տաւնիցն է, այլ տաւնքն եկեղեցոյն. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տաւնքն - 41-42. գայս անուանեալ տաւներս գան ամենն ի վանքն այնեն – 43. եւ յառաջ գտուրք Յոհանէս Մկրտչինտաւնն է սահմանել սուրբ Գրիգոր լուսաւորիչն մեր. եւ զվարդավառին եւ զծաղկազարդին. եւ զպահքն առաջաւորին՝ որ է սուրբՍարգսիտաւնն. եւ զՂազարու յարութիւնն – 43. Եւ այս աշխարհի երիցուն իրաւներն է. գատկին շաբաթ արն, եւ կիրակի արն, եւ կրկնոյ գատկին, ու հոգւոյ գալստեան, Աստուածածնին ննջմանն, խաչինտաւնին, աւետեացն՝ այսոք աշխարհի երիցոյն՝ եւ եկեղեցոյն: - 45.

ՏԳԷՏ – Կու հրամայէ սուրբն Սահակ՝ թէ տգէտ եւ պեղծ մարդիկն բաժին կու ձգեն ի սուրբ եւ կաթուղիկէ վիմիս մէջ – 40.

ՏԳԻՏՈՒԹԻՒՆ – Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ սոգիտութիւն – 26. եւ այդ նոր դիր է նոր սահման՝ որ ոչ է յառաջնոցն, ու անգէտ ժողովուրդն հաւնել են սոգիտութեան /ծն. սոգիտութեամբ/ - 53.

ՏԵՂ - Ի քաղքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամեն երկիրն աւգնեն ամեն իրաւք, զի ամենին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Ապա երկաթն ու պղինձն ու այլ իրք զինչ եւ լինի՝ որ ի հողէ ելնէ՝ տեղոյն/ծն. տեղոյն/ իշխանին է: - 16. Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա գտասնեակն տան տեղոյն տիրոջն, եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16. Եւ թէ ոք յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մէկ տեղոյն տիրոջն տայ – 16. Վասն որ յիր աւերակք կամ ի տեղ ոսկի գտնուի կամ արծաթ – 17. եւ ի հնկէն մեկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մէկ չլինի՝ նա տասնեն մէն տան. եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. ամեննին չիշխէ եպիսկոպոս յայլ եպիսկոպոսի գաւառն ի թէմ ոչ ինչ ազգ աւծումն եւ ձեռնադրութիւն այնել ... քաւել թէ տեղոյն եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն եւ հրամանք տայ: - 27. եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած, եւ ոչ եկեղեցեաց արհնէքն՝ եւ ոչ ինչ իրք զինչ տեղոյն /ծն. տեղոյն/ եպիսկոպոսին հակառակութեամբ եւ յոչ կամայ այնէ: - 28. որ ի ճանպահ հարամիք ի վերայն

ընկնին՝ ու կամ ի յայլ տեղ – 31. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զեղ
 եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց զամէն
 զեկեղեցոյն ու զժամհարելոյն, հայնց որ ամէն ժամ ու ժամ յիր տեղն լինի: - 35. Եւ ի
 յայս տեղս չկարցի եւ գրաւոս Սմբատս զինչ սուրբն Սահակ գրել էր ի հաւս
 արիւնաւք ի հին եւ ի նոր կտակարանացն ... նա եւս թէ զայն զամէնն գրել էի՝ նա
 կարիշատ էր լել: - 41. Եւ միաբանք տեղոյն պսակած լինին ընդ ուխտ տեղոյն
 սահմանեալ կարգովն – 43. Ու բանադրաւոն պատեհ է, որ յայդ տեղդ աղէկ առնու
 զիր թպտիրն ի բանադրելն – 47. Ապա յայդ տեղս պատեհ է՝ որ եկեղեցին աղէկ
 տեսնու եւ փնտռէ, որ յետեւ անհանգստութիւն չլինի – 48. զի չկայ ամենեւին
 հրամանք, որ երեց ի յայլ երիցու ծխին մասն երթայ, քաւել թէ տեղոյն երեցն մեծրէ:
 - 53. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան
 փնտրեն յիր վերայ – 58. Վասն որ ի կարգէն ձգեն եւ երթայ այլ տեղ կարգ առնու –
 59. եւ վճառել տայ ծախաւորին զգնաւոն, հայնց որ իրն ի տեղ գայ: - 60. Եւ թէ որ իր
 իր ձեռնադրաւոյ եպիսկոպոսին հակառակի՝ եւ զսուրբ եկեղեցոյ մուտքն
 յանպատեհ տեղ մսխէ, նա նզոված է ի սուրբ հայրապետացն: - 64. ի յայս տեղս
 մենք այլայլել բնաւ չիշխենք – 72. ապա թէ ի նոյն եղբայրութիւնն ազգ ուննայ կամ
 ընկերակից, նա հարն եւ եղբարցն տեսով եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ
 այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. նա իրաւունք է, որ ի դուրս տանին ի
 դուր տեղ, եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռովին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն
 զինք – 74. նայ երբ գտնվի սուտն ի վերայն, նա զինչ ուննան առնուլ պիտի, ու յայն
 սուրբ տեղն յուղարկել՝ ում անուն զխաբէութեամբն ժողովք կու այնէր եւ կամ ի
 յայն սուրբն տալ՝ յոր տեղ որ սուտ եղաւ ինքն: - 78. Ուխտի տեղ զինչ ու լինի՝ թէ
 եկեղեցի եւ թէ խաչ – 79. ապա գնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց
 տեղոյ ի բաց՝ կարեն այնել: - 82. Եւ թէ կինն այլ այրկան չկամենայ լինալ՝ նա ի յոր
 տեղ ուր կենայ կինն՝ նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ
 զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. Եւ յայտ տեղդ հասնի, որ եկեղեցին
 միապէս խնամաւք դատէ – 95. Ի յայս տեղս նաւմաւսն հայնց կու հրամայէ՝ թէ՝
 մենք եկեղեցականքս հոգոյ դատաստան եւ խնամք եմք դրել աստ – 95. Եւ թէ ցուլն
 զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է
 հրամայել – 96. եւ ի յայտ տեղդ մեծ փնտրաւորութիւն պիտի – 97. Ապա թէ տեսնուն
 որ ... կինն, որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ՝ նա զայրիկն աղէկ
 ըղորդեն դարպասու սաստով – 105. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի
 տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի
 տանէն եւ իտեղոյն /ծն. տեղէն/ եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ – 109. Բայց
 զանդրանիկն Աստուած է հարկեւորել, եւ պատեհ է, որ ի հարն տեղն նստի, եւ
 երկու բաժին առնու: - 113. Գրած է յարենքս, որ թէ որ գրաւով զմարդոյ տուն կամ
 զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տէրն որ կորոյս, թէ յիմեցնէ ի յինք չտալով, հայնց
 որ հարկ լինի իր, որ ի դարպաս երթայ ու դարպասով առնու – 117. Եւ թէ լինի որ

տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տերն ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտրէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՛ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն – 118. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաժտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մատ է սպաննաճն. եւ առժամայն իյայն տեղոյն՝ յոր ի մատ լինի՝ գնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղուն այնել – 139. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յարեն ու ի չաքն հային – 140. եւ թէ սպաննաւոն է լել պատճառ՝ նա զեղ սպաննաւոն զինքն դատեն՝ զեղ որ գրած կայ ի շատ տեղ: - 141. եւ տան առջեւ զեկեղեցոյ բաժինն, եւ ապա զայնոց, որ զլուխք լինան այն տեղոյն շինութեան – 151. Վասն որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ – 151. Եթէ ոք զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկէ ի բան, ու սպանվի՝ եւ կամ որոգայթով մեռանի՝ նա արեան տերն է: - 151. Եւ թէ ոք տայ զիր ձի մարդոյ ի բան ... եւ նա տանի ի ջուր ... կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ, որ վնասի կամ մեռնի՝ նա պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն – 165. Եւ մէկ պատն որ լինի ընդ երկուք ի մէջ՝ նա երկուքին լինի. եւ այնով արձկնայ շէնն, ու արգիլել բնավ չէ պարտ, կամ տեղ որ այգի չէ՝ նա խնայել դնաւոցն – 171. Բայց ու զիրաւունքն պատեհ է ի վերայ տեղոյն արձակութեան եւ նեղութեան այնել: - 172.

ՏԵՂԵՍՍԱՆ – Վասն ուխտի տեղեստոնոյ – 79.

ՏԵՂԻ – Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ – 17. զի յանաւրինէ սերմէ է եւ տեղիլինի նախատանաց եւ բամբասանաց առ մարդիկ: - 25. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս ստնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36. յառաջն սուրբն Գրիգոր եւ այլ յուրաքանչիւր հայրապետք ազգաց յիրենց երկիրն իջեւանք եւ հանգչելոյ տեղիք շինեցին – 43. եւ թէ երկուքն են վատ՝ նա նորն դնէ, որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. Եթէ սպանվի մարդ ի տեղի ուրեք՝ ի լեռն կամ ի դաշտ՝ նա պատեհ է, որ տեղոյն մարդիկ յառաջ գան ... ու չափեն թէ ի յոր շինու ի մատ է սպաննաճն – 139.

ՏԵՂԻ ԼԻՆԻ – Տե՛ս ՏԵՂԻ

ՏԵՍԱՆԵԼ – Եւ զայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տե՛ս եւ, ուսիր – 21. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուռն: - 29. Ամ զայս տեսէք՝ թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ... նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հարեն եւ ի մարեն կու քակտեն – 40. Ապա տեսէք՝ թէ այնոց պատիժն ի՞նչ է – 41. Եւ տեսէք թէ սուրբ հայրն Սահակ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց՝ թէ տեսէք որ վասն տանիցն՝ զոր կայ սովորութեամբ որ ամէն ազգ եւ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տան կու այնեն, նա չլինի բնաւ բաժանումն սուրբ եկեղեցոյն – 41. Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպաւնս այս: - 53. եւ տե՛ս զայլազգիսն որ չեն ուտել: - 60. փնդոեցի յերեսուն զլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսան է – 61. տե՛ս ի յերեսուն

զուխն ի սուրբ Գրիգոր Լուսավորչին – 62. Բայց յետևի վասն անճարակութեան, որ տեսան որ այլ մեծ վզէն կայր ի ծայրն, նա զայս թուլցուցին: - 84. Եւ իր ծնաւորն եւ որ տեսանն չհամարեն ընդ սգայութենէ – 114. Ապա թէ չայնես զպէտ ու մեռնի՝ նա որ տեսաւ ու չարար պէտն նա վճարէ: - 163.

ՏԵՄՆՈՒԼ – իրաւունք է՝ որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւորն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն, որ՝ յոր հաճին յորդոց թագաւորին ... զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հարն – 7. Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէս ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւորէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն – 22. որ վկայեն, որ ամէն հին եւ նոր կտակարանացն Աստուծոյ հմուտ լինի եւ հայնց գիտունն, որ ամէնն պատեհ տեսնուն՝ որ իր գաւազան տան – 26. նա տեսնուն որ ռի չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. հայնց որ աշխարհականքն անգէտքն զբարին տեսնուն եւ ուսնին ի յիրենցմէ եւ ոչ զչարն – 46. Բայց ու եպիսկոպոսն պատեհ է աղէկ տեսնու, որ չլինի՝ որ վասն խստասրտութեան խիստ յառաջ երթայ – 47. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ, որ յետևի անհանգստութիւն չլինի – 48. Եւ թէ՛ ո՞վ գիտէ՛ ընդ չգէտն լինայ լել, նա տեսնուն՝ թէ հայնց որ գնաւորն շահել լինայ յայն հայրենեցն՝ թէ ոչ. եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ – 60. Եթէ ոք ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի – 74. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է, ի յայրկնէն՝ թէ կնկնէն: - 88. Եւ պատեհ է խոստովանհարն, որ զսպաննաւորն տեսնու՝ նոյնպէս եւ զսպաննածն, ու իմանայ զիրենց կենքն – 93. Բայց մենք եկեղեցականքս ներելով զբաժինքն կուտեսնունք պատեհ – 98. Ապա թէ տեսնուն. որ վասն այրկանն պղծութեան լինի ... նա զայրիկն աղէկ ըղորդեն դարպսու սաստով եւ եկեղեցոյն ... եւ ապա հաշտեցնեն զիրենք: - 106. Թէ ի զարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւորն, եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ զուժն ու զելումուտն տեսնուն զմեղվացն: - 123. Բայց Ժ ար պատեհ է որ գնաւորն տեսնու եւ զիր թոպիրն առնու – 125. Եւ արատն այտոքիկ են՝ որ քրջտան լինի, կամ հարուն, կամ աւեր ծածկած ի մարմինն՝ որ մեկայլն չկարենայ ի ժամն տեսնուլ. ապա թէ տեսնու, եւ այպովն գնէ՝ նա իր է անդարձ: - 126. Բայց դատաւորք պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաւննին, եւ ի վերայ այնոր այնեն, եւ զթերին լնուն: - 132. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է տեսնուլ /ծն. տեսնան/ աղէկ թէ վասն է՞ր արար – 135. Եւյայտր վերայ՝ զինչ որ տեսնուն զբանն որ լել լինայ, նա այնոր վերայ այնեն զիրաւունքն: - 135. Եթէ ոք մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլպիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն – 136. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն – 139. Եւ հետ այնոր տեսնուն իսկի որ զարկածն ելնէ ի շուրջ կու գայ – 145. Բայց

տեսնուլպիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է - 159. Եթէ ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զեդ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163. Եւ զայլ անսնոցն վնասն տեսնուլպիտի եւ զպահրանն, նոյնպէս եւ զարծաւոն եւ զսպաննելն եւ զգնելն անասնոց - 167. Բայց աղէկ պիտիտեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ վնասուն տէրն դարպաս ասցել լինայ եւ ի դարպաս այլ գնացել ու ասցել - 169. խոզարծ պիտի դնել, կամ զմատակայ շինութիւնն քակել, զոր տեսնուն պատեհ - 169. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտիտեսնուլ վասն գիճութեան ցորենոյն - 171.

ՏԵՍՈՎ - որ աղէկ տեսնու հայրն՝ իր ամէն գաւառաւքն եւ գաւառապետացն տեսովն եւ սուրբ եկեղեցովն, որ՝ յոր հաճին յորդոց թագաւորին ... զայն կացուցանեն յաթոռ ինքնակալութեան հաւրն - 7. հայրապետին եւ այլ եկեղեցոյն եւ իշխանաց ու երկրին տեսովն առնուն մէկ մի՝ յոր հաճին ի լաւն, եւ կրթեցնեն յարքունիքն - 8. որ մեծ ժողովի տեսով այնէ: - 30. Երբ խիստ յանդգնի, նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. եւ սոցա տեսով պահվէին այլ դատաւորք եկեղեցոյն: - 57. Զի զեպիսկոպոսն պատեհ է, որ երկրին եւ գաւառին ու իր կարգակցերոյն եւ ուսուցչացն ու վարդապետացն տեսով եւ ընտրաւորութեամբ նստուցանեն յաթոռ: - 58. նա հաւրն եւ եղբարցն տեսով /ծն. տեսովն/ եւ հաճութեամբ կարէ տալ չաք մի իր, որ այլվայ ի միաբանութեան տեղն կենայ: - 72. ու զիր մուտքն ի յիր վերայ հանեն եպիսկոպոսին տեսովն - 79. Եւ զիշխանքն դատէ իշխանաց իշխան՝ իշխանաւքն եւ իրենց տեսովն - 82. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվին՝ նա պատեհ է, որ իրենց հաւրեղբարովն ու քեռոյն տեսովն լինի - 112. զայրի կնիկ չիշխէ ոք գրակնել վասն պարտուգ, ապա դարպասու տեսովն /ծն. տեսով/ վճարվի զիր պարտքն - 119. եւ նա զիր վարձն ըստ արժանոյն դատաւորին տեսովն առնու: - 146. ու վզենն պարոնին կու լինի, եւ հաւքցաւորոյն տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւորին տեսովն պատեհ է, որ լինի - 168.

ՏԵՍՈԻՂ - հայնց որ հաճեցնէ իր սրտին ջերմութեամբն եւ աղաւթիւքն զտեսուղսն /ծն. զտեսաւորքն/ - 61.

ՏԵՍՈԻՉ - Բայց ու տեսուչ են եպիսկոպոսացն, որ թէ անպատեհութիւն այնեն՝ նա ընդ կաթողիկոսն եւ ընդ պատրիարքն ասեն: - 64.

ՏԵՎԵԼ - Եթէ ոք անբախտի եւ հայնց անբժշկելի փնթի կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ, կամ հայնց անգամ՝ որ չկարէ իր ոք տեվել՝ նա հայնց է հրամայած յարեկնքս որ ջանայ վկայաւք դրացենացն եւ ազգին - 98.

ՏԷՏ1 – Եւ եւ բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընայլի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս, ի թըւականութեանս Հայոց ՉԺԴ ամին՝ ի հայրապետութեան Տեառն Կոստանդեայ եւ ի թագաւորութեան բարեպաշտին Հեթմոյ եւ որդոյ սորա Լեւոնին: - 4. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. Այլ թէ յայլ սինառկցած քաղեն նա զտասնակն տան տեղոյն տիրոջն, եւ չկարեն տալ քաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16. Եւ թէ ոք յայլոց երկիր երթայ՝ որս այնէ, նա ի տասնէն մեկ տեղոյն տիրոջն /ծն. տիրոյն/ տայ - 17. եւ ի հնկէն մեկն գտնաւորին տան եւ տեղոյն տիրոջն: - 17. Ապա թէ գտնաւորն եւ տեղոյն տէրն մեկ չլինի՝ նա տասնէն մէկն տան, եւ տեղոյն տէրն պարտի, որ՝ թէ այլ մարդ լինայ գտել ի յիր հողն՝ նա կիսէ ընդ ինք զայն հնկակն: - 17. Ապա թէ իշխանի ժառանգութիւն լինայ տեղին՝ որ իրքն գտվի, նա ի յիր ազգէն տեղոյն տէր կենայ - 17. Եթէ ոք զիր հորն բանայ՝ եւ մէնակ մարդ ի ներս ածէ, ու մարդն ի նգէն խեղդվի, նա արեան տէր է ածաւորն: - 18. զի չկարէ ոք երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. քաւել գայ տէրն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտանել: - 25. եւ թէ զառաջադիմութիւն եւ զմեծութիւն ոք ստանալ կամենայ՝ նա պատեհ է, որ զամէնն հարկելորէ, եւ եպիսկոպոսովն կամ եկեղեցոյն տիրոջն ընտրաւորութեամբ եւ հրամանաւք ստանայ - 34. Եւ որ վասն իրիք երկրաւոր բանից յայսր իրք պակասեցնէ՝ նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի՝ մինչ որ ապաշխարութեամբ քաւէ եւ հաշտի ընդ տէրն եւ ընդ վարդապետն: - 38. եւ թէ կարող լինին տէրքն /ծն. տէրք/ տղայոց՝ նա զհանդերձն մէկն տան - 77. նա տէրն որ կորոյս ... նա չէ թէ զայն մէկ կորսնէ զոր կորոյս, ապա ու զյիմեցնելոյն զխաստն վճարէ զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ - 117. ու տէրն վկայ բերէ կամ երդնու որ իւր է ու կորուսել է - 117. հանչաք որ տէրն իրաց ի հարկ ընկնի որ երթայ վկայ բերէ եւ վկայնով եւ դարպսով կեցցնէ, որ իր է իրքն եւ առնուլ տէրն զիրքն - 117-118. ամէն իրաց տէր, որ զիր իրքն ճանչէ եւ կեցցնէ վկայնով եւ երդմամբ որ իւրն է իրքն՝ նա առնու անյապաղ զիր իրքն - 118. Եւ թէ լինի որ տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տէրն ասէ ընդ մարդ, թէ՝ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա զինա բանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարտնին է մեղանքն՝ որ զվզենն վճարէ: - 118. նա կարաւ է տան տէրն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ապա ջաղացք եւ խանութք եւ հայնց իրք, որ կապալ բերէ՝ նա չէ պատեհ որ յիմէ վճարն, ապա վճարէ կամ մենակ դարձցնէ, քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. եւ դեռ իրաւունք է, որ գողունին ամէն դառնայ, զէղ որ գտվի տէրն, թող առնու - 121. զի կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ ինչվի տարի մի ի յայն պատճոնին գտվի՝ նա դառնայ ի տէրն, եւ առնու զիր դրամն: - 122. ու այլվայ դառնայ շառայն առ իր տէրն - 132. Բայց թէ ժողվէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան առնու եւ ազտէ զինք - 133. Եթէ

որ գրաստ կամ ընչուդ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թե հան զինքդ ի քենե, նա
 չհանե, որ քշտե ու մարդ սպաննե՝ նա քարկոծենն զինք եւ զիւր տերն – 136. նա
 զայն անսունն ի սպանծին տերն տան եւ զեդ զինք անասնոյն առնու – 137. զայն
 կոտրած անսունն առնու հորոյն տերն – 137. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թե
 ասե տերն, թե ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարե թե մահ գործե, եւ թե խոց՝ նա
 գդեդգինն տայ ինչվի առողջնայ: - 138. Եւ թե տերն /ծն. տեր/ չյայտնի սպանծին՝ նա
 չկայ այլ տուգանք. ապա թե տեր գայ՝ նա զարիան գինն այն շէնն վճարե՝ որ ի
 մաւտ լինի: - 139. եւ նա կէս վնասուն տեր է – 141. կու հրամայե արեկնքս որ այնոր
 վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի հայնց որ հաւնի իրաւանց տերն՝ ու ինք խրատվի, որ
 այլ չայնէ խումբութիւն: - 145. ապա թե ի պահաւղէն ընկնի կրակն՝ նա վճարե
 զիրաց տերն: - 147. Եւ վարձկան, որ յունե տիրոջն ի բանն սարված կոտրե, չտայ
 վճար – 148. Բայց այն վարձվորն, որ իր սարվշովն գայ՝ վարձ առնու եւ բանի՝ նա
 չտայ վճար ունե տերն /ծն. ցտերն/: - 148. Եւ թե զտիրոջն յիւր բանն կոտրե՝ նա
 չտայ վճար: - 148. Բայց թե առանց տիրոջն հրամանաց առնու եւ վնասե նա վճարե:
 - 148. Ամ այն մարդն, որ ի յիւր գործոյն պատեհն մեռանի՝ նա անպարտ են
 տերքն՝ բահրակ, այն տերն որ զամէնն պնդել լինայ եւ արիացուցել զիր
 գործաւորքն եւ զհնազանդքն: - 148. Ապա թե տերն յայն բանն յուղարկե զմարդն, որ
 չլինայ իր գործ եւ չլինայ յինք կրթած, ու վնասի՝ նա այն պարտական է եւ
 մահապարտ: - 149. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ
 վճարե զտերն իրացն – 150. Եթե որ զմարդ ի մուխատրայ տեղ յուղարկե ի բան, որ
 սպանվի՝ եւ կամ որոզայթով մեռանի՝ նա արեան տերն /ծն. գտեր/ է: - 151. Եթե որ
 առուով ջուր տանի ի յիր բանին կարիքն ... որ այլոց վնաս այնե, նա թե
 արիացուցել լինայ զվնասուն տերն՝ նա կիսավճար տայ իւրն – 152. նա արեան
 տեր է – 153. ով նոր տուն շինե՝ նա բոլոր ցուրիցն պսակ դնե, որ մարդ տան երդն ի
 վայր չընկնի ու մեռնի. թե չե՝ արեան տեր է – 158. Բայց թե յերմկէն ելաւ ի դուրս՝
 նա զգեղն վկայեցնե, ու նշան ցուցնե տիրոջն, նա ազտի: - 160. նա յամէն տարի
 զայն խաստն վճարե ի ծառին տերն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: -
 161. Բահրակ թե զգուշացուցել լինայ տերն ու պընդել ի վերայ իրացն զտանաւղն ու
 նշան տըւել – 165. Ու թե վարաւղն մեռնի ի վերայ պնդելոյն՝ նա գրաստուն տերն
 անպարտ է: - 165. Եթե ումեք անսուն դիւահրե նա զիտել պարտ է տերանցն որ ի
 յիրենց մեղացն է եւ ոչ յանասնոց – 166. Աստուծ այն անասնով կու յանդիմանե
 զտերն – 167. Ապա թե ծախես ... նա իրաւնաւք ի տերն/ծն. տերո/ ձգե, ու զիր գինն
 առնու – 167. նա անսնոյ տերն վճարե զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167. ու երեք
 հետ սեր այնե անսնոյն տիրոջն – 168. Ապա թե առանց այսոր այնե սպաննութիւն՝
 նա վճարե անասնոյն տերն զվնասն, ու վնասուն տերն զանասունն – 168. եւ թե
 կուրցնե՝ նա զինչ աժենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն, որ
 տայ տիրոջն – 169. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռել վկայաւք՝ որ ընդ
 վնասուն տերն դարպաս ասցել լինայ – 169. Ու թե անցնել տայ ընդ քարն՝

միատակ վճարե տերն /ծն.գտերն/ - 171. նա ինքն զաւիրածն առնու եւ գտերն յաղէկ
ալիւրէ վճարէ: - 171.

ՏԷՐ2 - Երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի, եւ ոյք գնան յաւրէնս Տեառն: - 3.
Խոստովան եղեց քեզ, Տէր, յուղղութիւն սրտի իմոյ – 3. զարինն նոցա եւ զկորուստ
երկրին ի ձեռաց նոցա խնդրեցից՝ ասէ տէր – 39.

ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ – Աստուած զերկնային դաս հրեշտակացն զաստիճանաւորսն արար
իւր ի սպասաւորութիւն. եւ զերկրաւորքս նոյնպէս ի տէրութիւն եւ ի պարոնութիւն:
- 64.

ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ – եւ զխաչն տէրունական շալկէն յառաջի թագաւորին: - 68.

ՏԻԱԹԻԿ – նա կարէ վկայեցնել ու տալ տիաթկով իր ազգին – 20. Վասն
տիաթկերոյ – 129. Վասն տիաթկերոյ հաստատուն լինելոյ – 129. Այժմ ի տիաթկի
/ծն. տիաթղիս/ բանն սկիզբն առնեմք: - 129. նա կարէ այրն տիաթկանել եւ ի,
խառն միջեւնէն զիր հոգին հոգալ – 130. Ապա թէ որդիք չկենայ ի մէջն, եւ առ իրար
շատ լինին կեցել այրուկինք՝ նա գոր լինի հոգոյ կնոջն՝ լինի տիաթկովն – 131.

ՏԻԱԹԻԿ ԱՆԵԼ - Տե'ս ՏԻԱԹԻԿ

ՏԻԿԻՆ - եւ կամ թէ հայրն գորդի ի վերայ խրատու քըշտէ, նա մեռնի ... կամ տիկին
գծառեկան՝ որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է
բանս: - 154.

ՏԻՊԱԻՆ, ՏԻՊՕՆ – Ապա պատեհ տեսաք գրել՝ թէ ուստի ընկաւ տիպանս/ծն.
սահմանս/ այս:-53. Զոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ
քարկոծել, զէդ անհաւատ. զի ծուռ ու անիրաւ տիպօն դրին: - 53. Բայց դատաւորք
պատեհ է, որ աղէկ տեսնուն զպոմըննին եւ զերկրին տիպաննին /ծն.
սովորութիւնն/, եւ ի վերայ այնոր այնեն, եւ զթերին լնուն: - 132. Նոյնպէս եւ հավիւր
եւ արտպանք եւ այգեպանք եւ այլ այսպիսիքն՝ որ ի վերայ այլ եւ այլ գաւառաց եւ
երկրի այլ եւ այլ սովորութիւնք եւ տիպանք, եւ ոչ միապէս տան զվարձերն: - 173.

ՏԻՊՕՆ - Տե'ս ՏԻՊԱԻՆ

ՏՂԱՅ - Մարդ՝ որ վանից հրամանաւ բանադրած լինի վասն իրիք
պատճառանաց՝ ու մահ գայ իր, նա չկարէ զինք երեց հաղորդել՝ ոչ /գրքում՝ որ/
թաղել եւ ոչ զիր սղայն կնքել, քաւել թէ կենայ ու մեռնի սղայն, նա ապա թող կնքեն
ու թաղեն: - 47. եւ կարեն լուանալ տղայք եւ կանայք քաւութեան ջրովն – 67. Եւ
տայ եպիսկոպոսն ու կարաւղ վաներոյն հայրապետերն այնոնց կերակուր եւ
հանդերձ. եւ թէ կարող լինին տէրքն տղայոց /ծն. տղայոցն/՝ նա զհանդերձն մէն
տան – 77. եւ տղայ թէ կենայ՝ նա հաւրն է: - 85. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու
տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պոռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն՝ թէ այրիկն լինի տուել.
ապա թէ տղայ կենայ՝ նա պոռոյքն տղային է, չդառնայ, նոյնպէս եւ մահրն հետ
կնկնան մահուն տղայինն է – 86. Եւ թէ տղայք կենայ ի մեջ, ու պատճառաւորն
հայրն լինի՝ նա գտղայքն մայրն ուննայ, եւ հայրն այլ կին չկարէ առնուլ առանց
կնկան հրամանացն. եւ թէ ի կնկնէն է պատճառն՝ նա հայրն ուննայ գտղայքն, եւ

առնու այլ կին, եւ ուննայ զիքրն զամէն – 87-88. Կին որ ամուլ լինի եւ տղայ չբերէ՝ նա պատեհ է բժշկաւք տեսնուլ եւ իմանալ՝ թէ ի յոր դեհաց է – 89. բայց եւ գտղան այլ պիտի մկրտել, երբ ծնանի, զի չէ մաւրն մկրտութիւնն տղային ընդունած: - 100. Վասն որ զարկնէ յղի կնոջ որ գտղայն ձգէ – 103. Եթէ ոք զարկնէ պտղաւոր կին, եւ նա ձգէ գտղայն, եւ թէ դեռ անկարպարանք լինի եւ խլինք՝ նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն – 103. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուծի, թէ ընդ հայրն չհաշտի եւ ընդ եկեղեցի: - 103. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քան գտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն – 105. ապա թէ մէկայլ այրկէն տղայ կենայ՝ նա ի հայրն տան – 106. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւէլ մէկն աչաւք լինի, որ կարէ գտղայն ի հուն հանել – 108. Նոյնպէս եւ զմունջն ոչ է պարտ ամուսնացնել բնաւ, զի տղայ չհանէ ի հուն: - 108. Ապա թէ կինն աւտար այրիկ լինի առել, եւ չկենայ տղայ՝ նա ի կնկանն ի յընչիցն ի չորք բաժնէն զմէկն տան այրկանն – 111. Վասն որ տղայն քշտէ հաւրն կամ մաւրն – 114. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէչ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Ապա թէ տղայ լել լինայ՝ նա՝ թէ կենայ տղայն ու թէ ոչ, նա այրկանն է ամէն իրքն – 131. Եւ թէ իսկի տղայ լել լինայ ի մէջն՝ նա՝ թէ ու մեռել լինի տղայն, նա այլ չդառնայ իրքն յետ, այլ այրկանն է. եւ զմաւրն եւ գտղային հոգին հայրն հոգայ: - 131. եւ թէ տղայ կենայ՝ նա երկուքին ի ժառանգ: - 131. ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկն ու գտղայքն – 132. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք /ծն. տղայքն/ զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ զսպաննաւորին հասակն – 139. Վասն որ տղայ գտղայ վնասէ կամ խոցնէ – 139. Եւ թէ վնասէ տղայգտղայ եւ ի վնասելն խոցէ կամ կոտրէ նա նոյնպէս ի հասակն հային ու ի խոցն, եւ զդեղգինն յայնոր վերայ դնեն: - 140. Այլ թէ տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ զրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց /ծն. տղայոցն/ յարեն ու ի չաքն հային – 140. նա դեղգինն ըստ տղայի հասակին լինի: - 140. զէդ արեւնք է երիտասարդ տղայոցն, որ այնեն ի խաղն – 141. Վասն որ գտղայ խեղդէ վասն բոզութեան – 143. Եթէ ոք գտղայ որ վասն բոզութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչ քաւել. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. Ապա թէ տղայ լինի՝ նա ի հասակն հայել պարտ է – 157. բարհակ թէ տղայ լինի ու անգէտ՝ նա զբժշկաց վարցն ու զդեղգինն ինք պարտի որ տայ: - 165.

ՏՂԱՅԵԿ – քաւէլ թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար – 114.

ՏՂԱՅԿՈՒԹԻԻՆ – Վասն որ տղայկութիւն անեն ու մահ լինի – 140. տե՛ս նակ ՏՂԱՅՈՒԹԻԻՆ

ՏՂԱՅԿՈՒԹԻԻՆ ԱՆԵԼ – Վասն ու տղայկութիւն անեն ու մահ լինի – 140. տե՛ս նակ ՏՂԱՅՈՒԹԻԻՆ ԱՆԵԼ

ՏՂԱՅՈՒԹԻՒՆ – Այլ թե տղայք տղայութիւն անեն՝ եւ գրաւով ի բարձր տեղաց ի վայր վազեն, ու մահ լինի, նա ի տղայոց յաւրեն ու ի չաքն հային – 140.

ՏՂԱՅՈՒԹԻՒՆ ԱՆԵԼ – Տե՛ս ՏՂԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՏՆԿԵԼ – Եթէ ոք ի սիրտ ելնէ ու երթայ զմարդոյ պտղաբեր ծառ կտրէ՝ նա կու հրամայէ իրաւունքս՝ որ այլվայ իր տան տնկել – 161. նա յամէն տարի զայն խաստն վճարէ ի ծառին տէրն, ինչուր նոր տնկածն ի յայնոր չաքն բեր տայ: - 161.

ՏՆՏՂԵԼ – նա տեսնուն որ ռի չկենայ ի մէջն ու տնտղեն զամէնն: - 33. Ապա յայրկանն հայրենեստներոյն վերայ էլ պիտի հայել ու տնտղել – 89.

ՏՆՏՂՈՒՄՆ – որ քննեն ու տնտղումնայնեն – 127.

ՏՆՏՂՈՒՄՆ ԱՅՆԵԼ – Տե՛ս ՏՆՏՂՈՒՄՆ

ՏՈՒԱՅՐ – եւ տայ զիրեն ամէն ինչքն զոր բերել լինի ու տուայր չկայ – 85. Եւ թէ հետ տարոյն չգտնվի, ու տղայ չկենայ՝ նա դառնայ պռոյքն, նոյնպէս եւ տուայրն – 86.

ՏՈՒԳԱՆՔ – Եւ թէ յոչ կամայ լինայ՝ հնար չկայ. զկէս գնոցն տայ ազգին՝ եւ տուգանք: - 11. Եւ առանց դատաստանի եւ երեսոյ թող իրավունք չլինի. եւ տուգանքս ինամքաւ ի վերայ մեղապարտին: - 13. Եթէ երկու մարդ յիրար անցնին ի ճեճ եւ կամաթք մարդիք լինին՝ նա տուգանքն սակաւ լինի այնոր: - 18. Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալ փետել՝ ու ծատ առնուն զտուգանքն: - 18. եւ տուգնվին մեծ տուգանաւք իրաւնաւք – 30. եւ զծոյլն Գ հետ խրատ տալով յանդիմանեն եւ այլ ի հետ զաւագաներով ջարդեն եւ տուգանաւք: - 37. ու դնէ իրենց կարգ եւ տուգանք – 87. Ապա թէ յայրկնէն լինայ պատճառն, նա զպռուգացն յերեք բաժնէն մէկն տուգանք տայ կնոջն իր անձինն զին, որ թէ կոյս լինի զինք առել – 87. եւ տայ կնկան ազգին հարիւր դրամ տուգանք – 97. Եթէ ոք իրաւնաւք հաշիւ այնէ ընդ ծնաւոր կոյս աղչկան, եւ առնու հանէ յանձէ՝ նա՝ իրք որ կամաւք է լել՝ նա տուգանք չպարտի – 102. նա պատեհ է, որ զայն գտնաւորն զէր զգող դատեն որ սուտ ուրացաւ եւ հանչաք չորս ի դարպասն տուգանք տայ: - 118. Բայց այրեցմանն վզենն ու տուգանքն այնոր է՝ որ պատճառ լինի այրեցման: - 126. Բայց թէ ի զարկուց ժամն չմեռնի, ու երկու աւր ապրի՝ նա այլ տուգանք /ծն. տուքանք/ չտայ, թէ յետեւ մեռնի – 134. Եւ թէ տէրն ջայտնի սպանծին՝ նա չկայ այլ տուգանք – 139. նոյնպէս ու այլ ի վայր լինի տուգանքն: - 139. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուգանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր – 140. բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. ապա զարկուցն կարէ առնուլ դարպասն տուգանք – 145. եւ հանչաք մի այլ տուգանք ի դարպասն տայ: - 146. Եւ թէ ի դարպաս ընկնի, եւ կեցցնվի, որ ոչ ի կամաց է եւ ոչ յակամայն՝ եւ միջակ լինի սղալանքն՝ նա տուգանաւք եւ զնդանով դատեն զինքն ըստ արժանեացն – 154. Եւ թէ ի կէս հասակն է՝ նա զտուգանաց /ծն. զտուգանացն/ զկէսն տայ վնասաւորն: - 157. նոյնպէս եւ

կոտրածն ուխոցն՝ ի չաքուցն ի վերայ երթայ եւ տուգանքն – 156. Ձի թէ պատիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի՝ որպէս զվճարն էառ տուպլ՝ ի դարպասն: - 168. Եւ թէ կուրցնէ՝ նա զինչ ածենայ անասունն՝ նա ի չորս բաժնէն մէկն է տուգանքն, որ տայ տիրոջն – 169. Եւ թէ չլինայ գնացել ու խրատ առել ու ասցել է նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169. նա այնոց վնասն այլցեղ է, նոյնպէս եւ տուգանքն – 169. նա պիտի զհայնցեղն ծեծնաւք ու տուգնաւք ահել, որ զանասունքն հայնց պահեն՝ որ վնաս չայնեն – 169. Եւ զայս դեռ կու ներենք, որ կրկին մէն լինի տուգանքն, վասն այնոր, որ յիր հալածն է մեղանքն – 172. ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն, որպէս ասեն ու լսեն: - 174.

ՏՈՒԳՆԵԼ – զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխէ աւերել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն. ապա զնտանել եւ ծեծել եւ տուգնել եւ հանել վարել յիրենց տեղայ ի բաց – 82. Ապա թէ ի յայրկանն գէշ բարուցն լինի, նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ, զէր երբ զաւտար կին ծեծէ՝ նա ծեծեն ու զնդանեն: - 92. ապա չաք մի տուգնել պիտի, որ պատրաստին ի բան: - 158. նա զինք տանջեն թէ մահու էր՝ թէ խրատելոյ՝ եւ թէ տուգնելոյ /ծն. տուգանելոյ/: - 163. որ ըստ մեղանացն չաքուցն տուգնէ /ծն. տուգանէ/ զմեղկանն – 165.

ՏՈՒԳՆՎԵԼ - ու թէ յերջեւ գտվի առ ոք՝ Է պատիկ տուգնվի: - 11. Եւ տուգնվին /ծն. տուգնվի/ մեծ տուգնաւք իրանաւք – 30. նոյնպէս եւ թէ թորք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան գինքն – 157.

ՏՈՒԺԱՆՔ – Ապա թէ չմեռնի ի ժամն՝ ու ի հետ արերոյ մեռանի, նա զգարկն փնտռեն ու տեսնուն, եւ թէ ի սպաննաւդէն լինա՝ նա որպէս վերոյ գրեցաք՝ է տուժանքն. եւ թէ ի կարծիք լինի՝ նա տուժանքն այնոր ապաշխարութեամբ լինայ՝ զինչ որ եպիսկոպոսն դնէ: - 22. ապա այլ տուժանք չկրէ ի դարպսէն այն որ ի յուսցնելն սպաննէ – 32. Եւ ի յայնոր վերայ այնեն զքաւութիւնն եւ զտուժանքն: - 33. ու եփ պսակվի՝ նա տուժանք /ծն. տուժանքն/ չպարտի; - 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է – 96. Եւ թէ ի զգայութեան հասակ լինան՝ նա կէս տուժանացն եւ կամ տուգանացն լինի այնոր՝ որ տայր գրաւ յընկերն զի գրաւ դնէր – 140. նոյնպէս եւ թէ ի կամաց եւ յոչ կամաց լինի՝ նա այլվայ կէսն է տուժանացն: - 156.

ՏՈՒԺԵԼ - Եւ այնպէստուժէ /ծն. տուժի/ զէր աստուածանարգ: - 19. նա ձգեն զինք ի դատաւորական արժոյնն և զէր աստուածաճախ տուժեն – 20. զի թէ վկայութեամբ չայնէ՝ նա հետ իր մահուն տուժեն զազգն եւ առնուն: - 20. նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ – 28. Եւ ապա՝ թէ մեղկան լինի եպիսկոպոսն՝ նա կաթողիկոսի զիտելութեամբն ձգեն զինք կամ տուժին /ծն. տուժեն/ զինքն ըստ մեղանացն: - 29. Եւ ապա թէ ի մեղանքն գտնվի եպիսկոպոսն, նա տուժեն ըստ մեղանացն: - 29. նոյնպէս եւ զամէն դասերն կարգաւորաց կարէ վարդապետն

վասն մեղաց տուժել – 84. նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուժի /ծն. տուժին/ - 93. Ապա թէ կերպարանք ուննայ տղայն՝ նա անձն ընդ անձին տուժի – 103. նա զեղ մարդասպան տուժեն զինքն – 140. եւ երբ խիստ ողորմութիւն այնեն իր՝ նա զկէսն տուժի – 156. եւ թէ որ բռնվի ի յայտ մեղանքդ՝ նա պատեհ է զինէ այն հրովն տուժել /ծն. դատել/-159. Ապա թէ գտնուն՝ նա զգողն տուժեն – 160.

ՏՈՒԺՎԵԼ – եւ այն որ կրկին կարգ էառ՝ նա զեղ այլ պիղծ եւ անհաւատ կորսնէ՝ եւ տուժվի ի դարպասէն իրաւամբք: - 22. Եւ թէ որ յանդգնի՝ նա ձգվի յաթոռոյն եւ տուժվի ի դարպասն: - 24. նա տուժվի ի դարպսէ եւ յիրաւանց: - 150.

ՏՈՒՆ – Եւ զդատերսն իրաւունք է՝ որ ի նահապետութեանտուն կարգեն – 8. Եւ որ այսոր ուժ չուննայ՝ որ վճարէ՝ նա ծախսեն զինքն ու զիր տունն ու զինչ ուննայ ու ի զինն տան, զարդ ի կնկնէն ու ի յորդեցն: - 10. Վասն որ մարդ յեկեղեցոյ ձիթէ կամ ի մովէ յիր տունն տանի – 23. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երէցն՝ զեղ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ – 35. երբ խիստ յանդգնի, նա ամենին տեսովն ու պատեհովն զիր մեղկանն մէն բանադրէ եւ ոչ զամէն տունն: - 47. ապա տունն ու հայրենիստան եկեղեցոյն է: - 49. նա կարէ իրանաւք ուննալ զկէս տունն եւ զկէս հայրենացն – 49. թագաւորք եւ իշխանք իրենց վանաց տուն են հաստատել եւ հայր եւ զլուխք դրել այլ եղբարցն: - 72. Վասն որ զքահանայի տուն այլ որ չգնէ – 75. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որք ... քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ – 75. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ իտանէքար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք, ապա թէ եկեղեցի՝ նա մայր է մեր եւ իր սուգն իր հերիք է – 78. Եւ զայս ժիր կարդալ պարտ է եպիսկոպոսին եւ պարոնացն, որ ի յայն ընծայիցն չմտէ ի յիրենց տունն – 80. զի յիրենց տունն է լել առջեւ – 85. Ապա թէ կեցցնեն ծնաւորքն՝ որ ի յայրկանն տունն լինի լել, նա համբերէ Է տարի – 85. Եւ թէ ծառայ երթայ կինն յայրկանն իտանէն՝ նա զգինն այրիկն տայ – 86. որ դառնայ ի տուն եւ բանի – 88. որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին ... ապա որ ի մէկ տուն չկենան – 89. ու կու բոզնայր եւ զիր տունն ու զհալաւն այլոց կու վատնէր – 93. որ թէ որք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն /ծն. տունն/ իւէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ – 94. ու բերէ յիր տունն ածէ, եւ սպաննէ զինք – 94. ու երբ յայնոր ազտին ու ի յիրենց գան ի հանգչիլ՝ նա իր կինն զինք ի յիր անհոգութիւնն սպաննէ: - 95. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արեւնքս դժար սաստ է հրամայել – 96. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ: - 108-109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դատերացն ի յայլ տուն՝ նա այնք երկու քոյրն մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն, եւ մնայ դանկ մի՝ զայն մաւրն տուր: - 111. զի ի յաւտար տուն կու գնան –

112. Վասն թե ոչ է իրաւունք մտանել ի տուն գրաւկանն – 116. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել – 116. որ թէ ոք գրաւով զմարդոյ տուն կամ զտեղ կամ զհայրենիք շահի՝ նա տորն որ կորոյս ... նա չէ թէ զայն մէն կորսնէ՝ զոր կորոյս, ապա ու գլխմեցնելոյն զխաստն վճարէ, զամէն աւուր, զոր յիմեցուցել լինայ – 117. Եւ թէ լինի ու տեղոյն կամ տանն կամ իրացն տերն՝ ասէ ընդ մարդ, թէ՛ ձգէ կրակ կամ կոտորէ կամ արա՝ զինաբանն՝ զինչ ու լինի, եւ ճորտն այնէ՝ նա չպարտի ճորտն իրք, պարոնին է մեղանքն 118. Վասն որ տուն վաճառէ – 119. Եթէ ոք մի տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119. նա կարաւոյ է տան /ծն. տանն/ տերն այլվայ առնուլ զիր տունն, եւ գնորա՝ զինչ որ տուել է՝ նա դարձցնէ: - 120. Ու թէ տանն ծախաւոյն մեռել լինայ ու կամ գնաւոյն՝ նա որդիքն եւ ազգն կարեն զարձցնել հետ տարոյն: - 120. Ապա տուն, որ պարբսպի ընդ դրուցէ լինի, նա այնոր հաշին զեղ արտի կամ զետնի մի է համարած – 120. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ ոք վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ ... նոյնպէս եւ թէ նաւէ՝ թէ տուն՝ թէ զինչ ու լինի իրք – 125. Վասն թէ որպէս պարտ է գնոր տուն շինել – 158. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրիցն պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի – 158. Եւ թէ գազանակեր լինի, նա թէ տան անսուն լինի ու տված լինի պոմնով որ ի տունն ուննայր, ու դուրս եթող՝ որ կերվաւ՝ նա վճարէ:-160. նոյնպէս եւ զտան որմունք չէ պարտ եւ զայլ այսպիսիք:- 171.

ՏՈՒՆԿ – Զսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել. եւ յայն պահել զուժով զեղերն ի յիր չաքն ու զվատ ուժն յիրն՝ ի ջուր, ի հող, ի տունն եւ ի ծառ, յայգիք եւ ի պատեր – 171.

ՏՈՒՊԼ – Եւ թէ ոք կարգաւոր ԱԲԵՂԱՅ որ գաղտաբար միս ուտէ, նա զայնպիսին զեղ զիտառ եւ ծուռ մարդ պարտ է դատել եւ տուալ /ծն. դուալ/ ապաշխարութիւն եւ կարգ դնել – 60. եւ թէ ոք բռնվի ի յայտ մեղանքոյ՝ նա պատեն է զինք այն հրովն տուժել, ու յիր ընչիցն զայրեցման վզենն տուալ վճարուիլ զինչ ազգ ու լինայ վզենն: - 159. Զի թէ պառիկոս առանց դարպասու իշխէ հաշտիլ ընդ վնասարարն՝ նա գող է, ու տուգանք պարտի՝ որպէս զվճարն էառ տուալ՝ ի դարպասն: - 168. Եւ կու հրամայէ արեւնքս, որ ով զիր ընկերն հարմէ կամ զրկէ՝ նա տուալ առնուն յիրոյն եւ ի նա տան: - 172.

ՏՈՒՐ – նա զայն երդումն ըղորդ երդնու՝ որ ոչ իտուրէ տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել – 160.

ՏՈՒՐՏՎԵԼ – բայց թէ գտուրտվելն կատարեալ լինի այրել, անհնար մեռանի: - 10. Եւ թէ ոք զքրիստոնէ տուրտվել /ծն. տուրտրել/ լինի ի թուրք՝ մեռնի – 10.

ՏՈՒՐՏՎՈՒԹԻՒՆ - եւ ապա յանկից ծնանի այլ մեծ չար, տուրտվութիւնք /ծն. տուրտվութիւնք/ եւ սուտ երդմունք եւ այլ բազում չարիք: - 162.

ՏՈՒՐՔ - նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել - 62. Եւ թէ ոք վասն աներ եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ ոք որ շինէ. եւ թէ ոչ՝ յայլ շէն եկեղեցի տան տուրք, նա ընդունելի է - 71.

ՏՈՒՔ - կապլնին թագաւորաց տըվաւքն պատեհ է որ երթայ: - 127.

ՏՊԼԵԼ - Եւ մարդ թէ կենայ, որ չարի ընդ իր երեցն ու այլ երեցով մատաղ այնէ գաղտուկ, նա թէ երեցն դատըստնի՝ նա իրաւունքն հայնց է, որ տըլալէ /ծն. տուալլէ/ զիր իրիցուն վզենն: - 55

ՏՎԱՅՏՈՒԹԻՒՆ - Եւ թէ վասն անհաստատութեանն կամ տվայտութեան, կամ թէ այրն բոզրած էր ու պեղծ եւ վասն այնոր թողցաւ եւ եսպան զինքն՝ նա զեղ մեծ մարդասպան է պատեհ, որ զինք տուծի - 93.

ՏՐԴԱՏ - Սուրբն Գրիգոր եւ թագաւորն Տրդատ զիրիցնին ազատել են յամենայն ազգ ծառութենէ իրենց որդովքն: - 49.

ՏՐՎԵԼ - ապա թէ վնաս լինի՝ նա ի վերայ զարկուցն վնասն կտրվի ի դատաստանն - 162.

ՏՐՏՄԵԼ - որ հետ մահուն լայ եւ տրտմի - 157.

ՏՐՏՆՁԱԼ - եւ թէ վասն այնր որ տրտնջայ եղբայրն, նա կու հրամայէ արէնքս՝ որ զնորա գործն ի յայն տրտնջաւղն տան՝ որ այնէ - 73.

ՏՖՆԴԵԼ - Եւ տըֆնդէ սուրբ ժողովն մեծ կապանաւք, որ դեռ ոչ զեռսուն տարին մարդն չէ լցել՝ նա երեց չայնեն - 63.

Ը

ԸԱԲՈՒՆԱՊԵՏ - Եթէ եկեղեցականք լինին՝ նա նոյնպէս ըստ կարգի դատվին ... Եպիսկոպոսք ի կաթողիկոսաց ... վարդապետք իյրաբունապետաց եւ յիրենց հրամանք տուաւդաց: - 83.

Յ

Յ - նա կէս տղայի վճարէ ցհայրն - 103.

ՑԱԾ - որ թե ի ցած եպիսկոպոսացն լինի հիլայածն, նա արհիեպիսկոպոսն ժողվե զամեն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետոր տանուտերքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըդորդն – 29. ապա ըստ ինքն ի վայր հայր յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65. Եւ այլք հայն ցեղ ամեն մէկ զիրն դատեն՝ յիրենց դարպասն զիրենց ճորտերն, ըստ իւրաքանչիւր կերպի. եւ զայլ ցած հեծելվորքն՝ այլ վերցածքն որ ազատ կոչին – 82. Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամեն մէկ զիրն կարեն դատել – 83.

ՑԱԾՈՒԹԻԻՆՆ - զի չէ պատեհ որ յորդոց թագաւորի ի ցածութիւն ընկնին: - 7.

ՑԱՅԹԵԼ - զի Աստուծոյ արեգակն հայնց կուցայթէ ի նորա վերայ զէդ ի քո, ու այն է իր յոյսն ու ապրանքն: - 158.

ՑԱՄԱՔ - Եւ թէ ձուկն որսայ՝ նոյնն է՝ ի տասնէն զմէկն տայ՝ զէդ զցամաքոյն որսն: - 17.

ՑԱՍՈՒՄՆ - Ապա թէ ոչ՝ որ ի դատաստանընկնի՝ նա տայ իրաւունքն դարձնել զուխն եւ ըմպել զբաժակն, զոր ինք ընկերին խնցոյց, հայնց ցասմամբ, զինչ այն ուժն արժենայ, զոր արել լինայ – 162.

ՑԱԻ - Եւ թէ յառաջ լինայ ցաւո ղիպել ... նա ի ծնաւորքն դառնայ – 85. Եւ թէ ցաւ ինչ կենայ՝ նա ջանան ղեղերով: - 89. Եթէ ումէք կին գողենայ կամ աւերի իցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի – 102. զի անընկմահն ի բազումս բաժնին. եւ, որ ի խելք են, ու իրենց կամաւ կու մեռնին ... եւ եւ որ ի յիրենց խելացն ի դուրս վասն ցաւոց – 115. եւ է որ չգիտէ եւ չճանչէ զցաւն ու այնով սպաննէ – 153. եւ այսպիսի պատճառնիս շատ են, որ շատ ազգ ցաւեր խառնեն – 153. որ յինք կամ յիր մարդիքն գայ այն ցաւն – 167. Ապա թէ ծախես, ու այդ լինի ցաւն առ այն գնաւոյն՝ նա իրաւաւք ի տէրն ձգէ, ու զիր զինն առնու – 167.

ՑԱԻԱԳԱԸ - Վասն ցաւագար կնոջ – 102.

ՑԵՂ - Եւ թէ վասն անհաւտութեան չէ մեռել հայրն ի պարոնէն, ապա լուկ վասն իրաց բարկութեան կամ այլ ցեղ մեղանաց, նա ոչ ի հետ ծնած որդիքն չկորսնեն: - 15. Ապա անճարակ բաժին հասնի երկրին տիրոջն, զինչ ցեղ որ կարենան հաշտել՝ որ երկուքն լինին շահած: - 16. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հոռքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Ապա թէ այլ ցեղ լինի՝ նա ամբարտաւանութիւն է եւ տգիտութիւն – 26. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ /ծն. տեղ/ գրել քան որ յարինական գտայ – 27. ու զընդանով եւ այլ ցեղչարչարանաւք տանջեն – 54. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քրշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորք եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. Ապա աշխարհականքն կարեն զինչ ցեղ որ եկեղեցին սահմանէ: - 63. Եթէ որ ընդ անգէտս հաղորդի անսուրբ, նա պատեհ է տեսնուլ զմարդն՝ թէ ինչ մարդ է եւ կամ յինչ հասակի, իւեւ է թէ խելաւք որ հաքրեց ու արար վասն պղծութեան, թէ չգիտէր,

թէ յահուէ, թէ զինչ ցեղ էր: - 74. Եւ կու կապէ արեւնքս, որ ի կապալ չհանէ կամ ի յայտ ցեղ իրք եկեղեցին կամ դարպասն - 80. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է, արեան պարտական է -94. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի - 94. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ կամ զինչ ցեղ ու լինի ... նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամաստ քաւութիւն է դրել - 95. Բայց զինչ ցեղ ու է, երբ գայ՝ նա զիր կինն անաղալ առնու - 106. Ապա ի դուրս կարես գրակնել զինքն զինչ ցեղ ուզես - 116. Եւ զվճարն ընկերաւք եւ վկայաւք տայ ի պոմանն՝ զինչ ցեղ գուծն ու զելուամուտն տեսնուն զմեղվացն: - 123. Եթէ կնկով լինի մտել՝ նա կնկով ելնէ եւ որդովք. եւ թէ ինքն մէն՝ զինչ ցեղ գնվել է: - 132. Էթէ ոք կրակ ձգէ ու խանձ առնէ նա պատեհ է որ տեսնուն աղէկ թէ վասն է՞ր արար՝ չարկամութեամբ արար եւ կամ թէ ի՞նչ ցեղ - 135. կամ զինչ ցեղոր լսէ դատաւորն յերկուքէն եւ ի վկայից ու ի դրացներոյն, եւ ըզորդ զիրաւունք անաչառ այնէ: - 136. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զայն ցեղն երկու ազգ պիտի դատել -141. որ վասն բոզութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ - 143. Բայց տեսնուլ պիտի՝ թէ ի՞նչ ցեղ էր յուղարկելն՝ ինքն յաւժարեցաւ ի գնալն, եւ թէ ի կահրա յուղարկեցաւ: - 151. որ մահ լինի զինչ ցեղ ու է - 154. Եթէ ուրդի, որ մարդ իր կամաւք կրակ ձգէ՝ նա պատեհ է տեսնուլ, թէ ի խալտնաց կամ ի խումրութենէ է լել՝ կամ հարբած լինայ՝ նա այն այլ ցեղ է - 159. Եւ զինչ ցեղ սովորութիւն լինի երկրին եւ պահ տալոյն պոմըննին՝ նա ի այնոր վերա /ծն. վերայ/ երթայ դատաստանն: - 160. պատեհ է որ աղէկ իմանան զպատճառն, եւ զտալն ու զյուղարկելն եւ թէ ինչ ցեղ էր, արտորանաւք էր, ու զհեծնաւղին գնացքն եւ զվարելն թէ յոր չաք էր, կամ թէ ինչ ցեղ վնասեցաւ կամ պատռեցաւ - 165.

ՅԵՅ - Եւ թէ իցեցէ կամ այլ կերչաց լինայ ի պահ տվածն՝ վասն յիմելոյ՝ նա վճարել կու հրամայէ իրաւունքս զպատեհն - 147.

ՅԻԻ - Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ ով նոր տուն շինէ՝ նա բոլոր ցրւիցն /ծն. ցրւեցն/ պսակ դնէ, որ մարդ ընդ տան երդն ի վայր չընկնի ու մեռնի - 158.

ՅՂԲԵՂ - ապա թէ ընդ ցորեղ դնելոյ լինայ գողնալ տված՝ նա ի լման վճարէ: - 147.

ՅՂԲԵՂՈՒԹԻԻՆ - նա զայն երդումն ըզորդ երդնու՝ որ ոչ ի տուր է տվել, եւ ոչ իր կամաւք է կոտորվել, եւ ոչ ընդ իր ցորեղութենէ է լել՝ նա չտայ վճար: - 160.

ՅՆԴԵԼ - եւ այսով մեծ հերձուած եւ կռիւ ածին ի միութիւնն. եւ քակտեալ ցնդեցին զմեզ: - 40.

ՅՈՐԵԿ - Բայց թէ ցորեկ լինի՝ նա զկէսն վճարէ - 137.

ՅՈՐԵՆ - երեցնոյ բաժինն՝ ի մատղէն զինչ եւ լինի՝ աջ երին ու երբուծնէ եւ խախցոցն, ու իցորենէն եւ ի զինոյն տասնակ - 76. Բայց աղունին վատութեան պատճառն էլ պիտի տեսնուլ վասն զհճութեան ցորենոյն /ծն. ցորենին/ եւ այլ իրվոյ գոր լինի ի հացն: - 171.

ՑՈՒԼ – Վասն կնոջ՝ որ ցուլն ի խէչն գտվի ու սպանվի – 94. Բայց ի մարմնաւորն այս է, որ թէ ոք զկինն եւ զցուլն ի յիր տուն խէչ իրար գտնու, ու սպաննէ՝ նա անդատապարտ է ի դարպսէ – 94. Կին որ զայրն դեղէ կամ ցլու սպանել տայ – 95. Ապա թէ կին զայրիկն սպաննէ՝ մահադեղով կամ կախարդութեամբ ... եւ կամ թէ ցլու տայ սպաննել՝ նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 95. Եթէ ումեք կին ի բոգութեան բռնվի, եւ կամ մարդ ցուլ առ ինքն՝ նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն՝ թէ կինն զցուլն է հարկել ու խաբել, թէ ցուլն զկինն: - 96. Եւ թէ ցուլն զկինն լինի խաբել ու բերել ի յայլոց տուն՝ նա յայս տեղս արենքս դժար սաստ է հրամայել – 96. Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք ի կնկանն դեհն է – 96.

ՑՈՒՑՆԵԼ – եւ ի յայնոր վերայ այնէ, զինչ Աստուած իր ցուցնէ – 61. Թագաւորքն յԱստուծոյ են կարգած, որպէս Իսրայէլի, Աստուած ցուցնէր ի ձեռն մարգարէից անծութեան – 81. Բայց թէ յերմկէն ելաւ ի դուրս՝ նա զգեղն վկայեցնէ, ու նշան ցուցնէ տիրոջն, նա ազտի: - 160.

Փ

ՓԱԹԹԵԼ - Եթէ ոք զմարդոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած ... նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163.

ՓԱԹԹՎԵԼ – Վասն որ անսուն փաթըթվի ընդ չվան – 163.

ՓԱԽՉԵԼ - որ փախչին եւ փրկին ի չարագործութենէ եւ ի հերծուածաւղաց: - 39. Վասն կնոջ որ թողու զայրն ու փախչի – 105. Կին՝ որ առանց եկեցեցոյ եւ առանց հրամանաց եւ մեծ պատճառանաց, որ հանեցնէ զդատաւորն, թողու զայրն ու փախչի՝ նա իրաւունք է, որ բռնեն զինք եւ ի յիր այրիկն տան – 105. որ փախաւ՝ ի հարկից տեղ գնաց առ իր ազգ – 105. Ապա երբ փախաւ՝ թէ բոզցել լինայ, եւ կենայ յայրկանն ի վերայ այլ պատճառ՝ նա հաշտեցնելն է կամ բաժնելն – 106. Եւ թէ ծառայ ոք ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք – 134. Վասն որ պառիկոսն փախչի յիր պարոնէն – 134. Կու հրամայէ արենքս, որ թէ՛ պառիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պառիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անարէնն – 157.

ՓԱԿԵԼ - Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ – 47. Եւ զայս ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին սահմանն էլ տգնուս փակած – 62. Եթէ ոք զմարտոյ անասուն տեսնու ի չվան փաթըթած կամ ուրեք

փակած կամ ընկած կամ կոտրած՝ նա զեղ իր անձինն է պատեհ սրտացաւել ու խալսել զինք: - 163.

ՓԱԿԵՂ – Ուննան նոյնպէս սքեմ, եւ փակեղ ի գլխին, եւ կրկնապատ գաւտի: - 69.

ՓԱԿՉԵԼ – եւ թէ փակչի ի ծառն ու ի հետ ժամանակի ընկնի ու սպաննէ զմարդ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ՓԱՅՏ – Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է ... Սոյնպէս եւ շինոյ փայտն եւ արաւտի խոտն ու ընձելոյն: - 16. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կոթի այնէ ու փայտով քշտէ ... նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան ար մի մէն, ու ապա տանին թաղեն – 146. Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրէ, նա փրթի կացինն ու դիպի եւ մարդ սպաննէ. եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.

ՓԱՌԱԻՈՐԵԼ – զի կամեցաւ զայնոք փառաւորել: - 65.

ՓԱՌՔ – ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառքոյ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65.

ՓԱՌՔ ՏԱԼ – ապա ըստ ինքն ի վայր հայի յայլ ցածերն եւ փառք տայ Աստուծոյ ու զիրն, որ ունի իրեն հերիք այնէ եւ իր մեծին հնազանդի: - 65.

ՓԱՐԵԼ – Ապա թէ եկեղեցական լինի, նա ընդ սուրբ եւ առաքիւնի կարգաւորացն դասն փարի /ծն. փարի/ - 64.

ՓԱԻՇԱՄՆԵԼ – Եւ ո՞վ գիտէ՝ թէ փաւշամնի այրն ու գայ, նա թէ կամենայ կինն, նա շատ դատաստան ու իրաւունք կարէ ուննալ ի յիր վերայ, որ անարգեց զպսակն եւ կոխեց: - 91. Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըդորդն, ու շահի զինքն – 93. ու երեք տարի ապաշխարէ փաւշամնածն – 104. եւ այրն չէ փաւշամնած՝ նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 104. Զինչ փաւշամնելոյ զրոյց կայ՝ թող առջեւ հոգան այրն ու կինն, առաջ որ մտեն ի յեկեղեցի. զի՝ թէ մտեն ու յետոյ փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ – 104. Եւ թէ փաւշամնի՝ ու այլվայ դառնայ ծառայն առ իր տէրն ու ասէ թէ՝ տուր զիմ կնիկն ու զտղայքն՝ նա եկեղեցոյն վկայութեամբ կարէ զինք ծառայ ուննալ մշտնջենաւոր ինչվի մահն: - 132. տե՛ս նաև ՓԱԻՇՄԱՆԵԼ

ՓԱԻՇԱՄՆԻԼ – ու ի հետ Ժ աւուրն, երբ զգինն վճարէ՝ նա ի հաւն այլ փաւշամնիլ չկայ բնաւ: - 125. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաւշամնիլ՝ ոչ գնաւոյն եւ ոչ ծախաւոյն – 125.

ՓԱԻՇԱՄՆՉԷՔ – Ապա թէ ընդ այլ ոք լինայ խնամեխաւսած աղչիկն՝ նա ծնաւորն զնորա փաւշամնչէքն տան, եւ լմնցնեն զնրա պոմանն: - 102.

ՓԱԻՇՄԱՆԵԼ – Եւ թէ որ գայ եղբայրութիւն եւ փաւշմանի, նա կարէ այլվայ առնուլ զիր իրքն ու ելնել – 72. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաւշմանի ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156.

ՓԵՄԱՅ – նա յառաջ պատեհ է որ կնկան ազգն բերեն զայն փեսայն – 92. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ /ծն. տունփեսայ/ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին – 108. Եւ թէ որդիք կենայ դատերացն, կամ զինչ ու լինին՝ փեսայ կամ այլոք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոք ժառանգ ոչ լինին – 109.

ՓԵՏԵԼ – Ապա թէ աւագ ու կրտսեր լինին, նա վասն այնոր որ իրապիսի մարդ չէր ու լրբեցաւ՝ նա զնորա մագն տալփետել՝ ու շատ առնուն զտուգանքն: - 18.

ՓԹԵԼ – Եւ այլ ցած շինականք՝ հեծելվորք ամէն մէկ զիրն կարեն դատել, նոյնպէս եւ զխրատելն եւ զվարել ... ապա հայրենէ փթել /ծն. հայրենի տփել/ չկարեն առանց պարոնին: - 83.

ՓԹԲԵԼ – նա թէ ընդ վատ լինելոյ կամ վատ թրծելոյ փթրի՝ նա վճարէ ծախաւոն զկարասի գինն եւ զգինոյն կէսն: - 124.

ՓԻԲԷ – Բայց այս այն է, զոր գրել է առաքեալն՝ թէ յանձն առնեմ ձեզ զՓիբէ՝ քոյր մեր՝ որ է սպասաւոր եկեղեցոյն: - 67.

ՓԻԲԻՄԿՈՊՈՍ – Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն. եւ փիրիսկոպոսներն /ծն. փիրիսկոպոսներն/ յամէն ժամ ամէն մէկ զիր վիճակն: - 37. Վասն փիրիսկոպոսաց – 47. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ – 47. Չկայ հրաման յարինաց որ ոք իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն եւ կամ փիրիսկոպոսովն լինի ի պակասութիւնն: - 56. Վասն փիրիսկոպոսաց աստիճանի – 64. Եւ է դասք եպիսկոպոսք են, որ կոչին փիրիսկոպոսք՝ զլիսաւորք սարկաւագաց – 67.

ՓԻԲԻՄԿՈՊՈՍՈՒԹԻԻՆ – Եւ փիրիսկոպոսութիւնն Բ ազգն են՝ մէկն ձեռնադրված է ու մէկայլն ոչ – 56. Փիրիսկոպոսութեան աստիճանն այս է, որ զէր զեթանաստունքն որ առաքելոցն էին աշակերտք՝ նա նոյն արինակովն եւ դոքա եպիսկոպոսին են: - 64.

ՓՆԴՌԱԻՂՈՒԹԻԻՆ – Եւ ի յայտ տեղոյ մեծ փնդաւորութիւն պիտի – 97.

ՓՆԴՌԵԼ – Տե՛ս ՓՆՏՌԵԼ

ՓՆԹԻ – Վասն փնթի կնկանն – 98. եւ հայնց անբժշկելի փնթի /ծն. բնթընթի/ կին առնու՝ որ չկենայ ճար որ ի հուն ելնէ – 98. Ու թէ այս փնթոյս /ծն. փնթնթոյս/ ու անսզամիս արձագելն վասն այնոր է սահմանած արձանագրով, որ ամէն ազգ պատճառանաց դատաստան կարէ որ տանել կնկանն՝ ապա այս երկու պատճառով բնաւ չկարէ: 99.

ՓՆՏՌԵԼ, ՓՆԴՌԵԼ - Բայց տեսնուլ պիտի եւ փնտռել /ծն. փնդռել/ եւ իմանալ զմտնելոյն, որպէսն ի վարձն ու ի ամէն կերպ: - 18. նա զգարկն փնտռեն /ծն. փնդռեն/ ու տեսնուն - 22. Եւ թէ կաթողիկոսն փնտռէ՝ թէ սուտ էլնէ անկեալն ի կարգէն ու եպիսկոպոսն իրաւ լինի, նա տուժեն զինքն զնդանով որ ապաշխարէ - 28. եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն - 29. ու փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն - 29. Բայց դատաւորին պարտ է փնտռել ըղորդութեամբ եւ ընտրել զակամայ սպաննութիւն: - 32. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիւր վիճակեալ քաղաքն եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն - 37. Ապա յայդ տեղդ պատեհ է, որ եկեղեցին աղէկ տեսնու եւ փնտռէ - 48. Եթէ ոք որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Եւ թէ ի հեռու տեղաց լինայ՝ նա յուղարկեն երեք եպիսկոպոսունք որ երթան փնդռեն յիւր վերայ - 58. փնդռեցի /ծն.փնդռել/ յերեսուն գլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսան է - 61. զի եւ Սմբատ սպարապետս փնդռեցի ի կանոնքն եւ գտայ - 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամէն արի կենաց եւ փնտռէ /ծն. փնդռել/ ի վերայ քահանայիցն եւ սարկաւագացն - 62. Եւ թէ ատեցվոր լինին մէկումէկն՝ անմեղանք՝ առանց բոզութեան՝ նա պատեհ է յերկար ժամանակ փնտռել /ծն. փնդռել/ - 87. զի ինչվի յեօթն տարին կարեն փնդռել ազգականքն - 123. Բայց թէ ընդ ծուլութենէ չփնտռէ /ծն. չփնդռել/ զնաւոն զիրքն, եւ ի ծալն կենայ աւերն՝ նա զնաւոնն է - 126. Եթէ ոք մարդոյ իրք տայ ի պահ, ու գողնվի՝ նա տեսնուլ պիտի թէ կայ իր գողցած իրք ի հետն թէ ոչ, եւ երդմամբ փնտռեն /ծն. փնդռեն/ - 136. նա թող երկուքն զգողն փնտռեն /ծն.փնդռեն/, ինչուր զսնուն - 136. նա համբերութիւն տայ, որ զգողն փնտռէ /ծն.փնդռել/ - 136. նա պատեհ է որ մանտր փնտռէ /ծն.փնդռել/ դատաւորն եւ զճշմարիտն իմանայ - 147. Եւ յայս ամէնիս վերայ փնդռել պիտի եւ ճշմարտել - 154. Բայց աղէկ պիտի տեսնուլ ու փնտռելվկայաւք - 169.

ՓՆՏՌՈՂՈՒԹԻՒՆ - Վասն փնտռողութեան, որ առնէ եպիսկոպոսն եկեղեցականաց - 62.

ՓՆՏՌՈՒՄՆ - Բայց դատաւորն եւ եկեղեցին շատ փնտռումն պատեհ է, որ այնեն - 33.

ՓՈԹՈՐԿԵՅՆԵԼ - եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս, կամ ի յայլ տեղ փոթորկեցնէ - 165.

ՓՈԽ - Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով թէ՝ մարդ որ զիր ընկերն խաբէ ու զարատ իրքն ընդ աղէկին ծախէ՝ նա անիծածէ, ու դառնայ վաճառն եւ փոխն: - 126. Վասն որ դրամ տայ իփոխ վաշխով - 161. Եթէ ոքիփոխտայ՝ նա վաշխ չէ պատեհ որ առնու - զի Աստուած է հրամել յարէնս - մանաւանդ ի փոխ առնաւորին որդեցն - 161.

ՓՈԽԱՆ – վասն զի թէ մարդ զոք մի աւտար առանց դատախազութեան սպաննէ՝ նա զինք նորա փոխան չարամահ կու այնեն – 95. Ապա թէ մարդ սպաննէ՝ նա տայ զարեան զին, կամ զինք սպաննեն նորայ փոխան – 137.

ՓՈԽԱՆԱԿ – որ հանգչի այն ուխտն եւ չլինի փոխանակ ուխտի անհանգստութեան տեղի: - 79. եւ Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց, թէ մի՛ առնէք ումեք, չար փոխանակ /ծն. փոխունակ/ չարի: - 144.

ՓՈԽԵԼ – Եւ ես բազում աշխատութեամբ փոխեցի զսա ի հին եւ ի դժարաբառ եւ յանհասկընալի գրոց ի մեր հեշտալուր եւ ի սովորական բառս – 4. եւ ձեռաք իմովք աշխատեցայ եւ փոխեցի զսա ի չար եւ ի դառն ժամանակի: - 4. որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուն: - 30. Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի ի Յեփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մեկ եղան: - 57. Յուստիանոս կայսրն կամեցաւ ... զՅովհաննէս աւետարանչին զմեծ պատրիարքութեան աթոռն ի յեփեսոսէ ի Կոստանդինուպօլսիս փոխել եւ անդ հաստատել – 65. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն, նա փոխեն զինք – 72. եւ դեռ պատեհ է, որ խրատ տալով յանդիմանեն, եւ ապա՝ թէ չլսէ՝ նա փոխեն: - 72. նա կարէ փոխել զձեռնովածն – 104.

ՓՈԽԻԼ - զի թէպէտ եւ բժիշկքն ի պատահմանէ ասեն փոխիլ, բայց ի սերմէ է ճշմարիտն, ու չպիտի զառողջ սերմն՝ որ ի հաւրէ լինի մնացել՝ ի յախտածէտն խառնել եւ աւերել զմարդկութեանն ազգս: - 107.

ՓՈՂ - եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա խրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ, ու թէ չլանայ՝ նա յեկեղեցոյ մտոցն իրեն փող մի չտան – 35. նա կու հրամայէ որ ինչվի յետի փողն ի յետ տան, նա եւ ըստ արժանեացն դատիլ – 77.

ՓՈՂՈՑ – եւ ելնէ ի փողոցն ընդ մարդ դիպի – 32.

ՓՈՅԹ – եւ ի լմանն այս է, որ սպրկիկ անփոյթ լինի այրել, եւ կէս այն է, որ միջակ լինի փոյթն եւ յանփոյթն: - 173.

ՓՈՇԻՄԱՆ - և Գ տարի ապաշխարէ փոշիմանեն և որ չէ փոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102.

ՓՈՇԻՄՆԱՆԱԼ - և որ չէփոշիմնացած, նա կարէ ամուսնանալ անահ: - 102.

ՓՈՍ - եւ նա տանի ի ջուր, կամ ի կապ կամ ի փոս – 165.

ՓՈՐ – Եթէ յայգի մտես՝ որ քո չէ՝ նա դու փորովդ կեր, քեզ հալալ է: - 164.

ՓՈՐՁԵԼ - ու զիր անձն փորձեն /ծն. փորձէ/, ու ապա այնեն: - 63. Բայց ըղորդ զրաստոնոյ վաճառն այս է, որ եաւթն աւր փորձէ, թէ հաճի՝ նա իր է անդարձ, եւ թէ ոչ՝ նա ի յետ տայ: - 121. Եւ եզին որ լինի վաճառ՝ նա նոյնպէս եւ այս վկայաւք եւ պոմնով պատեհ է որ լինի, որ տանի փորձէ ի լուծ՝ ի արար՝ ի սայլ – 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեաւթն աւուրն փորձէն /ծն.

փորձն/ եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան
աւր փորձէ գնաւոյն – 123.

ՓՈՓՈԽԵԼ – եւ ոչ ի սահմանաց թեմերոց իշխե՛ք որ փոփոխել բնաւ առանց
կաթողիկոսի – 30.

ՓՈՔԸ – Հարկ է՝ փոքրի շատե՛ յաղագս վանականաց գրել – 36. Եւ այս ի վերայ
ամենայն ազգ եկեղեցականի յիշվի՝ ի մեծ եւ ի փոքր: -36. եւ չէ պարտ կարծել. թէ
փոքր գնով ենք գնած – 39. Եւ պատեհ է որ որ յիւր ամէն ազգ մտերոյ ... փոքրիշատե՛
իւր եկեղեցոյն տայ – 45. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն
բերէ, նա ոչ երեցն չկարէ խաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ – 55. Բայց մեծ
իշխանք եւ փոքունքն եւ իմաստունք բնակիչք աշխարհին պարտին յորդորել միշտ
զթագաւորն եւ իրենք զիրար՝ ի յայս ուղիղ սահմանյս պահելն: - 128.

ՓՈՔԸ Ի ՇԱՏԷ – Տե՛ս ՓՈՔԸ

ՓՐԹԵԼ – Եւ թէ մարդ փայտ կենայ ու կոտրէ, նա փրթի /ծն. փրթչի/ կացինն ու
դիպի եւ մարդ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154.
Ապա թէ յանկասկած փրթի /ծն. փրթչի/, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ
վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն – 157. Նոյնպէս եւ թէ որ գրաստ գտնու
փրթած՝ նա պատեհ է բռնել, ու չառնուլ վարձ – 163.

ՓՐԹՈՒՄՆ – Եթէ որ կին ուննայ, ու չկարէ ի հետն այրկութիւն այնել՝ նա չէ
պատեհ որ կինն զինք ի փրթման թողու – 101. թէ ու սիրով լինի վնասն՝ նա դեռ չէ
պատեհ ի փրթման թողուլ – 158.

ՓՐԹՈՒՅԵԼ – Բայց թէ արծաղ չկենայ դրած, լաւ կ'փրթուցած լինայ /ծն. լինի/ ու
այնէ վնաս՝ նա անսնոյ տերն վճարէ զվզենն եւ զդարպսուն հնկակն: - 167.

ՓՐԿԵԼ – որ փախչին եւ փրկին ի չարագործութենէ եւ ի հերծուածաւղաց: - 39. նա
փրկեցաւ ի մահվանէ: - 161.

ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ – որ յորդորէ զամենեսեան զիրենք եւ անուշացնէ անուշ պաշտելով
եւ ամէն ազգ հնարօք յիւրենց հոգւոյն փրկութիւն – 38. որ լնուն զեկեղեցիս
միաբանութեամբ եւ սիրով ի փրկութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ: - 40. Եւ թէ վասն
փրկութեան աշխարհի կամենան զթագաւորն խրատել կամ մեռցնել՝ նա չկարեն
իշխանքն – 81.

ՓՔՈՏ – Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ
լինի հաստատած, որ չլինի գողունի՝ կամ ի հնոյ կաղ՝ կամ փրքոտ /ծն. փաքոտ/ -
121.

Ք

ՔԱԿԵԼ - զայս միութիւնս կուքակեն ու կու այլայլեն – 40. Բայց թէ խղճայ եպիսկոպոսն ի քակելն՝ նա կարաւոյ է: - 56. Եւ թէ եկեղեցւոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՝ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք – 78. խողրարծ պիտի դնել, կամ զմատակայ շինութիւնն քակել – 169.

ՔԱԿՎԵԼ – Չկայ հրաման յաւրինաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ. թէ չիք, քակվի շէնքն – 56.

ՔԱԿՏԵԼ – եւ քակտեալ ցնդեցին զմեզ: - 40. նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հաւրէն եւ ի մարէն կուքակտեն – 40. զի երբ յիրացմէ կուքակտեն /ծն. քակտինք/՝ նա ու ի նացմէ կուքակտինք – 40. ամէն քակտելոյս /ծն. քակտիլոյն/ պատճառն ի յառաջնորդացն եկեղեցոյն է լել եւ ի թագաւորացն – 42.

ՔԱՀԱՆԱՅ – Վասն որ չլինի քահանայ եւ զինք քահանայ երեւցնէ – 19. Եթէ որ՝ որ չէ քահանայ աւծեալ ... առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծռութեամբ եւ լքաւով, նա թէ քահանայ չէ արհնած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք – 19. Վասն որ որ զքահանայ ծեծէ եւ անարգէ – 19. Չքահանայ թէ որ անարգէ կամ ծեծէ՝ նա զԱստուած կու անարգէ – 19. այլ զան յաւագ յեկեղեցին եւ ի հան առնուն իրենց քահանայից զիտելութեամբ:-30. Վասն քահանայից՝ որ չկարեն իրք սպաննել – 31. Հրամայած է յաւրինացն՝ որ ամենեւին չիշխ՝ քահանայ ոչ մարդ սպաննել եւ ոչ անասուն բնաւ: - 31. Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քար դնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէ այնել: - 32. Վասն հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան քահանայից – 33. Քահանայի /ծն. քահանայքն/ չէ պատեհ, որ մեծ քսութեամբ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33. եւ զլիաւոր քահանայիցն տան երկու բաժին եւ կէս, եւ այլ քահանայիցն ամէն մէկի երկու մասն – 34. Եւ զայլ քահանայիցն եւ զժողովրդեան զալն ի ժամատեղն անսղալ ի կարգի պահէ եւ սահմանէ – 35. եւ քահանայ որ ծոյլ կենայ՝ նա պրատէ եւ յանդիմանէ զինք Գ հետ – 35. Եւ արդ, այս է սահման կարգած քահանայիցն – 36. Նոյնպէս այնէ եւ քահանայն, որ վասն մէկի մի աղալանաց զայլս չզրկէ: - 47. Փիրիսկոպոսն չունի իշխանութիւն որ եկեղեցւոյ դուռն փակէ կամ զժամն խափանէ. ապա զքահանայ կամ զժողովուրդ, որ զեկեղեցւոյ հասն չտայ, նա կարէ այլոց տեսով բանադրել: - 47. Բայց թէ հաճութեամբ երեց լինի որդեգիրն՝ ճանչած ի քահանայից ազգէ կամ ի յաղէկ ազգէ, որ բիճ չլինի, զի ամենեւին արէնքս չէ ի տալ որ բիճն երեց լինի – 49. Վասն քահանայից ազատութեան – 49. Կու հրամայէ արէնքս եւ կու պնդէ, որ բնաւ ոչ ժամուց առնու քահանայն՝ եւ ոչ հողադրամ: - 53. Վասն որ որ զինք սուտ քահանայ անուանէ – 54. Եթէ որ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. զի երկու ամուսնութիւնն է ընդ երեք համարած քահանայից եւ իրենց հետեւողացն ի յայն գործն: - 61. թէ քահանայ, որ բոզնայ, նա Ժ տարի ապաշխարելով եւ տրաւք թէ կենայ, նա ապա հաղորդելոյ կարէ արժանաւորել –

62. Եւ քահանայ որ դեկան տայ վաշխով՝ վարվի յամեն եկեղեցոյն անսղալ: - 62. Եպիսկոպոսին պարտ է եւ պատշաճ, որ զամեն արի կենաց եւ փնտռէ ի վերայ քահանայիցն /ծն. քահանայից/ եւ սարկաւագացն - 62. Եւ Ե դասք են իրիցունքն եւ քահանայքն. քահանայքն ի քաղաքն կենան, եւ իրիցունքն ի գեղ եւ յագարակ - 66. Եւ թէ հրամայէ քահանայն, նա եւ սարկաւագուհիք էլ կարեն ձեռնադրել - 67. Եւ թէ որ վասն աներ եկեղեցոյ շինման իրք տայ յաշխարհական կամ ի քահանայ, եւ նա չշինէ, նա առնու այլվայ զիր ինչքն եւ տայ յայլ որ շինէ - 71. Վասն որ զքահանայի տուն այլ որ չգնէ - 75. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զպարանք չայլ որ ... քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ - 75. նա պատեհ է որ ծառուրթարն աղէկ ծառայէ, որ թէ հեռու լինի ի Եւ թէ ի մատ - նա քահանայքն ծառայեն - 79. Բայց վարդապետն չկարէ քահանայի կարգ առնուլ - 83. Կարէ արինաւք քահանայն մկրտել զյղի կին, որ թէ մահու կարիք կ - 99. Քահանայ՝ որ զայս այնէ որ անհասակաց պսակ այնէ ... նազկարգն կորսնէ: - 105. չէ պատեհ, որ իսկի մարդ զայդ այնէ, մանաւանդ քահանայ կամ եկեղեցական - 142. Եւ թէ քահանայ լինի հարամոյն սպաննաւոյն, նա վասն այնոր թէ ինք առջընդրեց ու եսպան զայն՝ որ զինք կամէրսպանանել ու զայլքն սպանել էր՝ նա չկորսնէ զերիցութիւնն - 143.

ՔԱՀԱՆԱՅԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ - Եւ որ շնայ՝ նա ելած է իքահանայագործութենէ բնաւիմբ - 61.

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ - նա թէ քահանայ չէ արինած՝ նա զեղ աշխարհական դատեն զինք՝ երբ որ գտոր զքահանայական գործ կենայ ու այնէ: - 19.

ՔԱՀԱՆԱՅԱՅՆԵԼ - Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըզորդ քահանայացնէ - 54.

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ - Եթէ որ՝ որ չէ քահանայ անծեալ եւ կամ արժանի քահանայութեան, եւ առաջնորդ այնէ ինք զինք եկեղեցական բաներոյ զինչ ու լինի՝ ծոութեամբ եւ լքաւով ... նա զեղ աշխարհական դատեն զինք - 19. Եւ թէ այնէ ձեռնադրութիւն՝ նա չէ այն քահանայութիւնն ընդունած - 28. ապա զքահանայութեան գործն այլ չայնէ: - 32. նա սուրբ եւ արխանաւոր է քահանայութեան - 36. քահանայութեանն կամ ծխերոյն չկարէ դնել առանց եպիսկոպոսին կամացն եւ հրամանացն: - 49. Եթէ որ որ չէ քահանայ, եւ սուտ քահանայութիւն կու այնէ՝ նա պատեհ է, որ բերէ զինք եպիսկոպոսն եւ վարդապետաւք փնտռէ հետ իր: - 54. Ու թէ լինի արժանի քահանայութեան, նա թող զինք ըզորդ քահանայացնէ - 54. Եւ այլ ի քահանայութիւն չկարէ հասնիլ բնաւ: - 61. Բայց ի քահանայութիւն անել զինք բնավ չկայ ճարակ: - 61. Եւ զիր քահանայութիւն /ծն. քահանայութիւնն/ այնէ - 143.

ՔԱՂԱՔ - Եւ թագաւորն մէն է՝ որ կարէ դեկան շինել՝ եւ քաղաք եւ բերդ՝ եւ մեծ գետոց կանդարայ՝ եւ հոգէտուն ի վերայ մեծ ճամփնի եւ կապննի երկրին: - 9. Եւ թէ քաղաք լինի սղարել եւ ի յառ անել, նա երեք հետ պատեհ է որ ձենել տայ՝ թէ

եկէք ի հնազանդութիւն – 9. Ի քաղաքի եւ ի բերդի շէնք՝ պատեհ է որ ամէն երկիրն աւգնեն ամէն իրաւք, զի ամէնին է, եւ տեղոյն բնակիչքն ավելի: - 14. Յայտնի է, որ յառաջն եպիսկոպոսունքն կին ուննային եւ որդիք՝ եւ ի քաղաքս /ծն. քաղաք/ կենային – 20. արհիեպիսկոպոսն ժողվէ զամէն զքաղքնոյն եպիսկոպոսունքն եւ զիշխանքն եւ զհարկետր տանուտէրքն՝ եւ փնտռեն ու ստուգեն զըղորդն – 29. Կու հրամայէ արեւնքս՝ որ վասն այնոր գան ամբոխն ի մայր եկեղեցի քաղաքին, որ չիլեն այլ մանդր եկեղեցիքն զմեծին հարկիքն – 30. Եւ եպիսկոպոսունքն հետ այնոր ամէն մէկի ի յիր վիճակեալ քաղաքն /ծն. քաղաքս/ եւ ի թէմն փնտռեն եւ ըղորդեն – 37. Եւ բնաւ ոչ ի քաղաք եւ ոչ ի գեղ եկեղեցի առանց պարսպի որ լինի եկեղեցոյն բոլոր ու դուռն ի վերայ՝ որ ի յեկեղեցին անսուրբ իրք չմերձենայ՝ չթողուն պրոպատիկէ աւազանով: - 37. նոյնպէս ի քաղաք եւ ի գեղ զամէնն ի շուրջ գալով եւ զբանն Աստուծոյ ուսուցանելով եւ հաստատելով ի սէր եւ յերկեղն Աստուծոյ – 39. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քան զվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. Եւ թէ ի քաղաքն եպիսկոպոս կենայ, նա չէ պատեհ, որ քաղաքի /ծն. քաղաքի/ երեցն առանց եպիսկոպոսին հրամանացն ժամ այնէ – 63. Եւ երրորդ դասք եպիսկոպոսաց որք են մետրապալիտք՝ բնակիչք քաղաքի – 65. քահանայքն ի քաղաքն /ծն. քաղաք/ կենան, եւ երիցունքն ի գեղ եւ յազարակ – 66. Եթէ որ մի տուն տուն վաճառէ՝ ծախէ կամ գնէ պարսպաւոր քաղաքի ընդ ներքնէ՝ նա յիր պոմանն թող լինի իր վճարն – 119. Ու այն որ ի քաղաքի ներքսէ ե՛ կարէ համբերել տարի մի ու այլ աւելի: - 120. Պարտ է գիտենալ, որ զվաճառացն եւ զպազրնոյն սահմանն ի քաղաք եւ ի դուրս՝ պարոնութիւնն սահման է զիրաւունքին՝ զչափն եւ զկշիռն եւ զայլն յայսպիսեացս – 126. Մի՛ ժլատնալ տալ զտառպելաց վարձն ... կամ զայնոց որ իքաղաքացի քո բան բերես – 158. Չսինաւո լերանց եւ դաշտաց՝ քաղքնոյ եւ բերդերոյ՝ եւ զգեղերոյ /գրքում՝ զգերոյ/ դնել պիտի նշանով եւ գրով ամբրցնել – 170.

ՔԱԶԱՔԱԿԱՆ – կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն իքաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40.

ՔԱՂԵԼ – Նոյնպէս եւ աղն եւ բորակն ... դեղնախունկն եւ այլ այսպիսի իրք որ քաղելով լինի՝ գորթոր եւ մահլապ եւ այլն՝ նա իշխանացն է, որ իքաղաւոյացն տասնակ առնուն եւ ի կապալ հանեն: - 16. Ապա վայրի պտուղքն ի ծառոցանցն երկրին՝ շինականացն է, որ քաղեն իրենց: - 16. Այլ թէ յայլ սինաւոկցաց քաղեն նա զտասնակն տան տեղոյն տիրոջն, եւ չկարեն տալքաղել առանց տեղոյն տիրոջոց հրամանացն: - 16.

ՔԱՄԱՀՐԱՆՔ – Եւ թէ քամահրանք այնէ իր վարդապետին՝ նա զայն վարդապետն ողջացնէ թէ զոջայ: - 26.

ՔԱՆ – նա կարէ հայրն թագել զինք ի պոման՝ որ հետ իր մահուն չլինի ժառանգ արթոռոյն այն թագած դստերն որդիքն. քան /ծն.ապա/ գեղբար որդիսն դնեն

երկրին հաստարիմքն յիրենց պարոնին աթոռն – 8. Քանզայլ ազգ մարդիկքն /գրքում՝ ազգմարդիկքն/ վարդապետքն հարկելորած պիտին, զի հոգւոց բժիշկք են եւ եկեղեցւոյ հաստատութիւն: - 14. Բայց ինչ ասեմ ես՝ ու կու գրեմ, չկարցի այլ ցեղ գրել քանզոր յարինակն գտայ – 27. Բայց կարճեցի քան կարգի – 27. զի այն որ մեծ է քանզմէկայլն՝ նա Աստուծոյ շնորհքն ընտրեաց ու մեծ արար զնա յեկեղեցին: - 33. Եւ ժողովուրդն չէ իրաւունք որ ընտրեն՝ թէ ինչայ երեցն լավ է քանզիսայ – 34. Եւ դեռ այն մէն չէ. քանզչայոցս այլ կու բաժնեն զվանաց եկեղեցիքն ի քաղաքականացն եւ յայլ ազգ աշխարհականացն – 40. Եւ ոչ եթէ զազգերոյս մէն կու բաժնին, քանզվաներոյ եկեղեցիսն յաշխարհականացն՝ որ կու ասեն՝ թէ այլ է վանացն եւ այլ է քաղաքացն եւ գեղերոյն: - 42. գորս թէ յառաջագոյն զայս գիտացել էին առաջինքն, նա չէին այրել վասն այս ահիս քան մէկ անուն: - 42. Եւ ի յայն աղքատացն եւ յաւտարացն ի պէտքն եւ ի կարիքն դնեն զամէնն, հայնց որ իրենք չխեն այլ ուննալ, քանզիրենց քթերն մէն: - 43. Եւ չէ այլ իրաւունք, որ տայ մեռելն՝ քանզիր հալան ու զպարկելիքն – 53. ուր երեց գտնուն՝ որ առնու, նա զկարգն առնուն, եւ թագաւոր կամ պարոն զինք այրէ, եւ զինչ որ ունի՝ նա առնու իրն հալալ. զի լաւ դարպսուն է քան անհաւատին որդւոցն: - 54. փնդրեցի յերեսուն զլուխն եւ գտի եւ տեսի որ յերեսան է, որ ամուսնանայ, աւելիքանզմէկն – 61. Ապա զայս խրատ կու տայ՝ որ չնայի որ ի յայնք, որ քանզինք ի վեր լինան ու նախանձով չարի – 65. Եւ հավնեցոյց զամէնն ի բանս գոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քանզամէնն ի վեր նստուցինէ վասն հարկիցն Քրիստոսի: - 65. Եւ կարէ այնել զայն, որ է ի վայր քանզոպիր եւ զերկու աստիճան եւ ապաշխարաւորք եւ կրանաւորք: - 66. Եւ թէ երեսնայ որ կայ որ յեղբարցն որ շատ լինի հալծել ի վանքն ու ծառութիւն այրել քանզմէկայլն, նա թէ աւելի բաժին ուզենայ ... նա տան իր ու հաճեցնեն զինք յիր գործ – 73. Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քանզարժանն: - 75. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ որք ... քանթէ պաշտաւնեալ եկեղեցոյ – 75. Ապա երեցն պարտ է որ երբ զայս առնու՝ նա հերիք այնէ. ու այլ մարմնաւոր գործ չայնէ եւ այլ չգիտենայ յաշխարհի բանէն, քանզեկեղեցիսն մէն եւ զժամն: - 76. Կու հրամայէ արեւնքս ... որ չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քանզհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. Եւ թէ դիւահար կինն այլ կանուխ տայ հրամանք այրկանն քանզեւթն տարին, թէ՛ առ քեզ կին՝ նա ազատ է, կարէ առնուլ: - 85. ապա այն որ զիր այրն սպաննէ՝ այլ զի՞նչ կրէ քանզչարաչար մահն արդար իրաւամբք: - 96. Կու հրամայէ արեւնքս՝ պսակ որ տղայի լինի, որ քանզտասնուհինգ տարին պակաս լինի՝ նա չէ ընդունած այն պսակն – 105. Ապա թէ թոռանց հայրն կենայ կամ մայրն՝ նա որդի եւ դուստր ի մաւտ է քանզթոռն ի ժառանգութիւն – 111. Եւ զիտել պարտ է, որ այլ հալալ կումաշ չկայ եւ ոչ մուտք՝ քանզայն, որ մարդ իր թրովն շահի յանարինաց ծեծ – 128. Եւ թէ ուրդի, որ ի խաղալն տղայք զիրար սպաննեն՝ նա պատեհ է տեսնուլ

զսպաննաւդին հասակն. թէ հայնց, որ քանզտասնուերկու տարին ի վեր լինի՝ նա զէդ մարդասպան տուժեն զինքն – 139. Բայց չթողուն զինք ի փայտն քան աւր մի մէն, ու ապա տանին թաղեն – 146. Եւ այլ կու հրամայէ՝ որ զայնպիսին լաւ է որսալ ու վերցնել քան խաչ եւ աւետարան շալկել – 149. Բայց ի հրամանաց ելածն եւ ընդ ախփրթութենէ պատահածն ու ընդ այլ դէտ գնացածն քան ընդ որ պարոնն հրամէ՝ նա ի լման վճար պիտի այնէ: - 166. Եւ գիտել պարտ է որ այս Գ իրքս որ ի պարոնաց եւ ի թագաւորաց ի խնամքն եւ ի պահն կենայ առաւել քանզէն գեղերն – 170.

ՔԱՆ Զ ... - Տէ'ս ՔԱՆ

ՔԱՆ ԹԷ - Տէ'ս ՔԱՆ

ՔԱՆԻ – զի քանի որձ դասուն ժառանգքն բաւեն, նա իգացն խափանած է յաւրինաց – 8. Եւ տեսէք՝ թէ քանի՞ պնդանք կայ հայրապետացն և այլ դատաւորաց եկեղեցոյն, որ վասն կաշառոյ չփոխեն զԱստուծոյ իրավունքն ի ծուն: - 29. Եւ տեսէք թէ սուրբ հայրն Սահակ քանի տարով յառաջ ... զգուշացոյց զմեզ եւ պնդեաց ... որ ամէն ազգ երկիր իրենց հաշվնովն եւ ժմովն իրենց տաւն կու այնեն – 41. նա համբերէ այրիկն քանի կարէ – 85. նա այրիկն չկարէ առնուլ այլ կին, քանի կենդանի կենայ այն որ թողվաւ – 87. ու այն կինն չկարէ առնուլ իր այլ այրիկ՝ քանի այն այրիկն կենդանի կենայ: - 87. նա պարտի այրիկն, որ զիր ապրանքն տայ զայն կնկանն եւ զհագնելիքն՝ անսղալ քանի ապրի – 89. ու այրկանն կամաւք խրատվի կինն՝ քանի նորա ձեռն աժենայ – 96. ապա ինքն այլ կին չկարէ առնուլ, քանի այն կինն ապրի: - 98. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ՛ պատիկոս փախչի յիր պարոնէն՝ նա քանի այն պատիկոսն ապրի, նա կարէ առնուլ զինք պարոնն – 134. Եւ յիմանան թէ այն ծառն քանի արժենայ, եւ թէ որչաք պտուղ կու տայր ի տարոջն – 161.

ՔԱՆԻ ՈՐ – Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել – 31. Եթէ ումէք կին գողենայ կամ աւերի ի ցաւոց և հաշիւ առնէ ընդ իրիկն, որ տայ իր զիւր պետքն քանի որ ապրի – 102.

ՔԱՆԻ ՈՒ – Ապա թէ ազգ մի լինի՝ որ փաւշամնի, նա պատեհ է, որ հաւատարիմ կինն ջանայ ի յետն, եւ քանի ու կարէ յորդորէ զինք՝ որ դառնայ յըղորդն, ու շահի զինքն – 93.

ՔԱՆՅ – Եւ ճուր հանել ի գետոց ջրելոյ կամ ջաղցնոյ՝ չկարէ ոք արգելուլ կամ ասել թէ՛ սինաւոս իմ է, մի՛ հանել ջուր. քանց կարեն հանել ու տանել խանդկով ընդ ամէն մարդոյ գետններ ... Եւ չէ այն ջուրն՝ քանց այնոր որ տարաւ զայն ջուրն՝ հայրենիք իւր սեփական: - 16. ապա թէ մշակ կենայ կամ այլ ցեղ վարձվոր կամ հռոքվոր, նա չտան իր՝ քանց իրք մի բաժին մասնաւորեն: - 17. Եւ ոչ կարէ եպիսկոպոսն իւր եպիսկոպոսութեան ժառանգ դնել՝ քանց զայն որ ընտրութեամբն Աստուծոյ եւ հայրապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն արժանի այնեն: - 24. Աւագ եւ գլխաւոր կացուցած երեցն՝ զէդ եկեղեցապան՝ չէ պատեհ որ

իր տանն ինչ գործ երթայ հոգայ՝ քանց /ծն.քան/ զամեն զեկեղեցոյն եւ զժամհարելոյն – 35. Եւ թէ Յոհաննէս աւետարանչին Աթոռն ի յԵփեսոսէ ու ի Կոստանդինուպօլսէ ի Հռոմ եւ անտի դարձեալ ի Բիւզանդիայ փոխեցաւ՝ նա չէ թէ վասն կաթողիկոսութեան պատճառանաց փոխեցաւ, քանց որ երկու հարկիքն մեկ եղան: - 57. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց /ծն. վասն/ մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն, նա փոխեն զինք – 72. Բայց թէ իսկի կեցցնի՝ որ գիտացեալ լինան յառաջ եւ յախպով հաւնել ու առել՝ նա չբաժնէ զիրենք քանց /ծն.քան/ մահն: - 85. Վասն ջաղցնոյ եւ այլ այնցեղ իրաց, երբ գնէ որ վկայաւք եւ հաստատէ թղթով՝ նա այլ չկարէ փաշամնիլ՝ ոչ գնաւոն եւ ոչ ծախաւոն, քանց ամեն կազմութեամբն՝ գնաւոյն թէ շահի եւ թէ վզենկի, թէ կոտրի թէ այրի – 125. Եւ թէ ծառայ որ ի տաճկաց փախչի՝ նա մի՛ մատներ զինք. քանց հանգոյ եւ կերցոյ, որ ազատի ի ծառայութենէն: - 134. Այլ դեռ վասն հարբեցութեան եկեղեցականաց կու հրամայէ արեւնքս, որ ուտելն եւ խմելն չէ քանց վասն այնոր, որ մարմին լըցվի ու կշտանայ – 142. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէ գրքիստոնէ սպաննէ, ու չփաշմանի, քանց ուրախնայ ընդ սպաննելն ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. Եւ մեղանչելն կամաւք չէ քանց իրք, որ արհամարհէ որ զԱստուծոյ հրամանն եւ զդատաւորացն ու զիրաւանացն անն մոռնայ ու ի յետ ձգէ ի մտաց – 162.

ՔԱՇԱՆՔ - Եթէ որք ատէ զկինն, եւ ասէ թէ՝ չգտայ զինք կոյս, եր վկայնով սուտ ելնէ այրն՝ նա ծեծեն կուշտ վասն կնոջն քաշնացն, եւ տայ կնկան ազգին հարիւր դրամ տուգանք – 97.

ՔԱՇԵԼ – Եւ թէ աշխարհական լինի, նա զեղ սպաննաւոյ ապաշխարութիւն քաշէ: - 32. նա կարգ քաշէ՝ զինչ եպիսկոպոսն ու վարդապետք եկեղեցոյ դնեն – 32. ապա պարտ է յառաջ իր ապաշխարութիւն տալքաշել վասն անհնազանդութեանն – 54. ապա թէ զրդջայ ու մեղայ ասէ, նա եպիսկոպոսն կարգ դնէ որ քաշէ: - 55. նա ով որ արձակէ կամ կարգ տայ՝ նա ծոութեան եւ յանդգնութեան կարգ քաշէ՝ ի կաթողիկոսէն եւ յեպիսկոպոսացն: - 60. Եւ թէ ընդ անգէտսն արար, նա հինգպատիկ կարգ քաշէ քան զարժանն: - 75. նա չէ պատեհ, որ յեկեղեցի Աստուծոյ սպասաւորութիւն այնէ, եւ ոչ պատարագ, ինչվի յեպիսկոպոսէն եւ ի վարդապետէն հայնց կարգ քաշէ՝ զոր պատեհն է, որ դնեն: - 142. Բայց կարգ չկայ՝ որ քաշէ, եւ ոչ տուգանք ի դարպասն՝ վասն սպաննութեանն: - 143. Եւ այլ մանտր մանտր ծեծերն՝ որ լինեն կապոյտ կամ անարգանք կամ քաշել /ծն. քաշելով/ ուժով նա կու հրամայէ արեւնքս որ այնոր վճարն ծեծնաւք եւ բրով լինի – 145. Ապա թէ ի յոչ կամաց լինի, որ ինք խոստովանի՝ նա այն ապաշխարութիւն քաշէ: - 154. եւ այլ ազգ սպաննումն՝ որ մարդ հետ մարդոյ, կամ եղբայր հետ եղբար դանակ կամ թուրքաշէ եւ ի հետամտէ, նա ընդ իր անն ի ներք դառնայ եւ զնա սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 155.

ՔԱՐ - Եւ թէ քահանայ ի վերայ ծառի կամ ի վերայ պատի քարոնէ՝ եւ ընկնի ու մարդ սպաննէ, նա այլ պատարագ չկարէմ այնել: - 32. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայս ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. Չկայ հրաման յաւրինաց որ որ իշխէ առանց եպիսկոպոսի եկեղեցի հիմնարկել, եւ ոչ յաւեր եկեղեցու քար առնուլ - 56. Եւ թէ եկեղեցոյ կամ ի տանէ քար ընգնի եւ մարդ սպաննէ, նա՛ թէ տուն լինի՝ քակեն զինք - 78. Նոյնպէս եւ թէ որ մարդ ի ծառ հանէ կամ քար, եւ կամ յանմուղ գրաստ՝ ի կահրայ, եւ մեռանի՝ նա արեան տէր է - 152. Եւ թէ փայտ կամ քար գլէ, նա գայ դիպի ու սպաննէ, եւ կամ յայգոց կամ յածոց պահել քարէ եւ սպաննէ. եւ կամ թէ ի քար լուծելն ի ծառ, նա անցնի ու դիպի եւ սպաննէ ... նա այս ի կամայն եւ յոչ կամայն ի խառն է բանս: - 154. Եւ կամաւորն այն է, որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարովքշտէ - 155. Ու թէ անցնել տայ ընդ քարն՝ միատակ վճարէ տէրն ապա թէ գողնա՝ չորս տակ - 171.

ՔԱՐԱԳՈՐԾ - Զանէն ազգ արուեստավոր պատուեցէք. բայց գդարբինն եւ զհիւսն ու զքարգործն աւելի: - 14.

ՔԱՐԿՈՐԵԼ - Զոր կու հրամայէ արեւնքս զայնպիսիքն հրով այրել եւ քարկոծել, զէդ անհաւատ - 53. Եւ այնք որ լսեցին՝ զձեռվին ի վերայ գլխոյն դնեն ու ի տեղն քարկոծեն զինք - 74. Ապա թէ հուքրելով լինի վասն պղծութեան՝ դու արա նմա զէտ զանարգանացն որ գրեցաք՝ քարկոծել պարտ է, զի անարգեաց: - 75. նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն - 136. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոծեն: - 137.

ՔԱՐՈԶ - Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել - 66. որ եւ նոքա եւս կարեն քարոզ ասել կանանց - 67.

ՔԱՐՈԶԵԼ - Եւ զեկեղեցին եւ զուսումն սիրեն, որ իրենք աւգտին եւ այլոց քարոզեն: - 37.

ՔԱՐՈԶՈՒԹԻՒՆ - Վարդապետաց հրամանն այս է սահմանած որ չկարէ կոչիլ վարդապետ անուն եւ ոչ ի գործ քարոզութեան /գրքում՝ քարոյզութեան/ առանց վարդապետաց վկայութեան - 26. Եւ ի տաւներն երկար եւ պինդ քարոզութեամբ՝ զիտուն վարդապետաց քարոզութեամբ՝ կշտացնէ զիրենք - 39.

ՔԱԻԵԼ1 - նա սաստիկ պատուհաս կրէ՝ եւ ի կարգէն ընկնի՝ մինչ որ ապաշխարութեամբ քաւէ - 38. ու զոր արար՝ նա ապաշխարէ ու քաւէ - 59. Բայց՝ զինչ ցեղ և է, արեան պարտական է, եւ սահմանել պիտի որ քաւէ: - 94. Նոյնպէս եւ թէ ընդ անասուն բռնեն. կարեն զերկուքն զձուքն եւ զձետն, եւ ապա յեկեղեցին տան որ քաւէ: - 96. Բայց զազգն եւ պահաւորն դատեն եւ քաւելտան - 115. Եւ թէ յիրոցն սպաննէ՝ ազատ կամ ծառայ՝ նա ապաշխարութեամբ քաւէ զինչ վարդապետն կամ եպիսկոպոսն կարգ դնէ նորա: - 138. զայնոր ձեռքն կտրեն, որ քաւէ զսպաննութիւնն զոր արար - 141. Եթէ որ զտղայ որ վասն բոզութեան կամ վասն այլ ցեղ պեղծ գործոյ խեղդէ կամ սպանանէ՝ կու հրամայէ արեւնքս որ զէթ այլ

կենդանացնել չկարէ զինք, նա յայնց եւ ոչքաւել. ապա ինքն յայնցեղ մահով մեռանի զէդ այն տղայն – 143. նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցւոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ – 145. բայց թէ երդնու եւ կատարէ, նա թող ապաշխարէ եւ քաւէ: - 149. եւ այնէ իրք մի ողորմութիւն, որ խղճմտանքն քաւին: - 150. Եթէ ոք գումեք իրք հարամ ուտէ՝ նա թող չորս կրկին վճարէ, եւ ապա քաւի – 150. Եւ արուեստաւոր, որ զմարդոյ իրք գողնայ՝ նա չորստակ վճարէ զտէրն իրացն. եւ թէ ոչ նա թող յաղքատս տայ, եւ ապա քաւէ /ծն.քաւի/: - 150. երբ մեղանչական իր բերնովն ասէ զիր մեղանքն՝ նա ապաշխարութեամբ քաւելտան – 161. Ամ թէ զղջայ ու յեկեղեցին դիմէ եւ ի կանոնքն՝ նա տան անուշութեամբ դարձնել զգրկանքն ու քաւել զմեղանքն: - 162.

ՔԱԻԵԼ2 - Տե'ս ՔԱԻԵԼ

ՔԱԻԵԼ ԹԷ - Տե'ս ՔԱԻԵԼ ԹԷ

ՔԱԻԵԼ2, ՔԱԻԵԼ 2– Ի թագաւորի մաւտ մի ոք իշխեսցէ նստել՝ քաւել թէ ինք հրամմէ եւ յիր սեղանն՝ քաւել հայրապետն: - 9. Ոչ է իրաւունք որ ամէն իշխան կարէ սպանութիւն այնել, քաւել որք ազգաւ թագաւորութեան ընքնակալ լինին: - 11. Չի տալ հրաման արեւնքս՝ որ ծառայ ի մարդոյ ժառանգութիւն ամեն, եւ ոչ ի կարգ եկեղեցւոյ. քաւել գայ տէրն՝ եւ թխտով որոշի ի ծառայէն՝ եւ ապա կարէ մտանել: - 25. Եւ զվարդապետի բանադրածն չիշխէ լուծել այլ վարդապետ, քաւել մեռած լինայ այն, որ կապեց – 26. Եւ յաշխարհական ոք չտան յեկեղեցւոյ գործոյ եւ ի բան մերձենալ, քաւել զիրենց որդիքն՝ որ յուսումն լինին: - 38. Եւ չկարէ բնաւ ինք ի յիրմէ կաթողիկոս ձեռնադրել. քաւել ի նոցմէ ձեռնադրին բազմաց ընտրաւորութեամբ: - 58. Եւ չէ պատեհ զհայր վանացն փոխել, քաւել քանց մեծ պատճառի՝ որ խալապայ այնէ հայրն նա փոխեն զինք – 72. Կու հրամայէ արեւնքս, որ զքահանայի տուն եւ զապրանք չգնէ այլ ոք ... քան թէ պաշտաւնեալ եկեղեցւոյ. եւ ոչ զեկեղեցւոյ հող, քաւել եկեղեցի կամ եկեղեցական: - 75. զի չկայ ամենեւին հրաման յարինացս, որ այլ ոք մարդ իշխէ արեւել կամ խոռել զմեղկանն՝ քաւել թագաւորն եւ իշխանաց իշխանն – 82. Էն /զրքում՝ են/ կինն այլ այրիկ չիշխէ առնուլ, քաւել այրն տայ հրամանք կամ մահ գայ: - 88. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի – 102. զի՝ թէ ... փաւշամնին նա այլ չկարեն ամուսնանալ. քաւել մէկն մեռնի ու երեք տարի ապաշխարէ փաւշամնածն – 104. Եւ ոչ է պատեհ՝ որ երկու կոյր զիրար առնուն. քաւել մէկն աչաւք լինի, որ կարէ զտղայն ի հուն հանել, որ մէջն լինի: - 108. ապա թէ մեռնի ի դուրս՝ նա զորդիքն չկարէ ի կահրա տանիլ, քաւել իր կամաւքն երթայ: - 134. ապա այնոր բնաւ ոչ ապաշխարութիւն կայ եւ ոչ թողութիւն, ոչ յեկեղեցւոյ եւ ոչ ի դարպսէ, քաւել գնէ ինք զինք, զէդ որ գրեալ կայ յարեան զինք: - 144. /Տե'ս նաև բոլոր քաւել թէ-ի և քաւել թէ-ի քաւել, քաւել - ներք/:

ՔԱԻԵԼ ԹԷ, ՔԱԻԵԼ ԹԷ - Ի թագաւորի մաւտ մի' ոք իշխեսցէ նստել՝ քաւել թէ ինք հրամմէ – 9. քաւել թէ ճշմարտեն որ անհաւատ կամ հերետիկոս լինի առաջին

ձեռնադրաւոյն՝ եւ ապա ձեռնադրեն, նա չկորսնէ զկարգն ձեռնադրաւոյն: -22. Զթերահաւատ մարդոյ զվկայութիւն բնաւ չէ պարտ առնուլ. եւ որ զմէկ հաւատացելոյ, քաւել թէ սուրբ եկեղեցին վկայէ որ աղէկ մարդ լինի՝ նա ընդունվի: - 24. քաւել թէ տեղոյն եպիսկոպոսն եւ արհիեպիսկոպոսն հարկեւորէ եւ հրամանէ տայ: - 27. քաւել թէ բաժանած լինին ազգն եւ որոշած ի ճշմարտութենէն – 42. քաւել թէ կենայ ու մեռնի տղայն, նա ապա թող կնքեն ու թաղեն: - 47. զի չկայ ամենեւին հրամանք, որ երէց ի յայլ երիցու ծիսին մասն երթայ, քաւել թէ տեղոյն երէցն մեծրէ: - 53. Եւ թէ ոք ի կարգէ ձգած լինի՝ զինչ ու լինի կարգն, եւ նա ջանայ այլ ուրեք երթալ առնուլ՝ նա չէ իրաւունք որ տան. քաւել թէ աղչանք գրեն ի կապաւոյն որ արձակէ: - 59. այլ հրամայէ արեւնքս, որ առանց այլ թագաւորի եւ հայրապետի չկարեն այնել, քաւել թէ այլ թագաւոր ու հայրապետ կենայ ու երկիրն առ հասարակ հաւնին: - 82. ապա թէ թագաւորն լինա /դրել/, նա չկարեն ձգել, քաւել թէ թագաւորովն – 82. քաւել թէ կինն կամենայ, ու հաշիւ այնեն ընդ իրաւ՝ որ դնէ զինք ի տուն ու տայ զիր ամէն պէտքն ու ինք առնու այլ կին – 89. Եւ թէ այն թողած կինն այլ այր առնու, ու մեռնի այն այրն՝ նա թէ կամենայ առաջի այրն այլվայ առնու զինքն՝ նա չկարէ քաւել թէ եպիսկոպոսին հրամանաւք: - 99. չկա հրաման, որ վասն այնոր թէ այլք հաճի ... կարէ փոխել զձեռնտվածն. քաւել թէ թոգութիւն այնէ, ու կեցցնեն ի վերայ առջնոյն: - 104. եւ ինք զիր կինն առնու անպատճառ, քաւել թէ չլինի եկեղեցոյ կամ: - 106. քաւել թէ տղայեկ լինի հայնց, որ իսկի չգիտենայ թէ ինչ արար – 114. Եթէ քեզ ոք պարտք պարտենայ՝ նա մի՛ մտեր ի յիր տունն՝ որ ընդ ներքս ուր էր գրաւկանն գրաւկնել. զի արեւնքն զայնպիսի այնելիքն հաւնաւորումն է հանարել. քաւել թէ դարպսուն հրամանաւք եւ թէ դեռ ու մարդ այլ ուզես ի հետդ՝ նա պատեհ է: - 116. քաւել թէ պարոնութեան հրամանաւք լինայ այրել զյիմեցնելն եւ դարպսով: - 117. քաւել թէ տիրոջն կամաւք լինի յիմելոյն պոմանն: - 120. քաւել թէ ահուտ ճանպահ լինի, որ վասն պահելոյն իւրենց իրաւունք առնուն ի վաճրակներոյն ի ճանպահն – 127. որ չկարէ ոք ծառայն ժառանգեցնել, քաւել թէ պարոնին եւ եկեղեցոյն կամաւք – 132.

ՔԱԻԵԼ ՏԱԼ - Տե՛ս ՔԱԻԵԼ1

ՔԱԻՈՒԹԻԻՆ – եւ ի յայնոր վերայ այնեն զքաւութիւնն եւ գտուժանքն: 33. եւ կարեն լուանալ տղայք եւ կանայք քաւութեան ջրովն – 67. նա այսոր դատաստանն եւ քաւութիւնն այլազգ է ու այլ թեթեւ: - 94. Բայց՝ զինչ ցեղ եւ է՝ զեկեղեցոյն քաւութիւնն առնուլ պիտի – 94. նա սուրբ եկեղեցին ի հաւտ խնամաւք է գնացել ու կամատ քաւութիւն է դրել – 95. Բայց դատաստանն բնաւ չունի քաւութիւն եւ ոչ խղճալ մեղանչականին: - 161.

ՔԵՌԻ – փեսայ կամ այլ ոք, որք՝ ի դուրս են ի հաւրն սերմէն՝ նա այնոնք ժառանգ ոչ լինին ... նոյնպէս եւ քեռին եւ քվոր որդին եւ մարաքոյրն: - 109. Երբ եղբարք կենան ու յիրարմէ բաժնվի՝ նա պատեհ է, որ իրենց հարեղբարովն ու քեռոյն /ծն.քրուերց/ տեսովն լինի – 112.

ՔԹԵԹ – հայնց որ իրենք չիշխեն այլ ուննալ, քան զիրենց քթերն մէն: - 43.

ՔԹՈՅ – Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի, եւ ի սերմունցն դասակ մի եղի ... իր եկեղեցոյն տայ – 45.

ՔԻԹ – Ապա թէ կինն լինի խաբել զցուլն՝ նա խրատն ու մեծ տուժանք իկնկանն դեհն է. ու այրկանն կամաւք խրատվի կինն՝ քանի նորա ձեռն աժենայ, եւ այս քիթն լինի: - 96.

ՔԻՉ – եւ ի յայնոր վերայ իրաւունք տան եւ սազայ ի շատն եւ ի քիչն: - 23. Չկարէ եպիսկոպոս՝ քանի որ մեծ լինի՝ յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ իրք առնուլ եւ զիր եկեղեցին զարդարել, ոչ շատ եւ ոչ քիչ /ծն. քչիք/: - 31. Եւ պատեհ է որ ոք յիր ամէն ազգ մտերոյ՝ ի մրգերոյն քթոց մի ... եւ յայլոցն նոյնպէս, ի կալէ եւ ի մըզտուրէ, է ըստ քչուցն /ծն. չքուցն/ փոքր ի շատէ՝ իր եկեղեցոյն տայ – 45. Ապա թէ տառապեալ լինի մարդն, նա ըստ իր կարեացն բերէ, նա ոչ երէցն չկարէ պաւսել՝ թէ փոքր է կամ նուազ կամ քիչ – 55. Եւ յայտր վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Եւս առաւել թէ քիչ լինին կեցել խէշ իրաց այրուկինք, ու տղայ չկենայ՝ նա ամէնն դառնայ, եւ այրկանն ի հաւն բաժին չկայ: - 131. Եւ այս ազգի ազգի սպանմունքս շատ են. բայց յայս չքուցս /հավանաբար՝ քչուցս/ կարէ ոք զայլն իմանալ: - 155.

ՔՆՆԵԼ – Երանի ոյք քննեն զվկայութիւնս նորա – 3. ապա կարեն հարցնել եւ քննել այլ վարդապետք զբանադրելոյ պատճառն եւ հրաման /գրքում՝ հրման/ տան: 26. եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ, եւ զոր պարտն է՝ ի դարպասն տայ որ դատէ: - 74. Եւ թէ դիւահարութիւն հանդիպի այրուկնոջ՝ նա պատեհ է, որ աղէկ քննեն եւ ստուգեն, որ սուտ չլինի վասն ատելութեան: - 85. նա պատեհ է ստուգութեամբ քննել զճշմարիտն – 98. որ քննեն եւ տնտղումն այնեն – 127.

ՔՆՔՇԵՑՆԵԼ - նա թէ իր կամաւքն զիր վարդապետն քրնքշեցնէ ... նա այն հերիք է հոգեւոր սերմանաւղացն – 77.

ՔՇԵԼ - Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել, եւ զսկիին բերել ի սենեկեն /ճիշտը՝ սենեկեն/ ի սեղանն, եւ քշոց քշել, ու խունկ ծխել – 66.

ՔՇՈՅ - Եւ կարեն աւետարան կարդալ, ու քարոզ ասել, եւ զսկիին բերել ի սենեկեն /գրքում՝ սենեկեն/ ի սեղանն, եւ քշոց քշել, ու խունկ ծխել – 66.

ՔՇՏԱՆ – Եւ անասնոց չորքոտանեաց վաճառն պատեհ է, որ երեք վկայից առջեւ լինի հաստատած, որ չլինի գողունի ... կամ քշտան՝ կամ հարուն: - 121. նոյնպէս եւ թէ քշտան լինի ու բեռին գրաստ լինի՝ նա դառնայ յետ կամ ի գնոջէն ի վայր երթայ – 121. Նոյնպէս եւ կովն. թէ քշտան լինի, կամ ամուլ՝ նա դառնայ յեաւթն աւուրն փորձէն եւ ի պոմանն, որ դրվի ի վերայ: - 122. Եւ արատն այսոքիկ են՝ որ քշտան լինի, կամ հարուն – 126. եւ զայնոք որ ծեծնաւք չըղորդին հետ երեք դարպայի քշտանացն՝ նա ի պարոնն կամ յերեսփոխանն բերեն – 127. Վասն որ գրաստ կամ ընջուղ ուննայ քշտան – 136. Եթէ ոք գրաստ կամ ընջուղ ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝

նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն – 136. բռնէ զքո անսունն՝ քշտան է - 137. նա ծախեն զքշտանն, եւ ի կէս այնեն ընդ երկուքն: - 137. Բայց դեռ այլ կայ ի քշտանքն՝ որ թէ ասէ տէրն, թէ ի յետ քշտան է՝ նա զկէս վճարէ թէ մահ գործէ – 138. ՔՇՏԵԼ – Եւ ինչ շահ կենայ՝ ըղորդն այն է՝ որ զամենն յիրուր քշտեն – 11. Եւ թէ յայս ժառանգաւորաց եկեղեցոյս ընդ կարգակից ընկեր կամ ընդ աշխարհական կռիւ այնէ ու փայտով քշտէ ... նա առնուն զկարգն եւ ի դարպասն տան զինք – 21. Վասն վարդապետին որ զաշկերտն յուսցնելն քշտէ որ մեռնի – 32. Եւ թէ յուսցնելն վարդապետ զաշկերտ քշտէ ու մեռնի, նա նոյնն սպաննաւ է – 32. Ու թէ խալապայ լինի եւ յանդգեալ քրշտէ իրիցուն, նա ձեռքն կտրվի – 55. Բայց թէ երեցն անպատեհ իրք ուզէ ի ծխէն կամ քրշտէ, նա եպիսկոպոսն եւ դատաւորէ եկեղեցոյն արգելեն զժողովուրդն եւ զժամն մինչեւ ապաշխարէ զինչ ցեղ որ մեղանքն աժենայ: - 55. Եւ թէ անսուն քշտէ եւ սպաննէ զմարդ՝ նա զանասունն սպաննէ եւ ձգեն, եւ չուտվի: - 78. նա հայնց տուգնէն զայրիկն, թէ զիր կնիկն անպատեհ ծեծէ կամ քշտէ – 92. Եւ թէ կենայ կին՝ որ այրկանն քրշտէ՝ նա զձեռն կտրեն. զի ոտքն գլխոյն է՞ր քշտէ: - 99. Վասն որ տղայն քշտէ հաւրն կամ մաւրն – 114. Կու հրամայէ Մովսէս Աստուծոյ բերանով՝ թէ որ քրշտէ հաւրն եւ իր մաւրն՝ նա մեռանի – 114. Եւ զայնք, որ դրամ քրշտեն կամ դրամ հարթեն՝ անխեղճ առ պարոնութիւնն՝ զձեռք կտրեն ի պակասն: - 127. Վասն որ զիր ծառայն քշտէ որ մեռնի – 133. Եթէ որ զիր ծառայն քշտէ ու սպաննէ՝ նա զարեան զինն ի դարպասն վճարէ – 133. Եթէ որ գրաստ կամ ընջող ուննայ, որ քշտան լինի, ու ասեն թէ հան զինքդ ի քենէ, նա չհանէ, որ քշտէ ու մարդ սպաննէ՝ նա քարկոծեն զինք եւ զիր տէրն – 136. ապա թէ այլ չլինայ քշտել՝ նա զանասունն մէն քարկոծեն: - 136. Եւ թէ խոց լինի մահու՝ նա քշտաւղն տայ զդեղգինն – 141. Բայց թէ ի զին հանեն դատաւորք զքշտածին կամաւք զիր զարկսն՝ նա թէ կոտրած զաղված կենայ՝ զինչ ու լինի, կամ ակոյա ձգած, նա ԻԶ մթխալ ոսկի դեկան է զինն՝ յիստակ ոսկի: - 145. նա ելած է քշտաւղն ի մահուն պարտուցն ի դարպսէ եւ ընկած է ի յեկեղեցոյն պարտն եւ ի յապաշխարութիւն, որ քաւէ – 145. եւ կամ թէ հայր զորդի ի վերայ խրատու քրշտէ – 154. Նոյնպէս եւ այս այլ է յերկուքն, որ զհտենայ որ՝ թէ զչարկամն կու սպաննէ ու զընկերն քշտէ եւ սպաննէ: - 155. որ տայ բրով եւ զմէկայլն ի վայր դնէ, ու սպաննէ, կամ քարով քշտէ – 155. Զի հայնց կու հրամայէ իրաւունքս, որ թէ որ քշտէ անասնոյ՝ նախմանան ըղորդ զգարկելոյն պատճառն – 162. նա զայն զարկն իր քրշտեն զոր ինք անմեղ անասնոյն եզարկ – 162. եւ թէ չքշտէ, ու համբերէ եւ գայ ի դատըստն՝ նա զիր վճարն ըստ վնասուն այժեցն առնու – 162. նոյնպէս եւ թէ սպաննութիւն անասնոցն տայ այնել՝ նա հաւքցաւղին տեսովն պատեհ է, որ լինի, նոյնպէս եւ քշտելն ու կոտրելն – 168. Եւ թէ իրար քշտեն ու սպաննեն, նա թէ արծաւղին կամաւք է, որ չասաց կամ չգատեց, նա ըստ իրաւանացն լինի տուգանքն – 174.

ՔՈՅԻՆ - Եթէ կենաս ու հնձես՝ դու պատրաստ հընձէ, որ ի քո դրացնին արդէն ի հետ չհընձես. թէ ոչ՝ նա հարամ է, եւ զքոյին սիմն տանի – 164.

ՔՈՅԲ – Վասն ժառանգութեան աղբարց եւ քոյրվոոց – 108. Կու հրամայէ արեւնքս, որ երկու քոյր մէկ եղբար բաժին առնուն – 108. Բայց թէ կտրիճ չկենայ, եւ փեսայ լինի առած ի տունն՝ նա փեսայն իր կնովն որդոյ տեղն ունին, եւ պիտի որ զեղ որդոյ առնուն ի տանէն եւ ի տեղոյն եւ յընչիցն բաժին զեղ երկու քուրոջ: - 109. Եւ թէ կարգածք կենան ի դստերացն ի յայլ տուն՝ նա այնոք երկու քոյրն մէկ մէկ քուրոջ բաժին առնուն իրենց: - 109. այնոք ժառանգ ոչ լինին ... նոյնպէս եւ քեռին եւ քվոր որդին եւ մարաքոյրն: - 109. ու հաշվէ, թէ մայր մի կենայ ի տունն եւ աղբայր մի ու քոյր մի՝ նա դու զերկու դանկ ու կէսն աղբարն տուր, ու զմէկայլ Բ դանկ ու կէսն քեւերն – 111. Եւ երբ կարգած քուրվտի կենան՝ դու զերկուքն մէկ աղբայր հաշվէ, եւ երկու դանկ ու կէսն աղբարն է, եւ երկու դանկ ու կէսն երկու քուերցն /ծն. քուերցն/ եւ դանկ մի մարն: - 111-112. Եւ յայտը վերայ երթայ բաժինքն՝ ի շատն եւ ի քիչն՝ յերկու քոյրն եւ եղբայրն եւ ի մայրն: - 112. Թէ հայրն ծախէ հայրենիք՝ նա պատեհ է, որ որդեցն կամաք լինի իրենց ելնելն ի ժառանգութենէն. նոյնպէս եւ թէ որդիքն ծախեն՝ նա հարն եւ հարեղբարցն ու քոյրվոոցն /ծն. քոյրվոոյն/ կամաքն – 128. Նոյնպէս եւ թէ որդի առանց հարն ու եղբարցն եւր կամ քոյրվոոցն/ծն. քոյրվոոյն/ կամաց եւ աստրէ եւ ծախէ – 129.

ՔՈԻՇ – Եւ խաչ ուննան ի ճակատն եւ քուշ կենայ ի յաջ թեւն – 67.

ՔՈԻԲՁԻԿ - Ու թէ չլինի արժանի, եւ անհաւատ քուրձիկ /ծն. լիրբ/ լինի, նա թող ի պարոնութեան /գրքումէ պարոնութեան/ դարպասն տայ զինքն եկեղեցին, որ առնու զինչ ուննայ – 54.

ՔՉԻԿ – նա չտայ տուգանք, ու թէ տայ՝ նա խիստ քչիկ: - 169.

ՔՍԱԿ – Ու թող ի ձեր քսակդ չմտէ ի յայն հարամ իրացն: - 79. նա պակասն ի յայտը քսակն է – 117. որ զինչ հեճկով եւ կամաք վասն չարութեան վնասէ, նա վճարէ՝ յիր քսակէն /ծն. քսակէ/: - 148.

ՔՍԱՆ – Թէ ի գարուն լինի ծախն՝ նա քսան ար փորձէ գնաւդն – 123.

ՔՍՈԻԹԻՆ – Քահանայի չէ պատեհ, որ մեծ քութեամբ /ծն. քշութեամբ/ եւ հպարտութեամբ եւ դիւական նախանձով երթան ընդ իրար – 33.

ՔՎՈՐ ՈՐԴԻ - Տե՛ս ՔՈՅԲ

ՔԲԻՍՏՈՆԷ – Եւ թէ ոք զքրիստոնէ տուրտվել լինի ի թուրք՝ մեռնի -10. Եւ թէ այլազգի քրիստոնէ սպաննէ՝ մեռնի – 10. եւ ընդհանուր զին արեան քրիստոնէին ԳՃ դեկան պերպեռատ է-10. Եթէ քրիստոնէզքրիստոնէ կամաք սպաննէ՝ նա նորա արեան վրէժխնդիրն թագավորին է – 11. Ապա թէ անարեւնն զքրիստոնէ /ծն. զքրիստոնէն/ սպաննէ ... կու հրամայէ արեւնքս, որ անհնար մեռնի անարեւն սպաննաւդն: - 33. եւ կու ասեն՝ թէ այլ եւ այլ են ազգաց եւ քրիստոնէից եկեղեցիքն: - 40. թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր

հաւրէն եւ ի մաւրէն կու քակտեն – 40. եւ ոչ ասացին թէ դիւաց եւ անաւրինաց կերակուր տուք զքրիստոնէք: - 41. եւ թէ քրիստոնէ է, եկեղեցին քննէ – 74. Վասն որ ահով քրիստոնէ լինի – 75. Եւ զայնոք որ վասն ահու կամ նեղութեան կամ վասն զատելոյ քրիստոնէ լինի՝ նա պատեհ է, ընդունի զինք եկեղեցին – 75. չիշխէ քրիստոնէ որ ի հասակ լինի հասել՝ նա աւագ հինգշաբթի արն զատկի քան զհաղորդն եւ զնշխար այլ աւելի իրք ուտել – 80. զի երբ կնքած պսակուեցաւ՝ նա զէտ քրիստոնէի /ծն. քրիստոնոյ/ մի այլ է պսակուն հաշիւն: - 107. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայ գնէ յանաւրինաց՝ նա ծառայէ զգնաւորն Է տարի – 132. Եւ թէ տաճիկ ծառայ գնէ որ, եւ ուզէ ծառայն որ քրիստոնէ լինայ նա չկարէ արգելել – 132. Եթէ որ զիր դուստրն վասն աղքատութեան ծախէ քրիստոնէի՝ նա կարէ զեղ ծառայ մի ուննալ զինք – 133. Եւ թէ որ քրիստոնէ ծառայի զակն հանէ կամ խոռէ՝ կամ զակոռայն ձգէ՝ նա ազատէ զծառայն, զի զիր գինն էառ: - 134. Վասն որ քրիստոնէ գողնայ ու տանի անաւրինաց ծախէ – 138. Մարդ որ քրիստոնէ /ծն. քրիստոնէայ/ գողնայ, եւ տանի՝ անաւրինաց ծախէ՝ նա անհնար է ի հին արինաց թէ ապրի: - 138. գնեն պատանք եւ մոմեղէն, ու տան թաղում այնել, թէ քրիստոնէ լինի: - 139. Բայց վասն եկեղեցոյն հնազանդութեանն պարտի մեղայ ասել խոստովանահաւրն՝ եւ թողութիւն առնուլ, թէ քրիստոնէ լինի – 143. Կու հրամայէ արեւնքս, որ թէ որ իքրիստոնէից ի յիր ընկերոջ երկիր յիշվէ ու ծեծ այնէ, նա մահու կորուստ բերէ – 149. որ թէ այլազգի կամ քրիստոնէզքրիստոնէ սպաննէ, ու չփաշմանի ... նա կամաւոր սպաննութիւն է համարած – 156. նոյնպէս եւ թէ թուրք լինայ եւ ծիծաղել իշխէ ընդ քրիստոնէին /ծն. քրիստոնոյն/ կորուստնէ՝ նա տուգնվի զկէս արեան զինքն՝ զի էր իշխեց ծիծաղել: - 157. Ապա թէ յանկասկած փրթի, եւ ի փախչելն դիպի եւ մեռանի կամ վնասի՝ նա զկէսն վճարէ անաւրէնն, եւ թէ քրիստոնէ լինի յումնէ իրտաւ՝ նա զկիսոյն կէսն: - 157.

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ - եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով, եւ մկրտէ, ու հազնի զքրիստոնէութեան զագեստն – 107.

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԻՒՆ - եւ թէ իքրիստոնէութենէն ելնէ, եւ ճշմարտի, որ չլինի ըղորդ ի հաւատն, զայս երբ ստուգեն, ու այլ ճար չկենայ՝ նա բաժնվի իրանաւք – 90. որ իրիք մի չար պատահմամբ խաբվի որ եւ զհաւատ քրիստոնէութեանն ուրանայ – 93. եւ ապա կազմէ զինք քրիստոնէական հաւատով, եւ մկրտէ, ու հազնի զքրիստոնէութեան զագեստն – 107. Բայց թէ ժողվէ զիր գինն ու տայ յիր տէրն՝ նա պատեհ է որ վասն քրիստոնէութեան /ծն. քրիստոնէութեանն/ առնու եւ ազտէ զինք – 133.

ՔՐԻՍՏՈՍ - Առ որս աղաչեմ զամենեսին վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշել զմեզ եւ մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ, զի եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի: - 4. Քրիստոսի դատաստանին արինակովն պարտի թագաւորն զիր իրաւունքն տանել ըղորդ, անաչառութեամբ եւ առանց կաշառոյ եւ առանց ծուլութեան – 9. եւ ամէ նայն ծուռ դատաստանաց համարս տալոց են առաջի ուղիղ դատաւորին՝

Քրիստոսի: - 14. զի Քրիստոս հրամայեց թէ՛ որ զձեզ անարգէ՛ զիս անարգէ – 19. զի չկարէ որ երկուց տերանց ծառայել՝ որպէս հրամայէ Քրիստոս: - 24. եւ երբ յիմանայ եպիսկոպոսն՝ նա զինչ կամենայ կարէ այնել՝ թէ տաճիկ սպաննէ եւ թէ անհաւատ դէպ ի Քրիստոս – 31. Բայց ինձ Սմբատայ՝ ծառայիս Քրիստոսի՝ յոյժ հարկ եղեւ յայս տեղիս գտնուլ զսրբոյն Սահակայ նախնոյն մերոյ գրեալ սահմանն – 36. եւ չէ պարտ կարծել. թէ փոքր գնով ենք գնած. Քրիստոսի արեան գինն ենք, եւ թէ թողուն մեր հովիւքն՝ որ գայլ զմեզ տանի, նա Քրիստոս առնու զիր վճարն: - 39. հայնց որ ասեն հովիւքն առաջի ահեղ ատենին Քրիստոսի՝ թէ ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զոր ետ ինձ Աստուած: - 39. Եւ ոչ յիշել զՔրիստոսի հրամանքն զոր հրամայեաց ընդ սուրբ առաքեալն Պետրոս՝ թէ դու ես վեմ. եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ: - 40. Ամ ի՞նչ Քրիստոս զայդ ընդ Պետրոսի մարդկութիւնն հրամայեաց եւ ընդ այլ հետեւողացն, թէ՞ ընդ եկեղեցոյն քարն կամ ընդ փայտն: - 40. թէ որ զայս միութիւնս կու քակեն ու կու այլայլեն, որ է մայր մեր սուրբ եկեղեցի՝ եւ հայր բանն Աստուծոյ Քրիստոս, նա ապա զմեզ քրիստոնէքս ի մեր հաւրէն եւ ի մաւրէն կու քակտեն – 40. Եւ ջամբել ի կաթին տեղ զսուրբ մարմին եւ զարին հաւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – 41. եւ մէկ է ընդ որ կու երթան տանքն, եւ այլուի ի յեկեղեցոյ ժողովումն գան՝ ի մէկ կաթնուղիկէ եկլէսիայ եւ ի մէկ հաւատ ի Քրիստոս – 42. ու տան պացխուն առաջի Քրիստոսի, նոյնպէս եւ զհատուցումն: -42. Զոր թէ հանդիպէր ուղղափառ բժշկի որ առողջացնէր եւ հանէր զդէն, նա մեծ վարձք այնէր եւ մեծ առնոյր ի Քրիստոսէ: - 42. Հիւանդանոց ուր կենայ՝ նա չէ պատեհ ամենեւիմբ անտից հարկ առնուլ, որ ի հիւանդէ եւ յիւր սպասաւորէ. թէ ոչ՝ թող համարի թէ զՔրիստոս կու կողոպտէ: - 51. Եւ հավնեցոյց զամենն ի բանս զոր արար, որ ի մեծ ժողովն զԵրուսաղէմայ եպիսկոպոսն քան զամենն ի վեր նստուցին՝ վասն հարկիցն Քրիստոսի – 65. Եւ գործ է նոցա ամեկ զդասս թագաւորացն, որ են նման Քրիստոսի ի վերայ երկրի – 68. Վասն որոյ պարտական են ամենայն կերպով Քրիստոսի նմանութեամբն վարիլ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբ – 68. որք հաճեցուցին զԱստուած եւ զմարդիկք ի կեանս իրեանց, եւ զբազումս դարձուցին ի Քրիստոս: - 68. Զի եթէ որ զՔրիստոս անարգէ, նոյն է՝ եւ զեկեղեցի եւ զխաչն եւ զհաղորդն եւ զմկրտութիւն – 74. զի չէ հրամել Քրիստոս, որ կինն զայրն կարէ արձակել: - 88. Բայց չկարէ այն՝ որ պատճառաւորն է՝ այլ ամուսնանալ. թէ ոչ նա, որպէս Քրիստոս հրամայեաց, շնութիւն է համարած – 88. Զի թէպէտ եւ Քրիստոս հրամայեաց թէ՛ որ որք եթող զհայր կամ զմայր, եւ զայլն որ ի կարգի՝ բայց կու հրամայէ արեւնքս որ զէդ ինք Քրիստոս հաւր կամաւ արար զինչ եւ արար յերկրի՝ նոյնպէս եւ որդին պատեհ է որ զինչ այնէ՝ հաւրն կամաւք այնէ – 114. եւ Քրիստոս զհինն ի նորս վերանորոգեց – 144. բայց մեզ հրամել է Քրիստոս՝ թէ՛ մի երդնուլ - 149.

Օ

ՕԿՏԵԼ – վասն զի այլակերպած էր եւ հեռացած ի հին հայ բառէն ի նորոյս՝ հայնց որ իսկի չէին ի հասկնալ, եւ ոչ յօկտել գայր: - 4.

ՕՐԵՆՔ - Տե՛ս ՕՐԷՆՔ

ՕՐԷՆՔ, ՕՐԵՆՔ - Ապա կու հրամայե օրէնքս զորքերն եւ զտառպելքն ստածել եւ ինամել եւ անուշացնել ի գործ, որ շատք դիմեն ու գան ի յուսումն: - 77. նա օրէնքս դժար կու լինի որ այր չկարէ ամուսնանալ քաւել առաջինն մեռանի – 102.

Ֆ

ՖԼԱՆ - ես ֆրլանս /ծն. ֆուլանս/, որ վասն իսայ պատճառանացս անճարկեցայ, եւ կու ապահարզեմ ի յայս անուն կնկնէս – 98.

ՖՌԱՆԿ - Եւ գայս ի ֆռանկաց եկեղեցականացն տե՛ս եւ, ուսիր – 21.